

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

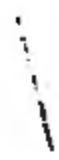
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A. R. P.
CAROLI LUDOVICI RICHARD
THEOLOGIAE PROFESSORIS EX ORDINE
PRÆDicatorum,
ANALYSIS
CONCILIORUM
GENERALIUM, ET PARTICULARIUM,
CONTINENS EORUM CANONES
SUPER
DOGMATE, MORALI DOCTRINA
AC DISCIPLINA
TAM VETERI, QUAM RECENTIORI,
ERUDITISSIMIS ADNOTATIONIBUS
ILLUSTRATOS,
ET CUM NOVO, NOMINATIM VERO
CUM PECULIARI GALLIARUM JURE, COLLATOS;
QUOS ANTEVERTIT, PROOEMII LOCO, DE
CONCILIIS IN UNIVERSUM TRACTATUS.

OPUS CLERO SÆCULARI, ET REGULARI,
ITEMQUE JURISCONSULTIS UTILISSIMUM.

QUOD
E GALLICO IN LATINUM IDIOMA TRANSTULIT
R. D. JOANNES ANTONIUS DALMASUS
VICETINUS, SACRÆ THEOLOG. DOCTOR COLLEGIATUS.

T O M U S II.
CONTINENS CONCILIA RELIQUA:
NEC NON
SANCTIONES PRAGMATICAS, AC CONCORDATA
GERMANIÆ, AC GALLIARUM.

SUPERIORUM PERMISSU, ET APPROBATIONE.

✠ ————— ✠
AUGUSTÆ VINDELICORUM,
SUUS MATTHÆI RIEGER p. m. FILIOF
M DCC LXVIII.

4. 110. 495.

ANIMADVERSIONES
AUCTORIS
ANALYSIS
CONCILIORUM,

*Super encyclopedicæ Ephemeridis articulo primo,
Kal. Februarii ann. 1773. edito, & ad se-
cundum hujus Analysis Tomum
spectante.*

ENCYCLOPEDIÆ Ephemeridis strenuus
Auctor, jam quarto Conciliorum Analy-
sis rationem reddidit, ea sollicitudine eaque hu-
manitate, quæ in ejusdem Analysis auctore gra-
tam omnem reminiscenciam excitant, quæque
impedirent, ne quid ipse aliud diceret, quam ei
se summopere devinctum esse, nisi Ephemeri-
dum docto Scriptori excidisset oscitantia quæ
X 2 diffi-

diffimulari non potest, cujusque expositionem quæ modo exhibebitur, probe certum est eum æqui bonique facturum; tantum abest, ut de ingenua ejus indole dubitetur. De Pisano nimirum Concilio agitur, quod ad annum 1409. in Analyfi collocatur; erratum; quod sibi visus est laudatus Scriptor perspicere, continetur in eo, quod is scilicet post annos amplius centum, hoc est, ann. 1511. illud habitum fuisse contendat. Nobis ergo centum saltem annorum anachronismus elapsus esset, nisi Ephemeridum Auctor verum Pisanum Concilium, quod reapse an. 1409. celebratum fuit, quodque Martii die 25. seu 26. patere cœpit, cum conciliabulo, seu pseudo-Concilio confudisset, quod re sane vera, in eadem urbe, ann. 1511. coactum est, cujusque nos quidem nullam prorsus mentionem fecimus. Ut id cuique firmum exploratumque sit, nihil aliud requiritur, quam ut magnæ Conciliorum Collectiones, ne Lupa-rensi quidem excepta, ad hunc annum ipsum 1511. percurrantur; occurreret in omnibus id quod sequitur: **CONCILIABULUM PISANUM OECUMENICUM REPROBATUM,** *contra Julium Papam indictum & congregatum, anno Domini MDXI. Cum Julius Pontifex*

Auctoris.

*tfex jurato promiffet fe infra biennium facere or-
dinationis univerfale Concilium celebraturum, il-
ludque juſte impeditus non præſtitiffet, Bernar-
dus Carjeval, Guillelmus Briſſonet, Renatus de
Pria, Fridericus de Sancto-Severino, ut con-
ſtat ex ſeſſione tertia Concilii Lateranenſis, alii-
que Cardinales hæretici & ſchiſmatici, conveni-
entes ut locuſtæ, inquit Julius Papa in Bulla
indictionis Concilii Lateranenſis, Acephali ag-
greſſi ſunt ſine Romani Pontificis auctoritate
æcumenicum generale atque univerſale Concilium
convocare, &c.*

Videri etiam poſſunt docti Benedictini, au-
ctores Artis verificandi Datas, qui pag. 235. no-
væ editionis eximii hujus Operis, ſuper Piſano
conciliabulo ſuam in hæc verba mentem aperi-
unt: „ Cardinalium nonnulli inique ferentes Ju-
„ lium Papam II. non convocare generale Conci-
„ lium, quod, electionis ſuæ tempore, obſtricta
„ jurisjurandi fide promiſerat, ſimulque ab Im-
„ peratore Maximiliano & Ludovico XII. Galliar
„ Rege ſollicitati, Piſanum Concilium hoc indi-
„ xerunt, quod generale nuncuparunt, ejusque
„ inchoationi primam Septembris diem adſcripſe-
„ runt; ſed ea tamen non contigit niſi die prima
„ Novembris ejusdem anni 1511. Adfuere cœtui

„Cardinales quatuor, cum aliorum trium absen-
„tium procuratione. Eidem plures Galliarum
„Episcopi & Abbates itidem plures una cum Re-
„gis oratoribus interfuerunt. Primis quidem
„sessionibus e Germania nullus adfuit. Quarta
„habita est Mediolani, die 4. Januarii an. 1512.
„habitæque ibidem ad usque octo. In postrema,
„suspensus est Papa Julius, ac deinde Præsules
„Mediolanum deserunt, & Lugdunum se rece-
„perunt, ubi suum Concilium proseguere volue-
„runt, at sine successu.„

In aliam hallucinationem lapsus est Verodunensis Ephemeridis Auctor, dum Analysis nostræ Volumen primum, ad suæ Ephemeridis paginam 324. Majo mense, annuntiavit. Hæc hallucinatio quam is a nobis cum omni observantiæ significatione sibi exhiberi sinet, oppositione continetur quam sibi perspicere visus est inter id, quod ait Abbas Fleurius de criminationibus quas Antiocheni Concilii secundi, an. 269. habiti Patres in Paulum Samosatenum protulerunt, & id quod nos ad paginam 225. Tomi primi Analysis Conciliorum, quoad *Chorepiscopos*, dicimus. Doctus Historicus ita loquitur: *Per hos ruris Episcopos*, de quibus Antiocheni Concilii, ann. 269. habiti Patres loquuntur, *intelligi possunt Chorepiscopi.*

scopi. Nos vero in Adnotatione super Ancyranæ Concilii, an. 314. habiti canone tertiodecimo ita pronuntiamus: *Hoc primum loco de Chorepiscopis sermo est*; ac dum ita statuimus, nihil aliud facimus, quam celebrem D. Cellerium, in generalis sacrorum ecclesiasticorumque Auctorum Historiæ Tomo tertio pag. 718. ad verbum exscribimus. An ergo proinde Cellerio mihi que cum Abbate Fleurio pugna est? Minime vero gentium; quid ita? Nos scilicet de solo *Chorepiscoporum* nomine loquimur, cum eos dicimus in Ancyrano primum Concilio nominari, cum Fleurius de re per id nominis significata loquatur, hoc est, de ruris Episcopis qui nondum *Chorepiscoporum* nomen gerebant Antiocheni secundi Concilii tempore, quod re fane ipsa, non eos nuncupat Chorepiscopos, sed solum ruris Episcopos: *Episcopos quoque vicinorum pagorum & civitatum*; sunt hæc ipsa Concilii verba. Fleurium igitur inter & me nulla est oppositio, quoniam solers Historicus de re per *Chorepiscoporum* nomen significata loquitur, ego vero de ipso tantum nomine loquor.

Ita dici optime potest verba primum fieri de *Consubstantialitate* in generali Concilio Nicæno primo an. 325. habito, & de *transubstantiatione* in quarto Lateranensi generali Concilio, an. 1215. cele-

celebrato, quamvis per hæc vocabula significatæ res non minus antiquæ sint quam Ecclesia, quandoquidem in ea semper est credita divini Filii cum Patre consubstantialitas, seu perfecta prorsus æqualitas, itemque transubstantiatio, videlicet, physica mutatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi in altaris Sacramento.

Libenter admodum his Animadversionibus correctionem subdimus erroris qui facti est, in quem scilicet lapsi sumus, cum in primo hujus Operis Tomo de Conciliorum Collectionibus loqueremur. Ibi nempe diximus nullam Germaniæ Conciliorum collectionem extitisse; at deinde percepimus unam extare, decem Voluminibus *in fol.* exaratam hoc titulo: *Concilia Germaniæ, quæ celsissimi Principis Joannis Mauriti, Archiepiscopi Pragensis sumptu* CL. JOANNES FRIDERICUS SCHANNAT *magna ex parte primum collegit, dein* P. JOSEPHUS HARTZHEIM, S. J. *ejusdem celsissimi impensis plurimum auxit, continuavit, Notis, Digressionibus criticis, Charta & Dissertatione Chorographicis illustravit.*

ANALYSIS CONCILIORUM GENERALIUM ET PARTI- CULARIUM.

CONCILIA SÆCULI DECIMI.

Concilium Ravennatense, ann. 902.

Baronius, in Annalibus, Sigebertus in Chronico, & P. Labbæus concilium hoc ad ann. 904. referunt; illud alii paulo post Romanum, a Papa Joanne IX. coactum putant. Ei Lambertus imperator adfuit cum septuaginta quatuor Episcopis; lectique, eo præsentē, sequentes articuli decem.

Primus. Si quis sanctorum Patrum regulas, & Imperatorum, Caroli Magni, Ludovici, Lotharii, ejusque filii Ludovici capitularia non servaverit, excommunicationi subdetur.

2. Imperator Lambertus enuntiat, licere cuique ad ejus implorandum patrocinium accedere, suamque iis indignationem, qui oblectati fuerint, minitatur.

Richard Concil. Tom. II,

A

3. Ro-

3. Romanæ Ecclesiæ vetera privilegia se inviolate servatûrum promittit.

4. Quod postremum Romanum concilium, quoad Papam Formosum mandaverat, approbatur.

5. Præcipitur, ut puniantur Romanæ Ecclesiæ territorio illatæ violentiæ, quæ Papam adegerant, ut ad Imperatorem confugeret.

6. Instauratione inita sanctam Sedem inter, & imperatorem Guy, Lamberti patrem, conventio.

7. Mandatur edictorum revocatio, quæ ejus conventionis conditionibus, haud consentanea comperta fuerint.

8. Pronuntiatur fore, ut bona per Principis Litteras, in ejusdem conventionis præjudicium, donata reddantur Ecclesiæ.

9. Rogatur Imperator, ut Francorum, Romanorum, & Longobardorum illicitos cœtus, in S. Petri territoriis, tanquam sanctæ Sedis, & imperialis dignitatis auctoritati contrarios prohibeat.

10. Conquestus est etiam apud eundem Principem Papa Joannes IX. quosdam male animatos homines impediisse, ne ligna ad divini Servatoris redintegrandam ecclesiam cæderentur, eoque paupertatis Romanam ecclesiam redactam esse, ut non amplius solatio pauperibus offerendo, rebusque quibus ministri, & domestici opus habebant, suppeditandis par esset. *Ibid.*

Concilium Troslejanum, an. 909.

Hervæus, Remensis archiepiscopus, indixit concilium hoc, Rege Carolo veniam dante, Trosleji prope Sueffionem vici, ad Junii diem 26. an. 909. Guius archiepiscopus Rothomagensis ei cum Episcopis decem adfuit. Concilium ergo ex archiepiscopis duobus, & episcopis decem, qui sequentes canones quindecim edidit, conflatum fuit.

1. Mandatur, ut Ecclesiæ debita observantia exhibeatur, ecclesiastici, monachi, & religiosæ honore afficiantur, iisdemque, prout indiguerint, prospiciatur, quo digne suo quisque ministerio fungi possint.

2. Cohortatio est Regem spectans, & e sanctorum Patrum testimoniis pluribus ducta, ut ei sua ipsius officia in animum revocentur; itemque ad Episcopos, & ecclesiasticos documentum, super fidelitate, & obedientia, quam Regibus debent.

3. Deploratur excidium monasteriorum utriusque sexus, & peculiariter virorum, imprimis ex abbatum vitio derivatum, qui, utpote laici, & maxima ex parte illiterati, conjugatique, non ii erant, qui perficere possent, ut regula servaretur. Proferuntur Regum capitularia, in quibus laici, licet ad pietatem compositi, de monasteriorum bonis statuere prohibentur, jubenturque abbates regulam probe percipere, eandemque cum monachis exequi; & his quidem licere pronuntiatur suos sibi abbates eligere; proinde, mandatur, ut deinceps abbates sint religiosi, regularis disciplinæ periti: monachi vero, & religiosæ ad pietatem susceptæque professionis simplicitatem, suæ vitæ rationem instituant; atque ut a monasteriis, & proprietatis vitium, & vestium vanitas ablegetur, quidquid, tam ad victum, quam ad vestitum, necessarium fuerit, secundum regulam, comparetur.

4. Quid, & quotuplicis generis sacrilegium sit, explicatur; pronuntianturque in hujus criminis reos anathemata quatuor: fore scilicet, ut iis clausa cæli janua, & inferorum aperta sit; ne qua iidem cum Christianis communione, aut societate jungantur; ac ne pauperibus quidem, quod ex eorum mensa est, tribuatur. Eos peculiariter impetunt hæc anathemata, qui ecclesias diripiunt, quique earum bona decident.

5. In eos quoque anathema pronuntiatur, qui erga presbyteros, aliosve sacros ministros observantiæ deerant, quique eos aspernabantur, aut contumeliis, injuriisque afficiebant.

6. De laicorum avaritiæ concilium queritur, quæ scilicet eo devenerat, ut iidem a presbyteris census, & alia tributa, dona, prandia, equos, horumve pabulum ex bonis Deo consecratis exigent, tametsi non iis liceret, eorum bonorum causa, nisi spiritale servitium exposcere. Hæ querelæ, ut

videtur, patronos spectabant, qui ad suæ collationis beneficia nominantes, hæc onera iis imponebant, quos nominabant. Concilium decimas, oblationes, & primitias ab omnibus fiscalibus, & dominicis juribus immunes declarat; mandatque, ut eædem, e veteri consuetudine, a presbyteris, consulto Episcopo, administrentur. Presbyteros tamen hortatur, ut locorum dominis, ubi eorum ecclesiæ sitæ sunt, congruum obsequium exhibeant, suorumque pariter parochianorum animos sibi devinciant, sine sui ministerii præjudicio. Ostendit, sacræ Scripturæ auctoritate, decimam de bonis omnibus, fuerint licet negotiationis, aut industriæ fructus, deberi.

7. Damnantur rapinæ, direptiones, raptus, & matrimonia clandestina, seu, quæ clanculum, & absque consuetis formis per leges præscriptis contrahebantur.

8. Antequam matrimonium contrahatur, proprius parochus de re monendus, qui in ecclesia, universo præsentē populo, contrahentes interrogabit, ut percipiat, an consanguinei sint, aut alicui obligationi subsint, tum vero presbyter nuptialem iis benedictionem impertietur; sua puellæ dos esse debet, & hanc parentes sponso, aut paranympis in manus tradant, necesse est.

9. Damnatur licentior vita, potissimum in ecclesiasticis, quibus, proinde feminarum colloquia interdicuntur.

10. Christifideles hortatur concilium, ut caste vivant.

11. Afferuntur præclara plura Sacræ Scripturæ, sanctorumque Patrum loca ad ostendendam obligationem, cui quisque subest, ut fidem jurejurando obstrictam præstet, nunquamque perjurus sit.

12. & 13. Damnantur vehementiores impetus animi, violentiæ, homicidia, & mendacia.

14. Ad impediendum, ne quis, ad Episcopi mortem, mobilia, aliaque Ecclesiæ bona sibi sumat, prætexens ad defunctum ea pertinuisse, sacrilegii notam huic direptioni concilium inurit, & propiorem Episcopum, ut abusui huic occurratur, funeri adesse vult, eundemque operam dare, ut rerum omnium in episcopali domo existentium recensio fiat, &

& hanc recensionem ad metropolitanum mittere; vult etiam duos, tresve, quoad fieri poterit, sui confratris exequiis Episcopos interesse, ut eandem ei charitatem mortuo testentur, quam viventi professi fuerint. Addit concilium se a Sancta Sede certius factum, cujusdam Photii errores, & blasphemias in Oriente, contra Spiritum Sanctum disseminari. eum scilicet a Patre solum, non item a Filio procedere; hortari Episcopos, ut adjumenta quærant in sacris Litteris & Patribus, quorum ope hunc errorem refellant.

15. Longa cohortatio est, quæ super necessitate versatur edocendi fideles, ut peccatum evitent, suæque omnia officia fideliter exequantur.

Positum est ad Troslejani concilii calcem, Guillelmi, Arvernæ Comitis, & Aquitaniæ Ducis, testamentum; quæ proprie foundationis abbatiæ Cluniacensis vetus charta est; data Septembris die undecima an. 910. qui regni Caroli regis undecimus erat. Declarat ibi Dux se utiliter, ad animæ suæ salutem, bonis uti volentem, quæ Deus eidem largitus fuerat, eo animo esse, ut monachorum communitatem de suo sustentaret; donare proinde Cluniacensem terram cum capella, quæ ibidem erat, ea conditione, ut nimirum Cluniaci erigeretur, in honorem SS. Petri & Pauli, monasterium, in quo S. Benedicti regula servaretur; iisque esset perfugii loco, qui e sæculo pauperes egredientes, non nisi bonam voluntatem secum afferrent. Mandavit, ut ejus monasterii tum monachi, tum bona ab eodem pendentia sub Bernonis abbatis potestate, quoad viveret, remanerent; eo vero vita functo, iisdem liceret eum sibi abbatem, secundum S. Benedicti regulam, quem mallent, ex eodem ordine, eligere, quin vel ipse Dux, vel quævis alia potestas regularem electionem impedire posset. Altera conditio ejusmodi fuit, ut monachi Cluniacenses, quinto quoque anno, solidos aureos decem S. Petro urbis Romæ, ob luminare, solverent; & misericordiæ erga pauperes, advenas, & peregrinos opera singulis diebus ederent. Declaravit Guillelmus hos monachos, ex ea die, nec ei, nec ejus propinquis, nec Regi, nec terrarum ulli prorsus potestati subjectos fore; obtestans,

Dei nomine, Principes, Papam, Episcopos, ne ejus monasterii bonis potirentur; ea ne venderent, ne permutarent, ne imminuerent, ne cuiquam in feudum tribuerent; neve ejusdem monachis superiorem, eorum ingratis, darent. Transacta fuit donatio hæc in urbe Bituricensi, eique subscribere Guillelmus Dux, Madalbertus, Archiepiscopus Bituricensis, Adalardus, Episcopus Clermontensis, Episcopus alius, *Atto* nomine, procerum plures, & Oddo, diaconus, & vice-Cancellarius. *Ibid.*

Concilium Confluentinum, an. 922.

Concilium hoc, Caroli, *Simplicis* dicti, regis Galliae, & Henrici, Germaniae regis jussu, coactum fuit. Ei adfuere Episcopi octo, abbates aliquot, & presbyteri numero plures. Herimanus, archiepiscopus Colonienfis, & Herigerus Moguntinus, omnium primi nominantur. In eodem editi canones octo quorum 2. 3. & 4. periere.

Primus. Vetat, ne matrimonium inter consanguineos, ad sextum gradum usque, & hunc ipsum, contrahatur.

5. Contra regulas esse ait, ut laici decimas e capellis percipiant, quæ ad eos pertinent, quarumve patroni sunt, suos ut canes, suasque concubinas ex iisdem alant; eas nempe decimas ad presbyteros earumdem ecclesiarum servitio addictos spectare debere, ut nimirum tam in eorum sustentationem, quam in luminaria, reparationes, pauperumque, & advenarum solatium conferantur.

6. Statuit, ut monachi nullo non tempore Episcopis pareant, iisque subsint cum ecclesiis, quibus deserviunt.

7. Eum declarat homicidii reum, qui Christianum seducit, ut eum vendat.

8. Quicumque donationem edit, prohibetur privare decimis veterem ecclesiam, quæ ante hanc donationem eas percipiebat. *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI. ex Martenne in Thesauro, Tom. IV.*

Concilium Remense, an. 923. seu 924.

Seulfus, Remensis archiepiscopus, una cum Episcopis sex & Remensis provinciae deputatis habuit concilium hoc, in quo

quo statutus poenitentiae modus iis imponendae, qui interfuerant Sueffionensi praelio, Carolum regem inter, ejusque competitorem Robertum, qui in eodem occisus fuit, cum ne anni quidem spatio regnasset. Ad quadragesimas nimirum tres, continuis annis tribus singulis, conficiendas dantur. Quadragesimae primae tempore, extra ecclesiam consistent, & Feria quinta majoris hebdomadae reconciliabuntur. Per has singulas Quadragesimas tres, jejunabunt ex pane, & aqua, secunda, quarta, & sexta feriis, aut jejunium rediment. Servabunt simile jejunium per dies quindecim ante S. Joannis festum diem, perque alios quindecim ante Natale Christi Domini, singulisque per annum feriis sextis, nisi hoc jejunium redemerint, aut in eam diem solemne festum inciderit, dummodo non morbo correpti sint, eosve belli servitium detineat. Redimebantur jejunia per eleemosynas, vel alimentis certo cuidam pauperum numero suppeditatis. *Ibid.*

Concilium Grateoldanum, an. 928.

Ethelstanus rex, Eduardi successor, concilium hoc in Anglia coegit, in quo, ex Ulfhelmi, aliorum regni Episcoporum, suorumque ministrorum sententia, leges plures, tam ad civile, quam ecclesiasticum regimen tulit.

Primus. Mandat Princeps, ut omnes terrae, etiam, quae ad ejus peculiare dominium spectant, decimam solvant; qui colonias tenent, id conferant, quod sit certo pauperum numero ad victum, & vestitum satis; unusque singulis mensibus servus libertate donetur.

3. Veneficas seu, quae magiam profitentur, punitas vult, morte quidem, si in cujuspiam vitam facinoris convictae sint, gravidus autem multae, si minus completa probatio fuerit; eas tamen patitur, siquidem petant, per experimenta tunc usitata, ignis, & aquae scilicet, se purgare.

4. & 5. Qui horum experimentorum alterutri se subdebant, triduo ante quam illud aggredideretur, presbyterum conveniebat, a quo consuetam benedictionem accipiebat. Per sequentes dies tres, pane tantum, sale, aut leguminibus ve-

ſcebatur, nec niſi aquam bibebat; iis diebus ſingulis, Miſſæ intererat, ſuamque oblationem peragebat. Experimenti momento ipſo, Euchariftiam percipiebat, jurabatque ſe criminis, de quo accuſabatur, innocentem eſſe. Si hæc erat gelidæ aquæ probatio, ſub aquæ ſuperficie, per funem, qui ulnam cum dimidio longus erat, immergebatur; ſi vero candentis ferri, hoc, trium dierum ſpatio, intra ejus manum poſitum relinquebatur; ſi calidæ demum aquæ, expectabatur, dum ebulliret; in eamque tunc aquam ejus manus, aut etiam brachium immergebatur, manui appoſita petra. In his probationibus tribus, accuſatorem, itemque accuſatum triduo jejunare oportebat, ſuæque accuſationis veritatem ju-
rejurando teſtari. Adducebant ſinguli teſtes duodecim, qui cum iisdem jurabant. *Ibid.* & Wilkins, Anglic. I.

Concilium Eſfordienſe, an. 932.

Congregavit Henricus Rex concilium hoc, in Tubingia, Kalend. Jun. an. 932. Hildebertus, archiepiſcopus Moguntinus, & Rogerius, archiepiſcopus Trevirenſis, ei adfuere cum aliis Prælatiſ undecim, e quorum numero erat S. Udalricus, Epicoſopus Auguſtanus; in eodem quinque, qui ſequuntur, canones editi.

1. Celebrabuntur ſolemne in modum duodecim Apoſtolorum feſta, & in vigiliis antiquitus inſtitutiſ jejunabitur.

2. Conciones, ſeu coetus ſæculares dominicis, feſtiſque, aut jejunii diebus non habebuntur; ſeptemque ante Natale Dominicum diebus, a Quadrageſima ad Paſchatiſ octavam uſque, judices ſuum ad tribunal accire neminem poterunt.

* Interdiſtionem hanc Henricus rex in chriſtianæ Religio-
niſ favorem firmavit, quo commodius Fideles eccleſiaſ fre-
quentare, ibique per ea tempora preci vacare poſſent.

3. Interdiſtio, ne in juſ vocentur, aut alia ratione citen-
tur fideles, qui ad eccleſiam pergunt, qui in eâ verſantur,
quive ex ea redeunt.

4. Presbyter, aut diaconus, qui pravæ ſuſpicioni locum præbuerit, cujuſ notitia ad Epicoſopum pervenerit, de ſuo ſe peccato apud eum accuſabit, ut ſuper eo correſtionem

accipiat, suamve innocentiam per jusjurandum, & per aliquorum e suis collegis testimonium probabit.

5. Prohibentur privati homines, sine dioecesani Episcopi, ejusve magni Vicarii venia, ipsi sibi jejunia imponere, quia id plures superstitione quadam potius, quam pietate permoti faciebant.

Superstitio in voluntariis jejuniis, quæ sibi quispiam ipse imponebat, in eo erat posita, quod Christianorum bene multi persuasum habebant, se sibi jejunia imponentes, facilius futura divinare.

Concilium Ingilnheimense, ann. 948.

Habitu fuit concilium hoc, sub Papæ Marini II. Pontificatu, die 17. Junii. Ei Reges duo, Ludovicus, & Otto, cum Archiepiscopis quinque, Episcopis viginti sex, tam ex Gallia, quam ex Germania, abbatibusque, canonicis, & monachis numero pluribus adfuerunt. Archiepiscopi erant, Trevirensis, Moguntinus, Coloniensis, Remensis, Amburgensis; Marinus, sanctæ Sedis legatus præfuit; editique canones decem.

In 1. Dicitur excommunicatione plectendus Hugo; Parisiensis Comes, propterea, quod Ludovici Regis ditiones invaserat, nisi concilii decisioni se subdat.

In 2. Declaratur Artoldus in Remensem Archiepiscopatum canonice restitutus, & Hugo excommunicatus, qui eam usurpaverat; hujus ordinatores & ab ipso ordinati, communionem privati, nisi satis facturi ad concillium Treviris in sextam Septembris diem indictum venerint.

3. Excommunicationem rursus Parisiensi Comiti minitatur, qui expulerat sua sede Raulum, Laudunensem Episcopum, cujus crimen totum in fide Ludovico Regi servata, positum erat.

4. & 5. Ecclesiarum patroni presbyteros in iis ponere, vel ab iisdem amovere, sine Episcopi nutu, & generatim, hici presbyteros vexare prohibentur.

6. & 7. Mandatur, ut Paschatis hebdomada omnino tota, itemque Pentecostes secunda, tertia, & quarta feriæ, tam-

quam Dominica dies, colantur; & magnæ Litaniz, seu S. Marci die, pariterque Rogationum ante Ascensionem, diebus jejunetur.

8. & 9. In laicos interdictio, ne quid in fidelium oblationibus, aut e decimis, quæ iis alendis addictæ sunt, qui altari serviunt, ipsi sibi tribuant; ac si forte laici earumdem potiti fuerint, causæ judicium non ad sæculares iudices, sed ad concilium pertinebit.

10. Incestuosa matrimonia prohibentur. *Ibidem.*

Concilium Augustanum, an. 952.

Augusti die 7. an. 952. qui Ottonis, in Germania, Regni decimus sextus erat, hic Princeps coactum voluit concilium hoc, ut ad disciplinæ restitutionem incumberet. Adfuere cœtui Longobardi Episcopi plures, una cum Germanicis, quibus præerant metropolitani quatuor, Fridericus Moguntinus, Heroldus Salisburgensis, Manasses Mediolanensis, & Petrus Ravennatensis. Notissimus inter Episcopus S. Udalricus erat, Episcopus Augustæ ipsius. Adfuit & Rex; Moguntinus vero Archiepiscopus edidit canones undecim; & cœtus consensu.

1. Prohibentur, excommunicationis indicta poena, clerici omnes, ab Episcopo ad subdiaconos, & hos ipsos usque, matrimonium inire.

2. Renovatur, quam Toletanorum conciliorum unum ediderat, in ecclesiasticos interdictio, ne venationi vacent, neve, in hunc finem, canes, & accipitres alant, secus, eam poenam subituri, suis ut functionibus destituantur.

3. Depositionem Episcopis, presbyteris, & diaconis concilium minitatur, qui moniti, ne aleis ludant, id facere pergent.

4. Prohibentur omnes clerici apud se foeminas subintroductas habere; quod si quam habeant, cujus fama suspecta fuerit, eam concilium Episcopo facultatem dat, ut eos virgis cædi, iisdemque capillos amputari jubeat; volens Regis auctoritatem, si sæcularis potestas obstiterit, adhiberi.

5. Qui civili societati nuntium remittunt, ut monasti-
cum

cum statum amplectantur , e monasterio, absque Abbatis venia , non egredientur ; ibique jejunio, & preci vacabunt.

6. Dioecesanorum Episcoporum regimini monasteria subduntur , cum ea facultate , ut in iisdem quamprimum corrigant , quod correctione dignum fuerit.

7. Episcopi, nedum clericos suos impediunt , quominus inter monachos nomen dent , ut asperiores vitam agant , eos ad perseverantiam , qui id consilii jam inierint , hortantur.

8. Cum puellis perinde se gerent , quæ voluntarie se religiosas statuerunt.

9. In patronos laicos interdictio , ne presbytero Ecclesiam , de qua ei canonice provisum est , absque Episcopi consensu , adimant.

10. Omnes decimæ sub Episcopi potestate erunt.

11. Non Episcopi solum , diaconi, & subdiaconi in coelibatu vivent , sed reliqui etiam clerici , cum ad ætatem paulò proVectiorem pervenerint , ad continentiam adiguntur. *Ibid.*

Concilium Romanum, an. 964.

Joannes Papa XII. a conciliabulo an. 963. Romæ habito, sede pulsus , & a Romanis revocatus , habuit concilium hoc in Ecclesia S. Petri, die 26. Februarii an. 964. Ejus de Otone Imperatore querelæ sessionem primam aperuerunt , in qua Leonem, Protoſcriniarium , qui Papa in ejus locum a superioris anni conciliabulo electus fuerat , ipse deposuit, una cum Episcopis , quos Leo ordinaverat. Eos tamen Joannes in concilium ingredi jussit , casulis, & stolis indutos, & , postquam ejus jussu , super charta singuli scripserant : *Leo patri cum eo nihil erat , nihilque is mihi dedit.* Eos in gradum , quem prius obtinebant , restituit.

Habita est altera sessio , 27. ejusdem Februarii mensis die. In hac discussiones ad eos usque productæ sunt , qui Papæ Leoni mutuum pecuniam dederant , decisumque , ut, si Episcopi erant , presbyteri, aut diaconi , suum gradum amitterent ; sin monachi , aut laici , anathemate percellerentur. Concilium reservavit Papæ judicium super abbatibus ab ipso pen-

dentibus, qui præcedenti concilio interfuerant; prohibuit que, ne quis inferior superiori gradum adimeret; neve monachi defererent monasterium, in quo sæculum abdicaverant

In ſeſſione tertia, deſiſtus Sicon Oſtienſis, qui Papam Leonem ordinaverat, quique a Leone ipſo ordinati fuerant in gradum priſtinum reſtituti. Vetuit deinde concilium, Papæ rogatu, ne, inter Miſſarum ſolemnia, laici, circum altare, vel in ſanctuario conſiſterent. *Ibidem.*

Concilium Anglicanum, ann. 969.

S. Dunſtani Archiepiſcopus, Papæ Joannis XIII. juffu, convocavit concilium hoc, quod Angliæ generale concilium fuit. Edgarus Rex in eo vehementes ſuper clericorum depravationibus querelas edidit; conciliumque mandavit, ut omnes canonici, præſbyteri, diaconi, & ſubdiaconi continentiam ſervarent, ſuaſve Eccleſias defererent. Demandata eſt hujus decreti executio Dunſtanenſi Archiepiſcopo, & Episcopis duobus a Rege nominatis, Vorcheſtriænſi nimirum, & Vincheſtriænſi, qui cum Dunſtanenſi, monaſticæ in Angliis diſciplinæ inſtauratores fuerent. *Ibid. & Anglic. I.*

Concilium Romanum, ann. 975.

Habituſ eſt concilium hoc a Stephano, Benediſti VII. Papæ legato, Adalberone, Remenſi Archiepiſcopo, & Episcopis aliquot, ſuper Thieboldero, Ambiani jaſtato Episcopio, qui tamquam ejus Eccleſiæ uſurpator excommunicatione percuſus fuit, *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI.*

Concilium Carroſenſe, ann. 989.

Gumboldus, Archiepiſcopus Burdegalenſis, habuit concilium hoc, cum Aquitaniæ Episcopis ſex, in monaſterio Carroſenſi, quod ad Piſtavienſem dioceſim ſpectabat. In eo Patres edidere canones tres, ut aliquibus ejus temporis malis remedium afferrent. Pronuntiat primus in eos anathema, qui cujuſdam Eccleſiæ januas fregerunt, & aliquid ex ea ſurripuerunt. Eos alter eadem cenſura plectit, qui agricolæ, aut pauperum alteri ovem, bovem, aliave armenta ſuſtulerint. Per tertium prohibetur Eccleſiæ aditu, quicumque

que presbyterum, diaconum, seu quemvis alium clericum sine armis compertum percussit, aut ceperit. *Ibid.*

Concilium Remense , ann. 989.

Cum Adalbero, Remensis Archiepiscopus, obiisset, provinciae Episcopi convenerunt, ut ei successorem darent; conspiraruntque suffragia, ut Arnulo, Regis Lotharii naturali filio, & Principis Caroli nepoti faverent. Princeps hic Remensi urbe potitus est, captivumque novum Archiepiscopum secum duxit, quem patruo urbem tradidisse, ac se data opera, suam ut prodicionem tegeret, capiendum curasse suspicio fuit. Ab hac is quidem suspicione se purgare conatus est, excommunicatione in eos edita, qui Remensem Ecclesiam, urbemque vastaverant, quoad nihil non restitissent.

Eum imitati, qui ex ipsius provincia erant, Episcopi, cum Silvanectum, an 990. in concilii modum convenissent, decretum vulgarunt, quo in Remensem, & Laudunensem Ecclesias interdictum, & in presbyterum Adalgerium, traditæ Remensis urbis accusatum, inque omnes ejusdem socios anathema pronuntiabant.

Rex Hugo Capetus, qui in Arnuli electionem consenserat, cum ei de ipso querendi causa subesset, a suæ eundem provinciae Episcopis canonice judicatum voluit, qui, ut id perficerent an. 991. in S. Basilii abbatiam, Remis proximam coiverunt. Erant omnino tredecim numero; sex e Remensi provincia, tres e Senonensi, tres item e Lugdunensi, & Dabertus, Archiepiscopus Bituricensis. Concilio præfuit, tamquam senior, Seguinus, Archiepiscopus Senonensis. In medium adductus Arnulus, fractæque, quam Regi debebat, fidei se reum fassus, Episcopatum abdicavit, & publice veniam petiit, se sacerdotio indignum enuntians. Itaque depositus fuit, eique successus Gerbertus, Abbas Auxiliacensis. Depositus quoque presbyter Adalgerius, renovatumque in eos omnes anathema, qui Principi Carolo Remensem urbem tradiderant. Hujus concilii acta, Francofurti, an. 1600. seorsum impressa fuere. Patres, Labbæus, &

& Harduinus non nisi litellum abdicationis Arnuli, actumque electionis Gerberti, & ab hoc editam fidei professionem publici juris fecerunt. Suæ ipse abdicationi reclamavit Arnulus; ejus depositio Romæ abrogata fuit, suæque episcopalis sedes eidem recedita. Eam Gerbertus per aliquod temporis spatium occupare non destitit, quandoquidem an. 993. suæ provinciæ Episcoporum concilio præfuit, ad quod acciti, qui ejusdem provinciæ seu bona diripuerant, seu clericos male habuerant, ut ob patrata crimina pœnitentiam agerent, satisque facerent, additis minis fore, ut ab Ecclesiæ communione abscinderentur, nisi, intra statutum tempus, se suum ad officium redigerent.

Concilium Romanum, ann. 993.

Joannes Papa XV. postrema Januarii die an. 993. celebravit concilium hoc, in quo S. Udalricus, Episcopus Augustanus in Sanctorum Album relatus fuit, vicesimo post anno, quam occubuerat. Mandavit summus Pontifex, ut hujus sancti Præsulis memoriæ honos exhiberetur, expeditamque in id bullam voluit, cui subscripsit ipse cum Episcopis quinque, presbyteris Cardinalibus novem, & diaconis tribus. Est hæc omnium, quæ nobis suppetunt, ad Sanctorum canonizationem quod attinet, bullarum prima. Dominus Mabillonius (*T. I. Act. Ord. S. Benedic. p. 417.*) qui S. Udalrici vitam, & miracula nobis dedit, animadvertit nondum *canonizationis* vocabulum usui fuisse, cum Papa Joannes hanc cæremoniam peregit. Consuli potest, super solemnibus canonizationibus, Patris Papebrockii, ad frontem Tomi primi Actorum Sanctorum mensis Maji, Dissertatio.

Concilium Ravenatense, ann. 998.

Arnulo, Papæ Gregorii V. jussu, ac Roberti Regis accedente consensu, in Remensem Archiepiscopalem sedem restituto, Gerbertus se apud Imperatorem Ottonem tertium recepit, a quo Ravennatensis Archiepiscopus creatus fuit. Hic ergo, die 1. Maji an. 998. una cum novem e suis suffraganeis, Ravennæ, concilium habuit, in quo edidit canones tres. Horum primus abusum abolet, qui irrepserat, ut sub-

subdiaconorum unus Episcopo, consecrationis ejusdem die, hostiam venderet, quam in hac cæremonia suscipiebat; in eodem archipresbyteri quoque sanctum chrisma vendere prohibentur. Canon alter iisdem archipresbyteris mandat, ut quotannis, Sancti Vitalis festo die, subdiaconis Ravennatensibus duos, census titulo, solidos solvant. Instauratur, in tertio, veterum canonum interdictio, ne oratorium, aut Ecclesia in extera diœcesi, sine diœcesani Episcopi venia, consecretur; ne quis pariter ad aliam diœcesim pertinens recipiatur, promoveatur, retineaturque, sine proprii Episcopi formatis Litteris; declaratur in eodem, ordines iis tantum conferri debere, qui iisdem digni ob scientiam, bonosque mores judicati fuerint; quique ea ætate sint, quam Ecclesiæ leges præscribunt. Ibidem subditur interdictio, ne quid ob sepulturas exigatur.

Conciliorum Collectiones hoc ipsum ad an. 997. referunt; at eo quidem anno Gerbertus nondum Ravennæ Archiepiscopus erat, nec is fuit nisi sequente anno, ut ex Epistola compertum fit, quam Gregorius V. ad eum scripsit statim ab ipso ad hunc archiepiscopatum nominatione, pallium ad eundem mittens. Data est IV. Kalendas Majas, Indictione undecima, videlicet, Aprilis die 28. an. 998.

Concilium Romanum, ann. 998.

Summus Pontifex Gregorius V. Imperatore Ottone III. præsentem, habuit concilium hoc, cui adfuere Episcopi viginti octo, quos inter Gerbertus, Archiepiscopus Ravennatensis. In eo editi canones octo.

Primo, Edicitur, ut Rex Robertus consanguineam suam deferat, quam contra leges sibi conjugem sumpserat; poenitentiam annorum septem, secundum gradus ab Ecclesia præscriptos, agat; quod si forte renuerit, anathema sit; idem quoad Bertham statuitur.

2. A communione suspenditur Archambodius Turonensis, qui iis nuptialem benedictionem tribuerat, omnesque Episcopi, qui eidem adfuerant, quoad sanctæ sedi se sisterint, latis huic errato facturi.

3. Bres-

3. Bresburgensis Episcopatus , a sancta Sede, & ab Imperatore Ottone I. in universali concilio instituti, & ab Ottone II. absque ullius concilii sententia suppressi restitutio præcipitur.

4. Pronuntiatur fore, ut, si Gislerius ostendere canonice potest, se Mersburgo Magdeburgum translatum fuisse, non ambitione permotum, sed a clero, populoque vocatum, in hac posteriore sede permaneat; sin autem in ea translatione se de ambitione, vel avaritia purgare non potest, amittat utramque.

5. Deponitur Stephanus, Episcopus Aniciensis, in Velaunia, propterea, quod electus fuerat a Gujo, patruo, & decessore, sine cleri, populi que consensu, ordinatusque, post Guji mortem, a duobus tantum Episcopis, qui nec e provincia erant. Erant hi Episcopi duo, Dagobertus Bituricensis, & Rodenus Nivernensis.

6. Suspenduntur a communione hi Episcopi duo, quoad accesserint, satis sanctæ Sedi propterea facturi, quod contra Ecclesiæ leges, Stephanum, vivente Gujo, ejus patruo, ordinaverint.

* Mendum esse necesse est hoc in canone, vel in præcedenti, quia Stephani ordinatio ponitur in hoc quidem, vivente Gujo, in eo autem, post ejus mortem.

7. Concilium declarat, clerum, populumque Velauniensem posse ad alterius Episcopi, a Papa consecrandi, electionem procedere.

8. Fore dicitur, ut Rex Robertus haud iis quidem suum Stephano patrocinium concedat, sed cleri, populi que electioni faveat, salva obedientia, quæ a subditis eidem debetur. *Ibidem.*

Concilium Pictaviense, ann. 1000.

Guillelmus V. cognomento *Magnus*, Pictaviensis Comes, & Aquitanix Dux convocavit concilium hoc an. 1000. vel superiore 999. Adfuere coetui Episcopi quinque, Seguinus Burdegalensis, Gislebertus Pictaviensis, Hilduinus Lemoicensis, Grimoardus Engolismensis, Ilo Sanctonensis, & Abba-

abbates duodecim, quorum haud notata nomina. Concilio propositus finis fuit pacis, justitiæ, disciplinæque ecclesiasticæ restitutio. In eo tres editi canones; quorum primus statuit, ut diffidia super damnis quinquennio ante hujus concilii celebrationem illatis, aut in posterum afferendis, dirimantur a locorum iudicibus; seu principibus, ad quorum tribunal partes accedere debebunt; quod si renuerint, loci princeps, seu dominus cogat proceres, Episcoposque, qui concilio adfuerunt; iidemque in perduellem incedant, eumque adigant, ipsius etiam vastatis bonis, ut rationi se subdat. Guillelmus Dux, & proceres, qui concilio aderant, se, sub excommunicationis pœna, canonem servaturos polliciti sunt, obfidesque dederunt. Relicta est Carrofenfi concilio ann. 989. pœnarum impositio, quas subirent, qui deinceps ecclesiarum januas frangerent, aut aliquid ex iisdem surriperent. Secundus canon Episcopos, & presbyteros vetat munera ob poenitentiam, vel ob confirmationem exigere, eosdem tamen id accipere patitur, quod ultro oblatum fuerit. Canon tertius, sub degradationis, & excommunicationis pœna, vetat presbyteris, diaconisque, ne apud se feminas habeant. *Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI.*

Sub idem tempus, habita sunt in Italia, & in Galliis concilia plura, de quibus nobis id unum constat, quod Glaber Rodulfus, S. Germani Antissiodunensis monachus, qui undecimo sæculo scribebat, memoriæ prodidit. In iis vetiti Episcopi inter Ascensionis, & Pentecostes festos dies jejunia præcipere, excepta posterioris hujus festi vigilia; permittuntur tamen pietatis jejunia. In iisdem querelarum non nihil in monachos extitit, qui *Te Deum*, dominicis Adventus, & Quadragesimæ diebus, contra Romanæ Ecclesiæ usum, canerent; iisque respondentibus se hac in re S. Benedicti regulam, a Papa Sancto Gregorio approbatam sequi, suus est relictus mos. Glaber, *Lib. 3.*

cap. 3. pag. 27.

CONCILIA

SÆCULI UNDECIMI.

Concilium Eingthamense, in Anglia, an. 1009.

Rex Æthelredus concilium hoc, Ælfeagio Cantuariensi, & Wulfstano Eboracensi rogantibus, congregavit. Ad illud vocati Episcopi, quique inter regni proceres primas tenebant; patuitque coetus ipsa Pentecostes die. Ejus canones triginta duo super moribus, Ecclesiaeque disciplina nobis suppetunt.

1. Hortatur concilium clericos, abbates, abbatissas, itemque personas, quæ iisdem subsunt, ut e sua quisque professione vivant; omnesque Christianos jubet poenitentiam agere.

2. Vetat Dei ministros, præsertim vero presbyteros matrimonium inire, secus, eam poenam subituros, ut publicis oneribus, ac tributis obnoxii sint.

3. Dei amorem, & ab ethnicis superstitionibus aversionem commendat.

4. Venefici, præstigiatores, depravatæ feminæ, perjuri, e regionis finibus, in exilium mittentur.

5. Mandatur, ut injustæ leges reformentur.

6. Christianorum nullus extra regionem suam, præsertim ad ethpici servitium, vendetur.

7. Christianus ob levem culpam morte non punietur.

8. Christiani, ad sextum usque consanguinitatis gradum, matrimonium inire non poterunt.

9. Ecclesiae paci, & libertati consulitur.

10. & 11. Unusquisque suorum fructuum decimam, & S. Petri denarium, statis diebus, accurate solvet.

12. 13. & 14. Solventur etiam, ter in anno, census, ut luminaria servantur, &, ad apertam foveam, sepulturæ jus; quod si corpus extra parœciam humo dari contigerit, id non oberit, quin solvatur, quod debetur ecclesiæ a qua, dum viveret, defunctus pendebat.

15. 16. & 17. Jejunabitur in vigilia Assumptionis B. Virginis, festorumque Apostolorum, S. Jacobi, & S. Philippi tantum excepta, quippe quæ in Paschale tempus incidit; Quatuor Temporum diebus, singulisque sextis per annum feriis, nisi forte horum dierum aliquis festus sit.

18. Non lites agentur, non iuramentum præstabitur apud iudicem, nec nuptiæ celebrabuntur solemnibus festis diebus. Quatuor Temporibus, ab Adventu ad Epiphaniæ Octavam usque, & a Septuagesima ad decimi quinti post Pascha diem finem usque.

19. Viduæ non nisi post viduitatis annum, novum conjugium inire poterunt.

20. Christianos concilium hortatur, ut ad poenitiæ, & eucharistiæ Sacramenta, ter in anno saltem, accedant.

21. Prohibentur falsa pondera, falsæ mensuræ, falsa testimonia, querelæ, dissensiones, denique peccata omnia; vultque concilium Christi fideles tum dictis, tum factis se bene moratos ostendere.

22. 23. 24. 25. & 26. Peculiares super regni politica constitutiones sunt.

27. & 28. Hi duo canones in eos editi sunt, qui ipsi sibi mortem consciscunt, in eos item, qui læsæ Majestatis rei sunt, in eos denique, qui virgines, aut viduas corrumpunt.

29. Cohortatio est ad operam dandam, ut religio augeatur.

30. Commendatur ecclesiasticis castitas, & in precibus assiduitas; cohortaturque concilium laicos ad fidem in Deum, ad servanda jejunia, ad festos, & dominicos colendos dies, quorum spatium nec nundinis, nec mercatibus, nec populi coetibus locus erit; ad venationem non pergetur, nullique mundano operi vacabitur; eosdem præterea laicos hortatur, ut Domini ministros honore prosequantur, ut pauperes alant, ut

viduas orphanoque solentur, ut viatibus, & exteris opitulentur, ne denique alteri faciant, quod sibi factum nollent.

31. Mandatur, ut in pios usus conferantur mulctæ iis impositæ, qui aliquod in Deum, vel in Ecclesiam crimen patraverunt.

32. Mandatur, ut pœnæ ad delictorum rationem, & personarum conditionem exigantur, ea tamen lege, ut qui cæteris eminent, gravius, quam alii puniantur.

Hujus concilii exemplaria non desunt, in quibus non nisi viginti octo canones occurrunt. *Ibid. & Anglic. I.*

Concilium Papiense ; Ticinense , ann. 1012.

Papa Benedictus VIII. præfuit concilio huic, in eoque longum in clericos licentius viventes sermonem habuit; qui quidem positus est in fronte actorum concilii, quæ septem decretis, seu canonibus continentur.

1. Nec conjuges, nec concubinæ clericis erunt; & id, sub depositionis pœna.

2. Eadem in Episcopos pœna, qui feminas apud se detinebunt.

3. & 4. Clericorum filii erunt ejus ecclesiæ servi, cui inservit eorum pater, quamvis ipsorum mater libera sit; & omnia quoque bona, quæ pater iisdem donaverit, ad ecclesiam pertinebunt. In laicos judices interdictio, sub excommunicationis pœna, ne ejusmodi servos manumittant.

5. Ecclesiæ servi nihil acquirere, nihilque possidere possunt proprietatis jure, etiam si matre libera nati fuerint.

6. Homo liber, qui Ecclesiæ servo suum nomen dederit, alicujus acquisitionis gratia, suas Ecclesiæ cautiones dabit, aut excommunicationi suberit.

7. Idem in judicem, seu tabellionem anathema, qui contractum scripserit. Subscribere decretis his Episcopi septem, Benedicto Papa in numerum relato. Data sunt Kalend. Augusti; quo anno, non dicitur.

Concilium Legionense in Hispania, ann. 1012.

Alphonfus V. Legionis rex haberi jussit concilium hoc, cui adfuit ipse cum regina Geloite, Sponsa, in sanctæ Virginis eccle-

Saeculum XI.

ecclesia, 23. Julii die. Qui illud habuerunt Episcopi, condidere sequentes canones septem.

1. In conciliis, quæ in posterum celebrabuntur, primo loco de ecclesiasticis negotiis agetur.

2. Ecclesia bonis testamento sibi relictis tranquille fruetur; si qua difficultas extiterit, a concilio judicabitur.

3. Abbates, abbatissæ, monachi, & religiosæ dioecesani Episcopi jurisdictioni suberunt.

4. Nemo non prohibitus sibi sumere Ecclesiæ bona.

5. Regis officarii eos apud judicem persequuntur, qui hominem ad ecclesiam pertinentem occiderint.

6. Absoluto ecclesiasticorum negotiorum examine, procedatur ad ea discutienda, quæ regni sunt.

7. Si quis servi ad ecclesiam spectantis successionem emiserit, eam amittet æque, ac pecuniam, quam dederit.

Extant alia plura hujus concilii decreta, sed quæ civile, quam ecclesiasticum regimen potius afficiunt. *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI. & de Aguirre, Concil. Hisp. Tom. IV.*

Concilium Ravennatense, ann. 1014.

Cum Ravennatenfis ecclesia vacasset per annos undecim, absque plura, seu quoad ordinationes, seu quoad ecclesiarum dedicationes in ea provincia contigerunt. Imperator Henricus fratrem Arnulphum nominavit, qui hanc sedem repletet, quam Adalbertus usurpaverat. Pacificus possessor relictus Arnulphus concilium hoc, ann. 1014. postrema Aprilis die congregavit. In eo habitæ sessiones tres; statutumque, in prima, ut qui illicite ordinati fuerant, ad amplius examen usque suspenderentur; in altera, ut ecclesiæ, quas Adalbertus consecraverat, interdictæ remanerent; &, in tertia, vetitum, sub anathematis poena, ne pecunia ob sanctum chrisma, ob animæ commendationem, & ob sepulturam exigetur; prohibitique archipresbyteri benedictionem aut confirmationem per sanctum chrisma populo tribuere, cum hæ functiones Episcopis reservatæ sint. *Ibid.*

Concilium Aurelianense, ann. 1022.

Stephanus & Lifoyius, Galli clerici duo, doctrinæ, & pietatis fama gaudentes, se ab Italiæ quadam vidua, Manichæorum hæresi infecta seduci passi erant. Vetus ergo novumque Testamentum rejiciebant in iis, quæ de Trinitate, ac de mundi creatione ibidem dicuntur; negabant Christum Dominum de Virgine Maria natum, passumque esse, denique resurrexisse; peccata delendi vim baptismati inesse; panem & vinum in corpus & sanguinem Christi Domini per presbyteri consecrationem mutari. Bona opera & Sanctorum patrocinium tamquam inutilia spectabant, matrimonium damnabant, & carnis esum vetabant. Conveniebant nocte ad suorum mysteriorum celebrationem; & cum lampades extinxissent, omnium generum impuritibus se dedebant. Cum eos nobili genere vir, *Arefastus* nomine, detexisset, Robertum regem per Richardum, Normanniæ Ducem de re monitum voluit. Indictum Aureliani concilium, ann. 1022. Rex ejusque sponsa regina Constantia se ad illud contulere cum Episcopis pluribus, e quorum numero erat Leuthericius, archiepiscopus Senonensis. Stephanus & Lifoyius una cum iis, quos suos in errores traxerant, ad concilium perducti. Data est opera; ut ad collationem pertraherentur, quæ a prima diei hora ad pomeridianas horas tres usque producta fuit; pertinacibusque compertis ignis indictæ minæ, ad illud alacriter se contulerunt; at cum flammarum vim sentire cœpissent, se in clamores suorumque errorum detestationem dederunt. Eos e flammis extrahi haud per tempus licuit; in iisque undecim periere; cum enim tredecim essent, cum se concilio stiterunt, duo tantum, clericus & religiosa, respuerunt. Baronius, P. Labbæus, alique plures Glaberum Rodulphum secuti sunt, qui eventum hoc ad ann. 1017. refert; at ex diplomate ad S. Mesminii abbatiam spectante compertum fit, concilium, horum recentium Manichæorum occasione, Aureliani habitum ann. 1022. regni Roberti vicesimum septimum pertinere; idem constat ex Ademarii testimonio, qui hanc hæresin detectam ait sub Adolrici Aurelianiensis Episcopatu, qui ante ann. 1022. incipere non potuit, quan-

quandoquidem hoc tantum anno Theodoricus. ejus decessor, se episcopatu abdicavit, ut in S. Petri Senonense monasterium secederet. Mabillonius, *Tom. IV. Annal. in Append. p. 708. & Lib. 55. Annal. num. 1. & 3.*

Concilium Salegunstadiense, ann. 1022.

Aribo, Moguntinus archiepiscopus, concilium hoc, undecima Augusti die, celebravit, ut disciplinæ consensionem in omnibus ecclesiis ab ejus metropoli pendentibus restitueret, & plura synodalia decreta ususque plures supprimeret, quorum oppositio dissidia, & perturbationem afferebat. Ergo Strasburgensis, Augustanus, Bambergensis, & Wirzburgensis Episcopi, singuli Moguntini archiepiscopi suffraganei, una cum eo, sequentes viginti canones edidere.

1. Christi fideles ad unum omnes a carne & sanguine, festis ab adipe, per dies quatuordecim ante S. Joannis festum, & per totidem ante Natale Dominicum abstinebunt; eandemque abstinentiam in Epiphaniæ, festorum Apostolorum, Assumptionis sanctæ Virginis, S. Laurentii, omniumque Sanctorum vigiliis servabunt; & quidem comedent semel tantum.

2. Idem in Quatuor Temporum jejuniis servabitur.

3. Nemini licebit matrimonium inire eorum dierum ullo, vel ab Adventu ad Epiphaniæ octavam usque; itemque a Septuagesima ad octavam Paschatis.

4. Presbyter, qui post galli cantum biberit, Missam postmodum celebrare non poterit.

5. In presbyteros interdictio, ne plures Missas, quam tres una eademque die celebrent.

6. Prohibetur, anathematis indicta poena, ne corporale, tactu Corporis Domini consecratum, in ignem projiciatur, incendii extinguendi causa; ne intra ecclesiam gladius gestetur, nisi qui Regis est; & ne quis garriat in ecclesiæ vestibulo.

7. Si e personis duabus de adulterio accusatis, fateatur una, neget altera, poenitentiae subdetur ea quæ crimen fatetur;

tetur; quæ vero negat, suæ innocentiae probationes afferre jubebitur.

8. Regis tantum gladius in ecclesiam inferetur.

9. In ecclesiis earumve atriis coetus interdicuntur.

10. Damnatur nonnullorum mos & quarumdam matronarum potissimum, quæ sibi quotidie lectum Evangelium, *In principio erat Verbum*, dictasque Trinitatis, aut Sancti Michaelis Missas volebant, superstitione quadam, atque ut divinant. Mandatur, ut hic usus aboleatur; ac, si quis, in Trinitatem observantiae ergo, peculiarem Missam audire voluerit, diei Missam audiat, aut unam pro viventium salute, aut defunctorum unam.

11. Mandatur, ut in consanguinitatis gradibus enumerandis, regulæ loco non civiles leges, sed canones sint; ita quidem, ut a fratrum seu sororum filiis inchoetur enumeratio.

12. Diruentur laicorum ædificia ecclesiis contigua; ipsique tantum presbyteri in atrio degent.

13. In patronos laicos interdictio, ne cui presbytero, absque diocesani Episcopi, ejusve magni vicarii consensu, & approbatione, suas ecclesias conferant.

14. Si duæ personæ patrati mutuo adulterii accusatae factum negent, petantque, ut una pro utraque probationem edat, quæ Dei judicium dicitur, & ea quidem in probatione succumbat, adscribetur utrique crimen.

15. Publica, quæ Episcopus mandaverit, jejunia servabuntur, aut alendo, per quemque jejunii diem, paupere redimentur.

16. Peraget nemo Romam iter, sine diocesani Episcopi, ejusve magni vicarii venia.

17. Anathematis indicta poena, in presbyteros interdictio, ut e quadraginta dierum jejunio poenitentibus imposito nihil detrahant, nisi poenitentes infirmi sint.

18. Qui quorumdam criminum rei poenitentiam a proprio Episcopo accipere nolunt, ea spe fore, ut Romam pergentes suorum a Papa peccatorum remissionem obtineant, monentur ejusmodi indulgentiam iis omnino non profuturam; eos

eos prius debere poenitentiae se subdere, quæ eorundem criminum gravitati respondeat, tum vero posse cum Episcopi sui venia, & litteris Romam pergere.

19. Vetiti poenitentes, intra poenitentiae quadraginta dies iter agere, ut presbyter cui demandata est eorum cura, quæ se interim ratione gesserint, testari possit.

20. Eos quibus ob crimina non licet in ecclesiam ingredi, Presbyteri, nisi ab Episcopo iussi in eam non recipient. *Ibidem.*

Concilium Atrebatense, ann. 1025.

Gerardo, Atrebacensi, & Cameracensi Episcopo hujus habendi concilii occasionem præbuere quidam hæretici, qui Atrebatii detecti fuerant. Hos adduci iussos Præsul de doctrina interrogavit, & in errore versantes videns, triduo in carcere detentos voluit, clericis, & monachis mandans, ut jejuniis ac precibus ad eorum resipiscentiam vacarent. His ad Ecclesiam die dominica revocatis, quæsiuit, coram clero, populoque, quæ eorum fides, quis sectæ auctor; quem esse Italum quemdam, Gandulphum nomine responderunt, ab eoque se didicisse, non aliam suscipiendam Scripturam, quam Evangelium, & Apostolorum Scripta; Evangelii doctrinam eo demum redigi, ut mundus deseratur, carnis desideria reprimantur, e manuum labore victus quaeratur, afferaturque injuria nemini; his servatis præceptis, baptismum ad salutem necessarium non esse. Haud pluris faciebant Eucharistiam, & poenitentiam; matrimonium rejiciebant, tantumque Apostolos, & Martyres habebant Sanctorum loco. His erroribus a Gerardo Episcopo confutatis anathema sectarii dixerunt, & fidei professioni, quæ iisdem exhibita, subscripserunt, se deceptos fassi.

Enuntiata fidei professio, cui subscribere iussi sunt, ad Eucharistiam quod spectat, hanc eandem carnem esse, quæ ex Virgine nata est, quæ passa super cruce, quæ e sepulcro egressa, quæ ad cælum elata, quæ ad Patris dexteram in gloria est. Harduinus, *Tom. VI. Spicilegii initio; Matillonius, Lib. 55. num. 63. pag. 308.*

Concilium Ansanum, Ansenſe, prope Lugdunum, an. 1025.

Archiepiſcopi Lugduni, Viennæ Allobrogum, Tarantaſiæ, cum Epiſcopis novem adfuere concilio huic, quod in S. Romani Eccleſia habitum fuit. Gauſlinus, Epiſcopus Matisconenſis, conqueſtus eſt Burchardum, Archiepiſcopum Siennenſem, id ſibi ſumpſiſſe, ut in monaſterio Cluniacenſi, quod e Matisconenſi dioceſi erat, monachos, contra canones, ordinaret. Earum ordinationum vadem Archiepiſcopus Abbatem Odilonem dedit, qui cum ſuorum monachorum nonnullis aderat. Protulit Abbas Romanæ Sedis privilegium, per quod ei licebat, quem mallet, Epiſcopum ad monachos, quibus præerat, ordinibus initiandos, itemque ad Eccleſias, quæ ab ejuſdem monaſterio pendebant, dedicandas vocare. Lecti ſunt Chalcedonenſis, aliorumque conciliorum canones, qui dioceſanis Epiſcopis monachos ſubdunt, vetantque, ne quis Epiſcopus, in aliena dioceſi, abſque ordinarii venia, ſeu ordinationes, ſeu dedicationes peragat; hinc Epiſcopi, qui concilio intererant, intulerunt alatum privilegium, utpote quod iis canonibus ex diametro repugnaret, tamquam nullum ſpectandum eſſe; adeoque, quod Archiepiſcopus Viennenſis egerat, haud ſatis ab Abbate Odilone firmari. Archiepiſcopus cum nihil haberet, quod reponeret, ſe apud Matisconenſem Epiſcopum excuſavit, ſique olivæ oleum ad ſancti chriſmatis confectionem neceſſarium ſe quotannis, ſatisfactionis in modum, ſuppeditaturum promiſit. Concilii tamen iudicium locum habuit ad tempus tantum; ſummi enim Pontifices, nominatim Joannes XIX. Urbanus II. & Calixtus itidem II. Cluniacenſis Abbatiae privilegium confirmarunt; & in quodam Remenſi concilio convenit in Abbatis poteſtate ſuos eſſe monachos, cui voluerit, Epiſcopo ordinandos dare. *Ibidem.*

Concilium Lemovicenſe, ann. 1028. & 1031.

Cum Odolricus, Abbas S. Martialis Lemovicenſis, dedicationem Eccleſiæ S. Salvatoris. an. 1028. peragendam curaffet, Epiſcopi, qui ad eam convenerant, in cæremoniæ conſecutionem, concilium habuerunt, in quo de S. Martia-

apostolatu controversiam agitarunt. At controversia hæc, cum Parisiis agitata fuerat in collatione, quæ in Regis palatio habita est, in altero concilio, an. 1031. secundo, tertio discussa fuit. Huic Abbas Odolricus inter decem Episcopis, e quorum numero erat Aimoni-Archiepiscopus Bituricensis, qui coetui præfuit. Prothes apostolatus S. Martialis in medium allatæ; quarum a ducebatur ex ejus vitæ quadam historia, Aureliani, eum discipuli nomine scripta, quam apocrypham esse temporis in comperto est; eo reliquæ redigebantur, tenderent ejus nomen, tam apud Latinos, quam apud Græcos, in Litaniis, inter Apostolos, reperiri; eum pro Apostoli titulo in Libris omnibus insignitum esse; eundem denique veterem regionis traditionem esse. Adeo hæc rationum monumenta Robertum Regem, qui tunc, omnesque concilii Episcopos permoverunt, ut S. Martialis apostolatus ibidem, unanimi consensu, tamquam omnem dubitationem positus statueretur. Lecti deinde sermones, quos ante dies quindecim habitum Bituricense concilium ediderat; receptique, excepto secundo, qui Eucharistiam singulis dominicis diebus renovari jubebat; dictum est scilicet, satis fore, ut ea duodecies in anno, præsertim festis diebus conficeretur, cujus tamen sæpius recitandæ facultas monasteriis concessa est. Super querela monachorum Belli-loci, quibus Abbas erat clericus sæcularis, qui per indigenarum procerum auctoritatem patrum venerat, Jordano, Episcopo Lemovicensi, in mandatis dedit, ut iis e regula abbatem daret; ac sæcularis quidem monachus se ultro abdicavit, Episcopos rogans, ut ejusmodi monachum corrigerent; qui definierunt monachum posse a monasterio, quod a regula deflexit, ad aliud migrare, in quo auctoritas viget; nihil omnino de privilegio detrahendum, quo Martialis monasterium gaudebat, ut ibidem baptismus, Pascha, & Pentecostes solemnibus diebus administraretur, ubi manumitterentur, ea lege, ut, qui ibidem baptizati essent, eodem die se cathedrali in Ecclesia Episcopo sisterent, confirmationem suscepturi; clericum, aut monachum, insigni-

gnitos lectoris nomine, in omnibus Eccleſiis prædicari poſſe; homicidam voluntarium, quamvis etiam ſe monachum fecerit, ad ordines promoveri non poſſe, quoniam e Papæ ad Abbatem Odilonium reſponſo, id hominis ne offerre quidem in preſbyterorum manu, aut communionem niſi moriens percipere; neminem debere a Papa poenitentiam, & abſolutionem accipere, niſi ejusdem Episcopuſ innuat, quia ſæpe contingeret ſummorum Pontificum religionem circumveniri. Dioceſis equites, cum pacem jurejurando promittere renuiſſent, excommunicati fuere; ac dum in eos pronuntiabatur excommunicationis ſententia, Episcopuſ cereos, quos accenſos tenebant, in terram projecerunt; extinxeruntque. In eam ſententiam conſpiratum eſt, ut, ſi Lemovicenſis provinciæ domini paci obluſtari pergerent, Episcopuſ totam dioceſim generali excommunicationi ſubderet, cujuſ ea eſſet conſecutio, ut ne ſepultura niſi clericis, pauperibus, mendicantibus, tranſeuntibus, pueris ad bimatum uſque tantummodo, concederetur; divinum officium in omnibus Eccleſiis occulte fieret; ut Miſſæ januiſ clauſis dicerentur; ut ne altaria, niſi in ipſa ſanctorum myſteriorum celebratione ornarentur; ut nullum matrimonium iniretur; ut eſſet eorum tantum ciborum uſus, quibus per Quadrageſimam veſci licet; ut, ſub horam tertiam, æra omnia campana in Eccleſiis ſingulis pulſarentur, ac tum quidem nemo non, demiſſo in terram vultu, pro pace oraret. Declaratur tamen fore, ut, dum hæc excommunicatio ſubſiſteret, baptiſmus petentibus, & in mortis articulo, poenitentia, & viaticum tribueretur. De eſt aliquid ad finem actorum concilii Lemovicenſis an. 1031. Quod reliqui eſt, majorem partem conficit, extat in conciliorum Collectione, an. 1644. Luparæ; extat etiam in PP. Labbæi, & Harduini Collectionibus. *Ibidem.*

Concilium Bituricenſe, ann. 1031.

Bituricenſe Concilium, de quo in Lemovicenſi ſermo eſt, prima Novembris die an. 1031. ab Aimonio, qui Gauslinio in eo Archiepiſcopatu ſucceſſerat, coactum fuit.

Episcopi Anieii, Claromontii, Mimati, Albige, & Divonæ Cadurcorum adfuere coetui, in eoque viginti quinque, qui sequuntur; canones edidere.

1. In omnibus primæ provinciæ Aquitanie diocesibus, S. Martialis, Aquitanie doctoris commemoratio non amplius inter Confessores fiet, sed inter Apostolos, prout a sancta Sede, veteribusque Patribus statutum fuit. Præsto erat in eam rem Joannis XIX. Epistola, quam concilium lectam voluit.

2. Hostiæ consecratæ renovabuntur dominicis diebus singulis.

3. Interdictio ad Episcopos quidem, ne quid muneris ob ordinationes accipiant; in eorundem vero officarios, ne quid sumant ob eorum scribenda nomina, qui ordinandi proponuntur.

4. Nemo ad archidiaconatum nominabitur, quin diaconus sit.

5. Presbyteri, diaconi, subdiaconi, nec uxores, nec concubinas habebunt. Eas, qui habent, quamprimum deferent; qui vero se ab iis separare noluerint, suis a functionibus interdicerentur, nec amplius lectorum, aut cantorum gradum tenebunt.

6. Nullus amplius Episcopis subdiaconus erit, quin Deo ad altare promittat, sibi nec conjugem, nec concubinam fore, eamque se remissurum, quæ forte, ordinationis momento ipso, eidem esset.

7. Quicumque ecclesiasticis functionibus addicti erunt, tonsuram deferent, eruntque abrafa barba.

8. In clerum non recipientur presbyterorum, diaconorum, aut subdiaconorum filii; qui vero reapse clerici sunt, ad sacros ordines promoveri non poterunt.

9. Servi, seu captivi non recipientur in clerum, quin suis ab heris integram libertatem obtinuerint, coram testibus fide dignis.

10. Non spectabuntur tamquam ecclesiasticorum filii, qui ab iis nati sunt, postquam ecclesiasticum statum deseruerunt, & ad laicalem redierunt.

11. Declarabunt Episcopi, ordinationis tempore, se nolle, seu presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum filios, seu servos non manumissos ordinare; quod si, per errorem, eorum aliquem ordinaverint, & hic innotuerit, eum archidiaconus tamquam illicite ordinatum deponet.

12. Nihil exigetur ob baptismum, poenitentiam, sepulturam; at quod suapte sponte fideles offerrent, accipi poterit.

13. Presbyteris conceduntur oblationes, & luminaria, quæ iis exhibentur; at paschalem cereum in Ecclesia ad altare illuminandum remanere concilium vult.

14. Interdictio, ne super altari ponantur lintea, quæ tegendis mortuis inservierunt.

15. Interdictio, ne die dominica vecturæ fiant, seu percurram, seu per onerarias beluas, nisi ex caritate, hostium metu, vel in gravi necessitate.

16. Qui legitimam conjugem, extra adulterii casum, deseruerit, aliam, quoad prima vixerit, sibi non sumet; eademque erit feminae ratio, quæ a viro recesserit; hi scilicet reconciliari debent.

17. & 18. Nemo consanguineam ad sextum usque, aut septennium gradum ducet, nec consanguineo nubet femina, quia vir, & femina legitime uniti, sunt una, & eadem caro.

19. & 20. Suam nemo filiam presbytero, diacono, subdiacono, vel ex eorum filiis cuiquam in matrimonium dabit; nemo item ullius ex eorum numero filiam uxorem ducet.

21. & 22. In laicos interdictio, ne feudorum jus super presbyteris sumant, ob ecclesiastica bona, quæ *feuda presbyteralia* nuncupabantur; neve in sua ipsorum Ecclesia, sine Episcopi approbatione, presbyteros collocent.

23. Clerici, qui clericaturam deseruerint, a cæteris clericis segregabuntur.

24. Si suum monachus habitum deserit, Ecclesiae communionem privabitur, quoad eum resumpserit; quod si Abbas eum recipere nolit, cum clericis in Ecclesia, vel in aliquo monasterio, in monachi veste, monasticamque regulam servans, versabitur.

25. Nec Canonici ab una ad aliam Ecclesiam, nec monachi

hi ab uno ad aliud monasterium migrabunt, quin eos Episcopus, hos Abbas finant.

Canones sequitur Aimonii Archiepiscopi declaratio, qua præcipitur, ut S. Martiali in omnibus Ecclesiæ officiis Apostoli titulus tribuatur. *Ibidem.*

Concilium Pampelonense, ann. 1032.

Adfuere concilio huic Episcopi septem cum rege Sancio, ejus sponsa, & quatuor ex eorum filiis. In eo restituta est Pampelonensis episcopalis sedes, quæ ad Leyriæ in Hispania monasterium translata fuerat, quia Barbari Pampelonensem ecclesiam diruerant. Ut autem episcopatus hic semper in posterum a viris merito præstantibus occuparetur, rectusque ordo jam institutus in monasterio servaretur, & ad alia regni monasteria propagaretur, statuit concilium, ut Pampelonensis Episcopus e Leyriæ monachis sumeretur, & a comprovincialibus Episcopis eligeretur; Episcopus vero, ante ordinationem, Deo sanctæque Virgini, Pampelonensis ecclesiæ patronæ futurum promitteret, ut ipse catholicam fidem profiteretur, constanterque eam prædicaret; catechizaret, baptizaretque secundum sanctos canones; sacros ordines gratis conferret; omnia Episcopi officia fideliter exequeretur; diu noctuque divina officia celebraret, fidemque regi servaret.

Animadvertendum est hoc Pampelonense concilium, quod Baronius & Labbæus ad ann. 1032. referunt, Cardinalis Aguirræi & Mabillonii sententia, Septembri mense ann. 1023. habitum fuisse.

Concilium Romanum, ann. 1047.

Præfuit concilio huic summus Pontifex Clemens II. in eoque inter Ravennatensem, Mediolanensem, & Aquilejensem archiepiscopos de potestate contentionem finiit. Hi singuli tres id sibi sumebant, ut Papæ ad dexteram assiderent; at hæc prærogativa Ravennatensi archiepiscopo adjudicata fuit. Data est opera, in eodem concilio, ut simonia ex Occidentis Ecclesiis expelleretur, ubi acerrime grassabatur.

Concilium Telujsiense in Almensi Diœcesi, Arulense, an. 1047.

Refertur concilium hoc, in generali conciliorum Collectione-

Etione, ad an. 1027. At auctor novæ historiæ Languedociæ, seu Occitanie, ostendit illud habitum fuisse solum an. 1047. postremo anno viventis Olivæ, Aufonnensis, seu Vi-censis Episcopi, qui eidem præfuit, absente dioecesano Episcopo Berengario, qui se ad sancta loca invisenda contulerat. Ejus acta nobis Balutius in suis ad libri quarti *de Concordia Sacerdotii, & Imperii* vicesimum quartum caput additionibus dedit; eaque hinc in Conciliorum Collectionem migrarunt.

Statuunt acta hæc, ut, in toto Ruscionensi Comitatu, suum nemo inimicum aggrediatur a Sabbati hora nona ad usque feriæ secundæ horam primam, quo quisque congruum honorem diei dominico exhibere possit; nec magis cuipiam licere vult, ulla prorsus ratione aggredi clericum, aut monachum sine armis incedentes, vel hominem, qui ad Ecclesiam pergit, aut ex ea redit, aut cum feminis ambulat, vel Ecclesiam, vel domos ad triginta circum passuum distantiam; prohibitio hæc anathematis poenam adjunctam habet. Eisdem poenæ subduntur, qui potiuntur Ecclesiarum, & monasteriorum bonis; qui consanguineam ad sextum gradum usque sibi conjugem addunt; qui cum excommunicatis communicant, scilicet, eos alloquuntur, cum iis bibunt, & comedunt, iis pacis osculum dant, & si forte in excommunicatione moriantur, iis sepulturam præbent, & pro iisdem orant. At tridui preces concilium ad peccatorum resipiscentiam indicit.

* Gallie concilia plura, aliquot ante hoc annis habita, paulo longius inducias, seu treguam produxerant, cujus spatio nempe non suum adversarium aggredi prohibebatur, quæque *Dei tregua* nuncupabatur, seu quia dies eidem addictos decoraverat alicujus mysterii perfectio, seu quia eam Deus pluribus ad exemplum punitionibus super iis approbasse, a quibus violata fuerat, censebatur. Incipiebat tregua hæc a vespere feriæ quartæ, & in sequentis feriæ secundæ mane solummodo desinebat; perque omne tempus hoc, nemo poterat ullam injuriam ulcisci, quempiam vi capere, cautionis pignus exigere, secus, eam poenam subiturus, ut excom-
mu-

tionem subiret, & e regione pelleretur, aut legum
itionem solveret, quippe qui mortem metuisset.

Concilium Remense, ann. 1049

Papa IX. cum, ann. 1049. ex urbe Roma in Galliam
st, die 29. Septembris ejusdem anni Remos se contra-
revirensi, Lugdunensi, & Vesontionensi archiepiscopis
antibus, ab Herimaro, sancti Remigii abbate, rogatus,
emueret ad novæ, quam erexerat, ecclesiæ dedicatio-
erendam pergere. Perfecit Papa primis duobus
is diebus ceremoniam hanc, cum translationem cor-
s. Remigii peregisset; tertioque die, in eadem eccle-
sialium habuit. Huic adfuerunt Episcopi viginti, abba-
inquaginta, alique ecclesiastici numero plurimi. Si-
grassabatur in Gallia; ibi functiones edebant laici,
an nisi ad clericos pertinebant; potiebantur ecclesiæ,
actionibus eas divexabant; incestuosa, vel adulterina
tonia ibidem communia erant; cernebantur monachi,
ici suum habitum, suamque professionem deserere, &
erre; crebræ direptiones erant; disseminari non uni-
veris hæreses incipiebant. Id sibi Papa hoc in concil-
posuit, ut singulis his abusibus remedium afferret.
ites Episcopos, an eorum quispiam ordines per simo-
ceptulisset, aut suscepisset, edicere jussit; suam plu-
votentiam testati sunt; Remensis archiepiscopus, simo-
pluriumque aliorum criminum accusatus, satis sibi
ris petiit, ut se purgaret, quod ei concessum ad con-
usque, quod Romæ, sequentis anni medio Aprili men-
bandum erat; Episcopus Lingonensis, simoniæ convi-
excommunicatione percussus fuit; Nivernensis vero,
ut parentes Episcopum facerent, eo inscio, pecuniam
st, pedum pontificium, seu pastorem baculum ad
pedes abjecit, quæ e concilii sententia, episcopales, alio
culo, functiones eidem reddidit; Nannetensis Epi-
se simoniæ reum factus, episcopalibus functionibus
us fuit; ei sublatus annulus, & baculus, at relicta pres-
biterii functionum exercitatio. Episcopi, qui ad concil-
ichard. Concil. Tom. II. C lium

lium acciti non venerant, excommunicatione perculsi, que abbas S. Medardi, qui, haud petita venia recesserat, Archiepiscopus S. Jacobi in Gallecia, qui sibi Apostolatum, Papæ reservatum sumebat. Ut abusibus occurreretur, qui tunc in Gallia grassabantur, instaurata fuere de vetera, quæ huc spectabant, per sequentes canones decernimus.

1. Ad ecclesiasticas dignitates evehetur nemo nisi clerici, populi que suffragia.

2. Interdictio, ne ordinationes, ecclesiastica ministeria ecclesiæ, vel altaria emanent, aut vendantur, ea statuta, ut ab Episcopo, quicumque id egerit, puniatur.

3. In laicos interdictio, ne ecclesias possideant, aut ministerio se immisceant.

4. Nemo præter Episcopum, ejusque ministros, per poterit jura nonnulla per consuetudinem in ecclesiasticis atriis firmata.

5. Interdictio, ne quid ob sepulturam, ob baptismum vel ob eucharistiam exigatur.

6. Clerici nec arma deferant, nec ad bellum ibunt.

7. Nec clerici, nec laici pecuniam foenori dabunt.

8. Clerici, & monachi, nec habitum, nec professionem ferent.

9. & 10. Ne vexentur clerici, aut pauperes, interd.

11. Suam quisque consanguineam prohibitus sibi cognationem sumere.

12. Interdictio, ne quis legitimam conjugem deserta aliam ducat.

Papa deinde novis hæreticis, qui in Gallia prodierant, omnibusque, qui iisdem patrocinaerentur, anathema censuit. Hi quidem hæretici non nominantur; fuisse videntur nichæi quidam, aut Berengarii discipuli, qui incipiebant errores agere, suaque dogmata disseminare. Spoliavit e communionem nominatim primorum quosdam qui illegitima matrimonia contraxerant; vetatque, consanguinitatis causa ne Guillelmus, Normanniæ dux, cum Balduini, Belgii comitis, filia conjugium ineat. *Ibid.*

Concilium Moguntinum, an. 1049.

Summus Pontifex Leo IX. cum Moguntiam pervenisset, concilium hoc, quod in Remensi indixerat, congregavit.

Adam Bremensis Moguntino concilio *generalis* titulum tribuit, quia e tota Germania conflatum fuit. Ad illud plures quam quadraginta venerunt, cum archiepiscopi, tum episcopi. Sua hoc ipsum praesentia decoravit Imperator Henricus, praecipuis imperii proceribus eum comitantibus. Hic Princeps, Papa operam dante, cum Godefriddo Lotharingiae duce in gratiam rediit. Simonia, & incontinentia clericorum damnatae fuerunt, editaeque nonnullae aliae ad Ecclesiae utilitatem constitutiones, quae nec in coevis Scriptoribus, nec in Collectionibus Conciliorum leguntur. *Ibid.*

Concilium Rothomagensis, an. 1049. seu 1050.

Maugerus, archiepiscopus Rothomagensis, cum Hugone Eboricarum, & Roberto Constantiae, seu Augustae Romanodurorum Episcopis, qui duo ex ejusdem suffraganeis erant, habuit concilium hoc, ad ann. 1049. aut 1050. Hi Praesules edidere novendecim canones, qui sequuntur.

1. Jubetur quisque catholicae Ecclesiae symbolo mordicus adherere.

2. Interdicitur, ne quis Principi, vel ejus ministris munus tribuat, ut episcopatum obtineat.

3. Prohibentur Episcopi ab una ad aliam ecclesiam, ambitionis causa, transire. In ejusmodi translationibus, Episcopi tibi praesidium querebant e quodam Evangelii textu perperam intellecto, in quo Christus Dominus Apostolis suis praecipit, ut, ad evitandam persecutionem, ab una ad aliam urbem transeant.

4. & 5. In monachos interdictio, ne pecuniam dent, ut ad abbatis dignitatem perveniant; itemque in Episcopos, & abbates, ne confratres supplantent, ut se in eorum locum intrudent.

6. & 7. In Episcopos, eorumque officarios interdictio, ne quid ob ordinationes exigant.

alii scilicet alios supplantent.

14. 15. & 16. Interdictio, ne quid ob sanctum Christi ob ecclesiarum dedicationem, & ob administrationem sacramentis exigatur. Nihilominus, in posteriore hac **facti specie, id quod suapte ipsi sponte fideles offerere** **cipi poterit.**

17. Diebus octo, quibus recens baptizati candidatus stem gerunt, non alii legi suberunt, quam ut suos offerant, linteumque, quod eorum caput obtegit, chrismatis causa; nisi velint aliquod aliud munus erogare.

18. Prohibetur, depositionis indicta poena, ne poenitentia peccatoribus imposita, ob pecuniam, imminuat, augeatur; mandaturque, ut eadem ad culpæ gravitatem ad naturæ vires exigatur.

* Huic constitutioni locum præbuit presbyterorum auctoritas qua ferebantur, ut pro pecuniæ ratione, quam exigebant ex poenitentibus, leviolem aut graviolem poenitentiam iisdem imponerent.

19. Ibunt novi baptizati per octo-dierum spatium candidis induti vestibus, accensosque cereos deferentes, ad ecclesiam, in qua baptismum susceperint. *Ibid.* & Bessier in *Concil. Norm.*

abbatissæ venia, recipere.

Ubi ecclesiæ hisque deservientes clerici sub Episcopi ictione fuerint, laicis in easdem ecclesias, in eosdem clericos nulla potestas erit. In ligneo, vel ex argilla facto calice sacrificium non offeretur. In mysteriorum ratione presbyteri deferent amictum, albam, cingulum, a, casulam, manipulum; diaconi, amictum, albam, cingulum, stolam, casulam, manipulum. Lapidem prorsus albit, & quidem ab Episcopo consecratum; hostia ex putoque tritico; vinum & aqua nitida; altare decenti tectum, cui imponetur corporale super quo calix collocatur. In presbyteros & diaconos interdictio; ne armati, ne minus decentibus, aut plurium colorum indutis utantur; ne cum aliis quam per canones præscriptis visis degant; rasa barba, & capillis in coronæ formam coactis esse jubentur; juventutis institutio clericis de-

Monentur archidiaconi & presbyteri, ut ad poenitentiam hortentur adulteros, homicidas, & peccatores cæteros, Ecclesiæ atque a communione separationem impoenitus minitentur.

Ad Quatuor Tempora, archidiaconi, ordinationis clericos præsentabunt, qui universum psalterium, hymnica epistolæ evangelia & orationes prope calle-

6. Dominici diei cultus incipiet a sabbati vespere; postridie fideles Missæ omnibusque horis intererunt; abstinerebunt ab omni servili opere; non iter agent, nisi precum causa, vel ut ægrotos invisant, ut mortuos sepulturæ dent, ut vacent Regis servitio, ut cum Saracenis pugnent. Qui e Christianis cum Judæo versabitur, aut comedet, septem dierum spatio poenitentiam peraget. Si nolit ei se subdere, communione ad annum privabitur, si conditione præstat, aut punietur virgarum ictibus centum, si e vulgo est.

7. Comites, & proceres populum e justitiæ legibus regent, nec in judicium nisi oculatos aut auritos testes recipient. Falsos testes acriter punient.

8. In Leonis, Galleciæ, Asturiæ & Portugalliæ, tribuetur jus ex Alphonso legibus; & in Castella, e Sancieri lege.

9. Triennalis præscriptio locum non habebit quoad ecclesias, ex canonibus & Gothorum legibus.

10. Qui terras sevit, aut vineam coluit, earum fructus colliget provisionis in modum, ad litis supremum usque super fundi proprietate judicium; tum vero, si evictus fuerit, proprietario fructus reddet.

11. Christiani omnes jejunabunt feriis sextis.

12. Interdictio, ne vi extrahantur, qui in ecclesias confugerunt, atque adeo ad triginta passus ab ecclesia, nisi obstricta fide fore, ut ne omnino lædantur.

13. Subditi Ferdinando regi, ut olim Alphonso & Sancio, fideles & dicto audientes erunt. *Ibid. & de Aguirre, Concil. Hispan. Tom. IV.*

Concilium Narbonense. ann. 1054.

Guifridus, archiepiscopus Narbonnensis, coegit concilium hoc, Augusti die 25. ann. 1054. cui adfuere Episcopi decem, magnusque abbatum, clericorum, & procerum numerus; & in quo editi canones undetriginta.

1. Homicidium omnibus Christi fidelibus interdicitur.

2. 3. 4. & 5. Mandatur, ut quæ dicitur tregua Dei, servetur a vespere feriæ quartæ ad usque mane feriæ secundæ post solis ortum; ab Adventus dominica prima ad Epiphaniæ

niz octavam usque ; a dominica Quinquagesimæ ad octavam Paschatis ; a dominica quæ Ascensionem præcedit, ad Pentecostes octavam usque ; festis diebus B. Virginis, S. Petri, S. Laurentii, S. Michaelis, omnium Sanctorum, S. Martini, sanctorum Iusti & Pastoris, Titularium ecclesiæ Narbonensis ; omnibusque jejunii per annum diebus, sub anathematis perpetuique exilii pœna.

6. Qui damnum aliquod passi fuerint, apud Episcopum, vel apud iudices ab eo designatos sibi jus petent, &, pro culpæ gravitate, statuatur in reos vel aquæ frigidæ iudicium, vel exilium.

7. Qui arcem construere voluerit, non id poterit nisi diebus quindecim ante tempus ad inducias, seu treguam præscriptum.

8. Debitores qui solvere renuent, ex ecclesia expellantur, nullumque officium in eorum parœcia peragetur, quoad suis ipsi debitis fecerint satis.

9. Vetatur oleas cædi, quippe quæ sancto Chrismati ecclesiarumque luminaribus materiam suppeditant.

10. Semper & ubique pastores & eorum oves induciarum seu treguæ securitate gaudebunt.

11. Eadem erit ecclesiarum, domorumque ad triginta circum passus existentium, bonorum, terrarum, reddituumque ab iisdem ecclesiis pendentium ratio.

12. Nemo non prohibetur ullius ecclesiæ terras aut merces invadere, sine ejus venia, ad quem ipsa ecclesia pertinet.

13. Synodalia jura quæ presbyteri Episcopis solvunt, laici, sine Episcoporum nutu, sibi vindicare non poterunt.

14. Nec magis poterunt sibi sumere primitias, oblationes, & clericorum retributiones, quæcunque tandem fuerint jura ob cœmeteria, ova, quæ presbyteris offeruntur, aut quæ eisdem, Feria quinta hebdomadæ sanctæ, per aquæ, & salis asperisionem benedicenda exhibentur, itemque retributiones clericis debitas ob tricesimi diei officium pro defunctis ab iisdem editum. Id nimirum hoc in canone per *trigentarii* vocabulum designatur.

15. Interdictio, ne quis bonis ad clericos, ad monachos, ad religiosas, ad feminas, & ad eorum comites, qui arma non deferunt, pertinentibus potiatur.

16. & 17. Interdictio, ne sumantur aut retineantur, quocunque demum titulo, canonicorum, monachorum, aut religiosarum terræ, vineæ, prædia, sine Episcoporum, abbatum, aut canonicorum consensu.

18. In eos quibus lites sunt, interdictio, ne facti vias ineant, ut ipsi sibi jus reddant, antequam causa, præsentem Episcopo, seu loci domino, dijudicata fuerit.

Reliqui canones prohibent, ne mercatores aut peregrini expolientur, neve cuiquam injuria inferatur, in eos qui per induciarum seu treguæ tempus abscondita perpetraverint, statuta poena, ut ab Ecclesia segregentur, quoad satis omnino fecerint. *Ibid.*

Concilium Lexoviense, ann. 1055.

Hermenfridus, Sionii in Valesia Episcopus, huic concilio præfuit. In eo accusatus Maugerius, Rothomagensis Archiepiscopus qui ecclesiam suam spoliasset, ejusque bona per effusionem dissipasset, qui incontinententer viveret; qui erga sanctam sedem observantiæ deesset. His proinde accusationibus rite probatis, Episcoporum qui concilio aderant, unanimi consensu, Maugerius depositus, in ejusque locum Maurillus susceptus fuit. Habuit novus Archiepiscopus nonnulla concilia, quibus remedium afferre studuit abusibus qui, sub ejus decessoribus, in Ecclesiæ disciplinam irreperant. Habitum eorum primum, eodem anno, Rothomagi, cujus acta haud nobis suppetunt, alterum Cadoni habitum, Alexandro III. pontifice, Guillelmi II. Normanniæ ducis jussu; cui omnes Normanniæ Episcopi, abbates & procerum primi adfuere; & in quo tres editi canones. Horum 1. mandat abbatibus & prælatis cæteris, qui ruri degebant, ut in urbes suis monasteriis proximas se reciperent, ne errantem vagamque, cum fidelium scandalo, vitam ducere viderentur. 2. Ais campanum diebus singulis ad vespertas pulsari jubet, quo quisque ad Deum orandum excitetur, mon-

nea-

neaturque januam claudere, nec amplius egredi; quod *ignitegium*, ignis tectus, ignis operculum appellabatur; quem usum induxit Guillelmus II. Angliæ Rex, & Normanniæ Dux, ut nocturnis furtis occurreret. Canon 3. facinorosos homines ex legibus puniri jubet.

Concilium præterea Maurillus, an. 1063. Rothomagi, ad suæ cathedralis Ecclesiæ dedicationem habuit. Huic omnes ejus Suffraganei interfuerunt; in eodemque instaurata statuta vetera super clericorum vita, superque continentia peculiariter, ab iis servanda.

Referunt ad hoc concilium auctorum aliqui professionis fidei formulam, in Berengarii, quoad Eucharistiam, errores, sub id tempus editam, & his verbis conceptam: *Oportet etiam, fratres charissimi, ut fides vestra de Corpore, & Sanguine Domini, quam, præsidente huic sanctæ Sedi venerabilis memoriæ Maurillo, communi assensu, contra spurcissimos Berengarii, ejusque sequacium latratus diffinitis, iterum recitetur: Corde credimus, & ore profitemur, panem in mensa dominica propositum, panem tantummodo esse ante consecrationem, sed in ipsa consecratione, ineffabili potentia divinitatis, converti naturam & substantiam panis in naturam & substantiam carnis; carnis vero non ullius alterius, sed illius, quæ concepta est de Spiritu Sancto, nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos & propter nostram salutem flagellis cæsa, jacuit in sepulcro, tertia die resurrexit a mortuis, & sedet ad dexteram Dei Patris; similiter vinum, quod aquæ mixtum in calice sanctificandum proponitur, vere & essentialiter converti in eum sanguinem, qui per lanceam militis de vulnere dominici lateris in redemptionem mundi feliciter manavit. Anathematizamus autem omnes contra hanc sanctam, & apostolicam fidem superbe atque hæretice sentientes, & impia temeritate garrientes.* Bessinius, in Concil. Norman.

Concilium Tolosanum, ann. 1056.

Summus Pontifex Victor II. concilium hoc, Septembri mense, a suis legatis, Raimboldo Arelatensi, & Pontio Aquiseptiensi Archiepiscopis habitum voluit. Ei Guifridus, seu Wifridus Narbonensis, Arnoldus Tolosanus, alii-

que Episcopi numero quatuordecim adfuere. Berengarius, vice-comes Narbonensis, de Guifrido, Archiepiscopo suo, questus est, se nempe, quamvis ad archiepiscopatum per centum mille assium summam, ei obtinendum contulisset, ab eodem indigne habitum, magnoque instructo exercitu impetitum fuisse; eum Ecclesiae & Canonorum terras laicis dedisse, qui in ipsius gratiam arma ferebant; eundem Guillelmo fratri, centum mille solutis assibus, Urgelitanum Episcopatum emisse; atque, ut hanc summam conficeret, Ecclesiae suae aurea & argentea vasa, libros, cappas, & alia ornamenta Hispanis Judæis vendidisse. Accusavit præterea Archiepiscopum qui Dei treguam, postquam juraverat, violasset; qui pecuniam ob collatos ordines consecratasque Ecclesias exigeret; qui denique eum, conjugem, ipsiusque omnes terras anathemate perculisset. Vice-Comitis querelæ quis exitus fuerit, haud in comperto est; at concilium tredecim canones edidit, quorum nonnulli ad prava Guifridi consilia referuntur.

1. Statuitur dignitatis in eos privatio, qui ordinationem, per pecuniam, seu susceperint, seu contulerint.

2. Interdicitur, ne quis ordinetur Episcopus, Abbas, aut presbyter, ante ætatem annorum triginta; & diaconus, ante ætatem annorum viginti quinque.

3. Interdictio, ne quid ob Ecclesiae dedicationem sumatur.

4. Interdictio, ne quid detur, ut beneficium obtineatur.

5. Qui suum inter monachos nomen dederit, eo animo, ut abbatiam assequatur, ad hanc dignitatem promoveri nunquam poterit.

6. Sancti Benedicti regulam Abbates in suis monasteriis servandam curabunt, victum vestitumque suis monachis secundum hanc regulam suppeditabunt, impredientque, ne quis eorum quidquam proprietatis jure possideat; nullus autem monachus, absque Abbatis voluntate, præposituram tenebit.

7. Privabuntur honoris gradu, officioque presbyteri, diaconi, cæterique Clerici, qui noluerint coelibatus legibus vivere.

8. & 9. In laicos, sub excommunicationis poena, interdictio, ne cujus ecclesiastici beneficii, ne sacristæ quidem, aut

aut scholæ magistri, fructus percipiant, aut retrahant, neve defunctorum bonis potiantur; hæc enim tribuenda ex eorum ultima voluntate, aut si intestati occubuerint, prout heredibus visum fuerit.

10. Ecclesiæ a cathedrali pendentes solvent Episcopo & clericis consueta jura, tertiam nempe suorum proventuum partem; quæ vero non solvent, suarum decimarum & oblationum, quæ iisdem factæ pro mortuis fuerint, tertiam partem Episcopo & clericis dabunt.

11. Si eadem Ecclesiæ in dominorum laicorum hæreditario prædio, seu libera possessione fuerint, decimarum, oblationumque pars tertia presbytero & clericis cedet, qui iis deserviunt.

12. & 13. Excommunicatione plectuntur adulteri incestuosi, perjuri, quibusque cum excommunicatis commercium est, nisi forte eos arguendi & monendi causa, ut se corrigant. *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VI.*

Concilium Compostellanum, ann. 1056.

Cardinalis Aguirræus hujus concilii statuta in lucem primus emisit. At Cresconium concilii præsidem nuncupans Archiepiscopum Compostellanum, cum Baronio, hallucinatur. Nunquam aliam quam Iriæ, seu Pradonis in Gallecia, sedem tenuit Cresconius; atque in Coyacensi concilio, ann. 1050. Iriæ Episcopus nominatur; præterea, Compostella in archiepiscopatum erecta non fuit nisi sub Calixto II. cui solum ann. 1119. papalis collata dignitas; cum antea archiepiscopalis sedes esset Emerita. Præsules, qui Compostellam convenerant, decreverunt, ut Episcopi, & presbyteri quotidie Missam dicerent; & quoties jejunia & processiones publicæ ad peccatorum expiationem indicerentur, sibi cilicium clerici induerent.

Idem Cardinalis, qui alterum Compostellæ concilium ponit, ann. 1030. cui tribuit canones, seu statuta sex, quæ sub hoc ann. 1056. Compostellano concilio, iisdem prope modum verbis, repetit.

1. In omnibus cathedralibus Ecclesiis, aderunt, secundum sanctos canones, canonici, e clerici consensu, ab Episcopo electi. Orabunt hi celebrabuntque in eadem Ecclesia; unum omnibus triclinium, dormitorium unum erit. Servabunt iidem silentium mensæ tempore, in eaque sanctis solum lectionibus locus erit. Descendet eorum habitus ad talos usque; apud se cilicium habebunt singuli, quod ferent Decembri toto, qui litaniarum mensis est; omnibus quartis & sextis feriis, & poenitentiae diebus omnibus. Psalmos autem quinquaginta, cum prima, tertia, sexta, vespers, completorio, & noctu matutinis, in dies singulos recitabunt. Sibi dabunt in Missis omnibus invicem pacis osculum, cum diaconus dicet: *Inter vos pacem tradite*; & eorum quisque offeret munus aliquod, pro suis facultatibus, solemniis communionum diebus, cujusmodi sunt Natalis Domini, Paschatis & Pentecostes.

2. In quaque dioecesi eligentur abbates, qui sciant mysterii sanctæ Trinitatis rationem reddere, divinisque Scripturis & sanctis Canonibus imbuti sint. Abbates hi suis in canonicis Ecclesiis scholas instituent, in quibus per eorum operam tam accurate disciplina vigeat, ut eadem possint dignos, quos Episcopus ordinet, alumnos suppeditare. Subdiaconi ætas erit annorum octodecim; diaconi, viginti quinque; presbyteri, triginta; omnesque psalterium & quidquid eorum ministerium spectat, perfecte scient. Nihil agent, quod simoniam oleat; non arma deferent; erunt abraça barba, capillisque, in coronæ formam, ad capitis verticem, amputatis.

3. Cruces, ciboria, calices argentea erunt. Libri, totius anni officium continentes ecclesiis singulis præsto erunt. Extraneæ feminae nec apud Episcopum, nec apud monachos versabuntur, nulloque cum iisdem commercio jungentur. Christiani singuli Symbolum, & Orationem dominicam scire debent. Eorum nullus habebit uxores duas, aut fratris conjugem, sub excommunicationis poena.

4. Quicumque religiosæ vitæ consecrati fuerint, hanc accurate servabunt, nec ad civilem societatem redibunt; qui

quis eorum ad hanc redierit , excommunicationi suberit , quoad in pristinum statum se restituerit.

5. **Judices non oppriment populos , at cum æquitate & bonitate judicabunt , nec munera accipient.** Christiani omnes ab auguriis, a veneficiis , & ab omnis generis superstitionibus abstinebunt.

6. **Consanguinei , qui inter se matrimonium inierunt, separabuntur , aut excommunicationi subduntur.** De Aguirre, *Concil. Hispan. Tom. IV.*

Concilium Romanum , ann. 1059.

Nicolaus Papa II. coactum voluit concilium hoc , Aprili mense an. 1059. in basilica Constantiniana , scilicet in S. Joannis Lateranensis Ecclesia. Adfuere coetui Episcopi numero centum tredecim ; adfuit & Berengarius qui realem Christi Domini in sancta Eucharistia præsentiam negabat; eum Albericus, Montis Cassini monachus , & Lanfrancus scite admodum , & solide confutarunt. Manus dedit Berengarius, se credere, & subscriptione firmare , quidquid ei Papa & concilium præscriberent , paratum dixit ; accendit ignem ipse, in eumque projecit opera , quæ ejus errores continebant , cum Joannis Scoti libro , e quo eos hauserat. Sua deinde manu signavit , juravitque viva voce professionem fidei his verbis conceptam : „ Ego Berengarius , diaconus „ indignus Ecclesiæ S. Mauricii Andegavenis , agnoscens in „ præsentia veram fidem , fidem apostolicam , anathematizo „ omnem hæresin , & peculiariter eam , cujus hætenus accusatus fui , quæ docet panem & vinum , ad altare oblata , esse solummodo sacramentum post consecrationem, non „ autem Corpus, & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi ; „ nec tangi posse sacerdotum manibus , nec a fidelibus commedi , nisi in sacramenti formam. Amplector Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & apostolicæ Sedis sensa , confiteorque „ ore & corde , me, super Eucharistiæ Sacramento , fidem „ tenere , quam Dominus Papa Nicolaus & hoc sanctum „ concilium definierunt , & me docuerunt ; videlicet , panem & vinum , ad altare oblata , esse , post consecrationem,

„nem, non solum sacramentum quoddam, sed etiam ve-
 „rum Corpus & verum Sanguinem Domini nostri Jesu
 „Christi; & hoc corpus tangi sacerdotum manibus, non so-
 „lum in Sacramenti modum, sed reapse & e veritate; id
 „juro per sanctam & consubstantialem Trinitatem, & per
 „sancta Evangelia. Eos æterno anathemate dignos pronun-
 „tio, qui ab hac fide recedent, itemque eorum sectatores;
 „& si quid unquam contra docnerim, summo canonum ju-
 „ri obnoxius sim. Scriptum hoc, postquam legi, ac relegi,
 „omnino volens ac lubens signavi.“

Sequentes deinde canones tredecim concilium edidit.

1. In Papæ electione potior erit Cardinalibus pars; & si quis sanctam Sedem conscenderet, quin unanimiter, & cano-
 nice a Cardinalibus, & cæterorum ordinum cleri, laicorum-
 que consensu, electus esset, is quidem non tamquam Papa,
 sed tamquam intrusus spectaretur.

2. Ad Papæ, vel Episcopi mortem, nemo potietur eorum-
 dem bonis, sed ea successoribus servabuntur.

3. Non audietur Missa presbyteri notorie concubinari; &
 quicumque e presbyteris, diaconis, & subdiaconis, post
 Papæ Leonis IX. Constitutionem concubinam sumpserit, aut
 retinuerit, prohibebitur Missam celebrare; in ea Evangeli-
 um, vel Epistolam legere, officii tempore in sanctuario con-
 sistere, suamque ex Ecclesiæ redditibus partem percipere.

4. Qui iisdem ordinibus insigniti, secundum eandem
 Constitutionem, continentiam servarunt, confidebunt ad
 eandem mensam, cubabunt in eodem loco, & quidquid ex
 Ecclesia iisdem obtingit, in commune conferent.

5. Decimæ, primitiæ, vivorumque, & mortuorum obla-
 tiones accurate a laicis reddentur Ecclesiæ, ut in Episcopi
 dispositione sint.

6. Non utetur clericus opera laici, ut aliquam Ecclesiam ob-
 tineat, seu gratis, seu per pecuniam.

7. Monachi habitum laicus sibi non sumet, spe, vel obstri-
 cta fide se abbatem fore.

8. Unus, idemque presbyter non habebit eodem tempore
 Ecclesias duas.

9. Si-

9. Simoniaca nulla ordinatio peragetur , & nulla ecclesiastica dignitas per simoniam obtinebitur.

10. Laici nullum clericum judicabunt , cujuscunque tandem ordinis fuerit.

11. Nemo consanguineam ad septimam generationem usque , sibi conjugem sumet.

12. Excommunicatione plectetur laicus , cui eodem tempore & uxor & concubina fuerint.

13. Interdictio , ne laici de repente , & quod ajunt , per saltum ad gradus ecclesiasticos extollantur ; congruo tempore probandi sunt , postquam sæcularem habitum deponere jussi fuerint.

Hos canones decretum contra simoniacos editum sequitur, mandans , ut qui gratis ab Episcopis , quos simoniacos noverant, ordinati fuere , gradum, quem in Ecclesia jam tenent, servare possint ; at qui deinceps se ab Episcopis , quos simoniacos esse scierint , se ordinandos curaverint , deponantur. *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI. & Martenne, in Collect. Tom. VII.*

Concilia, Viennense in Delphinatu, & Turonense, an. 1060.

Summus Pontifex Nicolaus II. hæc duo concilia per suum legatum Stephanum coacta voluit ; Viennense quidem , postrema Januarii , Turonense vero , prima Martii die , ejusdem an. 1060. Utriusque concilii canones iidem sunt ad verba singula ; itemque præfatio, quæ utrique ad frontem est. Hos canones D. Lucas Acheriensis in suis ad Lanfrancum Adnotationibus retulit , Andegavenſis concilii nomine ; quia, ut quidem videtur , eos legatus Stephanus iterum edidit Andegavi, ubi an. 1067. versabatur. Horum canonum absoluta consensio , variis in urbibus , ubi vulgati fuere , conjecturæ locum præbent , eos Legatum aut ex urbe Roma jam editos attulisse, aut ipsum ex Constitutionibus in Romano concilio , sub Papa Nicolao II. præscriptis contexuisse ; recidunt enim ad eadem prorsus disciplinæ capita. Sunt decem numero , omnesque simoniam, clericorum incontinentiam , incestuosa matrimonia , beneficiorum pluralitatem , monachos apostatas ,
alias,

aliasque depravationes in superioribus conciliis tam sæpe damnatas impetunt. Id in secundo canone peculiare est, si quod ecclesiasticum ministerium, eive addictam pensionem Episcopus per simoniam conferat, licere Clero obluſtari, & ad proximos Episcopos, sanctamve Sedem ipsam confugere. Dicuntur ad Turonensis concilii calcem, primo quidem legatus Stephanus, tamquam præses, Papæ nomine, deinde vero Præsules decem, tam Archiepiscopi, quam Episcopi *ejus* canonibus subscripsisse; hi Præsules haud nominantur. *Ibid.*

Concilium Osboriense, in Saxonia, an. 1062.

Annon, Coloniensis Archiepiscopus, cui junioris Henrici Regis educatio, ejusque ditionum administratio demandatæ fuerant, coegit concilium hoc 27. Octobris die, in eo-que depositum voluit Cadolaum, Parmensem Episcopum, qui Imperatricis Agnetis, ejusque consilii opera, Basileæ, ann. 1061. Nicolao II. vita funſto, in Papam electus, *Honorii II.* nomen sumpserat. Perfecit etiam Annon, ut Anselmi Lucensis, qui Romæ electus Papa se *Alexandrum II.* nominaverat, electio confirmaretur. Ad hujus Papæ defensionem, S. Petrus Damianus scriptum quoddam, in dialogi modum, Henrici Regis advocatum inter & Romanæ Ecclesiæ defenso-rem elucubraverat, quasi in concilio loquerentur; ac vero quidem simile sit scriptum hoc in eo lectum fuisse. Illud, quam late patet, PP. Labbæus, & Harduinus retulerunt,

Concilia Romana, ann. 1063. & 1065.

Alexander Papa II. habuit in urbe Roma concilia tria; primum an. 1063. & alia duo an. 1065.

Instauravit in primo, suorum decessorum in simoniacos, concubenarios, ecclesiasticorum beneficiorum usurpatores decreta; & in reliquis duobus eos damnavit, qui contendebant consanguinitatis gradus, qui impediabant, quominus matrimonium iniiretur, non debere protendi longius, quam ad consobrinos germanos usque, scilicet ad fratrum, seu sororum filios; & excommunicationis sententiam in incestuosos pronuntiavit.

ines per eam regionem ecclesiæ quartam decimarum
n cathedrali solverent. At cum Raymundus, S. Orien-
bas, ostendisset ecclesias, ab ejus monasterio pendentes,
m unquam decimam cathedrali solvisse, universum
lium confirmavit exemptionem hanc, in honorem S.
siti, qui ex Auscensium archiepiscoporum celeberrimis
t, urbisque simul, & abbatiæ patronus erat. Eadem
ptio pluribus aliis ecclesiis, quæ in concilii actis re-
ntur, concessa fuit. *Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI.*

Concilium Rothomagensis, ann. 1072.

annes, archiepiscopus Rothomagensis, in ecclesia me-
litana Dominae Nostræ, hoc provinciale concilium ha-
cui Odo Bajocensis, Hugo Lisiacensis, Robertus Sagi-
, Michael Abrinensis, & Gislebertus Eboricensis, cum
sque Normanniæ abbatibus interfuere. In eo accurate
sum, quod nos de sanctæ Trinitatis mysterio catholica
docet; & unumquodque concilii membrum, super hac
nam fidei professionem edidit, e Nicæni, Constantino-
ani, Ephesini, & Chalcedonenfis conciliorum definitio-
s. Huic fidei professioni, quæ ad nos pervenit, Episco-
ldidere canones viginti quatuor, qui ejusmodi sunt.
imus. Mandavimus, secuti patrum decreta, ut chris-
s, & olei, ad baptismum, & ad ægrotantium unctio-

2. Sanctum chrisma, sancta olea omnino renovari necesse est, nec faciendum, quod archidiaconorum aliqui faciunt, quibus execranda consuetudo est, ut in vetus chrisma nonnullas tantum novi guttas injiciant.

3. Decani, albis induti, chrismatis sanctorumque oleorum distributionem peragent, attente ac reverenter, in vasibus probe obstructis, ne quid inde depercat.

4. Qui Missam celebrat, in ea ipse non communicare non debet.

5. Cum nulla necessitas urget, presbyter non nisi jejunus baptizare debet; ac tum quidem alba & stola indutus sit, oportet.

* In pluribus olim Galliarum Ecclesiis mos obtinebat, ut presbyteri solum jejuni baptizarent, & hora nona qua Christus occubuit, ut ejus mortis & aquæ cum sanguine mixtæ quæ ex ejusdem latere fluxit, mysterium honoraretur. Cernitur id in 33. cujusdam Parisiensis concilii canone, *Tom. II. Conc. Gall.* in quodam Meldensi concilio, apud Burchardum, & in Gratiano, *De Consec. dist. 5. cap. 16.* At cum ægre ad tam longum tempus, atque ob baptizandorum infantium multitudinem tam sæpe jejunare posset, mollita est consuetudo hæc, data presbyteris venia, ut mane, inter aut post divinum officium, baptisma conferrent, quin horam nonam, pomeridianas horas tres scilicet, expectarent.

6. Aqua benedicta, & hostiæ consecratæ quæ ad viaticum servantur, octavo quoque die renovari debent. Nonnulli satis habent eas iterum consecrare; quod sub gravibus poenis vetitum est.

* Hujus decreti ratio, quod consecratas hostias, octavo quoque die, renovatas vult, corruptionis periculum, est. Hæc lex quæ jam in aliis conciliis pluribus lata fuerat, admodum accurate religioseque, post annum usque 1300. servata est; at deinde abrogata fuit, mandatumque in conciliis bene multis, ut hæc hostiarum renovatio singulis diebus quindecim fieret. Ejusmodi sunt, inter alia, concilia hæc, Lingonense anno 1440. Senonense ann. 1524. Carnutense ann. 1527. & Burdegalense ann. 1584. Jam vero earum ho-

fiarum quæ jam consecratæ fuere, consecrationis renovatio sacrilegium horrendum est, divinæque institutioni contrarium, ex qua quidem hæc hostias semel tantum, ac dum altaris sacrificium offertur, consecrari licet. Aquæ autem benedictæ, singulis dominicis diebus, renovatio, in Occidentis Ecclesia, perantiqua consuetudine nititur; de ea loquitur Hincmarus in concilio quod ann. 864. habitum fuit, Aquam benedictam Græci semel tantum in mense renovant.

7. Episcopus qui Confirmationem tribuit, jejunus sit, oportet, itemque qui eam suscipiunt; & hoc quidem sacramentum sine igne, hoc est, sine cereis accensis administrari non debet.

8. Jejuni pariter erunt tum qui ordines conferent, tum qui eosdem suscipiunt; perageturque ordinatio nocte sabbati quod primæ Martii mensis hebdomadæ dominicam diem antevertit, vel ipsius dominicæ mane, nisi sabbati jejunium intermissum sit.

9. Quatuor Temporum jejunia religiose servabuntur.

10. Clerici qui ordines furtim & sine proprii Episcopi studio suscipiunt, digni sunt qui deponantur.

11. Qui coronas benedictas habuerunt, easque deferunt, excommunicatione plectentur, quoad fecerint Ecclesiæ fatis. Clerici qui ordinari voluerint, Episcopum feria quinta convenient.

* De tonsura seu corona clericali canon hic intelligi debet: Concilium excommunicatos clericos vult qui desistunt tonsuram seu coronam clericalem ferre, quæ ab eo quidem, e plurium conciliorum locutione, *corona benedicta* nuncupatur.

12. Errones monachos & moniales Episcopus in sua monasteria regredi coget; abbates vero, si nolint eos recipere quos expulerint, iisdem eleemosynam & alimenta suppeditare debebunt.

13. Ne animarum curæ vendantur & emanent, interdictio.

14. Matrimonia clam, vel a prandio, vel in septimo consanguinitatis gradu celebrari prohibentur, depositionis in presbyterum indicta poena qui seors egerit. Sponsus ergo

tam: *Nullus secreto coronatur, sed in præsentia plurium* licet, nemo, nisi præsentibus multis, nuptialem benedictionem accipiet. Usui erat verbum *coronari*, ad ipsa-
lis benedictionis susceptionem significandam, quia, sponsi hanc presbyteri benedictionem susceperant, capiti impositas deferabant. Presbyterum ergo benedictionem tribuentem, itemque spon-
tes jejunos esse oportebat; & hæc cæremonia, M-
pore, in ecclesia peragebatur; *monasterii* enim vo-
hoc in canone adhibitum, *basilicam*, *ecclesiam*, *orato-*
quod Galli vulgari sermone *monasterium* dicebant, teres auctores significat.

15. Quoad presbyteros, diaconos & subdiaconos conjugatos, seu concubinas habentes, id servabitur
fiacense concilium statuit. Nullam ecclesiam, seu i-
seu suo nomine per alios administrabunt, nullumque
proventum percipient, hoc est, beneficiis quæ possi-
liabuntur, aliisque possidendis inepti erunt.

16. Nemo poterit, post uxoris suæ mortem, eas
quacum, ea vivente, criminale commercium habu-
satus fuerit.

17. Vir cujus uxor velum sumpsit, cum alia, q-
vixerit, matrimonium inire non poterit.

18. Femina quæ nubit, absente viro, quin de ej-

leges, mulieri nunquam licebat iterum nubere, quocunque temporis spatio vir abfuisset, nisi ei de hujus morte certus nuntius allatus esset. *Cap. in præsentia de sponsalibus, quamvis septennio & amplius absuerit, captus ab hostibus, &c.* Justiniani Novella 117. hoc in capite canonico juri concinit; eaque Navarri sententia est hominem præsumi vivere annos centum, nisi probetur eum mortuum esse.

19. Clerici qui enormia & publica crimina perpetrarunt, in suas dignitates non restituentur, nisi cum id facere coget necessitas, & postquam longam & seriam poenitentiam egerint.

20. Opus est Episcopis sex ad presbyterum, & tribus ad diaconum deponendos. Ad has depositiones accitus Episcopus adsit, oportet, aliumve procuratore instructum mittat.

*Africani patres legem hanc quam a majoribus acceperant, instaurarunt. Ea sane legitur in Africanæ ecclesiæ codice, & inter Triburiensis concilii canones.

21. Jentaculum, Quadragesimæ tempore, ante horas tres sumi non debet; qui illud antea sumit, non jejunat.

22. Statutum fuit, ne sabbati sancti officium ante pomeridianas horas tres inchoaretur, quia noctis resurrectionis officium est; in eoque proinde canitur *Gloria in excelsis & Alleluja*.

23. Si quod festum remitti necesse fuerit, illud quidem non anticipabitur, sed intra octo sequentes dies celebrabitur.

Ex sanctorum Pontificum, Innocentii nimirum & Leonis, decretis, baptisma non nisi Paschatis & Pentecostes sabbatis conferetur, præterquam infantibus qui, quocunque tempore & quacunque die delati fuerint, baptizabuntur; in Epiphaniæ tamen vigilia, dieque ipsa baptismus iis tantum administrabitur, qui in periculo versabuntur.

Decretum cujus hoc in canone mentio fit, non Papæ Innocentii, sed Papæ Siricii est, in *Epist. ad Himerium Tarraconensem. Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI. & Bessinius, in Concil. Norman.*

Concilium Romanum, ann. 1074.

Habitu est concilium hoc a Papa Gregorio VII. Quadagesimæ die prima dominica ann. 1074. Ad illud convenerunt Episcopi quinquaginta, abbatesque & ecclesiastici numero plures; in eodemque ad disciplinæ restitutionem morumque reformationem editi canones viginti quatuor.

1. Continet Gregorii VII. decretalem, contra simoniam & clericorum incontinentiam, Epistolam.

2. Recipiuntur, tamquam quatuor Evangelia, œcumenicorum conciliorum præcipua quatuor, videlicet, Nicænum primum, contra Arium; Constantinopolitanum, contra Eutychium & Macedonium; Ephesinum primum, contra Nestorium; & Chalcedonense, contra Eutychen & Dioscorum.

3. & 4. Constitutionum Apostolicarum aliorumque conciliorum firmatur auctoritas.

5. Fit brevis articulorum enumeratio, qui in Papæ Gregorii VII. Epistola continentur, quod hujus concilii convocationem, causarumque quæ ad eam mandandam eum impulerunt, scilicet, 1. ut clericos simoniacos omni ecclesiastica functione interdiceret; 2. ut eos ex ecclesiâ pelleret quam emisissent; 3. ut eodem jure cum incontinentibus clericis ageret; 4. ut populos averteret a clericis qui apostolica decreta contemnunt.

6. Renovatur Chalcedonensis concilii canon qui depositionis pœnam pronuntiat in Episcopum qui aliquem, pecuniæ condito pretio, ordinaverit, in eundem qui in hunc modum ordinatus fuerit, itemque in clericos qui operam ad ejusmodi ordinationem contulerint; laici porro & monachi qui huic eidem rei se miscuerint, anathemate percelluntur.

7. Vetatur simonia, sub anathematis pœna; & quicumque presbyter ecclesiam emerit, sacerdotio deponitur.

8. 9. & 10. Roboratur sacræ Scripturæ auctoritate & Christi exemplo interdictio, ne spiritalia officia vendantur aut emanent, neve quispiam, ulla prorsus ratione, huic sacrilegæ negotiationi se immisceat.

11. Sancti altaris functionibus clerici incontinentes interdiciuntur, prohibenturque ullam apud se feminam extraneam habere, secundum concilia Nicænum, Chalcedonense, Neocæsariense, &c.

12. Excommunicatione plectuntur qui clericorum incontinentiam propugnare conantur, Sozomeni, seu potius Eubionis auctoritate.

13. Damnantur minuti quidam scituli qui ajunt Apostoli verba hæc, *Unusquisque suam uxorem habeat*, de clericis æque ac de laicis intelligenda esse.

14. Afferuntur Sancti Pauli super ordinibus textus duo, quorum primus ducitur ex ejus primæ ad Timotheum Epistolæ capite tertio, alter ex ejusdem ad Titum Epistolæ capite primo.

15. & 16. Insistitur super his Apostoli locis, &, facem præferente S. Hieronymo, ita explicantur, ut, qui ad sacros ordines promoveri voluerit, castitate, inter alias virtutes, fulgere debeat; ut ne ad eos contendere possit, si plures ei conjuges fuerint; eidemque ne liceat earum ullam, cum charactere ministri sanctorum altarium, retinere.

17. & 18. Prohibetur, post Antiochenum & Chalcedonense concilia, ne quis cum clericis communicet qui, ecclesiæ interdicto nihil obstante, suas functiones obire pergunt; & quidem indicta populis qui cum ejusmodi clericis communicant, excommunicationis poena. Cujus rei ea post S. Gregorium Magnum affertur ratio, quod hujus generis ministri potius ii sunt qui Dei indignationem provocent, ejusque maledictionem in populos pertrahant, quam ut iisdem ejus beneficia & dona promereantur.

19. In bono lumine ponitur Gangrensis concilii canon quartus qui cum superiore statuto pugnare videtur; & ei quidem adhibita explicatio ejusmodi est. Eos anathematizat is canon, qui se a presbytero separant, qui conjugatus fuit, noluntque oblationis seu missæ quam celebravit, participes fieri, ex ejus manu communicantes: *Quicumque discernit a presbytero qui uxorem habuit, quod non oporteat, eo ministrante, de oblatione percipere, anathema sit.* Hujus cano-

nis, inquiunt Romani concilii Patres, ea notio est, ut eos afficiat anathema qui presbyteri oblationem rejiciunt, qui olim conjugatus fuit, non autem eos qui presbyteri oblationem rejiciunt qui reapse conjugatus est, suamque uxorem retinet, ut maritalem in modum eadem utatur; ex Gangrensis enim, inquiunt, concilii prologo ipso compertum sit hæreticos, cujusdam Eustathii sectatores, iis temporibus, extitisse qui matrimonia ipsa quæ maxime legitima erant, tamquam prava damnabant; adeoque presbyterorum oblationes, qui ante ordinationem conjugati fuerant, respuebant; atque hos tantum hæreticos Gangrense concilium excommunicationi subdit, tamquam dogma disseminantes iis Apostoli verbis oppositum: *Si acceperis uxorem, non peccasti. Oportet Episcopum unius uxoris esse* (id est, fuisse) *virum.*

20. 21. & 22. Afferuntur rationes quæ ad hæc decreta contra simoniacos & incontinentes hæreticos edenda impulerunt, ut eadem sine cunctatione executioni mandentur; nimirum, dandam esse imprimis operam, ut conciliorum sanctorumque Patrum statuta servantur, ac jure sane timendum, ne quibus quispiam per flagitiorum tolerantiam blandiri voluerit, eorum æterna supplicia participet.

23. Est penes Papam jus non Episcopos solum, sed eos etiam easque damnandi qui dioecesanorum titulo iisdem subsunt.

24. Episcoporum dioecesani magis Papæ quam propriis Episcopis obedire debent, quia sui eos Episcopi non possunt Papæ auctoritati subducere, cum eosdem Papa suorum Episcoporum auctoritati subducere possit. *Reg. Tom. XXVI. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Rothomagense, ann. 1074.

Joannes, archiepiscopus Rothomagensis hoc provinciale concilium habuit, coram Guillelmo, Angliæ rege. Cum porro omnes Episcopi suam fidei professionem edidissent, conditi fuere sequentes canones quindecim.

1. Funditus evellenda est simonia omnis, impediendumque, ne abbatiae, archidiaconatus, decanatus, aut parochiales ecclesiae vendantur vel emanantur.

2. Ne-

et totidem, iuxta canonum auctoritate, ne, eadem die, a personæ, omnes ordines conferantur ab acolythatu adbyteratum usque.

Interdictio, ne ordinentur subdiaconi, diaconi & presbiteri, quin apud Episcopum eosque qui hunc circumstant, ipsam professionem edant, prout in Toletanorum concilio uno statutum est.

Non edicitur hoc loco, seu quodnam e Toletanis conciliis professionem præcipiat, seu cujusmodi ea ipsa sit. Toletani concilii, ann. 531. habiti canon primus mandat, ut quis, ad clericaturam designatus, cum decimum octavum ætatis annum compleverint, Episcopus interroget, velint, an matrimonium inire; ac, si libere se continentiam servaturos promiserint, ætatis anno vicefimo quinto subdiaconum reet. Alterius Toletani concilii, ann. 531. celebrati, 11. decimus clericos vult, dum ordinantur, de scripto fibi obstringere se Ecclesie fidei inviolate addictos fore, victuros, contra sanctos canones nihil acturos, suisque iuribus honorem & observantiam exhibituros.

Monachus qui turpe crimen aliquod perpetravit, abbas non poterit, eademque lex quoad religiosas servabitur. Vigebit, ad eundem modum, in utriusque sexus monasteriis, S. Benedicti regula, & ibidem silentii custodia restituta.

* Mirum videri debet dubitatum fuisse, concedenda, necne, esset christiana sepultura feminis quæ prægnantes aut in partu mortem occumberent.

10. Qui, ut sibi causam prætexant, quamobrem se ab uxoribus separent, declarant, se, ante initum matrimonium, cum earumdem uxorum sororibus aut consanguineis peccasse, id quod proponunt; in iudicio probare debent.

11. Eidem probationi subduntur, qui se dicunt presbyteros ordinatos fuisse, cum nondum omnes inferiores ordines suscepissent, ut Sacerdotium deferere possint.

12. Qui, ob aliquas culpas, a sacris ordinibus depositi fuere, non propterea debent laicorum in modum vivere, perinde ac si non amplius clericaturæ legibus obstricti essent.

13. Ii quorum matrimonium, quia consanguinei sunt, nullum declaratum est, continentiam servare jubentur, quoad novum conjugium cum aliis ineant.

14. In Christianos interdictio, ne Judæos servos, aut Judæas nutrices habeant, ut jam a S. Gregorio Magno prohibitum fuerat. *Ibid.* & Bessinius, in *Concil. Norman.*

Concilium Londinense, ann. 1075.

Concilium hoc quod inter nationalia recensetur, operam dante Lanfranco, Cantuariensi archiepiscopo, coactum fuit. Adfuit coetui Thomas, archiepiscopus Eboracensis; adfuere præterea Anglicani Episcopi undecim, cum Episcopo Constantiæ, seu Augustæ Romanduorum, qui ob terras quas late in Anglia possidebat, in coetum receptus fuit; adfuere etiam abbates plures. Concilium hoc ad disciplinæ reintegrationem incubuit, atque in hanc rem nonnulla decrevit.

1. Quia, ob intermissa concilia, memoria exciderat, quo singuli Episcopi loco sedere deberent, mandatum fuit, ut cuique sedes ex ordinationis tempore tribueretur; aliter tamen cum iis actum qui sua privilegia probarunt.

2. Statutum, ut omnes monachi e S. Benedicti regula verent; ad juventutem erudiendam studium operamque conferrent; nihil denique proprietatis titulo possiderent.

3. Jussum est, ut episcopatus tres qui in vicis seu ruribus erant, in urbes transferrentur.

4. Instaurati veteres canones qui alterius Episcopi clericum, sine commendatitiis ejusdem litteris recipi, interque consanguineos, in prohibitis gradibus, connubia prohibent. Statutus est etiam quoad presbyteros cœlibatus; & vetita simonia, sortilegia, superstitiones, cujusmodi, inter alias, ea erat qua, in certis quibusdam locis, belluarum ossa suspendebantur, ea obducta causa, ut contagium a cæteris averteretur. Vetiti quoque clerici in judicii ad mortem aut membrorum mutilationem tendentis partem venire. *Ibid. & Anglic. I.*

Concilium Winchestriense, seu Vintoniense, ann. 1076.

Concilio huic archiepiscopus Lanfrancus præfuit, & Wulfstanus, Episcopus Worcestriensis, e Præsulum qui eidem adfuere numero fuit. Hujus concilii canones in tres partes tributi sunt, eosque antevertit decretum prohibens, ne canonici presbyterique rurales apud se feminas habeant; neve Episcopi presbyteros aut diaconos ordinent, quin prius per verba quæ ibidem afferuntur, continentiae professionem ediderint.

Prima pars continet canones tredecim.

1. & 2. Simonia in episcoporum & abbatum electionibus, atque in ordinationibus prohibetur.

3. Clericis commendatur, ut vitæ rationem ineant, quæ eorum statui respondeat.

4. & 5. Episcopi concilia duo quotannis habere debent. Archidiaconos, cæterosque sacros ministros suis in ecclesiis ordinabunt.

6. Episcopi in suarum dioceseon clericos laicosque jurisdictione gaudebunt.

7. Episcopi & presbyteri laicos ad poenitentiam hortantur.

8. Hoc in canone de clericis & monachis apostatis sermo est.

9. Sta-

9. Statas sedes habebunt Episcopi, nullamque in Principem conjurationem edent.

10. & 11. Laici decimas solvent, nec sibi fument Ecclesiae bona.

12. Nullus clericus arma deferet.

13. Nemo non clericos & monachos, qua decet, observantia prosequetur.

Pars altera continet canones sexdecim.

1. Nullus Episcopus duos eodem tempore episcopatus habebit.

2. Nemo per Simoniam ordinabitur.

3. Exteri clerici, sine suorum Episcoporum commendatiis litteris, non recipientur.

4. Ordinationes statis temporibus peragentur.

5. Lapidea erunt altaria.

6. Missa non celebrabitur, adhibita cerevisia vel aqua tantum, sed vino aquae admixto.

7. Baptismus in Paschate solum & Pentecoste, extra mortis periculum, administrabitur.

8. Sacrum non fiet nisi in ecclesiis ab Episcopo consecratis.

9. Mortui non sepelientur in ecclesiis.

10. Non pulsabitur aes campanum in ipsa Canonis recitatione.

11. Nemo praeter Episcopos ob crimina poenitentiam imponet.

12. Monachi apostatae excommunicationi subduntur, nec seu in militiam, seu in clerum recipientur.

13. Episcopus quisque suam singulis annis synodum celebrabit.

14. Nemo non decimas solvet.

15. Clerici continentiam servabunt, aut deponentur.

16. Nec cerei nec lignei calices erunt.

Pars tertia continet canones tredecim.

1. 2. 3. & 4. Qui in bello occiderit, tot annorum poenitentiam peraget, quot homines interfecerit. Si percusserit, quin sciret, an enecuerit, quadraginta dierum poenitentiam
toties

toties ager, quot homines percusserit. Sin eorum numerum ignorat, quos occiderit aut percusserit, unus diei poenitentiam ager, hebdomadis singulis, quoad vivet, ad Episcopi voluntatem; aut, si poterit, ecclesiam extruet, vel dotabit. Quod si percutiendi voluntatem habuit, quin eam tamen exequeretur, poenitentiam ager trium dierum spatio.

5. Clerici qui pugnaverint, aut arma sumpserint, ut pugnarent, eam agent poenitentiam quam agerent, si contra patriam peccassent, quia per canones prohibentur pugnare. Monachi poenitentiam agent e propria regula, suorumque abbatum iudicio.

6. Qui pugnarunt, tamquam ad id mercede conducti, poenitentiam ut ob homicidium peragent.

7. Qui in publico bello pugnarunt, poenitentiam agent per annos tres.

8. Sagittarii seu ballistarii qui occiderunt, quin scirent, aut percusserunt, quin occiderent, per triplex quadraginta dierum spatium poenitentiam agent.

Sequentes canones quatuor homicidarum in multiplici fræti specie, itemque adulterorum raptorumque poenitentiam & ipsi statuunt.

Canon decimus tertius eum qui aliquid ecclesiæ abstulit, id reddere jubet eidem ecclesiæ, vel alteri, si nequeat ei reddere cui furatus est. *Ibid. & Anglic. l.*

Concilium Pictaviense, ann. 1078.

Hugo, Dionsis Episcopus & sanctæ Sedis legatus coegit concilium hoc, invito licet ac repugnante rege Philippo I qui ad Pictaviensem Comitem ac regni Episcopos scripserat, ne legatum concilia cogere paterentur. Die prima concilium in S. Petri, altera in S. Hilarii ecclesiam convenit. In eo dijudicata negotia plura, quæ pene omnia Episcoporum qui simoniæ convicti, depositionem spectabant; editique in ipso sequentes canones decem.

1. Mandavit sancta synodus, ut ne quis Episcopus, abbas aut presbyter episcopatus, abbatiæ, vel alterius ecclesiasticæ dignitatis possessionem, vel, ut vocant, investituram e Regis,

3. Ad Ecclesiastica dona nemo conjugum uis
tendere poterit.

4. In Episcopos interdictio, ne quid doni ob ordi
aliasque spirituales functiones accipiant.

5. In abbates, monachos aliosque interdictio, u
tentiam imponant; id possunt si tantum facere, quib
provinciam dicecesanus Episcopus demandavit.

6. Novas ecclesias, sine Episcoporum consensu, i
monachi, canonici non acquirent; & presbyter cui
marum cura, Episcopo suæ administrationis rationem

7. Abbates, decani & archipresbyteri presbyterat
chidiaconi diaconatu initiati esse debent. Si ad h
nes promoveri non possunt, deponentur.

8. Filii presbyterorum & spurii cæteri ad sacros
promoveri non poterunt, nisi inter monachos inter
lares canonicos nomen dent. Prælaturas porro i
iidem obtinere poterunt.

9. In presbyteros, diaconos & subdiaconos interd
concubinas habeant. Si quis presbyteri quem scit
cum aut concubinarium esse, Missam audierit, exco
cationi suberit.

10. Clerici qui arma deferunt, & usurarii exco

qui quodammodo servavit exaratum. Concilium hoc in
eo concilio, quod ann. 1080. Burdigalæ habitum fuit,
firmari iussit. Anonymus Maillezaisensis de hoc concilio
in Chronico loquitur ad hunc annum, aitque Berengari-
um eo suæ doctrinæ rationem reddidisse, in eodemque Hu-
m, S. Legerii abbatem, depositum fuisse.

Concilium Julibonense, in Normannia, ann. 1080.

Guillelmus, Angliæ rex & Normanniæ dux coactum vo-
concilium hoc, cui ipse cum indigenis Comitibus cæte-
re proceribus adfuit. Ei præfuit Guillelmus, archiepi-
s Rothomagensis. Eidem adfuerunt episcopi plures &
etiam itidem plures. Edidit concilium canones quadra-
sex, a Bessinio in Normanniæ conciliis allati; tredecim
in communibus collectionibus recensentur.

Episcopi & proceres inducias, seu treguam Dei factam
inque servabunt, censuris cæterisque poenis in prævari-
res adhibitis.

Perficient, ut canones ad eos spectantes qui consanguini-
bus conjuges sumpserunt, executioni mandentur.

Qui ordinibus insigniti obstrictique sunt, canonici, &
si nullam apud se feminam detinebunt.

Prohibentur laici quidquam ex ecclesiarum proventi-
decimis & sepulturis sumere, vel a presbytero servitia
pre, quæ eum avocent a ministerio.

Prohibentur pariter Episcopi eorumque ministri presby-
ed alios solvendas censuras quam qui iidem iura debent

modo certam quamdam pecuniæ summam, in multæ modum, iisdem solverent.

6. Archidiaconi, semel in anno, parochorum a se pendentium indumenta, calices & libros visitabunt; designabit Episcopus tria tantum loca, in unoquoque archidiaconatu, ad quæ proximi parochi vocabuntur, ut eas res archidiaconis ob oculos ponant.

7. Cum ejusmodi visitationes archidiaconus peraget, presbyteri quos visitabit, ei legi suberunt, ut ei, itemque aliis quatuor eum comitantibus, tridui spatio, alimenta suppeditent.

8. Si quam vastationem presbyter in Regis ejusve Baronum nemoribus edidit, non erit Episcopi de hoc delicto cognoscere.

*Est in textu: *forisfacturam fecerit*; ejus sæculi auctoribus familiare vocabulum, quodque in eorum scriptis *crimen, delictum, transgressionem, injuriam* significat, & e quo Galli *forisfacturam* conflarent. *Forisfactura*, seu *forfactura* sumitur etiam pro *taxa*, & pro *pœna*, seu, *multa*, ob aliquod delictum imposita. In hanc significationem sumitur hoc vocabulum in Sancti Eduardi, Angliæ regis legibus; *Justitia* (*hoc est, justitiarius*) *faciat denarium S. Petri reddere, & forisfacturam Episcopi & Regis*.

9. Quoque semel anno, sub Pentecosten, parochi, processionis ordine, ad cathedralem ecclesiam venient, ibique offerent, ut luminare servetur.

*In textu legitur, *cera denerata*, seu, *denariata*, seu *denariatio*, seu *denarata*. Vocabulum hoc rei pretium significat, cujus æstimatio denarii est, ut ait P. Sirmundus in suis super Pistensi edicto Adnotationibus; adeoque *cera denarata* hoc loco ceram significat, cujus valor denarium æquat; atque hinc originem traxit tributi species, quæ cathedralibus ecclesiis solvitur.

10. Laici nullum parochum, sine Episcopi nutu, vel iustitiant vel destituant.

11. Episcopi super urbium, suburbiorum, vicorum & oppidorum cæmeteriis gaudebunt iisdem juribus quibus gauderent Comitibus Roberti & Regis Guillelmi tempore.

nam proinde non, cuiusque jurisdictione ad Episcopum
rineret debet.

Quoad cœmeteria quæ ad regionis fines sunt, si quis
fugerit belli tempore, ac se deinde in Ecclesiæ atrium
it, non alia in eum jura Episcopo suppetent, quam
stinebat, antequam is in atrium confugeret.

xtus ita habet : *in cimeteriis, quæ in marchis sunt.* Mar-
thallice, marchia, idem est ac finis, terminus. fronsque
is; itaque a nobis dicitur Marchia Lemovicensis, Mar-
nconitana, Marchia Brandenburgensis, &c. ut provin-
uæ has ditiones terminat, significetur. Quamobrem
seu marchia derivatur a teutonico verbo *mark*, quod
terminum significat, vel a verbo *merken*, inquit Vossius,
ignificat *notare*, gallice, *marquer*, quia lapides, qui fi-
eu terminorum loco erant, ad notandum spectabant.

Vicorum seu pagorum Ecclesiis aderunt tot cœmeteria,
derant Comitis Roberti tempore, in eaque Episcopi gau-
t iisdem juribus.

Novis, quæcunque extructæ fuerint, Ecclesiis sua erunt
teria, quæ incolarum numero congruant.

Si monachis detur Ecclesia, presbyter, qui ei defer-
; nullum inde detrimentum patietur; id, quoad vixe-
rcipiet, quod ante hanc donationem ex ea percipiebat;

Episcopis solvet, quicumque delictum aliquod sub eorum jurisdictione positum perpetraverit.

Reliqui canones decem de pluribus ecclesiasticæ jurisdictionis capitibus agunt, & Episcoporum tribunali subdunt quidquid eidem sub Rege Guillelmo & Comite Roberto suberat. *Ibid.* & Bessinius in *Concil. Normann.*

Concilium Compendiense, an. 1085.

Rainaudus, Remensis Archiepiscopus, hoc concilium indixit, ut in eo, cum suffraganeis, ad ecclesiasticæ disciplinæ restitutionem incumberent. Hujus concilii decreta nondum juris publici facta sunt; id unum constat, in eo confirmata fuisse privilegia, quibus Ecclesia S. Cornelii Compendiensis gaudet, declaratumque ejus canonicos a Sueffionensis Episcopi, qui eos a sui Episcopatus exordio quoad caput hoc impetierat, atque adeo a provinciæ metropolitani jurisdictione exemptos fore. Concilii decretum firmavit Philippus Rex per diploma, cui ejus regni annus vicesimus quartus adscriptus est. *Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Quintilineburgense, ann. 1085.

Habitu fuit concilium hoc post Pascha, Hermano præsentē & jubente, quem perduelles Germani, an. 1082. Imperatorem, in Rodulphi locum, elegerant. Otho, Cardinalis, Ostiensis Episcopus, in eo Papæ Gregorii VII. vice fungebatur. In eo declarata est nulla Wicelini ad Moguntinum Archiepiscopatum ordinatio, & generatim omnes ab excommunicationis editæ ordinationes rejectæ sunt; damnatus Wicelinus, utpote asserens, suis bonis spoliatos, ecclesiasticis judiciis subdi, aut excommunicatione plecti non posse, eosque, qui excommunicatione ob temporalia bona plecterentur, posse ad communionem recipi, quin reconciliarentur; damnatus etiam quidam clericus Bambergensis, nomine *Ganibortus*, qui Papæ supra cæteros omnes Episcopos Primatum adimebat; editique sequentes canones septem.

1. Eorum nullus ad communionem suscipietur, quos suus Episcopus, vel injuste, excommunicationi subdiderit, nisi ejusdem absolutionem perceperint.

2. In-

2. Interdictio, ne tribuatur iis absolutio, qui ob sacrilegium, furreptis aut retentis Ecclesiae bonis, patratum excommunicati fuere, nisi antea restituerint.

3. Coelibatus, quoad presbyteros, diaconos & subdiaconos, restaurata lex.

4. In laicos interdictio, ne sacra vasa & pallas altaris tangant.

5. In eosdem laicos interdictio, ne sibi decimas fument, nisi ab iis ad quos legitime pertinent, iisdem concessae fuerint.

6. Servabuntur jejunia, verum quidem in prima Quadragesimae hebdomada, festivum vero in hebdomada post Pentecosten.

7. Nemo seu ova seu caseum per Quadragesimam comedet.

In hoc concilio, cui Hermanus, Cardinalis Ostiensis, Archiepiscopi Salisburgensis & Magdeburgensis, ac duodecim Episcopi subscripserunt, pronuntiata est, candelis accensis, in antipapam Guibertum, & Cardinalium nonnullos, qui eidem favebant, excommunicatio. *Reg. Tom. XXVI. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Melphitanum, in Apulia, an. 1089.

Summus Pontifex Urbanus II. celebrari jussit concilium hoc cui cum Apuliae, Calabriae, caeterarumque omnium provinciarum Episcopis & Comitibus adfuit Rogerius dux. In eo editi sequentes canones sexdecim.

1. Mandatur, ut Episcopi, presbyteri, & generatim quicunque per simoniam, data vel accepta pecunia, ecclesiasticas dignitates contulerunt aut susceperunt, deponantur. Distinguitur etiam damnaturque omnis generis simonia, cujus reus esse potest non solum qui pecuniam dat vel accipit, verum etiam qui promittit, qui precatur, qui aliquod servitium exhibet, eo animo, ut ecclesiasticam dignitatem obtineat.

2. Nemo suscipietur ad sacros ordines, nisi coelibatum servet, prout sancti canones statuunt.

3. Interdictio, ne ad sacros ordines suscipiantur, qui castam vitam non egerint, aut bigami fuerint.

4. Interdictio, ne quis ordinetur subdiaconus ante quatuordecim aut quindecim aetatis annos, diaconus ante viginti quinque, & presbyter ante triginta.

5. In laicos interdictio, ne decimas, vel Ecclesiam, vel eorum quidquam, quæ ad Ecclesiæ jurisdictionem pertinent, monasteriis aut canonicis tribuant, sine Episcopi aut Papæ consensu.

6. Eadem in Abbates interdictio.

7. Vetiti Abbates pecuniam ab iis exigere, qui monachi sunt.

8. In clericos & monachos, sub depositionis poena, interdictio, ne ad ullam ecclesiasticam dignitatem, quæcumque tandem ea fuerit, e laicorum manibus, institutiones suscipiant.

9. Aboletur presbyterorum & ecclesiasticorum acephalorum mos, qui procerum & matronarum servitio, in sui characteris dedecus, adhærebant.

10. In Episcopos & Primates interdictio, ne vagos monachos, quibus suorum Abbatum litteræ defunt, suis in diocæsis retineant.

11. Interdictio, ne, qui in servitute versantur, qui aulæ ob officia addicti sunt, qui rationibus reddendis subsunt, ad clericaturam admittantur.

12. Subdiaconi, qui conjugati sunt, sui ordinis functionibus, suisque beneficiis spoliabuntur.

13. Luxum evitabunt clerici, nec incedent sæcularium instar induti.

14. A sanctorum altarium ministerio excludentur presbyterorum filii, nisi forte inter monachos aut canonicos educati fuerint.

15. Eos recipi vetitum, quos suus Episcopus excommunicationi subdit.

16. Monentur Episcopi & presbyteri, ut super poenitentibus invigilent, ne falsas poenitentias agant, ut accidit, cum eos non omnium prorsus, absque ulla exceptione, peccatorum poenitet, cum iidem in proximis in ea recidendi occasionibus immorantur, cum fovent animo in quempiam odium, cum renuunt ignoscere, &c. *Ibid.*

Concilium Beneventanum, ann. 1091.

Urbanus II. prima Aprilis die coegit concilium hoc, in quo
da-

damnationes in antipapam Guibertum latus renovavit , ediditque sequentes canones quatuor.

1. Interdictio , ne Episcopus , quin diaconus aut presbyter fit , eligatur. Subdiaconi vero, non nisi perraro & sancta Sede viam dante, ad episcopatum promoveri poterunt.

2. Capellani, sine Episcopi consensu, a laicis nominati conductique, a suis omnibus functionibus suspendentur.

3. Interdictio , ne alienæ diocesis clerici, nisi commendatitias Episcopi sui litteras afferant , recipiantur.

4. In laicos interdictio , necinerum die carnem comedant, iussique fideles omnes ea die super capite cineres accipere. Interdicitur præterea , ne a Septuagesima ad usque Pentecostes octavam , & a prima Adventus dominica die ad Epiphaniæ octavam usque , matrimonia celebrentur.

Concilium Sueffionense , ann. 1092.

Huic concilio , contra Roscelini , Cempendienfis clerici, errores congregato Renaudus , Remensis Archiepiscopus præfuit. Docebat Roscelinus tres divinas personas esse res tres invicem separatas , cujusmodi sunt contabulationes seu ædium ordines tres ; iisdem tamen non nisi unam eandemque voluntatem & potestatem esse ; ut proinde dici possent esse Dii tres , si usus pateretur. Quærebat huic doctrinæ prælidium ab auctoritate Lanfranci & S. Anselmi , quorum unus Becensis Abbas , alter Cantuariensis Episcopus erat. S. Anselmus, cum id audisset , Fulcum Bellovacensem Episcopum, qui unus ex hujus concilii Patribus futurus erat, per Epistolam monuit nec se , nec Lanfrancum quidquam tale unquam dixisse ; atque adeo Roscelino ejusque errori peculiariter anathema dicere. Eum Roscelinus abjuravit ipse coram Episcopis ; at cum errorem damnasset solum metu permotus , ne a populo trucidaretur , eundem , cum e concilio egressus esset , docere non destitit. *Ibid.*

Concilium Constantiense , ann. 1094.

Hebehardus , Constantiensis Episcopus , & Papæ Urbani II. in Germania legatus , concilio huic ejus nomine præfuit. In eo gravia contra incontinentes & simoniacos clericos de-

creta edita ; mandatumque præterea , ut agerentur Quatuor Tempora , mensis quidem Martii , in Quadragesimæ hebdomada prima , mensis autem Junii , in Pentecostes hebdomada ; & in Paschatis ac Pentecostes hebdomadis tres tantum dies festi essent. *Ibid.*

Concilium Placentinum, ann. 1095.

Summus Pontifex Urbanus II. præfuit concilio huic, quod sub mediam Quadragesimam habitum, adeoque frequens fuit, ut illud in aperto agro celebrari necesse esset. Praxedes Princeps, Imperatoris Henrici conjux, a quo separata jam pridem erat, in eo enormium impuritatum absolutionem suscepit, ad quas se a viro coactam edixit. Oratores in coetum recepti, quos Philippus Galliae Rex miserat, ut eum excusarent, qui non ipse venisset. Ei tempus ad Pentecosten usque Papa concessit; ut sui cum Regina Bertha divortii, sui-que incestuosi cum Bertrada Montfortensi, Andegavenſis Comitſ conjuge matrimonii rationem redderet. In eo quoque de peculiaribus aliquibus negotiis actum; deinde vero canones plures ad disciplinæ restitutionem editi. Simoniacæ ordinationes nullæ declaratae, toleratique in clero, qui a simoniacis Episcopis, quin scirent, ordinati fuerant. Qui, adhuc pueri, beneficia obtinuerant parentum opera, seu pecuniam in id dedissent, seu alium in modum ea assecuti essent, his quidem ea data venia, ut eadem, postquam abdicassent, & ad ordines, siquidem idonei erant, promoti essent, possiderent. Vetitum etiam, ne quid ob baptismum, ob sanctum chrisma, ob sepulturam exigetur; mandatumque, ut in hebdomadis per alia concilia notatis Quatuor Tempora servarentur. *Ibid.*

Concilium Claromontanum, in Arvernia, ann. 1095.

Urbanus Papa II. Novembri mense concilium hoc convocavit. ut cruciatae, seu ad Terræ sanctæ liberationem expeditionis negotium perficeret, quod in Placentino concilio proposuerat. Aduere coetui Archiepiscopi tredecim. Episcopi viginti supra ducentos, & Abbates numero plurimi. Indicta in eo cruciata contra Infideles, & ob incestuosum matri-

rimonium excommunicatione percussus Philippus Rex ; editi deinde sequentes canones triginta duo.

1. Pax seu tregua Dei , quoad clericos , monachos & feminas , quotidie servabitur ; quoad cæteros autem , servanda non erit nisi quinta & sexta feriis, sabbato, & dominicis diebus,

2. Crucia , seu sacrum bellum cujusvis poenitentiae loco erit cruce signatis , qui Hierosolymam iter agent , religionis ergo, eoque animo , ut operam ad eandem ab infidelium manibus liberandam conferant.

* Canon hic fortasse præcipua causa & princeps epocha fuit remissæ disciplinæ quoad canonicas poenitentias , quibus ad illud usque tempus probe vis ac robur steterat. Nullus peccator fuit , qui non id itineris agere , quam publicæ poenitentiae asperitates & abjectionem subire mallet.

3. Ecclesiarum diaconatus & archipresbyteratus non nisi presbyteris , & archidiaconatus non nisi diaconis conferentur.

4. Arma non deferent Ecclesiastici.

5. Laici in Episcopos non eligentur ; quique electi fuerint, subdiaconi saltem erunt.

6. Præbendæ vel alia beneficia non ementur ; eaque qui emerint , intra Episcopi manus remittere debebunt.

7. Altaria , quæ monachorum aut canonicorum congregationibus donata fuere , post eorum mortem , qui ea donaverint , ad Episcoporum dispositionem redibunt , nisi per horum litteras iis confirmata fuerint.

8. Interdictio, ne quidquam ob sepulturæ jus exigatur.

9. & 10. Clerici coelibatum servabunt , nec alias apud feminas quam per canones concessas servabunt.

11. Clericorum ex concubinis filii nec ad ordines , nec ad beneficia promovebuntur , nisi monasticam aut canonicam vitam amplexi fuerint.

12. 13. & 14. Damnatur beneficiorum pluralitas seu in eam , seu in aliis Ecclesiis.

15. Interdictio , ne beneficiorum investitura e laicorum manu sumatur.

16. In Reges & Principes interdictio , ne beneficiorum investituram tribuant.

17. In Episcopos & presbyteros interdictio, ne Regibus aut laicorum ulli, per iuramentum, fidem obstringant.

18. In laicos interdictio, ne capellanos habeant, qui non ab Episcopo pendeant.

19. & 20. In eosdem laicos interdictio, ne decimas & alia taria, hoc est, Ecclesias retineant.

21. & 22. Interdictio, ne iis, qui aliena bona possident, nisi restituant, iisve, qui in lethalis peccati habitu versantur, absolutio tribuatur.

23. In christianos interdictio, ne carnem comedant a cinerum ad Pascha.

24. Ordinationes peragi debent Quatuor Temporibus & sabbato tertiae hebdomadae Quadragesimae; ac tum quidem jejunium ad vespervas, atque si fieri poterit, ad sequentem diem protrahetur, & clarius fiat ordinationem die dominica peragi.

25. Ad ordines non admittentur presbyterorum, diaconorum & subdiaconorum filii, nisi monachi aut regulares canonici fiant.

26. Ad imminensem noctem usque producetur Sabbati sancti jejunium.

27. Quatuor Tempora, veris quidem, semper in Quadragesimae hebdomadam primam, aestatis autem, in Pentecostes hebdomadam incident.

28. Quicumque ad altare communicabunt, Corpus & Sanguinem Christi Domini sub utraque specie percipient, nisi aliqua necessitas, aut aliqua circumscriptio postulet, ut aliter fiat.

29. & 30. Si quis, adversario insequente, se apud aliquam crucem receperit, in tuto perinde erit, ac si in Ecclesiam se recepisset; nec iudici ante tradetur, quam se nec in ejus vitam, nec in ejus membra quidquam acturum promiserit.

31. Excommunicatione plectuntur laici, qui Ecclesiae bonis potiti fuerint.

32. Qui in Episcopum manus injecerint, eumve in carcerem traxerint, infames erunt in omne tempus; iisque non amplius licebit arma ferre.

Mandavit etiam Urbanus Papa, ut B. Virginis parvum Officium, quod apud eremitas a Petro Damiano institutos in usu erat,

clerici recitarent ; itemque , ut sabbatum peculiariter Virgini sacrum esset, ejusque officium eo die fieret. *Ib.*

Concilium Nemaufense, ann. 1096.

avit Urbanus Papa concilium hoc , quod primo quidem sen indictum fuerat ; in eoque editi canones sexdecim. cas Acheriensis, qui sui Spicilegii *Tom. IV. pag. 234.* lbini Andegavenfis manuscripto codice, hujus concilii es typis dedit, octodecim numerat ; P. Labbæus , qui in nciliorum editione eos dedit super exemplo , quod P. idus ex eodem manuscripto codice duxerat, sexdecim i affert ; at hæc varietas non aliunde derivatur , quam one , qua editores articulos partiti sunt.

Confirmat Claromontani concilii canonem , qui Episco- tat Ecclesias aut præbendas ob pecuniam dare , & mo- adigere , ut altaria vel Ecclesias , ad clericorum mor- qui iis deserviunt, ab ipsis redimant ; & ab Episcopis teros in Ecclesiis statutos vult, Abbatum consensu , a eædem pendent.

Non desunt insciti quidam , qui se zelotypiæ impetu ab- si monachos ajunt , utpote mundo mortuos, ut Deo vi- indignos esse qui sacerdotales functiones obeant, cau- npli , poenitentiam, baptismum aut absolutionem con- ; at graviter errant ; si enim ita se res haberet , S. Gre- , qui monachus erat, nunquam ad supremum Pontifica- rectus fuisset ; & S. Augustinus ejusdem discipulus, S. us, ac tot alii sancti monachi ad episcopatum promoti issent Mandamus ergo , ut qui super hac re mona- mpetunt, sacerdotalis potestatis functionibus spolientur.

c genuinus, in monachorum favorem, canon Papæ Bo- IV. tribuitur. Fleurius, *Tom. XIII. pag. 628.* ejus ait cum Urbani II. tempore magis congruere ; at, quo- atetur ipse decretum hoc tamquam Bonifacii IV. a S. Damiano laudatum fuisse , liquido constat S. Petrum num, qui an. 1072. vivere desiit , illud ex Nemaufensi io, an. 1096. habito non sumpsisse. Conveniat ergo, est, Urbanum II. nihil aliud egisse, quam in Nemaufen-

si concilio decretum idem , quod Bonifacius IV. in Romano concilio, septimo ineunte sæculo, tulerat, renovasse.

3. Qui nuntium sæculo remiserunt , majore sollicitudine pro peccatoribus orare debent ; magisque solvendis peccatis idonei sunt Itaque qui omnia, Dei causa, reliquerunt, ad baptisma, poenitentiam & communionem dignius administranda nobis quidem apti videntur ; quia eorum vitæ ratio ad Apostolorum vitam propius accedit.

4. Qui ea temeritate fuerit , ut Episcopum, Abbatem aut presbyterum in carcerem trumat, excommunicatione plectetur, & infamis declarabitur ; præterea , ejus terra ponetur in interdictione , quoad Ecclesiæ satisfactionem præstiterit.

5. Cum Episcopus e vivis excesserit , nominabuntur probi viri duo , ut ejus testamentum exequantur , & episcopatus bona successoribus servent. Qui ea sibi sumet, excommunicabitur ; & in omnibus dioecesis Ecclesiis divinum officium definet.

6. & 7. Excommunicationi subduntur laici , qui Ecclesiæ bona possident.

8. Clericus aut monachus , qui e laici manu ecclesiasticum beneficium acceperit , eo privabitur.

9. Presbyter, qui ambitione ductus , a minus divite ad di-
torem Ecclesiam transit, amittet utramque.

10. Qui incestuosa matrimonia contrahunt , communione privantur.

11. Sepultura & Ecclesiæ suffragiis destituuntur raptores, qui in raptu ipso , quin poenitentiam egerint, occisi sunt.

12. Presbyteri fornicatores gradu dejiciuntur.

13. Puellæ ante ætatem annorum duodecim hand nuptui traduntur.

14. Bona Ecclesiæ donata retrahi , aut clericos apud sæculares judices in jus vocari non licet.

15. In Episcopos interdictio ne eos recipiant , quos alii Episcopi communione privaverint.

16. In monachos interdictio , ne excommunicatos, raptores, interdictos ad sepulturam, vel ad divinum officium suscipiant : *Monachi nullo modo recipiant ad sepulturam, aut ad quodlibet*

bet divinum officium, excommunicatos, aut raptores, aut interdictos.

• Hermantius, in sua Conciliorum Historia, *Tom. III. pag. 37.* hunc canonem ita reddit : „ Decimus sextus , isque potest, strenuus monachos prohibet sepulturam cuiquam concedere, „ & excommunicatos, raptores, eosque , qui interdicto subiecti sunt, ad divinum officium recipere ; „ ut nimirum significet Nemausense concilium vetare , ne monachi quempiam suis in Ecclesiis aut monasteriis sepeliant , cum tamen hæc prohibitio excommunicatos, raptores, & interdictos tantum efficiat, non item alios. Est hæc infidelitas, quæ incurrit in oculos ; nec una ea quidem & unica est , quam in hoc auctore notavimus , tametsi nihil hactenus hac de re dixerimus. Nobis satis erit semel monere non semper huic scriptori, licet existimatione cæteroquin digno, fidendum esse , si probe conciliorum canones seu decreta, quorum historiam dedimus, posse libuerit. *Ibidem.*

Concilium Rothomagensis , ann. 1096.

Guillelmus, Rothomagensis, habuit concilium hoc cum suis suffraganeis, in sua metropoli, mense Februario. Suscepit concilium Claromontani decreta quibus addit octo hæc.

1. Sanctum concilium mandat, ut tregua Dei fervetur a die dominica ante feriam quartam cinerum ; ad orientem solem ferie secundæ post octavam Pentecostes : & ab occidente sole ferie quartæ ante Adventum, ad Epiphaniæ octavam usque ; & quaque per annum hebdomada, ab occasu solis ferie quartæ, ad ortum usque ejusdem solis secundæ sequentis ferie, itemque Virginis & Apostolorum vigiliis & festis omnibus.

2. Mandat pariter concilium, ut omnes Ecclesiæ earumque atria, omnes clerici, monachi & religiosæ, feminæ, peregrini, mercatores eorumque famuli, boves, equi ad plaustrum, plaustri ductores, agricolæ, omnesque terræ, quæ ad sanctos pertinent, itemque clericorum pecunia, gaudeant perpetua pace ; nunquamque liceat hæc impeti, auferri, ullamve in eadem vim exeri.

3. Sta-

3. Statuitur, ut omnes homines ab ætate annorum duodecim & hanc supra; se hanc treguam Dei servaturos jurent.

4. Excommunicatione plectuntur, qui hoc iusjurandum obstringere recusaverint, eorumque terræ interdicto subdantur; mercatores aut artifices qui aliquid iis vendiderint, communione privantur.

5. Ecclesiæ gaudere debent bonis & privilegiis, quibus gaudebant Guillelmi regis cognomento Victoris tempore.

6. In laicos interdictio, ne qua in ecclesia collocent, cave amoveant presbyterum, sine Episcopi consensu, vel vendant. Vetantur iidem laici promissam comam deferre.

Oportet, inquit concilium, ut nemo non tonsus sit, prout Christianum hominem decet; aliter ex ecclesia ejicietur; presbyterorum nullus ei servitium peraget, ejusque humationi intererit. Longa cæsaries, quoad viros quidem, effæminatius molliusque ornamentum esse censebatur.

7. Penes laicorum nullum erunt Episcopalia jura, vel aliqua ad animarum curam pertinens jurisdictio.

* In textu leguntur hæc: *Nullus laicus habeat consuetudines episcopales.* Episcopales consuetudines sunt Episcoporum usitata & communia, tam spiritalia quam temporalia jura, quibus laici sæpius potiuntur.

8. Presbyterorum nullus *hominem* se laici faciet, hoc est, homagium eidem præstabit; indignum enim est manus unctione consecratas in homicidæ, vel adulteri profanis manibus poni. At presbyter si feudum a laico teneat, quod ad ecclesiam nequaquam pertineat, exhibebit alia suæ fidelitatis argumenta, quæ eandem tueri possint. *Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI. & Bessinius, in Concil. Normann.*

Concilium Audomarense, seu, Audomaropolitanum, an. 1099.

Manasses, Remensis archiepiscopus præfuit concilio huic, quod Roberti Junioris Flandriæ Comitis, ejusque aulæ procerum rogatu, coactum fuit. In eo editi canones quinque, iidem propemodum qui in superioribus conciliis, & nominatim in Suessionensi, in quo de Dei tregua actum erat, editi fuerant. *Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Pictaviense, ann. 1100.

Concilium hoc 18. Novembris die, quæ S. Martini octava
S. Petri ecclesiam convenit. Geofridus Grossus in
sardi Tyronensis vita, memoriæ prodit huic synodo
non quadraginta Patres interfuisse. Hugo Flaviniacensis
notat solum, seu Episcopos, seu abbates eidem adfuisse.

Ei Joannes & Benedictus Cardinales, Papæ Paschalis
ad præfuerunt, qui Philippum regem, propterea quod,
obstrictam Papæ Urbano II. fidem, Bertradam, concu-
sibi iterum sumpserat, anathemate perculerunt. Abso-
lere hoc in concilio alia peculiaria negotia plura, editi-
ones sexdecim, qui sequuntur.

Nemo, exceptis Episcopis, tonsuram clericis conferat;
abbates conferre poterunt, quos in monachorum al-
accipient.

Nullum ob tonsuram munus, ne forficulæ quidem aut
a exigentur,

Laicorum nulli homagium præstabunt clerici, nullum-
clericalium beneficium a laicis accipient.

Sacerdotalia indumenta & vasa, quæ altari inserviunt,
cere ad Episcopum tantum pertinet.

In monachos interdictio, ne manipulum deferant, nisi
coni sint.

Manipulum quidem manipulum extra ecclesiam gestabatur; at-
miniata quidem. Caroli Calvi tempore, confecta pi-
ernuntur monachi plures, qui manipulum non ad bra-
qui nobis mos, sed ad manum tenentes, huic Principi
n dicunt.

In abbates interdictio, ne chyrothecas, sandalia, & an-
deferant, quin in id a Romana Ecclesia privilegium
erint.

Interdictio, ne vendatur ematurve præbenda, vel ob
itam prandia exigantur.

Interdictio, ne præbendarum, ecclesiasticarum dignita-
ut prælaturarum investitura, iis viventibus, qui eas
nt, tribuatur.

9. In clericos & monachos, sub excommunicationis pœna interdictio, ne altaria aut decimas a laicis aliisve personis emant.

10. Regulares clerici baptizare, divinum e suggestu verbum nuntiare, pœnitentiam conferre & humationes peragere, ex Episcopi mandato possunt.

11. In monachos interdictio, ne presbyterorum qui parœciis præsunt, functiones edant, ne scilicet baptizent, concionentur aut pœnitentiam tribuant.

12. Ad prædicandum non admittentur, qui reliquias per urbes deferunt, ut pecuniam congerant.

13. Nec archiepiscopi ob episcoporum ordinationem, nec Episcopi ob abbatum benedictionem, ullum munus, ut cappas, tapetes, pelves aut mantilia accipient.

14. In laicos interdictio, excommunicationis indicta pœna, ne quid usurpent ex oblationibus quæ fideles ad altare vel ad presbyterum conferunt, itemque ex eo quod, ad fidelium sepulturam datur, pietatis ergo.

15. In ecclesiarum advocatos, sub excommunicationis pœna interdictio, ne usurpent Episcopi bona, seu dum vivit, seu postquam occubuit.

* Constat ecclesiarum advocatos fuisse proceres defendendis Ecclesiæ bonis addictos; qui sæpe tamen ea primi usurpabant.

16. Mandatur Constitutionum executio, quas in Claramontano concilio Papa Urbanus II. edidit, super decimis & altaribus, quæ laici possident contra canones, super presbyterorum, diaconorum, & subdiaconorum castitate, contra beneficiorum pluralitatem superque aliis articulis ad Ecclesiæ bonum spectantibus. *Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

CONCILIA

SÆCULI DUODECIMI.

Concilium Londinense, ann. 1102.

Habitu fuit concilium hoc annuente Henrico I. Angliæ rege, sub Papæ Paschalis II. pontificatu. Ei præfuit S. Anselmus, archiepiscopus Cantuariensis, & regni primas; adfuit archiepiscopus Eboracensis, itemque numero plures Episcopi, abbates & Angliæ viri principes interfuere. Nobis suppetunt triginta qui sequuntur, ejusdem canones.

1. Damnatur simonia, eaque polluti abbates nonnulli deponuntur.

2. Civilium magistratuum functiones obire prohibentur Episcopi; jubenturque suo statui consentaneos habitus ferre & secum semper habere integræ vitæ viros, qui rerum quas ii gesserint, testes sint.

3. Interdictio, ne archidiaconatus locentur.

4. Interdictio, ne qui diaconi non sunt, archidiaconi fiant.

5. In Archidiaconos, presbyteros, diaconos, canonicos interdictio, ne conjuges ducant easve retineant, quas jam duxerunt. Subdiaconi porro feminas dimittant, necesse erit, quas sibi uxores addiderunt, post castitatis editam professionem.

6. In presbyteros interdictio, ne Missam celebrent, dum conjuges retinebunt, & in laicos, ne incontinentium ejusmodi presbyterorum Missam audiant.

7. Ad subdiaconatum nemo admittetur, quin se continentiam servaturum, solemnem in modum promiserit.

8. Presbyterorum filii paternarum ecclesiarum hæreditatem non obtinebunt.

9. Cle-

9. Clerici nec in civilibus negotiis procuratores, nec in criminalibus causis iudices erunt.

10. Cauponas, bibendi causa, presbyteri non adibunt.

11. Omnes clericorum vestes ejusdem coloris erunt, calceique simplices & modesti.

12. Monachi & clerici apostatae ad suum statum regredi, sub excommunicationis poena debebunt.

13. Clerici coronas deferent.

14. Solis ecclesiis solventur decimae.

15. Nec ecclesiae, nec beneficia ementur.

16. Opera non dabitur, ut novae capellae sine Episcopi consensu extruantur.

17. Nulla ecclesia consecrabitur, antequam ecclesiae ipsi & presbytero, qui ei deservire debet, necessaria comparata fuerint.

18. Abbates arma non deferent. Comedent cubabuntque in triclinio & dormitorio communi, suis cum monachis, extra necessitatis casum.

* Hujus canonis, qui in Gallicanis Collectionibus decimus septimus, & in Anglicana decimus octavus est, priora verba sunt: *Ne Abbates faciant milites*; quae nonnulli ita reddunt: „ Abbates non creabunt equites; „ hoc est, non iis solemnem, ut Episcopi benedictionem tribuent.

19. Iis tantum poenitentiam imponent monachi, qui abbatibus jurisdictioni subsunt, & quidem solum annuente ipso.

20. Nec monachi patrini, nec religiosae matrinæ erunt.

21. Sibi locata praedia monachi non tenebunt.

22. Nullas ecclesias monachi accipient, nisi quas iis Episcopus dederit; quasque ab eo receperint, redditibus non spoliabunt, ita scilicet. ut tum iis, tum presbyteris, qui iisdem deserviunt necessaria desint.

23. Matrimoniales promissiones, quas clam & sine testibus sibi mutuo obstrinxerint personae duae, evadent nullae, si forte alterutra eas negaverit.

24. Dabitur opera, ut capilli omnibus hominibus ita amputentur, ut se prodat aurium pars, oculique detecti sint. Huic edendo canonis occasionem praebuisse mundani quidam ad-

adolescentes qui sibi, feminarum instar, sinebant capillos ex-
rescere, qui semper habebant pecten præ manibus, ut eos pe-
terent, quique effeminatum in modum compositi per vias
cedebant. Generatim spectabatur eo tempore tamquam ef-
feminatus luxus, in laicis, longam comam deferre. Notat in
quadam epistola S. Anselmus se vetuisse, ne qui longos capil-
los ferebant, in ecclesias ingrederentur. Serlonius, Sagienfis
Episcopus, Carentanum profectus, ut Henricum Angliæ re-
gem conveniret, scandalum passus est, Anglorum procerum
plerosque videns longam cæsariem, ut feminas ferre; vehe-
mentem ergo commovendisque animis accommodatum in-
tum luxum sermonem habuit, trahensque cum dicere desiis-
set, e manica forficulas, ad capillos Regi, ac deinceps
ulicis amputandos se contulit. Godefriddus Episcopus Am-
ianensis, ann. 1109. cum Roberto Belgii Comite, Audoma-
poli versans, ibi mediæ noctis Missam cecinit eorumque
oblationes, qui longos capillos gestabant, recipere noluit; at
ulici, se tam sancti Episcopi benedictione privare nolentes,
nulla interjecta mora, sibi capillos recidere aggressi sunt.

25. Consanguinei matrimonium inter se non inibunt, ad
septimam generationem usque. Qui ita conjugati fuerint,
se mutuo separabunt; qui vero rem hanc, cum scierint, non
detegent, ejusdem criminis rei censebuntur.

26. Defunctorum corpora non sepelientur extra parœcias,
ne sua parochis justa stipendia depereant.

27. Interdictio, ne quis honos aut sanctitatis obsequium,
sine Episcopi venia mortuorum corporibus, fontibus & ejus-
modi rebus aliis exhibeatur.

28. Prohibetur ejus temporis pravus mos, ut scilicet ho-
mines in negotiationem adducti, tamquam bruta animantia
venderentur.

29. Anathematis, aliisque gravibus indictis pœnis sodo-
miæ peccatum interdicitur; ejusque absolutio Episcopo re-
servatur.

30. Enuntiabitur singulis dominicis diebus per universam
Angliam sententia hæc. *Reg. Tom. XX. Lab. Tom. X. Hard.
Tom. VI. Anglic. Tom. I.*

Richard Concil. Tom. II.

F

Con-

Concilium Parisiense, ann. 1104.

Concilium hoc 20. Decembris die, Papæ Paschalis II. jussu ad Philippi regis & Bertradiæ absolutionem congregatum fuit. Ambo ad conciliū, singularia humilitatis specimina exhibentes, nudisque pedibus se contulerunt. Jurarunt, testis Evangelia, se ab omni criminoso commercio recedere. Hoc præstito jurejurando, Lambertus, Atrebatensis Episcopus, ad id a Papa designatus, illis excommunicationis absolutionem tribuit. *Ibid.*

Concilium Florentinum, ann. 1106.

Paschalis Papa II. hoc Florentiæ concilium habuit, consilio, ut Florentium; ejus urbis Episcopum a falsa opinione revocaret, in quam eum traxerant publicæ calamitates & prodigia, quæ ejus ætate contigerant, Antichristum scilicet nectum esse. Cum eo acriter in concilio disputatum, fatique habitum est tamquam novitatis arrogantem amatorem esse increpare.

Concilium Quastallense, ann. 1106.

Paschalis Papa II. habuit concilium hoc Octobris die 22. cum Episcopis pluribus, tam citra quam ultra Montes; cum magno clericorum & laicorum numero, cum Henrici Germaniæ regis oratoribus, cum ipsa denique Mathilde Principessa. In eo mandatum, ut Æmiliæ provincia non amplius Ravennatenſi ecclesiæ subesset. Lecta plura S. Augustini & S. Leonis scriptorum loca, tertiusque Carthagenſis concilii canon, super eorum reconciliatione, qui extra catholicam Ecclesiam ordinati fuerant, decretoque inde confecto pronuntiatum eos, qui schismatis tempore in Teutonico regno ordines susceperant, ad functiones suas recipiendos, dummodo nec usurpatores, nec simoniaci, nec aliorum criminum rei, sed & converso probitate ornati ac scientia instructi essent. Per decretum alterum, vetiti laici investituras conferre. Decretum tertium abbates, archipresbyteros & generatim omnes alicujus ecclesiæ prepositos vetat ejus bona vendere, alienare, permutare, locare vel in feudi titulum dare, sine

con-

communis, aut Episcopi dioecesei consensu, sub poena privationis ordinis quo insigniti sunt.

Concilium Lateranense, ann. 1116.

Paschalis Papa II. concilium hoc in Lateranensi ecclesia, 6. Martii die, congregavit; ad illud Episcopos, abbates, & proceres e regnis, & provinciis pluribus convocavit; ut proinde generalis concilii titulo insignitum fuerit. In eo Papa retulit, quemadmodum ad investituras Henrico regi concedendas vi adactus esset; fassus est erratum suum, sub perpetuo anathemate scriptum damnavit, quod in eam rem ediderat, omnesque qui aderant, rogavit, ut illud & ipsi damnerent. Contenderunt nonnulli in eo scripto hæresin contineri; Joannes, Cajetanus Episcopus eos confutavit. Interdictionem Papa renovavit, quam sub anathematis poena, ediderat Gregorius VII. ne investituræ conferrentur, aut acciperentur; & peculiaria aliqua dissidia finiit. *Reg. Tom. XXVI. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Coloniense, ann. 1118. seu 1119.

Legatus Canon præfuit concilio huic, in quo Henricus Imperator excommunicatione perculsus fuit. Auctor vitæ S. Norberti capite septimo, sanctum hunc virum ab Episcopis & abbatibus ad illud accitum refert, accusatumque, qui sine missione prædicaret, sine auctoritate in eos declamaret, inusitatum habitum ferret, suorumque bonorum proprietatem servaret. Respondit Norbertus, subdit laudatus historicus, se prædicandi potestatem in presbyteratus suceptione accepisse; nec pretiosas vestes nos Deo gratos reddere; itaque Episcopi eum dimiserunt. *Ibid.*

Concilium Tolosanum, ann. 1119.

Gui, Viennensis in Delphinatu archiepiscopus reluctans licet, post Gelasii II. mortem, electus Papa, Calixti II. nomen sumpsit, & Tolosam venit, ubi Junio mense concilium habuit, quod e Cardinalibus eidem faventibus, archiepiscopis, episcopis & abbatibus Provinciæ, Languedociæ, seu Occitanie, Vasconie, Hispaniæ & minoris Britannie conflatum fuit.

fuit. Est in hujus concilli textu, *provincia Gothia*, *san-*
commate, provinciae nempe quae Gothia seu Languedocus
at, cum interpunctione legendum, *Provincia, Gothia*, pro-
vinciarum duarum scilicet, quarum una Provincia, altera
Languedocia. Aderant enim concilio huic Atto Arelaten-
sis, & Fulchius Aquisextiensis; in eo editi sequentes cano-
nes decem.

1. Sub depositionis poena interdictio, ne quis se per po-
niam ordinandum curet.

2. Nemo ad praepositi, archipresbyteri aut decani dignita-
tem promovebitur, quin presbyter sit; aut ad archidiaconi
dignitatem, quin sit subdiaconus.

3. Eos, tamquam haereticos damnamus & ex Ecclesia pelli-
mus, qui Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini, ba-
ptismum & ecclesiasticos ordines itemque matri-
monium rejiciunt; mandamusque, ut per saecularem potesta-
tem reprimantur.

* Erant hi haeretici e Manichaeorum secta, qui pietatis larva
turpissimas abominationes tegebant.

4. Principes & quivis alius e laicis, ea indicta poena, ut
tamquam sacrilegi ex Ecclesia ejiciantur, prohibiti, ne pri-
mitiis, decimis, oblationibus, coemeteriis potiantur, neve
Episcopi, dum moritur, aedes & alia bona diripiant.

5. & 6. Nulla ecclesiastica aut saecularis potestas liberos
homines, seu clericos, seu laicos in servitutem rediget; nul-
lusque clericus ei legi suberit, ut ob ecclesiastica beneficia,
servitutes aliquas laicis exhibeat.

7. Relinquetur Episcopo oblationum, quae ad eum perti-
nent, quarta pars.

8. Nullus Episcopus, nullus presbyter, nullus clericus
ecclesiasticas dignitates & beneficia, haereditario veluti jure,
propinquis relinquet.

9. Nullum salarium ob sancta olea, ob sanctum chrisma,
vel ob sepulturam exigetur.

10. Vetiti monachi, canonici alique clerici suam pro-
fessionem deserere, secus eam poenam subituri, ut Ecclesiam
communione priventur; eadem in ecclesiasticos statuta po-
na

sa qui sibi sinunt, barbam &, sæcularium in modum, capillos succrescere. *Ibid.*

Concilium Remense, ann. 1119.

Idem Papa Calixtus II. 20. Octobris die, quæ in secundam feriam incidebat, per latinum sermonem, simplici stilo digestum, aperuit concilium hoc, quod in cathedrali ecclesia habitum fuit. Ejus absoluto sermone, alium Cardinalis Canon eloquentiorem edidit super pastorum officiis, quos hortatus est, suis ut gregibus eandem quam olim Labani patrum ovibus Jacob, sollicitudinem exhiberent. Summus deinde Pontifex convocati concilii causas exposuit, quæ scilicet simoniæ extirpatione, & investiturarum abolitione continebantur; gravibusque nonnullis negotiis ad exitum perductis, quinque sequentes canones edì jussit.

1. Prohibetur simonia sub anathematis poena, tam in eum qui beneficium vendit, quam in eum qui illud emit.

2. Episcopatum & abbatiarum investituræ, sub eadem poena vetantur, dignitatis addita privatione.

3. Anathema quoque in ecclesiasticorum bonorum usurpatores decernitur.

4. Interdicitur, ne veluti in hæreditatem, beneficia relinquuntur, & ne quid pro baptismo, pro sanctis oleis, pro sepultura, pro ægrotantium visitatione, & pro extrema unctione exigatur.

5. Presbyteri, diaconi, subdiaconi vetantur uxores aut concubinas habere, ea, ni paruerint, indicta poena, ut suis functionibus suisque beneficiis priventur. Decretum etiam pro tregua Dei concilium tulit.

Rebus omnibus in ordine positis Papa brevem, super donis Spiritus Sancti, sermonem habuit; & cum adstantes ad charitatem & concordiam hortatus esset, viginti septem supra quadringentos allati cerei, qui episcopis & abbatibus, pedum pontificium, seu, pastorem baculum gestantibus distributi; tum, omnibus in pedes erectis, & manu cereum tenentibus, eorum lecta nomina, quos sibi Papa solemni excommunicatione plectendos proposuerat, quorum præcipui

erant Henricus rex & antipapa Burdinius. Constabat concilium ex archiepiscopis tredecim, ducentis & amplius episcopis, magnoque abbatum & ecclesiasticorum numero, qui in dignitate constituti erant.

Concilium Lateranense, ann. 1123.

Concilium hoc quod generale nonum est, a Papa Calixto II. congregatum fuit, qui ad illud omnes provinciarum Occidentis archiepiscopos & episcopos convocavit; & hi quidem trecenti & amplius, itemque plures quam sexcenti abbates ad illud convenere. In eo editi canones viginti duo, quorum plerique tantummodo antiquos in simoniam, concubinatum clericorum & infractionem treguæ Dei latos instaurant. Quæ peculiaria reliqui continent, hæc sunt:

6. Omnes ordinationes ab hæresiarcha Burdinio peractæ, postquam a Romana Ecclesia damnatus fuit, quæque pariter ab episcopis peractæ sunt, quos is per suum schisma ordinavit. nullæ & irritæ declarantur.

8. Pronuntiatur, anathema in usurpatores bonorum Romanæ Ecclesiæ. nominatim in eos qui urbe Benevento potiti fuerint, eamve per vim retinuerint.

11. Romana Ecclesia in suum patrocinium recipit eorum familias & bona, qui Christianis subsidium contra infideles allaturi Hierosolynam pergunt, iis peccatorum remissionem concedit, mandatque sub excommunicationis pœna, ut qui, postquam sacræ militiæ nomen dederant, crucem deseruerunt, eam intra annum recipiant.

14. In laicos sub anathematis pœna interdictio, ne e S. Petri, Salvatoris, sanctæ Mariæ in Rotunda, aliarumque ecclesiarum altaribus, aut crucibus oblationes eripiant, ecclesiæve tamquam oppida muniant, ut eas in servitutem redigant.

15. A communione seu societate fidelium separantur, qui falsam monetam cuderint, quique eam in commercium induxerint.

16. Si quis ab iis, qui ad urbem Romam, vel ad alia pietatis loca se conferunt, nova portoria sumere, eosdemve per

per hæc ipsa expoliare aut vexare ausus fuerit, christiana communione privabitur, quoad fecerit suæ culpæ satis.

17. In abbates & monachos interdictio, ne publicas poenitentias tribuant, ne ægrotantes visitent, ne unctiones peragant, ne publicas Missas canant. Hi quidem a dioecesanis Episcopis sancta olea, altarium consecrationem & clericorum ordinationem accipient.

18. Parochi instituentur ab Episcopis, quibus suæ administrationis rationem reddent.

22. Alienationes bonorum Ecclesiæ, itemque ordinationes, quas intrusi, aut simoniaci, aut non canonice electi Episcopi ediderint, nullæ declarantur.

E generalis hujus Lateranensis concilii reliquis actis id unum nobis superest, quod in libro quarto Chronici Montis Cassini legitur; videlicet monachis, de quorum exemptionibus, eaque peculiariter, qua Montis Cassini monasterium gauderat, Episcoporum aliqui conquesti essent, sua privilegia servata fuisse. *Reg. Tom. XXVII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Londinense, ann. 1125.

Joannes Cremenfis presbyter, cardinalis tituli Sancti Chrylogoni, in Angliam legatus a summis Pontificibus Calixto I. & Honorio II. missus convocavit concilium hoc, regnante Henrico I. Angliæ rege, Ecclesiamque regente Honorio II. qui Papa sub medium Decembrem mensem an. 1124. electus fuerat. Aperuit concilium Legatus 9. Septembris die Westmonasterii, adstantibus archiepiscopis Cantuariensi & Eboracensi, Episcopis viginti, abbatibus circiter quadraginta & clericorum ingenti numero. Ex Saxoniz Chronico, perduravit concilium integros triginta dies, quorum spatio ad morum ac disciplinæ reformationem collata est opera; quam in rem septendecim editi canones, qui fere iidem sunt ac quos concilia sub S. Anselmo habita ediderant. Impugnant peculiariter simoniam, clericorum incontinentiam, ordinationes sine titulo, beneficiorum pluralitatem, matrimonia inter consanguineos, ad septimam generationem usque;

at concilium declarat viros, qui se ab uxoribus, consanguinitatis specie, separare voluerint, ad id per testes probandum non admittendos; prohibet, ne quis beneficium hæreditatis in modum, sibi proprium faciat, sibi que ipse successorem det; beneficiorum quoque privationem in beneficiarios præcipit, qui se ad ordines nolunt promovendos curare, ut liberius vivant. *Ibid.*

Concilium Nannetense, ann. 1127.

Hildebertus archiepiscopus Turonensis, & hoc titulo, Britanniae metropolitanus hoc concilium congregavit. Ei Conon adfuit cum provinciae Episcopis & viris pluribus scientia & pietate commendandis. In eo mos qui ad illud usque tempus apud Comites obtinuerat, ut post viri aut conjugis mortem, mobilia omnia defuncti bona sibi tribuerent, omnesque naufragiorum reliquias, ad Principis emolumentum, proscriberent, suppressus est, & quidem excommunicationis indicta poena, e Cononis, totiusque concilii consensu. Vetita sub eadem poena incestuosa connubia, declaratique illegitimi & successionis impotes filii, qui ex iis nascerentur. Prohibitum quoque, ne presbyterorum filii ad ordines promoverentur, nisi prius e regularibus canonicis fuissent; atque ut successionis in omnibus ecclesiasticis beneficiis ac dignitatibus vetitæ speciem adimerent, addidere concilii Patres eos, qui jam ordinati fuerant, in ecclesiis, in quibus eorum patres deservierant, deservire non posse. Singula decreta hæc, Hildeberto petente, confirmavit summus Pontifex Honorius II. *Ibid.*

Concilium Londinense, ann. 1127.

Guillelmus de Corbelio, Cantuariensis episcopus & sanctæ Sedis legatus præfuit concilio huic, quod Westmonasterii die 13. Maji, duobusque sequentibus diebus habitum fuit. Huic adfuere Angliæ & Scotiæ Episcopi cum abbatibus piisque viris numero pluribus; quod in causa est, ut idem internationalia concilia referatur; in eo editi canones duodecim.

Priores tres simoniam damnant, vetantque, ne quid ob beneficiorum collationem, ob ordines, ob monachorum, canonicorum & religiosarum receptionem exigatur.

4. Decanatus non nisi presbyteris, & archidiaconatus non nisi diaconis conferentur.

5. Vetantur ecclesiastici, qui in sacris ordinibus constituti sunt, itemque canonici, ne feminas secum habeant; privanturque suis beneficiis, susceptorumque ordinum functionibus, qui concubinas habent.

6. Demandatur archidiaconis, ut his depravationibus invigilent, ab iisdemque Ecclesiam liberare conentur.

7. Præcipitur ut presbyterorum & canonicorum concubinae e parœciis truantur; quæque in crimen relapsæ sunt, poenitentia subdantur, aut vendantur.

8. Interdictio, ne quis duos eodem tempore archidiaconatus possideat.

9. In clericos interdictio, ne prædiorum domorumve ruralium procuratores aut receptores sint.

10. Mandatum, ut decima accurate solvatur.

11. Interdictio, ne decimæ aut beneficia ecclesiastica, sine Episcopi consensu, dentur aut accipiantur.

12. Abbatissæ & religiosæ simplicibus vestibus uti debent.
Ibid. & Anglic. L.

Concilium Tricassinum, seu Trecense, ann. 1128.

Concilium hoc quod 13. Januarii die ann. 1128. ex archiepiscopis aut episcopis tredecim conflatum fuit; ei Cardinalis Matthæus legatus præfuit; in eodemque, e scripto, Templariorum Ordini, qui Hierosolymis ann. 1118. cœperat, data regula. Fallitur Fleurius, dum hunc ordinem ait, omnium militarium ordinum primum esse, quandoquidem Paschalis II. approbaverat ante annos quindecim, militarem ordinem Equitum Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, qui hodie Melitenses Equites nuncupantur; & ante hujus Papæ Bullam, equites hi commendas seu domos plures in Gallia jam possidebant. Hugo, novæ Templariorum militiæ supremus Magister interfuit Trecensi concilio, in quo statutum, ut eorum

regula sub Papæ & Patriarchæ Hierosolymitani auctoritatem e scripto redigeretur; & S. Bernardo, qui concilio aderat, demandata negotii executio. Nobis suppetit hæc regula in septuaginta duos articulos distributa, quorum tamen plures post Ordinis incrementum additi fuere. Mandatur equitibus, ut totum, quam late patet, diei & noctis officium audiant; ita nihilominus, ut cum militare servitium eos impedierit, quominus eidem intersint, iis liceat ejus loco, Dominicarum orationum, vulgo *Pater*, certum quemdam numerum recitare; eos jubet regula feriis secunda & quarta, præter feriam sextam & sabbatum, abstinentiam servare, & venationem iis interdicit; iisdem commendat, ut breves capillos deferant, ne barbam & mystaces, seu superi labri pilos longiores gestent. In vicesimi octavi regulæ capituli textu leguntur hæc: *In barba & in grennioribus*. Putant auctores quidam *grenniores* significare *mystaces*, *grenones*, superioris labri barbam; & sane Ducangius ait, *grenniores* seu potius *grenniones*, *gregones*, *greunones*, *granones*, *granos* significare *moustache*, *mystacem* eam scilicet barbæ partem, quæ infra aures est; subditque: *Ernulfus Rossensis episcopus, Tom. II. Spicilegii Acheriani, pag. 455. quærit, cur sacer calix laicis propinandus non detur. Respondet: Evenit frequenter, ut barbati & prolixos habentes granos, dum poculum inter epulas sumunt, prius liquore pilos inficiant, quam ori liquorem infundant. Chartusianorum statuta vetera de Conversis ita: Barbam non decurtent, nec rasoriis granones radant.*

Concilium Rothomagense, ann. 1128.

Cardinalis & legatus Matthæus Episcopus Albanensis, habuit concilium hoc cum omnibus episcopis abbatibusque Normanniæ coram Henrico, Angliæ rege. In eo constitutiones tres editæ, quæ sequuntur.

1. Nullus presbyter uxorem habebit; quod si concubinam suam non remiserit, sua ecclesia suaque præbenda privabitur; ejusque Missæ fideles adesse non poterunt.

2. Idem presbyter ecclesiis duabus deservire non poterit, nec idem clericus in distinctis ecclesiis duabus præbendas
duas

duas possidere; at Dei servitium in ecclesia obire debebit, quæ ei sustentationem suppeditat, ibique pro benefactoribus preces offerre.

3. In abbates & monachos interdictio, ne ecclesias & decimas e laicorum manu suscipiant; & ad laicos mandatum, ut eas remittant, quas usurparunt.

Afferuntur hujus concilii acta in ecclesiastica Orderici Vitalis Historia, e qua in Collectionem Conciliorum Rothomagi, cujus auctor Bessinius, migrarunt.

Concilium Palentinum, in Hispania, ann. 1129.

Rex Adelphonfus omnes suæ ditionis episcopos, abbates, comites, principes, cæterosque in dignitate constitutos ad hoc concilium accivit, in quo septendecim qui sequuntur, editi canones.

1. Publicum proditorem, furem, perjurum, excommunicatum nemo domi suæ seu secum habebit.

2. Interdictio, ne quis proprietatis titulo solum possideat, quod minus quam passibus octoginta quatuor ab ecclesia distet, aut oblationes & decimas ab excommunicatis accipiat.

3. Locorum Domini subditos suos non nisi post æquum judicium spoliabunt.

4. Nulla locabitur ecclesia laicis.

5. Clericorum concubinæ publice ejicientur.

6. Ecclesiis & monasteriis quidquid sublatum fuerit, restituetur.

7. & 8. Errones monachi ad sua monasteria redire cogentur. Ne Episcopus quidem eos sine abbatis venia retinere, aut quempiam ab alio excommunicatum recipere poterit.

9. Mandatum, ut adulteri & incestuosi separentur.

10. In clericos interdictio, ne ecclesias e laicorum manu suscipiant & in Episcoporum vicarios, ne in id consentiant.

11. Si Episcopus inter se dissidere contigerit, adigentur, ut mutuo in gratiam redeant.

12. Exilio plectentur, aut in monasterium trudentur, qui clericos, monachos, mercatores, peregrinos & feminas aggressi fuerint.

13. Qui Regis iussa non fecerint, excommunicationi subduntur.

14. Ecclesiastici ad arma ferenda, vel ad aliquid aliud, quod eorum statui repugnet, non adiguntur.

15. In laicos interdictio, ne Ecclesias aut oblationes possideant.

16. Quidquid ad Ecclesiam pertinet, in Episcoporum dispositione esse debet.

17. Falsi monetarii excommunicatione punientur, iisque Rex oculos erui jubebit. *Ib. & Aguirræus, Concil. Hispan. T. V.*

Concilium Tolosanum, ann. 1129.

Romanus de Sancto Angelo præfuit concilio huic, quod Novembri mense habitum est. Coetui aderant Archiepiscopi, Episcopi, aliique præfules, barones & equites. Eo spectavit conventus hic, ut hæretici detegerentur, qui clam suos errores disseminabant, & in catholica fide populi firmentur. Hanc ob causam in eo editi septendecim sequentes canones.

1. Episcopi & Archiepiscopi statuent in quaque, tam urbana, quam rurali parœcia, presbyterum unum & laicos tres, aut plures, si opus fuerit, jurejurando obstrictos, ut hæreticorum perquisitionem edant, eaque facultate instructos, ut domos visitent & loca omnia, quæ iisdem recessui esse suspicio fuerit; eos detineant, & diligenter Episcopis, locorum dominis, eorumve ministris denuntient, pro merito puniendos. Abbatibus ab ordinaria Episcopi jurisdictione exemptis synodus idem præcipit.

2. 3. & 4. Qui scienter hæretico concesserint, ut ob pecuniam, aliamve causam in eorum terra commorentur, priventur, ubi convicti fuerint, eadem terra, tradanturque ipsi locorum dominis, qui eos punient, prout res postulabit. Animadvertetur in eos quoque, penes quos nullus quidem hæreticus compertus fuerit, sed quos tamen publica fama est iis sæpe receptum præbere. Diruetur domus, in qua hæreticus inventus fuerit, & fisco addicetur ejusdem fundus.

5. Ballivus, cujus in hæreticorum persecutione detecta fuerit negligentia, suis bonis suaque dignitate spoliabitur.

6. Interdictio, ne quis puniatur tamquam hæreticus, quin hæreseos per ecclesiasticum judicium convictus fuerit.

7. Ea concessa facultas, ut hæretici nullibi non inquirantur, perficiaturque, ut retineantur, civili rogato regimine, præsentem ut opem conferat.

8. Si hæreticum ad fidei unitatem redire contigerit, non ei dabitur sua in urbe, siquidem suspecta fuerit, degendi facultas; sed in alia catholica, minimeque suspecta urbe jubebitur ipse sibi domicilium statuere. Cruces duas, ab habitus colore alias, unam ad dextrum latus, ad sinistrum alteram deferet; accipiet ab Episcopo suo litteras, quæ ejus reconciliationem testentur; &, antequam admittatur ad officia & acta publica, se a Papæ ejusve legato in integrum restitutum curabit.

9. Hæreticos porro, quos, suam ut sectam desererent, non nisi mortis metus, aut alia ejusmodi causa impulit, Episcopus concludi jubebit, ne fideles corrumpant, vitientque; ac, vel qui eorum bona detinent, vel Episcopus, eorundem rationibus consulent.

10. Omnes tam viri, quam feminæ, hæc quidem a decimo secundo, ii vero a decimo quarto ætatis anno, cujusque generis hæreses abjurabunt, ac se catholicam fidem, quam Romana Ecclesia profitetur, servaturos jurabunt; in hanc rem, set, e scripto, uniuscujusque parœciæ recensio, ut, si qui abfuerint, intra quindecim a reditu dies, idem jusjurandum obstringant.

11. Omnes pariter, cum ad dijudicationis ætatem perverint, sua ipsorum peccata, ter in anno, proprio pastori, vel, eo annuente aut mandante, alteri presbytero confitebuntur, percipientque poenitiæ & eucharistiæ sacramenta, in Natali Dominico, in Paschate & in Pentecoste, nisi forte a prochi sui sententia ab iisdem abstineant; aliter, hæreseos suspicioni suberunt.

12. In laicos interdictio, ne veteris & novi Testamenti libros habeant, præter Psalterium, breviarium ad divina officia,

ficia, & horas officii B. Virginis; neque vero memoratos libros in vulgarem linguam translatos habere poterunt.

13. Mandatur, ut sedulo ægrotantibus invigiletur, postquam e sui parochi manu Communionem acceperint, quia sæpe contigerat, ut ægrotantes se ab hæreticis seduci finerent.

14. Nulla declarantur omnia testamenta, quæ coram parochio, eove absente, coram alio ecclesiastico & aliquibus probis viris confecta non fuerint.

15. Nulli domino, seu ecclesiastico seu laico licebit ullam administrationem hæreticis, iisve concedere, quos tales esse suspicio fuerit, eosdemve suam in familiam, suumve in consilium admittere.

16. Omnes utriusque sexus parochiani ei legi subsunt, ut dominicis festisque diebus ad Ecclesiam veniant, ibique sermonem, divinum officium & integram Missam audiant, secus, subituri poenam multæ turonensium denariorum duodecim, quorum sex loci domino, sex parochio & Ecclesiæ cedant. Sabbato quoque ad vesperam, in B. Virginis honorem, Ecclesiam ad pietatem compositi visitabunt.

17. Notantur festi per annum dies; & quidem tres in Natali Domini, tres item in Paschate, tres denique in Pentecoste. *Ibidem.*

Concilium Aniciense, seu Podiense, in Velaunia, an. 1130.

Cardinales, post Honorii Papæ II. mortem, secti, Gregorium, Cardinalem sancti Angeli, Innocentii II. nomine, alii; Petrum de Leone, presbyterum, cardinalem sanctæ Mariæ trans Tiberin, cui Anacleti II. nomen dederunt, alii elegerunt, quod in Ecclesia schismati causam præbuit. S. Hugo, Gratianopolitanus Episcopus, qui Petrum familiæ estimatione & violentia electum noverat, Anicium venit una cum aliquot aliis Episcopis, ibique cum his Innocentium II. Papam legitimum pronuntiavit. Nonnulli memoriæ prodiderunt eum ipsum huic concilio præsentem fuisse; qui tamen Avenione tunc erat, unde Vivariam venit, & illinc Anicium, concilio jam habito. *Ibidem.*

Concilium *Clermontiense, Claromontanum, in Alvernia,*
ann. 1130.

Innocentius Papa II. habuit Novembri mense concilium hoc, cui Cardinales aliquot, Archiepiscopi octo cum suffraganeis, & abbates plures interfuere. Actum primo de catholica Fide, tum de morum reformatione, tandem de obedientia, quæ Papæ Innocentio II. debebatur. Hanc omnibus & singulis ei pollicitis, lecti publice sequentes canones tredecim, qui in Conciliorum communibus Collectionibus desiderantur, & solum in Balutii Miscellaneis, *Tom. VII.* comperiuntur.

1. Quicumque per simoniam ordinatus fuerit, officio privabitur; omnesque, quos pecunia ad aliquod beneficium aut ecclesiasticam dignitatem extulerit, dejicientur, & infamia notabuntur.

2. Episcopi, itemque cæteri ad unum clerici operam dabunt, ut per vestium modestiam Deo & hominibus placeant.

3. Ex Chalcedonensis concilii decreto, defuncti Episcopi bona successori reservabuntur, Ecclesiæque œconomo tradentur; quovis alio, sub excommunicationis pœna, prohibito ea sibi sumere; eademque, quoad presbyterorum cæterorumque clericorum bona, statuta pœna.

4. Qui subdiaconus ordinatus uxorem ducet, aut concubinam sibi sumet, ordinis functionibus & beneficio, si quod habet, privabitur.

5. In monachos & regulares canonicos interdictio, ne obeant in foro advocati munia, aut medicinam profiteantur.

6. Laici, qui Ecclesias tenent, ad eas Episcopis remittendas, sub excommunicationis pœna, quæ in perduelles statuta est, adigentur.

7. Nemo archidiaconus fieri poterit, quin diaconus sit, aut decanus seu præpositus, quin sit presbyter.

8. Instaurantur constitutiones ad Dei treguam certis quibusdam per hebdomadam diebus servandam spectantes; videlicet, a feria quarta post solis occasum, ad sequentem secundam usque post solis ortum; stasisque anni temporibus, ut in Adventu & in Quadragesima, in Octavis Natalis Domini

mini & Epiphaniæ, & a Quinquagesima ad Pentecosten usque.

9. Ludicra certamina & alia spectacula, in quibus equites, in bellicæ virtutis specimen, armata manu invicem dimicabant, cum execratione damnantur. Mandatur, ut ad mortem vulnerato, petentique pœnitentia, & viaticum concedantur.

10. & 11. Pronuntiatur in eos anathema, qui instigante dæmone, clericos monachosve percusserint; vetaturque, ne quis se successionis jure beneficiis potiatur, ei pœnæ futurus obnoxius, ut iisdem beneficiis spoliatur, quibus ita potitus fuerit.

12. Monet concilium incestuosa matrimonia non solum Ecclesiæ legibus adversari, verum etiam civilibus, quæ filios ex hujusmodi matrimoniis natos infames declarant.

13. Excommunicatione percelluntur incendiarii, iisque præterea imponitur pœnitentiæ loco, ut in Terra sancta, vel in Hispania militare servitium, ad annum, obeant.

Concilium Stampense, ann. 1139.

Ludovicus Rex, cognomento Crassus, convocavit ad Aprilē mensem concilium hoc, ut statueret, utrum ab Innocentio, an ab Anacleto staret, qui ambo summi Pontifices electi fuerant. S. Bernardus, ut eo se conferret, rogatus fuit; ac, post jejunium & preces, inter concilii Patres convenit, ut ei nemo non, quoad hoc magni momenti iudicium, acquiesceret. Sanctus Abbas, cum duorum competentium electionis formam, eligentium meritum, electorumque estimationem in maturo examine posuisset, suum Innocentio suffragium dedit, cui nulla interjecta mora universus cœtus adhæsit. *Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Remense, ann. 1131.

Summus Pontifex Innocentius II. præfuit concilio huic, cui adfuere Archiepiscopi tredecim, Episcopi supra ducentos, sexaginta tres, ingensque Abbatum, clericorum & monachorum numerus, tam ex Gallia, quam ex Germania, Anglia & Hispania. Patuit cœtus postridie festi S. Lucæ ad dies quindecim; publicisque deliberationibus una cum Cardinalibus S. Bernardus interfuit. *Approbata est a concilii*

Pa-

tribus Innocentii II. solemnem in modum, electio, & Petrus de Leone, nisi resipisceret, excommunicatione percul-
 . S. Norbertus, Magdeburgensis archiepiscopus, Papæ
 tulit Regis Lotharii litteras per quas hic Princeps ei rur-
 s obedientiam promittebat. Henricus quoque, Angliæ
 .x, obedientiæ litteras per Hugonem, archiepiscopum Ro-
 momagensem, eidem oblatas voluit. Eum pariter Alphon-
 us IV. Arragoniæ & Navarræ rex, itemque Alphonfus VII.
 astellæ rex agnoverunt. Vulgavit concilium canones sep-
 tndecim, eosdem propemodum quos superiore anno 1130.
 Jaromontanum concilium ediderat; quod nos ab iis hoc
 loco referendis eximit. Eorum decimus quartus qui quidem
 in Claromontano concilio non extat, excommunicationis
 indicta poena, vetat, ne manus in eos injiciantur qui in ec-
 clesiam vel in cæmeterium confugiunt. Ludovicum Prin-
 cipem, regis Ludovici Crassi filium Papa Regem sacra-
 vit, & S. Godchardi, Hildesiensis episcopi canonizationis cære-
 moniam peregit. *Ibidem.*

Concilium Pisanum, an. 1134.

Innocentius Papa II. cum Pisis esset, coegit ibidem con-
 cilium hoc quod nonnunquam *generale* nuncupatur, propte-
 rea quia pene ex omnibus Occidentis Episcopis conflatum
 fuit; ad illud vocatus S. Bernardus, ut omnibus delibera-
 tionibus interesset. Ei convocando id causæ fuit, ut Pe-
 trus de Leone, seu antipapa Anacletus, cum omnibus ejus-
 dem fautoribus, excommunicationi subderetur; in eo præ-
 terea de aliis Ecclesiæ utilibus negotiis actum; depositus
 Alexander, Leodiensis episcopatus usurpator; canonizatus
 S. Hugo, Gratianopolitanus episcopus; percussusque ana-
 themate Henricus hæresiarcha qui, post Paschalis II. pon-
 tificatum, errores suos in Galliarum ecclesiis disseminare
 nunquam destiterat, Impostor hic, specie tenuis, admodum
 speram, sub eremitæ habitu, vitam agebat, breves ca-
 pillos deferens, nudisque pedibus, vel in ipsa summa hie-
 me, semper incedens; at, speciosa hac imagine, turpio-
 res depravationes, & perniciosiores errores celabat. Cum

Cenomanum ſe contuliſſet, ibi tamquam Apoſtolus exceptus fuit; eccleſiæque auditorum multitudini impares extiterunt. Prædicabat, inter alia, feminas quæ caſte non vixerant, ad ſua expianda peccata, ſe omnino ad nuditatem ſpoliare debere, ſuaque deinde indumenta omnia cum capillis comburere. Eas jaſtatus propheta novis veſtibus induebat; eæque feminæ, per hanc cæremoniam, ſua omnia peccata deleta, ſuumque internum ſtatum renovatum putabant. Docebat præterea dotem ad matrimonium nec dandam eſſe, nec accipiendam, eumque qui volebat aliquam feminam ſibi conjugem addere, caſta, necne, fuiſſet, parum ſollicitum eſſe debere. Excitabat ab inferis hæreſin Vigilantii, & hunc ſecutus Sanctorum in cælis cum Chriſto regnantium invocationem impugnabat. Diſſeminabat ſua dogmata per Provinciam, cum eum Arelatenſis archiepiſcopus captum ductumque voluit ad Piſanum concilium in quo excommunicatus, & ad carcerem in reliquum vitæ tempus damnatus fuit; qui, ut ſe iſtui ſubduceret, velle finxit ſub Sancti Bernardi diſciplina inter monachos nomen dare; ſancto igitur abbati traditus, ab eoque ad Claravalleneſe monaſterium miſſus; at per iter elapſus, Galliarum Eccleſiæ iterum nocuit. *Reg. Tom. XXVII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. V.*

Concilium Londinenſe, an. 1138.

Legatus Albericus convocavit concilium hoc, eidemque præfuit. 13. Decembris die. Conſtabat illud ex episcopis ſeptendecim, abbatibus circiter triginta, clericis pluribus, & populorum ingenti numero. Septendecim canones edidit quorum plerique ea ſolum renovant quæ in præcedentibus conciliis contra ſimoniam, incontinentiam, & uſuram clericorum, uſurpationem bonorum Eccleſiæ, & hæreditariam beneficiorum ſucceſſionem ſtatuta fuerant.

2. Canon vult, Chriſti Domini Corpus non ultra dies octo ſervandum, tantumque a preſbytero vel a diacono ægrotantibus adminiſtrandum; ſubdit tamen, quemlibet, urgente neceſſitate, ſingulari quidem obſervantia cuſtodita, ad eos illud deferre poſſe.

7. Eos qui ab alieno episcopo, sine dicecesani dimissio-
nis litteris, ordines susceperunt, eorum munia obire ve-
tat, nisi a Papa id facultatis obtineant, aut religionis ha-
bitum sumant.

10. Ad Papam remittit eorum absolutionem qui presby-
teros aut personas Deo consecratas male habent, nisi mor-
tis periculum adsit.

12. Vetat capellas extrui sine Episcopi venia.

13. Ecclesiasticis interdicit, ne arma ferant, & mili-
tiam profiteantur.

15. Religiosas vetat, ne pretiosis, ut martorum aut pon-
ticorum murium pellibus instructas vestes gerant, ne au-
reis annulis utantur, ne sibi capillos crispent, omnino sub
anathematis poena.

17. Scholæ magistros prohibet suis scholas aliis pecu-
nia locare. *Ibidem*, & *Anglic. I.*

Concilium Lateranense, X. generale, an. 1139.

Innocentius Papa II. cum sanctæ Sedis pacificus posses-
sor evasisset, congregavit concilium hoc, 8. Aprilis die,
ad absolutam Ecclesiæ redintegrationem, post schisma quod
eam diviserat. Aduere cœtui Præsules circiter mille, tam
patriarchæ quam archiepiscopi & episcopi qui ex omni-
bus christiani orbis partibus eo convenerant. Quicquid hoc
in concilio gestum est, ad articulos omnino quatuor redi-
gitur. Primo loco, abrogatum est, quicquid Petrus de
Leone, seu antipapa Anacletus egerat; declarataque nullæ
omnes ordinationes quas tum ipse, tum Girardus, Engo-
lismensis episcopus, schismatis fautor, ediderant; est hoc
tricesimi canonis argumentum. Secundo, excommunica-
tione perculsus Rogerius II. Siciliæ Comes, propterea quod
Regis titulum ab antipapa Anacleto acceperat, ejusque
partes amplexus fuerat. Tertio, damnati errores Petri de
Bruis & Arnaldi Brixienfis; in hos editus canon vicesimus
tertius qui idem prorsus, ad verbum, est ac Tolosani,
contra novos Manichæos, an. 1119. concilii tertius. Ar-
ticulus quartus relaxationes spectat quæ, schismatis occa-

sione, in mores & ecclesiasticam disciplinam inductæ fuerant. Ut his malis remedium afferret, edidit concilium canones viginti octo, præter memoratos duos qui hæreticos & schismaticos impetunt. Cæteri propemodum iidem ac Remensis an. 1131. & Claromontani an. 1130. concilio- rum sunt; qui tamen laudantur Lateranensis concilii nomine, ut plus auctoritatis iisdem tribuatur.

1. & 2. Suis eos dignitatibus & beneficiis privant, qui per simoniam ordinati fuerunt, quique aliquod beneficium emerunt aut vendiderunt.

4. Episcopis aliisque ecclesiasticis mandat, ut non in scandalum afferant, vestium colore, forma, aut reduplicata, sed se modestum regulisque consentaneum in vestibus induant. Addit eos qui hanc regulam non servaverint, suis beneficiis privandos, nisi se corrigant, postquam eos Episcopus de re monuerit.

7. Missas a conjugatis aut concubinariis presbyteris celebratas audiri vetat. Nulla declarat presbyterorum, canonicorum regularium, monachorum matrimonia; mandatque ut, qui ea inierint, poenitentiae subdantur.

9. Canonicis regularibus & monachis interdicit, ne civile jus & medicinam ediscant, ut emolumentum ex hac exercitatione percipiant, idque ex ipsa civilium legum interdictione; episcoposque, abbates & priores, qui has functiones obeundi facultatem suis inferioribus tribuunt, excommunicatos vult.

10. Laicis qui decimas aut ecclesias habent, mandat, excommunicationis indicta poena, ut eas, seu ab Episcopis acceperint, seu a Principibus obtinuerint, seu ab aliis personis teneant, Episcopis reddant. Idem canon prohibet, ne archidiaconatus aut diaconatus aliis quam presbyteris aut diaconis conferantur; iisque provisos, quin in ordinibus constituti sint, privandos pronuntiat, si renuant se ordinandos curare; vetatque, ne iidem junioribus dentur qui ordinibus initiati non sunt, neve ecclesiae, locationis pretio, presbyteris tribuantur.

14. Vetat militaria certamina quæ in mundinis peraguntur; mandatque, ut gladiatores qui inter ejusmodi certamina sauciati fuerint, ecclesiastica sepultura priventur, tametsi poenitentia & viaticum iisdem negari non debeant.

22. Presbyteros haud pati jubet, ut laici, falsis editis poenitentiis, decipiantur; monetque poenitentiam fallam esse, cum poenitens haud se corrigit, aut in peccati proxima occasione persistit, manus nempe vel officium obit, quod sine peccato exerceri non potest, aut non facit ei satis quem læsit, aut ei non ignoscit a quo læsus fuit, aut injustum denique bellum gerit.

27. Anathematis indicta poena, arrogatas religiosas quasdam in suscepto vitæ genere pergere vetat. Erant hæ necio quæ feminæ quæ, quin S. Basilii, aut S. Benedicti, aut S. Augustini regulam fervarent, religiosas haberi volebant, degebantque in privatis domibus, ubi malæ famæ personas, hospitalitatis specie, recipiebant.

27. Religiosas ire vetat, ut in eodem cum canonicis aut cum monachis choro canant.

28. Statuit, ne qua ecclesia ultra tres ab Episcopi morte menses vacans relinquatur; vetatque, sub anathematis poena, ne canonici ab Episcoporum electione pias personas arceant, electionem, quamcumque, iis non vocatis, ediderint, nullam pronuntians.

* Per has pias personas, concilium canonicos regulares & monachos intelligit qui fere ad Episcoporum electiones appellabantur.

Concilium Constantinopolitanum, an. 1140.

Leo Stypiota, Constantinopolitanus patriarcha, adstantibus metropolitanis undecim & archiepiscopis duobus, cum Imperatoris officiariis, habuit concilium hoc quod Constantini Chrysomali scripta, utpote Enthusiastarum & Bogomilarum erroribus infarta damnavit. In iis, inter alia, dicebatur, honorem Principi aut magistratui exhibere, esse, Satanam adorare; baptismum infantibus collatum omni prorsus effectu carere, quia hi quidem, antequam eum suscipiant, edoceri non possunt; poenitentiam iis inutilem esse

qui regenerati non fuerunt; eos qui baptismum susceperunt, & veri Christiani sunt, non amplius legi subesse, quia ad mensuram ætatis Christi Domini pervenerunt; Christiano cuique duas animas inesse, impeccabilem unam, peccatricem alteram; cum ei qui nondum Christianus est, una tantum insit. Allatus, *de Consensu Eccles. Occid. & Oriental.* lib. 2. cap. 11. & Pagius ad an. 1140. num. 25.

Concilium Parisiense, an. 1147.

Eugenio Papæ III. hujus concilii, Aprili die 20. habendi causam præbuit Gilbertus Porretanus cujus doctrina ad eundem delata fuerat. Productæ in Gilbertum propositiones plures, ac testes qui ex ejus ore easdem audierant, cum excerptis ex ipsius in Boetium commentario. Enuntiabant propositiones hæc divinam essentiam non esse Deum, divinarum Personarum proprietates non esse Personas ipsas, divinas personas non esse attributum in ulla propositione, divinamque naturam non esse incarnatam, sed solum personam Filii. Negavit Gilbertus se dixisse aut scripsisse divinitatem non esse Deum, esse in Deo formam aut essentiam quæ Deus non sit; at, quia alii contra stabant, hujus disputationis decisionem remisit Pontifex ad concilium quod Remis, ad mediam sequentis anni 1148. Quadragesimam, habendum sibi proponebat.

Concilium Remense, an. 1148.

Habuit Eugenius Papa III. concilium hoc, Quadragesimæ Dominica quarta quæ in 21. Martii diem incidebat. Quamvis autem concilio huic aliquando *generalis* titulus tribuatur, ei tamen non adfuere nisi transalpini Episcopi & abbates, Galliæ scilicet, Germaniæ, Angliæ & Hispaniæ. Ductus in concilium vir nobilis Brito, *Eudesius de Stella* nomine, vulgo *Eon* qui se Dei Filium, vivorumque & mortuorum judicem obtrudere volebat, ex adfusione nominis cum latino vocabulo *eum*, quod in exorcismorum solemni conclusione legitur: *Per eum qui venturus est judicare vivos & mortuos*; itemque in communium orationum fine; *per eundem*, &c. Erat insigniter rudis homo qui Papæ non nisi ineptias respondit; mandatum proinde, ut in carcerem

tru-

tur; traditique sæculari brachio qui ex ejus disci-
firmatum in erroribus animum præsetulerunt.

ertus Porretanus, suam doctrinam purgare volens,
: plurimos Patrum textus quos ab adversariis eos af-
sus mutilatos fuisse monuit. At jussus a Papa ni-

cere, an divinam essentiam Deum esse crederet. re-
:, nequaquam; disputatum etiam super reliquis pro-
ibus a Gilberto propugnatis; quarum ut error me-
oculos poneretur, iis opposita est fidei confessio in

articulos distributa: „ 1. Credimus divinitatis sim-
a naturam Deum esse, Deumque esse divinitatem,
sse sapientem per sapientiam quæ is ipse, & sic por-
cæteris attributis. 2 Cum de divinis tribus per-

loquimur, eas dicimus unum Deum, unamque di-
i substantiam esse; & e converso, cum de divina sub-
i loquimur, eam dicimus in tribus personis esse. 3.

us Deum solum æternum esse, nullamque rem aliam,
latio, *proprietas*, seu aliter nominetur, existere,
sit æterna, quin Deus sit. 4. Divinitatem ipsam,

amque naturam credimus in Filio incarnatam esse. “

ei confessio iis quoque probata fuit, qui Gilberti
n sustinere visi fuerant. Damnati ejus doctrinæ

quos ipse in medium attulerat, vetitumque, ne
r, aut transcriberetur liber e quo ducti fuerant.

ndecim deinde canones ad morum ac disciplinæ re-
nem, concilium edidit.

2. Quicumque Ecclesiæ bona usurpaverit, diripuerit,
acunque demum ratione, detorserit, anathema sit.

qui alicujus ecclesiæ redditus, contra Episcopi jus-
eperit, anathemati subdetur, quoad restituerit; &

r qui, per hoc tempus, eidem ecclesiæ deservierit,
pœnam subibit, & præterea gradu spoliabitur.

& 5. Vetitum, ne trahatur redemptionis pretium
, ne ejus obsides retineantur, ne ipse in carce-

in vincula conjiciatur, omnino sub pœna anathe-
terdiCTIONisque loci in quo detinebitur, aliorum-

rum omnium quæ ad dominum pertinebunt, qui

hunc clericum ceperit. Hujus censuræ absolutio, præterquam in mortis casu, Papæ reservata.

6. 7. & 8. Sub poena privationis officii & beneficii, in clericos interdictio, ne cum excommunicatis, etiam si nobili conditione fuerint, ulla prorsus ratione communicent; ne divinum officium celebretur, aut æra campana pulsentur in urbe vel oppido, aliove quovis loco, ubi excommunicatus extiterit, quamvis adesset Rex ipse, sub poena, quoad aulæ capellanos, locorumve presbyteros, depositionis & jacturæ beneficii.

9. Excommunicatus, ob rapinam aut invasionem bonorum Ecclesiæ, jurejurando adigetur, ut summam quæ ei statuetur, quotannis solvat, ad integram satisfactionem usque, antequam absolutionem percipiat, cum damno quod intulit, statim reparando non erit.

10. & 11. In presbyteros interdictio, ne dominorum capellis deserviant, sine Episcopi venia, cui eodem tempore se nulla non in re dicto audientes fore promittent.

12. & 13. Presbyteri qui, propterea quia celebrarunt, cum celebrare prohibiti essent, anathema subierunt, gradu deicientur, & bonis ecclesiasticis spoliabuntur, nisi a Papa suarum culparum veniam obtineant.

14. 15. & 16. Episcopus, a confratre rogatus, ut judicium in aliquam personam latum enuntiet, id recusare non poterit, quin periculum subeat, ne suo ipse ordine privetur. Excommunicatorum corpora sine sepultura remanebunt; ac si forte cujuspiam nominatim excommunicati corpus in cœmeterio sepultum fuerit, exhumabitur.

17. Interdictio, ne quis Vasconiz & Provinciæ hæreticos, hoc est, Manichæos, recipiat, iisve patrocinetur, excommunicationis in eorum fautores, & in fautorum ipsorum terras interdicti statuta poena.

* Domnus Martenne, in suorum Anecdotorum tomo quarto, e duobus manu scriptis codicibus, uno Abbatiz S. Germani de Pratis, altero Montis sancti Michaelis, hos canones in lucem edidit. Longe aliter referuntur in Conciliorum generalibus Collectionibus. Decimus septimus quem modo

modo ex Domino Martenne protulimus: idem est decimus
 status & ultimus in Patris Labbæi Collectione. Jam ve-
 ro in hujus ipsius Collectionis canonibus cæteris animad-
 versione digna sunt hæc.

2. Episcopi, itemque clerici reliqui, per colorum in ve-
 libus varietatem, oculos populi non offendent. Incisio-
 nes etiam in pannis & redundantiam vitabunt, & ita se ge-
 rent, ut ex eorum operibus innotescat, quantopere cordi
 habeant in innocentia vivere quæ clericalis ordinis digni-
 tati congruit.

4. Religiosæ & canonicissæ quæ parum castigate vivunt,
 ad S. Benedicti, vel S. Augustini regulam se conformabunt;
 clausuram servabunt, præbendas suas deferent & quicquid
 proprietatis titulo possident, ut communem vitam agant.

5. Vetiti laici ecclesiastica negotia judicare; vetiti item
 episcopi, aliique ecclesiarum præsules, eos eorundem ne-
 gotiorum judices facere.

6. In ecclesiarum advocatos interdictio, ne quid ex iis-
 dem ecclesiis seu sibi, seu suis inferioribus sumant, ultra
 jura vetera.

8. In laicos interdictio, ne decimas possideant, seu ab
 episcopis, seu a regibus, seu ab alio quicunque tandem sit,
 easdem acceperint.

10. Non ponentur in ecclesiis presbyteri mercenarii per
 commissionem; eritque earum singulis suus peculiaris pres-
 byter, qui nonnisi per episcopi, vel archidiaconi canoni-
 cum judicium destitui poterit, & cui congrua super eccle-
 siæ bonis subsistentia designabitur. *Ibidem.*

Concilium Constantinopolitanum, an. 1155.

Lucas, Constantinopolitanus patriarcha, præfuit concilio
 huic cui metropolitani plures interfuerunt. Concilii
 causa hæc fuit; cum diaconus quidam, Basilus nomine,
 cui verbi ministerium demandatum erat, Evangelium ex-
 plicans, edixisset unum eundemque Dei Filium offerre ad
 altare, & victimam esse, unaque cum Patre oblationem ac-
 cipere, quæ super altari fit; eum auditorum nonnulli vi-

tuperarunt, agentes sacrificium Patri & Spiritui sancto tantum offerri, non item Filio, qui, subdebant, sacrificator est. Ita hi quidem ratiocinabantur, veriti, ne in Christo Domino ponerentur, quod Nestoriani faciebant, personæ duæ, videlicet, una quæ oblationem perageret, & altera quæ eandem susciperet. Concilii decisio ejusmodi fuit, Filio, perinde prorsus ac Patri & Spiritui sancto oblationem fieri. Retulit Allatus synodicum decretum hoc in Apologia concilii Ephesini, *Actor. pag. 582.*

Concilium Oxoniense, ann. 1160.

Coactum fuit concilium hoc contra novam sectam, quæ in Anglia prodierat, cujusque antesignanus erat quidam, Gerardus nomine. Erant hujus sectæ omnino triginta, Germani origine, rude inscitumque genus hominum. Uni Gerardo aliquis a litteris cultus erat. Spectabant homines hi tamquam inutilia baptismatis & eucharistiæ sacramenta, horroremque quoad matrimonium testabantur. Eos episcopi pertinaces conspicati, hæreticos declararunt, & Regi Henrico II. tradiderunt, qui eos fronti impressam hæreseos suæ notam gerere voluit, virgis cedi jussit, & urbe expulit. *Lab. Tom. X.*

Concilium Tolosanum, ann. 1161.

Coactum fuit concilium hoc, ut inter Alexandrum III. & Victorem III. qui ambo Papæ electi fuerant, decideretur. Henricus II. Angliæ, & Ludovicus VII. Galliæ reges, ad illud cum procerum suorum multis se contulerunt; advenere pariter Imperatoris Friderici & Regis Hispaniæ oratores, & utriusque Papæ legati. Constabat concilium e præsulibus centum, tam episcopis quam abbatibus. Alexandri Cardinales auditi primi; perspectumque ex eorum responsis quos Victor seu Octavianus miserat, e præsentibus iisque integerrimis testibus, & ex ipsis schismaticorum verbis, Octaviani electionem nullam esse; eum sibi ipsum cappam induisse, & laicorum ope in pontificali cathedra positum fuisse; eundem post dies octo excommunicatum, consecratum fuisse ab episcopis Tusculano & Ferentinensi, cum eo pariter excommunicatis,

mnus Pontifex Alexander III. qui schismaticum Octavianum, omnesque ejus fautores in Montis Pessulani concilio, an. 1162. celebrato, excommunicatione perculerat, habuit Tuxonibus, seu Cæsaroduni, sequente anno. Ei ad latus aderant Cardinales septendecim, episcoporum viginti quatuor, abbates quadringenti quatuordecim, alique bene multi tam ecclesiastici quam laici rem omnium quæ ab Alexandro erant, sed Galliarum & Italiae potissimum. Dominus Cellerius huic concilio ait episcopos centum viginti quatuor, & episcopos quatuordecim adfuisse; quod, dubio procul, effusionis erratum est. Arnulus Episcopus Lisiacensis, concilium aperuit die 19. Maji, per sermonem in quo episcopos hortatus est, ut Ecclesiarum unitatem contra schismata, ejusdemque libertatem contra tyrannos qui eam opprebant, pro virili defenderent. Ait, quoad schismata, eorum, ad Ecclesiam dilacerandam, conatus non dire, quominus ipsa, suapte natura, ac per se, una quandoquidem ejusmodi homines ex ejus sinu prodeunt, extra remanent; ait, quoad tyrannos, dare eos quidem

2. Interdicitur clericis & religiosis usura cujusque generis, etiam contractus pignorativus dictus, per quem accipitur pignoris loco fundus, ad fructuum usum, quin iidem redditus super mutuae pecuniae principali sorte imputentur; ac si forte fructus percepti fuerint, qui, deductis messu expensis, principem sortem exæquent, concilium jubet fundum reddi.

3. In episcopos, aliosque praesules interdictio, sub excommunicationis poena, ne laicorum cuiquam ecclesiam, decimam, aut oblationem dent.

4. Ad Manichæorum qui noti Albigenium nomine, cohibendam hæresim quæ per Vasconiam proximasque provincias ferpebat, vetat concilium, excommunicationis indicta poena, ne, qui eos noverint, hospitium aut patrocinium iisdem tribuant, ne quo cum iis commercio jungantur, vel ad vendendum, vel ad emendum, vel aliter; catholicisque dominis mandat, ut eos in carcerem trudi jubeant, præscriptis ipsorum bonis; atque adeo quam maximam poterunt, diligentiam adhibeant, ut omnes eorum conventus impedian.

5. Presbyteros mercede conduci vetat, ut ecclesiis deserviant, per certam quamdam iisdem solutam summam, seu censum annum. Textus his verbis conceptus est; *Quoniam enormis quædam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum Patrum constitutiones invaluit, ut sub annuo pretio sacerdotes ad ecclesiarum regimen constituantur; id ne fiat, modis omnibus prohibemus; quia, dum sacerdotium sub hujusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.* Textus hic ita reddendus videtur, ut modo redditus est. Sunt tamen auctores; in quorum numero Cellerius est, qui canonem hunc ita intelligunt, ut ecclesiarum administrationem, ob annum pretium, locari vetent; nec desunt, ut Pater Fontenai, Historiæ Ecclesiæ Gallicanæ Tomo nono, qui eum in utramque rationem interpretentur, & ita reddant. „Interdictio, ne locentur ecclesiæ presbyteris, horumve ibidem opera ad altaris

his servitium adhibeatur, ob certam summam, seu censum annuum qui iisdem addicitur. "

6. Interdictio, ne quid exigatur ob ingressum in religionem; ne prioratus aut capellæ monachorum seu clericorum vendantur; ne quid etiam exigatur ob installationem ad beneficia, ob sepulturam, ob ægrotantium unctionem, seu factum chrisma, quin in id afferri possit consuetudo, quæ salummodo peccatum augeret, nedum transgressionem purget.

7. In Episcopos interdictio, ne decanis & archipresbyteris, retributionis ope, demandent finienda negotia, quorum iudicium ad Episcopos ipsos & archidiaconos pertinet.

In Episcopos & archidiaconos interdictio, ne decanos & archipresbyteros statuant, ut eorum loco ecclesiasticas causas judicent, certæ cujusdam annuæ retributionis ope.

8. Damnatur usus, qui apud religiosos aliquos obtinebat, ne e claustris egrederentur, charitatis obducta causa, videlicet, ut medicinam exercerent, ut civiles leges ediscerent, ut negotia gererent, contendentes ea se fidelius, quam sæculares perficere; regredi jubentur intra duos menses sub excommunicationis poena; mandaturque, ut, si quis eorum se stiterit, ut advocati munus obeat, ei omnis omnino audientia denegetur. Damnatus jam fuerat abusus hic ab Innocentio II. in concilio Remensi an. 1131. & in Lateranensi an. 1139. Sæculares porro clericos non complectebatur hæc interdictio, quia laici, cum litterarum tum quidem expertes essent, medici & advocati professionibus obeundis inepti essent. Has ipsas concilium ne religiosis quidem prohibet, tummodo eos suis e claustris eadem non extrahant.

9. Nullæ declarantur ordinationes ab hæreticis editæ.

10. Mandatur, ut oppidorum capellani, moniti in ea aliquid ex Ecclesia sublatum, illatum esse, dominum, eumve, qui ibidem imperat, de re certiores faciant; quo quidem restitutionem non præcipiente, omne divinum officium in oppido, præter Baptismum, confessionem & viaticum intermittant; una etiam per hebdomadam Missa ostiis clausis in vico dici possit; at si oppidani per dies quadraginta, post excom-
muni-

municationem in eos pronuntiātam, contumaces perstiterint, capellani egrediantur, itemque scriptores, hoc est, clerici, qui eorum loco scribebant, aut legebant, hi nempe domini, tum scribere tum legere nescii, clericorum ministerio ad has functiones duas utebantur. Addit concilium oppidorum clericos mutari non posse, nisi jusjurandum præstiterint, diligentiam adhibente archidiacono, se hunc canonem servaturos. Mandat præterea, ut mercatores, alique urbium & vicorum incolæ nullum excommunicatum excipiant, nullumque cum eodem commercium ineant; ac, si in locis ad Regis dominium spectantibus, connestabilis, hoc est, gubernator excommunicatus fuerit, divinum officium cesset, cum is ibidem aderit. *Reg. Tom. XXVII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Constantinopolitanum Concilium, ann. 1166.

Imperator Manuel convocavit concilium hoc, causam præbente homine quodam Demetrio nomine, Lampæi, qui in Asia vicus, nato, qui contendebat Christum Dominum & tamquam hominem & tamquam Deum Patri prorsus æqualem esse. Lucas Chrysobergius, Constantinopolitanus Patriarcha, quinquaginta sex, seu sexaginta Episcopis adstantibus, coetui præfuit, qui canones novem edidit. Continent hi, summatim, ea Christi verba „ meus Pater major me est, “ debere, secundum sanctorum Patrum interpretationes, de eo intelligi, quoad ejus humanitatem, per quam passus est; Verbum, dum humanam naturam sumpsit, non eam in divinitatem vertisse, verum, per humanæ naturæ cum divina natura unionem, humanam naturam ipsam divinæ dignitatis participem esse; ut ea proinde unius ejusdemque adorationis cum Verbo, quod eam sumpsit, objectum sit; eam cum suis quidem omnibus naturalibus proprietatibus permanere, at divinitatis emolumentis locupletatam; ut proinde Domini caro per hypostaticam unionem ad supremam dignitatem e-
 vecta, sine ulla prorsus mutatione aut confusione, cum eo super throno ad Patris dexteram sedeat. Concilium in eos anathema dicit, qui Christi Domini verba, „ Meus Pater ma-
 „ jor

... L. Allatus. ...

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

a.
i
l.
e

nam
am-

bendi
ant.

herdictio,
ne judicia

ne membro-
nt; & in pres-

itis aut Præpositi

ia laicorum incitia
cis demandarentur.

deferunt, adiget archi-
ntque, sub excommuni-
erici.

iones ab alieno Episcopo, si-
asu, peractas; suspenditurque

7. Qui mortem obierint rite ac recte confessi, sepulturæ dabuntur ex Ecclesiæ usu, cum Missis vigiliisque.

8. Divinum officium ubique celebrabitur ex Anglicanæ Ecclesiæ usu, cum rationi consonum sit, ut Irlandia, quæ ab Anglia suum Regem habuit, ab eadem meliorem quoque vitæ formam accipiat. Et sane Irlandia pacem, qua fruitur, & religionis incrementum ab Anglia percepit. *Ibidem, & Anglic. Tom. I.*

Concilium Abrinense, Abrincatense, in Normannia, ann. 1172.

Theoduinus & Albertus, Cardinales, & sanctæ Sedis legati præfuere concilio huic, cui Episcopi & Abbates Normanniæ adfuere. Henricus II. Angliæ Rex in eo a legatis absolutionem suscepit, cum ad sancta Evangelia jurasset se ad Thomæ, Cantuariensis Archiepiscopi, mortem omnino non contulisse, illicitasque consuetudines, quas in Angliam induxerat, abrogasset. Edidit deinde concilium sequentes canones duodecim.

1. & 2. Vetat synodus, ne beneficium ullum, animarum curam adjunctam habens, pueris aut presbyterorum filiis paternæ Ecclesiæ conferantur.

3. Laici nihil ex oblationibus sibi fument.

4. & 5. Nulla ad servitium Ecclesiæ annuis Vicariis dabitur; ac jubebuntur Ecclesiarum, quæ id oneris pati possunt, parochi vicarium habere.

6. & 7. Interdictio, ne presbyteri sine certo titulo ordinentur, neve Ecclesiæ loquantur.

8. Presbyter, qui Ecclesiæ deservit, tertiam saltem decimarum partem habebit.

9. Qui decimas hæreditario jure possident, eas clerico donare possunt, ea conditione, ut eadem post eum redeant ad Ecclesiam.

10. Vir aut mulier in religionem ingredi non poterit, in civili societate altero remanente, nisi matrimonio utendi ætatem prætergressi fuerint.

11. Fidelibus, & potissimum ecclesiasticis & nobilibus viris

viris (*militibus*) id consilii datur, ut Adventus abstinentiam & jejunium servant.

12. Sæculares jurisdictiones clerici non exercebunt, secus, & beneficiis arcendi. *Ibid.* & Bessinius, in *Concil. Normann.*

Concilium Londinense, an. 1175.

Richardus, Archiepiscopus Cantuariensis habuit concilium hoc, mense Majo, dominica ante Ascensionem die, in S. Petri Westmonasteriensis Ecclesia. Cantuariæ suffraganei Episcopi, ejusque diocesis abbates, cum Rege Henrico II. ejusque filio, adfuere cœtui; in quo, e Regis Procerumque consensu, editi sequentes canones undeviginti.

1. Clerici, qui in sacris ordinibus constituti concubinam habent, quam ejicere nolunt, ter ab Episcopis moniti, omni officio & beneficio ecclesiastico privabuntur.

2. In clericos sub depositionis pœna interdictio, ne bibendi & edendi causa, in cauponas pedem inferant, nisi iter agant.

3. In eos, qui sacris ordinibus initiati sunt, interdictio, sub pœna privationis ordinis, officii, sedisque, ne judicia pronuntient in causis, in quibus de mutilatione membrorum agitur, aut ipsi aliquod membrum amputent; & in presbyteros sub anathematis pœna, ne Vicecomitis aut Præpositi sæcularis munus obeant.

*Necesse habebat Ecclesia ita sancire, quia laicorum inscitia in causa erat, ut judicaturæ munia clericis demandarentur.

4. Clericos, qui longos capillos deferunt, adiget archidiaconus, ut eos amputent; incedentque, sub excommunicationis pœna, modeste calceati clerici.

5. Nullæ declarantur ordinationes ab alieno Episcopo, si ne dioecesani Episcopi consensu, peractæ; suspenditurque Episcopus qui eas peregit.

6. Sub anathematis pœna interdictio, ne criminales causæ in Ecclesiis aut cœmeteriis judicentur.

7. Interdictio, ne quid ob sacramentorum administrationem & ob sepulturæ jus exigatur.

8. Episcopi, qui ob ingressum in religionem, aut ob re-

ceptionem inter canonicos pecuniam sumptuerint, excommunicationi suberunt.

9. Interdictio, ne cui dentur Ecclesie, dotis illadem a eo tribuendae specie, neve, ob presentationem ad beneficium, aliquid exigatur.

10. In ecclesiasticos & monachos interdictio, ne mercatorem exercent, aut villica prædia, locationis titulo, teneant; itemque in laicos, ne beneficia conducant.

11. In clericos, sub depositionis poena, interdictio, ne arma ferant.

12. Vicarii, qui titularium beneficio, contra atque in promiserunt, habere voluerint, non amplius et sua munera in eadem dioecesi obeunda admittentur.

13. Accurate solvetur ex omnibus rebus decime; & id quidem sub excommunicationis poena.

14. Clericus, qui causa cadet, ad expensas parti solvendas damnabitur; quod si solvendo non fuerit, puniatur, prout Episcopus e re fore judicaverit.

15. Præfationes, ad Missam pro dierum ratione dicende, redigentur ad decem numero; nec licebit iis novas addi.

16. Interdictio, ne eucharistia vino diluta tribuatur; & obducta causa, ut absolutior communio reddatur.

17. Interdictio, ne Eucharistia nisi in aureo aut argenteo calice consecretur; & ne quos e stanno confectos calices Episcopi benedicant.

18. Fidelium nullus, cujuscunque conditionis fuerit, clandestinum matrimonium contrahet, sed publicum, cum presbyteri benedictione; & presbyter, qui matrimonium clam celebraverit, ab officio suspendetur ad annos tres.

19. Interdictio, ne matrimonio jungantur pueri, qui nondum nubili, secundum leges & canones, ætate sunt, nisi forte ob gravem aliquam necessitatem, ut ob pacis bonum, toleranda sint ejusmodi matrimonia. *Ibid. & Anglic. Tom. I.*

Concilium Lamberianse, seu Lombarianse, ann. 1176.

Lombariæ, quæ parva Albigiensis dioecesis urbs, concilium hoc fere ad an. 1176. refertur, tametsi in aliquibus ma-

auscriptis codicibus anno 1165. habitum legatur. Ei occasionem præbuit Valdensium hæresis, qui se *bonos homines* nuncupatos volebant; horum hæreticorum doctissimi adfuere cœtui, cum disputationis iudicibus quinque, quos utraque pars elegerat, nempe Gaucelino, Episcopo Lutevensi; Rogerio, Abbate Castrensi; Petro Abbate Ardurellensi; Ernol-do, presbytero Narbonensi & Abbate Candillensi. Interfuere concilio Archiepiscopus Narbonensis, Episcopi Nemeusensis, Tolosanus, Agathensis, Abbatum & gradu præstantium virorum plures, inter alios, Trincavelius, Vicecomes Biterrenus, Constantia, Tolosæ comitissa; Sicardus, Vicecomes præfecturæ Luterecensis.

Gaucelinus, Episcopus Lutevensis a Giravvo Albigenfi Episcopo designatus, ut eos hæreticos interrogaret, ex iisdem quæsit, an vetus Testamentum universum reciperent; qui non nisi novum a se recipi responderunt; dixere, super Eucharistia, bonum hominem quemque, tam clericum quam laicum, eam consecrare; super matrimonio, illud ob luxuriam & fornicationem concessum esse; super pœnitentia, ægrotantibus satis esse, cui vellent, confiteri; super satisfactione per jejunia, macerationes & eleemosynas, S. Jacobum de confessione tantum loqui; se porro nolle hoc Apostolo meliores esse, aut de suo, quod Episcopi faciunt, quidquam addere. Addidere nullum omnino iusjurandum edendum esse; eos, qui non sunt qualitatibus præditi, quas in Episcopis & presbyteris S. Paulus requirit, nec Episcopos nec presbyteros esse, quamvis ordinati fuerint, sed lupos rapaces, hypocritas & seductores, quibus minime parendum est. Confutati fuere sacre Scripturæ auctoritate, damnatique tamquam hæretici; qui se damnatos videntes, fidei professionem, quæ catholica erat, obtulerunt; at, maxime licet sollicitati, jurare noluerunt ita se credere, agentes, sibi iusjurandum ab Evangelio & Epistolis interdicti. Episcopus Lutevensis iterum pronuntiavit hæreticos eos esse, ex eo ipso capite quod negabant jurare licere; iisque contrarium probavit e S. Paulo, qui suis in Epistolis Deum sibi testem appellat. Idem hæretici deinde *Albigenfes* dicti, propterea,

quod Albigensem diocesim late pervaserant. Accedebat eorum hæresis ad Manichæorum deliramenta ; quod enim etiam Manichæi faciebant, vetus Testamentum rejiciebant, & matrimonium damnabant. *Reg. Tom. XXVII. Lab. Tom. I. Hard. Tom. VI.*

Concilium Lateranense, XI. genericum, ann. 1179.

Summus Pontifex Alexander III. cum Friderico Imperatore in gratiam reversus convocavit concilium hoc gravibus de causis tribus ; 1. ut, quæ supererant schismatis vestigia disjicerentur ; 2. ut Valdensium hæresis damnaretur ; 3. ut ecclesiastica disciplina, cui tam longum schisma detrimento multum attulerat, restitueretur. Cœtui dedit Oriens & Occidens omnino duos supra trecentos Archiepiscopos seu Episcopos ; in eo habitæ sessiones tres ; Papa primam habuit feria secunda hebdomadæ tertiæ Quadragesimæ, die quintæ Martii ; alteram feria quarta sequentis hebdomadæ, die decima quarta ejusdem mensis ; & tertiam, die 19. quæ feria secunda Passionis erat. In his sessionibus tribus data est opera, ut ea, quæ concilii convocationi occasionem præbuerant, in ordinem redigerentur ; atque hæc canonum viginti septem materies fuit. Gervasii Chronicon numerat tantum viginti sex ; at quia nempe facit e duobus unum.

1. Si in Papæ electione non unanimis Cardinalium sententia est, is habebitur Papa, a quo fuerint votorum duæ partes tertiæ ; quod si quis tertiam tantum partem, aut minus habens, Papæ nomen sumpserit, omni ordine spoliabitur, & excommunicationi subdetur, perinde ac qui eum tamquam Papam receperint.

*Hic omnium canonum primus usitatæ electionum formæ derogat, e qua, qui a majore & seniore eligentium parte selectus fuerat, vere electus erat.

2. Ordinationes ab Antipapa Octaviano, Guidone Crementii & Joanne Strumenfi peractas concilium nullas declarat, eosque, qui ecclesiasticas dignitates aut beneficia ab his acceperunt, illadem privatos vult.

3. Nemo, quin tricesimum ætatis annum compleverit, itemque quin in legitimo matrimonio natus sit, moribusque & doctrina commendandus, Episcopus eligetur. Cum primum ejus electio confirmata fuerit, & ipse bonorum Ecclesiæ administrationem susceperit, beneficia, quæ possidebat, ab eo libere conferri poterunt, ad quem pertinet eorundem collatio. Ad inferiores dignitates quod attinet, cujusmodi sunt decanatus, archidiaconatus & alia beneficia, quibus animarum cura conjuncta est, hæc nemo obtinere poterit, quia vicesimum quintum ætatis annum attigerit; iisdemque privabitur, nisi, intra tempus a canonibus præscriptum, ad congruos ordines promotus fuerit, ad diaconatum scilicet, ut archidiaconatui, & ad presbyteratum, ut curatis beneficiis idoneus sit. Clerici, qui contra hanc regulam electionem peregerint, privabuntur eligendi jure, suisque a beneficiis ad triennium suspendentur; Episcopus qui in id consenserit, ad has dignitates eligendi jus amittet.

4. Mandat concilium, ut Archiepiscopis, in visitationibus, sint, ut summum, equi quadraginta aut quinquaginta; Cardinalibus, viginti quinque; Episcopis viginti aut triginta; decanis eorumque inferioribus, duo; ne secum canes aut aves ad venationem ducant; & sufficienti ac modesto ad mensam servitio contenti sint. Prohibet etiam suo eos clero taxas aut exactiones imponere; ab eodem tamen, si opus habuerint, subsidium ad charitatis leges exactum petere finit.

*Huic edendæ sanctioni occasionem præbuerunt Episcoporum plurium in visitationibus enormes expensæ, quibus ut facerent satis, eorum inferiores ad vendenda ipsa Ecclesiæ ornamenta sæpenumero adigebantur. Cæterum, magnus hic equorum apparatus pura putaque tantum e concilii parte tolerantia est; quod si majorem eorum numerum in Archiepiscopis & Episcopis, quam in Cardinalibus tolerat, id propterea fit, quia horum dignitas id nondum erat, quod deinde fuit.

5. Si presbyterum aut diaconum Episcopus ordinaverit, quin certum titulum ei designet, quo subsistere possit, eidem dabit unde vivat, quoad ecclesiasticum proventum tribuerit,

nisi clericus de suo ipsius patrimonio vivere possit. De patrimonio titulo, seu de patrimonio, ecclesiastici tituli locum canon hic loquitur omnium primus.

6. Suspensionis, aut excommunicationis sententias, si præcedentibus canonicis monitionibus tribus, Episcopi archidiaconi non pronuntiabunt, nisi ob errata, quæ sunt nature excommunicationem secum trahunt, nec inferres sine injuria sibi per easdem illata, & ante ingressum causam, ab iis appellabunt. Si appellans non venerit, appellationem prosecuturus, ad expensas accito, qui se stiterit, solvendas damnabitur. Vetantur peculiariter monachi & religiosi cæteri a disciplinæ correctionibus appellare, quod iis superiores aut capitula imposuerunt.

7. Interdicitur, ne quid exigatur ob Episcoporum, Abbatum inthronizationem, ob aliorum ecclesiasticorum installationem, quas nuncupant, aut ob parochorum institutionem, ob sepulturas, ob matrimonia & sacramenta cætera; ut iis negentur, qui nihil habent, quod dent. Prohibentur etiam Episcopi & Abbates Ecclesiis novos census imponere, sibi ve partem ex earum redditibus sumere; & ea quodam statuta poena, ut acta, quæ in id ediderint, abrogent.

8. Interdictio, ne conferantur aut promittantur beneficia antequam vacent, ne titularis optandæ mortis locus præstetur. Beneficia vacantia conferentur intra tres menses; si inter. capitulum supplebit Episcopi negligentiam; Episcopi capituli; & metropolitanus, utriusque.

9. Ad querelas ab Episcopis editas, novos Templariorum & Hospitalariorum militares Ordines e laicorum manu Ecclesias accipere; in suis instituere & destituere presbyteros, sanctis Episcopis; admittere ad sacramenta excommunicatos interdictos, iisdemque sepulturam dare; abuti facultatibus fratribus ad quæstum missis concessa, ut interdictas Ecclesias, semel in anno, aperiri, ibique divinum officium celebrari juberent, unde eorundem quæstuantium multiplicationem sumebant, ut ad interdicta loca se ipsi conferre sibi que in eorum locorum pluribus confratres sociarent quibus sua privilegia communicabant; hos omnes abusus, &

lum quoad militares ordines, verum etiam quoad cæteros religiosos omnes, concilium damnat.

10. Monachi, seu cæteri religiosi, quicunque fuerint, pœnia non recipientur, ea pœna, ut Superior officio priventur, & ita recepti nunquam ad sacros ordines promoveantur. Religioso non licebit, nisi ad obedientiæ exercitationem, peculium habere; qui illud habere compertus fuerit, excommunicatione plectetur, & communi sepultura privabitur, nullaque in ejus gratiam oblatio fiet. Abbas, qui hoc in capite negligens detectus fuerit, deponetur. Non conferentur ob pecuniam prioratus aut obedientiæ; nec mutabuntur priores conventuales, nisi gravibus de causis, vel ut ad altiorum gradum evehantur.

11. Clerici in sacris ordinibus constituti, qui feminas incontinentia notatas apud se detinent, eas expellent & castris vivent, secus eam pœnam subituri, ut priventur ecclesiastico beneficio quod possident, & officio quod obeunt. Eadem in clericum statuta pœna, qui, sine manifesta & necessaria causa, puellarum monasteria, post Episcopi interdictionem frequentabit. Laicus criminis contra naturam reus excommunicationi subdetur, & e fidelium cœtu expelletur; clericus, ejicietur ex clero, vel in monasterium, agendas continentiae causa, conjicietur.

12. In omnes clericos, sine exceptione, interdictio, ne temporalia negotia sibi sumant, cujusmodi sunt terrarum curatio, sæcularis jurisdictio, & advocati apud laicos juris functio.

13. & 14. In ecclesiasticos interdictio, ne plura beneficia habeant, & in laicos, ne, sine Episcopi auctoritate, clerici in Ecclesiis instituunt destituuntve, aut ecclesiasticos judicium ad se trahant. Hæc laicis concilium vetat, ea pœna, ut fidelium communione priventur. Eos etiam e sacra ecclesiastica communione privat, qui ad alios laicos animas transferunt, quas cum animarum suarum periculo committunt. Id fundamento est, ut laicis seryentur decimæ, quarum possessio ab hujus concilii tempore penes eos fuisse videtur, quæque *infeudata decimæ* nuncupantur.

15. Bona, quæ clerici per Eccleſiæ ſervitium acquiſierunt, huic remanebunt poſt eorum mortem, ſeu de iis per teſtamentum ſtatuerint, ſeu non. Interdictio, ne decani, ſtato pretio, ad ſuam juridiſtionem exercendam inſtituantur, ea poena, ut decani quidem officiis priventur, & Episcopuſ decani officium conferendi poteſtate ſpolietur.

16. In communium negotiorum diſpoſitione, ſemper majoris & ſanioris partis capituli conclusio pervincet, omni jurejurando & conſuetudine contraria nihil obſtante; niſi forte pars altera aliquid proponat, quod rationi conſentaneum oſtendat.

17. Cum plures patroni ſunt, qui ad beneficium præſentent, & omnes in præſentatione conſentiunt, is beneficium habebit, qui ab omnibus præſentabitur; ſecus, is præferetur, a quo ſtabunt plura ſuffragia; aliter, Episcopuſ beneficio providebit; itemque, ſi de patronatus jure ſit quæſtio, quæ intra tres meſes finita non ſit.

18. Cum Eccleſia, tamquam bona mater, corporalibus & ſpiritualibus pauperum rationibus conſulere debeat; mandat concilium, ut ad pauperum clericorum inſtitutionem, in quaſque cathedrali Eccleſia magiſter adſit, cui ſufficiens beneficium ſtatuetur, quique gratis docebit; ut in aliis Eccleſiis & monaſteriis, in quibus olim funduſ aliquis in id designatuſ extitit, ſcholæ reſtituantur: ut nihil pro docendi facultate exigatur, & hæc quidem negetur idoneo nemini, quia id nimirum eſſet Eccleſiæ utilitatem impedire.

19. In urbium rectores, conſules ac magiſtratuſ cæteros, ſub anathematis poena, interdictio, ne cui publico oneri Eccleſias ſubdant, ſeu ad inſtruenda munimenta vel bellicas expeditiones, ſeu ad alia; neve Episcoporum aliorumque Præſulum in ipſorum ſubditos juridiſtionem (temporalem) imminuant. Clero tamen ea datur venia, ut aliquod voluntarium ſubſidium concedat, quo publicis neceſſitatibus conſulatur, cum ad id laicorum facultates non ſufficiunt.

20. Vetantur, eccleſiaſtica ſepultura interdicta, ludicra certamina, ſeu nundinæ, in quibus aderant militeſ, qui in robo-

horis ac fortitudinis specimen, cum animæ & corporis periculo invicem dimicabant.

21. Mandatur, ut Dei tregua fervetur, quæ in eo posita est, ut nemo quempiam aggrederetur a feria quarta post solis occasum ad sequentem secundam usque post solis ortum; ab Adventu ad Epiphanizæ octavam usque; & a septuagesima ad usque octavam Paschatis; omnino, excommunicationis indicta poena.

22. Interdictio, ne turbentur, aut male habeantur monachi, clerici, peregrini, mercatores, rustici iter agentes, aut in agris colendis occupati, animalia agriculturam obeuntia. Prohibetur etiam, ne nova portoria aliæve exactiones instituantur, sine Principum auctoritate; quia nempe minutus quisque dominus id auctoritatis sibi sumebat.

23. Ubique leprosi in commune viventes satis multi sunt, ut Ecclesiam, cœmeterium & peculiarem presbyteriam habeant, nihil obesse debet, quin hæc iis singula consentiantur; iidemque a solvenda fructuum decima, quos ex hortis & quæ alunt, armentis perceperint, immunes erunt.

24. In Christianos sub excommunicationis poena interdictio, ne arma, ferrum aut ligna ad triremes construendas, Saracenis suppetant; itemque, ne super eorum navigiis patroni aut navarchi sint. Præterea, qui Christianos commercii gratia, vel ob alias legitimas causas mare navigantes opient spoliabuntque, aut naufragos diripient, nisi restituerint, excommunicationi subduntur.

25. Renovatur excommunicatio jam sæpius in usurarios pronuntiata, cui additur interdictio, ne usurariorum, qui perspecti fuerint, oblationes recipiantur, ne iidem ad communionem admittantur, ne denique vita functis sepultura concedatur; presbytero, qui hoc decretum violaverit, ad Episcopi iudicium remisso.

26. Vetantur Judæi & Saraceni, quavis obducta causa, Christianos apud se captivos habere. Ea tamen datur venia, ut Christiani in Judæos, & Judæi in Christianos ad testimonium reddendum suscipiantur. Mandatur, ut Judæis fidem amplexis bona ferventur, dominis & magistratibus,

sub excommunicationis poena , prohibitis quidquam iisdem adimere.

27. Quamvis Ecclesia , prout ait S. Leo , cruentas executiones rejiciat , id tamen non impedit , quin ei Christianorum Principum leges adjumento sint , quatenus corporalis supplicii timor interdum permovet , ut ad spiritale remedium confugiatur ; & ob hanc sane causam anathematizamus hæreticos , dictos *Catharos* , *Patarinos* , seu , *Publicanos Albigenfes* , aliosque , qui suos errores publice docent , eosque , qui patrocinium receptumve iisdem tribuunt ; vetamusque , ne , si forte suo in peccato occubuerint , pro illorum oblatio fiat , iisdemve inter Christianos sepultura concedatur. Mandat concilium , ut denuntientur excommunicati in Ecclesiis per dominicos festosque dies , Brabantenses , Cotterenses , &c. qui omnia devastabant ; licere etiam vult in eos arma sumi , eorundemque aggressores , ut eos , qui sanctum sepulcrum visitant , in Ecclesiæ patrocinium recipit. Hi Cotterenses seu vilis conditionis homines congestæ catervæ quædam erant , quibus domini ad sua peculiaria bella utebantur , quibusque nulla disciplina erat , nulla religio. *Reg. Tom. XXVII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Rothomagenſe , ann. 1189.

Gualterius Constantienſis , Archiepiſcopus Rothomagenſis , 11. Februarii die in ſua cathedrali Eccleſia una cum ſuffraganeis habuit concilium hoc , in quo triginta duos , qui ſequuntur , canones edidit.

1. Ut Patrum noſtrorum veſtigiis inſiſtamus , ſtatuiamus , ut Eccleſiæ , quæ huic noſtræ ſuffraganeæ ſunt , in lectionibus & pſalmodia , metropolis uſum ſequantur.

2. Eccleſiæ ſingulæ libros & veſtes ſacerdotales , quibus opus habent , tenere debent. Euchariſtia in aureo tantum aut argenteo vaſe conſecrabitur ; nec licebit Epico in id e ſtanno vaſ , niſi evidenter neceſſarium judicaverit , conſecrare.

3. Domini Corpus , diu noctuve , ſine luminari , ſine cruce , ſine aqua benediſta , aut ſine preſbyteri præſentia de-

on debet , nisi alibi necessario presbyteri detine-

prohibetur clericus , cujuscunque tandem ordinis in
erit , apud se ancillam habere.

presbyteri & clerici latas coronas & capillos decenter
in caesos habere debent , ea indicta poena , ut , qui
erint , si beneficia possident , ab iis suspensi declaren-
i vero beneficia non possident , a clericorum privi-
cidant.

cundum veteres canones , stricte prohibetur , ne fi-
byterorum in Ecclesiis collocentur , quibus eorum
serviisse perspectum est , ut iis scilicet proxime sus-

on admittentur ad suorum ordinum functiones cleri-
ob ignorantiam , natalium defectum , pravam agen-
nem aut contumaciam , sui Episcopi examini se sub-
t ; aut qui ab exteris seu transmarinis Episcopis or-
eorum testimonia exhibuerint.

clericorum nullus egredietur e provincia , studiorum
grinationis ergo , quin in id veniam ab Episcopo ,
officiariis obtinuerit.

monachos & clericos interdictio , ne quid negotia-
dant ; in eosdemque & in laicos , ne Ecclesias , ea-
prædia conducta teneant.

In presbyterum interdictio , ne se pro vicecomite , aut
ulari magistrata gerat , sub poena suspensionis ab of-
& privationis ecclesiastici beneficii.

Consuetudo juri scripto receptoque contraria , quæ-
ejus amplitudo ac diuturnitas afferatur , nunquam
facere potest.

Indicimus & commendamus , ut accurate servetur
in Lateranensi concilio editus , ne archidiaconi suis
ationibus secum equos plures , quam sex aut septem
; ne clerici ullius procuracionem suscipiant , nisi ei
roventum satis ; ne suis hospitibus graves sint ; at-
apud ecclesiasticos pauperes coacti comedere , impen-
proximos beneficiarios quatuor aut quinque divisam

13. Episcopis eorumque officialibus commendatur, ut appellationibus se faciles præbeant.

14. Statuitur, ne per censuras impediatur cujuspiam libertas se apud judicem defendendi, cum in jus vocatio legitima est.

15. Ecclesiasticorum testamenta inviolate servabuntur; eorumque bona, qui intestati moriuntur, ab episcopo pijs operibus impendentur.

16. Ea clericis facultas data, ut post Pascha vita functi de iis quoque suorum beneficiorum fructibus statuunt, quos autumnali tempore percepissent.

17. Servatur cruce signatis privilegiorum fruitio, quæ papales Bullæ, in conjugum, familiarum & bonorum gratiam, iisdem concedunt.

18. In miserorum hominum causis, qui ad Ecclesiæ patrocinium confugiunt, prohibetur, ne quid admisceatur, quod eorum in eo fidentiam jure conceptam imminuere possit.

19. In clericos & monachos, sub excommunicationis poena, interdictio, ne decimas, & alia beneficia laicis locent.

20. Interdictio, sub poena anathematis & privationis ecclesiastici beneficii cujusque, ne super ecclesiis, aut beneficiis illegitimæ ac non canonice pensiones solvantur aut exigantur. Ejusmodi pensiones erant, quibus presbyteri & simplices clerici, inscio episcopo, & ob occulta negotia, suas interdum ecclesias aut sua beneficia onerabant; ex quo fit, ut eas canon *privatas pensiones & adulterinas* appellet.

21. Ecclesiasticus alium ad laicum tribunal ob ecclesiasticum negotium trahere non debet; id si quis aggressus fuerit, causa cadet, & excommunicationem subibit, a qua eum episcopus non nisi post congruam satisfactionem absolvet.

22. Interdictio ne oppigneretur, aut alienetur ulla ratione aliquod Ecclesiæ bonum, sine Episcopi ejusve ministrorum consensu.

23. Decimæ divino præcepto definitæ sunt; & variae species, quæ earum materien conficiunt, in eo quod ad cujusque anni finem colligitur, designatæ.

negotio, quodcumque iuerit. per iuramentum pro-
etur; ratio, quæ in id assertur, per urii periculum est.

Mandatum, ut, dominicis diebus singulis, in cathe-
cclesia, & in parœciis, in eos, accensis cereis, ana-
pronuntietur, qui contra Ecclesiæ rem, & ut quem-
æreditate privandum curent, falsum testimonium apud
m proferunt; episcopo reservatum est peccatum hoc.
uentes canones quinque in eandem excommunicatio-
nam definunt contra intrusos in beneficia, falsarios,
iarios, venenati poculi præbitores, veneficos, eosque,
enter cum excommunicatis communicant. His ad-
clerici contumaces, & presbyteri perduelles, qui
episcopi ejusve ministrorum prohibitionem celebra-
gerent, ac tam laici, quam clerici, qui metropolitano
n in bonis, in juribus, in clero injuriam intulerint.
Mandatur, ut presbyter, qui suspensus celebrare au-
erit, interdictus remaneat ad annum totum; si ex-
unicatus celebravit, Romam mittatur. *Hard. Tom. VI.*
sius, *Concilium Rothomag.*

Concilium Eboracense, an. 1195.

bertus, archiepiscopus Cantuariensis, & sanctæ Sedis,
glia legatus, habuit concilium hoc mense Junio, sub
Cælestini III. pontificatu; in eoque edidit sanctiones

clericali habitu , & face , si fieri poterit , praeunte , ad aegrotantes viaticum deferet.

2. Archidiaconis id curae erit , ut Missae canon probe correctus sit.

3. Presbyteri non eam laicis poenitentiam imponent , ut Missas dictas velint ; nec magis Missarum pretium in negotiationem adducent ; eoque quod oblatum fuerit , contenti erunt.

4. Interdicitur , ne plures personae , quam tres admittantur , ut infantem ad baptismatis fontem teneant ; videlicet , viri duo , & femina una , cum puer , & feminae duae , unusque vir , cum puella est. Mandatur , ut infantes expositi baptizentur , seu super iis sal inveniatur , seu non ; prohibenturque diaconi baptizare , nisi necessitas urgeat , & Christi Domini corpus praebere , aut poenitentiam imponere.

5. Dabitur opera , ut reparentur & ornentur ecclesiae , & in argenteo calice consecretur.

6. Ecclesiastici coronam , & vestes suae professioni consentaneas deferent ; id facere si neglexerint , beneficiorum privatione cogentur.

7. & 8. Ecclesiastica iustitia gratis exercenda ; & decima accurate solvenda est.

9. Canonici regulares & monachi nullam obedientiam conducent ; non iter agent , omninoque suis e monasteriis non egredientur sine causa & sine comite ; nec magis religiosae pedem efferent , quin eas abbatissa , aut priorissa comitentur.

10. Interdictio , ne ecclesiae , vel decimae laicis locentur , etiam si cum ecclesiastico societatem inierint.

11. Perjuri solemnem in modum excommunicatione plebentur ; & haec facti species archiepiscopo , episcopo , vel iis absentibus , magno poenitentiario reservabitur.

12. In ecclesiasticos interdictio , ne bibendi , aut edendi gratia cauponas subeant , neve cum feminis commercio jungantur. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI. & Anglic. Tom. I.*

Concilium Dalmaticum, an. 1199.

Cum Stephanus, magnus jupanus Serviae apud Innocentium III. egisset, suam ut ditionem ad Romanæ Ecclesiæ obedientiam redigeret, ad eum summus Pontifex hac mente religiosos duos, *Joannem & Simonem* nomine, legato- rum titulo misit; qui in Stephani sedibus concilium habere, cum archiepiscopo Diocleæ & Antibari, quæ duæ sedes unam tantum ecclesiam conficiebant, ex quo eas Alexander II. an. 1063. conjunxerat; Albani archipresbytero, & episcopis sex, qui sequentes canones duodecim ediderunt.

1. Deponentur in omne tempus episcopi, qui pecuniam ob ordinationem, vel ob beneficiorum collationem sumunt; rejicienturque inter laicos, quicunque ita ordinati sunt.

2. Conjugati nec presbyteri nec diaconi ordinabuntur, quin prius eorum conjuges in episcopi manu continentiam votum ediderint; quod si quis e presbyteris, aut diaconis post ordinationem matrimonium init, nisi uxorem dimiserit, & poenitentiam egerit, officio quo fungitur, & ecclesiastico beneficio privabitur. Ordinatio, quoad sacros quidem ordines, non nisi quatuor temporibus fiet; subdiaconus sui ordinis functiones ad annum peraget, antequam ad sacconatum promoveatur; itemque diaconus, antequam presbyteratu initiatur.

3. Decimæ, & oblationes fidelium, tam pro vivis, quam pro defunctis, tribuentur in partes quatuor, quarum unam ibi habebit episcopus, ecclesiæ, prout opus habuerint, alteram, tertiam pauperes, quartam clerici.

4. Nullus non presbyter, sub poena privationis officii, & beneficii, prohibetur id revelare, quod in privata confessione audierit.

5. Quicunque violenter episcopum, presbyterum, clericum, religiosum percusserit, excommunicationem subibit, qua non nisi a Papa, vel ab ejus legato, & quidem post congruam ob id culpæ satisfactionem absolvi poterit. Eam in eum poena decernitur, qui clericum ad sæcularia tribunalia traducet, ut ibi ad candentis ferri, aut aquæ probationem damnetur, seu quodvis aliud judicium subeat.

6. Inter consanguineos, ad quartum usque gradum, & hunc ipsum, matrimonia prohibentur; mandaturque, ut qui ita conjugati se separare noluerint, excommunicatione plectantur.

7. Clerici se radere, & clericalem tonsuram ferre jubentur.

8. & 9. In laicos, sub excommunicationis poena, interdictio, ne clericos judicent, aut ecclesias iisdem conferant; has ex eorum manu, qui acceperint, eandem poenam subibunt. Subduntur etiam excommunicationi, tum qui ecclesiae bona occuparunt, quoad restituerint, tum qui in captivitate Latinos detinent.

10. Iis imponitur eadem poena, qui uxores ante Ecclesiae iudicium repudiant.

11. Interdictio, ne filii presbyterorum & spurii ad ordines evehantur.

12. Interdictio, ne qui nondum tricesimum attingit ætatis annum, presbyter ordinetur. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VI.*

Concilium Londinense, an. 1200.

Hubertus, archiepiscopus Cantuariensis, coegit hoc nationis generale concilium in Westmonasteriensi ecclesia, in eoque quatuordecim canones edidit quorum plerique iidem sunt, ac Lateranensis, sub Alexandro Papa III. an. 1179. concilii canones. Qui ab iis differunt, hi sunt.

1. Jubentur presbyteri verba canonis Missæ distincte, nec citius scilicet, nec lentius recitare, eandemque regulam in divinorum officiorum recitatione servare.

2. In presbyteros interdictio, ne bis, eadem die, nisi in necessitatis casu, Missam celebrent; ac tum quidem presbyter calicis ablutionem non peraget, digitorumque ablutionem reservabit, ut eam post secundam Missam sumat, nisi diaconus aliusve minister adsit, qui hanc ablutionem in prima Missa sumere possit. Idem canon mandat, ut in congrua linteoque tecta pixide ad infirmos eucharistia deferatur, data opera, ut crux lumenque præcedant, nisi longius ægrotus absit. Hostiam quoque dominicis diebus singu-

ingulis renovatam vult; seduloque caveri jubet, ne hostia non consecrata, consecratæ loco, detur; jubetque eucharistiam ad petentem non clam deferri, sed ei publice tribui, qui etiam atque etiam eandem petit, nisi ejus crimen publicum sit.

3. Baptismus & Confirmatio iis administrabuntur, qui, baptizati confirmative, nec ne, fuerint, dubitatur, quia sacramentum iterari non censetur, cum probatio non suppetit illud collatum fuisse; baptizandi proinde sunt infantes expositi, cum dubitatur, an baptizati fuerint, seu sal cum iis comperiatur, seu non. Cum infans a laico, in necessitatis casu, baptizatus fuit, presbyter caeremonias & preces, quæ immersionem sequuntur, non autem quæ præcedunt, supplere debet.

4. Presbyteri, in pœnitentiæ administratione, omnes peccati circumstantias, & pœnitentis dolorem expendent, nec conjugatæ feminæ pœnitentiam imponent, quæ eam viro super aliquo occulto crimine suspectam reddere possit. Eadem circumspectione quoad virum utentur, cavebuntque ipsi, ne ad altare accedant, quin errata in quæ inciderint, confessi fuerint, & ne iis, qui presbyteri non sunt, Missas in pœnitentiam imponent.

9. Interdictio, ne quis decimam, messis expensas prætexens, imminuat; ea porro presbyteris potestas erit, ut excommunicationem, ante autumnum, in eos pronuntient, qui decimas fraudant, eosdemque, secundum Ecclesiæ formam, absolvant; at qui ter moniti decimas retinuerint, anathemati suberunt; novalium autem terrarum decimæ parochialibus tantum ecclesiis solventur.

11. Prohibentur, vir quidem cum prioris conjugis, femina vero cum prioris mariti consanguineis, denique baptizatus cum ejus filia quam baptizaverit, aut ad Baptismi fontes tenerit, matrimonium inire. Antequam matrimonium iniri possit, annuntiabitur publice ter in ecclesia, tum vero publice in ecclesiâ, præsentem presbytero, celebrabitur; aliter, matrimonium non admittetur, sine Episcopi peculiari mandato. Conjunctorum nullus longam peregrinationem susci-

pere poterit, nisi id publice ex utriusque partis mutuo consensu declaratum fuerit.

13. Leprosis, sicubi fuerint, ea venia dabitur, ut sibi ecclesiam, aut capellam extruant, cum cœmeterio, suumque ad servitium presbyterum habeant. *Ibid. & Anglic. Tom. I.*

CONCILIA

SÆCULI DECIMI TERTII.

Concilium Avenionense, an. 1209.

Hugo, Regienfis episcopus, & Milo, Innocentii Papæ III. notarius, ambo sanctæ Sedis legati, habuere concilium hoc, adfistentibus archiepiscopis Viennensi, Arelatenfi, Embrodunensi, & Aqui-sextiensi, episcopis viginti, pluribus abbatibus, aliisque præsulibus. In eo editi unus, & viginti sequentes canones.

1. Sæpius studiosiusque, quam communis consuetudo fert, suis in diocesis episcopi prædicabunt; cumque e re fuerit, virorum opera, de quorum scientia & prudentia constiterit, ad verbi ministerium utentur.

2. Ecclesiasticas censuras episcopi, cum res postulaverit, adhibebunt ad laicos dominos adigendos, ut obstricto iurejurando, hæreticos expellere, omnisque generis munera Judæis adimere parati sint.

3. Excommunicatione plectentur, dominicis festisque diebus, omnes usurarii, generatim, & singillatim, qui, ter moniti, in suarum usurarum prosecutione animum obfirmabunt.

4. Judæi cogentur, sub eadem pœna, Christianis reddere, quod ab iis per usuram exegerint; impediunturque diebus dominicis laborare, abstinentiæque addictis diebus carne vesci.

5. Cum decimarum solutio sit ex earum rerum genere, quæ obligatoriæ sunt, & præscriptionem pati non possunt, usui
erunt,

erant, si opus fuerit, Ecclesiæ censuræ ad laicos aliosque adigendos a quibus debentur; easque nullus episcopus, nullusque clericus, ad laicorum favorem, in perpetuum alienare poterunt.

6. Laici & ecclesiastici domini, sub excommunicationis, superque eorum terris interdicti poena, prohibiti portoria, & tributa injusta instituere, nisi in id veniam a Regibus aut Imperatoribus obtinuerint.

7. & 8. Vetiti, sub eadem poena, laici regium vectigal, & impositiones cæteras a clericis exigere, & episcoporum aut ecclesiasticorum, postquam occubuerunt, bonis potiri. Idem vetantur etiam se episcopi aut pastores alicuius ecclesiæ electioni immiscere, ejusdem electionis libertatem impedire, & quavis obducta causa, annuorum reddituum partem e religiosis & ecclesiasticis domibus extorquere.

9. Cum oppida & munimenta, quæ alicubi ecclesiis adjacebant, latronum receptacula & abominationis loca evassissent, mandat concilium, ut diruantur; excipit tamen munimenta ad paganos repellendos necessaria.

10. Ad pacem ac treguam sartam tectamque servandam, jam editas leges confirmat; damnatque, eodem tempore, Aragonenses, Barbanfonios aliosque eandem turbantes, quos una cum eorum fautoribus, tanquam hæreticos, excommunicationi subdit.

11. Ecclesiastici judices prompte ac firmiter causas ad eorum tribunalia delatas finient, neque ad tollendas excommunicationis, & interdicti sententias se tam faciles exhibebunt.

12. Concilium ad Innocentii III. decretalem epistolam se conformans, excommunicationem ob aliquod damnum latam tolli vetat, antequam excommunicatus se injuriam reparaturum jurejurando receperit. Idem in eum statuit, qui excommunicatione percussus fuerit, quia vadimonium in judicio deseruerit, eundem inquiring absolvi non posse, nisi postquam se ad illud accessurum juraverit.

13. Ad reprimendam perjurii facilitatem, eorum absolutionem Papæ reservat, qui hujus criminis convicti fuerint,

illudve publice perpetraverint. Remittit item ad Papam ſacrilegos & incendiarios; mandatque, ut alicujus ejusmodi criminis reus ſuis præterea functionibus ſuoque beneficio privetur.

14. Renovatur Lateranenſis tertii concilii decretum, quod collatores jubet eccleſiis intra menſes ſex providere.

15. Episcopos, abbates, aliosque ſuperiores vetat monachis alicujus rei proprietatem concedere, quam iis ne Papa quidem, prout Innocentius III. declaravit, tribuere poteſt.

16. Mandatur episcopis, ut eos excommunicatione preſtant, qui violentias exercent, hominesque vi capiunt.

17. Interdictio, ne quis in eccleſiis per Sanctorum vigiliis ad ſcandalum lætitia geſtiat.

18. Habebunt monachi tonſuram & indumenta, quæ eorum ſtatui respondeant; erunt eorumdem veſtes e panno ſimplici, modeſti coloris, & cum ejusdem coloris manicis. Sæculares clerici, præſertim vero, qui in ſacris ordinibus conſtituti ſunt, coronam ſuo ſtatui congruam, clauſosque, qui nec ſerici, nec rubri, aut viridis coloris ſint, habitus deferent

19. Presbyteri alique clerici ſacros ordines ſuſcipient, cum eorum episcopo viſum fuerit; at apud laicos iudices advocati functiones non peragent.

20. In punitionem cædis legati Petri Caſtelnavienſis, & Geofridi canonici Genevenſis, omnes eorumdem interfeſtorum conſanguinei ab omni eccleſiaſtico beneficio ad tertiam uſque generationem arcentur.

21. Jubentur omnes presbyteri dare operam, ut præcedentia ſtatuta ſerventur.

Concilium Pariſienſe, an. 1209.

Concilium hoc contra errores habitum eſt, quos quidam nomine Amaurius, clericus Beni natus, in Carnutenſi regione, alique ejus diſcipuli diſſeminaverat. Propoſuit Amaurius oportere chriſtianum quemque, tamquam fidei articulum credere ſe Chriſti Domini membrum eſſe. Addebant ejus diſcipuli unumquemque per internam infuſionem gratiæ Spiritus ſancti,

sancti, sine ullo externo actu, posse salutem consequi; quodque in se ac suapte natura peccatum erat, ejusmodi non amplius esse, siquidem per charitatem fieret. Huic principio insistentes, adulteria aliasque impuritates, charitatis jactato nomine, perpetrabant; docebant etiam non aliter in altaris pane, quam in quolibet alio pane, Christi Domini Corpus existere, Deumque per Ovidium perinde ac per S. Augustinum, locutum esse; resurrectionem negabant, aiebantque paradysum & inferos nihil esse; eos in se ipsis paradysum habere, quibus inerat Dei cogitatio; in iisque infernum esse, qui lethalis alicujus peccati rei erant; idololatriam esse erigere altaria sub Sanctorum invocatione, eorumque imaginibus thus adolere. Hos omnes errores, & Amaurii memoriam, qui mortuus erat, concilium damnavit; jussit etiam flammis addici omnes metaphysices Aristotelis libros, qui Amaurii hæresi occasionem præbuerant. *Ibid.*

Concilium Parisiense, an. 1212.

Robertus Corficionius, seu Corceonius, cardinalis, & legatus in Gallia concilium hoc celebravit, in quo, per Papæ, præsulumque, qui cum eo convenerant, auctoritatem, decreta plura, in quatuor partes tributa evulgavit. Eorum pars prima sæculares clericos afficit, & viginti decreta continet; regulares spectat altera, & viginti septem decreta complectitur; ad religiosas, abbatissas & abbates tertia refertur, in eaque unum & viginti decreta numerantur; quarta quæ totidem decreta exhibet, super archiepiscopis episcopisque versatur.

PRIMA PARS.

1. Clerici modesti erunt in vestibus, & in oris & corporis habitu; capillos deferent in orbem tonsos, inutiliter in choro non loquentur, in eoque, perinde atque in ecclesia non deambulabunt, nec illinc, absque necessitate, nisi post Missæ finem, exibunt.

2. Jubentur decani canonicis consuetam distributionem subducere, qui satis habent officii initio finique interesse, & recedunt a parte media.

3. Venatici canes aut aves, & magnifici comitatus, hominum in societate viventium instar, clericis interdiciuntur.

4. Vetantur iidem clerici, suspensionis indicta poena, feminas secum habere.

5. Confitebuntur ecclesiastici suis episcopis seu superioribus, & non aliis, nisi iis annuentibus.

6. In clericos quibus sufficiens beneficium est, interdictio, ne advocati munus ob pecuniam obeant; ne causas prope desperatas sibi sumant; ne forensia acta protrahant, eorumque cursum per malitiam impedian; clericis vero, qui nec canonici nec beneficiarii erant, concilium immodica solum salaria interdicat.

* Quia laici olim, ut plurimum, admodum rudes, ac solum pauci inter eos litterati erant, advocati professionem exercere ecclesiastici sinebantur, ea conditione, ut eam canonici quidem & beneficiarii gratis obirent, cæteri vero qui nec canonici nec beneficiarii erant, suas ob functiones moderato salario contenti essent.

7. In ecclesiasticos interdictio, ne jurent se nec libros nec alia commodaturos, & nemini sponsores fore. Nulla declarantur juramenta hæc.

8. In eos qui quæstum obeunt, interdictio, ne prædicent, seu reliquias deferant, seu non; neve alicujus provinciæ prædicationem conducant. Iisdem tamen, siquidem sui diocesani episcopi litteras habeant, prædicandi facultas concedi potest.

9. Interdictio, ne detur ignotis presbyteris Missæ dicendæ venia, nisi sui episcopi testimoniales litteras, vel probi viri testimonium afferant.

10. Nullus presbyter excommunicato, interdicto, ignoto, alieno, denique parochiano communionem, aut sepulturam præbere debet.

11. Nemo adigetur, ut Missas ad annum, ad triennium, ad septennium dicendas testamento leget; nec sibi tam multas presbyteri missas sument, ut eas aliis ob pecuniam demandare, vel siccas ipsi pro mortuis Missas dicere necesse habeant.

* Ex

* **Ex hoc canone** compertum fit retributiones pro Missis ab
ante saeculo tertio decimo institutas fuisse. Jam vero
missas ficas eas fuisse constat in quibus nec consecratio erat
nec communio.

12. Vetantur parochi seu alias parochias conducere, seu
suas locare, seu capellani esse in aliis ecclesiis. Nullus pres-
byter in parochia confessiones audiet, sine superioris, ejusve
mandato cui demandata ibidem est animarum cura, nisi ne-
cessitas aliter postulet. Parocho ejusque superiori statutum
hoc proprii presbyteri titulum tribuit.

13. Interdictus quisque beneficia & praebendas partiri.

14. Interdictio, ne rurales decanatus ad tempus, aut in
perpetuum vendantur.

15. In archidiaconos interdictio, ne ab ecclesiis quas ipsi
per se non visitant, procurationis jus exigant.

16. Nullus aleatorius aut licentior coetus in claustris to-
lerabitur.

17. Conventualium capitulorum canonici exterum sibi su-
periores eligant, si minus in capitulis ipsis idoneum inve-
nerint.

18. Cum in capitulo electio facienda, indicendus ejusdem
dies, ut absentes convenire possint.

19. Sub excommunicationis poena interdictio, ne quis cu-
rata beneficia plura possideat, ea lege, ut qui duo possidet,
alterutrum intra duos menses abdicet, secus eam poenam sub-
iturus, ut suis omnibus patronatibus privetur.

20. Prohibitus quisque contendere beneficium ad se perti-
nere, tamquam successionis jure; aut quicquam exigere, sicut
docendi facultatem, aut scholarum regimen tribuat; jussu
episcopo eos a beneficio suspendere, qui decretum hoc,
moniti, violaverint.

SECUNDA PARS.

1. Ob ingressum in religionem nihil exigetur; & religio-
si, tum qui S. Augustini, tum qui S. Benedicti regulam pro-
fidentur, nihil proprietatis titulo possidebunt; & priores,
quique aliquam administrationem obeunt, poterunt, prae-

latis generatim annuentibus , id retinere quo opus habebunt, ut faciant suorum officiorum oneribus satis.

2. Nemo , ante ætatis annos octodecim , in ullum prorsus ordinem recipietur ; & ob ejus in religionem ingressum nihil exigetur.

3. Monasteriorum parvæ fores ad omnem perturbationis occasionem adimendam obturabuntur.

4. Redditus ad infirmorum & pauperum solatium designati nec imminuentur , nec in alios usus conferentur.

5. Exercebitur hospitalitas , consuetæque eleemosynæ pauperibus tribuentur.

6. Nemini negabitur in religionem ingressus , ea obducta causa , ingredi petentem e regione non esse in qua monasterium situm est , modo bonis moribus sit , Ecclesiæque utilis esse possit.

7. Prohibiti religiosi ingressum in religionem , sacramenta , & sepulturam usurariis & excommunicatis concedere.

8. Alterius monasterii monachus non suscipietur , quin annuat ejusdem abbas , satisque firma præsumptio sit eum religiosius vivere velle.

9. Albas chirotheas , aut calceamenta seu tegumenta magnifica , iisque similia quibus sæculares utuntur , monachi non deferent. Albus aut niger erit eorum vestibus color ; ipsique extra triclinium , sine superioris venia , non comedent.

10. Religiosi extra dormitorium cubicula non habebunt , officiariis exceptis quibus id secundum regulam concedetur. Non querentur in capitulo , non in claustro rumorem edent , non feminas in suspecta loca recipient , non venatum ibunt , non vetitis ludis vacabunt , & in triclinio silentium servabunt.

11. Cum superiores in iter suos religiosos mittent , iis satis ad illud conficiendum dabunt , ne in ordinis dedecus mendicare cogantur ; id autem quia nondum religiosi mendicantes existerant.

12. Inferiores cum humilitate obedient , & superiores cum prudenti circumspectione imperabunt , ne per severitatem , honestiores ipsos religiosos adigant , ut suis e domibus , quod nonnunquam contigit , egrediantur.

13. Nec preposituras nec prioratus monachis Abbates locabunt, ne monachus villicus id sibi retineat, quod summam locatione præscriptam superat, aut, si solvendo non sit, omnes seu justas seu injustas rationes adhibeat, ut suo faciat Abbati satis.

14. Monachum, qui habitum suum deseruerit, loci ordinarius excommunicationi subdet, ne cum eo quispiam communicet.

15. Excommunicati, interdicti aut irregulares si se stiterint, ut religioni nomen dent, irregularitatem suam declarabunt. Si Abbas eos absolvere potest, id faciet, si minus, ad superiorem majorem, qui id potestatis obtinet, eosdem remittet. Quod si forte quispiam per negligentiam aut per ignorantiam receptus fuerit, eum Abbas absolvet; at si suam ipse irregularitatem de industria celaverit, gravi poenitentia subdetur, eumque Abbas aut Superior major absolvet.

16. Instauratur tertii Lateranensis concilii decretum, vetans, ne solus in villa, in vico, atque adeo in parocchia monachus relinquatur.

17. In monachum interdictio, ne duos prioratus, duasve obedientias habeat, ea indicta pœna, ut utriusque jacturam subeat.

18. Ex Chalcedonensis concilii constitutione, privabitur officio suo monachus, qui machinationes in capitulis struet.

19. Monachus, in sæcularium gratiam, advocati munere fungi non poterit; at poterit pro regularibus, siquidem Abbas annuerit.

20. Vetiti monachi suis e monasteriis egredi, ut ad medicinæ aut jurisprudentiæ studium se conferant, excommunicationis pœnam, ni intra duos menses redierint, subituri, quamvis iis suppeteret Abbatis venia, qui eam ipsis concedere non potuit.

21. In monachos & canonicos regulares interdictio, ne duobus unum idemque cubile sit.

22. Non imminuetur monachorum numerus in prioratu, cujus redditus imminuti non fuerint.

23. In monachos interdictio, ne jurejurando eam sibi

legem imponant, suos ut libros nemini commodent.

24. Qui dissidia in monasteriis excitant, ut ad cellas seu obedientias, extra claustrum, mittantur, concludentur in claustro arctius diutiusque.

25. Quicumque merces carius vendunt, quia fide dant, erunt usuræ rei, & usurariorum poenis obnoxii.

26. In clericos & monachos interdictio, ne prioratus ad vitam sumant, nisi ut meliores reddant, & quidem e diocæcesani Episcopi consensu.

27. Nec pecunia, nec vestes, nec prandia ab iis exigentur, qui in religionem ingredi volunt.

TERTIA PARS.

1. 2. 3. & 4. Religiosæ clericos aut famulos suspectos apud se non habebunt; eas consanguinei privatim & sine testibus non invisent; suis singulis lectus erit; eadem non egredientur, ut consanguineos adeant, nisi bonæ famæ personis comitantibus, & ad brevissimum quidem tempus; non choreas agent in claustro, vel alibi.

5. 6. & 7. Religiosæ in indumentis paupertatem servabunt; in commune vivent e monasterii bonis; dabuntque Episcopi operam, ut iis prudentes circumspèctosque confessarios designent.

8. Suspenduntur a suis functionibus abbatissæ, quæ suo non facient officio satis; quod si monitæ non resipuerint, deponentur.

9. Religiosi hospitalibus & leproforum nosocomiis administrandis præpositi edent paupertatis, continentiae & obedientiae vota tria; earum numerus non excedet ægrotantium aut advenarum numerum; eoque sæculares non recipientur, qui sibi recessum petunt, pietatis specie, re tamen ipsa, ut sæcularem jurisdictionem evitent.

10. 11. 12. 13. 14. & 15. Abbates advocatorum aut iudicum munia non obibunt; non frequentem comitatum, non pedisequos juniores habebunt, consanguineis nihil e monasterii bonis dabunt, nisi pauperes sint; non sinent juniores feminas in monasterium ingredi; ab obedientiis vel a priorati-

utibus non eos amovebunt , qui ibidem sunt , ut confan-
tineos in iisdem collocent ; priorum aut officiariorum ra-
ones quotannis accipient ; non transigent magni momenti
egotia , nec graves summas mutuabuntur , sine seniorum
sententia , qui septem saltem numero sint , in id a capitulo
lecti.

16. *Erga religiosos pœnitentes miseratione Abbates uten-
tur , quin tamen disciplinæ ordinem lædant. Obedientias
non vendent.*

17. *In Abbates & Priores interdictio , ne eos , qui ad do-
mus aut priorum reformationem , capitulo aliquid propo-
nunt , minis terreant , aut acerbe habeant.*

18. *Abbates & priores non sinent religiosos suos in obe-
dientiis remanere , quin regularem vitam , quoad fieri potest ,
nisi eos infirmitas aut necessitas impediat , ibidem servant.*

19. & 20. *Suis in cubiculis , sine justa causa , religiosi
non comedent ; nec egredientur e claustris , ut , studiorum
causa , ad scholas pergant.*

21. *Capellanos & adstantes , qui matura ætate , bonis-
que moribus sint , Abbates habebunt.*

QUARTA PARS.

1. *Deferent Episcopi & Archiepiscopi latas coronas , &
capillos in orbem cæsos , qui nempe contra ac decet , infra
mitram appareant ; in vestibus & in omni oris & corporis ha-
bitu gravitatem & modestiam servabunt , ac , nedum ipsi ju-
rabunt , alios , se præsentibus , jurare non sinent.*

2. *Matutina in lecto non audient , nec sæcularibus nego-
tiis , frivolisve sermonibus , officii tempore , distinebuntur.*

3. *Officium ipsi in majoribus solemnitatibus celebrabunt ;
prædicabunt Dei verbum , aut saltem prædicandum curabunt.*

4. *A venatione , ab aleis , a pretiosis pellibus abstinebunt.*

5. *Sanctam lectionem , saltem ad cibi initium ac finem ,
fieri jubebunt , nec ad mensam histriones , aut musica instru-
menta tolerabunt.*

6. *Honestis providisque eleemosynariis utentur . hospi-
taliatem ipsi exercebunt , habebunt statas horas , quibus jux-
red-*

reddant, & publice pauperes audiant, aliorum confessiones excipient, & sæpe ipsi confitebuntur.

7. In suis cathedralibus Ecclesiis assidue, potissimum in maioribus solemnitatibus & quadragesimæ tempore, residebunt.

8. Professionem quam, dum consecrarentur, ediderunt, publice legi jubebunt, saltem bis in anno, nempe semel in synodo, & iterum in capitulo.

9. Secum suis in visitationibus frequentem comitatum non ducent, qui gravis hospitibus esse possit.

10. Habebunt adstantes seu comites graves, ætate pro-
vectos, doctos, fide bonisque moribus commendandos, &
cubicularios, probos homines, qui, ut canones mandant, sint
eorum vitæ testes, eorundemque secretorum depositarii.
Habebunt domesticorum parum, quique omnes bene morati
sint.

12. Evitabunt simoniæ speciem ipsam in ordinum collatione, in Ecclesiarum dedicatione, in virginum benedictione, suisque functionibus cæteris, sine ullo tamen honestarum permissarumque consuetudinum præjudicio.

13. Nihil sument pro suo ipsorum sigillo, seu pro redemptione expensarum visitationis, cum eam non peragunt, seu pro facultate sepeliendi excommunicatos, seu pro dispensatione bannorum, hoc est, publicationum matrimonii, seu pro tolerando clericorum cum concubinis commercio, seu denique pro ordinum collatione.

14. In Præfules interdictio, ne junioribus aut indignis curata beneficia tribuant; ne cum præcipitatione excommunicationem pronuntient; ne pecuniam sumant, ut ab ea pronuntianda abstineant, & ut matrimonialium enuntiationum trium dispensationem concedant.

15. Prohibentur iidem pati, se præsentibus, singularia certamina & extera judicia, quæ eadem ac Dei judicia esse videntur; eaque sanctis in locis aut in cœmeteriis permittere.

16. Abolere jubentur insanientium paganorum festum, quod Kalendis Januariis celebrabatur.

17. Statuitur, suam ut synodum semel saltem quotannis habeant; operamque dent, ut confirmationem conferant,

sine metu, nullaque humana ratione habita, suarum diocæson depravationes, peculiariter in capitulis cæterisque corporibus corrigant.

18. 19. 20. & 21. Excitatur prælatorum severitas in choreas, quæ sanctis in locis agitabantur, in dominicorum dierum opem, in illicita matrimonia; in facilitatem, qua legitima testamenta abrogandi facultas concedebatur, & in excessiva peccata, quæ nec nominantur.

Concilium hoc ex utilissimis est, quæ in Gallia extiterint, & quavis parum cæteroqui notum sit, est tamen, quod frequens & e pluribus provinciis conflatum fuisse credatur. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VI. Martenne, in Collect. Tom. VII.*

Concilium Apamiense, ann. 1212.

Simon Montfortensis, unus ex eorum signiferis, qui contra Albigenes sacram militiam profitebantur, seu cruce signati erant, coegit concilium hoc, labente Novembri mense, & ad illud Episcopos, nobiles viros præcipuosque e regionibus convocavit. In eo decreti quadraginta novem articuli, quorum plerique politiam spectant quoad Simonis Montfortensis, nonnullorumque aliorum dominorum ditiones, in suum ipsorum emolumentum nobilitatis terras prosperant, quæ hæresin amplexa fuerat, aut eidem faverat. Per alios articulos, hi quidem notari possunt. Primitiæ & decimæ solventur in subactis regionibus, ut moris est. Rem vectigal pauperibus viduis non imponetur, ac ne clerici quidem, nisi conjugati, in negotio occupati, aut usui sint. Dominicis diebus nullus omnino nundinis aut circui locus erit. Clericus in delicto captus, quodcumque fuerit, Episcopo aut archidiacono in manus tradetur; & clericus hic non aliam clericaturæ notam quam coronam haberet. Parochiani adigentur, ut festis & dominicis diebus ad Ecclesiam se conferant, ibique prædicationem & sacram Missam audiant. Qui hæreticum suum in terram intravit, ea privabitur in omne tempus. De hoc concilio non est in vulgaribus Collectionibus, quæ tamen ejusdem statu-

statuta non referunt. Ea Dominus Martenne & Dominus Durandus in primo suorum Anecdotorum tomo dederunt.

Concilium Montis Pessulani, Monspelliense, ann. 1215.

Cardinalis Robertus de Corceonio, cum Decembris die 7. an. 1214. Remis esset, concilium hoc, accitis Archiepiscopis Bituricensi, Narbonensi, Ausciensi & Burdigalensi, cum harum provinciarum Episcopis, Abbatibus & archidiaconis, convocavit. Ei tamen non ipse Robertus, sed Cardinalis Petrus Beneventanus, tamquam in provincia legatus praefuit, illudque aperuit 8. Januarii die an. 1215. Hoc in concilio editi fuere canones quadraginta sex ad ecclesiasticæ disciplinæ reformationem, ad hæreticorum eorumque fautorum denuntiationem, &c.

Priores septem afficiunt Episcopos & clericos cæteros, quibus vestium agendique rationis castigatissimam formam concilium præscribit. In iis commendatur Episcopis vestis talaris & supparum, seu rochettum, seu domo pedibus exeant, seu domi pro tribunali consistant; interdiciuntur canonicis aliisque beneficiariis equina frena & calcaria aurata, vividioris, ut rubri & viridis coloris panni, apertæ seu pendentibus manicis togæ, & alia nonnulla ornamenta, quæ sæculi mollitiem & fastum olere videntur; præcipitur in coronæ modum tonsura; requiritur universim in omnibus, qui Ecclesiæ deserviunt, moderationis & consilii multum, quoad muliebrem sexum potissimum; omnis omnino usuræ negotiique absoluta abdicatio; externa ad gravitatem species; & si quando, quod rarum esse debet, venatum eunt, accipitres apud se habere, aut manu gestare prohibentur.

8. Interdictio, ne laici tamquam canonici & confratres suscipiantur, iisdemque præbenda aut distributio canonica panis & vini detur; cum ejusmodi confraternitates Ecclesiis officiant.

9. Quicumque, post præcedentium canonum indictionem, ultra dies quindecim se ad eos conformare distulerit, ab officio & beneficio suspenditur.

10. In Ecclesiam ingrediendi jure privantur prælati ipsi, qui dies octo transegissent, quin hanc sententiam exequerentur.

II. & 12. Eo spectant, ut digni tantum idoneique, & quidem per nominationem prorsus gratuitam, in beneficiis & parocciis statuuntur.

Canones novendecim, qui sequuntur, ad disciplinae penes regulares redintegrationem referuntur. His id ex parte concilium accommodat, quod ad status decentiam ab ecclesiasticis saecularibus postulaverat. Non patitur proprii quidquam in monasteriis possidere, vel cum Abbatis aut prioris venia, *quoniam hi quidem, inquit, eam dare non possunt.* Injungit, ut dominicis diebus singulis, in universo capitulo, excommunicatio in proprietarios pronuntietur. Ibidem, ad canonici regularis aut monachi receptionem nec pactum nec conventio firmabitur. Monachi & canonici regulares in illis tantum causis advocatorum munus obibunt, quae eos afficiunt; nisi eos forte, in urgentissima facti specie, id Episcopus, qui eorum superior esset, domive Abbas aut Prior jusserint; caeterum, excommunicati & infames a iudice & ab adversariis censebuntur, & tamquam ejusmodi ministerio prorsus impares habebuntur. Quod, sumpto cibo in conventibus, e mensa supererit, colligitur, & pro Superioris voluntate, in pauperes distribuetur. Magnas coronas canonici regulares, & maxime monachi deferent; ut in his quidem capillorum circulus duos tresve digitos latus sit. Elatum erit occlusumque eorum calceamentum. Iidem ab una ad aliam Ecclesiam leviter non migrabunt; & una tantum Ecclesia, unaque stata mansio singulis erit. Canonici regulares se nunquam sine superpelliceo in conspectum dabunt. Nihil e peculiari Ecclesia, *præbendæ* titulo, prorsus ut monachi, tenere poterunt. Utrique ad religiosam professionem, vel ad sacramentorum administrationem recipere, vel apud se inhumare, sub anathematis poena, non eos possunt, qui tamquam usurarii, excommunicati, aut nominatim interdicti innotescunt; quod si facere ausi fuerint, damnabuntur ad damna, quae propterea aliae Ecclesiae pati possent, salvis tamen sanctæ Sedis privilegiis. Cum prioratus ad religiosorum trium sustentationem satis suppeditabunt, conflabitur.

bitur ex iis communitas ; cum autem ad id haud satis dabunt, fiet plurium prioratuum unio.

Canon tertius & sequentes undecim renovant confirmantque quidquid variis temporibus ad publicam securitatem, recentiusque ad pacem, dominum inter & dominum, interque regionis communia, servandam statutum fuerat. In eos, qui hanc violant, graviores poenas concilium decernit ; & neminem non hortatur, ut eosdem, omni utriusque gladii potestate adhibita, persequatur.

43. Nova vectigalia aut nova portoria imponendi libertatem reprimit.

44. Baronibus, aliisque penes quos est portorii jus, viarum curam mandat, ut rapinas & furta ab iisdem arceant.

45. Societates & sodalitates proscribit, quæ, quin loci dominus aut Episcopus annuant, instituuntur.

46. Presbyterum unum, laicosque duos, tres, ad hæreticos quos detexerint, deferendos, in unaquaque paroecia, statutos vult. *Lab. Tom. XI.*

Concilium Lateranense IV. & generale XII. an. 1215.

Summus Pontifex Innocentius III. per Bullam Aprilis die 19. an. 1213. datam, quam per universum christianum orbem misit, convocavit concilium hoc, quod Lateranense quartum, & generale decimum secundum est. Causæ convocationis concilii fuere Terræ sanctæ recuperatio, morum per universam Ecclesiam reformatio, bellorum & hæreseon extinctio, fidei confirmatio & pacis redintegratio. Ei adfuere duodecim supra quingentos, Episcopi, relatis in numerum patriarchis duobus, Constantinopolitano & Hierosolymitano, primatibusque seu metropolitanis uno & septuaginta; ex Abbatibus prioribusque plures quam octingenti, & magnus eorum numerus, quos absentes delegaverant. Fridericus, Siciliæ Rex, electus Imperator, Henricus, Imperator Constantinopolis, Reges Galliæ, Angliæ, Pannoniæ, Hierosolymæ, Cypri, Arragoniæ, aliique Principes plures ibi suos oratores habebant. Coivit concilium in Laterani patriarchalem Ecclesiam, S. Martini die, 11. mensis Novembris
an.

1215. Illud Papa per sermonem aperuit, ejus argumentum erant ea Christi Domini verba: „vehementer optavi vobiscum hoc Pascha comedere.“ Post hunc sermonem utrumque, qui non nisi moralis cohortatio est, obtulit concilio jam edita, in eoque lecta voluit septuaginta decreta seu canones, quibus initium dat catholicæ fidei expositio.

1. Hæc expositio seu formula fidei ejusmodi est: non esse nisi unam Deum in personis tribus, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum; et unam tantum essentiam, substantiam unam, simplicissimamque naturam unam; Patrem non tenere substantiam suam ab ulla persona, Filium eam a Patre tenere, & Spiritum sanctum ab utroque procedere, sine initio & sine fine; Patrem generare; Filium esse genitum; Spiritum Sanctum procedere; eos consubstantiales & in rebus omnibus æquales esse; æque potentes, æque æternos, unum & unicum rerum omnium principium, invisibilem & visibilem, spirituum & corporalium rerum creatorem Deum; qui, per suam omnipotentem virtutem, ab initio temporis, ex nihilo fecit utramque creaturam, spiritalem & corporalem, ac demones quoque, quos ipse bonos creaverat, quique se malos ipsi fecerant; hominem porro, diabolo instigante, peccasse.

Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam suam individua, & secundum suas personales proprietates distincta, salutarem doctrinam, per Moyse, prophetarum, cæterorumque servorum suorum ministerium, pro temporum dispositione, humano generi præbuit; tandemque Filius unicus Dei, Jesus Christus, per virtutem totius Trinitatis communem incarnatus, & de Maria, semper Virgine, per Spiritus Sancti cooperationem, conceptus, qui se verum hominem, ex anima rationali humanoque corpore compositum fecit, una persona in naturis duabus, nobis vitæ viam clarius ostendit. Immortalis & impetibilis secundum divinitatem, se fecit patibilem & mortalem secundum humanitatem. Passus est etiam super crucis ligno pro humani generis salute. Mortuus est, descendit ad inferos, resurrexit e mortuis, & ad cælum ascendit; at in anima descendit, & in corpore

resurrexit; atque in utroque ad coelum ascendit. Veniet in sæculorum fine judicaturus vivos & mortuos, & cuique pro cujusque operibus redditurus; si reprobis sint, si electi, qui cum suis propriis corporibus omnes resurgent, ut recipiant, pro suis bonis malisve meritis, reprobis quidem æternam pœnam cum diabolo, electi vero æternam gloriam cum Christo Domino.

Una tantum & unica fidelium universalis Ecclesia est, extra quam nemo unus absolute salvus fit; & in qua Christus Dominus & sacerdos & victima est, cujus corpus & sanguis vere sunt in altaris Sacramento sub panis & vini speciebus; pane *transubstantiato* in Jesu Christi Corpus, & vino in ejusdem sanguinem, per divinam potestatem; ut, ad perfectum reddendum unitatis mysterium, nos accipiamus de suo, quod accepit ipse de nostro. Nemo potest consecrare mysterium hoc nisi presbyter legitime ordinatus, secundum potestatem clavium Ecclesiæ, quam potestatem Christus Dominus apostolis eorumque successoribus dedit. Jam vero baptismatis sacramentum, quod per individuae Trinitatis, nempe, Patris, Filii & Spiritus Sancti, super aquam, invocationem consecratur, salutem tam infantibus quam adultis comparat, cum ex Ecclesiæ forma, quicumque sit ejusdem minister, administratur. Si quis, eo suscepto, in peccatum labatur, innocentiam suam recuperare per veram pœnitentiam potest. Non solum virgines in continentia viventes, verum etiam conjugatæ personæ, quæ per puram fidem perque bona opera Deo placent, ad æternam vitam pervenire merentur. *Transubstantiationis* vocabulum, in hoc canone adhibitum animadversione dignum est. Illud consecravit Lateranense concilium quartum, ut panis & vini mutationem in Christi Domini Corpus & sanguinem significaret, quemadmodum primum Nicænum concilium *consubstantialitatis* vocem ad exprimendam perfectam Filii cum Patre æqualitatem sacraverat; ac subsequens quidem temporibus semper Ecclesia in eundem sensum & ob eosdem fines his duobus vocabulis usa est.

2. Damnat concilium Abbatis Joachimi contra Petrum Lombardum, super Trinitate, Tractatum, in quo eum *hereticum & sensus expertem* appellat, qui nempe in suo primo Sententiarum Libro dixisset, supremam rem esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, eandemque nec generare, nec generari, nec procedere. Contendebat Joachimus Abbas ex hac doctrina consequi quaternitatem in Deo esse, videlicet Trinitatis Personas tres, earumque communem speciem; asseribatque personarum unionem non propriam & realem, sed solum similitudinariam esse, qualis credentium est, de quibus dicitur in Apostolorum Actis unum omnibus cor & animam unam fuisse, & ut Christus Dominus apud S. Joannem ait, de fidelibus ad Patrem loquens: „Volo, ut sint unum, ut nos unum sumus.“ Nos vero, inquit Papa, credimus, sacro approbante concilio, & confitemur existere supremam rem, quæ Pater, Filius & Spiritus sanctus est, quin ulla quaternitas in Deo sit, quia harum personarum unaquæque est hæc ipsa res, nimirum, substantia, essentia, seu natura divina, quæ sola totius principium est. Hæreticos ergo eos omnes concilium declarat, qui Abbatis Joachimi super hoc articulo doctrinam defenderent, aut approbarent. Amaurii quoque doctrinam damnat, qui sub privationis salutis poena, oportere garriebat Christianum quemque credere se Christi Domini membrum esse.

3. In omnes hæreses præcedenti fidei expositioni contrariæ anathema concilium pronuntiat; mandatque, ut hæretici, postquam damnati fuerint, sæcularibus potestatibus tradantur. Addit monendas atque adeo censuris adigendas has potestates, ut publice jurent se suis e terris omnes ab Ecclesia notatos hæreticos expulsuras; temporales dominos, si id facere neglexerint, a metropolitano episcopisque provinciae excommunicatione plectendos; ac si satis intra annum non fecerint, de re Papam certiores faciendum, qui eorum subditos a fidelitatis jurejurando absolutos declarabit, exponetque eorundem terras catholicorum acquisitioni, ut eas pacifice possideant, postquam hæreticos illinc expulerint, ibique fidei puritatem servent, salvo principalis domini jure;

dummodo ipse hujus sanctionis executioni nullum obstaculum ponat.

* Qui hunc canonem legentes ferrentur ad credendum ab Ecclesia hoc loco sæcularem potestatem impeti, se revocare ab errore possent hac animadversione, præcipuorum christianæ Reipublicæ Principum oratores Lateranensi concilio adfuisse, ejusque decretis, Dominorum suorum nomine, consensisse. (*)

4. Græcos hortatur synodus, ut se Romanæ Ecclesiæ redintegrent, & ad eam se conforment, atque ita non sit nisi unus & unicus pastor, unusque & unicus grex; vetanturque Græci, excommunicationis ac depositionis indicta pœna, ne lavent altaria super quibus presbyteri Latini celebrarunt, eosque, quos iidem baptizarunt, rebaptizent. Eo nempe suam contra Latinos aversionem acerbiterque produxerant Græcorum plures, ut altaria detergerent, super quibus Latini presbyteri sacrum fecerant, ab iisque baptizatos iterum baptizarent.

5. Orientis patriarcharum quatuor ordinem & prærogativas concilium ita moderatur ac statuit, ut, secundum Romanam Ecclesiam, quæ super omnes alias principatum tenet, tamquam omnium fidelium mater, Constantinopolitanum patriarcham, ac deinceps Alexandrinum, Antiochenum, & Hierosolymitanum ponant.

6. Instaurantur decreta vetera super annua, ad morum, cleri potissimum, reformationem, provincialium conciliorum celebratione; atque, ut id obtineri possit, mandatur ut in quaque diæcesi statuatur idonei viri, qui per annum totum ea, quæ reformatione indigent, accurate perquirant perspiciantque, eadem ad concilium sequens allaturi.

7. Epi-

(*) (Censoris adnotatio). Satius esset convenire bona fide concilium, hoc in canone, suam potestatem prætergressum esse; ejusque super hoc capite contentiones non alio fundamento nixus fuisse, quam falsis Decretalibus & abusu in quem Romani Pontifices, a Gregorii VII. tempore, suam ipsorum auctoritatem trahunt. Si oratores ea imbecillitate fuissent, ut de ejusmodi decreto consentirent, Principum quos representabant, rem ignave ac turpiter prodidissent.

7. **Episcopi** suorum diœcesanorum reformandis moribus vigilabunt , quosque inter eos , imprimis vero inter clericos compererint , abusus corrigent.

8. **Ad** criminum punitionem procedendi ratio præscribitur. zelatus , super ejus publica diffamatione contra quem iniquum vult , ei exponet articulos in quibus ipsius inquisitiones versari debent , ut ei se defendendi facultas sit, eidemque non solum depositiones , sed ipsa quoque testium nomina demonstrabit , ejusdemque legitimas exceptiones defensionesque inspiciet.

9. **Episcopi** diœceseon Orientis , in quibus est Christianorum mixtio , quorum lingua ritusque differunt , idoneos viros designabunt , qui unicuique nationi divinum officium celebrent , unicuique sacramenta administrent , & unamquamque secundum ejus ritum ejusdemque linguam edoceant ; quin tamen in una eademque diœcesi esse possint Episcopi duo , sed catholicus tantum vicarius , qui quidem Episcopo omnino subsit, in eorum gratiam, quorum alius ritus est.

10. **Sapientes viros** eligent Episcopi , ut Evangelium nuntient , confessiones audiant , pœnitentias imponant , agantque quidquid animarum saluti convenit.

11. **Renovatur** concilii Lateranensis , an. 1179. sub Alexandro III. habiti , sanctio qua statuitur , ut in cathedralibus collegiatis Ecclesiis magister sit , qui earum Ecclesiarum pauperes cæterosque pauperes discipulos grammaticam & scientias reliquas gratis doceat. Metropolitanis autem Ecclesiis, præter hunc grammatices magistrum aderit Theologalis seu theologus , qui sacram scripturam & quod animarum curam spectat , presbyteris aliisque ecclesiasticis tradat. Theologalis tamen hic , itemque grammatices magister canonici non sunt ; sed beneficii redditus utrique dabitur.

12. **Sua capitula** , tertio quoque anno , Abbates & Priores habebunt , in iis de reformatione ac disciplina regulari, ne præjudicio juris Episcoporum , acturi.

13. **Vetitus** quisque novos religiosos ordines excogitare. Qui in religionem ingredi voluerint , unum ex approbatis ordinibus amplectentur. Monachi mansiones in monasteriis

pluribus aut eodem tempore abbatias plures non habebit unus idemque.

14. 15. & 16. Incontinentiæ convictus clericus punietur e summo canonum jure , multoque gravius , qui in regione degit , in qua mos obtinet, ut clerici conjugium ineant. Vivent etiam clerici ex temperantiæ regulis ; quique ebriositati suberit, ni se corrigat, ab Episcopo monitus, a beneficio vel officio suspensus erit. Venationi clerici non vacabunt, nec in id aves habebunt. Abstinebunt a sæcularibus negotiationibus , a spectaculis, ab aleis , nec nisi per iter cauponas subibunt. Tonsuram & coronam suo statui congruas deferent , occlusas vestes habebunt, easque nec longiores, nec breviores , & sine ornatu ; cappas sine manicis , sine fibulis & sine tæniis aureis argenteisve gerent in Ecclesia. Annum non gestabunt, iis exceptis quibus ejus gestandi jus dignitas tribuit. Ex tela superpellicea Episcopi intra extraque Ecclesiam ferent ; vel super pectore per fibulas , vel sub collo appensa erunt eorundem pallia.

17. Suspensionem minitatur concilium clericis , qui noctis partem in conviviiis aut profanis congressibus transigebant , dormiebant ad diem usque , & matutina præcipitanter recitabant , raro Missam audiebant, eamque multo rarius celebrabant ; hos hortatur , ut assidue religiosæque diei & noctis officium celebrent.

18. In clericos interdictio , ne mortis sententiam dicent aut pronuntient , & ne quid agant , quod ad extremum supplicium referatur ; ne chirurgiæ partem ullam in qua ferrum aut ignem adhiberi necesse sit, profiteantur ; ne ad aquæ calidæ aut frigidæ, vel candentis ferri probationem edendam, benedictionem tribuant.

19. Interdicitur , ne domestica supellex in Ecclesias, præterquam in necessitatis casu , ut in hostium incursionibus, importetur ; mandaturque , ut in sacris vasibus , ornamentis linteisque sacro ministerio addictis nitor servetur.

20. In omnibus Ecclesiis sanctum chrisma & eucharistia clave concludentur ; quique , quoad caput hoc , diligentia defuerint, ab officio suspendentur ad menses tres.

Omnes fideles , ubi ad cognitionis ætatem pervenerint omnia peccata, saltem semel in anno , proprio presbyteri confitebuntur ; pœnitentiam quæ iisdem imposita , perficient , & eucharistiæ sacramentum cum observant, saltem in Paschate , nisi forte æqua de causa & proprii presbyteri sententia , sibi ab eo per aliquod tempus abstinendum putent. Qui huic non facient officio , eam pœnam damnabuntur , ut Ecclesiæ aditu , quodammodo , & ecclesiastica sepultura post mortem priventur , & hoc statutum in Ecclesia identidem indicetur ; ne hoc illud ignorantia causam prætexat. Subdit canon , nullam ob causam extero presbytero , proximo nemini , aut cuivis alteri approbato sacerdoti sua peccata si voluerit , necesse fore , ut in id a proprio presbytero petat obtineatque , quia locus is alienus presbyteri nec ligare , nec solvere posset ; cæterum oportere , ut er , cui sua peccata pœnitens confitetur , circumspiciendusque sit ; ægrotantium vulnera , ut bonus mediet ; in ea oleum & vinum infundat , accurate peccata & peccati circumstantias expendens , ut perspiciat , consilii dare , quibusque remediis ad eundem sanandi debeat. Caveat etiam confessorius , necesse est , ne verbo aut signo detegat eorum peccata , qui confitentique hoc in capite reus compertus fuerit , deponemur monasterium conjicietur , pœnitentiam , quod ei revivæ fuerit , ibidem acturus.

tuor super hoc canone notari possunt. Primum, eum fuisse , occasione Albigenium & Valdensium , qui tiam contemnebant , ac sine confessione aut satisfactione per solam impositionem manuum alicujus ex eorum , quos *præpositos*, *Episcopos*, aut *diaconos* appellabant, se peccatorum remissionem percipere contendebant. , a concilio designari communionis tantum , quam addit , non item confessionis tempus , quia hæc tum in Quadragesimæ initio fieri debebat. Tertium, presbyteri nomine , cui annua confessio facienda est, ejus pœnitens degit , Ecclesiæ parochum venire debere.

Quartum denique, quamvis per proprium presbyterum, parochus intelligi debeat, posse tamen huic canoni fieri satis, apud quemvis alium presbyterum a dioecesano Episcopo approbatum, cum ea est ipsius Episcopi mens, edita confessione. Ergo quoad annuæ confessionis ministerium, ejusmodi est Galliarum mos. Sunt ibi Ecclesiæ, in quibus is est Episcopis animus, ut omnes confessarii indefinite approbati, confessiones, eamque ipsam quæ præcepto subest, sine parochorum venia excipere possint; & in his quidem Ecclesiis annua confessio, cuivis approbato presbytero facta, bona est. Aliæ ibidem Ecclesiæ sunt, in quibus dominica palmarum die, parochus, enuntians pro concione canonem, *Omnis utriusque sexus*, suis omnibus parochianis facultatem universim dat, ut approbato cuique presbytero confiteantur, & hæc generatim concessa facultas sufficit, ut licite quisque cuivis approbato presbytero confiteri possit. Sunt demum Ecclesiæ, in quibus viget constans usus, ut pœnitens a proprio parocho facultatem petat obtineatque; & in his quidem Ecclesiis, confessiones aliis sacerdotibus quam propriis parochis factæ, tum illicitæ, tum invalidæ sunt.

22. Cum ægrotus medicos ad se vocabit, hi quidem, antequam ei quidpiam ad valetudinis redintegrationem præscribant, eundem monebunt, suæ ut animæ saluti consulat; & medici qui huic officio defuerint, ad congruam satisfactionem usque, Ecclesiæ aditu privabuntur. Si quid ei suaferint, ad corporis sanitatem, quod animæ saluti nocere possit, excommunicatione plectentur.

23. Episcopatus aut Abbatia ultra tres menses vacans non relinquetur; aliter, qui obtinebant eligendi jus, eo hac sane vice spoliabuntur; illudque devolvetur ad superiorem cujus est vacationi providere; quem oportebit intra tres menses eam sedem replere, sumpto in id capituli & prudentium virorum consilio.

24. Fieri debet electio coram iis omnibus, qui ei interesse debent & commode possunt. Ea porro trifariam, per scrutinium scilicet, per compromissum, aut per inspirationem peragi potest. Priore ratione, qui suffragii jure gaudent, eligunt

ant e coetu tres, qui clam singulorum suffragia colligant, in scripta redigant simulque comparent, ut is sit electus a quo stant eligentium suffragia plura. Ratio altera in eo est posita, ut omnium nomine, quibusdam idoneis viris eligendi facultas detur. Ratione tertia, simul omnes veluti per divinam inspirationem consentiunt, ut unum eundemque nominent. Nulla declaratur quævis alia electionis forma. Nemo potest suffragium suum per procuratorem dare, nisi legitime impeditus absit; & electio quidem, statim ac facta est, solemnem in modum enuntiari debet.

25. Si sæcularis potestatis auctoritate fiat electio, nulla erit ipso jure; electus qui eidem assensus fuerit, nihil utilitatis inde percipiet, immo vero non amplius eligi poterit; electores ab omni officio & beneficio ad triennium suspensi erunt, & hac quidem vice eligendi facultatem amittent.

26. Is ad quem pertinet electionis confirmatio, sedulo prius ejus formam, itemque electi qualitates, mores, scientiam & ætatem expendere debet. Si ejus electionem confirmat, qui requisitis qualitatibus caret, aut cujus electio cum regulis minime congruit, ipse quidem primi successoris confirmandi jure destituitur, electus vero beneficii fruitione privabitur. Prælati qui sanctæ Sedi proxime subsunt, ipsi se Papæ sistunt, suæ ut electionis confirmationem obtineant.

27. Episcopi ecclesiasticas dignitates aut sacros ordines idoneis tantum viris conferent, & operam dabunt, ut quos presbyteros ordinare voluerint, tam super divinis officiis quam super sacramentorum administratione, seu ipsi per se, seu per alios, instituunt; siquidem præstat paucos bonos, quam multos malos ministros, præsertim presbyteros, Ecclesiæ suppetere.

28. Qui sui deferendi beneficii facultatem petierit & obtinuerit, debebit, atque adeo cogetur illud deferere; id enim consilii solum ob ecclesiæ cui præerat, utilitatem, vel ob suas proprias rationes cepit.

29. Unus idemque duo beneficia possidere non poterit, quæ animarum curam adjunctam habent; quique ejusdem naturæ alterum suscipiet, priore privabitur; quod si primum

retinere voluerit, spoliabitur altero. Prioris beneficii collator illud conferet, statim atque alterum clericus obtinuerit; quod si collationem trium mensium spatio distulerit, ad superiorem ea devolvetur. Idem servabitur quoad personatus & dignitates in eadem ecclesia, quamvis iis animarum cura nulla sit. Huic tamen regulæ sancta Sedes natalibus aut scientia insignes viros eximere poterit.

30. Qui beneficia in eos contulerint, qui iis possidendis inepti sunt, postquam semel & iterum moniti fuerint, a conferendi jure suspendentur, & hæc eorum suspensio solum a Papa vel a Patriarcha tolli poterit. Errata quoad caput hoc perpetrata diligenter in annuo provinciali concilio perquirantur, in eoque opera dabitur, ut prudentes circumspectique viri substituantur, qui ejus defectum suppleant, quem concilium a collationis jure suspenderit.

31. Canonorum filii, spuriique potissimum, canonicatus possidere non poterunt in eorundem canonorum ecclesiis.

32. Designabitur parrocho portio congrua. Sux ipse per se, & non per vicarium, parocix deserviet, nisi ea præbendæ, aut dignitati, quæ ejus servitium in majore ecclesia postulet, annexa sit; in hac enim facti specie vicarium perpetuum habebit, qui e parocix redditibus congruam portionem percipiet.

*Canon hic in collatores editus fuit, qui pene totum parociarum proventum sibi sumebant, ejusque tam parum titularibus relinquebant, ut indocti tantum ac rudes earum servitium suscipere.

33. & 34. Episcopi, eorum archidiaconi, eorundemque legati vetantur quicquam ob visitationis impensas sumere, nisi cum eam peragunt ipsi per se; & in visitatione suam potius emolumentum quam id quærere quod Christum Dominum & morum reformationem spectat, qui præcipuus visitationis finis esse debet.

35. Interdictio, ne ante sententiam appelletur. Appellationis causa judici proponi debet, & ejusmodi sit, oportet, ut cum probata fuerit, legitima censeatur. Si judex superior haud rationi consonam appellationem comperit, appellan-

antem ad judicem inferiorem remittere & ad expensas dare debet; omnino, sine constitutionum præjudicio, quæ mandant, ut causæ majores ad sanctam Sedem deferantur.

36. Si judex comminatoriam vel interlocutoriam a se pronuntiatam sententiam revocat, processus instructionem prosequendi facultatem ei non adimit hæc revocatio, etiam si ab hac sententia appellatum esset, dummodo non subsint legitimæ causæ, quæ eandem suspectam reddant.

37. Interdicitur, ne quis adeat Romanam curiam, litteras obtinendi causa, ut adversarium blduo procul a dioecesi in judicium apellet, ne defensor fatigatus suum jus deferat.

38. Aderit judicibus officarius publicus, qui omnia scribet litis acta, quorum exemplum partibus dabitur, quorumque prototypa judex seu exemplaria retinebit, ut, si qua difficultas super judicis actis contigerit, visis autographis tabulis tolli possit.

39. Boni possessor quod ab eo acquisivit a quo usurpatum scit, illud legitimo possessori reddere debet.

40. Anni possessio a die numerabitur, quo die per sententiam adjudicata est, quamvis is in cujus emolumentum edita fuit, rei possessionem, per adversarii malitiam, inire non potuerit, aut ab eo possessione spoliatus fuerit.

41. Bonæ fidei debet esse præscriptio; secus, ei locus esse non debet; atque is quidem, qui possessione utitur, nullo unquam tempore scierit, necesse est, id quod retinet, ad se minime pertinere.

42. Ecclesiastici cum ferre non possint suam jurisdictionem a laicis impeti, ne ipsi quidem eam quæ laicorum est, attingere debent.

43. In laicos interdictio, ne fidelitatis juramentum ab ecclesiasticis exigant, qui temporale nihil possident quod a laicis pendeat.

44. Interdictio, ne potentium laicorum constitutiones servantur in jurium Ecclesiæ præjudicium editæ, seu ob feudorum alienationem, seu ob ecclesiasticæ jurisdictionis usurpationem, seu ob quodvis aliud spiritali annexum bonum,

num , nisi eadem constitutiones ex ecclesiasticæ auctoritatis consensu latæ fuerint.

45. Si patroni aut vicedomini advocati ecclesiarum negligunt iis vacantibus providere , aut de beneficiorum proven-
tu statuunt , aut prælatorum vitæ insidiantur , privabuntur patronatus & advocacy jure , nec solum ipsi , sed etiam eorum hæredes ad quartam generationem usque , nec in ul-
lum clericorum collegium , nec in religiosas domos admitti poterunt.

46. Urbium officarii vectigalia aliasve taxas ab ecclesia-
sticis exigere non possunt , sub excommunicationis poena ; at
episcopis licet ecclesiasticos ei legi subdere , ut cum opus fu-
erit , subsidia dent , Papa tamen de re consulto.

47. In neminem pronuntiabitur , nisi post congruam co-
ram testibus editam monitionem , excommunicationis sen-
tentia ; qui secus egerit , ecclesiæ ingressu ad mensem priva-
bitur. Excommunicatio niti debet publica & æqua causa.
Qui se injuste excommunicatum contendet , suam ad supe-
riorem judicem querelam deferet , a quo remittetur ad prio-
rem judicem absolvendus , aut , cum ei omnino de re con-
fiterit , absolvetur. At si excommunicati querela non sa-
tis firmo fundamento nititur , damnabitur ipse ad damna &
lucra quoad primum judicem , & ad aliam præterea poenam ,
prout superiori judici visum fuerit.

48. Recusari potest suspectus judex , allatis apud arbi-
tros de quibus convenit , suspicionis rationibus. Quæ si æ-
quæ compertæ fuerint , judex recusatus acta ad alium ju-
dicem , vel ad judicem superiorem mittet.

49. Interdicitur , ne lucri causa pronuntietur excommu-
nicatio vel absolutio. Si excommunicationis injustitia pro-
bata fuerit , judex ad pecuniariæ quam perceperit , multæ
duplum restituendum damnabitur.

50. Matrimonii in secundo & tertio affinitatis genere con-
trahendi prohibitionem concilium revocat , redigitque gra-
dus in quibus vetitum est matrimonium contrahi , ad con-
sanguinitatis & affinitatis gradum quartum , & hunc ipsum.

* Ut

* Ut canon hic probe intelligatur, sequentibus animadversibus opus est.

1. *Consanguinitas* seu *cognatio naturalis* est *conjunctio* quam natura posuit inter personas duas quarum una descendit ab alia, ut inter patrem ejusque filios, qui ab eo descendunt; aut quæ derivantur e communi stipite, cujusmodi *conjunctio* intercedit inter fratres & sorores quibus *stipes* quo descendunt, pater scilicet, communis est.

2. *Affinitas*, proprie dicta, relatio est, quæ inter unum conjunctis per matrimonium, & alterius conjuncti consanguineos interest. Ita quicumque viro consanguinei sunt, conjugum sunt affines, & quicumque conjugum sunt consanguinei, viro affines sunt.

3. Ante Lateranense concilium quartum, distinguebantur affinitatis genera tria; primum erat affinitas, quæ inter conjugum unum est & alterius consanguineos; quæ quidem est affinitas proprie dicta, & quam unam agnovere Romanæ leges, & Ecclesiæ priora sæcula.

Affinitatis genus alterum erat affinitas quam Canonistæ inter conjugum unum & affines alterius imaginati sunt.

Tertium affinitatis genus erat illud quod iidem canonistæ sibi animo finxerant inter conjugum unum & alterius affines in secundo genere positos; causa exempli, mei fratris uxor tenet, per affinitatem, sororis locum cæteris fratribus & sororibus mei fratris, mihiq; ipsi; hæc affinitas est affinitas primi generis, affinitas proprie dicta; si hæc mei fratris uxor, post ejus mortem, alteri nupserit, contrahitur affinitas inter ejus secundum maritum ex una parte, & me, meosque fratres & sorores ex alia, per quam is nobis est cognati fratris loco; hæc non est sane primi generis affinitas, quia uxori fratris nostri qui mortuus est, consanguinei non sumus; sed solum sumus eidem affines, cognati cognatæque. Si deinde, post feminae mortem quæ primo fratris nostri conjux fuerat, ejus secundus vir alteram conjugem duxerit, contrahetur tertii generis affinitas per quam ejus altera conjux nobis erit cognatæ loco, quia sumus affines in secundo affinitatis genere cum ejus viro.

Hæc

Hæ quidem ſecundi & tertii generis affinitates, ante Lateranenſe concilium, inducebant impedimentum dirimens matrimonii, eadem ratione & in iisdem gradibus atque affinitas primi generis.

4. Ante hoc Lateranenſe concilium ipſum, ineundi matrimonii prohibitio ad uſque ſeptimum conſanguinitatis & affinitatis gradum protendebatur. Nec defuere concilia, ut Agathenſe an. 506. & Toletanum an. 531. quæ matrimonia inter conſanguineos & affines abſolutum & illimitatum in modum prohibuerunt.

Varia hæc affinitatis genera, & hi conſanguinitatis & affinitatis gradus adeo multiplicati propagatique qui matrimonii impedimentum dirimens conficiebant, contrahentium ſalutem in diſcrimen ſæpe adducebant; quamobrem Lateranenſe concilium quartum, ut his incommodis occurreret, ſecundum & tertium affinitatis genus expunxit, & matrimonii inter conſanguineos & affines contrahendi interdictionem ad quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum redegit.

51. Clandeſtina matrimonia concilium damnat, mandatque propterea, ut matrimonia, antequam contrahantur, publice in eccleſiis a preſbyteris annuntientur, cum ſatis longo temporis ſpatio, quo legitima impedimenta proponi poſſint; mandat etiam, ut qui vel in licito gradu clandeſtinum matrimonium inierint, poenitentiae addicantur; & preſbyter qui ejuſmodi matrimonio adſtiterit, ad triennium ſuſpenſioni ſubdatur.

52. Abolet concilium veterem uſum conſanguinitatis, quoad matrimonii impedimentum, probandæ per teſtes id unum deponentes quod auditione acceperunt; nec amplius in hoc negotio niſi oculatos teſtes receptos vult.

53. Interdictio, ne quis ſuas terras cultoribus locet, qui decimas non ſolvunt.

* In quibuſdam provinciis aderat populorum mixtio, quorum alii, pro ſuis conſuetudinibus, decimas non ſolvebant, aliis ſolventibus. Id erat in cauſa, ut qui decimas ſolvebant, iis ſuas terras locarent, qui eas non ſolvebant, ut a ſuis locatariis, ob nullam decimæ ſolutionem, emolumentum

tam perciperent. Hunc abusum damnat concilium, ecclesiasticarum censurarum indicta poena.

54. & 55. Declaratur decimam divino jure Ecclesiae deberi; eam ex omnium frugum perceptione, antequam inde quicquam ad census & tributa detractum fuerit, sumendam esse; terras monachis Cisterciensibus aliisve acquisitas, post hujus concilii celebrationem, debere decimam solvere, seu eas ipsi per se, seu per externos colant.

56. In saeculares & regulares clericos interdictio, sua ne praedia locent, aut in *feudi* titulum dent, ea conditione, ut decima ipsis solvatur, & qui eas accipiunt, apud ipsos sibi sepulturam statuunt.

57. Privilegium aliquorum ordinum confratribus concessum, ut semper inhumarentur in terra sancta, dummodo nominatim excommunicati vel interdicti non essent, redigitur ad confratres oblatos, & qui ordinis habitum sumpserant, vel ad eos qui sua omnia bona, usufructu sibi reservato, monasteriis donaverant.

58. Redigitur etiam ad unam tantum loci ecclesiam, privilegium quod regulares obtinuerant in eorum gratiam quos e confratribus ad stipem colligendam mittebant, ut ecclesiae fores aperiri juberent, ibique divina officia celebrarent, ea tamen lege, ut ecclesiae aditu excommunicatos prohiberent. Poterunt etiam episcopi divina officia celebrare, submissa voce, januis clausis, & sine æris campani sono, in iis ipsis ecclesiis, quæ communi interdicto subsunt, modo non eadem ecclesiae interdicto occasionem præbuerint; eaque conditione, ut ne interdicti & excommunicati ibidem astent.

59. & 60. Vetatur religiosus pro alio se sponsorem dare, aut pecuniae summam mutuari, quin abbas & major capituli pars annuat; vetanturque abbates irrepere in episcoporum jura, ita scilicet, ut de matrimonii causis cognitionem sumant; ut publicas poenitentias imponant; ut indulgentias concedant, aliasve episcopales functiones obeant, nisi privilegium in id obtinuerint, aliave legitima ratione nitantur.

61. In regulares interdictio, ne ecclesias aut decimas e laicorum manu suscipiant, sine episcopi consensione. Præ-

senta-

sentabunt episcopis presbyteros, qui ecclesiis deserviant quæ pleno jure ab ipsis non pendent; presbyterosque ab episcopo institutos ab iisdem ecclesiis, sine ipsius episcopi venia, amovere non poterunt.

62. Interdictio, ne veteres reliquiæ, extra earumdem capsas, ostendantur, & ne qua publica veneratio iis quæ recens inventæ fuerint, sine Papæ approbatione, exhibeatur. Non recipientur stipem quæritantes, nisi Papæ, aut dioecessani episcopi litteris muniti sint. Unius tantum anni, in alicujus ecclesiæ dedicatione, solumque quadraginta dierum ob anniversariam ejusdem commemorationem, indulgentia ab episcopis concedi poterit.

*Canon hic abusus duos admodum olim communes damnat. Primus erat, ut sanctorum reliquiæ è capsis quibus continebantur, extraheretur omnibus ostendendæ, & venditioni exponendæ. Positus erat abusus alter in prælatorum plurium imprudentia, qui facilius quam par erat, indulgentias concedebant; quod vergebat in contemptum clavium Ecclesiæ, & disciplinam in sacramenti poenitentiae administratione enervabat.

63. Interdictio, ne quid ob episcoporum consecrationem, abbatum benedictionem & presbyterorum ordinationem sumatur.

64. Mandatur, ut deinceps religiosi & religiosæ, qui aliquid ob ingressum in religionem dabunt aut exigent, e monasteriis ejiciantur, & in alia castigatiora & ad regulam exactiora monasteria concludantur, ubi, quoad vixerint, poenitentiam agant. Qui vero quæve, ante hoc decretum, per pecuniam recepti fuerint, in ejusdem ordinis conventum alium transferentur, vel etiam in eundem conventum iterum recipientur, ubi non alium quam secundæ receptionis gradum obtinebunt.

65. Vetiti præsules ecclesiam aliquam interdicere post parochi mortem, ut pecuniæ summam sibi solvendam curent, & munera a militari homine vel a clerico exigere, ut eos sinant in religionem ingredi, sibi que in religiosa aliqua domo sepulturam eligere.

*Erant

• Erant episcopi, qui ad parochorum mortem, eorum ecclesias interdicto subdebant, nec iis successorem dari, nisi certa quadam sibi soluta summa, finebant. Has nimirum exactiones aliasque de quibus supra, restitutionis in duplum indicta poena, concilium damnat.

66. Prohibentur parochi ob sepulturas, ob matrimonia & ob alias sui ministerii functiones pecuniam exigere; at ecclesiis donandi laudabiles usus servantur, episcopisque mardatur, ut placitis obluctentur, quæ Valdenses & Albigen- ses disseminabant, qui fideles scilicet avertabant, ne quid ecclesiis aut clero donarent.

67. Judæis immodicæ quoad Christianos usuræ prohiben- tur; iisdemque præcipitur, ut ob domos ac prædia, quæ a Christianis emerunt, decimas & oblationes cæteras solvant.

68. Utriusque sexus Judæi suis in vestibus notam ali- quam deferent, quæ eos a Christianis secernat.

69. Interdictio, ne Judæis Ethnicisque publica munia conferantur.

70. Judæi, qui Christianam Fidem amplexi sunt, & bap- tismum voluntarie susceperunt, antiquis Judæorum ritibus omnino nuntium remittent, ne Christianismi & Judaismi quamdam mixtionem inducant, quæ non nisi ad christianæ religionis pulcritudinem foedandam faceret.

Sequitur decretum pro sacra crucis militia, cujus expe- ditio Kalendis Juniis an. 1217. addicta fuit.

Lateranense quartum generale concilium ab undecima No- vembris die an. 1215. ad ejusdem mensis tricesimam per- duravit. Ediderat ipse quidem Papa septuaginta decreta, quæ in eo lecta sunt; at ea tamquam universæ Ecclesiæ decreta spectari debent. Itaque fundamenti loco fuere di- sciplinæ, quæ deinde servata est, ab ineunte scilicet deci- mo tertio sæculo; & sane sunt apud Canonistas magnope- re celebrata. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Melodunense, an. 1216.

Cum summus Pontifex Innocentius III. ad Petrum de Corbelio, Senonensem archiepiscopum, & ad ejus suffraga-

Richard Concil. Tom. II.

L

non

neos dedisset in Regem Philippum Augustum litteras, quem suspicabatur suppetias ferre Ludovico filio quem Papa excommunicatione perculerat, propterea quod, etsi pro Terra sancta se cruce signasset, Joanni tamen Angliæ regi bellum inferret; hi præsules, an. 1216. Melodunum conveniunt, ut Papæ responsum darent, eodemque tempore constitutiones septem super disciplina ediderunt.

1. Advocati non admittentur ad ullam agendam causam, quin se calumnia suis in disputationibus non ufuros juraverint.

2. Qui ultra annum ac diem in excommunicatione perstiterint, quin se absolvendos curent, ad id a sæculari potestate adigentur, quæ in eorum personas & bona manum injiciet.

3. Prior, nisi conventualis sit, plusquam solidos quadraginta, sine abbatis, aut si abbas abest, episcopi venia, mutuari non poterit; secus, ei poenæ futurus obnoxius, ut deponatur, nullumque amplius prioratum assequi possit, quoad eum provinciale concilium redintegraverit.

4. Quicumque Prior a Judæo quamlibet pecuniæ summam acceperit, eidem poenæ subdetur.

5. Abbates, priores, alique monasteriorum officarii, quotannis, accepti in monasterio & expensi rationem capitulo, e scripto, reddent; & ut religiosi suæ domus statum cognoscant, habebunt ipsi harum rationum exemplum & Abbas alterum.

6. Abbas ultra summam quæ ei ab episcopo taxata fuerit, mutuari non poterit, quin ejus capitulum aut communitatis pars major annuat.

7. Abbates & religiosi deferent vestes & calceamenta quæ eorum statui respondeant, secus, ab episcopo puniendi. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Tolosanum, an. 1219.

Romanus, Cardinalis, diaconus sancti Angeli, præfuit concilio huic, in eoque promulgavit constitutiones quatuor.

1. In prælatos, barones & cujuscumque generis dominos interdictio, suas ne terras hæreticis locent, hominumve hæreseos suspicione laborantium consilium sua in familia retineant.

2. Parochiani, nempe dominus & domina cujusque domus, dominicis festisque diebus, Missam, sermonem totumque divinum officium audient, in poenam mulctæ denarium duodecim in capita; cujus mulctæ dimidia pars solvitur parocciæ domino, & parochi altera.

3. Idem, singulis sabbatis, in B. Virginis honorem, sub vesperarum horam, ad pietatem compositi ecclesiam visitabunt.

4. Texitur festorum dierum, qui præcepto subsunt. enumeratio, quos inter S. Sylvester, Rogationum dies tres, Inventio & Exaltatio sanctæ Crucis, S. Nicolaus, ecclesiæ ejusque dedicatio, &c. recensentur. Martenne, *Collect. Tom. VII. Mansi, Concil. Supplem. Tom. II.*

Concilium Oxoniense, an. 1222.

Stephanus de Langtone, Cantuariensis archiepiscopus concilium hoc de Anglicanæ Ecclesiæ, & monasticæ potissimum disciplinæ reformationem habuit. In eo impostorem quemdam dampnavit, qui se Christum dicebat, quique ad manus, ad pedes & ad latus, notas nescio quas cicatricibus plagarum Domini nostri similes ostendebat. Hujus concilii constitutiones in quadraginta novem capita sectæ sunt.

1. Caput excommunicatos declarat eos omnes, qui Ecclesiæ injuriam irrogant, qui publicam pacem turbant, falsos testes, peculiariter in matrimonio & exhæredationis negotio, falsos accusatores, eos qui patronatus & possessionis beneficiorum susceptiones per injustas & dolosas oppositiones impediunt. Quique obstant, quominus Principis in excommunicatos mandata perficiantur.

2. Commendat episcopis, ut probos prudentesque elemosynarios habeant; charitatem exercent; pauperibus & faciles aures præbeant & jus reddant; confessiones audiant, suasque ipsi apud consultos circumspectosque confessarios edant; majoribus festis diebus & per Quadragesimam, in sua cathedrali ecclesia resideant, sibi que fidei professionem quam in sua consecratione ediderunt, lectam velint.

3. Eos vetat ob beneficiorum collationem quicquam exigere, aut pati a suis officiariis aliquid exigi.

4. Eisdem prohibet differre ultra duos menses personis provisiones dare, quæ iis præsentantur, ut beneficia repleant.

5. Statuit, ut si duæ personæ sint a duobus patronis præsentatæ, neutri provisiones, ad judicatam litem usque, episcopus tribuat.

6. Presbyteros jubet pie religioseque Missam celebrare & sacramenta administrare; recitare omnia & singula canonis verba; ablutionem non sumere, si rursus eadem die celebraturi sunt; pluries eodem die Missam non dicere, Domini Natalis & Paschatis exceptis diebus, aut cum mortuus sepulturæ dandus est; tunc enim prima diei Missa dicetur, & pro defuncto altera.

7. Ecclesiasticos beneficiarios, aut qui in sacris ordinibus constituti sunt, vetat colonos, judices, præsides aut officarios esse; pronuntiare aut dictare mortis sententias, aut ejusmodi judiciis adistere. Prohibetur etiam sacris in locis, cujusmodi sunt ecclesia & cœmeterium, de hujus generis judiciis agi.

8. Festorum dierum catalogum continet, qui solemnes habendi, quique sunt omnes Dominicæ, dies quinque Natalis Domini, Circumcisio, Epiphania, omnia B. Virginis festa, excepta Conceptione, conversio sancti Pauli, cathedra S. Petri, Apostolorum festa omnia, festum S. Gregorii, feria sexta majoris hebdomadæ, secunda, tertia & quarta feriæ hebdomadæ Paschatis, Ascensio, secunda, tertia & quarta feriæ hebdomadæ Pentecostes. S. Augustinus mense Majo, Crucis festa duo, Translatio S. Thomæ martyris, S. Joannis festa duo, sancta Margarita, sancta Maria Magdalena, S. Petrus ad vincula, S. Laurentius, S. Michael, S. Edmundus, confessor, S. Edmundus, rex & martyr, sancta Catharina, S. Clemens, S. Nicolaus, dedicatio cujusque Ecclesiæ & Patroni. Numerantur etiam alia festa secundi ordinis, quæ minore solemnitate servari debent, itemque nonnulla ordinis tertii, in quibus post Missam operi vacari potest. Exhibetur & index vigiliarum jejuniorumque.

9. Parochos jubet sæpe prædicare, ac de ægrotantibus visitandis sollicitos, se præbere.

10. Mandat, ut in unaquaque ecclesia præsto sit argenteus calix cum necessariis vasis cæteris, alba, altaris lintea, apta & congrua ornamenta, superpellicea ad usum ministrorum altaris; jubetque his rebus singulis archidiaconos invigilare.

11. Prohibet, ne qui beneficium resignat, ejus vicariam retineat.

12. Vetat beneficia dividi, ut personis pluribus de iisdem provideatur.

13. Ecclesie vicariatum tribui vetat homini, qui residere, eique ipse per se deservire non vult.

14. In beneficiis residentiam præcipit.

15. Vicarii congruam portionem statuit.

16. In magnis parœciis, duos tresve presbyteros adesse vult.

17. Episcopo mandat, ut eum qui præsentatur ad beneficium, jurare jubeat se nihil præsentanti dedisse aut promississe.

18. Præcipit, ut diocesanus Episcopus in unoquoque archidiaconatu confessarios statuatur pro decanis ruralibus & pro cæteris ecclesiasticis, qui proprio episcopo confiteri nolunt. Mandat præterea, ut cathedralium ecclesiarum sæculares canonici confiteantur episcopo, vel decano, vel denique confessariis ab episcopo, decano, & capitulo concorditer institutis.

19. Matrimonialium causarum cognitionem decanis interdicat.

20. Vetat, ne quis ad suum servitium fures retineat.

21. Vetat, ne archidiaconi suis in visitationibus oneri ecclesiis sint.

22. Vetat, ne archidiaconatus, diaconatus, & alia mere spiritalia ejusmodi officia locentur; at subdit canon, si qui sunt his officiis addicti redditus, hi quidem, superiore annuente, locari poterunt.

23. Archidiaconos jubet operam dare, ut Missæ canon integer correctusque sit; ut eum, itemque baptismi verba pronuntiare, quemadmodum oportet, presbyteri sciant; ut

laici qui in necessitatis casu baptizare debent, sciant id. facere saltem vulgari lingua.

24. Mandat, ut eucharistia, chrisma & sancta olea, clavibus appositis, custodiantur.

25. Ut archidiaconi recenscant ornamenta & bona ecclesiae.

26. Ut invigilent, ne quis ecclesiae bonis & juribus potiatur.

27. Archidiaconos, decanos eorumque officarios vetat nova super ecclesiis superque presbyteris tributa creare.

28. Vetat episcopis eorumque ministris, ne sententias ferant, quas non canonicae monitiones praecesserint.

29. Nihil ob sepulturam & ob sacramentorum administrationem exigere vult.

30. Vetat archidiaconos & decanos impedire; ne lites componantur.

31. Eisdem prohibet quempiam adigere, ut se purget, si a probis viris accusatus non fuit, & in suis ipsorum causis iudices esse.

32. & 33. Ecclesiasticis mandant, ut clericalem habitum deferant, clausas manicas, coronam brevesque capillos habeant, & ebriositatem evitent.

34. & 35. Eisdem vetat concubinas habere, ea indicta poena, suis ut officiis & beneficiis priventur. Concubinis testamento nihil donabunt; quod si fecerint, eas donationes episcopus, prout ipse voluerit, in ecclesiae emolumentum convertet.

36. & 37. Alienari prohibet Ecclesiae bona, vel laicis in feudum dari.

38. & 39. Vetant, ne religiosae serica vela ferant, ne aureas aut argenteas acus adhibeant, ne cingulis acu pictis utantur, ne vestes humi reptantes gestent, ne ob ingressum in religionem pecuniam exigant. Quod si ea monasteriorum paupertas sit, ut indumenta novitiis necessaria parare nequeant, id unum exigent, quo ad id opus erit.

40. Vetat, ne qua ecclesia locetur, nisi ab causa ab episcopo approbatam, & ei quidem quem ea bene usurum esse constiterit.

41. Ei qui in aliqua ecclesia beneficium curatum possidet, nullum in alia proventum, vel gratiæ titulo, præberi vult.

42. Mandat, ut advocati qui matrimonii validitatem impugnaverint, quod per iudicis sententiam ratum declarabitur, a functionibus ad annum interdiciantur, nisi eos iudex per eandem sententiam liberet.

43. Mandat, ut religiosi in commune vivant, in eodem dormitorio recubent, suum singuli lectum habeant, in eodem triclinio comedant, ne iis ex pecunia vestiarius detur, sed indumenta, prout opus fuerit, suppeditentur, ne quis inter religiosos ante ætatis annos octodecim recipiatur, nisi id citius fieri utilitas aut necessitas evidens suaserit.

44. Vetat, ne religiosæ, sine episcopi venia, alias personas quam quibus ad servitium indiguerint, intra monasterii septa recipiant. Easdem jubet temporibus locisque a regula notatis, silentium servare, nec egredi nisi æquis de causis, & antistita veniam dante. Quoad canonicos regulares & monachos idem præcipit.

45. Monachis mandat, ut in triclinio singularitatem evitent, & pauperibus dent quicquid e mensa reliqui est, quin id superior in alium usum conferre possit.

46. Religiosas vetat plures recipere quam monasterium pati possit, aliosque sibi confessarios quam ab episcopo datos sumere. Vetantur etiam clerici & laici sine æquis causis ad puellarum monasteria ventitare.

47. Religiosos vetat testamentum facere, ullumve domesticum prædium conducere.

48. Religiosos & canonicos prohibet extra triclinium horasque præscriptas, bibere, nisi infirmi, suorumve prælatorum servitio addicti sint.

49. Mandat, ut religiosi, cum eos ad aliquod tempus extra monasterium remanere seu morbus seu alia justa & congrua causa coegerit, secum habeant seniorum aliquos qui eorum agendi rationem testari possint.

Ad extremum confirmat synodus quicquid a Lateranensi concilio quarto, sub Innocentio III. statutum fuit. *Reg.*

Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII. Anglic.
Tom. I.

Animadvertit Mansius Labbæum asserentem se dare Osoniensis concilii canones post Conciliorum e Regia typographia editionem, itemque post Anglicam a Spelmano concinnatam, unam tamen & unicam Regiæ typographiæ editionem sequi, quæ mendis scatet, & in pluribus quidem locis ab Anglicana discrepat. Ex omnibus exemplis quæ profert in id Mansius, nos quidem priora duo tantum hoc loco exscribemus, quæ in prioribus canonibus duobus occurrunt. Legitur in primo canone, apud Labbæum: *Contra misericordiam . . . oppositiones opponit.* Apud Spelmanum autem legitur; *Contra matrimonium . . . exceptiones opponit.* Legitur in secundo canone, ex Labbæo quidem: *Ipsi etiam (episcopi) per confessarios discretos civitates proprias obeant.* Spelmanus vero ita legit: *Ipsi per confessarios discretos cicatrices proprias adducant* (lege, obducant).

Monet præterea Mansius in Labbæana editione capita quædam existere, quæ in Spelmaniana non extant, & alia compertiri in Spelmaniana, quæ in Labbæana desiderantur. Quæ porro defunt in Labbæana, sunt quatuor hæc. 1. Mandatur abbatibus, ut capellanum quotannis mutent. 2. Vetantur prælati vendere, aut gratuito concedere laicis vel clericis ullam super monasteriis pensionem, sine urgenti necessitate cui addita sit diocesani Episcopi venia. 3. Judæis interdicitur, ne Christianos servos habeant. 4. Jubentur iidem utriusque sexus Judæi ferre pectori impositam laneam tæniam, latam pedes duos & longam quatuor, cujusque color ab eorum usitati habitus colore differat. Mansi, *Supplem. Concil. Tom. II.*

Concilium Moguntinum, an. 1225.

Cardinalem Conradum, Portuensem episcopum qui olim monachus & Abbas Cisterciensis fuerat, Honorius III. ann. 1224. in Germaniam legatum misit, ut ad morum reformationem incumberet. Legatus hic die 9. Decembris an. 1225. Moguntia concilium habuit, in quo generales quasdam, in
totius

totius Germaniae gratiam, constitutiones edidit; quod in causa fuit, ut illud *Concilium Germanicum*, seu *Concilium in Germania* nuncuparetur, quin locus in quo habitum fuerat, notaretur. Constat tamen e S. Engelberti, Coloniensis archiepiscopi & martyris vita, concilium hoc Moguntiae habitum fuisse; in ea siquidem legitur expressis verbis, hujus sancti Martyris, recens vita spoliati corpus Moguntiam ablatum fuisse, ubi dominus Conradus, Portuensis episcopus & legatus, in Adventu Domini concilium celebravit. *Lib. II. capit. 3. apud Surium. Tom. VI.* Cur ergo auctores plures concilium hoc Coloniae habitum putant? Cur illud regia Conciliorum editio *Coloniense concilium* nominat? Quia nimirum in Collectione Statutorum Coloniensis Ecclesiae primus ei locus tribuitur. Ut ut res habeat, edidit concilium hoc constitutiones quatuordecim quae sequuntur.

Priores tres damnant ad canonicas poenas clericos quibus concubinæ sunt.

4. Ecclesiasticos iudices vetat ullam excommunicationis sententiam quam non canonicæ monitiones præcesserint, pronuntiare.

5. Legata bonorum Ecclesiae, a clericis in suorum naturalium filiorum, suarumve concubinarum gratiam edita, nulla declarat.

6. Clericos qui, licet a suis præsulibus excommunicati aut suspensi sint, suas tamen functiones obire pergunt, ab officiis & beneficiis, sine redintegrationis spe, depositos vult.

7. Eos qui, excommunicatis denunciatis adstantibus, celebraverint, excommunicatos declarat.

8. Episcopos jubet proximis Episcopis eos denunciare quos ipsi excommunicatione perculerint, ut eos evitent & evitandos curent; mandatque, ut si eorum quispiam scienter cum iis communicaverit quos ejus confratres excommunicationi subdiderint, cathedralis ecclesiae canonici se ab ejus communionem separent, quoad is huic constitutioni parere distulerit.

9. Anathema in patronos pronuntiat, qui beneficia ad eorum præsentationem spectantia conferentes, decimarum aut ecclesiasticorum reddituum partem sibi retinuerint.

10. Eos quibus, hac conditione, de beneficiis in patronatu positis provlsu fuerit, suorum officiorum & beneficiorum jacturam subire vult, quin ad eadem redire possint; nisi iis præsto sit apostolicæ sedis dispensatio.

11. Ea indicta pœna, ut institutionis & collationis jure priventur, episcopos & archidiaconos prohibet eorum quempiam admittere quos iis patroni ad curata beneficia præsentant, quin eos jurare jubeant simoniæ nihil se perpetrasse.

12. In ecclesiis presbyteros ad servitium mercede conductos poni vetat; vicariosque, quibus in ecclesiis esse debent, perpetuos fore jubet, iisdemque tribui ex ecclesiæ bonis reddituum satis, ut episcopi & archidiaconi jura solvant, suæque ipsorum congruæ sustentationi consulant.

13. Suspenditur per hanc constitutionem ab officio, si clericus fuerit, & a communione, si laicus, quicumque virgines Deo consecratas ad crimen sollicitaverint; quique cum iis crimen admiserint, excommunicati *ipso facto* declarantur. Religiosæ vero aut canonicissæ errato aliquo obstrictæ impares erunt cuivis officio, & in monasterio ad locum ultimum redigentur.

14. E sanctæ sedi obedientiæ virtute, indictaque excommunicationis pœna, archiepiscopis, episcopis, archidiaconis & decanis mandat, ut suis in conciliis has constitutiones quotannis edicant, & servandas curent, punitis transgressoribus. Abbatibus aliisque monasteriorum superioribus idem præcipit. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Scoticum, an. 1225.

Honorius Papa III. per bullam XIV. Kalendas Junias, hoc est, Maji die 19. datam hoc totius Scotiæ provinciale concilium indixit. In eo editi canones octoginta quatuor, qui Scoticæ Ecclesiæ generalia statuta conficiunt.

1. Convenient quotannis episcopi, abbates & priores omnes & singuli ad provinciæ concilium, ea in negligentes statuta pœna, ut ab eo concilio puniantur, ea die quotannis habendo, quam concilii conservator indixerit.

2. Mandatur, ut Episcopi, e suo ipsorum cœtu, concilii conservatorem deligant, cui id erit officii, ut postremi concilii statuta servanda curet, Ecclesięque censuris refractarios puniat.

3. Omnes ad unum præsules, magni, parvi, catholicę fidei addicti erunt, eamque inferioribus tradent.

4. E forma verbisque pręscriptis in sacris litteris & a sanctis Patribus, sacramenta administrabuntur.

5. Consecrabuntur ecclesię & opera dabitur, ut his ornamenta, libri & vasa congrua pręsto sint.

6. Non extruetur ecclesia vel oratorium sine diocesis Episcopi venia qua ipsa ad divinum in ecclesiis jam erectis peragendum officium, opus erit.

7. Exquirent Episcopi, in sua quisque dioecesi, qua tandem auctoritate ecclesię seu capellę quę ibidem sunt, ædificatę fuerint, quasque e regula non compererint, interdicent.

8. Extra ecclesiam & privatis in locis, sine Episcopi venia, sacrum non fiet.

9. Unicuique parocię suus erit pastor, ejusve vicarius, bonis moribus agendique integra ratione vir, qui sancti ministerii functiones obeat.

10. Vicariis satis dabitur, ut sibi congruam sustentationem comparent.

11. Omnium ecclesiasticorum vestes dignitati ac modestię respondebunt; non breviores erunt, quam par est, non rubrę, non virides, non versicolores, non apertę, sed clausę. Congruam iidem coronam deferent.

12. Beneficio privabitur intrusus quisque, & pro ordinarii arbitratu punietur.

13. In quaque parocia domus erit ecclesię proximę quę episcopo & archidiacono recipiendis sit.

14. Nec ecclesiis, nec vicariis novi census imponentur.

15. Nullus Episcopus quempiam qui ex aliena dioecesi sit, ordinabit, quin ejus dioeceseos Episcopus annuat. Ignoti aut exteri clerici qui, sine episcopi, officialis aut archidiaconi litteris, id sibi sumserint, ut in ecclesiis aut capellis ecclesiasticas aliquas functiones obeant, ipso facto suspensi erunt.

16. Sapientes prudentesque confeſſarios in decanatibus Epifcopi inſtituent, in vicariorum inferiorumque clericorum gratiam qui decanis confiteri noluerint.

17. Laicis nunquam locabuntur eccleſiæ; ac ne eccleſiaſticis quidem, niſi ad annos omnino quinque dabuntur.

18. Omnes, præſertim vero in ſacris ordinibus conſtituti clerici qui publice concubinas in ſuis vel alienis domibus retinent, ab officio & beneficio, niſi eas intra menſem dimiſerint, ſuſpenſi erunt.

19. Nec parochi nec vicarii ſuorum eccleſiarum bona alienare poterunt.

20. Nec magis poterunt ſuarum eccleſiarum decimas aliosque proventus ſuis conſanguineis ad perpetuum uſum concedere.

21. Neque vero decimarum aliorumve proventuum ad ipſorum eccleſias ſpectantium venditionem, obligationem aut alienationem poterunt, anno ante quam elapſi ſint, antevertere.

22. Religioſi & clerici qui, contra divini humanique juris interdictionem, ſe laicorum ſæcularibus negotiis adminiſtrandis miſcuerint, eccleſiaſticis functionibus privabuntur.

23. Beneficiarii nec domos nec alia bona ſuis concubinis ſuiſve filiis ement, iisdemque nihil teſtamento relinquent.

24. Religioſi quibus id privilegii eſt, ut interdictas eccleſias in quibus divinum officium celebrent, ſemel aperiri jubeant, in eas excommunicatos denuntiandos non admittent; nec magis iisdem eccleſiaſticam ſepulturam concedent.

25. Religioſi teſtamentarii executores eſſe non poterunt.

26. Suas immunitates tuebuntur eccleſiæ quoad aſyli juſ.

27. & 28. Clerici nihil agent, ut a juſtitie manibus eos e ſuis abſtrahant, qui ei traditi fuerint tamquam fures, homicidæ, &c., ſine Epifcopi, archidiaconi aut decani mandato. Suorum tamen ſontium clericorum deſenſionem eccleſia ſuſcipiet, quoad eos ipſa gradu dejecerit, prout res poſtulabit.

29. Dominicis & ſolemnibus diebus, in eccleſiis, in cœmeteriis, in aliis quibuſvis Deo ſacris locis ad cauſas tribu-
nalia non patebunt.

30. Ecclesiarum libertatibus seu immunitatibus suum robur omne servabitur.

31. Crucis vexillum ad sacrum bellum sequentibus ecclesiis patrocinabitur, quoad eos crimina haud ejusdem patrocinio indignos reddiderint.

32. & 33. Nulla super Ecclesiarum terris captura fiet; & clerici quibus mutue, seu reales seu personales lites erunt, eas apud ecclesiasticos, non autem apud laicos iudices diriment.

34. 42. Decimæ & primitiæ solventur de iis rebus omnibus, quæ ex usu, huic juri subsunt, cujusmodi sunt triticum, foenum, linum, lana, lac, caseus, ova, animalium fetus, arborum fructus, &c.

43. Excommunicatione plectuntur ecclesiarum advocati, aliique omnes laici qui ecclesiasticos turbant, impediuntque, ne de suis decimis libere statuant.

44. 45. & 46. Qui decimas surripiunt, quique in episcoporum personam conspirant, excommunicationi subduntur.

47. Clerici qui suorum archidiaconorum, suorumve decanorum jussa violaverint, a suis officiis suspendentur, atque etiam gravius, pro contumaciæ ratione, punientur.

48. Stipem quæritantes non sinentur, nisi semel in anno per eandem ecclesiam concurrere,

49. Qui Ecclesiarum libertates susque deque vertunt, eorumque fautores communione privantur.

50. & 51. Mandatur, ut quater in anno, dominicis nempe diebus quatuor proxime quatuor tempora præcedentibus, in omnibus ecclesiis excommunicatione plectantur malefici, venenarii, incendiarii, falsarii, usurarii, qui ecclesiarum fores frangunt, qui legitimorum testamentorum executionem impediunt, qui regis aut regni pacem turbant, &c.

52. Qui ab Episcopo excommunicatus fuerit, denuntiabitur excommunicatus a cæteris, interdictumque in excommunicati terris edicetur.

53. Si Episcopus peccat cum sua spiritali filia, poenitentiam agat per annos quindecim; si presbyter, per annos duodecim; & puella, quoad vixerit, in monasterio detinebitur.

54. Ecclesiastici superiores prohibiti sententias excommunicationis, suspensionis, aut interdicti, ad laicorum sollicitationem, tollere.

55. Verba formæ baptismatis distincte & perattente pronuntiabuntur, monebuntque presbyteri identidem populos posse eos atque adeo debere, in necessitatis casu, seu latine seu anglice baptizare. Si alii desint, & necessitas urgeat, patres & mätres suos proprios filios, salvis matrimonii iuribus, baptizabunt. Baptismales fontes, sanctum chrisma, sancta olea & eucharistia, clavibus appositis, custodientur. Baptisterium lapideum aut ligneum erit, aliisque usibus non inserviet. Aqua quæ ad infantem domi baptizandum usui fuerit, igni dabitur, aut ecclesiæ baptisterio inferetur, & vas in quo baptismum collatum fuerit, comburetur, aut ecclesiæ deserviet. Pueri quorum dubius baptismus est, baptizabuntur hac forma; *Non te rebaptizo; sed si non es baptizatus, baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti. Amen.* Domi baptizati pueri deferentur ad ecclesiam, ut baptismi cæremónias presbyter suppleat. Adhibebuntur ad ecclesiæ usus baptizatorum infantum vela, ecclesiæ vero ornamenta profanis usibus nunquam inservient.

56. Adulti, antequam confirmationem suscipiant, confitebuntur, & sæpe laici monebuntur ex confirmationis sacramento eandem atque ex baptismi sacramento spiritalem affinitatem derivari; scilicet affinitatem quam patrini & matrinæ cum confirmato, & cum confirmati patre & matre contrahunt. Hæc affinitatis species non amplius subsistit, ex quo desitum est patrinos & matrinæ pueris dari, qui confirmantur.

57. Sedulo animum referet-confessarius ad personarum statum, ad peccatorum numerum, qualitatem & adjuncta cætera, ut congruam pœnitentiam imponat. Oculis modeste demissis parique patientia ac suavitate & charitate pœnitentium confessiones audiet; eos interrogans ad rem, adducensque, ut ipsi se de suis omnibus peccatis accusent. Non quæret, quæ nomina sint eorum socii qui se accusant, & diligentissime cavebit, ne qua prorsus ratione eorum confessiones revelet.

58. Hostiæ consecratæ in aptissima pixide custodientur, æque sacerdos dominicis diebus singulis renovabit, eas ipse absumens, statim ac Domini Nostri corpus sumpserit, & antequam pretiosum Sanguinem sumat, seu cuiuspiam qui in gratiæ statu versetur, consumendas dabit. Hostia ad consecrationem designata e puro tritico erit, integra & rotunda. Aquæ non nihil in calice vino miscebitur; distincteque & sine præcipitatione officia recitabuntur.

59. Suo presbyter ori consecratam hostiam non apponet, pacem tribuens, eamque ante consecrationem non elevabit.

60. Sanctum viaticum presbyter in aptissima pixide ad ægrotos deferet, stola & superpelliceo indutus, facibus & tintinnabulo præeuntibus, ut ad pietatem populus excitetur. Deferet etiam argenteum aut stanneum vas in quo suorum digitorum ablutionem peraget quam ægroto, postquam ei communionem præbuerit, sumendam dabit.

61. Suos parochianos monebunt pastores extremam unctionem ægrotantibus conferri posse, qui annos quatuordecimati sunt; posse etiam hoc sacramentum in periculosis morbis omnibus iterari; eoque suscepto, conjugatos qui pristinam valetudinem recuperaverint, licite, sibi debitum conjugale reddere posse, nihilque non, ut antea, facere.

*Omnis adultus baptizatus qui rationis usu pollet, est sacramenti extremæ unctionis capax, quia peccare potest, & quod inde consequitur, præcipuum extremæ unctionis effectum percipere, qui in eo est positus, ut peccata, seu peccatorum reliquiæ remittantur. Non ergo mirum est concilium statuere extremæ unctionis Sacramentum ægrotantibus, decimum quartum ætatis annum agentibus administrari posse. Cætera porro ejus monita necessaria erant, ut anteverterentur aut sanarentur populi superstitiones, qui sibi in animum inducebat credere, extrema unctione suscepta, non amplius licere conjugale debitum reddi, aut carnem comedi, aut incedi nudis pedibus, &c.

62. Clerici vivent e continentiæ & sobrietatis legibus, negotiatione & in cauponas ingressu abstinebunt, coronam & tonsuram suo ipsorum statui consentaneas deferent, & ita se gerent

gerent in rebus omnibus ut aliis ædificationi sint. Presbyteri qui advocatorum officio fungentur, non nisi suas proprias, aut pauperum causas apud sæcularia tribunalia agere poterunt. Ecclesiæ cuique argenteus calix, & cætera vasa omnia, linthea, ornamenta, libri necessarii præsto erunt. Fiet quotannis novus paschalis cereus; & veteris cera reliqua Ecclesiæ usibus tantum inserviet.

63. Parochus moriens domestica utensilia, itemque libros & ecclesiasticas vestes successori relinquet.

64. Non imponentur novi census ecclesiis, nec veteres augebuntur.

65. Matrimonium contrahi non poterit nisi coram parcho, tribusque aut quatuor testibus fide dignis in id accitis; nullusque presbyter nisi post solemnes in ecclesia enuntiationes tres matrimonia celebrabit.

66. Ecclesiis sua asyli jura servabuntur.

67. In ecclesiis aut cœmeteriis nec choreæ, nec indigni ludi, nec ad lites tribunalia tolerabuntur. Neque vero sinentur animalia ingredi in cœmeteria quæ proinde sedulo circum undique concludentur.

68. Excommunicatione plectuntur quotannis, in singulis diocœsibus, venefici, incendiarii, &c.

69. Decimæ solventur e rebus omnibus quæ quotannis renovantur, cujusmodi sunt grana, fructus, &c.

70. Dicentur in Missis singulis collectæ quinque, præterquam in festis duplicibus & supra.

71. & 72. Testantes ægrotos adducet parochus, ut meminerint fabricæ cathedralis ecclesiæ a qua cæteræ salutis documenta percipiunt. Leprosi quoque permovebuntur, at nulla illata vi, suis ut parœciis benefici sint.

73. Perjuri, in matrimoniali causa, mittentur ad episcopum a quo pro merito poenitentiam accipiant.

74. In mortuorum exequiis choreæ non agentur.

75. In ecclesiis aut cœmeteriis nullus erit ludis aut luctus locus.

76. In presbyteros interdictio, ne Paschatis die communionem iis negent, qui prius ad altare nihil obtulerint.

77. Excommunicationi subdentur domini, qui subditos impediunt, ne a parochis decimas emant.

78. Non locabuntur ecclesiarum bona, nisi episcopo aut archidiacono consentientibus; transactæque locationis extabunt exempla plura quorum unum apud episcopum aut archidiaconum remanebit.

79. Qui ad parœcias nominati fuerint, majores ordines, quam citissime fieri poterit, suscipient; quique parœciam obtinet, ei deserviet ipse per se, nisi vicarius canonice institutus ibidem adsit. Qui vero, per dispensationem, tenent parœcias plures, earum uni deservient ipsi, perpetuosque vicarios in cæteris statuent.

80. Vetantur laici, sub excommunicationis pœna, in ecclesiis aut cœmeteriis pro tribunali sedere. Vetantur iidem etiam, sub eadem pœna, sibi in ecclesia cum clero locum, altari proximum, sumere exceptis rege & regni proceribus quibus id veniæ conceditur.

81. Excommunicationis indicta pœna, interdictio, ne clericorum concubinæ ad aquam benedictam, vel ad pacis osculum, vel ad aliam communionem, quæcunque fuerit, in ecclesia cum fidelibus admittantur.

82. Nemo matrimonium contrahet, quin adsint testes fide digni, & quin in utraque contrahentium parœcia, siquidem ex aliis parœciis sunt, matrimoniales enuntiationes solemnem in modum ter editæ fuerint.

83. Prohibetur veneficia fieri, & ægrotantibus remedia tribui, cum medicinæ ars ignoratur.

84. Non suscipiet regendam parœciam presbyter, quin in animo habeat ibidem morari saltem ad annum; quique ad parœciæ regimen suscepti fuerint, illud sine congruis causis ab archidiacono approbatis abdicare non poterunt. *Anglic. Tom. I. & Mansi, suppl. Concil. Tom. II.*

Concilium Narbonense, an. 1227.

Petrus, Narbonensis archiepiscopus, an. 1227. suæ provincie congregatis episcopis, habuit concilium hoc, quod canones seu statuta viginti sanxit.

1. Accipitur Ludovici VIII. Galliarum regis lex, an. 1226. e Romani cardinalis & sanctæ Sedis legati concilio, Apamiis, lata quæ eos ad multam damnat, qui ter moniti se communionem privari passi fuerint; mandatque, ut omnia eorum bona, qui ultra annum in excommunicatione perstiterint, sequestro mandentur.

2. 3. & 4. In Judæos interdictio, ne immodicis usuris Christianos opprimant; ne apud se christianos servos, aut christianas nutrices habeant; ne carnem publice comedant, aut vendant, quibus diebus ejus usum Ecclesia prohibet. Super pectore notam gerent per quam dignoscantur. Festis & dominicis diebus operi publice non vacabunt, perque totam hebdomadam sanctam, absque necessitate, domo non egredientur. Solvent, annis singulis, die Paschatis, in oblationis modum, parochiali ecclesiæ denarios sex.

5. Testamenta coram parcho & catholicis personis fient.

6. Perjuri falsique testes declarantur infames.

7. Scribent confessorii suorum poenitentium nomina; qui vero, a quatuordecim annorum ætate, quotannis ad confessionem non ibunt, privabuntur, quoad vixerint, Ecclesiæ aditu; cumque supremum diem obierint, ecclesiastica sepultura. In publico loco, non seorsim clamque, confessiones edendæ sunt.

8. Dominicis diebus singulis, in publicos usurarios, in incestuosos, in concubenarios, in adulteros, in expilatores, in eosque qui testamentorum executionem impediunt, excommunicatio pronuntiabitur.

9. Congrua sufficiensque portio presbyteris dabitur, qui ecclesiis deserviunt.

10. In religiosis domibus haud pauciores aderunt quam tres monachi tresve canonici.

11. Monachi, canonici regulares, presbyteri sæculares ipsi non peragent advocati munia, nisi in suarum ecclesiarum aut pauperum causis, & quidem superioribus annuentibus.

12. Clerici in regium vectigal non referentur.

13. Nova portoria non imponentur.

14. Episcopi in quaque parocchia statuent hæreseon aliorumque publicorum criminum inquisitores, qui hæc iisdem denuntient.

15. Domini, præfides, iudices ei legi suberunt, ut hæreticos eosque a quibus celantur, expellant.

16. Hæretici quique jure de hæresi suspecti fuerint, publicis muneribus privabuntur.

17. Mandatur, ut dominicis festis diebus singulis, in quaque parocchia, denuntientur excommunicati, Raymundus, Tolosani Comitis filius, comes Fuxensis, & vicecomes Biterrensis, omnesque eorumdem fautores, defensores & receptores.

18. Quicumque beneficia cum animarum cura possident, ad sacerdotium promovebuntur.

19. Eos qui eleemosynas quaeritant, parochi suis in parocchis prædicare non sinent; at ii suas solum litteras, ut in Lateranensi concilio quarto statuitur, ibidem legent.

20. Celebrabitur S. Matthiae festum, anno bissextili, duorum bissextilium dierum altero, nempe die 25. mensis. Septembris quatuor Tempora servabuntur tertiae hebdomadae feria quarta; & quotannis, die dominica, *Lætare* dicta, provinciale concilium celebrabitur. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Tolosanum, an. 1229.

Raymundum juniorem, Tolosæ comitem, pace cum rege S. Ludovico inita, suas in ditiones regressum Romanus, cardinalis titulo sancti Angeli, sanctæ Sedis legatus, ut hæresim in ea regione de medio funditus tolleret, secutus, concilium, eo animo, Tolosæ habuit, quod an. 1229. mense Julio inchoatum, Novembris mense absolutum fuit; cui archiepiscopi Narbonensis, Burdigalensis, Ausciensis, cum earum provinciarum episcopis pluribus, Tolosæ comitibus, baronibus aliisque indigenis dominis interfuere. Processit in eo legatus contra hæreticos quosdam quorum aliquos resipiscentes in gratiam recepit; ediditque statuta quadraginta quinque.

Hæreticos impetunt priora septem. In iis episcopi & abbates jubentur, in quaque suæ jurisdictionis parœcia, presbyterum, laicosque duos tresve statuere, qui hæreticos inquirent, detectosque ad episcopum, dominos, eorumve præfides statim deferant.

8. Ne innocentes cum reis confundantur, nemo punietur tamquam hæreticus, quin talis a loci episcopo, vel ecclesiasticorum alio penes quem id juris sit, judicatus fuerit.

9. Dominis eorumque ministris ea facultas conceditur, ut in alienis terris hæreticos capiant.

10. & 11. Hæretici qui libere ad catholicam fidem redeant, in vicis in quibus erant, siquidem loca hæreseos suspicionem laborant, non remanebunt, sed in alias regiones catholicas, extraque suspicionem positas transferentur. Duas super vestibus cruces deferent, iisque suæ reconciliationis testimonium, episcopi manu firmatum suppetet. Non amplius ad publica obeunda munera, vel ad acta edenda suscipientur, quin eos rursus Papa ejusve legatus idoneos reddiderint. Si porro quos mortis timor, aut alia ejusmodi causa ad fidem redegerit, in muratum locum, ne alios inficere possint, concludentur.

12. Omnes ad unum homines, ab ætatis anno decimo quarto, omnes prorsus hæreses abjurabunt, Romanæque Ecclesiæ fidem profitebuntur, se denique nullum non hæreticum persecuturos recipient.

13. Omnes adulti proprio presbytero confitebuntur & communicabunt ter in anno, scilicet in Natali Domini, in Paschate & in Pentecoste, nisi presbyter æqua de causa expedire censuerit, ut a communione ad statum tempus abstineant. Si quis vero sine presbyteri sententia ab hac abstinuerit, hæreseos suspicioni suberit.

14. Veteris & novi Testamenti libros laici habere prohibentur, psalterio tantum, seu breviario, & B. Virginis horis exceptis; eaque lege, ut iis ne hos quidem postremos libros in vulgarem linguam conversos habere liceat.

* Interdictio hæc fuerit, oportet, abusu nixa, in quem tum sacri codices vulgari sermone redditi trahebantur in iis
pro-

provinciis, ubi hæretici numero plures aderant, qui sibi sumebant, ut dogmata disseminarent, & sacram Scripturam pro suo ipsorum arbitrato explicarent.

15. Qui hæreseos suspicione laborant, medici officio non fungentur, nec sinentur ad ægrotantes, postquam viaticum susceperunt, accedere.

16. Parochus, ac si is desit, ecclesiasticorum alius, præsentibus bonæ famæ aliquibus viris, testamenta recipient.

17. In Episcopos & barones interdictio, ne munera quæ ab ipsis pendent, hæreticis conferant, sibi que domesticos aut consiliarios habeant, qui de hæresi suspecti sint.

18. Eos in prava existimatione esse declaratur, qui notorie diffamati sunt, aut in quos probi viri apud loci episcopum testimonium reddunt.

19. Sua ecclesiis & religiosis domibus privilegia servantur; & integra decimarum solutio præcipitur.

20. & 21. Regio vectigali non subduntur clerici, nisi mercatores aut conjugati sint; nec magis iisdem portoria aut nova jura imponuntur; idemque servabitur quoad religiosos, peregrinos & milites, dummodo mercaturæ omnino se non immisceant.

22. Qui portoria recipiunt, vias custodient, & furtorum, quæ a solis occasu ad ejusdem ortum contigerint, rationem reddent.

23. In laicos interdictio, ne regio vectigali subdant ecclesiarum aut ecclesiasticorum famulos, nisi teneant sua ipsi bona.

24. Si quis clericum in carcerem conjecerit, etiam si non nisi tonsuram haberet, episcopus de re monebitur; eumque jubebitur laicus judex ecclesiasticis judicibus rursus in manus tradere; qui si renuerit, denunciabitur excommunicatus, & a suo ipsius dominio cogetur eundem reddere.

25. Parochiani, & nominatim cujusque domus domini dominæque, dominicis festisque præceptis diebus ad ecclesiam convenient; ibi concionem divinumque, quam late patet, officium audient, ex eaque, non nisi absoluta Missa, pedem efferent. Si qua legitima causa, cur absit, alterutri fuerit, alterum saltem adesse necesse erit; sin ambo sine infirmitatis

aliave satis gravi causa abfuerint, solvent uterque turonenses denarios duodecim, quorum pars una ad loci dominum, ad parochum & ad ecclesiam altera pertinebit. Commendatur etiam, ut ecclesiæ, die sabbati, sub vesperarum officium, non sine pietatis significatione, in honorem B. Mariæ Virginis, visitentur.

26. & 27. Fit festorum dierum recensio, mandaturque parochis, ut eos dominicis diebus singulis, inter Missarum solemnias, annuntient.

Sequentes canones ad 43. usque super pacis incolumitate, superque foederum & conspirationum quibus *confraternitatum* nomen obducebatur, interdictione versantur.

43. & 44. Iudices jus gratis reddent, suisque in judiciis nec favorem, nec partium studium, nec metum consulent. Pro pauperibus advocatos dabunt.

45. Parochi quater in anno decreta hæc concredito sibi populo legent.

Spectari possunt hæ Tolosani concilii constitutiones tamquam extensio & commentarium articulorum decem qui conficiebant statutorum corpus quæ rex S. Ludovicus Aprili mense ejusdem anni 1229. *Gallicanarum Libertatum* nomine, ediderat, nomine, inquam, tum primum adhibito, *Libertatum canonicarum* vocabuli loco, quod ad illud usque tempus in more positum fuerat, ut canonum liber usus designaretur, & ita quidem palam fieret, cum canonum auctoritas in cæteris regnis remissa esset, in Gallia, tamquam proprium bonum, aliquam canonicæ libertatis portionem servari. Ita suam mentem aperit Petrus de Marca, *Lib. III. de Concordia, cap. 1. n. 7. & seq. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Castro - Gontheriense, seu apud Castrum Gontherii, ann. 1231.

Franciscus Caffardius, archiepiscopus Turonensis, concilium hoc una cum suæ provinciæ episcopis habuit, in eoque decreta triginta septem ad disciplinæ restitutionem edidit.

1. Mandatur episcopis, ut nulla interjecta mora, & quin ullus excusationi locus sit, eos separent, qui clandestina matrimonia contraxerunt.

2. Archipresbyteris decanisque ruralibus interdicitur, ne de matrimonialibus causis cognoscant.

3. Paroçi in aliqua ecclesia institutio digeritur in hunc modum. Patronus ecclesiasticus aut laicus archidiacono seu decano rurali, ac deinde episcopo, eive qui episcopale jus obtinet, eum præsentabit quem intra tempus a lege præscriptum elegerit, præsentatus jurare jubebitur se nihil, ejus beneficii gratia, dedisse aut promisisse, nec scire quicquam, suo nomine, a quopiam promissum aut datum esse; tandem episcopus, aut qui episcopali jure gaudet, ei conferet animarum curam, ea lege, ut is suo se episcopo obsecuturum, suæ ecclesiæ jura defensurum, alienataque bona reducturum ju-rejurando recipiat.

4. Clericos beneficia possidentes quæ animarum curam adjunctam habent, adigent episcopi, iis ut ipsi per se deserviant, nisi causas evidenter rationi consonas sibi subesse putent, cur hac in re cum eorum nonnullis dispensent.

5. Cum aliqua ecclesia locabitur, reservabitur e redditibus ad capellani sustentationem satis.

6. Canonicatum in unoquoque capitulo numerus statuetur, ne qua præbenda secetur in partes, sed tota, quanta est, uni eidemque personæ detur.

7. Non amplius ad præbendam quæ prima vacaverit, in cathedralibus ecclesiis, provisio conferetur.

8. Referentur in scripta cathedralium ecclesiarum consuetudines.

9. Qui cum excommunicatis communicant, Ecclesiæ aditu privabuntur, nisi se corrigant, postquam moniti fuerint.

10. Ordinarii & delegati a ferendis generalibus excommunicationibus abstinebunt.

11. Se laicorum tributarios ecclesiastici non reddent, ea indicta poena, ut suis ab officiis & beneficiis suspensi sint.

12. Archidiaconi, archipresbyteri alique qui ecclesiastica jurisdictione gaudent, nullum officialem extra urbes habebunt, & ipsi per se suis functionibus facient satis.

13. Prælati alique quibus jurisdictio est, procurationis jus ex pecunia non accipient, prout in generali quodam Lateranensi concilio statutum fuit.

14. In Prælatos interdictio, ne a locatariis, in ipsa ecclesiarum locatione, pecuniam exigant.

15. Patroni qui ineptos præsentant, hac ipsa vice suo præsentandi jure privabuntur.

16. Curata beneficia iis tantum conferentur, qui vernaculam linguam callent.

17. Interdictum tutelas vendi.

18. Nullus presbyter admittetur ad sua obeunda munia sine proprii episcopi venia, nisi aliunde constet eum canonice ordinatum fuisse.

19. In laicos interdictio, ne suas actiones ecclesiasticis vendant, ut sæcularis judicis tribunal frustrentur, nisi in casibus a jure concessis.

20. Ecclesiastici, in aliquo enormi crimine deprehensi, remittentur in episcopi manus, qui eos gradu spoliabit, siquidem criminis hac poena digni convicti fuerint, aut se ipsi accusaverint. Eos, nisi deinde resipuerint, Ecclesia non amplius defendet.

21. Radentur clerici depravati, ita quidem, ut clericalis tonsura non amplius appareat.

22. Sacræ militiæ adscriptos, enormium criminum reos, suis privilegiis excidisse judex ecclesiasticus declarabit; ac si crimina patrare pergunt, a sæculari judice punientur.

23. Damnatur procerum tyrannis, qui perficiunt, ut vilis conditionis homines ecclesiasticorum bona diripiant.

24. Monachi silentium servabunt, nec loquentur nisi per signa quæ abbas curabit, ut ab iis percipiantur. Singulorum indumenta uniformia erunt, eorumque regulæ consentanea.

25. Junioribus clericis qui nondum ætatis annos quindecim attigerunt, non alii prioratus quam conventuales tribuentur.

26. Monachi nihil habebunt proprietatis titulo, vel cum abbatis venia quæ in hac facti specie nulla est.

27. Monachi & religiosi cæteri servabunt a carne abstinentiam quam regula præscribit.

28. Rus non petet abbas, quin monachum comitem, nec monachus, quin famulum secum habeat.

29. Omnino solus in prioratu monachus non ponetur; atque et duobus prioratibus unus tantum, in quo aderunt monachi duo qui officium peragent, quod a duobus pro patronis exercebatur.

30. Anathema in usurarios, dominicis diebus singulis, pronuntiabitur; quique hujus criminis suspicioni subsunt, adigentur; ut se purgent, eique publice nuntium remittant.

31. 32. & 33. Interdicitur, ne quod publicum munus Judæis conferatur. Mandatur, ut iidem impediantur, ne quid in christianæ religionis contemptum aut dicant aut faciant; ipsique in Christianos ferendi testimonii jure privantur.

34. Interdictio, sub excommunicationis poena, ne matrimonium contrahatur, nisi postquam enuntiationes consuetum in modum editæ fuerint. Poterunt tamen futuri contrahentes inter se convenire, sibi que matrimonii in sanctæ Ecclesiæ facie contrahendi arrhas dare.

35. Jusjurandum præstabunt judices se dona non accepturos, & e justitiæ legibus judicatuuros.

36. Jurabunt advocati se malas causas non defensuros, fraude, mendacio, alienæ famæ obtreffatione, calumnia non usuros, bona fide suas partes, quam citissime poterunt, expedituros, nec ab iis falsos testes produci passuros.

37. Constitutiones in concilio Lavallii habito editæ confirmantur. *Ibid.*

Concilium Biterrense, an. 1233.

Gualterius de Marvisio, Tornacensis episcopus & sanctæ Sedis legatus habuit concilium hoc, in eoque edidit viginti septem decreta hæc.

1. Hæretici eorumque fautores, dominicis diebus singulis, excommunicationi subdentur,

2. Poterit ubique quisque hæreticum sistere episcopo præsentandum,

3. Hæreticorum fautores præfecturas emere non poterunt.

4. Hæretici ad Ecclesiam reversi qui cruces duas ex episcopi mandato ferre noluerint, excipientur tamquam hæretici, eorumque bona proscribentur.

5. Toletani concilii in hæreticos, in eosque decreta, divino officio non adfuerint, presbyteri accurate servabuntur.

6. Expendetur eorum ingenium & mores qui ad sacros dines eleventur; nec ad eos admittetur quispiam cui non ronenſium ſolidorum centum patrimonialis titulus ſit.

7. Iis tantum tonsura dabitur, qui legere & canere ſciunt quique ſunt liberarum perſonarum filii & in legitimo matrimonio nati, niſi loci episcopus æquis de cauſis diſpenſationem tribuat.

8. In episcopos interdictio, ne quos ordinant, jurare cogant ſe nihil moleſtiæ vel iis vel eorum ſucceſſoribus alluros, occasione patrimonialis tituli quem aſſerunt, ut ordinem ſuſcipiant.

9. Operam dabunt episcopi, ut archidiaconos nomine qui de religione ſolliciti, edocendoque clero & populo idonei ſint.

10. Generalis Lateranenſis concilii quarti in eos qui e communicationes iniuſte pronuntiant, conſtitutiones legentur.

11. Patroni, tam eccleſiaſtici quam laici parochos aut vicarios perpetuos qui idonei bonisque moribus ſint, ante omnium Sanctorum feſtum diem, episcopis præſentabunt, designata portione congrua ſuper eccleſiarum redditibus, quibus addiſti erunt.

12. Qui beneficia poſſident, quibus animarum cura adigetur, per reddituum quos percipiunt privationem, ordines quamprimum ſuſcipiant. Quod ſi cura præbendæ a dignitati unita eſt, de ea proviſus perpetuum in cura, ſi loco, vicarium ponet cui congruam portionem tribuet; unaquæque parochialis eccleſia presbyterum perpetuum habebit, qui ei perpetuo deſerviet.

13. Conſtitutiones in generali Lateranenſi concilio quæto, ſuper clericorum vita & moribus editæ ſervabuntur. Clerici arma non deferent, niſi forte belli tempore. Canonici ſeculares, qui in ſacris ordinibus conſtituti non ſunt, in elat chori cathedris non ſedebunt, & vocem in capitulo non obtinebunt.

14. Proprii quicquam habere monachi prohibentur; declaraturque id ita monachali ordini addictum esse, ut ne Papa quidem, nedum abbas, ab hac lege, perinde atque a servando cœlibatu dispensare monachum possit.

15. Viles & rudes vestes, e S. Benedicti regula, abbas & monachi deferent.

16. Erunt & canonicis regularibus albæ aut nigræ vestes, elanzæ parum exquisitæ panno confectæ.

17. Erunt ita conclusa claustra, ut ne in ea laici, sine necessitate, præter quam in funeribus & processionibus, ingrediantur.

18. Fiet quotidie lectio, mensæ tempore. Capitulum etiam diebus singulis ad proclamationem correctionemque culpæ habebitur; itemque sermo præcipuis diebus festis.

19. Monachi quibus nullum peculiare demandatum officium est, in claustro consistent ab hora capituli ad tertiam usque, ac sine superioris venia non egredientur.

20. Distributio, saltem semel in hebdomada, in pauperes fiet.

21. Ea superioribus cura erit, ut in unoquoque monasterio, Grammatices magistrum, regularem aut sæcularem instituant.

22. Laici sua bona monasteriis non dabunt, eo animo, ut beneficia obtineant. Iis qui hac ratione potiti fuerint, spoliabuntur; quique ea in hunc modum contulerint, suo de iisdem statuendi jure, hac sane vice, privabuntur, & jus hoc ad diocesenum episcopum devolvetur. Nec abbas, nec prior, nec monachorum alius poterit alterius monasterii prioratum possidere, nisi ad eum per canonicam electionem vocatus fuerit.

23. Vinum in monasterii ambitu non vendetur, nec eo quispiam cujus non honesta professio sit, inducetur.

24. Pravis moribus laicos nulla ecclesia recipiet, oblato- rum titulo, ut præbendas, aut earundem præbendarum proventus possideant.

25. Non tolerabitur, ut monachus in prioratu solus existat; sed ibi semper aderunt monachi tres aut quatuor; eo- que depravati monachi non mittentur.

26. Quicumque decimum quartum ætatis annum attigerunt, adigentur, ut se pacem servaturos jurent. *Ibid.*

Concilium Moguntinum, ann. 1233.

Congregatum fuit concilium hoc, mandante Papa Gregorio IX. & operam dante Conrado, Marpurgensi episcopo, contra Manichæorum seu Albigenſium ſectam, quibus *Stadingiis* nomen, ex urbe Stadio in Germania. Suos errores abjurarunt eorum hæreticorum plures; at qui in iisdem perſisterant, e latebris erumpentes in quas se, Conradum a concilio revertentem expectaturi, conjecerant, eum cum religioso, & sancti Francisci ordine, *Gerardo* nomine, itineris comite, crudeliter contrucidarunt. *Ibid.*

Concilium Arelatenſe, ann. 1234.

Joannes Beſſanus, archiepiscopus Arelatenſis, habuit ſuæ provinciæ concilium hoc, Julii die 10. in eoque edidit ſequentes canones viginti quatuor.

1. Lateranenſis quarti generalis concilii canonum executionem mandat.

2. Dei verbum episcopi ſuis in diœceſibus nuntiabunt ipſi per ſe, illudque a viris merito inſignitis nuntiandum curabunt.

3. Cohortationes atque adeo cenſuras adhibebunt episcopi, ut dominos & juſtitie officarios ad hæreticos qui ex eorum ditione ſunt, eliminandos permoveant.

4. In hæreticos eorumque fautores excommunicatio, dominicis diebus ſingulis, pronuntiabitur.

5. Presbyter unus & laici duo in quaque parœcia inſiſtores ſtatuuntur.

6. Hæretici qui convicti fuerint, addicentur perpetuo carceri; qui vero ad mentem redire noluerint, ſæculari brachio tradentur.

7. & 8. Pax ſervabitur.

9. Non tolerabuntur confraternitates ſeu ſocietates ab Eccleſia non approbatæ.

10. Non tribuetur iis abſolutio, qui ob aliquam injuriam quam non reparaverint, excommunicatiõ: perculſi ſunt.

11. Eorum corpora & ossa, quos hæreticos fuisse, post mortem, innotuerit, e sepulcro extrahentur.

12. In laicos beneficia non conferentur.

13. Excommunicationem antecedere monitio debet; excommunicati vero, nisi se intra mensem absolvendos curaverint, absolutionem non recipient, nisi solutis solidis quinquaginta pro quoque mense, ab inflictæ excommunicationis tempore.

14. Episcopi suorum dioecesanorum reformandis moribus invigilabunt.

15. Usurarii, publici adulteri, divini & venefici, dominicis diebus singulis, excommunicatione plectentur.

16. Judæi & Judææ notam per quam a Christianis secernantur, vestibus impositam deferent.

17. Prælatorum sententiis eorumque censuris privilegiati parere debent; secus, iis justitia negari poterit.

18. Provinciæ Episcopi omnes regalæ jura ad sancti Trophimi Arelatensis ecclesiam spectantia pro virili tueri debent.

19. Unicuique rurali ecclesiæ suus parochus esse, aut saltem servitium ex episcopi mandato exhiberi debet.

20. Episcopi ac prælati cæteri quibus est animarum cura, procedent, ex canonicis formis, in negotiis quæ decimas, legata, capellas & reliqua ecclesiastica jura spectant.

21. Interdictio, ne testamentum sine parochi præsentia fiat.

22. Interdictio, ne nova tributa exigantur.

23. In eos anathema qui, sine Episcopi auctoritate, cum religiosis de decimis aliisque Ecclesiæ juribus agent.

24. Nullus episcopus suo ecclesiasticum beneficio, sine causæ cognitione, spoliare poterit.

Hic ipse archiepiscopus habuit concilium alterum Insulæ in provincia, an. 1251. in quo hos canones renovavit fusiusque explicuit capitibus tredecim quorum postremum clandestina matrimonia spectat.

Concilium Narbonense, an. 1235.

Petrus Amellius, archiepiscopus Narbonensis, Joannes Bessanus archiepiscopus Arelatensis, & Raymundus, archiepiscopus

episcopus Aquisextiensis Narbonem, ut creditur, sub annum 1235. convenerunt, ibique concilium hoc celebrarunt, ut suarum proximarumque provinciarum Fratribus Inquisitoribus responderent, qui dubitationes iis proposuerant super poenis quas imponere deberent hæreticis eorumque fautoribus, qui ad Ecclesiam redierant, quibusque ipsi a carcere exemptionem promiserant. Narbonensis ergo concilii patres in hanc rem undetriginta statuta edidere, aspera pleraque, & a nostris hujus temporis moribus & usibus admodum diffita.

1. Hæretici eorumque fautores qui libere se catholicæ fidei redintegrarunt, ecclesiæ se dominicis diebus sistant, majoris Missæ tempore, Epistolam inter & Evangelium, aliquam corporis partem nudi, virgasque manu tenentes, ut a parcho disciplinam suscipiant. Idem agent in solemnibus processionibus, & prima quaque mensis dominica die, in omnibus urbis aut vici domibus, ubi hæreticos conspexerunt. Missæ, vesperis & Sermoni singulis dominicis diebus intererunt. Jejunabunt, ipsique per se, vel per alios de suo conductos Ecclesiæ fidem contra Saracenos & Hæreticos propugnabunt.

2. Non iis tamen mandabitur, ut mare prætergrediantur, id vetante Papa, ne forte promissis in tam remotis regionibus desint.

3. 4. & 5. Ab uno in alium locum transferentur; & jubebuntur ædificia construere pauperibus hæreticis ad fidem reversis excipiendis accomodata. Cæterum, Inquisitores iis poenitentias imponere poterunt quas æquiores judicabunt, easdemque tum augere, tum moderari.

6. & 7. Jubebuntur suas culpas publice confiteri, easque abjurare, nisi obstet scandali enormitas, quod ex hac confessione derivaretur; & hæ confessiones, abjurationes, promissiones & poenitentiae in acta publica redigentur. Poenitentias augere aut imminuere Inquisitores poterunt.

8. Parochis id curæ erit, ut poenitentias quæ eorum parochianis impositæ fuerint, perficiendas curent.

9. Cum major erit hæreticorum multitudo, quam ut concludi omnes & singuli possint, Papa de re monebitur, satisque habebitur eos concludi qui facilius alios corrumpere possunt.

10. ad 17. usque, super agendi ratione quoad perduelles, postatas & hæreticorum fautores ineunda versatur.

17. Fratres Prædicatores vetat pecuniarias poenitentias imponere, & a poenitentibus quicquam exigere.

18. Personæ quæ hæreseos suspicione laborant, quæque super ad fidem rediere, ad religiosos ordines non admittentur.

19. Nemo immunis erit a carcere, prætexans se senem, se infirmum, sibi juniorem conjugem aut filios esse, &c.

20. & 21. Qui intra peculiaris inquisitionis limites deliquerint, suumve ibidem domicilium habent, ejus jurisdictioni subsumunt. At Inquisitores ad se mutuo scribere debent quoad nos qui ex eorum ditione non sunt.

22. Testes qui in quempiam deponunt, ei in quem deponunt, non patefient; at si is queritur sibi adversarios esse, horum nomina ex eo quærentur, ut ita quidem habeatur & testium & accusati ratio.

23. Nemo damnabitur, quin evidentibus probationibus, suave ipsius confessione convictus sit, quia præstat reum impunitum relinqui, quam innocentem puniri.

24. & 25. Ad deponendum in hæreticos omnis generis testes recipientur, iis exceptis quos non justitiæ studium, sed ad malitiam factus animus ad id impelleret, cujusmodi sunt accusatorum inimici, &c.

26. Accusatus, hæreseos convictus, habebitur hæreticus, tametsi negare pergat se talem esse, & hæresin abjuret.

27. Testes qui semel deposuerunt, non amplius audiendi sunt, nisi quoad aliquas circumstantias super quibus interrogati non fuerant.

28. Quamquam haud uni & unico confessario standum videtur, qui se hæretico seu viventi seu mortuo absolutionem & poenitentiam dedisse testatur; super hoc tamen capite expectabitur Papæ responsum.

29. Traduntur indicia plura, ut cognoscatur, quando nam catholici cum hæreticis communicaverint; ut, cum eos salutarunt, cum eorum precibus se commendarunt, cum confessionem apud eos ediderunt, cum cœnam cum iis peregerunt, cum de eorum pane benedicto acceperunt, cum crediderunt

æter-

æternam salutem in eorum secta obtineri posse, &c. E re est animadverti auctorem novæ Historiæ Occitaniæ, itemque auctorem *Galliæ Christianæ* concilium hoc non nisi in annum 1243. seu 1244. conferre. *Ibidem.*

Concilium Turonense, an. 1236.

Juhelus Meduanensis, archiepiscopus Turonensis, concilium hoc, cum suis suffraganeis, Junio mense, Turonibus edidit, in eoque ad ecclesiasticam & civilem politiam constitutiones quatuordecim edidit.

1. Sæculares judices per censuras cogentur ecclesiasticis iudicibus reddere cruce signatos quos criminis causa ceperint, ut eos hi puniant, siquidem reos compererint. Cruce signati & Christiani cæteri nihil molestiæ Judæis inferent; eos enim Ecclesia tolerat, & ea quidem non peccatoris mortem, sed ejusdem vitam & resipiscentiam desiderat.

2. 3. & 4. Non recipientur advocati, quin juri vacaverint per annos tres, aut Officialis, quin studuerit per annos quinque, aut Notarius, quin curiæ stilum & statuta calleat.

5. Ut eorum fraudibus occurratur, qui sanctæ Sedis litteris abutuntur, commissarii delegati in Turonensi provincia, earum mandata non exequentur omnino, nisi iis litterarum quæ in urbe Roma impetratæ, exemplar exhibeatur, & impetrans juret eas se litteras obtinuisse, genuinas easdem esse, nec fore, ut ipse apud alios judices eum traducat, quocum negotium habet.

6. Episcopi, officiales aliique inferiores judices rationem habebunt appellationum, nullamque appellantibus molestiam inferent.

7. Operam dabunt episcopi, ut testamenta executioni mandentur; & ad impediendum, ne supprimantur, ea episcopis ipsis, eorumve archidiaconis, intra dies decem a testatoris morte, tradentur.

8. Declarantur infames & ad virgas damnantur, qui contrahunt eodem tempore matrimonia duo, aut sponsalia simul & matrimonium ineunt.

9. Parochi singulis dominicis singulisque festis diebus excommunicationem in veneficos pronuntiabunt. Qui venefici convicti fuerint, publice virgis cædantur, aliive congruæ poenæ subdentur, quam tamen pecunia in parœciæ pauperes distribuenda redimere poterunt.

10. Ecclesiastici qui cum excommunicatis communicant, ad pecuniariam mulctam damnantur, revocaturque concilii, apud Castrum Gontherii habiti, canon qui pronuntiaverat eos ipso facto excommunicatos esse.

11. Qui se ab Ordinarii jurisdictione exemptos contendunt, ei legi suberunt, ut suas exemptionis litteras exhibeant.

12. Falsi testes damnabuntur ad virgas.

13. Perficere studebunt episcopi, ut qui nuper in eorum dioecesibus inter catholicos nomen dederunt, seu ab hæresi venerint, seu Judaïsmum deseruerint, edoceantur; in id etiam incumbunt, ut eorum sustentationi prospiciant, ne forte, paupertatis obducta causa, ad vomitum redeant.

14. Abbatibus & prioribus hospitalitas commendatur. *Ibid.*

Concilium Londinense, an. 1237.

Cum Henricus III. Angliæ rex, in suum regnum, Cardinalem Othonem, sanctæ Sedis legatum vocasset, Cardinalis hic, postridie diei octavæ sancti Martini celebrandum Londini concilium indixit. Archiepiscopi duo, Cantuariensis & Eboracensis adfuere cœtui, in eoque denuntiationes ad suorum jurium incolumitatem eliderunt. Aperuit Legatus concilium per sermonem ad Præsules, super prudentia sapientiaque qua ecclesiastici eminere debent, ibique unum & triginta ad disciplinam spectantia statuta lecta voluit.

1. Cum ecclesiarum dedicatio suam e veteri testamento originem trahat, & in novo a SS. Patribus servata fuerit, eius usus eo majore cum dignitate ac sollicitudine retineri debet, quod tum quidem non nisi mortuorum animalium victimæ offerebantur, nunc vero super altari, per sacerdotis manus, hostia viva & vera, scilicet unicus Dei Filius offertur. Quamobrem jure Patres mandarunt, ut non nisi consecratis in locis officium tam eminens celebretur, nisi forte necessitas adigat,

ut aliter fiat. Omnes ergo cathedrales, conventuales & parochiales ecclesiæ quæ prorsus extructæ sunt, intra annos duos, a diocesaniis episcopis, vel eorundem auctoritate, consecrabuntur; earum vero quæ deinceps extruentur, intra idem tempus, consecratio peragetur. Interdicta erit Missæ celebratio in ecclesiis, quæ biennio post quam ædificatæ fuerint, haud consecrationem susceperint. Abbates & parochi consecratas ecclesias veteres non evertant, id causæ prætexentes, ut speciosiores exigant, sine diocesani episcopi consensu quem is non nisi opportune præbebit; quique cum assensus fuerit, perficiet, ut novæ ecclesiæ prompte construantur.

2. Septem sacramenta sunt, baptismus, confirmatio, poenitentia, eucharistia, extrema unctio, matrimonium & ordo. Hæc non sine magna animi puritate, gratisque administrabuntur. Qui presbyteri ordinandi sunt, examini, peculiariter super hac materie, subdentur, curabuntque archidiaconi, ut suis in visitationibus & coetibus huc spectantia presbyteris documenta præbeant.

3. Solemnis baptismus solum sabbato sancto & in Pentecostes vigilia administrari debet.

4. Presbyteri qui pecuniam exigent, ut absolutionem & sacramenta cætera conferant, ab officio suspensi & beneficio privati erunt.

5. Id erit Episcopis curæ, ut in quoque decanatu confessarios nominent in clericorum gratiam quos pudet suas apud decanos confessiones edere, & generalem poenitentiarium cathedralibus in ecclesiis instituant.

6. Admodum diligenter examini subdentur, qui ordinari debent; quique approbati fuerint, in acta referentur, ne cum iis se alii miscere possint.

7. 8. & 9. Beneficia, peculiariter vero dignitates, non locabuntur. Si qua ecclesia seu laicis seu ecclesiasticis locata fuerit, annorum plurium quam quinque locatio non erit.

10. Vicarii sacerdotio initiati erunt, eosque in ecclesiis quarum servitium iis demandatum est, ipsos per se residere necesse erit.

11. Absentium beneficia haud leviter conferentur ex disseminato

minato rumore eos obiisse; at expectabitur, dum certo constet de eorundem morte; aliter episcopus ei legi suberit, ut damnum reparet, quod ei creaverit quem beneficio spoliaverit; intrusus vero, præter fructuum quos perceperit, restitutionem, erit ipso facto tum officio tum beneficio destitutus.

12. Unum idemque beneficium in plura non tribuetur; & in unum quæ in partes secta fuerint, redigentur, nisi vetus partitio sit.

13. Executioni dabuntur conciliorum canones ad residentiam spectantes, in eosque editi qui plura beneficia sine peculiari apostolicæ Sedis dispensatione possident.

14. Servabuntur Lateranensis quarti concilii canones super ratione qua clerici induti esse debent; & episcopi quidem, itemque eorum clerici commensales cæteris omnium primi exemplum præbebunt.

15. Clerici qui clandestina matrimonia inierunt, suorum beneficiorum ipso facto jacturam facient, eorumque filii beneficiis possidendis, & ordinibus suscipiendis, sine canonica dispensatione cui personale ipsorum meritum fundamento sit, impares erunt.

16. Clerici concubinari ab officio quod obeunt, suspensi erunt; ac nisi concubinas intra mensem deseruerint, beneficiis, si qua possident, privabuntur.

17. Clericorum filii paterna beneficia possidere non poterunt; quique ea possident, deponentur.

18. Qui furibus patrocinantur, eosve recipiunt, excommunicationi subduntur, si ter moniti, suo in usu perstiterint.

19. Monachi Benedictini abstinebunt ab esu carnium, e S. Benedicti regula, exceptis imbecillibus & infirmis qui in valetudinario iisdem utentur. Novitios oportebit ad anni finem qui probationi addictus est, professionem edere; eademque erit regularium canonicorum ratio, ex Papæ Honorii III. Constitutione.

20. Ecclesiarum intra eorum jurisdictionis fines existentium visitationem archidiaconi accurate peragent; ita scilicet, ut expendant omnino, ut decet, nec ne se habeant ecclesiæ vasa & ornamenta; rationem explorent qua diei & noctis of-

ficiū sit; corrigantque, quicquid correctione dignum est, seu quoad temporalia, seu quoad spiritualia. Non erunt per supervacaneas expensas ecclesiis graves, nec nisi modica suas ob visitationes jura sument. Cavebunt etiam atque etiam, ne quid. omittendæ visitationis aut non puniendi gratia, recipiant, aut ne ad pecuniam extorquendam injuste damnent.

21. Ecclesiæ judices non impredient, ne partes amice conveniant ab iisque nihil exigent.

22. Archiepiscopi & Episcopi comperiunt officia sua in ipso suæ dignitatis nomine quod *invigilantem summumque præfatum* significat. Debent ergo suo gregi invigilare, cujus forma & exemplum sint, oportet; in suis cathedralibus ecclesiis residere, ibique Missam celebrare, saltem præcipuis diebus festis, diebus dominicis, Quadragesimæ & Adventus semper; suas diœceses, ut abusus corrigant, visitare; mores reformare, ecclesias consecrare, semen verbi vitæ diffundere, sibi que fidei professionem quam, dum consecrarentur, ediderunt, saltem bis in anno, lectam velle.

* Vocabulum, hoc in canone & in aliis pluribus, ad Episcoporum exprimendam residentiam, adhibitum animadversione dignum est. Ajunt hi canones episcopos *residere*, seu *commorari* debere in suis cathedralibus ecclesiis, hoc est, in parva domo, seu parvo hospitio cathedrali ecclesiæ contiguo; ut proinde ex horum canonum vi, non censeatur Episcopus in diœcesi residere, qui per notabile tempus, cujusmodi esset trium aut duorum mensium, atque adeo multo brevius spatium, in rurali, vel intra diœcesin, domo degeret. Carthaginense concilium quintum quod ad an. 401. pertinet, episcopos vetat suam in quavis alia quam cathedrali ecclesia quæ eorum propria sponsa est, residentiam agere. Trullana synodus, an. 692. depositionis sententiam in episcopos pronuntiat, qui a sua cathedrali ecclesia per continuos tres dominicos dies absuerint. Francofordiense concilium, an. 794. idem mandat, & ad hebdomadas, ut summum, tres episcopi absentiam redigit. Lugdunense tertium declarat episcopum in sua diœcesi commorantem, non proprie residere, nisi in urbe sit in qua episcopalis sedes statuta est. Francofordiense alterum,

statuta, sub Carolo Magno, vetat episcopis, ne ultra hebdomadas tres, quoque anno, in sua rurali domo versentur. Est autem & id sedulo animadvertendum rurales domos de quibus in veteribus canonibus sermo est, non fuisse nisi campestris casas ab iis magnificis, prope dixerim, oppidis praefixas alias, quae rura nostra nunc temporis ornant. Denique, Congregatio ad solvendas difficultates quae super Tridentini concilii decretis proponi possent, a summis Pontificibus instituta, cum super hac re consulta fuisset, respondit episcopus suo satis officio non facere, dum in sua quidem diocesi, at non etiam in sua ipsorum ecclesia resident, nisi cum eorum spemuneris ratio ipsa in alia dioeceseos loca vocat; eosdem tamen non subire non residentium poenas, sui nempe beneficii proventuum restitutioni obnoxios non esse. *Apud Fagn. in lib. 3. Decret. §. 1. p. 66.*

23. Idonei iudices, peculiariter ad matrimoniales causas, nominabuntur; & abbatum iudices qui in ea possessione sunt, ut de iisdem cognoscant, nullam definitivam sententiam proferent, nisi postquam dioecesis episcopum consuluerint.

Reliquae constitutiones octo spectant ad iustitiae formas plures, conditionesque quas acta, ut authentica sint, adiunctas habere debent. *Ibidem & Anglic. Tom. I.*

Concilium Cognacense, seu apud Campinacum, an. 1238.

Gerardus, archiepiscopus Burdigalensis; Cognacense hoc in Engolismensi provincia concilium, feria secunda post octavam Paschatis congregavit, in eoque protulit decreta triginta novem.

1. Excommunicatione plectuntur plurium generum homines, cujusmodi sunt, qui falsis litteris utuntur, aut qui vanis & superstitiosis scientiis se dedunt.

2. In eos quoque pronuntiatur excommunicatio, qui conspirationes in ecclesiasticos struunt, qui eorum bona aut personas retinent, &c.

3. Communionem privantur laici, qui ecclesias, hospitalia, aut religiosas domos retinent.

4. & 5. Prohibetur, ne archidiaconi, archipresbyteri &

decani vicarios habeant; itemque, ne parochi in alienis ecclesiis vicarii sint.

6. Unicuique parœciæ suum peculiare sigillum erit.

7. Nemo apud sanctæ Sedis commissarios in jus vocabitur, quin commissionis autographæ litteræ exhibeantur, earumque exemplum præbeatur.

8. Nec episcopi, nec ecclesiasticorum iudicum alii excommunicationes tollent latis ob offensas, quæ satisfactionem non postulant.

9. Episcopi servandas curabunt in suis dioecesibus excommunicationis sententias ab ipsorum collegis inflictas, cum id ab iis requiretur, ut in Ecclesiam aditus excommunicatis ubique negetur.

10. Non committentur, ad iudicium de matrimonii causis ferendum, nisi idonei & prudentes viri qui vel ipsi per se, vel per alium qui canonicas constitutiones calleat, testes examinent.

11. Iudices laici qui ecclesiasticos adigunt, suas ut causas apud eos agant, excommunicationi subdentur.

12. & 13. Monachi & canonici regulares, nec advocati nec procuratores erunt; nisi forte ad ecclesiæ quæ ad eos spectat, utilitatem, & e superiorum consensu. Eadem erit sæcularium presbyterorum ratio, nisi ut ecclesiæ suæ præsto sint, pauperumve & miserorum rebus consulant, quin ullam inde mercedem percipiant.

14. Pauperibus advocatos dabit curia.

15. Si domini duo subditos habeant, qui indiscriminatim iisdem subsint, hi subditi ob errata unius ex iis duobus dominis, & non aliter, interdicentur.

16. Adigentur, per censuras domini, ut id ecclesiis restituant, quod ipsæ eorum culpa amiserunt, quo tempore, iis occasionem præbeptibus, interdicto suberant.

17. Excommunicatione plectentur barones, cum id eorum crimina postulabunt; qui per anni spatium, quin se absolvendos curent, in excommunicatione perstiterint, tamquam hæretici spectabuntur.

18. Qui per quadraginta dies in excommunicatione permanse-

transierint, ad multæ libras decem, vel ad aliam huic respondentem pœnam damnabuntur.

19. Qui clericos capiunt, eosve male habent, sacros ordines suscipiendi, & beneficia possidendi jure privabuntur ipsi eorumque posterì, ad tertiam generationem usque.

20. Abbates & capitula monachis & canonicis regularibus ad sustentationem haud pecuniam statuent; sed de communitatis bonis eos sustentabunt; nec magis ingressum in religionem ad pactionem deducunt.

21. Religiosarum domorum depositarii, singulis mensibus, abbati & fratrum nonnullis aliis suæ administrationis rationem reddent; abbates vero, quotannis, generali capitulo. Clausura congruis horis claudentur.

22. Monachi, sine superioris venia, e monasterio non egredientur, nec extra comedent.

23. Nihil a judice petent, sine superioris peculiaribus litteris, quæ hanc iis facultatem tribuant, nisi rerum causa, quæ administrationem iis demandatam spectant.

24. Monachi & canonici regulares, seu suas intra domos, seu extra, lacernas omnino non deferent.

25. Peculii nihil erit regularibus; quibus vero peculium post mortem compertum fuerit, ecclesiastica sepultura negabitur.

26. Subtile textum, aut vestis quæ clausa non sit, nec manicas habeat, regularibus usui non erit.

27. Abbates & priores, ter, quotannis, excommunicationem in monachos pronuntiabunt, qui proprii aliquid habuerint, aut apertas vestes, annulos & quidvis aliud parum suo statui consentaneum gestaverint.

28. Monachi qui monasteriorum temporalia administrant, se sponsores dare non poterunt, aut plusquam viginti solidos mutuari, sine abbatis venia.

29. S. Benedicti regulam, quoad abstinentiam a carnibus, monachi servabunt; iidem, excommunicationis indicta pœna, prohibentur in laicorum domibus cibum sumere.

30. Prohibentur etiam, sub eadem pœna, parœcias habere, nisi necessitas ita postulet, & dioecesanus episcopus annuat.

31. Monachi & canonici regulares in prioratibus & in grantiis haud soli degent.

32. Nulla confraternitas instituetur sine dioeceseo episcopi facultate.

33. Parochialium ecclesiarum patroni ei legi suberunt, ut congruam idoneamque portionem, ad presbyterorum iis deservientium sustentationem, tribuent.

34. Non extruentur novæ religiosæ domus, aut hospitalia, sine episcopi venia.

35. Non alienabuntur Ecclesiæ bona, quin peculiariter episcopus annuat.

36. Parochi qui parochianos in commune habent, eos partiri debebunt.

37. Alterius dioeceseos ecclesiastici non finentur divinum officium celebrare, nisi proprii Episcopi litteras habeant, e quibus de eorum ordinibus, moribus, & itineris causa constet.

38. Qui ordines confert, & qui ad beneficium præsentat, ab eo qui ordinatur aut præsentatur, jusjurandum non exigent, quo is, ob susceptos ordines, suamve ad illud beneficium præsentationem, se nihil a quopiam petiturum recipiat, quia id canonibus adversatur & simoniam olet.

* Statutum hoc spectat episcopos & patronos qui veriti, ne quis eorum quos ordinabant, aut quos ad beneficium præsentabant, sibi deinceps oneri esset, si forte, ob eventum aliquod, ei necessaria deessent, neminem ordinare aut præsentare volebant, quin se nihil unquam ab iis petiturum juraret.

39. Interdictio, ne quis vacantibus ecclesiis provideat, quarum devoluta collatio est. *Ibid.*

Concilium Trevirense, an. 1238.

Theodoricus, archiepiscopus Trevirensis, una cum suffraganeis episcopis, Verodunensi, Metensi & Tullensi, S. Matthæi festo die, in cathedrali ecclesia concilium hoc celebravit, in eoque quadraginta quinque canones edidit.

1. Incendiarii eorumque fautores, dominicis diebus singulis, in omnibus parœciis, omnibusque tam virorum quam feminarum religiosis familiis excommunicati denuntiabuntur.

2. Cessa-

Sæculum XIII.

201

2. Cessabit divinum officium in omnibus parochiis in quibus ecclesie surreptæ res depositæ fuerint, quoad ibidem remanebunt, aut qui eas sumpserint, aut qui eas emerint.

3. Si raptorem bonorum Ecclesie ordinarius loci percutit anathemate, vel ejus terram interdicto subdiderit, ordinarii ceteri, rogati, suis in diocesibus idem facient. Eadem erit eorum ratio qui clericos capient, aut captivos retinebunt.

4. Cum locus ob domini crimina interdictus est, qui huic domino subsunt, ad divina officia, proximis in locis, aut alibi, non admittentur.

5. Denuntiabuntur excommunicati, qui clericos sibi captivos retinent, itemque qui his injustis detentoribus patrocinantur.

6. Laicus corporalem injuriam clerico minitatus, per excommunicationem & interdictum adigetur, ut sui consilii rationem judici reddat.

7. & 8. Operam dabit episcopus, ut clerici qui in aliquo interdicto loco celebraverint, itemque qui celebraverint, cum ipsi excommunicati aut interdicti essent, in carcerem conjiciantur.

9. Beneficiariis & clericis qui in majoribus ordinibus constituti sunt, omne vetitum negotium est.

10. Presbyterorum longus claususque habitus esse debet. Ad divinum servitium, lineo supparo, seu rocchetto induti erunt.

11. Cum viaticum ad infirmos deferunt, rocchetto, aut superpelliceo, aut ad chori usum cappa tecti incedere debent.

12. Nec argentea fibula, nec auratis corrigiis utentur.

13. Quicumque e clericis canones non servaverit, qui super tonsura, corona habituque versantur, non audietur in propriis causis.

14. Cauponæ clericis, præter quam in itinere, vetitæ sunt.

15. & 16. Presbyteri in ecclesia, aut publice non prodibunt, puro putoque vulgari habitu induti, nunquamque sine rocchetto ecclesie deservient.

17. Clerici concubinarij nec eligere, nec eligi ad ullius ecclesie regimen poterunt.

18. Omnis clericus concubinarius qui sancti ministerii functiones peraget, traducetur ad curiam cum ordinarii litteris, quæ factorum seriem & veritatem continebunt.

19. Omnis parochus aut vicarius cui satis reddituum fuerit, apud se alumnum ad divinum servitium habebit.

20. Aleas vitabunt clerici, secus beneficio privandi.

21. Manicatas cappas presbyteri non habebunt.

22. Clerici qui se addicent laicorum servitio, præsidum, justitiariorum, &c. titulo, beneficiis quæ possident, spoliabuntur, nisi postquam moniti fuerint, hæc officia abdicaverint.

23. Præsules qui clericos ad suarum sententiarum executionem adhibent, damnis suberunt quæ eorum negligentia, quorum opera usi sunt, attulerit.

24. Ordinarius clericorum sustentationi providere debet, qui propterea quod eorum sententiam executi sunt, suis redditibus spoliati fuerint.

25. Clerici qui in suspensione vel excommunicatione celebraverint, non nisi a Papa absolvi poterunt.

26. Vicarii qui portionem congrua minorem acceptaverint, non proinde ad portionem petendam actione carebunt, quia hæc toti clero, non autem in privati clerici gratiam concessa fuit.

27. Clave concludentur sancta eucharistia, infirmorum oleum & baptismalis fons. Ad ægrotantes viaticum, sine lumine & sine tintinnabulo, non deferetur.

28. Singulis diebus quindecim, consecratæ hostiæ renovabuntur.

29. Superiores ad residentiam & ad chori frequentationem adigent inferiores per rerum subtractionem, quæ eorum sustentationi addictæ sunt.

30. Per æris campani sonum in parœciis divinum officium nuntiabitur, & jubebuntur circum degentes incolæ eo convenire, Missam dominicis diebus festisque solemnibus audituri, nisi dissita capella adsit cui presbyter per suum beneficium addictus deserviat.

31. Tenentur omnes clerici & laici, sanctæ obedientiæ vi, hæreticos eorumque fautores & auditores episcopo denuntiare,

denuntiare, ut hi quidem, omnibus diebus dominicis & festis, excommunicati denuntientur.

32. Non solventur decimæ in domibus, sed in agris, vineis aliisque locis in quibus ea gignuntur, quæ eidem obnoxia sunt.

33. Parochi, vicarii decanique rurales de causis matrimonialibus non cognoscent.

34. Usurarii excommunicationi suberunt.

35. Adulteri publicam poenitentiam agent; hujusque criminis reæ feminæ scyphum humero impositum, & manu baculum deferent.

*** Prostituta mulier, scyphum manu tenens, nobis in Apocalypsi exhibetur; fitque vero simile adulteras seu prostitutas feminas alicubi iussas fuisse scyphum super humero ferre, tamquam suarum depravationum notam, cum earum juridice convictæ, easdemque ipsæ confessæ fuerant.**

36. Excommunicatus quisque qui per hebdomadas sex in excommunicatione persisterit, cogetur a superiore se ab ea liberandum curare; secus excommunicationi suberit superior ipse.

37. Interdicta per ignis aut gladii inspectionem divinatio, sub poena suspensionis in clericos & excommunicationis in laicos.

38. Nulla femina noctem in loco transiget in quo monachi & regulares canonici degunt.

39. Omnis religiosus proprietarius, aut qui se carnis crimine obstrinxerit, rejicietur in ultimum chori locum, activæ & passivæ voce privabitur. Eadem in religiosam eorundem criminum ream poena.

40. Proprietarii nuncupantur, qui pro suo ipsorum arbitratu, & quin a superioribus pendeant, rebus quascunque habuerint, utuntur.

41. Abbates & monachos suarum regularum transgressores episcopi punient.

42. Monacho non Professo nulla administratio conferetur.

43. Omnes locorum parochi, in quibus falsa moneta cuditur, a divino officio, cum primum id scierint, ibidem celebrando abstinebunt.

44. Denuntiabuntur excommunicati, dominicis festisque diebus,

diebus, quicumque falsam monetam conficiunt, eorum socii, & qui eadem utuntur.

45. Abolet synodus *annum Domini gratiæ*, abusum causa.

* In beneficii negotio, per *annum gratiæ Domini*, designabantur fructus beneficiario provenientes anno qui ejus mortem consequeretur, quorumque pro arbitratu dispositio libera eidem erat. Usus hunc abrogat concilium, ob abusus qui in eum irreperant. Martenne, *Collect. Tom. VII. Thesauri, Tom. IV. Mansi, Supplem. Concil. Tom. II.*

Concilium Senonense, an. 1239.

Walterius Cornutius coegit concilium hoc, in eoque edidit statuta quatuordecim.

1. Abbates & priores conventuales qui ad synodum non convenerint, aut qui absentiam suam canonicis rationibus non purgaverint, Ecclesiæ aditu, ad dies octo, prohibebuntur; & id quidem, sub majoris excommunicationis pœna, si, sua culpa, aliis deinceps annis abfuerint.

2. Monachissæ nigræ, suis in domibus, cujusvis deposita, præsertim vero clericorum arcas, sine episcopi venia, non recipient.

3. Omnes & singulæ in eodem triclinio comedent, in eodemque dormitorio cubabunt, nisi forte abbatissa ob justas & necessarias causas sinat earum nonnullas aliter facere.

4. Religiosarum privata cubicula diruentur, iis exceptis quæ ob justam aliquam & necessariam causam servanda episcopo visa fuerint.

5. Abbatissæ, raro tantum, urgentibusque de causis, suas religiosas egredi sinent.

6. Suspectæ & supervacaneæ fores obstruentur.

7. Judices, cum ordinarii tum delegati, a generalibus excommunicationibus infligendis, præter quam in flagitiorum summopere enormium casibus, abstinebunt.

8. Sæcularia capitula studium & operam eo potissimum conferent, ut quicquid ad divinum diei & noctis officium spectat, in ordinem redigant.

9. Canonici & clerici sæculares concilii generalis (Lateranensis decimum secundum & decimum tertium) statuta servabunt.

10. & 11. Cœnobia, quibus in locis olim aderant, si per ecclesiæ facultates licuerit, restituentur; ac tum quidem harum domorum monachi seu canonici divinam ibidem officium peragent.

12. Abbates & Priores conventuales suis in monasteriis tot religiosos ponent, quot in iis esse debent e consuetudine, nullamque ab iisdem pensionem exigent.

13. Episcopi clericos aleatores & erronei radi jubebunt, ut iis nullum clericalis tonsuræ vestigium superfit, dummodo tamen id sine periculo & sine scandalo facere possint.

14. Cum ob domini ejusve præsidium culpam, terra aliqua in interdicto posita fuerit, interdictum non tollet episcopus, quin eos qui illud traxerunt, adigat, ut damna reparent quæ, iis occasionem dantibus, parochi passi sunt. Martenne, *Collect. Tom. VII.* Mansi, *Supplem. Concil. Tom. II.*

Concilium Turonense, ann. 1239.

Juhelus Meduanensis, archiepiscopus Turonensis, concilium hoc una cum suæ provinciæ episcopis habuit, in eoque capitula seu decreta tredecim condidit.

1. Episcopus in unaquaque parœcia clericos tres, aut probos tres saltem laicos nominabit quos jurejurando obstringet, ut veritatem dicant super scandalis, quæ in ea vel in proximis parœciis contingent, in fidei, aliisve negotiis de quibus cognoscere Ecclesiæ est.

2. Clerici qui alicujus delicti, sua ipsorum confessione vel aliorum testimonio convicti fuerint, punientur, prima quidem vice, pro episcopi voluntate, altera vero, per beneficii quod possident, privationem.

3. Presbyteri in publicum non prodibunt, nisi clausis induti vestibus, in poenam multæ solidorum quinque qui fabricæ addicentur.

4. Ante sacramentorum administrationem nihil petetur, aut exigetur; at postquam administrata fuerint, consuetum
jus

jus pio usu statutum peti poterit; eaque episcopo facultas erit, suos ut dioecesanos ad illud tribuendum per ecclesiasticas censuras adigat.

5. & 6. In omnes presbyteros, omnesque parochialium ecclesiarum rectores seu parochos interdictio, ne suos parochianos, propria auctoritate, ob sua, suarumve ecclesiarum jura, excommunicationi subdant, in censuræ nullitatis poenam.

7. Legata quæ clericus beneficiarius, aut in sacris ordinibus constitutus, in sui naturalis filii, suæve concubinæ gratiam, ediderit, ecclesiæ addicentur.

8. Instauratur prohibitio in concilio Gontheriensi, seu apud Castrum Gontherii lata, ne archidiaconi alique inferiores prælati quibus jurisdictio est, officiales habèant; iisque mandatur, ut sui muneris officiis faciant satis ipsi per se.

9. Prohibentur præfules excommunicationis sententias præcipitanter ac temere ferre, jubenturque id mature facere, ac post monitiones quas leges præscribunt, quæque congruis intervallis distinctæ fuerint, nisi forte negotium celeritatem requirat. Proponitur deinde servandus ordo, cum de excommunicatione servanda agitur; ut primo scilicet, qui culpæ rei ipsi sunt, excommunicationi subdantur; tum si excreverit contumacia, per æris campani sonum, perque cæteras solemnes formas, gravior excommunicatio reddatur; quod si excommunicati ad Ecclesiæ sinum non redierint, quicumque cum iis in mercatibus, in furnis, in pistrinis seu moletrinis, ac demum in cibo ac potu communicat, anathemati subjiciatur.

10. Interdictio, ne generali excommunicatione involvantur, qui cum excommunicatis communicant, periculi causa, cui animæ in ejusmodi generalibus excommunicationibus obnoxiae sunt. Nullæ ergo & invalidæ sunt hujusmodi sententiæ.

11. Interdictio, ne ex pecunia religiosi detur, quod iis ad sustentationem necessarium est; domorum ipsarum est huic rei providere.

12. Nec clerici, nec religiosi suum ad servitium alterius sexus personas habebunt. Has personas ita designat canon, ut *pedisequas* vocet.

hoc celebrarunt, in eo editis, seu renovatis quæ fer-
r, statutis novem.

Religiosi suorum singuli ordinum constitutiones regu-
servabunt.

Abbates operam dabunt, ut prioratibus pro rerum
e prospiciant.

Tum solum priores mutabunt, cum ejusmodi muta-
necessariæ vel utiles fuerint, numquam autem odio
piditate permoti.

Archidiaconi de matrimonii aut simoniæ causis, aliisve
ibus quæ ad degradationem, ad beneficii privationem
depositionem abeunt, sine episcopi peculiari facultate,
scere non poterunt; ac ne officiales quidem habere, ex-
urbis archidiacono qui in ea est consuetudine, ut offi-
habeat, sed in urbe tantum, & non alibi.

Instaurantur Milevitani & Chalcedonenſis conciliorum
æ qui clericos sæculares & regulares vetant in laicis
alibus causas agere.

In interdictis ecclesiis officium submissa voce clausisque
dicetur, postquam excommunicati & interdicti egredi
erint.

Religiosis ad vestiarium pecunia non dabitur, sed so-
mus procuratori qui congruas vestes singulis comparabit.

Si aliquis religiosus festinus excommunicatus fuerit, sit

Concilium I. generale Lugdunenſe, an. 1245.

Innocentius Papa IV. convocavit concilium hoc ob præcipuas cauſas quinque. Harum prima Tartarorum in Imperium irruptionem ſpectabat. Græcorum ſchiſma propoſitum habebat altera; hæreſes quæ Eccleſiam vaſtabant, tertia; quarto loco, Terræ ſanctæ Chriſtianis contra Saracenos ſuppetias ferri oportebat; denique erant ad examen vocanda crimina de quibus Imperator Fridericus accuſabatur, ac finienda diſſidia quæ eum a ſancta Sede dividebant. Adfuere cum Papa & Cardinalibus, Patriarchæ Conſtantinopolitanus, Antiochenus & Aquilejenſis, centum quadraginta circiter archiepiſcopi & epiſcopi quos Italia, Gallia, Hiſpania & Britanniæ Inſulæ miſerant, abbatum & ſuperiorum conventualium plures, Generales Ordinum duorum, S. Dominici & S. Franciſci, Balduinus, Imperator Conſtantinopolis, Berengarius, Provinciæ Comes, Raymundus, Tolofæ Comes, oratores Imperatoris Friderici, regis Galliæ, & regis Angliæ.

PRIMA SESSIO.

Aperuit Papa concilium, feria quarta, die 28. Junii, in cathedrali S. Joannis eccleſia, per ſermonem quo, vividum & vehementem in modum, cleri populique depravationem, Saracenorum arrogantiam, Græcorum ſchiſma, Tartarorum crudelitatem, Imperatoris Friderici in Gregorium Papam, ejus deceſſorem, perſecutionem oculis ſubjiciebat, addens Principem hunc hæreticum & ſacrilegum eſſe.

SECUNDA SESSIO.

Thaddæus Sueſſanus, imperialis conſilii caput, perſpicax, acutus & eloquens vir, nihil omiſit, ut dominum ſuum purgaret, ſine ullo tamen ſucceſſu. Senſit auram ſibi ſecundam Papa; & in ſeſſione altera quæ Julii die 5. habita fuit, aperte dixit ſubefſe titulos ſane plures qui Imperatoris deſiſtationem poſtulabant. Thaddæus Sueſſanus ad concilium generalius appellavit; at Papa reſpondit concilium quod illud erat, nihil amplius requirere, ut completæ cumulæque generalitatis prærogativa gauderet.

TER-

TERTIA SESSIO.

Die tertia quæ in Julii diem 17. incidit, mandavit in concilii approbatione, ut deinceps octava Nativitatis celebraretur. Lecti deinde septendecim articuli constitutionum, seu capitulorum inditum nomen, quoriorum duodecim super judiciariis actis versantur.

Articulus 13. *de usuris* inscriptus, minus de usuris agit, ære alieno quo se ecclesie inconsulto premunt, ac loco in quod eas illud, quoad ipsarum temporalia applicat. Concilium queritur, inter Episcopos, absve titulares, quantumvis obæcati sint, esse neminem in vana gloria ductus; contendat monumentum, tamquam proprium & personale spectare possit, in omnis locis relinquere. Super hac re grassanti male in posterum antidota suppeditantur; quod fusius conficit.

Articulus 14. Imperatori Balduino reddituum ad beneficia, in quibus titulares non residebant, dimidium salvis exceptionibus ratione nixis, cujusmodi erant quæ perspicue ad dioeceseon utilitatem vergebant, lesque quæ, jure ipso, residentie legibus eximiosæ sibi Papa & cardinalibus id imposuit, ut suorum reddituum decimam partem solverent.

Est ad Episcopos monitum, suis ut populis commensaliquid ad Terræ sanctæ & Romani Imperii sustentamento relinquunt.

Adjumenta prosequitur quorum ope Tartaris obfistatur. Sacram crucis militiam, seu sacrum bellum, vulgo, n., ad Terræ sanctæ recuperationem, præcipit, præter constitutiones instaurat, quæ in superioribus sacris fuerant. In id Papa se ipsum suamque curiam alæ parti subdit.

ari potest, in his decretis, Episcopos nec interdictum, censionem subire, nisi expressis verbis in sententia sint. At nihil est animadversione dignius, nihil mentius afficit & in admirationem trahit, quam de sententia in Imperatorem Fridericum II. a Papa lata; *ord. Concil. Tom. II.* O a Papa,

a Papa, inquit Bossuetius, & non a concilo, quoniam generali concilio tribui non debet tale ausum in personam ac temporalia regum qui proxime Deo subsunt, quique a quavis alia potestate quoad caput hoc omnino non pendent. (*Defens. Declar. Cler. Gall. part. 2. c. 8. p. 311.*) „Animadvertimus, „Bossuetii verba sunt, singulare discrimen inter depositionis sententiam contra Imperatorem ab Innocentio IV. pronuntiata, & decreta cætera ab eodem Pontifice in Lugdunensi concilio edita. Depositionis quidem sententiam ait „Papa a se pronuntiari coram sancto concilio, cætera vero „decreta a se ferri cum approbatione sancti concilii. Ex- „communicatio ipsa eidem Principi inflicta actus erat totius „concilii, quandoquidem omnes Prælati anathema cum Papa „repetierunt; & depositio, quamvis dicatur eam episcopis „propositam fuisse, ex iisque quæsitum, super ea quid sentirent; in solemni tamen actum, tamquam derivata ex concilii auctoritate, non exprimitur; adeoque sententia hæc, „ut proprie loquamur, tamquam ecclesiasticum iudicium spectari non debet; erat ea potius superioris potestatis exercitatio, quæ tum quidem vulgo, & absque ullo fundamento, „in Romanis pontificibus agnoscebatur, quod spectabat ad „personam ac dignitatem Imperatorum Germaniæ. Re sane „ipsa, ea tunc obtinebat opinio, Imperatores, a sæculo decimo, hoc est, ab Imperio in Germania restituto, Romanis pontificibus, quoad temporalia, subesse; quod in causa erat, ut diceretur Imperatorem esse hominem Papæ; Papam posse ei imperium adimere, quoniam illud eidem donaverat; Imperii Electores ea tantum potestate gaudere quam „iis sancta Sedes concesserat; ac si persona ad imperialem coronam electa se hac indignam redderet, Papam posse eandem „rejicere. Galli ipsi, inter Philippum Pulchrum & Bonifacium VIII. dissidii tempore, fatebantur Papam deponere Imperatorem, quia imperium feudum erat a Papa donatum; „cumque Friderici II. ab Innocentio IV. depositi exemplum „proponebatur, aiebant id factum esse, quia Papa ejus temporalis dominus erat; cui potestati satis aperto argumento „esse videbatur jus quo Papa gaudet, ut Imperatorem con- „firmet

„firmet & coronet. Jam vero Papæ in Imperatoris personam
„auctoritatis hæc comunis persuasio in causa fuit, ut Lugdu-
„nensis concilii Patres, quin reclamarent, actui contra Fri-
„dericum adessent. Opinati sunt, eo deponendo, Papam
„uti jure suo; at sedulo caverunt, ne sententiam cum eo
„ferrent, convicti negotium ad se non spectare; satisque
„habuerunt episcopalem auctoritatem, ex condicto cum Papa,
„exercere in excommunicationis sententia quæ in eundem
„Principem lata & indicta fuit.

At, inquiet fortasse quispiam, Fridericus ipse, & Thad-
dæus Suesianus, ejus ad Lugdunense concilium orator se
universalis concilii judicio subdebant, consentiebantque eum,
siquidem criminum quæ eidem adscribebantur, & peculiari-
ter hæreseos convictus esset, dignum fore qui deponeretur.
Imperator Henricus IV. ante Fridericum II. in suis cum Papa
Gregorio VII. contentionibus, eo se redigebat, ut diceret
se excommunicatione plecti non posse; consentiens se, si-
quidem excommunicatus fuisset, debere imperium amittere;
& ex alia parte, nobis suppetunt œcumenica concilia bene
multa quæ sibi tribuerunt de Principum persona temporali-
busque rebus disponendi jus in eo positum, ut eos seu de-
ponere, seu ad corporales pœnas, vel ad taxas multasque
pecuniarias damnare possent; ejusmodi sunt, inter alia, ter-
tium Lateranense concilium, *cap. 27. de Hæreticis*, quartum
Lateranense, *cap. 3. Excommunicamus*, quod libro quinto
Decretalium Gregorii IX. *tit. 7.* insertum est, Lateranense
concilium quintum, denique Constantiense & Tridentinum.

Conveniat, necesse est, post Papæ Gregorii VII. pontifi-
catum, vulgo creditum fuisse Romanis Pontificibus amplif-
simam in Regum personas ac temporalia potestatem suppete-
re; ut eos instituere, corrigere, adcoque siquidem ob cri-
mina, præsertim vero ob hæreseos crimen hac pœna digni
essent, deponere possent. Conveniat etiam, oportet, ab eo
tempore, Papas & generalia concilia, quoad Principes, eo
scilicet devenisse, ut eos vel deponerent, vel ad alias cor-
porales aut pecuniarias pœnas damnarent. Verum præter-
quamquod hæc arrogata jura & ausa hæc, per decem & am-

plus sæcula, fuerunt Ecclesiæ prorsus ignota, quippe quæ non nisi a Gregorio VII., an. 1085. vita functo cœperunt; eadem haberi non possunt, nisi pura putaque facta omni jure destituta, nullumque dogmaticum seu generalis alicujus concilii, seu alicujus Papæ judicium, ab universa Ecclesia receptum, afferri potest, quod credere cogat Reges deponendi jure Papas aut Ecclesiam pollere. *Primus fuit inter Romanos Imperatores Henricus IV. qui ab imperio legitur depositus. Scholastici certant, & adhuc sub judice lis est, an Romanus Pontifex jure possit deponere Imperatorem.* Sunt hæc Trithemii verba in Chronico Hirsaugiensi ad an. 1106. Cardinalis Perronius, in sua ad Magnæ Britannię Regem Replica, cap. 91., ita Bellarmini super hac re sententiam exponit: *Ipse Bellarminus monet, id quod de Pontificis in temporalia potestate indirecta docet, non a se haberi ut fidei doctrinam, aut sub poena excommunicationis tenendam.* Denique Bossuetius, in Defensione Declarationis Cleri Gallicani, lib. 3. cap. 5. ita suam mentem aperit: *Illud etiam asserimus ad placandos catholicos & Hæreticos retundendos, de deponendis Regibus nullum canonem aut professionem ab Ecclesia fuisse editam, neque a quoquam aut concilio, aut etiam Papa pronuntiatum esse, ne quis negaret Principes a Pontificibus posse deponi.*

Eodem accedit, sententiam quæ Ecclesiæ ejusque ministris Reges deponendi potestatem, directumque vel indirectum in eorum temporalia dominium negat, unam & unicam veram esse, quia una & unica est, quæ sacris litteris, Traditione, Evangelii que & christianæ Religionis mente nitatur.

Audite ergo, reges, & intelligite, quoniam data est a Domino potestas vobis. Sap. VI. 2. & 4.

Reges gentium dominantur eorum; vos autem non sic. Luc. XXII. 25.

Regnum meum non est de hoc mundo. Joan. XVIII. 36.

Ait Petro Jesus: converte gladium tuum in locum suum. Matth. XXVII. 52.

Petri gladius in vaginam revocatur a Christo, & ostenditur non debuisse eximi nec pro Christo. Aug. Epist. 93. alias, 48. T. I. Part. II. pag. 233.

Sciunt

Sciunt Imperatores, qui illis dederit imperium . . . Sentiant enim esse Deum solum, in cuius solius potestate sunt, a quo sunt regendi. Tertull. Apologet. cap. 30. p. 27.

Nihil tribuimus dandi regni atque imperii potestatem nisi Deo, qui dat felicitatem in regno coelorum solis piis, regnum vero terrenum & piis & impiis. Aug. Lib. V. de Civit. Dei, cap. 25.

Ubi non respondebat, sicut ovis filebat; ubi respondebat, sicut pastor docebat. Discamus ergo, quod dixit, & per quod Apostolum docuit, quia non est potestas, nisi a Deo, August. Tract. CXVI. in Joann. num. 5.

Cum super Imperatorem non sit nisi solus Deus, qui facit Imperatorem; dum se Donatus super Imperatorem extollit, jam quasi hominem excesserat metas, ut prope se Deus, non hominem assemeret. Optat. Milev. Lib. III. cap. 3. p. 56.

Rex utique erat, nullis ipse legibus tenebatur; quis liberi sunt reges a vinculis delictorum, neque ullis ad poenam vocantur legibus, tui sub imperii potestate. Homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius. Ambros. in Apolog. David. I. num. 5. T. I. p. 692.

Quando rex delinquit, soli Deo reus est . . . quis hominem non habet, qui ejus facta dijudicet. Cassiodor. Exposit. in Psalm. 51. P. II. p. 170.

Si quis de nobis, o rex, justitiæ tramitem transcendere voluerit, a te corrigi potest; si vero tu excesseris, quis te corripiet? . . . Quis te condemnabit, nisi is qui se pronuntiavit esse justitiam? Gregor. Turon. Lib. V. Histor. Franc. cap. 19.

Quia dispensationes rerum temporalium regibus attributa sunt, & Basilei, id est, fundamentum populi & caput existunt; si aliquando potestate sibi concessa abutuntur, non sunt a nobis graviter exasperandi; sed ubi sacerdotum admonitionibus non adquisierint, divino iudicio sunt reservandi. Yvo Carnotens. Epist. 171. P. II.

Nemo regum a progenitoribus regnum sibi administrari, sed a Deo veraciter atque humiliter credere debet dari, qui dicit: Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Concil. Parisiense, an. 129.

In quo facto pontificalem sic exerimus auctoritatem, ut non obliviscamur regiam a Deo constitutam esse sublimitatem, dicente Apo-

stolo: subiecti estote regi quasi præcellenti. Concilium apud Troslejum an. 909.

Reges & Principes in temporalibus nulli ecclesiasticæ potestati, Dei ordinatione, subjici. neque auctoritate clavium directe vel indirecte deponi, aut illorum subditos eximi a fide atque obedientia, ac præstito fidelitatis sacramento solvi posse; eamque doctrinam publicæ tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesiæ, quam imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam omnino retinendam. Declaratio Cleri Gallic. an. 1682. die 19. Martii.

Hæc autem celebris Declaratio tam Evangelii & Christianæ religionis menti congruit, quam contraria sententia repugnat; quis enim tandem inficias jerit Evangelii & Christianæ religionis vim & rationem simplicitate, humilitate, suavitate, patientia, temporalium rerum abdicatione, paupertate, & erga Principes ad terrarum orbem in politico ac civili ordine regendum a Deo institutos obedientia contineri? Quis etiam negaverit fastus, ambitionis, elationis, dominationis, imperii, supra ipsa coronata capita, pruriginem cum hac ipsa Evangelii Christianique nominis ratione omnino pugnare? Itaque videmus sapientiores Pontifices acutiusque cernentes ingenue fateri non dubitasse nullam sibi in Regum temporalia potestatem suppetere. Innocentius III. rotundis verbis. in *cap. per Venerabilem*, pronuntiavit neminem esse cui subsit, ad temporalia quod attinet, Galliarum Rex. Revocavit Clemens V. Bonifacii VIII. Bullam qua Pontifex hic contendebat suæ ipsius auctoritati Principes subdere. Innocentium IV. ipsum eo mœrore perculerunt mala, quæ ejus in Fridericum Imperatorem facinus in ipsum totamque Italiam invexit, ut ei vita gravis evaderet, cuperetque se nunquam de eo deponendo Principe cogitasse; refert id Trithemius in Chronico Hirsaugiensi. Et sane infelix ausum hoc originem præbuit Guelforum & Gibellinorum factionibus quæ per tria & amplius sæcula Italiam vastarunt; atque id omnino potest ex ejusmodi conatibus expectari, qui nihil unquam aliud quam perturbationem, confusionem, incommoda, bella, verbo, omnis

omnis generis mala in Ecclesiam ac civile regimen inferent.
Aug. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.

Concilium Biterrense, an. 1246.

Guillelmus de la Brogne, archiepiscopus Narbonensis, concilium hoc cum suæ provinciae episcopis celebravit, in eo-
 que Collectionem edidit canonum quadraginta sex, qui e su-
 perioribus conciliis, videlicet generali Lateranensi quarto,
 Narbonensi an. 1228. & Avenionensi deprompti erant. In
 eodem condidit, in ejus regionis inquisitorum gratiam, con-
 stitutiones triginta septem, *consiliorum* nomine, quæ iisdem
 manductio, seu directorium veluti quoddam sunt. *Ibidem.*

Concilium Valentinum, in Delphinatu, an. 1248.

Petrus, Cardinalis episcopus Albanensis, & Hugo, car-
 dinalis presbyter titulo S. Sabinæ, habuere concilium hoc,
 mense Decembri an. 1248. Provinciarum Narbonensis, Vien-
 nensis, Arelatenfis & Aquisextiensis episcopis constabat co-
 tus. In eo superiorum conciliorum in clericos publica offi-
 cia in secularibus jurisdictionibus obeuntes, in perjuros, in
 sacrilegos, in veneficos, in clericorum homicidas instaura-
 ta statuta; in eodemque Imperator quoque Fridericus ejus-
 que fautores excommunicatione perculsi.

Concilium Salmuriense, an. 1253.

Petrus de Lamballio, archiepiscopus Turonensis, habuit
 concilium hoc in abbazia S. Florentii Salmuriensis, ineunte
 mense Decembri an. 1253. in eoque edidit apprime utilia sta-
 tuta triginta duo.

1. In omnibus cathedralibus & collegiatis ecclesiis hora
 canonicæ, qua decet, religione recitabuntur, & unus e cho-
 ris non prius versiculum inchoabit, quam antecedentem ver-
 siculum alter absolverit.

2. Archidiaconis, archipresbyteris, decanis ruralibus aliis-
 que id erit curæ, ut sanctuarium, fontes, sancta olea, san-
 ctum chrisma, clave apposita, conclusa sint; & sacramenta
 frequentibus in locis, potissimum vero in urbibus cum reve-
 rentia deferantur.

3. Corporalia presbyteri superpelliceo induti, & in nidiore vase, ad hunc usum designato detergent; aqua vero quæ primæ ablutioni inservierit, in piscinam injicietur. Altaris & presbyterorum lintea lavabit femina aut puella seorsim a linteis cæteris, & opera dabitur, ut ea probe facta tecta ferventur.

4. Librorum, vasorum, vestium, ornamentorum aliarumque ad Ecclesiæ usum mobilium rerum inventarium fiet, fideliterque singula custodientur. Archidiaconi, archipresbyteri & rurales decani, qui culpæ hac in re suberunt, suspendentur; nec ante sententia relaxabitur, quam solidos decem, singularum ecclesiarum in quibus erit de eorum negligentia querendi locus, fabricæ addicendos solverint.

5. Archidiaconi ad diaconatum, & archipresbyteri, itemque rurales decani ad presbyteratum se intra annum promovendos curare debebunt.

6. & 7. In ecclesiis earumve porticu ad lites tribunalia non aderunt; nec archidiaconi aliive inferiores prælati coram episcopo pro tribunali sedebunt.

8. Officiales seu approbatos, extra urbem, archidiaconi, archipresbyteri, rurales decani, aliive inferiores præfules non habebunt; nec iidem de matrimonii, simoniæ aliisque causis ad degradationem seu depositionem tendentibus, sine expressio proprii episcopi mandato, cognoscent.

9. In Præfules interdictio, ne exigant pecuniaria stipendia, procurationum nomine. Procuratio, seu diversorium nocturnum iis tantum debetur, qui suas ipsi per se visitationes peragunt.

*Contingebat interdum, ut præfules qui in parochialibus aliisque ecclesiis visitationis jure gaudebant, procurationes duas seu stipendia duo ab iisdem ecclesiis exigerent; unum ex numerata pecunia extra visitationis tempus; alterum ex cibariis, ipso suarum visitationum tempore. Hunc ergo abusum damnat synodus, mandans, ut nullum præfules stipendium extra suarum visitationum tempus accipiant; ipsoque visitationum tempore, hospitioque & alimento, ecclesiarum quas visitabunt, impensis, contenti sint.

10. Renovatur concilii apud Castrum Gontherii, an. 1231. habiti canon sextus qui canonicorum numerum definitum statumque vult, prohibetque, ne præbendæ ad augendum canonicorum numerum in partes secentur.

11. Non recipietur quisquam canonicus qui non in legitimo matrimonio natus sit.

12. Prælati non nisi manifestæ necessitatis titulo subsidium petere, illudque non nisi moderatum & ex charitate accipere debent.

13. Abrogantur pensiones quas præfatorum nonnulli patrocini imposuerant.

14. & 15. Regulares servabunt constitutiones, quæ ad eos spectantes in summorum Pontificum litteris continentur; earumque exemplar, vulgari lingua, cuique monasterio præsto erit.

16. & 17. Peculii nihil habebunt monachi, nec se litigiis miscebunt, quæ sæculares afficiunt.

18. Abbates regularia loca laicis nec ad vitam nec ad tempus tribuent.

19. Adigentur, per censuram, abbates, ut veterem monachorum numerum in unoquoque monasterio restituant.

20. Veteres pensiones prioratibus impositos non augebunt.

21. Cum prioratus aliquos vacare contigerit, impedient, ne spolientur, novisque prioribus eorumque confratribus, ad proximam messem usque, sustentandis prospicient. In id etiam incumbunt, ut prioratum ædes reparent, & fartas tectasque servant.

22. Abbates, priores alique religiosi nullum depositum extra monasterium habebunt.

23. In clericos interdictio, ne mercaturæ se immisceant, ullumve societatis contractum cum mercatoribus ineant.

24. Ecclesiastici iudices non multiplicabunt citationes, commissis personis pluribus, ut quos maluerint, indiscriminatim apud eos in jus vocent.

* Ecclesiasticorum iudicum eos spectat canon hic, qui presbyteris sibi subiectis vendebant, quoscunque voluissent, apud eosdem citandi jus.

25. & 26. Interdictio, sub excommunicationis poena, ac ecclesiasticæ jurisdictionis exercitatio, aut sententiarum executio per minas, terrores ac facta turbetur.

27. Renovatur clandestinorum matrimoniorum prohibitio, pluribus rationibus nixa, cujusmodi sunt animarum detrimentum, discordiæ, bella & homicidia quibus ea occasionem præbent. Ad annorum trium suspensionem damnatur quicumque e clericis aliquam rationem inierit, quæ eadem firmare possit, & contrahentibus pecuniaria poena, ad Episcopi voluntatem, imponitur.

28. Damnatur abusus eo tempore communis inter episcopos, ut parochias plures in commendam conferrent clerico, qui jam unam in titulum possidebat. Eum synodus beneficio privat, qui ex hoc abusu illud acceperit, & collatori, hac vice tantum, illud conferendi potestatem adimit.

29. In episcopos interdictio, ne reddituum ad parochiales ecclesias pertinentium partem sibi vindicent, easve novis pensionibus onerent.

30. Instauratur Turonensis concilii canon, qui beneficiarios, aut in sacris ordinibus constitutos clericos vetat suis naturalibus filiis suisve concubinis quicquam legare. Ejusmodi legata addicentur ecclesiæ.

31. Beneficiarius cui de sacerdotali præbenda provisum fuerit, eam retinere non poterit, quin se presbyteratu initiandum curet, ac tamquam presbyter eidem deserviat.

32. Servabuntur, sub excommunicationis poena, provincialia statuta omnia ab archiepiscopis præscripta, qui Petrum de Lamballio antecefferunt. Memoratur concilium alterum quod eodem anno 1253. in Castro Gontherii idem archiepiscopus habuit. Ejus unum tantum statutum affertur in eos editum qui apostolicis litteris abutebantur. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Albienſe, an. 1253.

Zoenus, episcopus Avenionensis & sanctæ Sedis legatus, habuit concilium hoc una cum Narbonensis, Bituricensis & Burdigalensis provinciarum episcopis numero pluribus. Eo
potif-

potissimum spectabat concilium hoc, ut Tolosani, ann. 1229. habiti, aliorumque quæ eodem referebantur, decreta renovaret. Conficiuntur hinc canones unus & septuaginta quos repetere inutile esset. *Ibidem.*

Concilium Biterrense, an. 1255. vel 1256.

Guillelmus, archiepiscopus Narbonensis, suis cum suffraganeis hanc synodum celebravit, cui etiam abbatum, baronum & equitum indigenarum plures adfuere; ibi rex sanctus Ludovicus legi jussit statuta triginta duo, quæ omnia a synodi patribus approbata fuere.

Priora novem Senecallos, Præfectos aliosque officarios spectant; quos nempe jubent jurejurando promittere se nullum illicitum lucrum facturos; nullum donum directe vel indirecte accepturos, iis exceptis quæ ex urbanitate dantur, cujusmodi cibaria sunt, quorum valor parisienses solidos decem non superet; non passuros cuiquam ex eorum familia, seu domesticis largitiones conferri; officiariis superioribus nihil daturus, &c.

10. His ipsis officiariis mandat, ut ab omni verbo abstineant, quod parum erga Deum ejus matrem sanctosque in cælis regnantes obsequio consonum sit.

11. Omnes officarios vetat ullam terram, dum munus obeunt, sine regis venia, in suæ jurisdictionis loco emere.

12. Iisdem officiariis totique eorum domui matrimonia cum personis ex eorum senecallatu seu præfectura, sine regis venia, interdicat.

13. Nocturna diversoria & procuraciones in monasteriis concedendi jus uni regi tribuit.

14. Articulos duos, decimum secundum & decimum tertium explicat, iisque exceptionem apponit.

15. Et sequentia octo eo spectant, ut impedian, ne provinciae, inferiorum officiariorum multitudine præter modum onerentur, aut per eorum qui justitiæ præsunt, prævaricationes vexentur.

23. Renovat statuta jam edita, ut Judæorum impietatibus & usuris frenum adhibeatur.

24. Aleas vetat & peculiariter tesserarum academias, easque confici prohibet, & in negotiationem deduci.

25. Cauponas omnibus præter quam viatoribus interdicit.

26. Mulieres aut puellas quæ pravis moribus sint, seu in agris, seu habitatis in locis ferri non vult, sed post editas monitiones, quicquid eadem possident, occupari, eumque qui scienter suam iis domum locaverit, pactum unius anni redditum loci præfecto solvere.

27. Et sequentia duo Judæorum usuras spectant; ibique quicquid ultra sortem est, usura appellatur.

30. Privatorum hominum equos adhiberi vetat, præterquam ad regis servitium, cum equi conductitii non sufficiunt; & in hac ipsa facti specie, mercatorum, transeuntium, pauperum equis parcendum, & ad divites tantum pergendum est.

31. Id quoad ipsum regem vetat, nisi ejus expressum mandatum adsit, siquidem equi ad ecclesiæ personas pertinent.

32. Declarat Regem, super his omnibus capitibus, explicandi, mutandi, corrigendi, addendi, adimendi quod e re fore judicaverit, potestatem sibi reservare. *Ibid.* & Balutius in Concil. Gall. Narbon.

Concilium Burdigalense, an. 1255.

Concilium hoc quod proprie non est nisi Burdigalensis cleri synodus, habitum fuit Aprilis die 13. an. 1255. a Gerardo de Malemort, ejus urbis archiepiscopo, qui in eo statuta edidit quæ sequuntur.

1. Clerici quibus ecclesiæ sunt, in iis residebunt, & se statis temporibus ad recipiendos ordines fistent, secus eam poenam subituri, suis ut beneficiis priventur.

2 & 3. Parochi & presbyteri quempiam in ecclesiis stipem quæritare non sinent, sine archiepiscopi aut sanctæ Sedis mandato; neque vero externos clericos, sine episcopi venia, recipient.

4. A sancta Sede missæ litteræ executioni non mandabuntur, cum magna fuerit præscripti temporis elapsa pars.

5. Non dabuntur hostiæ consecratæ infantibus die Paschatis, sed panis benedictus tantum.

6. Per-

6. Prescribent parochi suis in missalibus, bonorum quæ ad singulorum Ecclesiam pertinent, inventarium, eaque sine Episcopi consensu alienare non poterunt.

7. Presbyteri non dabunt laicis reliquias super quibus iurent, quibus temporibus super Evangeliiis jurare vetitum est, præter quam pacis ergo. Jam vero tempora hæc quibus super Evangeliiis jurare prohibitum, sunt a Septuagesima ad Pascha, ab Adventus initio ad Epiphaniæ octavam usque, in Rogationibus, omnibusque per annum Dominicis diebus.

8. Presbyteri nullam item, nisi Episcopo consentiente, apud laicos iudices aggredientur.

9. Non amplius suis e capsis extrahentur reliquiæ, nec venales exponentur; novis honos sine Papæ approbatione non deferetur.

10. Clerici de criminalibus causis nec cognoscent, nec judicabunt.

11. Excommunicatis absolutio in mortis articulo non conferetur, quin fecerint adversariis satis, aut se facturos, dato sponfore, promittant. Qui eos aliter absolverint, ipsi obligationi suberunt.

12. Non agentur causæ in religiosorum claustris, in interdicti poenam.

13. Laici qui possident tenentve decimas, excommunicatione plectentur & ecclesiastica sepultura privabuntur.

14. Statutum hoc & sequentia ad 25. usque, decimas, novales aut primitias & ipsa spectant; declaratur novales ad parochos pertinere. Vetatur, ne decimæ oppignerentur aut alienentur; & præter decimas, statuitur, ut laici solvant etiam primitiarum jus, quæ pars est tricesima, quadragesima aut quinquagesima.

25. Privantur ecclesiastica sepultura laici, qui nolunt debita jura parochis solvere.

26. Interdictio, ne quid ob sacramentorum administrationem, vel ob beneficiorum collationem exigatur.

27. Proscribent domini, sub excommunicationis poena, laicorum excommunicatorum bona, qui presbyterorum ingratii,

tiis, ecclesiam ingrediuntur, & divinum officium perturbant.

28. Qui quadraginta dierum spatio, in excommunicatione perstant, novem librarum mulctam solvent.

29. Confratres, e quacunque confraternitate fuerint, neminem in societatem recipient, sine expresso capellani consensu.

30. Haud magis iidem nova statuta condent, nullumque sibi caput eligent, sine parochi consensu. *Ibidem.*

Concilium apud Pontem Audemari, seu Audomari, Audemarense, Audomarense, ann. 1257.

Concilium hoc, quod Septembri mense habitum fuit, edidit, seu instauravit antecedentium conciliorum constitutiones viginti.

13. Monachos vetat solos ubi ubi degere.

14. Mandat, ut monachi qui in prioratibus non conventualibus commorantur, abstinentiam et jejunia secundum Papæ Gregorii constitutiones servant.

15. Eisdem vetat cum sæcularibus sine peculiari Episcopi venia versari.

17. Declarat rurales decanos nullam nisi de scripto excommunicationem ferre posse.

20. Presbyteros ait nullam excommunicationem generatim & sine canonicis monitionibus pronuntiare posse, nisi cum de furto aut de amissis rebus agetur. *Bessinius, in Concil. Normann.*

Concilium Copriniacense, seu, de Copriniaco, an. 1258. seu, 1260.

Gerardus de Malemort, Archiepiscopus Burdigalensis, habuit concilium hoc, in eoque edidit statuta viginti novem.

1. In parochos, excommunicationis statuta poena, interdictio, ne aliorum parochorum subditos, dominicis, festisque diebus, suas in Ecclesias recipiant.

2. In eosdem parochos interdictio, ne aliarum parœciarum incolas suis in parœciis sepeliant.

3. Renovatur decimus nonus concilii an. 1238. apud Campinacum habiti Canon.

4. Excommunicati, interdicti aut suspensi, quoad absolu-

relationem susceperint, in censuræ locis manebunt, tamen cum adversariis convenerint.

5. Renovatur concilii, an. 1238, apud Campinacum habiti, canon viceſimus, contra religiosorum peculium, & sequentia quoque statuta, ad 18. usque, canonum ejusdem concilii repetitiones sunt.

18. Presbyteri, qui suspectas feminas suis in domibus, aut alibi, licet moniti, retinuerint, excommunicationem a Legato in ejusmodi presbyteros latam subibunt.

19. Servabuntur omnia præcepta jejunia, quadragesimæ in modum, exceptis hebdomadæ Pentecostes jejunis, in quibus ob festi dignitatem, ova & caseum edi licebit. Per totam Ascensionis hebdomadam omnino a carnium usu abſtinebitur, præter quam Ascensionis ejusdem die.

20. Vetabunt parochi, excommunicationis indicta poena, nec carnes prima Quadragesimæ die dominica comedantur.

21. Fit præceptorum dierum festorum enumeratio, quos inter ponuntur hi: S. Lucæ, S. Marci, S. Martialis, S. Eutropii, S. Georgii, Conversionis S. Pauli, Cathedræ S. Petri, Transfigurationis, S. Nicolai, sanctæ Catharinæ, sanctæ Mariæ Magdalenæ, &c. statuitur etiam, ut dominica dies ab una ad aliam vesperam celebretur, hoc est, a sabbati vespere ad dominicæ ipsius vespas.

22. Numerus præfationum Missæ ita finitur, ut eæ non plures quam decem sint, quemadmodum in nostris Missalibus etiamnum sunt.

23. In laicos, sub excommunicationis poena, interdictio, ne sibi locum una cum clero in choro sumant, divini officii tempore.

24. Feminae, quæ ventrem gerunt, ei legi suberunt, ut, cum erunt puerperio proximæ, confessionem edant & communionem suscipiant.

25. Publicos fornicatores parochi excommunicatos denuntiabunt.

26. Se perinde cum iis gerent, qui mercatus & nundinas, dominicis festisque diebus, frequentant, aut qui per continuos tres dominicos dies a suis parœciis recedunt, aut qui

qui boves diebus dominicis plauistro subdunt , quin vera necessitas sublit.

27. Excommunicatos etiam generatim parochi pronuntiabunt eos omnes , qui Ecclesiæ , quacunque tandem ratione , injuriam inferunt.

28. Prohibetur , excommunicationis indicta poena , ne quis baro , dominus , aliisque Ecclesiæ ædificia aut prædia usurpet , occupet , aut occupanda curet.

29. Solemnem in modum baptisma in Paschate tantum & Pentecoste conferri debet , nisi forte magnus puerorum , qui baptizandi sunt , numerus postulet , ut iidem aliis temporibus baptizentur.

30. Præcipiuntur ob sacrum bellum preces.

31. In feminas , sub excommunicationis poena , interdictio , ne recens natos pueros secum in lecto teneant. Si quem puerum , in hac facti specie , perire contigerit , qui quæve ejus morti per suam negligentiam occasionem præbuerint , ad Episcopum , vel ad Episcopi confessarium (*vel ad suum confessorem*) , hoc est , ad poenitentiarium remittentur , suæ ut culpæ absolutionem obtineant.

32. Qui e sedis apostolicæ delegato jussi fuerint aliquem in jus accire , non id facient , quin authenticum suæ commissionis exemplar exhibeant.

33. In ebriosos clericos officii & beneficii privatio decernitur.

34. Traduntur regulæ quoad quæstiones quasdam , quæ super luxuriæ peccato proponi debent.

35. Repetitur monachos abstinentiam servaturos esse.

36. Repetitur etiam in eos excommunicatio , qui mercatus & nundinas , dominicis festisque diebus , frequentant.

37. Negotiatio clericis interdicitur.

38. Clerici conjugati ecclesiasticam jurisdictionem exercere non poterunt.

39. Sepelli non poterunt , sine episcopi venia , in ecclesiis alii quam fundatores , patroni & parochi. Prohibetur quisque sæcularis seu regularis sacerdos , sub excommunicationis poena , sponsalia aut matrimonia , quin parochus unius contrahentium peculiarem facultatem concesserit , celebrare.

Concilium Ruffiacense, ann. 1258.

Gerardus de Malemort, Archiepiscopus Burdigalensis, una cum suæ provinciae Episcopis, concilium hoc, Augusti mensis die 21. celebravit, in quo decreta seu capitula decem condidit.

Horum priora quatuor in eos feruntur, qui Ecclesiae jurisdictionem turbant, qui ejus jura seu libertates violant; qui invadunt ejus bona, aut ejusdem censuras contemnunt.

5. Inhibet ecclesiasticorum cuique, ne agat aut respondeat in sæculari foro, quoad negotia, quæ Ecclesiam spectant; atque id in excommunicationis ipso facto subeundæ poenam in delinquentes, itemque in magistratus aliosve qui ad id eosdem adegerint.

6. Ab advocati munere, in sæcularibus curiis, omnem religiosum, omnem beneficiarium, & quemvis alium clericaturæ addictum arcet.

7. Inter Episcopatus officia refert illud operam dandi, ut ultimæ defunctorum voluntates executioni mandentur; eaque mente, legitimi testamenti condiciones notat in eo positas, ut illud coram parocho nonnullisque fide dignis testibus conficiatur.

8. Rationem statuit, qua cum excommunicatis morti proximis agendum est, quibus nempe absolutio nisi post integram, siquidem ei pares sunt, satisfactionem conferri non debet.

9. Sanctæ Sedis commissarios docet, quid in suæ commissionis executione servare debeant.

10. & ultimum vetat in Ecclesia locisque claustralibus ad civilia negotia & ad lites tribunalia, ne clamores & quidquid a forensibus contentionibus sejungi nequit, mentis avocationem inducant. *Ibidem.*

Concilium Montis Pessulani, seu, Monspelliense, ann. 1258.

Jacobus, Archiepiscopus Narbonensis, ejusque suffraganei celebrarunt concilium hoc, in eoque edidere canones octo.

1. Eos communione privat, qui ecclesiarum ecclesiasticarumque personarum jura & libertates violant.

2. Prohibentur Episcopi eos ad tonsuram recipere, qui

ex ipsorum dicecesi non sunt ; jubenturque hanc iis tantum conferre , qui viginti annos nati eam composito ad pietatem animo petunt , quibus id consilii est , ut Ecclesiae deserviant , qui denique aliqua ex parte, clericali scientia imbuti sunt.

3. Clerici qui non vivunt , ut clericos decet , quique alicui negotio vacant , immunitates & privilegia quibus gaudent , amittunt.

4. Qui se sanctae Sedis delegatos aut subdelegatos dicunt , suam commissionem ante probabunt , quam ejus usum faciant.

5. Usuras exigere Judaei non poterunt.

6. Quæstuantibus litteras quibus ad eleemosynam quæritandam nitantur , Episcopi dare non poterunt , nisi eas quæstuentes ipsi a metropolitano jam obtinuerint.

7. Jubentur Episcopi constitutiones has servandas curare , suisque in synodis enuntiare.

8. Mandatur , ut decretum in eos editum , qui sibi sumunt Ecclesiae bona , dominicis diebus singulis pro concione indicatur. *Ibidem.*

Concilium Colonienſe , ann. 1260.

Conradus, Archiepiscopus Colonienſis, ſuis cum ſuffraganeis, die 12. Martii, concilium hoc celebravit, in eoque, ad eccleſiaſticorum quidem, quatuordecim, ad monachorum autem Benedictinorum reformationem, viginti octo canones edidit.

Ad eccleſiaſticos ſpectantes canones.

1. Adigentur , per cenſuras , clerici concubinariſ , ſuas ut concubinas ejiciant , & faciant Eccleſiae ſatis , ſi Chriſti Domini patrimonium diſſiparunt. Idem vetantur aſſeſſe ſuorum filiorum nuptiis , iisque quidpiam legare.

2. Avaritia & negotiatio clericis interdicitur.

3. Iſdem mandatur , ut ſaltem legere Deiſque laudes canere ſciant ; qui vero neſcierint , idoneis viris uti jubentur , qui eorum officio fungantur.

4. Iſ commendatur , ut in veſtibus modeſtiam præſeferant , et tonſuram deferant.

5. & 6. Mandatur Simoniacis quidem , ex veterum canonum mente , ut ſe abdicent beneficiis , quæ per ſimoniam ob-

observaverunt; irregularibus autem clericis, ut ab omni obedi-
entia officio abstineant.

7. Sua dormitoria canonici reparanda curabunt, ut ipsi
in eisdem cubent; atque ita semper parati sint matutinis ad-
esse. Tabellam hebdomadis singulis ad chori statuendum
ordinem legent. Canent defunctorum officium, etiamsi re-
tributio nulla fuerit; Martyrologium legent; e choro ante Mis-
sam non egredientur, extraque suas aedes raro comedent.

8. Qui altaris servitio addicti sunt, in Ecclesia nunquam a-
derunt sine alba; *absque veste camisiati*, in textu legitur.

9. Omnes presbyteri obstruckta indumenta gestabunt, ut
se a laicis, per vestium formam perinde ac per sui status emi-
nentiam, discernant.

10. Capellani regii, Episcopales alique suis in Ecclesiis
residebunt, extra tempus illud quod eos in suorum domi-
norum suarumve Ecclesiarum negotiis detinebit.

11. Suum cuique collegiatæ Ecclesiæ pistrinum erit, ubi
capituli panis singulis canonicis distribuetur.

12. Capitulorum præpositi seu præsides, pro sui mune-
ris ratione, eo studium conferent, ut suis in capitulis per-
ficient, quidquid eorundem jura, statuta, consuetudines,
temporalia et spiritalia spectat; & capitula, quod in iis erit,
operam dabunt, ut omnem iisdem debitum honorem deferant.

13. Interdicitur, ne canonici ad præbendas, quæ non-
dum vacant, recipiantur.

14. Collegiatæ Ecclesiæ exemptæ loca omnia, quæ ad
eas pertinent, aptis parietibus cingenda curabunt.

Canones qui ad Benedictinos monachos spectant.

1. Quæcunque monasteria ad nigros e S. Benedicti Ordi-
ne monachos pertinent, divinum officium, e sancti Patri-
archæ regula, obibunt, omninoque ad altare & ecclesia-
stica ornamenta quod attinet, nitore potissimum & concin-
nitate eminebunt.

2. Monachi qui altari deserviunt, dominicis festisque die-
bus singulis, pro monasterii consuetudine, communicabunt.

3. Monachis proprii nihil erit, iisque quidquid necessa-

rium fuerit , communitas suppeditabit.

4. Incontinentes severe punientur.

5. Ad omnem simplicitatem induti erunt calceatique.

6. Qui monachi graviter monachorum alium percusserint , absolutionem non nisi a sancta Sede , vel ab ejus subdelegato percipere poterunt.

7. Simoniaci punientur e regula.

8. Iis tantum quibus per regulam licet , alimentis utentur.

9. Non egredientur nisi raro , nunquam vero sine superioris venia.

10. Abbates omnibus communitalis actis , nisi legitime impediti fuerint , ut cæteri , intererunt.

11. Suos monachos proprietarios , in capitulo , semel annis singulis , sabbato ante dominicam *Lætare* , excommunicationi subdent.

12. Profugos & apostatas monachos revocabunt , nisi regula hoc genus hominum in monasterio ferri vetet.

13. Eos unus receptor hospitem suscipere poterit , nisi id etiam Abbas monachorum alteri demandarit.

14. Magna cum alacritate ac fide erogabitur eleemosyna.

15. Monachi omnes & singuli , ægrotantibus aut infirmis exceptis , in uno eodemque triclinio comedent.

16. Ante primam , aut post completorium , extra magnæ necessitatis casum , monachis egredi non licebit.

17. Monachi , qui ante vespervas egredientur , quamprimum redibunt , ut huic officio intersint.

18. Suus erit ad delinquentes e regula puniendos monasterio cuique carcer.

19. Qui feminam in monasterio cubare passus fuerit , severe punietur.

20. Coloniensis dioeceseos monachi suum hac in urbe capitulum quotannis habebunt.

21. & 22. Abasi tonsique , ut decet , erunt monachi , nec plumeis lectis utentur.

23. Monachus qui abfuerit , nihil eorum quæ absentia suæ tempore non percepit , sibi compensationis in modum petet.

24. Monachi jejunia per regulam præscripta servabunt.

25. Mo-

25. Monasteriorum officarii, saltem semel in anno, Abbatibus & senioribus suae administrationis rationem reddent.

26. Nuptiis monachi nunquam intererunt; at proximorum consanguineorum exequiis, cujusmodi fratres & sorores sunt, interesse poterunt.

27. Nullam ad altare oblationem edent.

28. Suas singuli regulas custodient quoad clausuram, silentium, divinum officium, &c. *Ibidem.*

Concilium Arelatense, ann. 1260.

Florentius, seu Florentinius, Archiepiscopus Arelatensis, una cum suae provinciae Episcopis, habuit concilium hoc, ubinam, haud nobis constat; neque enim illud Arelate habitum; canones quidem septemdecim in eo editi.

Horum canonum praefatio de Joachimitarum doctrina fuse agit. In ejus exordio praeclearis laudibus effertur examinis in fidei quaestionibus ineunda ratio, ut conciliare judicium conficiatur; „ examinis, inquam, in quo, e veterum patrum sanctorumque Episcoporum deliberatione, „ contra pseudo-sapientum frivolas ratiocinationes, exquisitur definiturque, quae demum doctrina sit fere e primi „ pastoris, qui de coelo descendit, sinu deprompta, perque „ terrarum orbem ab ejus Apostolis disseminata. Sunt haec „ nimirum conciliorum examina & judicia quibus traditio, „ seu potius immutabilis series traditionum Ecclesiae continetur. Usui fuit haecenus adjumentum hoc, quam saepe „ impediri necesse fuit, ne coorta schismata & haereses latius serperent; per hoc eorum detecta levitas atque adeo falsitas; damnataeque & proscriptae novitates sanae doctrinae „ contrariae. “

Exponitur deinde Joachimitarum doctrina, qui pro suis absonis notionibus ternaria plura somniabant. Primo & summo sanctae Trinitatis ternario addebant alia non aliunde quam ex eorum imaginationis deliramentis ducta; primum conjugatorum hominum, sub Patris regno; est hic veteris testamenti status; alterum clericorum sub Filio; tertium monachorum, sub Spiritu Sancto. His addebant ternarium

aliud, consecratum ex legibus tribus, Mosaica, Christiana, eaque quam *æterni Evangelii* legem vocabant. Dabant primum Patri, secundum Filio, tertium Spiritui sancto. Hoc tertium tempus, quod *majoris gratiæ & revelatæ veritatis* tempus nuncupabant, ab an. 1260. incipere & ad mundi finem usque perdurare debebat. Hoc ipsum tertium tempus spiritui, veritati, seu unitati a sacramentorum umbra & velo solutæ prorsus addictum erat, ut proinde nulla amplius esset per Jesum Christum redemptio, nulla amplius sacramenta in Ecclesia, figuræ nullæ, signa denique omnino nulla. Doctrina est hæc a qua Christianus quisque abhorere debet, inquit concilium, quandoquidem nos fides docet Sacramenta invisibilis gratiæ visibiles imagines esse; imagines, inquam, sub quibus Dei Filius constanter usque ad mundi finem se nobiscum remansurum promisit. Damnat deinde synodus *æterni Evangelii* librum, in quo errores hi continentur, commentariosque & scripta omnia, quæ super hac re in ejus manus inciderunt. Atque is quidem est concilii canon primus.

2. Parochis mandat, suos ut parochianos de baptismi necessitate moneant, iisque illius conferendi, in urgenti facti specie, rationem tradant.

3. Pronuntiat eos, qui confirmationis sacramentum seu administrant, seu recipiunt, jejunos esse oportere, lactentibus exceptis infantibus, itemque excepto necessitatis casu.

4. Matrimonium absque ecclesiæ auctoritate contrahi vetat.

5. Perpetuos saltem vicarios in parochialibus ecclesiis omnibus adesse jubet.

6. Trinitatis festum diei dominico Pentecostes addicit.

7. Ligneas faces in Ecclesiis adhiberi vetat, cereasque deinceps adhibitas vult.

8. Judæos prohibet cappis & tunicis indutos incedere, aut in vestitu quidpiam cum presbyteris habere commune, iisdemque mandat, ut se a Christianis per aliquas notas fcernant.

9. Clericos beneficiarios vetat advocati officio in laicis tribunalibus fungi, præter quam in Ecclesiæ, pauperum, viduarum & orphanorum gratiam.

109. Monachis & canonicis regularibus interdicat, ne quid *fabrii* pro prædicatione seu ab auditorio ipso, seu a magistratibus per urbes & vicos constitutis accipiant; & id quidem, suspensionis indicta poena.

11. Regularibus canonicis commendat aliqua regularitatis capita, sui ut patris S. Augustini regulam ad apicem exquantur; exempli causa, an recte se gerant, cum in triduo comedunt, Adventus tempore aliisque in textu notatis (qui hoc in loco mendosus est). Mandatum, ut iidem equitantes clausum habitum uniformem & regularem ferant; utanturque ephippio albo, textove xylino, sine stragulo. Refractarii arcebuntur a communi mensa per dies octo, ac tum quidem comedent, humi sedentes, id quod eis tribui libitum fuerit.

12. Abusum corrigit ad quem equites S. Joannis Hierosolymitani & equites Templi sua privilegia trahebant, dum amicis quos inter & præfules dissidia erant, ordinis S. Joannis aut Templi notas & insignia dabant, ut eos, hac ratione, ordinariorum correctioni subtraherent. Pronuntiat concilium signa hæc impedimento non fore, quominus prælati per commune jus eos arrogantes clericos punire possint.

13. In hospitalibus religiosas personas statui jubet, quibus eorum cura sit.

14. Fidem actis adhiberi non vult per quæ pecuniam Episcopus mutuatur, nisi ejus sigillo firmata sint.

15. Religiosos vetat suas in Ecclesias dominicis festisque diebus laicos admittere, & parochialium officiorum tempore concionari.

16. Pœnitentarios in parœcias missos, ut a reservatis casibus absolvant, hos tantum causas in confessione audire vult, & ad parochos quoad alios remittere.

* Is olim mos obtinebat, ut pœnitentarii missionarii, nempe presbyteri quibus erat a casibus Episcopis reservatis absolvendi potestas, in urbes & vicos, per Quadragesimam, mitterentur; quod bene multis occasionem præbebat, ut eam cui suberant, propriis parochis confitendi obligationem eluderent, agentes iis se missionariis pœnitentariis sua

omnia peccata confessos esse. Ut huic incommodo occurreret, impediretque, ne annuæ apud proprium presbyterum, id est, parochum confessionis præceptum infringere-
tur, statuit Arlatense concilium, ut poenitentiarii ad absolvendum a reservatis casibus in parœcias missi reservatos eos tantum, in confessione. casus audirent, ad parochos autem quoad alios remitterent: *Inhibemus*, inquit concilium, *ne confessores hujusmodi, qui mittuntur solummodo ad prædicta (casus reservatos), per villas & parochias diœcesis discurrentes, generalibus parochianorum confessionibus audiendis se occupent. . . . sed eos ad proprios remittant sacerdotes, & casibus pro quibus mittuntur, poenitentes absolvant; ne ipsi parochiani mandatum de confitendo saltem semel in anno propriis sacerdotibus, simulatorie & dolo se gaudeant evasisse.* At difficultatem, eamque haud levem exhibet statutum hoc, e quo nempe consequens fit confessionem posse bifariam dividi, peccatis scilicet partim uni sacerdoti, partim alteri declarandis; quod falsum est, tum quia lethalis unius peccati absolutio a nemine percipi potest, quin a cæteris quoque omnibus absolutus sit, cum fieri non possit, ut eodem tempore quispiam Dei amicus & inimicus sit, tum etiam quia confessarius, qui peccatorum partem tantum audisset, absolutionis formam, quæ omnium peccatorum veniam complectitur, pronuntiare non posset.

PP. Tontenojus & Brumojus, Jesuitæ, Historiæ Ecclesiæ Gallicanæ continuatores difficultatem eludunt, agentes „ poenitentiarios missionarios non debuisse nisi eorum confessiones audire, qui in reservatos casus inciderant. “ At liquido constat versionem hanc infidelem ineptamque esse, quippe quæ textum non reddit, qui disertis verbis poenitentiarios jubet a reservatis casibus tantum absolvere, & quoad cæteros ad presbyteros proprios remittere. Apparet ergo non esse perfugio locum, quin fateamur ingenue Arlatensis concilii patres hallucinatos esse, nec satis animo reputasse confessionem dividi omnino non posse.

17. Interdicit, ut quis armata manu, aut facto ipso, jura quæ in beneficia sibi arrogat, prosequatur, antequam ec-
cle-

ecclesiasticus iudex ad quem super iisdem cognitio pertinet, placuit.

Ex ambitione & cupiditate, quæ ad usurpanda aut retinenda beneficia trahebant, innumera scandala, violentiæque adeo homicidia derivabantur; quod mutationi occasionem præbuit, quæ quoad eos contigit ad quos arrogatorum iurium, quæ super beneficiis existere possunt, cognitio pertinet. Laici iudices quam ecclesiastici antevertendis, facti incommodis aptiores visi; factum hinc, ut iis de beneficiorum possessorio cognitio tribueretur; atque ad laicos ergo & regios iudices, præ Ecclesiæ dominorumque iudicibus, hoc sane tempore in Gallia de beneficiorum possessorio cognitio pertinet. Secti tamen sunt Canonistæ super hac controversia, scilicet, regali iure iurium vi, an vero ex pura putaque Romanorum Pontificum concessione de beneficiorum possessorio iudicent Galliarum Reges. Rebuffus, Guy-papius, alique canonistæ bene multi in posteriore sententia sunt, & Martini V. Bullam an. 1439. super Caroli VII. significationibus datam in probationem afferunt. Contra sentiant Du-Moulinus, alique plures, afferuntque Regem iuris vi quod ejus coronæ inhæret, non autem ob ullum privilegium, de omni seu profano seu ecclesiastico possessorio cognoscere: *Quod quidam putant iudices regios ex privilegio Papæ de possessorio hujusmodi beneficiorum cognoscere.... ungamentum est; Rex enim in regno suo supremus dominus & iudex est omnium possessionum & iudiciorum possessoriorum.... Et sic jure suo proprio cognoscit, immo etiam quandoque de petitorio, ut in vacantibus in regalia, quorum collator & cognitor est ratione coronæ suæ, non autem ex alterius cujusvis, etiam Pontificum privilegio*, Molin. in *Edict. contr. parv. dat. art. 1. tit. & num. 3.* Addunt auctores hi Martini V. Bullam profiteri regios iudices in Gallia ante omnem memoriam de beneficiorum possessorio cognovisse, nedum illi hujusmodi cognitionis privilegium concedere. *Hard. T. VIII.*

Concilium Copriniacense, an. 1269.

Petrus de Roscidavalle, qui an. 1259. Gerardo de Malemort in Burdigalensi archiepiscopatu successit, habuit concilium hoc in quo statuta quæ sequuntur, edita fuere.

1. Interdictio, ne in ecclesiis aut cœmeteriis habeantur coetus qui *vigiliarum* nomine designantur, propterea quod in iis inhonesta quædam atque adeo homicidia contingunt, quorum causa episcopos ad ecclesiarum reconciliationem vocari necesse est; permittuntur tamen luminaria aliique pietatis usus qui servari consueverunt.

2. Mandatur excommunicationis indicta poena, ut aboleantur choreæ celebres & saltationes quæ Sanctorum Innocentium festo die in aliquibus ecclesiis peragebantur, abrogeturque in eo posita consuetudo, ut eodem die quidam homines eligerentur quibus nomen *episcopi* tribuebatur.

3. Mortuorum beneficiariorum successoribus reservabuntur vacantium ecclesiarum redditus

4. Vacantium beneficiorum commendæ & collationes ad episcopum vel ad archiepiscopum pertinebunt.

5. Parochi suorum confratrum parochianos, sine eorum venia, in matrimonium non jungent.

6. Ad sanctorum mysteriorum celebrationem non admittentur alterius diocesis presbyteri, & id quidem sub excommunicationis poena tum in admittentes, tum id admissos.

7. Prohibetur, anathematis indicta poena, gallorum bellum quod erat ludi genus, cujus tunc usus in scholis & alibi.

8. Presbyteri & ecclesiasticorum alii quibus aliqua dignitas vel administratio est, clausas cappas deferent.

9. Sub anathematis poena, interdictio, ne sanctum chrisma tribuatur exemptis, qui diocesano episcopo, quod debent, reddere nolunt, & ne iis sacramenta administrentur, qui ex eorundem jurisdictione sunt.

10. Beneficarii qui absunt studiorum ergo, aut legitima alia de causa, cum proprii episcopi venia, suis in beneficiis vicarios ponent, iis designantes, ad sustentationem, pensionis satis.

11. Patroni parochis a se pendentibus congruas portiones relinquent.

12. Qui

12. Qui priores habent, detinebunt in singulis monachos duos.

13. Parochi alias sibi locatas ecclesias non tenebunt, sine peculiari episcopi venia.

14. Instruatur interdictio, ne novæ pensiones ecclesiis imponantur.

15. & 16. Interdictio, ne quis extra parochiam sepulturus detur, sine parochi venia.

17. Sua singulis parochis peculiaris domus erit, in qua permaneant, ut semper, cum de eorum ministerii functionibus agetur, in promptu sint.

18. & 19. Renovantur præcedentium conciliorum super decimis constitutiones; injungiturque parochis, excommunicationis & beneficii privationis indicta poena, ut sibi novallium possessionem vindicent. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Lambethense, an. 1261.

Bonifacius, archiepiscopus Cantuariensis, hoc suæ provinciae concilium, Majo mense ineunte, habuit, in quo super immunitatibus, privilegiis & libertatibus Ecclesiae Anglicanae edidit statuta plura. Quædam etiam occurrunt in eodem concilio statuta quæ super intrusis, excommunicatis, judiciis & officiariis ecclesiasticis, super clericis quos laici veneno necandos curant, super falsis delatoribus, super obstricta per jusjurandum fide fore, ut episcopo de diocesano criminibus interroganti respondeatur, super ecclesiarum asyis, super testamentis, confessione, poenitentia, tonsura & corona clericorum versantur. *Ibid. & Anglic. Tom. I.*

Concilium Copriniaense, an. 1262.

Petrus de Roscidavalle, Burdigalensis archiepiscopus, una cum suæ provinciae episcopis, habuit concilium hoc, in eoque constitutiones septem edidit, quæ sequuntur.

1. Loca in quibus ecclesiastici, vi facta, retinebuntur, interdicta erunt.

2. Quicumque ecclesiasticam jurisdictionem turbant, excommunicatione plectentur.

3. Barones, domini & iudices per censuras ecclesiasticas adigentur, ut eos qui excommunicationes contemnunt, ad Ecclesiæ communionem redire cogant.

4. Excommunicatis absolutio, nisi satisfecerint & restituerint, non referetur.

5. Parochiani ad officium in ecclesia interdicta, per omne interdicti tempus, pergere prohibebuntur.

6. Archidiaconi, archipresbyteri & decani suorum beneficiorum servitium vicariis demandare non poterunt.

7. Mandatur, ut hæ constitutiones quotannis in synodis enuntientur. *Ibidem.*

Concilium Burdigalense, an. 1262.

Celebravit idem archiepiscopus concilium hoc, in eoque edidit septem statuta hæc.

1. Excommunicati, quoad absolutionis litteras a proprio episcopo acceperint, in excommunicatione permanebunt.

2. Qui per anni spatium excommunicati perstiterint, hæretici censebuntur.

3. Parochus alterius parochianum sepulturæ non dabit.

4. Eos qui congruam ætatem habent, hortabuntur parochi, ut episcopo, visitationis tempore, ad confirmationem suscipiendam se fiant.

5. Eorum qui clandestina matrimonia contrahent, ministri & testes excommunicati erunt, suisque ab officiis & beneficiis suspensi. Matrimonia clandestina censentur, cum facta non sunt a viri aut feminae proprio paracho seu pastore, ex alterius consensu.

6. Præsto erit in sua paroecia cuique paracho excommunicatorum catalogus.

7. Excommunicationis absolutio non nisi a iudice qui excommunicationem ipsam tulerit, conferri poterit; ac si excommunicatum mori contigerit, ab hoc iudice, post ejus mortem, absolutio petetur. *Ibidem.*

Concilium Nannetense, an. 1264.

Vincentius de Pilennes, archiepiscopus Turonensis, habuit concilium hoc in Nannetensi urbe cum suæ provinciæ episcopis,

Incipit, feria post festum Apostolorum sancti Petri & sancti Pauli. Edidit concilium sequentia statuta novem.

1. Patroni seu collatores non id recipient, ut ad beneficium presentent, seu nominent, quod nondum vacat, in nullis obstrictæ fidei, & canonice punitionis poenam

2. Monachorum numerus, qui in prioratibus existunt, non imminuetur.

3. Clerici, potissimum vero presbyteri & religiosi qui vocationi se dedunt, suis ab episcopis punientur.

4. Novi vicariatus, præter quam in casibus a jure concessis, non instituentur.

5. Prælati, dum visitationem peragent, dabbus tantum sœculis instruetur mensa; quod præterea paratum fuerit, in pauperes distribuetur; quique id perandum curaverit, a superiore punietur.

6. Clerici qui beneficium possident, quod animarum curam adjunctam habet, in eo residebunt; quod si ejusdem generis alterum obtinuerint, primum vacabit jure ipso.

7. Clerici ab omni portorio & ab omni exactione exempti erunt.

8. Ecclesiastici judices, cujusdam extra ordinem potestatis vi, mandare non poterunt, ut quispiam appelletur in parvi momenti loca, ubi idonei jurisconsulti inveniri non possunt. Nec magis jubere poterunt, ut ad ipsorum tribunal plures personæ quam quatuor in jus vocentur, vi clausulæ: *Et quidam alii*.

9. Si Clerici bona a laico capta aut detenta fuerint, dabitur in laicum clerico recredentia, ea tamen conditione, ut clericus, dato sponse, recipiat se bona laico, qui ea detinet, redditurum, siquidem is apud ecclesiæ judicem probet sibi iis potiendi jus fuisse.

* Vocabulum hoc, *recredentia*, quo canon utitur, idem est, si generatim loquimur, ac *restitutio in integrum*, *missio in possessionem*, per quam jus rei possessionem, quæ litigio subest, ad iudicii finem usque, contendentium uni concedit. Idem scilicet fere est, quod Romani *vindicat* dicebant, cum hoc discrimine, quod *vindicat* non nisi in fiduciariarum rerum possessione

sessione locum habebant, rerum nempe quarum fruitio ea tantum conditione concedebatur, ut redderentur, at *recredentia* de rebus omnibus ademptis aut detentis pronuntiabatur, quarum restitutio seu iterata possessio concedebatur. In praesens *recredentia* vocabulum ad beneficiaria negotia redactum est, sumiturque pro judicio provisorio, quod litis tempore, litigiosi beneficii fruitionem ei contendentium servat aut tribuit, qui colorato & speciosiore jure seu titulo gaudet. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Coloniense Concilium, an. 1266.

Engelbertus, archiepiscopus Coloniensis, promulgavit, die 12. Maji an. 1266. e suae dioecesis universi cleri consensu, quadraginta quinque capitula seu statuta quae ab Henrico, archiepiscopo Coloniensi, in concilio quod an. 1322. in hac ipsa urbe Colonia habuit, confirmata fuere, atque ita provincialia statuta evaserunt.

Priora octo eos omnes excommunicationi subdunt, qui in ecclesiasticos manum injicere audent, qui ecclesias aut monasteria flammis devovent aut expilant, qui ecclesiasticas immunitates violant, qui clericorum bona aut personas ipsas diripiunt qui decimas non solvunt, qui in militaribus expeditionibus ecclesiasticos damno afficiunt, aut eorum, seu vitae tempore, seu post mortem, se bonis immiscent, eosdemve tributo onerant, quodcunque fuerit.

9. Vetat laicis, sub excommunicationis poena, ne clericos ad saecularia tribunalia traducant; & 10. clericis mutuo collatis idem vetat.

11. Editum est & ipsum in laicos, qui apud saecularia tribunalia clericos in jus vocant; & 12. in eos qui occupant aut detinent eorumdem bona.

13. Ecclesiae judicibus mandat, ut prompte laicis jus tribuant, quibus aliquod cum clericis dissidium est.

14. Excommunicationis sententiam in eos pronuntiat, qui synodorum coetum impediunt, earumve pacem turbant.

15. Praelatis injungit, qui jurisdictione pollent, suis ut juribus ad abusus corrigendos & reformandos mores utantur.

impediunt.

Eandem pœnam in eos pronuntiat, qui ecclesiasticos aut detinent.

Antes canones, ad 34. usque, versantur & ipsi super his quas ecclesiasticis laici, quasve ecclesiastici sibi inferunt; pœnasque in conciliis contra non unius generis hæc identidem repetitas decernunt.

Canon litigiorum cognitionem, quæ inter duos aut et eandem præbendam contendentes suboriri possent, iudicio & capitulo tribuit.

clericos vetat ulla ratione sacrilegis, usurariis & excommunicatis auxilium ferre.

Excommunicatorum dominorum capellanis mandat, ut eam recedant, siquidem eos permovere non possunt, nisi per mensem, faciant Ecclesiæ satis.

Mandat, ut interdicto subdantur eorum terræ, qui excommunicationem contemnunt, & per anni spatium, opere negligunt, ut ab ea liberentur.

Mandat, ut qui excommunicationem ita spernunt, in iudicio accusentur.

Prælatos aliosque ecclesiasticos statuta hæc fideliter jubet.

Pastores aliosque ecclesiasticos qui suis in ecclesiis excommunicatos non denunciaverint, quos tamquam tales de-

43. Oportere declarat, ut eccleſiaſticae perſonae omnes, regulares ſeu ſaeculares, hæc ſtatuta ſervent.

44. Mandat, ut pluries in anno, ſtatuta hæc in Colonienſis dioceſeos eccleſiis omnibus enuntientur.

45. Mandat, ut in acta referantur, & ſæpenumero publice recitentur omnium delinquentium nomina, de quibus in his ſtatutis, ut perſpiciatur in eosdem agendi ratio, delictorum qualitatibus & circumſtantiarum ratione habita. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Viennense in Austria, Vindobonense, an. 1267:

Guido, cardinalis legatus in Germania concilium hoc ex episcopis ſex conflatum, die 10. Maji an. 1267. celebravit, in eoque undeviginti ſtatuta edidit.

1. Studebunt eccleſiaſtici omnibus in rebus ea ſe ratione gerere quæ aliis exemplo ſit, quæque eorum ſtatui conveniat.

2. Prælati, quo tempore viſitationes peragent, hoſpitibus graves non erunt.

3. Clerici caſte vivent; concubinarij vero, niſi intra menſem concubinas dimiſerint, beneficio privabuntur.

4. & 5. Qui eccleſiaſticum percufferint, mutilaverint, interfecerint, non niſi a ſancta Sede absolvi poterunt.

6. Qui plura beneficia ſine diſpenſatione poſſident, illud unum quod ultimum obtinuerint, retinebunt, ſi animum obfirmaverint, ut ſibi plura quam unum ſervent, omnibus privabuntur.

7. Qui non omnes uſu ſtatutas decimas accurate ſolverint, eccleſiæ aditu, quoad ſatiſfecerint, prohibebuntur.

8. Uſurarii qui noluerint ſe corrigere, excommunicationi ſubduntur; quod ſi eccleſiaſtici fuerint, beneficiis præterea deſtituentur.

9. Superioribus perduelles clerici deponentur & beneficiis ſpoliabuntur. Collatores iis curata beneficia non conferent, qui decimum octavum ætatis annum non attigerunt, niſi diſpenſationem a ſancta Sede, vel ab ejus legatis obtinuerint.

10. Patroni, advocati & judices eccleſiarum, qui clericorum bonis, poſt horum mortem, potiti fuerint, excommunicationi ſuberunt, quoad reſtituerint.

11. Ordinarii tantum, cujuscumque sunt Episcopi, vel Archidiaconi, in beneficiis instituere poterunt; ac si propria auctoritate id aggredi ausi fuerint patroni laici, jus patronatus amittent.

12. Eos qui beneficia possident, quæ animarum curam adjunctam habent, adigent Episcopi, ut suis in ecclesiis resident ipsi per se; ita quidem, ut refractarios beneficiorum fructibus privent.

13. Episcopi, Pragensis & Salisburgensis, Cisterciensis ordinis abbatibus duobus comitantibus, omnia nigrorum monachorum monasteria, iis exceptis quæ sanctæ Sedi proxime subsunt, reformationis ergo, visitabunt.

14. Abbates non consecrabunt seu calices seu patenas; non vestium benedictionem peragent; nullam denique episcopalem functionem obibunt, sine peculiari sanctæ Sedis privilegio.

Postrema statuta quinque Judæos impetunt, quibus interdicitur omne cum Christianis commercium. *Ibidem.*

Concilium Londinense, ann. 1268.

Ottobonus, cardinalis, sanctæ Sedis in Anglia legatus, concilium hoc, Aprilis die 23. ann. 1268. celebravit, in quo ad ecclesiasticæ disciplinæ restitutionem quinquaginta quatuor canones edidit.

1. Solemne baptisma non nisi Paschatis & Pentecostes tempore conferetur; superque baptismatis forma parochi & vicarii, vernacula lingua, suos parochianos erudiant.

2. Interdictio, ne quid ob sacramentorum administrationem exigatur.

3. Ea lex aderit, cum suspensionis poena, ut intra annum ecclesiæ consecrentur; easque gratis episcopus consecrabit.

4. Clerici qui arma deferant, excommunicatione placentur, suisque beneficiis privabuntur, ni resipuerint, satisque fecerint intra tempus quod episcopus iis præscribet.

5. Gestabunt clerici vestes, quæ saltem sub medium crus usque descendant. Iis erit corona latior, & capilli ita cæsi, ut aures pateant. Non ferent *insulas* quas vulgo *coifas* vocant,

Richard Concil. Tom. II.

Q

inquit

inquit textus, capitis tegmina scilicet, quæ caput ipsum totum obtegant, nisi iter agant.

6. Advocati officio in sæcularibus tribunalibus clerici non fungentur, nisi quibus in casibus per jus licet. Neque vero iudices aut assessores erunt *in causa sanguinis*.

7. Sæcularem justitiam clerici non exercebunt.

8. Instauratur constitutio jam in Londinensi concilio ann. 1237. ab Othone, sanctæ Sedis legato, edita quæ clericos concubenarios ab officio & beneficio suspendit, qui intra mensem concubinas suas non expulerint.

9. Nemo suscipietur, ut vicarius sit, nisi sit presbyter, aut saltem, primis quatuor Temporibus, diaconus ordinandus, & in sui vicariatus loco resideat, postquam curata, quæcumque tandem haberet, beneficia deseruerit. Qui vero nondum presbyteri jam vicarii instituti fuerint, presbyteratum intra annum sument.

10. Intrusi ab omni officio & beneficio suspensi erunt, adigenturque, ut damnis quæ beneficiorum, quibus poti fuerint, titularibus attulerint, satisfaciant.

11. Institutio in beneficio nulla erit & invalida, nisi ex authenticis probationibus constet titularem mortuum esse, aut beneficium resignasse, aut denique quavis alia ratione eo se abdicasse.

12. Unum idemque beneficium non dividetur in plura, nec beneficia novis pensionibus onerabuntur.

13. Qui ecclesiarum asyla violant, excommunicationi subduntur.

14. Jubentur episcopi eos punire qui matrimoniorum celebrationem impediunt.

15. Prohibetur ordinarius testamentum sibi exhibitum approbare, quin prius testamentarium executorem adegerit, ut jure cedat, quo gaudet, ut in ejus jurisdictione litem agat.

16. Vacantium beneficiorum fructus collatores retinere non poterunt, nisi jus titulo aut veteri consuetudine acquisitum iis præsto sit.

17. Capellarum quæ concessæ sunt, quin parochialium ecclesiarum juribus officeretur, capellani ei legi suberunt, ut
obla-

oblaciones quæ, in his capellis eduntur, parochis tradant.

18. Operam dabunt beneficiarii, ut suorum beneficiorum ædificia sustentent & reparent; idque, si ipsi non fecerint, episcopi, horum negligentium beneficiariorum impensis, perficient.

19. Archidiaconi & prælati cæteri quibus est visitandi jus, procurationis jus non exigent, nisi reapse visitationem peragant, prout generale Lateranense concilium quartum super hac re statuit.

20. Archidiaconi aliique prælati qui canonicam pœnam ob peccata impositam in pecuniariam mulctam commutabunt, aut pecuniam sument, ut peccatis debitas pœnas remittant, ab episcopo, duplo plus quam acceperint, in pia opera conferre cogentur.

21. Interdictio, ne ecclesiasticæ dignitates, beneficia aut officia locentur.

22. Residentiæ per divinas & ecclesiasticas leges addicti episcopi declarantur.

23. In episcopos interdictio, ne suæ diœceseos ecclesiam alteri episcopo, aut monasterio tribuant, nisi id faciant ex charitate, vel ut pauperrimæ ecclesiæ solatium afferat.

24. Eorum bona qui intestati moriuntur, p̄is usibus addicentur.

Sequentes canones quatuor eo spectant, ut judiciarias formas in ordinem redigant.

29. Cum a censuris absolutio conferetur, opera dabitur, ut enuntietur.

30. Interdicitur, ne quis curata beneficia plura sine dispensatione possideat.

31. & 32. Prohibetur commendarum usus, nisi magna necessitas adlit; & beneficiorum collationes in eorum gratiam, qui jam alia residentiam postulantia possident, nullæ declarantur.

33. Ut collusio in beneficiorum resignatione impediatur, non reddetur ei beneficium, qui illud resignavit.

34. Conventiones quæcunque ad beneficiorum collationes initæ fuerint, itemque pensiones recenter impositæ, nullæ & irritæ declarantur.

35. Interdictio, ne in ecclesiis mercatus habeantur; alia-
ve ibidem negotiationes agantur.

36. Processiones precesque solemnes ad regni & Terræ
sanctæ pacem mandantur.

37. Jubetur id perfici, ut hæc statuta quotannis in provin-
cialibus statutis legantur.

38. & 39. Religiosi & religiosæ, statim ac probationis an-
nus elapsus fuerit, professionem edent.

40. Summorum Pontificum super religiosis constitutiones,
in quoque monasterio, bis in anno, legentur; & novitio-
rum magistri operam dabunt, ut eos super regulam quam am-
plecti volunt, instituunt.

41. Monasteriorum superiores, bis in anno, diligenter
incumbent, ut proprietarios detegant puniantque.

42. Qui præpositi sunt, ut religiosis indumenta & alia ne-
cessaria suppeditent, non iis hæc ex pecunia tribuent, ea, si
id egerint, statuta poena, ut officio priventur, & pro supe-
rioris arbitrato puniantur.

43. Monachi pariterque canonici regulares suis in ecclesiis
seu domiciliis soli non degent; si vero adeo pauperes ecclesiæ
fuerint, ut monachis seu canonicis duobus sustentandis im-
pares sint, duo presbyteri sæculares earum servitio addicentur.

44. Rurale domicilium seu domus, ecclesia, possessio quæ-
cunque fuerit, monacho non locabitur.

45. Cum carnis usus, præter quam quibusdam in casibus
& quibusdam in locis per S. Benedicti regulam & per generale
capitulum monachis nigris vetitus sit; eos qui hoc in capite
deliquerint, superiores & episcopi punient.

46. Seu quoad dormitorii mobilia, seu quoad triclinii uten-
silia, nulla erit monachos inter & canonicos regulares distinctio.

47. Cum abbas monachorum aliquibus suo in cubiculo
mensam instructam volet, semper duæ saltem communitalis
tertiæ partes in triclinio remaneant, necesse erit.

48. Ægrotantes superior sæpenumero visitabit, perficiet-
que, ut qui valetudinario præfecti sunt, de iis magnopere
solliciti sint.

49. In quemque abbatem, priorem, ecclesiarumque aut
hospita-

hospitalem rectorem interdictio, ne cui vendant jus exigendi, quotidie seu præscriptis quibusdam temporibus, statam summam qua ea sibi comparent, quibus indigent, quod monasteria, ecclesias & hospitalia obærata reddit. In textu ita legitur: *Inhibemus, ne unquam personis aliquibus liberationes rendantur.* Sumitur liberationis vocabulum etiam pro mercede, salario, voluntate, sententia, consilio, securitate, cautione. Vide Ducangii Glossarium.

50. Veteres usus, quoad monachorum numerum, qui in monasteriis singulis esse debent, servabuntur.

51. Monasteriorum superiores, saltem semel in anno, suas generales rationes reddent, coram communitate seu universa seu ex parte.

52. Religiosorum nullus negotiabitur, sub poena privationis officii.

53. Religiosæ nunquam cum sæcularibus personis solæ loquentur; & hæ personæ in regularia monasteriorum loca, extra necessitatis casum, non ingredientur.

54. Crebro monachi confitebuntur & celebrabunt. *Ibidem.*

Regis S. Ludovici, an. 1268. Pragmatica Sanctio.

Hujus Pragmaticæ, cujusmodi est in conciliis, hic tenor est.

Ludovicus, Dei gratia, Galliarum rex, ad perpetuam memoriam. Eo consilio, ut Ecclesiæ regni nostri tranquillitati, divini cultus incremento, fidelium animarum salutî consuleremus, eoque studio, ut omnipotentis Dei a quo uno semper regnum nostrum pependit, & sub cujus patrocínio illud ponimus, gratiam & subsidium obtineremus, per præsens perpetuum edictum statuimus & mandavimus.

I. Ut ecclesiarum per regnum nostrum prælati, patroni & collatores ordinarii beneficiorum suo gaudeant pleno jure suamque jurisdictionem singuli sartam tectamque servant.

II. Ut ecclesiis cathedralibus aliisque electiones suæ libere sint, harumque electionum effectus sit suis omnibus numeris absolutus.

III. Volumus & mandamus, ut simoniæ crimen quod Ecclesiam corrumpit, e regno nostro penitus eliminetur.

IV. Volumus & mandamus, ut prælaturarum & aliorum beneficiorum officiorumque ecclesiasticorum quorumcumque promotiones, collationes, provisiones & dispositiones e communis juris, sacrorum conciliorum, veterumque per SS. Patres statutorum ordines fiant.

V. Vetamus, ne exactiones & onera gravissima a Romana curia regno nostro imposita aut imponenda quæ illud misere depauperarunt, percipiantur & colligantur, nisi ob religionis urgentissimam causam, in inevitabili necessitate, & e voluntario expresseque nostro & Ecclesiæ regni nostri consensu.

VI. Libertates, franchisias, prærogativas, jura privilegia ecclesiis, monasteriis, piis locis, religiosis aut personis ecclesiasticis a felicis recordationis regibus Galliæ, prædecessoribus nostris, vel a Nobis concessa renovamus & approbamus.

Officiariis, loca tenentibus, omnibusque subditis nostris præsentibus & futuris, & eorum singulis, prout ad eos pertinet, præsentium custodiam & executionem mandamus, quas servandas & executioni mandandas curabunt, quin contrarii quicquam attentent vel attentari sinant; transgressores ita punientes, ut eorum severa punitio deinceps exemplo sit. In cujus rei fidem, sigillum nostrum præsentibus apponi jussimus. . Datum Parisiis, anno Domini Nostri 1268. mense Martio.

Sanctio hæc, cujusmodi in Bibliotheca Patrum impressa extat, quinque tantum statuta continet; illud autem quod Romanæ curiæ exactiones spectat, in eadem desideratur. Sunt auctores, qui hujus constitutionis veritatem in dubium vocarunt, injuria tamen & inconsulto. Eam perspicimus in articulis quos Ludovico XI. Parlamentum exhibuit, in Turonensi cœtu Ordinum regni, an. 1483. & in Actu Apellationis Universitatis Parisiensis, ann. 1491. *Ibid.*

Concilium Gontheriense, seu apud Castrum Gontherii, an. 1268.

Vincentius de Pilenes, archiepiscopus Turonensis, concilium hoc, feria secunda post Magdalensæ festum, cum suis suffraganeis celebravit. in eoque per canones octo, renovavit præcedentium conciliorum leges in eos latis. qui usurpant Ecclesiæ bona; qui ecclesiasticam jurisdictionem impediunt;

stant; quique ultra annum in excommunicatione permanent, impediendi causa, ne vacantes prioratus spolientur, & ne monachi extra monasterium deposita ponant; super vestibus quas archidiaconi & decani ferre debent; superque potestate qua gaudet episcopus, ut ab excommunicationibus absolvat. *Ibid.*

Concilium Andegavense, ann. 1269.

Concilium hoc duos tantum canones edidit, in eos primum, qui impediunt, ne quid ecclesiis legetur; alterum ad impediendum, ne clerici in sæcularibus causis advocati officio fungantur.

Concilium Senonense, ann. 1269.

Archiepiscopus Senonensis coegit provinciale concilium hoc, sabbato ante SS. Simonis & Judæ festum, in eoque edidit canones sex.

1. Clerici concubinariï qui se corrigere noluerint, excommunicati publice denuntiabuntur, eorumque beneficia occupabuntur.

2. Nullam syngrapham firmabunt clerici, quæ usuræ suspicioni subfit.

3. Vicarii impœnitentes communione & sepultura ecclesiastica privabuntur.

4. Servabitur Lateranensis concilii vicesimus primus canon, qui mandat, ut suo quisque proprio presbytero, semel saltem in anno, confiteatur, & in Paschate communicet.

5. Clerici qui alios clericos apud sæculares iudices in jus vocabunt, causa cadent, Ecclesiæque communione privabuntur.

6. Ut privilegiorum quibus exempti gaudent, abusibus occurratur, præcipitur, ut homines qui *oblatorum* nomine iis se dedunt, statumque censum iisdem solvunt, episcoporum jurisdictioni ut dioecesani cæteri subsint, quoad aliquas possessiones retinebunt, nec unum idemque cum exemptis corpus constituent. *Ibidem.*

Concilium Compendiense, ann. 1270.

Joannes de Courtenai, Remensis Archiepiscopus, una cum suæ provinciæ episcopis septem, feria secunda ante Ascensionis

nis festum , Compendii , concilium habuit , in quo gravissimum edidit in eos statutum , qui occupant ecclesiarum bona , item in horum fautores , in eos denique qui hos ipsos , aut ab iisdem capta bona recipiunt. Omnes & singulos excommunicatione plectit , & divina officia , ubicunque raptores raptaque bona existere compertum fuerit , intermittere vult. *Ibid.*

Concilium Avenionense , an. 1270.

Bertrandus de Malferrat , archiepiscopus Arelatensis , habuit provinciale concilium hoc , Julii die 15. in eoque edidit canones octo.

1. Qui ecclesiæ bona , sine diocesani episcopi consensu , alienaverint , hujusmodi contractus abrogare , per ecclesiasticas censuras , cogentur.

2. Pecunia legata , ut , prout executores testamentarii expedire judicaverint , impendatur , piis operibus , ex episcoporum tamen sententia consensuque , addicetur.

3. Archiepiscopus ejusque suffraganei mutuam sibi opem ferent , sua ut statuta indicant , & executioni mandanda curent.

4. Qui beneficia quibus animarum cura conjuncta est , obtinuerint , presbyteratum intra annum suscipient , archidiaconis exceptis quos diaconos esse sat est.

5. Expensæ ad recipiendos Papæ legatos & nuntios editæ , communi sumptu , ab omnibus diocesis ecclesiis solvendæ sunt.

6. Ecclesiasticis qui in personatibus aut dignitatibus constituti sunt , episcopi & capitula dabunt reddituum satis.

7. Clerici qui contra proprium episcopum ad sæcularem auctoritatem confugerint , excommunicatione plectentur ; quod si excommunicationem contempserint , beneficiis quæ possident , privabuntur.

8. Clerici qui verbis aut aliter episcopum , præpositum , aut quamvis aliam personam in dignitate constitutam percusserint , nullum beneficium in eorum ecclesia obtinere poterunt , nisi postquam fecerint iisdem satis. *Ibid.*

Concilium apud sanctum Quintinum , ann. 1271.

Vacante Remensis ecclesiæ sede , Milo , Sueffionensis episcopus hoc provinciale concilium indixit. Habitum fuit in
Domi-

Dominicanorum cœnobio , ubi ejusmodi cœtus haberi consueverant , in eoque editi canones quinque.

1. Abbates alique inferiores prælati non plus mutuabuntur , quam quod iis necessarium fuerit , ut suis suarumque ecclesiarum negotiis consulant.

2. Quicumque ecclesiarum asylum violaverit , quempiam extrahens qui eo se receperat , ecclesiæ aditu ad annum prohibebitur.

3. Qui in ecclesia quempiam occiderit , ecclesiæ ingressu per omne vitæ tempus privabitur , nisi provinciale concilium breviores huic pœnæ fines statuerit.

4. Cogentur abbates , occupatis eorundem bonis , consuetum monachorum numerum in prioratibus ponere , qui ab iisdem pendent.

5. Clericos , inconsulto episcopo , laici magistratus non adigent , ut Judæis , quæ repetunt , debita solvant. *Ibidem.*

Concilium Redonense , ann. 1273.

Secunda post Ascensionem feria , an. 1273. Joannes de Monthoreau , Turonensis episcopus , habuit concilium hoc in quo septem qui sequuntur , editi canones.

1. Excommunicatione plectitur , quicumque male episcopum , abbatem . aut abbatissam exceperit , quique ecclesiasticum occiderit aut mutilaverit. Si clericus his se criminibus obstrinxerit , præter excommunicationem , omni obtento obtinendoque beneficio privabitur ; si laicus , ejus filii & nepotes , ad tertiam generationem usque , a clericatura excludentur.

2. Nulla parochialis ecclesia locabitur , nisi ex episcopi consensu , eaque conditione , ut reddituum pars , ad hospitalitatem exercendam , locatario relinquatur.

3. Renovatur Gontheriensis concilii canon quartus qui prioratus quos per priorum mortem , cessionem , aut translationem vacare contigerit , spoliari vetat , mandatque , ut monachis qui in his prioratibus permanent , relinquatur , unde subsistant ad proximam messem usque.

4. Qui potiuntur eccleſiæ bonis, excommunicationi; le-
ca vero, ubi ejusmodi bona deponentur, interdicto ſuberunt.

5. Per eccleſiæ bona, veniunt non ſolum bona, quæ pro-
prietatis titulo ad clericos pertinent, ſed ea etiam quæ depo-
ſita tenerent, quæve ipſi mutuati eſſent.

6. Quos provinciale concilium excommunicatione percu-
lit, episcopus quiſque, in ſua dioceſi, poſtquam ut par eſt,
ſatiſfecerint, abſolvere poteſt.

7. Antecedentia omnia provinciæ concilia approbantur &
confirmantur. *Ibidem.*

Concilium II. generale Lugdunenſe, an. 1274.

Concilium hoc quod totius Eccleſiæ generale decimum
quartum eſt, indixit Gregorius Papa X. ob cauſas omnino
tres quæ in indictionis Bullæ notantur; 1. ad græcæ Eccle-
ſiæ redintegrationem; 2. ad Terræ ſanctæ ſubſidium; 3. ad
eccleſiaſticæ diſciplinæ, vitæque clericorum reformationem.
Ei præfuit Papa ipſe per ſe; adfuere quingenti episcopi, aut
etiam plures, abbates ſeptuaginta, alique inferiores prælati
numero mille, quin numerentur latini patriarchæ Conſtanti-
nopolis & Antiochiæ, Cardinales quos inter S. Bonaventura
eminebat, Jacobus, Arragoniæ rex, oratores Imperatoris
Michaelis Paleologi, regumque Galliæ, Germaniæ, Angliæ,
Siciliæ, aliorumque principum plurimum; equibus univerſis
& ſingulis omnium quos unquam vidit Eccleſia, coetuum fre-
quentiſſimus conflatus fuit.

SESSIO PRIMA.

Post trium dierum jejunium, Rogationum feria ſecunda,
Maji die 7. ſummus Pontifex concilium aperuit in metropoli-
tana S. Joannis eccleſia, per ſermonem in quo præcipuas cau-
ſas tres quibus permotus concilium indixerat, coetui propo-
ſuit, & ſeſſionem ſecundam in 18. ejusdem menſis diem remiſit.

SESSIO SECUNDA.

In hac ſeſſione alterum Papa ſermonem habuit; in eaque
nonnullæ ſuper Fide conſtitutiones editæ.

SESSIO TERTIA.

In septimam Junii diem incidit tertia sessio cui initium dedit sermo Petri de Tarentasia, ita dicti a patria, Sabaudiae urbe, qui Dominicanus fuerat, Parisiis professor, & S. Thomae collega, tunc autem Cardinalis episcopus Ostiensis erat, ac deinde Papa fuit, *Innocentii V.* nomine. Post sermonem Papa enuntiari jussit nonnullas concilii constitutiones, numero duodecim, dixitque ad sessionem quartam expectari Graecorum adventum; qui Junii die 24. advenerunt, obtuleruntque Imperatoris litteras, aureo sigillo obsignatas, itemque praesulum, numero triginta octo, qui in redintegrationem consenserant. Dixere Papae se venire obedientiam Romanae Ecclesiae debitam praestituros, fidem professuros quam ea profitetur, fastuososque capita tria quibus major inter graecos episcopos difficultas continebatur, videlicet Papae primatum, ejus nominis in precibus recitationem, & ad sanctam Sedem appellationem. Scripta erat in hanc formam epistola: „ Ad „ sanctissimum & beatissimum, primum & supremum Ponti- „ ficem Sedis Apostolicae, Papam universalem, communem „ Patrem Christianorum omnium, Patrem venerabilem Impe- „ ri nostri, Dominum Gregorium, Michael, fidelis Impe- „ rator in Jesu Christo, ejusque populorum Moderator, An- „ gelus Comnenus Paleologus, Vestrae sanctitatis Filius spi- „ ritualis. “

SS. Petri & Pauli die, 29. Junii, Papa solemnem in modum Missam in magna ecclesia, coram Graecis totoque concilio celebravit. Lecta est epistola latine & graece, itemque evangelium; deinde vero, cum S. Bonaventura concionatus esset, cantatum est symbolum, primo quidem latine, cum additione, Filioque, illudque patriarcha Germanus graece postea cecinit, cum archiepiscopis graecis Calabriae qui repertierunt, ter, *Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere.*

SESSIO QUARTA.

Quarta sessio quae Julii die 6. habita, potissimum super Graecorum cum sancta Sede conciliatione versatur. In hac lectae graecae epistolae tres latine redditae, scilicet Imperatoris Michaelis

chaelis prima, Andronici ejus filii natu majoris altera, Græcorumque prælatorum tertia. Continebat prima professionem Fidei, quam Clemens Papa V. ad Michaellem, ante annos septem miserat. Aiebat deinde Imperator: „ agnosci-
 „ mus hanc fidem tamquam veram, catholicam & ortho-
 „ xam; eam corde & ore confitemur, eandemque nos invio-
 „ late servaturos promittimus. “ Epistolarum trium lectione absoluta, Georgius Acropolita, magnus Logotheta, hoc est, magnus cancellarius, Imperatoris personam exhibens, pronuntiavit, ejus nomine, jusjurandum in hæc verba: „ Ab-
 „ juro schisma, mei Domini meoque nomine; catholicam,
 „ orthodoxam & Romanam fidem quæ modo lecta est, corde
 „ credo & ore profiteor; eam me semper secuturum recipio,
 „ quin ab eadem unquam recedam. Romanæ Ecclesiæ prima-
 „ tum, quæque ei debetur, obedientiam agnosco profiteor-
 „ que; & hæc omnia, super domini mei meaque anima, per
 „ jusjurandum, confirmo. “ Cantatum deinde *Te Deum*, & symbolum latine. Tum Germanus, Constantinopolitanus Patriarcha, & Theophanes, Nicænus metropolitanus, græce illud cecinerunt, & bis additionem, *qui ex Patre Filioque procedit*, repetierunt. Epistolam Cami Tartarorum qui oratores sexdecim ad concilium miserat, foederis in Musulmanos cum Christianis ineundi gratia, Papa lectam voluit, & ad Julii diem nonam, quæ in feriam secundam incidebat, sequentem sessionem indixit.

SESSIO QUINTA.

Sessionem quintam quæ in Julii diem decimam sextam dilata fuerat, antecessit solemnis baptismus unius e Cami Tartarorum oratoribus qui cum aliis duobus christianam fidem amplexus erat. In hac lectæ constitutiones quatuordecim quarum, ut cæterarum quæ in concilio editæ, compendium mox exhibebimus. Lectione peracta, omnes christiani orbis sacerdotes Papa jussit sacrum facere ad requiem animæ fratris Bonaventuræ qui pridie hujus sessionis, Julii die decima quinta, mortem obierat, eademque die in Cordigerorum Lugdunensium ecclesia sepulturæ datus fuerat. Tum vero ad decimam

diem septimam Julii diem Papa sextam eamque postremam sessionem indixit.

SESSIO SEXTA.

Legi jussit initio statim Papa constitutiones duas quarum una coarctat immodicum non approbatarum religionum numerum, altera incipit ita, *Cum jacro sancta*, & in collectione non extat. Tres deinde causas repetens quæ eum ad concilium habendum impulerant, retulit Terræ sanctæ, schismaticisque Græcorum negotia duo cum successu finita esse, tertioque, morum scilicet reformationi manum admovit. Finem fecit pollicitus id se suppleturum, quod in concilio pertractari non potuerat; editæque consuetæ preces. Hic exitus concilii fuit; ex eo decreta numero triginta & unum, quæ Kal. Novembr. an. 1274. in publicam lucem emissæ, & Decretalium textui inserta fuere.

1. Est sub titulo, *De Trinitate & fide catholica*; in eo declaratur Spiritum sanctum ex Patre Filioque, tamquam ex uno principio, & per unam spirationem procedere; damnanturque, qui negant Spiritum sanctum ex Patre Filioque procedere, quique audent proponere eum a Patre & Filio, tamquam a duobus principiis procedere.

Decreta quæ sequuntur, ad decimum quintum usque, titulo subsunt: *De electione & electi potestate*.

Decretum alterum est ipsa Papæ Gregorii X. constitutio, super electione Romanorum Pontificum, his verbis concepta:
 „ Cardinales qui in urbe in qua Papa morietur, existent, ab-
 „ sentes ad octo tantum dies expectabunt; quibus elapsis, seu
 „ advenerint, seu non, præsentem in Pontificis palatium
 „ convenient, singulisque ad servitium unus tantum clericus
 „ laicusque aderit, ac si evidens necessitas ita postulet, ut
 „ sumum, duo. In eadem omnes aula in commune degent,
 „ quin ulla per parietes aliudve, præter quam ad vestiarium,
 „ sejunctio sit. Ita omnis erit obstructus locus, ut ne quis
 „ ingredi aut egredi possit. Cardinales invisere vel in aurem
 „ alloqui licebit nemini. Quicumque acciti fuerint, non nisi
 „ ad electionis negotium, omnibusque consentientibus admit-
 „ tentur.

„tentur. Interdictum, ut cursores aut litteræ ad universos,
 „eorumve quempiam mittantur, excommunicationis in re-
 „fractarios indicta poena. Non relinquetur in conclavi nisi
 „simplex foramen, quin per illud aditus pateat, ad necessa-
 „ria tamen alimenta inducenda accommodatum. Si triduo
 „post ingressum, Ecclesiæ de Pastore provisum non fue-
 „rit, proximis diebus quinque, unum tantum ferculum,
 „tum mane tum vespere, Cardinalibus offeretur; deinceps
 „vero panis, vinum & aqua, nihilque præterea, ad pera-
 „ctam electionem usque. Conclavis tempore, Cardinales a
 „camera apostolica nihil recipient; nec de alio, nisi maxime
 „urgeat, negotio agent. Si Cardinalis, in urbe præsens,
 „non statim ingrediatur, aut sine causa, vel haud reapse æ-
 „grotans exierit, procedetur ad electionem, nec amplius is
 „admittetur; ac ne ejus quidem suffragium, si satis gravis
 „non fuerit egressus causa, expectari necesse erit; ægrotus ta-
 „men in pristinam valetudinem restitutus, absentesque qui
 „sero pervenerint, ad electionem suscipi, & negotii, prout
 „se tunc habebit, participes esse poterunt. “ Cæterum Pa-
 „pa Cardinales, per quicquid sanctius existit, & sub divinæ
 „ultionis poena, obtestatur, ut ad magnum opus hoc, nulla
 „temporalium rerum ratione habita, sibi que tantum proposito
 „Ecclesiæ emolumento, deveniant. Abrogat in antecessum
 „conventiones & jurejurando obstricta promissa, quæcumque
 „inter eos præcessissent. Denique prælatis omnibus superiori-
 „bus & inferioribus mandat, ut statim ac de supremi Pontificis
 „decessu constiterit, ad electionis felicem exitum, publicas
 „per universum Christianum orbem preces indicant.

Decretum 3. eorum qui beneficiorum collationi obluſtan-
 „tur, abusus corrigit. Debent hi, per publicum actum, aut
 „per jusjurandum, apud viros auctoritate pollentes, suas om-
 „nes oppositionis aut appellationis causas exprimere, quin no-
 „vas deinceps proponere possint; nisi jurent de novis notitiis
 „agi quas probare parati sint, quasque satis idoneas putent.

4. Electos vetat, quavis obducta causa, seu œconomatus
 „seu alio titulo, antequam electio confirmata fuerit, ecclesia-
 „sticæ dignitatis administrationi se ingerere.

5. Ele-

5. Electoribus eam legem imponit, ut electionem suam, nulla interjecta mora, electo significant; electoque, suum ut assensum, intra mensem, præbeat, suamque, intra menses tres, confirmationem petat; omnino sub nullitatis poena.

6. Eos qui indigno suffragium tribuunt, quamvis eorum actum maxime criminofum sit, eligendi potestate quæ electionem consecuta est, haud privandos pronuntiat.

7. Eum qui suffragium in aliquem contulit, in ejusve electionem consensit, opponentem deinceps recipi vetat, nisi in eo defectum vitiumve detegat, quod prius latebat.

8. Cum duæ tertiæ suffragiorum partes in eandem personam coeunt, alia tertia pars recipi nequit, ut electoribus & electo quicquam opponat.

9. Quamvis Alexander Papa IV. super episcoporum electionibus causas in majorum causarum numero jure posuerit; si tamen contigerit, ut extra judicium ob causam manifeste frivolam appelletur, ejusmodi appellationes ad sanctam Sedem non deferentur; at proxima ad eam appellatio nitatur, oportet, causa probabili, quæque, siquidem probata esset, legitima comperiretur. Cæterum partibus licet ab hac appellatione desistere, modo in hac ipsa cessatione nullus sit fraudi locus; si quid enim iudices quorum est de re cognoscere, dolose factum compererint, partibus mandare debent, ut intra congruum tempus sanctæ Sedi se fiant.

10. Si quis tamquam ob inscitiam incapax arguatur, eumque exitus idoneum ostendat, nulla amplius habebitur eorum ratio, quæ contra adversarius attulerit.

11. Quicumque acerbe electores exceperit, quia sibi commendatis suffragium tribuere noluerint, excommunicationi suberunt ipso facto.

12. Idem in eos anathema, qui rursus regalia, custodiam titulumque advocati aut defensoris ecclesiarum & monasteriorum usurpare voluerint, iisve faverint, qui id faciunt. His vero qui seu per foundationis titulum, seu per veterem consuetudinem gaudent, non abutentur, seu vacationis tempore ex ecclesiæ bonis quæ fructuum seu reddituum partem non conficerent, eorum aliquod exigentes, seu sinentes ecclesia-

cliarum bona diſſipari. Ea ergo ſarta teſta ſervare debent.

* Animadverſione dignum eſt decretum hoc, prout regaliz juri favet. Suam jam mentem pro uſu Regum Galliz ſuper hoc capite aperuerat Gregorius X. per Brevia duo, an. 1271. quorum primum, undecima Julii die datum proviſiones confirmat, quas S. Ludovicus Girardo de Rampillonio ad Senonenſem archidiaconatum contulerat, quamvis de eo Clemens IV. alteri providiſſet; alterum, die 23. Decembris datum Guidonis de Pratis electionem ſpectat, qui Noviduni canonicus cum eſſet, ejusdem urbis episcopus, Gregorii pontificatus anno primo, evaſit.

13. & 14. Servabitur Alexandri Papæ III. canon ſuper eorum neceſſaria ſcientia, moribus & ætate quibus parochialium eccleſiarum cura conceditur. Nati erunt annos viginti quinque, intraque annum a nominatione preſbyteri fient; ſecus, collatio nulla erit. Reſidentiam, quod ſpectat, ea quidem in obligatione eſt; a qua tamen episcopus, ob juſtam congruamque cauſam, diſpenſare ad tempus poteſt. Paroeciarum commendæ, quoad eos quibus nec requiſita ætas, nec preſbyteratus eſt, non poterunt niſi ſemeſtres eſſe; aliter, nullæ ſunt ipſo jure.

15. Decretum extat ſub titulo, *De ordinationum temporibus, & de ordinandorum qualitate.* In eo ſuſpenduntur ab ordinum collatione, ad annum, episcopi qui alienæ diœceſis clericum ordinaverint.

16. Occurrit ſub titulo, *De bigamis.* In eo pronuntiatur clericaturæ privilegiis bigamos excidiſſe, & ſæculari foro ſubefſe, contraria quavis conſuetudine nihil obſtante. In eos, ſub anathemate, interdictio, ne tonſuram & veſtes clericales deferant.

17. & 18. Exiſtunt ſub titulo, *De judicum ordinariorum officio.*

19. Si capitula divinum officium intermittere volunt, quemadmodum eccleſiarum nonnullæ id ſibi juris eſſe contendunt, hujus rei cauſas ſigillatim referre debent in actum publicum qui partibus ſignificabitur in quas hujus ſuſcipiendæ intermiſſionis

uctoritas subesse videbitur. At ea ipsa, si desit con-
suetudo, et rationum momenta haud canonica comperta
sint, proventus, intermissionis tempore perceptos, re-
stituantur; ad ecclesiam redibunt eorum stipendia, eademque
partis damnis & satisfactioni suberunt. E converso se res
habet, si causae cessationis officii canonicae judicentur. Cae-
reprobamus vetamusque in posterum, sub poena tam
ut reis terrorem inspirare valeat, eorum enormem ab-
horrendamque impietatem, qui ad onerandam officil-
ationem perficiunt, ut in terram, sub spinis urticisque,
& beatæ Virginis imagines projiciantur.

Qui plura beneficia, seu dignitates, seu alia quibus-
rum cura conjuncta sit, obtinuerint, debent statim
re suas dispensationes ordinariis exponere, ut, an cano-
nicaliter sint, expendant, quod si dispensationes haud canonice
certæ fuerint, cum illicita possessio sit, collatores in-
eorum favorem de beneficiis statuere poterunt. Si du-
bideatur dispensatio, ad sanctam Sedem confugietur. Di-
spensatio evidenti satisque gravi fundamento nitatur, oportet.

Ut affectatæ tarditates in actis forensibus contrahantur,
mutantur, non sine aliqua mutatione, super advocatis &
procuratoribus ecclesiasticis statuta vetera. Super Evangelio
iurent eas tantum causas se defensuros, quas bona fide,
æquasque crediderint; ac iuramentum hoc annis singu-
liter renovabitur; quicumque vero renuerit id facere, priva-
tur officio suo. Qui ex horum & consiliariorum numero
litigantibus faverint, non ante absolventur, quam stipendia iam
reddiderint; hæc autem pro majoribus causis, quo-
rum advocatos quidem, ad viginti, ut summum, turonenses
sunt, quoad procuratores vero, ad duodecim rediguntur.
Est decretum hoc sub titulo, *De Postulatione*.

Omnis a censuris absolutio, per vim aut metum ex-
acta, nulla erit; quique his rationibus eam perceperit, no-
tæ excommunicationi subdetur. Subest decretum hoc titu-
lo, *De his quæ vis metusve causa fiunt*.

21. Modus additur Clementinæ de beneficiis vacantibus *in curia*, quorum collatio ad Papam pertinet, hæc intra mensem conferendi libertate ordinariis relicta.

22. Sub titulo, *id alienari non debere quod ad Ecclesiam pertinet*; vetantur prælati cum laicis agere, ut iis, absque capituli consensu, & sanctæ Sedis nutu, ecclesiarum bona & jura vendant; secus erunt contractus nulli, prælati suspensi & laici excommunicati.

23. Sub titulo, *religiosas domos episcopo subesse oportere*; interdicitur, ne novus ordo excogitetur, ejusve habitus suscipiatur. Supprimuntur omnes mendicantes ordines, post generale Lateranense concilium, sub Innocentio III. an. 1215. habitum, excogitati, & a sancta Sede non confirmati. Ad confirmatos autem quod attinet, prohibetur, ne novi professi recipiantur, ne qua domus acquiratur, aut jam acquisita alienetur, sine peculiari sanctæ Sedis venia, cui hæc religiosæ domus ad Terræ sanctæ pauperumve subsidium, vel ad bona alia opera reservantur; omnino, excommunicationis indicta poena. Iisdem ordinibus interdictæ prædicatio, confessio, extraneorum sepultura. Fratres Prædicatores & Minores quod spectat, quorum approbationem firmat evidens emolumentum quod Ecclesia ex iisdem percipit, hanc sane constitutionem ad eos usque protendi nolumus, inquiunt concilii Patres. Religiosis quos constitutio complectitur, ea generatim data facultas, ut ad approbatas religiones cæteras migrent, non autem totum aliquem ordinem ad alium, aut totum aliquod cœnobium ad aliud transferant. Fratres de Jesu Christi Pœnitentia dictos, seu Sacculos, omnium primos mendicantium ordinum suppressio complexa est.

24. Sub titulo, *de censibus & procurationibus*; confirmatur Innocentii IV. constitutio quæ vetat, ne quis prælatus pecuniam in visitationibus ob procurationem aut nocturni diverforii jus, vel hoc titulo dona exigat accipiatque. Additur poena restitutionis in duplum, cum privatione ingressus in ecclesiam, quoad prælatos superiores; & quoad inferiores, suspensio ab officio & beneficio, ad usque integram com-

pletamque in duplum satisfactionem, quamvis personæ læsæ ab ea dispensarent.

25. Sub titulo, *de ecclesiarum immunitate*; interdicitur quicquid reverentiam in ecclesiis lædere potest, divinumque officium turbare, nempe cætus, nundinæ circum, litium agitationes, clamores, &c.

27. Sub titulo, *de usuris*; instauratur Lateranensis concilii in usuram constitutio. Prohibetur, ne domus publicis usurariis locetur, iisve concedatur ejusdem usus; neve iisdem absolutio & sepultura tribuatur, nisi quoad fieri potest, restituerint.

28. Sub titulo, *de injuriis & damnis*; damnatur plus quam unquam direptionum arrogatum jus, eoque generatim utendi permissio, præsertim quoad ecclesiasticos in quos lubebat proscriptos hos usus trahi.

29, 30. & 31. Sub titulo, *de sententia excommunicationis*; ut super Innocentii IV. statutis, quoad excommunicatorum socios, omnis ambiguitas tollatur, in monitionibus tribus quæ, servato dierum aliquot intervallo, deinceps fient, eorum nomina, quos excommunicatione plecti contenditur, concilium expressa vult. Declaratur beneficium absolutionis *ad cautelam*, non habere locum in interdictis latis in stata loca, ut urbes, oppida, &c. Denique excommunicatione plectitur pleno jure quicumque passus fuerit occidi, capi, molestia affici ecclesiasticum judicem, propterea quod in reges, principes & procures censuras tulerit. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. Martenne, Collect. Tom. VII.*

Concilium Saltzburgense, seu Salisburgense, ann. 1274.

Fridericus, archiepiscopus Salisburgensis, & sanctæ Sedis legatus, provinciale concilium hoc in sua metropoli celebravit. Indixit in eo secundi Lugdunensis generalis concilii canones, & quas Guido, cardinalis & sanctæ Sedis legatus, in concilio Viennæ in Austria an. 1267. habito ediderat, relegi jussit, quibus addidit sequentia capitula viginti quatuor.

1. Abbates ordinis S. Benedicti, quotannis, habebunt provincialia capitula ad monasticæ disciplinæ reformationem,

quæ ex eorundem capitulorum intermiſſione detrimenti multum perpeſſa eſt.

2. Profugi monachi revocabuntur. Inemendabiles, quique enormia crimina perpetrant, in carcerem conjicientur. Abbates non poterunt ab obedientia monachos diſpenſare, qui ad ſtrictiorem ordinem migrant.

3. Damnatur pravus abbatum mos, qui monachos in alia monaſteria leves ob culpas mittunt, quos potius in iis iſtis monaſteriis punire debent, in quibus eas culpas patrant. Quod ſi abbas monachum in aliud monaſterium mittere coactus fuerit, non id faciet ſine Episcopi conſenſu, qui de mutationis cauſis ipſe ac de redditus tempore iudicabit.

4. Abbates nec pontificalibus veſtibus uti, nec indumenta & vaſa ſacra benedicere, nec indulgentias concedere, nec cæteras pontificales functiones obire poterunt, niſi ſua privilegia in proximo provinciali concilio demonſtraverint.

5. Eadem in regulares canonicos interdictio.

6. Revocantur facultates religioſis collatæ, ut confeſſiones exciperent, indulgentias concederent aliasve ſacerdotales functiones peragerent.

7. Qui beneficia plura poſſident, eo contenti erunt, quod ultimum obtinuerunt, & cæteris privabuntur, niſi ante proximi provincialis concilii celebrationem, ea poſſidendi facultatem ſe a ſuperiore aſſecutos probent, qui eam tribuendi jure gaudet.

8. Quicumque e clericis beneficia poſſident, quibus animarum cura conjuncta eſt, reſidentia legi ſuberunt, ea, ſecus, indicta poena, ut temporalium beneficii bonorum fruſtu & adminiſtratione priventur.

9. Eidem poenæ ſubduntur, qui intra tempus a canonibus præſcriptum ordines non ſuſcipiunt.

10. Quibus in beneficiis vicarii ſint, oportet, his congruam portionem episcopus, ad ſuſtentationem, ſuper eorundem beneficiorum redditibus designabit; aliter, iis ipſe, poſt meſes tres, providere neceſſe habebit.

11. Clerici & imprimis preſbyteri ita decurtatos capillos de-

deferent, ut aures pateant; gerent obstructas vestes, argenteique aut alio metallo ornatis cingulis non utentur.

12. Clericus qui in sacris ordinibus constitutus, in caupo-
rum bibendi aut edendi animo, pedem intulerit, nisi forte
interrogat, ab officio suspendetur, quoad diei spatium ex pane
& aqua jejunaverit. Si se non corrigit, suasve functiones,
licet suspensus, obire pergit, beneficio per judicis senten-
tiam privabitur.

13. Perficiet episcopus, ut in carcerem trudatur presby-
ter, quicumque in suspensione aut excommunicatione cele-
braverit. Perinde se geret quoad clericum vel religiosum qui
in furto aliove enormi crimine deprehensus fuerit.

14. Quicumque carcerem fregerit, ut clericus aut mona-
chus, Episcopi jussu detentus evadat, excommunicationi
subdatur.

15. Nullus prælatus cuiquam, seu viro seu feminae, ca-
pillis amputare, eive religiosum habitum conferre poterit,
aut pati, ut eum deferat, quin is regulam in approbato or-
dine profiteatur, aut alicui monasterio se addicat.

16. Erronibus qui e schola sunt, eleemosyna non tribuetur.

17. Interdicitur quidam ludus, qui *episcopatus infantium*
dicitur, in ecclesiis inter ecclesiasticos in more positus.

18. Operam dabunt episcopi, ut censuræ ab aliis episcopis
late serventur.

19. Celebrabuntur, in tota provincia, sanctorum Ruperti,
Virgilii & Augustini festa, qui Salisburgi patroni sunt.

20. Religiosorum nullus sibi confessarium extra suum or-
dinem, nisi annuente episcopo, eligere poterit.

21. Trudentur in carcerem monachi aut religiosi qui sæ-
cularium potestatum opera utentur, ut sui superioris corre-
ptioni se subtrahant, nullumque sua in ecclesia aut monaste-
rio beneficium aut officium possidere poterunt.

22. Præcipitur generale in universa provincia interdictum,
ut puniatur Episcopi in carcerem conjectio, aut persecutio
quæ ejus ecclesiæ inferretur; ab eo tamen Principum persona
& dominium excipitur, nisi forte, quæcunque iis super hac

re darentur, monita contemnerent, injuriasque quas attulissent, intra mensem reparare renuerent.

*Interdictum censura est per quam ecclesia fideles privat sanctarum quarundam rerum usu, cujusmodi sunt sacramenta, divina officia, in ecclesiam aditus, ecclesiastica sepultura. Cum interdictum proxime personam afficit quam sanctarum rerum, ubicunque tandem extiterit, usu privat, *personale* nuncupatur; at si proxime locum afficit, impediens, ne ibi divinum officium fiat, sacramenta administrentur, &c. *locale* appellatur. Interdictum locale vel generale est vel particulare. Generale est, cum in urbem cadit, in provinciam, in regnum universum. Particulare est, cum in peculiarem locum, ut in aliquam ecclesiam incidit. Admodum incerta est interdictorum origo. Sunt qui sibi videantur localis interdicti exemplum primum perspicere in 244. S. Basilii Epistola in qua S. Pater eum qui puellam rapuit, ejusque socios excommunicatos, locique incolas in quem raptor cum puella rapta receptus fuit, fidelium communione privatos vult. Putant alii per hæc S. Basilii verba veri nominis edictum seu formale non designari, sed localis interdicti exemplum primum illud esse quod affert Gregorius Turonensis, cum Leudowalum, Rothomagi archiepiscopum ait omnes ejus urbis ecclesias claudi jussisse, quod S. Prætextati, ejusdem urbis archiepiscopi qui sua in ecclesia ipsa an. 589. proditus fuerat, intersector detegeretur. Non ergo cœpere localia interdicta nisi sexto labente sæculo; ac nono quidem ipso, generalia interdicta nondum innotescebant; quæ tamen sæculo undecimo, Gregorio præsertim VII. ecclesiam regente, adeo communia evaserunt, ut crederent auctorum quidam Papam hunc hujusmodi censuræ inventorem fuisse, quam sane censuram Yvo Carnutensis qui an. 1115. e vivis excessit, *remedium insolitum, ob suam nimirum novitatem*, *Epist.* 94. appellabat. Subsecutis temporibus, summi ipsi Pontifices coacti fuere severitatem moderari qua localia interdicta servari jubebantur, ob turbas & scandala quæ inde derivabantur. Primo quidem ea data venia, ut baptismus & communio morientibus conferretur; deinde vero, ut in interdictis ecclesiis prædicaretur, & confir-

confirmationis sacramentum administraretur; tum ut semel, hebdomadis singulis, privata missa diceretur, sine sonitu, & clausis ecclesiæ foribus; tandem, ut quotidie, sine cantu, & quin pateret ecclesia, sacrum fieret; pulsarentur æra campana, servitiumque, januis ipsis apertis, anni solemnibus quatuor festis diebus, concineretur. Postrema hæc Papæ Bonifacii VIII. constitutio est. Ex eo tempore, Basileense concilium, *Sess. 20. art. 3.* hos huic censuræ adhibitos modos latius patere voluit, proscribens, per suum celebre decretum, *quoniam ex indiscreta interdictorum multitudine*, &c. generalia super universis locis aliquibus interdicta, præterquam ob gravem culpam quæ iisdem locis, eorumve dominis, administratoribus, publicis officiariis communis esset, non autem ob privatæ personæ culpam, nisi hæc persona publice in ecclesia denunciata esset, locorumque rectores, a iudice rogati, ut excommunicatum hominem pellerent, intra biduum obsequi renuissent; ita porro, ut cum excommunicatus ejectus esset, aliamve congruam satisfactionem subiisset, sublatum interdictum, ipso elapso biduo, censeretur. Pragmatica Sanctio, *tit. 21.* & Concordatum, *tit. 15.* eandem dispositionem continent.

Quamvis porro hæc omnia temperamenta locali interdicto adhibita fuerint, quia tamen illud malis pluribus, ut perturbationi, scandalo, licentiæ, impietati, &c. occasionem præbet, proinde jam prope nullibi in usu ponitur; atque in Gallia quidem ejus enuntiationem Parlamenta non paterentur, Dominique Procuratores generales ab eo tamquam ab abusu appellationem interponerent, propterea quod Principes, dum Christianam religionem amplexi sunt, nullum e suæ supremæ dignitatis juribus amiserunt; ad eosque proinde pertinet de iis rebus omnibus quæ dissidium & perturbationem in eorundem ditiones inferre possunt, cognoscere, easque cohibere. Cæterum confundi non debet interdictum cum simplici cessatione *a divinis*, quæ nullam censuram continet, quæque instituta fuit, cum ecclesia, cœmeterium, aliusve sanctus locus ob aliquod crimen polluta sunt.

23. Interdictio, sub excommunicationis poena, ne q parociam aut praelaturam e laicorum manu suscipiat, ar quam ejus investitura eidem ab episcopo collata fuerit.

24. In ecclesiarum advocatos interdictio, ne eas vex ab iisve ultra sua jura quicquam exigant. *Ibidem.*

Concilium Arelatense, ann. 1276.

Bertrandus de sancto Martino, Arelatensis archiepiscopus habuit concilium hoc, in quo canones edidit viginti du

Horum primi quatuor periere. Qui sequuntur, ad de mum secundum usque, non alio spectant, quam ut pra dentium canones renorent, super obligatione qua episc obstricti sunt, ut sententias servandas curent quas eor confratres tulerunt, super bonorum quæ ad ecclesias & spitalia pertinent, inventario, super interdictione, ne ec fiæ suppellex vendatur aut oppigneretur, sine episcopi fa tate, aut quispiam adigatur, ut se jubeat extra parociam pulturæ dari, superque mandato, ut testamenta coram rochis edantur, & hi quidem piorum legatorum executi fiant.

12. Capita continet Papæ reservata quæ sunt: hære simonia, excommunicationis aut interdicti contemptus, dinatio *per saltum*, aut sine proprii episcopi venia; inc dium, eucharistiæ aut sancti chrismatis ad pravam usum c tractus; homicidium, sacrilegium, incestus cum ma sorore, consanguinea, fratris sorore, religiosa; puc violatio, luxuriæ peccatum in ecclesia perpetratum, pe tum contra naturam, infantis suppositio aut abortus.

13. Casus continet Episcopis eorumve poenitentiariis servatos qui sunt: falsum testimonium, matrimonium eo initum qui, per jusjurandum, aliam se ducturum r pit; adstantia, parochi monitis non obstantibus, ab ec vinis officiis præstita, qui nondum ab excommunicatiõ aut interdicti quod subierat, sententia absolutus fuit; c cii in loco interdicto celebratio, sepultura excommunicati aut in cœmeterio interdicto concessa; decimarum reru quæ per testamentum relicte sunt, usurpatio & retentio.

tantur presbyteri his in casibus absolutionem tribuere, nisi forte ii quorum confessiones audiunt, in mortis periculo versentur, episcopumve aut ejus poenitentiarium adire non possint.

14. & 15. In clericos interdictio, ne triticum aut vinum emant, eo animo, ut ex iisdem revenditis lucrum percipiant.

16. Mandat, ut in ecclesiis singulis argentei calices adsint.

17. Ut reficiantur rurales ecclesiæ, domusque quæ ab iisdem pendent.

18. Ut excommunicati, dominicis diebus singulis, itemque usurarii & adulteri denuntientur.*

19. Ut parochi referant in peculiarem codicem eorum nomina qui per Quadragesimam ad poenitentiae sacramentum accedunt; & post Pascha, eos qui confessi non sunt, ad episcopum deferant; ac religiosi, si qui sunt, qui in parœcia a confessionibus sint, parochis exhibeant eorum nomina quorum confessiones audierint.

20. Ut ne in terra sancta ponantur, qui mortui fuerint, quin propriis parochis intra annum confiterentur.

21. Ut ægrotantium confessiones audiant parochi, easve audiendi facultatem presbyteris sæcularibus aut religiosis conferant.

22. Prohibentur parochi suas ecclesias deferere, ut ad alias migrent, antequam episcopo suæ administrationis rationem reddiderint. *Lab. in Append. & Hard. Tom. VIII.*

Concilium Salmuriense, ann. 1276.

Joannes de Montforeau, Turonensis archiepiscopus, provinciale concilium hoc, feria secunda post S. Joannis festum diem, celebravit, in eoque quatuordecim super ecclesiastica & monastica disciplina canones seu articulos edidit.

1. Omnibus in ecclesiis luminare diu noctuque accensum aderit, secundum utrumque jus quod ecclesiam erigi non patitur, nisi ea conditione, ut ad divini cultus honorem, fundator reddituum satis ad luminaris & deservientium sustentationem relinquat.

2. Interdictio, ne capsæ, dolii, aliæve profanæ res in ecclesiis ponantur; id enim pugnat cum reverentia debita Dei domui quæ precum domus est.

3. Ecclesiastici curata beneficia plura non possidebunt, nisi satis graves episcopo causae subsint, quamobrem hac in re cum nonnullis dispenset.

4. Monachi & canonici regulares non deferent verficolores pellitas vestes; & canonici regulares ipsi non gestabunt patentes calceos, nisi tres saltem nodi cuique sint.

5. Monachi nec apertos calceos, nec ocreas seu has ipsas leviores in laicorum modum striatas, nec cingula aut marsupia sericea, nec cultros, cultellos, utensilia denique quibus aurum aut argentum insit, gerent.

6. Abbatissae, cum aliquam personam in coenobio quod ab eis pendeat, collocandas recipient, bona quae ab ea afferri contigerit, ipsae sibi non retinebunt; sed ea omnino domui addicentur in qua perpetua erit ejusdem personae mansio.

7. Monachis nec locus in pluribus monasteriis, nec in eodem monasterio officium aut administratio multiplex erit.

8. Religiosi juniores in prioratibus non ponentur, qui conventuales non sunt.

9. In abbates, priores & administratores qui vacantes prioratus expoliant, renovatur suspensionis sententia.

10. Interdictio, ne saecularibus clericis prioratus dentur, qui duobus sustentandis monachis pares sunt.

11. Judices, sub excommunicationis poena, ei legi suberunt, ut ecclesiasticis jus tribuant.

12. Excommunicati nec actionem apud judicem intentare, nec causam agere, nec testimonium reddere poterunt.

13. Potestas erit episcopo a casibus absolvendi, in quibus concilium suspensionis aut excommunicationis sententiam pronuntiat.

14. Mandatur, ut antecedentium conciliorum leges serventur. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Bituricense, ann. 1276.

Simon, Cardinalis, titulo S. Cæciliae, sanctae Sedis legatus, habuit concilium hoc quod edidit sequentia statuta sexdecim, ut Ecclesiae disciplinam & libertatem redintegraret.

1. Qui electionum libertatem turbant, excommunicati sunt *ipso facto*; si clerici sæculares aut regulares, amittent præterea beneficia, dignitates, officia, aliisque quibuslibet in perpetuum inepti erunt; si laici, eorum familia ipsa interdicto suberit, posteritas vero omni præbendæ, dignitati, personatui, beneficio ecclesiastico impar erit, ad quartam generationem usque, & eam ipsam.

2. Judices delegati, suis in citationibus, formas a Romana curia præscriptas servabunt.

3. Idem delegati ob absolutionem a censuris nihil exigent aut accipient, idque in excommunicationis *ipso facto* subeundæ poenam.

4. Monachorum in abbates querelis faciles aures Episcopi non præbebunt, præsertim cum agetur de monastica correctione, quoniam hi queruli monachi sæpe nihil aliud in animo habent, quam ut oberrent, & regularem disciplinam enervent.

5. Laici qui ecclesiasticam jurisdictionem turbant, Ecclesiæ censuris subdentur.

6. Denuntiabuntur publice excommunicati qui, per vim aut minas, ecclesiasticos judices adigent, ut eos a censuris absolvant in quas inciderint.

7. Eadem in sæculares magistratus poena, qui ecclesiasticos cogunt ad eorum tribunal ob mere personales causas accedere.

8. In decimarum negotio nulla est admittenda præscriptio; eosque episcopi excommunicatione plectent, qui personas quibus decima debetur, impediunt, ne eam percipiant.

9. Qui testamenti secundum sanctos canones editi executionem impediunt, nisi diebus octo postquam moniti fuere, destiterint, excommunicationi subdentur.

10. Eadem in eos poena qui imponunt nova jura, vel augent vetera super ecclesiasticis superque bonis quæ ad eos pertinent.

11. Eadem pariter in eos poena qui Ecclesiæ libertatibus veteribusque approbatis consuetudinibus contrarias sanctiones edunt.

12. Qui

12. Qui Eccleſiæ immunitates violant, eosque lædunt, aut interficiunt, qui in aſyli loca confugerunt, aliamve iisdem vim inferunt, excommunicati erunt, privatique beneficiis & feudis, quæ eos ab Eccleſia tenere contigerit.

13. Qui eccleſiaſticam jurisdictionem utcunque turbaverit, excommunicatione percelletur.

14. Quia aliquorum Chriſtianorum ſimplicitate abutuntur Judæi, ut eos ſeducant & in errorem pertrahant, hi proinde non alibi quam in urbibus, oppidis præcipuiſque locis degere poterunt.

15. In exemptos ſeu privilegiatos interdictio, ne ſcientes, ad ſacramenta publicos excommunicatos & uſurarios admittant, iisdemque ſepulturam concedant.

16. Qui judiciaria acta eccleſiaſtica ſibi ſumere volunt, aut acerbe cum iis agunt, qui ea executioni mandant, excommunicationi ſuberunt *ipſo facto. Ibidem.*

Concilium Langeſienſe, ann. 1278.

Joannes de Montſereau, Turonenſis archiepiſcopus, una cum ſuis ſuffraganeis, habuit concilium hoc, in eoque edidit ſequentia ſtatuta ſexdecim.

1. Procurationis juſ exigere prælati non poterunt, cum eccleſias non viſitabunt; actum quoque, cum eas viſitabunt, non ex pecunia, ſed ex cibariis, iisque moderatis, exigent jura hæc, niſi forte vetus obtineat moſ, ut ea ex numerata pecunia dentur, aut in viſitationis loco prælatus honeſte cubare non poſſit.

2. Renovantur Gontherienſis, an. 1231. & Turonenſis, an. 1239. conciliorum canones qui archidiaconos, archiprebyteros & decanos vetant officiales extra urbes habere.

3. Jubentur epiſcopi clandestina matrimonia impedire.

4. Prohibentur prebyteri apud ſe filios habere quos ex concubinis ſuſcepere, iisque quicquam legare.

5. In teſtamentarios executores eorumque procuratores interdictio, ne quod emante bonis quæ in teſtamento continentur, ea indicta pœna, ut contractus nullus ſit, ipſique hæredibus ex teſtamento duplum emptæ rei pretium reddant.

6. Qui

6. Qui per anni spatium, ad Ecclesiæ clavium contemptum in excommunicationis vinculis remanserunt, nullum legatum percipere, nec absolvi poterunt, nisi gravem & publicam poenitentiam subierint.

7. Qui apostolicis litteris abutuntur, Ecclesiæ censuris suberunt.

8. Paræciæ locari non poterunt, sine diocesani episcopi expresso consensu.

9. Non omnes generatim excommunicatione plectentur, qui cum excommunicatis communicant, nisi gravibus de causis episcopus ita expedire judicaverit.

10. Qui jura habent, quæ alter cessit, affirmabunt, antequam actionem intentent, cessionem hanc dolosam non esse.

11. Nullus monachus in prioratus mittetur, quin annos saltem octodecim natus sit.

12. Non recipientur religiosi, aut religiosæ plures quam monasteria alere possint.

13. Superiores unum tantum monachum in prioratu non relinquent.

14. Vacantes prioratus non spoliabuntur.

15. Cum advocati recipientur, jurare jubebuntur se pravas causas non suscepturos, suosque clientes pro viribus defensuros. Eorum nullus in ecclesiastica tribunalia admitteatur, quin operam, triennii spatio, canonico & civili juri navaverit, aut se in agendis causis exercuerit.

16. Jurare officiales alique officarii ecclesiastici jubebuntur se munera non accepturos, & rite ac recte jus reddituros. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium apud Pontem Audemari, ann. 1279.

Guillelmus de Flavacour, archiepiscopus Rothomagensis, hoc suæ provinciæ concilium, feria quinta ante Ascensionem habuit, in eoque sequentes viginti quatuor constitutiones edidit.

1. Clerici justè excommunicati suorum beneficiorum proventus amittent, ac si per annum excommunicati permanserint, amittent beneficia ipsa.

2. Capellani vel parochi qui, ut debent, missam non celebrant, beneficiis quæ possident, privabuntur, & pro non residentibus habebuntur, nisi se corrigant post canonicam monitionem, postquam scilicet juridice ter moniti fuerint.

3. Renovantur in ecclesiasticæ jurisdictionis perturbatores Bituricensis, an. 1276. & Lugdunensis, an. 1274. conciliorum statuta.

4. Qui excommunicati sunt (per decimum quintum secundi Lateranensis concilii canonem), quia male clericos habuerunt, denuntiabuntur & punientur tamquam excommunicati, nisi se intra tempus quod iis ordinarius designaverit, absolvendos curent.

5. Lateranensis concilii quarti canon 21. super annua apud proprium parochum confessione & paschali communione, fideliter servabitur.

6. Domini aut judices qui clericos contra ecclesiasticorum judicum requisitionem retinent, primo quidem generatim, deinde vero peculiariter, cum probe de re constiterit, excommunicationi subdentur.

7. Causas quæ ad Ecclesiam pertinent, ac potissimum personales ad laica tribunalia ecclesiastici non deferent. Id jam vetuerant concilia, Epaonense an. 517. Aurelianense an. 541. Mantisconense an. 585. Parisiense an. 615. Remense an. 630. denique Bituricense an. 1276.

8. Grossi decimatores suberunt ecclesiarum, librorum & ornamentorum reparationi, pro redditu quem ex iisdem ecclesiis percipiunt.

9. Christiani Judæis non servient, ac ne apud eos quidem commorabuntur; ac Judæi ipsi ei legi suberunt, ut externas aliquas notas deferant, quæ eos a Christianis secernant.

10. Nec vigiliæ omnino nec choreæ in ecclesiis vel in cœmeteriis agentur.

11. Ad venationem clerici non incumbent.

12. In abbatiis & prioratibus quorum redditus non decreverunt, ponetur vetus monachorum numerus.

13. Monachi qui in prioratibus sunt, Gregorii Papæ, super abstinentia a carnibus, super confessionibus, superque jejniis,

jejuniiis, constitutiones servabunt; ac per censuras ad id adiguntur.

14. Regulares cum sæcularibus, absque ordinarii venia, non degent.

15. Servabitur quinquagesimus nonus quarti Lateranensis concilii canon, qui regulares vetat ultra statam summam, sine expresso abbatis consensu, mutuari.

16. Decani rurales qui jurisdictionem exercent, nullam suspensionis aut excommunicationis sententiam nisi de scripto pronuntiabunt.

17. Excommunicati, quoad se absolvendos curaverint, denuntiabuntur.

18. Non pronuntiabitur excommunicatio generatim, nisi ob furta jacturasque, & quidem post congruam monitionem, canonicam monitionem scilicet quæ ter repetenda.

19. Capellani qui ecclesiarum servitio ad tempus addicuntur, subduntur examini super ingenio, super vitæ ratione, super ordinatione denique ipsa.

20. & 21. Clerici, seu conjugati, seu non, qui post juridicas monitiones tres, a sæcularibus negotiis non abstinuerint, tonsuram & habitum clericalem non deferent, clericorum more non vivent, eosque nec defendent, nec vindicabunt ecclesiæ judices.

* Vicesimus canon qui conjugatos clericos ab iis distinguit, qui conjugati non sunt, sequitur Lateranensis concilii quarti quod an. 1215. habitum fuit, decimum quartum canonem in quo legitur: *Qui autem secundum regionis suæ morem non abdicarunt copulam conjugalem, si lapsi fuerint, gravius puniantur, cum legitime matrimonio possint uti.* Urbanus tamen Papa II. jam inde ab an. 1089. mandaverat, ut omnes ad unum clerici qui, post subdiaconatum, matrimonio uti voluissent, omni officio & beneficio ecclesiastico privarentur; quamobrem dicendum est hujus Papæ mandatum non ubique viguisse, ac vel in Occidente ipso regiones extitisse in quibus subdiaconos ante ordinationem conjugatos matrimonio deinde uti liceret. Constat etiam, in aliquibus Occidentis ecclesiis, matrimonium subdiaconis concessum fuisse, qui in ordinatione ipsa

ne ipsa declarabant se nolle cœlibatui se subdere, quemadmodum illud diaconis ipsis in græca ecclesia concedebatur.

22. Presbyteri ob non solutam decimam excommunicatione perculsi se ante Dominicum Natale absolvendos curabunt, eam, secus, poenam subituri, suis ut beneficiis priventur, si ita expedire episcopo visum fuerit.

23. Clerici qui sacræ militiæ nomen dederunt, privilegiis quæ cruce signatis summi Pontifices eorumve legati concesserunt, non abutentur.

24. Canonici regulares in parochorum album referri non poterunt, nisi prius examini episcopus eos subdiderit; eosque, sine episcopi consensu, superiores revocare non poterunt. Si superiores regulares, quadraginta post diebus quam parœciæ vacare coeperint, idoneos viros qui eas repleant, non præsentaverint, iis episcopi providebunt, in iisdemque sæculares presbyteros, si par esse crediderint, collocare poterunt.

* Concinit canon hic tam veteri quam novo juri cujus vi collatores episcopis inferiores non possunt parœcias conferre, quin ii quibus eas conferunt, se episcopo præsentare debeant, ut approbationem seu cum auctoritate institutionem suscipiant, quæ secum animarum curam, easque regendi facultatem trahit, quam unus episcopus dare potest. Si quis abbates & abbatissæ sunt, qui parœcias conferunt, quin parochi necesse habeant se ab episcopo approbandos curare, id eo fit, quod ob singulare privilegium, hi collatores jurisdictione quasi episcopali gaudent, & hoc ex capite, episcoporum, quoad eas parœcias, prope dixerim, locum tenent. Quod attinet ad tempus collatoribus & patronis concessum, ut exercent suum collationis aut præsentationis jus, patronis ecclesiasticis quidem menses sex, laicis vero menses tantum quatuor suppetunt, a die numerandi qua vacationis notitia ad eos pervenit; quibus elapsis, ad patroni seu collatoris proximum superiorem devoluta collatio est. *Ibid. & Bessinius, in Concil. Normann.*

Concilium Avenionense, ann. 1279.

Bertrandus de sancto Martino, archiepiscopus Arelatensis,
qui

qui deinde Cardinalis-Episcopus Portuensis fuit, habuit concilium hoc Maji 17. in eoque constitutiones quindecim ad disciplinam spectantes edidit.

1. & 2. Censuras in eos ferunt, qui ecclesiasticis bonis potiuntur.

3. Episcopos qui contumeliam aliquam passi sunt, finit, vel extra suum territorium, sententias in eos ferre a quibus probro affecti sunt; omnibusque Arelatensis provinciæ ecclesiasticis mandat, ut ejusmodi sententias servant, quia in hac facti specie, inquiunt concilii Patres, Arelatensis provincia universa e singulorum ad eam spectantium episcoporum territorio est, usque eo dum reus congruam satisfactionem persolverit.

4. Eos communione spoliari jubet, qui clericos quorum potiti sunt, ad ecclesiasticam jurisdictionem remittere nolunt; quod si, per monitiones tres publice denunciati, parere noluerint, urbs & loca cætera in quibus hi clerici detenti fuerint, interdicto subduntur.

5. Sub excommunicationis *ipso facto* subeundæ poena, vetat omnibus seu ecclesiasticis seu sæcularibus, ne ipsi per se, vel per alium cuiquam persuadeant, ut se suam extra parochiam sepultum velit.

6. Servari jubet canones plures aliis temporibus in Judæos editos, cujusmodi sunt, qui iis præscribunt, ut notas ferant per quas dignoscantur, ut a carne publice comedenda Quadragesimæ tempore abstineant, ut sanctum Sacramentum, cum obvium habent, cum observantia saluent, &c.

7. & 8. Bituricensis concilii, an 1226. in eos qui ecclesiasticæ jurisdictionis libertatem turbant, canones renovant.

9. Regularibus & sæcularibus exemptis vetat, ne excommunicatos, nominatim interdictos & publicos usurarios ad sacramenta vel ad sepulturam recipiant.

10. Valentini concilii, an. 1248. decretum instaurat, quod excommunicatos a publicis officiis arcet.

11. Excommunicationem in eos pronuntiat, qui ad aliquod publicum munus excommunicatos eligunt recipiuntve.

12. & 13. Clericos vetat se mercaturæ & negotiis sæcularibus immiscere.

14. Sub excommunicationis poena, interdicit, ne testamenta supprimantur.

15. Mandat, ut intra menses duos, statuta hæc in Arelatenfis provinciæ ecclesiis omnibus enuntientur. *Ibidem.*

Concilium Redingense, in Anglia, an. 1279.

Joannes Peckamus, archiepiscopus Cantuariensis, cum suffraganeos episcopos, an. 1279. Redingi, congregasset, Ottoboni constitutiones renovavit, quibus alias super beneficiorum collationibus, super excommunicationis sententiis, superque clericis concubinariis nonnullas addidit. Extat etiam hoc in concilio de infantium baptismo decretum, ut nempe qui diebus octo ante Pascha, itemque ante Pentecosten lucem aspiciunt, his duobus festis diebus solemnem in modum baptizandi reserventur. Extant & alia plura ad religiosos & religiosas spectantia quæ fusc quicquid ordinem ac disciplinam in monasteriis servandam afficit, persequuntur. Commendatur, inter alia, ut religiosi & religiosæ secessum, modestiam & simplicitatem custodiant; iisque alte animo infigitur ridiculum fore eos *dominos*, hasve *dominas* appellari.

Concilium Budense, seu Heracliense, an. 1279.

Philippus, Firmensis episcopus, & in Pannonia, Polonia, Croatia, Servia, &c. sanctæ Sedis legatus magnum ex earum regionum præsulibus, Budæ, seu Heracliæ, concilium habuit cui Septembris mensis dies 14. an. 1279. finem attulit, & in quo editæ constitutiones sexaginta novem super Ecclesiæ disciplina, cujus compendium veluti quoddam sunt.

1. Quoniam prælati inferioribus morum puritate, agendique ad regulas exacta ratione præstare debent, quemadmodum dignitatis eminentia & auctoritatis amplitudine eos antecedunt; magnam proinde circularem coronam deferent, quæ aures omnino pateentes relinquat, pro communi religionum consuetudine, cum alia religio major non adit quam pontificalis religio.

2. Nun-

- . Nunquam seu equo insidentes , seu pedibus incedentes
i conspectum dabunt, quin albam aut roseam sub cappa
lacerna tunicam gerant.
- . Prælati aliive presbyteri nec lacinias, nec externas aper-
vestes, nec globulos, nec fibulas aureas argenteasve, nec
um ullum super indumentis ornamentum ferent cui au-
aut argentum admixtum sit. Vestes huic decreto con-
æ proscribentur a superioribus, in pauperum subsidium;
traque facientes, quoad resipuerint, beneficiis, si qua
ident, privabuntur.
- . Annulum prælati tantum gestare poterunt; quem si quis
s ex ecclesiasticis deferet, abstrahet episcopus, eumque
get eodem tempore, ut annuli valorem pauperibus det,
is, ecclesiæ ingressu privandus.
- . Eadem in clericos poena qui suis in ædibus aulisve cau-
am tenere ausi fuerint.
- . In religiosos poena eadem qui episcopi renuntiati non
erent sui ordinis habitum tum publice, tum privatim.
- . Nulli hostili facinori se immiscebunt clerici, nisi forte
ut ecclesias aut patriam tueantur, ac ne tum quidem pug-
unt ipsi per se.
- . Clerici nec commercium nec officium publicum exer-
unt; non ad spectacula nec ad cauponas se conferent; aleis
i ludent, ac ne aderunt quidem, ut alios ludentes spe-
nt; tonsuram & coronam regularem deferent, utilibus-
studiis animum applicabunt.
- . Clericorum nullus in sanguinis sententia partem vel mi-
nam sibi sumet, aut chyrurgiam profitebitur, quatenus
issionem seu incisionem propositam habet; seu denique
remoniam purgationis per aquam frigidam aut calidam, aut
ferrum candens sua benedictione firmabit.
- . Vicariatus laicis aut clericis conjugatis archidiaconi
inde ac parochi non committent, sub poena privationis
icii & beneficii quoad committentes, & excommunicatio-
quoad commissos.
- . Arma non ferent clerici, sine episcoporum venia, &
c ipsa iusto & evidenti metu nixa.

12. Feminas apud se clerici non detinebunt, & excommunicationi suberunt *ipso facto*, si minus, quas detinent, intra tres menses a concilii postremo die numerandos expulerint.

13. Genua flectent clerici se cum reverentia inclinantes, quoties Mariæ nomen, divini officii tempore, pronuntiatum audient. Nudis pedibus in choro non aderunt; presbyteri vero semper ibi rotundis cappis aut superpelliceis induti erunt.

*Est in textu presbyteros officio nunquam adfore *sine cappis rotundis vel superpelliciis*. *Superpellicium* erat linea vestis cum manicis, ita dicta, quia tunicis seu vestibus pelliceis imponebatur, inquit Durandus, in *Ration. Lib. II. cap. I. n. 10. & 11.*

14. Prælati qui ecclesias visitant, ea moderatione se gerent, ut iis nulla prorsus ratione onerosi sint.

15. Nullum beneficium e laicorum manu accipietur; & episcopi aut alii ad quos pertinet instituere, confirmare aut providere, nil horum facient, nisi postquam iis certo constiterit eorum, qui præsentantur, electionem canonicam esse, salvis tamen patrónorum legitimis juribus.

16. Quicumque ex clericis beneficia possident, quæ animarum curam adjunctam habent, in iis residebunt, iisdemque deservient ipsi per se, quin vicarios ibidem statuere possint absque ordinariorum consensu, secus eam pœnam subituri, ut beneficii proventu ad annum priventur.

17. Clerici qui fœdera seu conspirationes inierint, excommunicationem *ipso facto* subibunt, beneficiis quæ possident, ad tempus vel in perpetuum privabuntur, itaque præterea punientur, ut exemplo cæteris esse possint.

18. Parochi, antequam ad synodum pergant, suis in parœciis ægrotantes invisent.

19. Omnes ad unum clerici seu sæculares seu regulares in dignitatibus constituti se ad provinciæ synodum conferent; quod si legitime impediti fuerint, eo clericum mittent, qui eorum excusationes afferet, quique eorum procuratore munus erit, ut quicquid in synodo præscribetur, acceptet. Archiepiscopi, episcopi, abbates & quicumque mitræ privilegio gaudent, se synodo sistant induti mitris, superpelliceis,

ceis, stolis, cappis seu pluvialibus; inferiores prælati, superpelliceis & stolis, ac si voluerint, cappis seu pluvialibus; simplices presbyteri, cottis seu superpelliceis & stolis; denique inferiores clerici, cottis tantum.

* *Cotta, cottus, seu cota* erat linea vestis clericorum propria, seu superpellicei genus quoddam. *Clerici induti vestimentis sericis, aut superpelliceis, sive cotis vadant processionaliter, Alexander IV. pap. Lib. VI. Epistol. 156. Canonici teneantur ire bini & bini, cum superpelliceis sive cottis lineis, &c. Stat. Eccl. S. Laur. Rom. MSS.*

20. Quicumque beneficia possident quibus animarum cura est, se intra annum presbyteratu initiandos curabunt, secus eam poenam subituri, suorum ut beneficiorum jacturam faciant.

21. Eucharistiæ sanctisque oleis apponetur clavis.

22. Nemo altari serviet, aut epistolam leget sine superpelliceo ac talari veste. Distincte & devote presbyteri divinum diei & noctis officium recitabunt.

23. Qui in beneficia intrusi fuerint, excommunicationi subduntur, & ad fructuum restitutionem adiguntur.

24. & 25. Clerici sæcularibus iudicibus haud se sistunt nisi forte ob sæcularia negotia ad laicum, non autem ad ecclesiasticum forum pertinentia.

26. Filios quos in sacris ordinibus constituti susceperunt, apud se clerici non retinebunt; eruntque hi sane pueri majoris ecclesiæ mancipia. Nec magis clerici ipsi habebunt apud se talos, aut alia ad aleas instrumenta.

27. Reliquiæ suas extra capfas non ostendentur, nisi præcipuis diebus festis, aut frequenti præsentem populo, pro aliquarum ecclesiarum consuetudine. Neque vero cædem venduntur, aut præstabitur novis honos absque Papæ venia.

28. Ii tantum poterunt divinum verbum nuntiare, quos Papa aut episcopus approbaverint; nec tolerabuntur quæstuant alii quam qui Papæ ejusve legatorum, vel episcopi litteras exhibuerint.

29. Non oppignerabuntur ornamenta ecclesiæ, nisi ejusdem ecclesiæ necessitas ita postulet, & quidem episcopo veniam dante & parochianis consentientibus.

30. Ecclesiarum rectores nihil de suarum ecclesiarum bonis, supellectile, juribus, libris, ornamentis, dum vivant, donare poterunt, aut in mortis articulo de iisdem testari, nisi quibus in casibus per jus licet.

31. Clericorum nullus id sibi sumet, ut extra regnum, suamve extra provinciam iter instituat, sine proprii episcopi eorumve nutu, qui ei sunt ordinariorum loco, ea, secus, statuta poena, ut beneficiis quæ possidet, ad annum privetur.

32. Ad sanctorum ordinum obeunda munia nullus ignotus clericus admittetur, nisi ostendat ordinarii sui litteras, quæ fidem faciant ordines quorum functiones peragere vult, eum suscepisse. Qui aliter eum admiserint, ipsi sanctarum rerum receptione, & ecclesiæ aditu privabuntur.

33. In propriis parœciis & non in aliis, ac ne in religiosis quidem domibus fideles divinis officiis intererunt. Parochis suis tantum parochianis, & quidem sub suspensionis poena, sacramenta administrabunt; exceptis tamen clericis, peregrinis, iisve qui ad aliquam ecclesiam, cum Papæ venia, se conferunt.

34. Ecclesiæ bonorum administratores, bis in anno, suæ administrationis rationem reddent.

35. Abbates, priores & parochi mutuas dare aut accipere non poterunt, nisi duas tresve pecuniæ marcas, cæteri vero clerici, nisi unam tantum, sine capituli & diœcesani episcopi consensu.

* *Marca, marcus, & marcha* erat auri aut argenti pondus, quod semilibram æquabat, eratque usui in commercio, ante quam cusa pecunia adhiberetur.

36. Suarum ecclesiarum suorumve monasteriorum bona immobilia aut jura nec inferiores prælati sine episcoporum, nec episcopi sine metropolitanorum, nec metropolitani sine sanctæ Sedis venia, præter quam in casibus a jure concessis, alienare poterunt.

37. Nova ecclesiis tributa non imponentur.

38. Archidiaconi non instituentur, quin triennium canonico juri studuerint; quique jam instituti sunt, ei legi suberunt, ut hoc studii triennium peragant, idoneis vicariis

riis per hos totum studii tempus in eorum locum positus.

39. Matrimonialium causarum cognitio prudentibus, circumspectis & in hoc rerum genere expertis viris reservabitur.

40. Abrogantur omnes excommunicationis sententiæ, omne iusjurandum, cæteræque rationes omnes quas adhibent tam sæculares quam regulares prælati quidam, ut impediant, ne inferiores suarum ecclesiarum suorumve monasteriorum statum superioribus majoribus patefaciant.

41. Nullæ mobiles profanæ res in ecclesiis ponentur, nisi ut factæ testæ quæ ab hostium incursionibus, vel a flammarum furore servantur.

42. Manualis cæterique ecclesiastici libri parochis singulis præsto erunt.

43. Interdictio, sub excommunicationis poena, ne choreæ ducantur, aut lites intententur in coemeteriis vel in ecclesiis. Nec magis ædificabitur in coemeteriis, aut sterus aliæve sordes ibidem ponentur.

44. Laicos parochi non sinent in ecclesiis vigilias agere, nisi vetus iis faveat mos, in iisdemque nihil non ex pietatis legibus fiat.

45. Canonici qui horis canonicis non intererunt, distributionibus privabuntur; & capitula nominabunt canonicorum quempiam qui notet absentium nomina.

46. Interdictio, ne archidiaconi bessem romanum seu semilibram francicam exigant ad eos sepeliendos quos aliquo casu, ut gladio, veneno, naufragio, &c. mori contigerit.

47. Laicos prohibebunt parochi, ne concubinas habeant, ea in refractarios statuta poena, ut priventur ecclesiæ aditu.

48. Suis in domibus suisve in terris nemo pravæ vitæ feminas feret, secus eam poenam subiturus, ut ecclesiæ ingressu privetur.

49. Laici qui defunctorum ecclesiasticorum bona, quavis obducta causa, usurpaverint, excommunicatione plectentur.

50. Eadem in eos poena qui ecclesiæ bona aut jura alienaverint.

51. Qui patronatuum juribus gaudent, ea donare vel in alios transferre ſine dioceſani epiſcopi conſenſu non poterunt.

52. & 53. Quicumque ſibi vindicant eccleſiarum aut monaſteriorum bona, excommunicationi ſubduntur.

54. Eccleſiaſtici judices qui ſe favore aut pecunia corrumpi ſiunt, ad annum ab officio ſuſpenſi erunt.

55. Excommunicati carebunt agendi apud judicem, litis intentandæ, aut teſtimonii ferendi jure.

* Ut excommunicationem conſequerentur effecta hæc, eam denuntiata eſſe oportebat; at in præſentia, tum quoque cum ea denuntiata eſt, ſi neceſſitas adſit, cum excommunicato communicari, in eum cauſam agi, aut cum eodem contractum iniri licet. In Gallia, poteſt etiam excommunicatus teſtari, ſuccedere, apud judicem petere, ſe teſtem præbere, gentilitiæ aut feudalſ redhibitionis jure uti, &c. Gilbertus, *Inſtit. eccleſ. & benef. Tom. II.* edit. an. 1750. p. 496.

56. Eccleſiaſtici & civiles judices exceptiones admittent a partibus allatas, ne ad eorum tribunal reſpondeant.

57. Sæculares judices operam dabunt, ut eccleſiaſticorum judicum ſententias executio conſequatur; & eccleſiaſtici judices utentur & ipſi eccleſiæ cenſuris, ut laicorum judicum ſententiis refractarios ſubdant.

58. Prohibentur eccleſiæ aditu Reges & Reginæ, qui impediunt, ne ad ſanctam Sedem appelletur; inferiores autem poteſtates quæ in eadem facti ſpecie verſantur, excommunicationi ſubduntur *ipſo facto*, niſi ejusmodi impedimenta tollant, triduo poſtquam reclamatum fuerit.

* Celebris & graviffima quæſtio eſt, 1. an Eccleſia ſupremos Principes eorumve miniſtros ob ipſam ſuorum munerum exercitationem excommunicare poſſit; 2. an etiam quibusdam in caſibus debeat. Ad primam controverſiam quod attinet, Fleurius, in ſuo ſuper Gallicanæ Eccleſiæ Libertatibus ſermone, tamquam exceſſum quemdam eorum opinionem ſpectat, qui Eccleſiam in Principes excommunicationem pronuntiate non poſſe contendunt, & auctor ipſe Monumenti ſuper Gallicanæ Eccleſiæ Libertatibus, impreſſi Amſtelodami an. 1755. a Fleurio, ſuper hoc capite, non diſſentit; „ Excommuni-
„ catum

„catum esse, inquit auctor hic, p. 169. est a fidelium societate sejunctum esse, nec amplius quicquam juris ad sanctorum rerum participationem habere. Fidelis quisque, quæcumque tandem sit ejusdem conditio, hanc abscissionem & has privationes mereri potest; easque statim ac meretur, ut reapse ferat, perficere potest Ecclesia; verum hanc Ecclesiae potestatem prudentia moderari debet. “ Constat ergo Gallos, eos ipsos qui maxime de suis libertatibus solliciti sunt, in ea esse sententia, Ecclesiam posse, absolute loquendo, supremos Principes eorumque ministros seu officarios excommunicare; asserunt iidem tamen id eam facere non debere, propterea quod ea quidem a Deo spiritualis gladii jus ad ædificationem solummodo, non item ad destructionem accepit; eum autem in Potestates earumque ministros educens, non minus ad suum ipsius quam ad ditionum excidium incumbet, per turbas, perturbationes, schismata, perduelliones, & alia mala tam multa quæ dubio procul ejusmodi excommunicationes non secum trahere non possent. „ Novum equidem aut singulare aliquid non proponam, ajebat S. Augustinus, (*Lib. 3. contr. Epist. Parm.*) sed quod usui penes universam Ecclesiam est. Cum fratrum, hoc est, Christianorum qui in Ecclesiae communione sunt, aliquis in culpam labitur quæ anathemate digna est, hoc tum solum in eum pronuntiatur, cum nullum inde schisma timendum est; correctio enim salutaris esse non potest, nisi cum peccator multitudinem haud sibi consortem sociamque habet. Cum morbus plures occupavit, nihil aliud bonis superest quam dolor & gemitus. “ Ex his principiis rejiciuntur in Gallia Bullæ Romanorum Pontificum aliorumque quorumvis in reges, judicesque seu officarios regios, ob eorundem munerum functionem editæ; rejiciuntur etiam in Gallia excommunicationes ob civilia debita in ecclesiasticos aut laicos latæ.

59. & 60. Ecclesiae aditu & sacramentorum perceptione privantur. qui personarum bonorumve ecclesiasticorum, quoad tributa, portoria, aliasque impositiones, immunitatem violant.

61. Monachi & canonici regulares deferent omnes & singuli

schate & Pentecoste renovabitur; conclusa servabuntur, apposita clave & metallicis in vasis chrisma, sanctum oleum & infirmorum oleum.

5. Baptizatorum infantium parentes monebunt presbyteri, ut eos, cum septimum ætatis annum attigerint, ad episcopum ducant a quo confirmationem suscipiant. His pueris in promptu erunt ex tela fasciæ, candidæ aptæque quibus frons, ubi confirmati fuerint, iisdem cingatur. Has fascias confirmati pueri per dies tres retinebunt; tertiaque die, ad ecclesiam ductis eas presbyter detrahet, frontemque terget. Fascias deinde comburet presbyter, earumque cineres in piscinam cum aqua injiciet qua confirmatis frontem laverit.

6. Poenitiæ psalmos presbyter, extremam unctionem deferens recitabit; iisque, si via longior fuerit, litanias & in id præscriptas preces addet. Ob hujus sacramenti administrationem nihil petet; poterit tamen id accipere quod ei gratis oblatum fuerit.

7. Omnes presbyteri Missam dicent benedictis albis induti, confessique, si commode possint; non poterunt eam dicere, nisi postquam matutinum & primam diei recitaverint; & id quidem, sub excommunicationis poena. Aptæ & nitidæ tenebuntur altaria, itemque quicquid eadem ambit. Secernentur vasa quæ vinum & aquam ad Missam continent, duæque tantum tresve aquæ guttæ in calicem infundentur. Cum presbyter debeat duas missas dicere, vini & aquæ ablutionem non sumet in prima, sed eam in altera sumendam servabit, aut honestæ personæ quæ jejuna sit & ad id comparata, sumendam dabit. Ex auro, argento, ebore, aut ære perpolito erit pixis in qua Domini Nostri Corpus servabitur, aut in qua ad infirmos feretur; eique inerit album linteolum cui erit Domini Nostri Corpus impositum. Cum ad infirmos sanctum viaticum deferetur, fideles qui illud obvium habebunt, genua flectent, sibi pectus percutient, jungent extollentque manus illud adoraturi. Sanctæ hostiæ singulis diebus quindecim renovabuntur. Vinum & aquam in calice ad bibendum fidelibus qui communicaverint, presbyter exhibebit.

8. Paro-

p. Parochianis commendabunt pastores, ut sæpe confiteantur, eosque audient modeste æque atque attente sollicitèque, ecclesia tantum, excepto necessitatis aut morbi casu, & ecclesiæ loco e quo ab omnibus videri possint; idque, sub communicationis poena. Presbyteri nec ante solis ortum, nec solis occasum confessiones audient, nisi magna urgente necessitate, in loco cui lumen insit, nonnullisque præsentibus. Confessarius qui feminæ quæ sola in ecclesia fuerit, confessionem audiet, excommunicationi subdetur, triduoque ex pane & jejunabit. Confessarii super peccatorum qualitate, numero, circumstantiis poenitentes interrogabunt, iisque non absolutionem conferent, quam contritos, humiles, se comparatos viderint, ut non amplius peccare, suis re peccatis satis, & poenitentias iisdem congruas agerent. Confessarii qui personas aliquibus restitutionibus obnoxias jubebunt, poenitentiae loco, capellas, ecclesias aut monasteria construere, excommunicationem subibunt. Eadem in eos poena qui Missas ipsi dicent, quarum celebrationem poenitentiam mandaverint; itemque in eos qui ex poenitentibus seu viris seu feminis quærent eorum earumve nominibus quibuscum peccarunt.

q. Quicumque voluerint ad sacros ordines suscipiendos ferre, confitebuntur, eruntque jejuni; nec nisi post missam recedent, suspensionis & excommunicationis indicta poena.

r. Qui clandestina matrimonia contraxerint, aut iisdem iterint, excommunicationem subibunt. Eadem in eos poena, qui ne matrimonii impedimenta patefiant, aliquid occulte aut accipiunt, eademve quocunque tandem consilio celerant.

s. Bannorum proclamationem festis diebus tribus, post missam Evangelium edet parochus, antequam ad matrimonii celebrationem procedat.

t. Si quo in cœmeterio excommunicatus denuntiatus humetur, cœmeterium hoc interdictum erit ad excommunicationem usque; quique ejus sepulturæ adstiterint, excommunicationem subibunt. Septa erunt cœmeteria, ita ut, ut ne belluis pateat in eadem aditus. Mortuorum

missa

ossa in peculiari loco ponentur. Ejus corpus qui sibi in religiosa domo sepulturam elegerit, ad parochialem ecclesiam statim feretur, ubi Missa dicetur, ac deinde transferetur ad sepulture locum; omnino excommunicationis indicta poena.

12. Communionem privantur, qui alienant Ecclesie bona, qui ea usurpant aut retinent, qui indebitas servitutes ex iisdem exigunt.

13. Instaurantur, super ecclesiarum libertatibus, immunitatibus & asyli jure, statuta vetera.

14. In usurarios antiqui canones renovantur.

15. Quicumque Sacerdos, sine episcopi aut archidiaconi, vel alterius cujusque venia, cujus est eam dare, in parochiali ecclesia, seu in capella sacrum fecerit, excommunicationem subibit, quin ulla ratione, facultate uti possit, quam in id ejus ecclesie, seu capellae patroni eidem concesserint.

16. Horum decretorum, cæterorumque quæ Colonienses archiepiscopi eorumque archidiaconi hactenus ediderunt, executio, sub excommunicationis poena, præcipitur. Mandatur etiam, sub eadem poena, omnibus parochis eorumque vicariis, ut sibi propria & peculiaris figilla habeant.

17. Uniuscujusque archidiaconatus executores testamentarii, apud personas duas quæ in unoquoque archidiaconatu in hunc finem ab archiepiscopo designabuntur, testamentorum executionis quæ iis demandata est, rationem reddent.

18. Cum locus interdictus erit, ecclesiastica sepultura, extrema unctio & sacramenta cætera nemini non negabuntur, exceptis baptismo quoad pueros, poenitentiaque & viatico quoad morti proximos. Sepeliri tamen in cœmeterio, at servato silentio & absque ulla cæremonia, clerici poterunt, qui nullam interdicto causam præbuerint, ejusque legibus fideliter obsecuti fuerint. Poterunt etiam ecclesiarum rectores, in hebdomada, interdicti tempore, sacrum facere, at submissa voce, januis clausis, sine æris campani sono ac sine ulla solemni forma, & quin eorum quempiam qui interdicti sunt, eo admittere possint. Parochi interdictis locis proximi ei legi suberunt, ut, antequam Missam dominicis festisque diebus inchoare possint, quærant, an in eorum ecclesia quispiam

niam ex interdictis locis adfit ; quod si quis ejusmodi adfuerit, eum jubebunt ex ecclesia statim egredi. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Saltzburgenſe, Salisburgenſe, ann. 1281.

Fridericus, archiepiscopus Salisburgenſis, habuit concilium hoc quod ex quatuordecim prælatis conflatum fuit, & octodecim canones edidit.

1. Interdictio, ne monasterii bona, sine dioceſani episcopi venia & sine communitatis consensu alienentur.

2. Monasteriorum superiores, semel in anno, coram episcopo, alioque quem is designaverit, communitati suorum reddituum rationem reddent.

3. Omnes religiosi a S. Martini die ad usque Natale Domini jejunabunt, & quadragesimale jejunium a quinquagesima incipient.

4. Religiosi notorie proprietarii in carcerem conjicientur.

5. Religiosi, tum intra, tum extra monasterium, sui ordinis habitum deferent.

6. Quicumque superior suum religiosum profugum aut expulsum, ab episcopo vel ab ordinis visitatoribus rogatus, recipere renuerit, temporalis administrationis suspensionem subibit, quoad postulatis annuerit.

7. Abbates ordinis sancti Benedicti, tertio quoque anno, suum generale capitulum celebrabunt.

8. Abbates, visitatores, & qui ad generale capitulum pergent, equos plures quam octo ad comitatum habere non poterunt.

9. Religiosæ communem omnes & singulæ vitam agent, eique legi suberunt abbatissæ, ut una cum monialibus cæteris in eodem dormitorio cubent, & in eodem triclinio comedant, ab Adventu ad Natale Dominicum, & a septuagesima ad Paschatis octavam usque.

10. Qui beneficia plura possident, quæ cum animarum cura conjuncta sunt, eo contenti erunt, quod postremum obtinuerunt, & se cæteris abdicabunt.

11. Archiepiscopo reservatur ea cura, ut in parochorum eccle-

ecclesiis, qui ibidem residere non poterunt, vicarios ponant.

12. Ecclesiarum advocati qui non ante S. Joannis festum, ad tribunal ordinarii loci, sua jura firmaverint, super iis quæ sibi arrogant, non amplius audientur.

13. Qui clericis vim intulerint, poenas a canonibus latas subibunt.

14. Qui in causa sunt, ut ecclesia aut cœmeterium polluatur, effuso ibidem humano sanguine, reconciliationis expensas solvent.

15. Patroni aut judices qui defunctorum clericorum bonis & beneficiis potiti fuerint, excommunicationem subibunt quam jus infligit.

16. Mandantur ad pacem preces.

17. Clerici & laici falsarii excommunicatione plectentur.

18. Eadem in clericos poena, qui ecclesias e laicorum manu suscipiunt. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Lambethense (in Anglia), an. 1281.

Joannes Pekamus, archiepiscopus Cantuariensis habuit concilium hoc, Octobris mensis die 10. In eo primum mandata executio tum decretorum quæ postremum Lugdunense concilium ediderat, tum constitutionum Ottoboni, tum canonum Lambethensis concilli sub archiepiscopo Bonifacio celebrati; deinde vero viginti septem capitula seu statuta quæ sequuntur, enuntiata.

1. Presbyteri, saltem semel in hebdomada, antequam celebrent, confessionem edent. In aptissima pixide, congruo linteo intus tecta, Domini Nostri Corpus servabitur, & dominicis diebus singulis renovabitur. Pulsabuntur ad elevationem æra campana, ut qui Missæ quotidie interesse non possunt, genua flectant, ubicunque fuerint, domi vel in agris, atque ita indulgentias ab episcopis concessas lucrentur.

2. Presbyteri, quas receperint, Missas fideliter ipsi persolvent, aut persolvendas curabunt, nec se posse credent per unam & unicam Missam pluribus satisfacere, quibus integram singulis Missam se dicturos promiserunt.

3. Eos

3. Eos iterum baptizari prohibetur, qui præscripta forma, licet a laicis, baptizati sunt; mandaturque, ut sub conditione, denuo ii baptizentur, quorum dubium baptisma est.

4. Ad communionem nemo admittetur, quin confirmatus sit, præter quam in mortis periculo.

5. Sacrorum, ordinum unus cum minoribus quatuor non conferetur.

6. Pertinacibus peccatoribus, aut clericis beneficia plura quæ dimittere nolunt, possidentibus absolutio non tribuetur.

7. Presbyteri qui sine positiva aut saltem præsumpta ordinarii approbatione confessiones audient, prætexentes sibi factis ad id firma apostolicæ Sedis privilegia suppetere, excommunicationem subibunt, nisi eorum privilegium expressis verbis enuntiet eos ab episcopi & metropolitani jurisdictione, confessiones audiendi facultatem quod spectat, exemptos esse.

*Ejusmodi privilegia nunc temporis haud reciperentur in Gallia; sed tamquam ordinariorum juribus contraria rejicerentur.

8. Ob publica & scandalo obnoxia crimina imponetur publica poenitentia quam canones nimirum præscribunt.

9. In quoque decanatu generalis confessorius clericis aderit.

10. Explicabunt pastores omnes, quater in anno, suis parochianis, vel ipsi per se, vel per alios, quatuordecim fidei articulos, Decalogi præcepta decem, præcepta evangelica, misericordiæ opera septem, capitalia peccata septem, præcipuas septem virtutes & septem Sacramenta.

11. Erga pauperes & potissimum divini verbi præcones hospitalitas exercebitur.

12. In judicium nemo vocabitur, quin eidem indictum jus, ejusque, statis die & loco, subeundi tempus significetur.

13. In decanos, archidiaconos & officiales interdictio, ne suum sigillum apponant cujusquam actui qui se absentis procuratorem constitutum dicerent.

14. Damnantur odiosa clericorum molimina, qui, ut beneficiorum legitimos possessores supplantarent, se a patronis ad ea præsentandos curabant, atque ita legitimos possessores iisdem spoliabant.

15. Renovatur Oxoniensis concilii canon qui ecclesias locari vetat, præter quam ob causas, episcopi iudicio, necessarias; actum quidem, non laicis, sed sanctæ vitæ clericis, designata pauperibus, super locationis contractu, portione quæ ad eos pertinet, quæque a parœciæ incolis quatuor, in id delectis, in eos distribuetur.

16. Omnes regularium canonicorum familiæ ad generale capitulum pergent.

17. Qui religiosas corrumpunt, excommunicationem episcopo reservatam subeunt, præter quam in mortis articulo.

18. Religiosæ nunquam solæ egredientur; & quamvis foras secum habeant, apud consanguineos tamen aliosve, non ultra dies tres, ad solatium, neque ultra sex, ad negotia, remanere poterunt, nisi diuturniorem commorationem episcopus necessariam judicaverit.

19. Religiosi & religiosæ qui suum probationis annum in monasterio transegerint, professi censebuntur, & siquidem ad mundi societatem redierint, pro apostatis habebuntur.

* Non agnoscuntur in Gallia professiones tacitæ; ibi requiritur, ut solemnem in modum, & coram laicis testibus fiant.

20. Adigentur apostatæ monachi, ut ad suum ordinem regrediantur, aut mitiorem amplectantur.

21. Religiosi testamentorum executores esse non poterunt.

22. Clerici qui sæcularium in modum induti incedent, primum ecclesia, deinde vero, si correctionis impotes sint, beneficiis quæ possident, privabuntur.

23. Episcopi non conferent clericorum filiis beneficia quæ ab eorum patribus possessa fuerunt, nisi iis ad id faveat sedis apostolicæ dispensatio.

24. Cum episcopus clericum ad peculiarem ecclesiam recipit, exprimere debet suis in litteris ordinem quo is clericus insignitus est, titulumque quo idem ad illud beneficium admittitur.

25. Qui curata plura beneficia possident, intra sex menses in episcopi manus ea remittere, sub canonicis poenis, debent.

26. Ad-

26. Advocatus nemo suscipietur, quin per annos tres canonico & civili juri studuerit.

27. Sacerdotes omnes, sæculares & regulares, semel pro defuncto episcopo Missam dicent. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. Anglic. Tom. I.*

Concilium Avenionense, ann. 1282.

Bertrandus de sancto Martino, archiepiscopus Arelatensis, habuit cum suis suffraganeis concilium hoc, in eoque edidit canones undecim.

1. Excommunicationis sententiam pronuntiat in usurarios, qui suas res seu merces carius vendunt, prætexentes eas se fide vendere.

2. Pro Ecclesia preces mandat.

3. Ecclesiæ bona sine episcopi consensu alienari vetat.

4. Mandat, ut omnes Arelatensis provinciæ prælati & beneficiarii communibus impensis procuratores constituent, ut defendant propugnentque ecclesiasticorum causas, qui defatigantur, dum apud varios judices traducuntur.

5. Omnes parochianos ei legi subdit, ut singulis diebus dominicis festisque solemnibus intersint parochiali Missæ, in eaque, e parochorum suorum manu, eucharistiæ viaticum saltem in Paschate & Pentecoste, suscipiant.

6. Privilegiatos exemptosque vetat ordinariorum censuras infringere.

7. Eos communione privat, qui spiritalia & ecclesiastica negotia ad sæcularia tribunalia detulerint.

8. Associationes & confraternitates quæ solum civilium legum approbatione nituntur, quæque a canonibus rejiciuntur, nullas declarat.

9. Pronuntiat privilegiatos posse extra suæ exemptionis locum excommunicatione percelli, nisi sua eos privilegia ab hac excommunicatione disertis verbis eximant.

10. Neminem, quin ejus parochus adsit, testari vult, ut justitiæ regulas testator servare possit, & restitutiones, si quibus esset obnoxius, ante pia vel alia legata, notandas curare.

II. Postremusque servari jubet alterius Avenionensis concilii statutum quoddam, quod tamen ignoratur, propterea quod canon hic imperfectus mancusque est. *Lab. Tom. XL. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Turonense, ann. 1282.

Joannes de Montforeau, archiepiscopus Turonensis celebravit, ann. 1282. feria quarta post festum S. Petri ad vincula, in sua metropolitana urbe, suæ provinciæ concilium in quo edidit statuta tredecim.

1. Qui, animi causa, alicui litem intentant, ut ab eo, quo hanc vexationem redimat, aliquid trahant, præter damnationem ad damna & lucra, excommunicationi subduntur.

2. Eadem in eos poena qui litigia aut rixas excitant.

3. Clerici & religiosi cauponam, nisi iter agentes, non ingredientur.

4. Qui ecclesiarum libros & ornamenta diripiunt aut lacerant, excommunicatione plectuntur.

5. Processiones dominicis festisque diebus in more positas parochi peragent, secus episcopi iudicio, censuræ subdendi.

6. Dominicis diebus singulis, in omnibus Turonensis provinciæ cathedralibus, collegiatis & parochialibus ecclesiis enuntiabitur, ad proximum provinciale concilium usque, Gregorii Papæ X. qui Lugdunensi concilio præfuit, constitutio quæ mandat, ut usurarii notorii ex omnibus Christianis regionibus expellantur, nec domus iisdem locentur.

7. Quicunque ecclesiasticos opprimunt, quique eorundem jurisdictionem turbant, excommunicationi subduntur.

8. Eadem in eos poena qui super his aliisque ejusmodi flagitiis suspecti, ad episcopi jussu, haud ab hac suspitione se purgant.

9. In eos item qui in religiosorum aut clericorum domibus pro arbitrato personas ponunt.

10. Eadem in præsides aliosque sæcularis justitiæ ministros poena, qui in alios transferre, aut ipsi sibi retinere audent Ecclesiæ bona pro quibus parochi aliique beneficiarii possessoriam querelam apud eos ediderunt, aut contra petentem

tem se defenderunt, singuli dantes suo nomine fidejussores in pignora, vel ut in textu legitur, *se applegiaverunt, vel contraplegiaverunt coram eis.*

* *Applegiare*, est apud judicem *querelam instituere*, aliquid obtinendi aut recuperandi animo, dato fidejussore aut pignore pro re ipsa, si forte petens causa cadat. *Contraplegiare*, est se contra petentem defendere, dato pariter fidejussore aut pignore, *contraplegiamenti* nomine, designato.

11. Qui suos subditos aut inferiores impediunt, ne quod civile commercium cum ecclesiasticis ineant, excommunicationem subeunt.

12. Eadem in eos poena qui ecclesiasticos impediunt, ne decimas percipiant, quæ ipsis debentur.

13. Omnes constitutiones in præcedentibus provinciæ conciliis editæ servabuntur. *Ibidem.*

Concilium Ravennatense, ann. 1286.

Bonifacius, archiepiscopus Ravennatenfis, una cum suæ provinciæ episcopis, habuit, Julii mensis die 8. concilium hoc, in eoque canones novem edidit.

1. In clericos interdictio, ne recipiant alantve histriones aut saltatores qui ad eos mittuntur, vel etiam qui solum transeunt, in poenam solvendi pro ecclesia seu pro pauperibus ejus duplum quod iis dederint.

* Obtinebat olim mos, ut laici, cum militare cingulum suscipiebant, aut conjugium inibant, ad se mutuo, atque adeo ad clericos mitterent histriones & saltatores quos alerent & stipendio donarent ad statum tempus. Ejusmodi abusum, quoad clericos, hoc loco concilium damnat.

2. Ecclesiasticos hortatur synodus, ut in pauperes elemosynam erogent; conceditque unius anni indulgentias episcopis qui pauperes quatuor, abbatibus qui duos, cæterisque prælatis, ut decanis, archidiaconis qui unum, dato semel in die cibo singulis hebdomadæ diebus alent.

3. Clerici qui sine justa necessitate, ac sine episcopi nutu, arma deferent, præter excommunicationem, ad multæ solidos quadraginta pro armis singulis quæ detulerint,

damnabuntur; qui vero clericalem habitum, coronam & tonsuram non gerent, solidos quinquaginta pro quaque, quoad caput hoc, omissione solvent.

4. Qui de beneficiis provisi sunt quibus est animarum cura, se intra annum sacerdotio initiandos curabunt, eam, si secus egerint, poenam subituri, ut iisdem beneficiis priventur, ex decimo tertio generalis secundi Lugdunensis concilii canone.

5. Præcipiuntur manuales distributiones iis tantum canonicis dandæ qui officio interfuerint, ab initio ad finem usque.

6. Notarii non recipient usurariorum testamenta, nisi præfente parochio.

7. Eos prælati communionem privabunt, qui renuent decimas solvere; quod si excommunicati neglexerint operam dare, ut ab excommunicatione liberentur, ad sæculare brachium confugietur.

8. Episcopis reservati casus hi sunt: absolutio excommunicationis majoris *ab homine*, vel *a jure*; absolutio incendiariis, blasphemis, suorum filiorum interfectores concedenda; votorum dispensatio; absolutio homicidarum, sacrilegorum, falsariorum, eorumque qui ecclesiasticas immunitates & libertates impetunt; veneficorum, eorumque qui criminis, quæ bestialitas dicitur, rei sunt; incestuosorum, corruptorumque religiosarum; quæstiones de furto, cum ignoratur, cui restituendum; perjuriorum & clandestinorum matrimoniorum absolutio.

9. Quicumque, consuetudinem & privilegium prætexentes, Ecclesiæ immunitates & libertates impetunt, majorem excommunicationem subibunt. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Bituricense, ann. 1286.

Simon Bellocensis, archiepiscopus Bituricensis, provinciale concilium hoc, die 17. Septembris, habuit, in eoque suorum decessorum constitutiones per articulos triginta quinque instauravit.

1. Ecclesiastici iudices in matrimonialium causarum judiciis cum omni circumspectione & prudentia procedent. Nul-
la hu-

la humana ratione habita, matrimonia quæ nulla sunt, abrogabunt; dabuntque operam parochi, ut episcopos eorumve officiales de vetitis matrimoniis certiores faciant, quæ suis in parœciis inita noverint.

2. Matrimonium non nisi in facie Ecclesiæ, post editas enuntiationes, ac legitimæ solum ætatis tempore, iniri poterit.

3. Ecclesiastici iudices de matrimonialibus aliisve maioribus causis, cujusmodi sacrilegium est, extra suæ jurisdictionis fines, non cognoscent, nisi veteri consuetudine, legitime præscripta riteque approbata iis suffragante, eorum mandante, penes quem id juris est.

4. Officiales extra urbes archidiaconi non habebunt.

5. Suarum parœciarum redditibus carebunt parochi, quoad presbyteratu initiati fuerint.

6. Extraneus clericus, nisi ab ordinario approbatus fuerit, ad confessiones audiendas, ad Evangelium nuntiandum, ad Sacramenta administranda non admittetur.

7. Archipresbyteri, quam late patent eorum archipresbyteratus, omnes suspectas feminas quæ apud ecclesiasticos degunt, eliminare debebunt.

8. Clerici beneficiarii aut presbyteri qui suos spurios apud se detinebunt, episcoporum arbitrio punientur, itemque qui publice negotiantur, aut qui cauponas frequentant, aut qui aleis ludunt.

9. Qui per anni spatium in excommunicatione persisteant, beneficiis quæ possident, privabuntur.

10. Parochis in promptu erunt excommunicatorum nomina, quos iidem, dominicis festisque diebus singulis, publice suis in ecclesiis denuntiabunt, quoad evidenter eos absolutos fuisse constiterit.

11. Præ manibus erit omnibus parochis in vulgarem linguam conversa Gregorii X. Constitutio, *Quicumque*, in Lugdunensi concilio edita; itemque alia, *Cum juris utilitas*, a Simone, sanctæ Sedis legato, in Bituricensi concilio enuntiata, super ecclesiastica jurisdictione. Hi quidem, semel

saltem in mense, constitutiones has duas legent, populoque explicabunt.

12. Servabitur Gregorii X. Decretalis quæ incipit, *Quia nonnulli*, extr. *De Rescriptis*, quæque eos damnat, qui apostolicas litteras quas suo ipsorum nomine obtinuerunt, aliis idem nomen gerentibus cedunt, quique iis abutuntur, ut quoscunque voluerint, fatigent & in jus vocant.

13. Omnes fideles, saltem semel in anno, confessionem edent, & viaticum in Paschate suscipient, secus eam poenam subituri, ut ecclesiastica sepultura ad mortem priventur.

14. Parochis, excommunicationis indicta poena, mandatur, ut habeant præ manibus & exequantur Innocentii, in Lateranensis concilio quarto, Constitutionem, *Omnis utriusque sexus*, itemque Clementis IV. *Quidam temere sentientes*, denique Martini IV. *Ad fructus uberes*, quæ Fratribus Minoribus prædicandi & confessiones audiendi potestatem tribuit.

15. Eos parochi perspicient, qui cum excommunicatis communicant, eorumdemque nomina ad episcopum vel ad officialem mittent.

16. Interdictio, ne quis a proprio episcopo excommunicatus absolvatur, aut in terra sancta sepulturæ detur.

17. Eadem quoad usurarios publicos interdictio, qui & ipsi excommunicati sunt. Parochi, dominicis diebus singulis, publice declarabunt hos usurarios non posse testamenta conficere, nisi restituerint, aut in id sponfionem dederint.

18. & 19. Suam singuli regulam religiosi servabunt, & proprii nihil habebunt, vel cum abbatis venia quæ in hac facti specie nulla esset.

20. Prior, absque abbatis nutu, haud plus quam turoenses solidos sexaginta mutuari poterit.

21. & 22. Tollentur ex ecclesia arcæ aliæque profanæ res, nullusque ibidem erit choreis locus.

23. In rurales prioratus monachi non nisi post vicefimum ætatis annum mittentur.

24. Feminae religiosæ in domibus non morabuntur.

25. Religiosi qui decimas e laicorum manu percipient, &
laici

laici qui eas sine justa congruaque causa iisdem dabunt, excommunicationi subduntur.

26. Punientur ab episcopis abbates & priores conventuales qui, vacationis tempore, prioratus exspoliant, nisi in iis relinquunt quicquid necessarium ad servitium est, ad proximam messem usque.

27. Renovatur turonensis concilii, an. 1133. habiti septimus in eos canon, qui testamenta celant.

28. Executores testamentarii de testatoris bonis nihil emere aut retinere poterunt, nisi quod iis testator expresse legaverit, dummodo iudices assentiantur.

29. Operam dabunt episcopi, ut testamenta executioni mandentur, siquidem executores hac in re negligentes fuerint.

30. Testamenta a parcho recipientur.

31. In eos agetur, e canonum vi, qui negligunt in id incumbere, ut ab excommunicatione liberentur; & ad eos adigendos, ad sæculare brachium confugietur.

32. Eos episcopi punient, qui festa non servant.

33. Suffraganei eorumque iudices appellationibus humiliter deferent, nec partes ab eorum iudiciis appellantes molestia afficient.

34. Officialis Bituricensis, itemque hujus archiepiscopatus iudices cæteri suffraganeorum episcoporum aliorumve ecclesiæ iudicum jurisdictionem non impediunt; id si fecerint, ei poenæ suberunt, ut ad mensam, ecclesiæ aditu prohibeantur.

35. Omnes episcopi, eorum officiales & reliqui ex ordine iudices perficient, rogati quidem, ut sententiæ in eos latæ qui ecclesiasticam jurisdictionem lædunt, executionem fortiantur. *Ibidem.*

Concilium Wirtzburgense, Herbipolense, Herbipolitanum,
ann. 1287.

Joannes, episcopus Tuseulani, Papæ in Germania legatus, habuit provinciale concilium hoc cum Moguntia, Colonia, Salisburgi & Viennæ, in Austria, archiepiscopis, episcopisque & abbatibus numero pluribus. In eo editi canones quadraginta duo.

Priores quinque ad clericos spectant, iisque mandant ut in eum modum induti sint, qui cum eorum statu congruit, & cauponas, ludos, religiosarum frequentationem, ludicra certamina, armorum gestationem, feminas demum evitent.

6. Qui beneficia usurpant aut injuste retinent, eorumve redditus sibi vindicant, excommunicationem subeunt *ipso facto*.

7. Episcopi presbyteros severe punient, qui, extra casus a jure concessos, plures eadem die missas dicent.

* Episcoporum tantum est eam presbytero veniam dare, ut binas eadem die missas dicat, seu bis sacrum faciat; hæc autem ab iis tum solum concedi debet, cum ecclesiæ duæ non habent reddituum satis, ut presbyterum utraque suum sustentet. Presbyteris ergo non amplius licet hoc tempore duas missas dicere vel quibus in casibus id olim per jus iisdem licebat, causa exempli, re ita ferente, unam mortuorum missam pro defuncto, & diei alteram. *Dist. 2. de Consec. can. 53.*

8. Cum presbyter sanctissimum Christi Domini Corpus ad ægrotantes, & ad mulieres partui proximas deferet, superpelliceo cum stola indutus erit, eumque clericus accensum cereum & tintinnabulum ferens præcedet. Transeuntes genua flectent, & siquidem eos vere pænitet, dierum decem, quoad injunctas pœnitentias, indulgentiam lucrabuntur.

9. Qui ecclesias regunt, earum bona, sine superiorum venia, extraque casus a jure concessos, non alienabunt.

* Superiores quorum venia, secundum canones, ad ecclesiæ bonorum alienationem requiritur, episcopi sunt; casusque in quibus eam jus patitur, sunt necessitatis vel utilitatis Ecclesiæ, pietatisque aut charitatis casus. Alienationum igitur causæ in duplici genere sunt. Aliæ sunt ex ordine causæ, nempe propria ecclesiarum negotia & necessitates, itemque fabricarum, hospitalium, capitulorum, monasteriorum; aliæ extra ordinem causæ sunt, ut subventiones, urgentibus rei publicæ rationibus, Principibus debitæ, pauperumque levamen in publicis calamitatibus; peste, bello, fame.

Ad alienationum formas quod attinet, hæc quoque duorum
generum

generum sunt; aliæ a civilibus sanctionibus simulque a canonicis constitutionibus præscriptæ sunt; aliæ a civilibus tantum sanctionibus requiruntur.

Primi generis formæ sunt, consensus episcopi cui subest ecclesia quæ alienationem peragit; tametsi bonum in aliena dioecesi situm sit, causarumque alienationis examen seu discussio. Secundi generis formæ sunt, 1. Principis concessio, *Declar. an. 1661.* 2. actorum alienationis in hominum manus mortuæ publicas tabulas relatio; *Edictum mensis Octobris ann. 1705. art. 8.* 3. libelli publice affixi; 4. proclamationes seu licitationes. Harum formarum si qua desit, alienatio nulla est, aut saltem abrogari potest. *Van - Espen, Jur. eccles. univ. Tom. II. p. 111.* & Gibertus, in *Supplem. ad Jus Eccl. Vanespenii, cap. IV. de Causis & Formis ad Alienationes requisitis.*

10. Parochi qui parœcias duas obtinent, privabuntur prima *ipso facto*; itemque secundæ proventibus, si animum obfirmaverint, ut ambas retineant.

11. & 12. Patroni aut collatores nullam cuiquam, infra vicesimum quintum ætatis annum, curam tribuent; nullam quoque nisi idoneis viris conferent, & quidem intra tempus a jure præscriptum; ut proinde, si ultra tempus hoc ecclesias, quin iis provideant, integri mensis spatio retinuerint, excommunicationem subeant, & hac sane vice, præsentationis jure priventur.

13. In sæculares & regulares clericos interdictio, ne interdictis in locis divinum officium publice concinant aut celebrent, ibique æra campana pulsent, nisi iis privilegium aut indultum ad id suppetat.

14. Quicumque clericus e laici aut cujusvis manu qui collationis jure caret, beneficium acceperit, excommunicationem subibit, quoad beneficium hoc ei resignaverit penes quem ejusdem conferendi potestas est.

15. In presbyteros interdictio, ne de matrimoniali benedictione ac de sepulturis paciscantur. Poterunt iidem tamen id accipere quod iis ultro ex locorum consuetudine oblatum fuerit.

16. Pa-

16. Parochi quibus matrices eccleſiæ ſunt a quibus capellæ pendent, operam dabunt, ut his in capellis vicarios ſtatuant ad ſervitium, ſiquidem eædem ad id habeant reddituum ſatis.

17. Abbates aut priores monaſteriorum quibus parœciæ ſubſunt, ab officio ſuſpenſi erunt, niſi ibidem ad ſervitium idoneos vicarios ponant, ſaltem poſtquam eæ vacare cœperunt.

18. Abbates & priores regularem habitum deferent, ſuosque religioſos egredi ſine juſta congruaque cauſa non ſinent.

19. Quæ in religioſarum monaſteriis abbatiffæ & prioriffæ ſunt, ſedulo perficient, ut eæ velum ferant, eas impredient, ne ſine cauſa evidenter juſta egrediantur, iisdemque neceſſaria comparabunt.

20. & 21. Laicos communionem privat qui uſurpant aut retinent Eccleſiæ bona, exceptis Rege & regia familia.

22. Excommunicationi ſubduntur Eccleſiarum advocati qui eas expilant vaſtantque, nedum defendunt, ut debent; jubenturque juribus contenti eſſe quæ eorum majoribus conceſſa fuere.

23. 24. 25. & 26. Inſtaurantur eccleſiaſticæ leges in uſurarios eosque qui acerbe clericos & præſertim Papæ nuntios excipiunt, in eosque qui vacantium eccleſiarum bonis potiuntur.

27. Epiſcopi & archiepiſcopi, ſemel ſaltem intra biennium, vel ipſi per ſe vel per alios dioceſes ſuas viſitabunt, aut confirmationem conferant, & id corrigant quod correptione indigebit.

28. Eos communionem privat qui muniunt eccleſias, turres campanarias aut domos quæ ab iis pendent, ut ibi, tamquam in caſtris quibus firma oppida præſidio ſint, ſe contra adverſarios defendant.

29. Interdictio, ne uxores ob virorum, aut matres ob filiorum mortuorum debita excommunicationi ſubdantur, niſi forte uxores ipſæ virorum & matres filiorum hæredes ſint.

30. Excommunicati declarantur *ipſo facto* latrones publici, quique iisdem receptum præbent.

31. 32. & 33. Eadem in eos poena qui, absque necessariis facultatibus, Ecclesiæ bona vendunt aut emunt, vel ea sibi sumunt, prætexentes sibi aliquid ab ecclesiæ quopiam deberi, sibiive cum ejus ecclesiæ advocato bellum esse.

34. Prohibiti clerici falsos apostolos erroneque scholares recipere aut alere.

35. Excommunicatione plectuntur *ipso facto* laici qui ædium reparationem prætexentes, se immiscent administrationi bonorum Ecclesiæ, episcoporum & capitulorum ingratiis.

36. Excommunicatione plectuntur privati homines, & communitates aut universitates interdicuntur, quæ impediunt, ne querelæ apud ecclesiasticos judices deferantur, aut statuta clero ejusque libertatibus contraria conficiunt.

37. Apostolicarum litterarum falsarii eorumque fautores communione privantur.

38. Episcopi finitimi servanda curabunt interdicta justas ob causas ab eorum confratribus lata.

39. Conservatores religiosi domibus a Papa dati non se rebus immiscebunt, quæ in eorum commissione non continentur.

40. Eos omnes qui portorii nova jura exigent, aut vetera augebunt, locorum ordinarii, quotannis, die Coenæ Domini, coram populo, excommunicatos denuntiabunt.

41. Hæ constitutiones, annis singulis, in cathedralibus ecclesiis enuntiabuntur.

42. Renovantur summorum Pontificum Alexandri IV. & Clementis IV. constitutiones quæ privilegia privatis hominibus, seu laicis seu ecclesiasticis concessa revocant, ut nempe nec interdicti, nec suspendi, nec excommunicari possint. *Ibidem.*

Concilium Insulanum, apud Insulam, in Provincia, an. 1288.

Rostangius, archiepiscopus Arelatensis, ejusque provinciae episcopi, cum Insulam, Cabellionensis, in Comitatu Vindasciensi, diocesis parvam urbem convenissent, octodecim canones ediderunt.

Priores tredecim ducti sunt e superioribus provinciae conciliis, super excommunicatorum absolutione, legatis piis, vicariis

vicariis perpetuis, direptoribus bonorum Ecclesiæ, vel ejusdem libertatum oppressoribus, &c.

14. Pronuntiat in eos anathema, qui venenum aut phar-
maca ad mortem alicui inferendam, vel ad abortum sollici-
tandum vendunt; in eos quoque qui his venenariis auxilium
aut consilium præbent, eosve, cum norint, ordinariis non
indicant.

15. Vetat, ne segetes ante decerptam decimam, transfe-
rantur.

16. Temporales dominos vetat ecclesias adigere, ut ban-
num, mulctam scilicet, pro ipsarum clero, famulis aut
animalibus solvant.

* Bannum erat pecuniaria mulcta quam is solvere jubeba-
tur, quem constitisset principis aut domini civilem legem
violasse: *Bannum, poena & mulcta pecuniaria qua quis banni
seu legis infractor punitur.*

17. Mandat, ut infantibus baptizatis nihil aliud quam
candida vestis detur.

* Ad infantium baptisma quod attinet, abusus irrepsit.
Patrinos qui eos ad fontes tenebant, adigebat abusus hic, ut
in ipsos, eorumque matrem haud levis momenti dona con-
ferrent; ex quo illud consequebatur, ut patrinos inveniendi
difficultas in causa esset, ut infantium plures sine baptisma-
te morerentur. Hunc ergo abusum synodus hoc loco dam-
nat, mandans, ut patrini candidam solum vestem infantibus
dent quos ad baptismi fontes tenuerint.

18. Superiorum conciliorum statuta servari jubet. *Lab.
Tom. XI. Hård. Tom. VIII.*

Concilium Nugariolense, an. 1290.

Amaneus de Armeniaco, archiepiscopus Ausciensis, ha-
buit, sabbato post festum Assumptionis B. Virginis an. 1290.
Nugariolæ in Armeniacensi regione, hoc suæ provinciæ epi-
scoporum concilium, qui in eo canones duodecim ediderunt.

1. Rogerium Bernardum, Fuxiensem comitem, damnat,
excommunicationis indicta poena, ut Lescariensi ecclesiæ Le-
scariam urbem, oppida & loca reddat, quæ ab ea pendent.

2. Con-

2. Confirmat excommunicationis sententiam in eos latam, qui ejus provinciæ ecclesiarum bona retinent.

3. Eandem sententiam in eos pronuntiat, qui apostolicis litteris abutuntur, seu falsas supponentes, seu cedentes eas aliis quas suo ipsi nomine vere acceperunt.

4. Veneficos excommunicatione plectit.

5. Eos anathemati subdit, qui clericos apud sæculares judices in jus vocant. Eorundem jurisdictioni leprosos eximit, & his quidem mandat, ut notam gerant qua dignocantur, in pœnam mulctæ solidorum quinque.

Reliqui septem renovant vel augent pœnas plures in eos latas qui ecclesiasticorum personas, aut bona & jura impetunt. *Ibidem.*

Concilium Salmuriense, apud Salmurum, ann. 1294.

Renaudus de Montbasonio, archiepiscopus Turonensis, habuit Octobri mense concilium hoc, una cum suæ provinciæ episcopis, in eoque constitutiones quinque edidit quæ sequuntur.

1. Clericis & monachis mandat, ut prout eorum status postulat, induti sint, eosdemque vetat colorata indumenta ferre.

2. Excommunicato in mortis periculo versanti absolutionem tum solum conferri vult, cum fecerit, si potest, satis, aut ad id sponforem dederit, si tum quidem facere non potest satis.

3. Archidiaconos, decanos & archipresbyteros prohibet, ad enormium criminum punitionem, cujusmodi sunt adulterium, incestus, &c. pecuniariam pœnam imponere.

4. Iisdem omnibusque qui ecclesiasticam jurisdictionem exercent, interdicit, ne presbyteros mittant qui, confessiones audiendi causa, diœcesin percurrant.

5. Eos communione privat, qui impediunt, ne ecclesiastici decimas percipiant. *Ibidem.*

Concilium Rothomagense, ann. 1299.

Guillelmus de Flavacourt, archiepiscopus Rothomagensis, habuit cum suis suffraganeis concilium hoc, quinta post
Pente-

Pentecostes octavam feria, in ecclesia sanctæ Mariæ de Pratis, hodie Boni - Nuntii. In eo statuta seu capitula septem edita.

1. Instaurantur decreta vetera quæ suis clericos beneficiis privant qui, postquam moniti fuere, pergunt, anni spatio, militum instar, enses, brevem habitum parumque regularem tonsuram ferre; eos quoque qui suis in domibus aut apud alios concubinas detinent; eos denique qui sæcularis justitiæ aliquod officium obeunt, quique usurariis aliisve illicitis contractibus obeundis se immiscent.

2. Qui dominicis festisque diebus ad lites incumbunt, excommunicatione plectuntur.

3. 4. & 5. Eadem in clericos poena, qui se civili justitiæ in personalibus causis subdunt; eadem in iudices laicos qui super factis ad ecclesiasticos spectantibus examen instituunt; & in eos omnes qui Ecclesiæ jurisdictionem turbant.

6. A reservatis casibus absolvendi potestatem regularibus episcopi non tribuent, quibusdam exceptis quorum prudentiam & mentis idoneam vim norunt; & quidem ea conditione, ut concessa facultas ad confessionem quam sue quisque parochus edere debent, nisi hoc ipso consentiente, non extendatur.

7. Mandatur præcedentium statutorum enuntiatio & executio. *Ibidem.*

Concilium Melodunense, an. 1300.

Stephanus Becardus, archiepiscopus Senonensis, ejusque suffraganei Melodunum Januario mense an. 1300. conveniunt, ibique vulgarunt, super disciplina, statuta sex seu sanctiones Romanorum Pontificum Decretalibus, eorumque legatorum constitutionibus consentaneas.

1. Mandat, ut ex Bonifacii VIII. decretali, apostolicarum litterarum executio non nisi viris in dignitate constitutis, aut personatus habentibus, aut qui cathedralium ecclesiarum canonici sint, committatur; & hos quidem satis suæ commissioni non alibi facere vult quam in urbibus vel insignibus locis, ubi idonei homines commode inveniri possint.

2. Neminem pronuntiat ei legi subesse, ut apostolicas litteras

litteras exequatur, quæ mandant, ut quispiam vocetur in jus, aut excommunicatione plectatur, nisi oertus sit eas veras esse.

3. In eos fertur excommunicationis sententia, qui ecclesiasticæ jurisdictionis usum impediunt aut turbant.

4. Eum tamquam hæreticum damnat, qui cum accitus fuit tamquam hæreseos suspicione laborans, haud comparuit, quique per annum totum, quin absolutionem peteret, obtineretque, in excommunicatione permansit.

5. Prohibet ecclesiæ aditu, quoad fecerint satis, regulares & sæculares qui hominibus notorie excommunicatis aut interdictis sacramenta vel sepulturam concedunt.

6. Renovat Simonis, sanctæ Sedis legati, constitutionem, in Bituricensi concilio contra eos editam, qui ecclesiasticorum judiciorum executionem impediunt. *Ibidem.*

Concilium Auscitatum, Ausciense, an. 1300.

Habitu est in Ausciensi provincia concilium quoddam; at in quo peculiariter loco celebratum sit, ignoratur; ejus nobis suppetunt canones tredecim.

1. In eos excommunicationem fert, qui electionum & postulationum libertatem impediunt.

2. & 3. Vetant, ne quis defunctorum ecclesiasticorum bona invadat; neve episcopi alique penes quos vacantium ecclesiarum custodia est, ullam reddituum partem retineant; iisque mandat, ut in eorum gratiam qui ad eas nominabunt, eosdem reservent.

4. & 5. Intrusos pronuntiat eo jure excidisse quod habere poterant ad beneficia, quæ per vim occuparunt.

6. Patronos qui aliquid ab iis exigunt, quos ad beneficium præsentant, excommunicatos declarat.

7. Mandat, ut congrua portio solvatur parochis aliisve, qui parœciis deserviunt.

8. Communionem personas privat, quæ in causa sunt, ut super beneficiorum, quibus adjuncta est animarum cura, possessione impedimenta suboriantur.

9. Eos quibus de beneficiis provisum est, studiis per annos septem vacare finit.

10. Eum qui non ita animo comparatus est, ut se intra annum presbyteratu initiandum curet, vetat paroeciam suscipere.

11. Beneficiorum cum animarum cura pluralitatem prohibet.

12. Vetat, ne Episcopi tonsuram conferant pueris, conjugatis, iis qui legere nesciunt, iisve qui ex alia dioecesi sunt, sine dioecesani episcopi venia.

13. Conferri vetat paroeciam iis qui vicesimum quintum ætatis annum non attigerunt. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

CONCILIA

SÆCULI DECIMI QUARTI.

Concilium Nogariolense, ann. 1303.

Feria secunda post S. Andreæ festum an. 1303. Amaneus, Ausciensis archiepiscopus, una cum suæ provinciae episcopis habuit Nogarii concilium in quo undeviginti qui sequuntur, editi canones.

1. & 2. Vetant, excommunicationis indicta poena, ne exteri clerici recipiantur, aut sacramenta administrare sinantur; nisi iis sui episcopi commendatitiæ litteræ præsto sint.

3. Laicos, sub excommunicationis, clericosque & religiosos, sub interdicti poena vetat ecclesiasticorum judicium & inquisitorum functionem turbare.

4. Eos qui episcopi delegatos impediunt, ne ejus mandata exequantur, excommunicatos denuntiat.

5. Eamdem in dominos & judices sæculares poenam decernit, qui ecclesiasticam jurisdictionem usurpant, & id sibi sumunt, ut de censuris judicent.

6. Eos, excommunicationis indicta poena, capi aut molestia affici vetat, qui se in ecclesias recipiunt.

7. Ex-

7. Excommunicatos, infames & testandi impotes eos declarat, qui perjuri sunt.

8. Laicos in ecclesiis, sine episcopi & parochi venia, sepeliri vetat.

9. Mandat, ut eorum corpora qui sepulturæ locum extra parocciam sibi elegerunt, ad parochialem ecclesiam deferantur, eique jura solvantur, in interdicti poenam.

10. Eos communione privatos vult, qui decimas retinent; eosdem arcet a sepultura, ac tum eos tum eorum posteriores, ad quartam generationem usque, sacris ordinibus suscipiendis & beneficiis possidendis impares fore pronuntiat.

11. Mandat, ut archidiaconi qui in suarum visitationum cursu donum aliquod acceperint, suspensi, quique iis a comitatu sunt, excommunicati, *ipso facto*, declarentur, jubeanturque ejus duplum reddere quod sumpserunt.

12. Ecclesiam quæ nondum consecrata est, si per sanguinis effusionem, aut per excommunicati vel interdicti sepulturam polluta fuerit, per aquæ benedictæ asperisionem, ab episcopo peractam purgari jubet.

13. Temporales, multoque magis criminales causas in ecclesia agi vetat, excommunicationis & sententiarum nullitatis indicta poena.

14. & 15. Concubenarios, adulteros publicos, eosque qui solutarum rerum schedulas conficiunt aut retinent, excommunicatos declarant.

16. Interdicto subdit loca in quæ res ecclesiis, ecclesiasticis & religiosis surreptæ inferuntur.

17. Magistratus, consules & barones qui conclusis leprosis vectigal imponunt, excommunicatione plectuntur.

18. Eandem statuit in eos poenam qui bona aut personas ecclesiasticas pro aliis oppignerant.

19. Ad eandem poenam eos damnat, qui res in ecclesiis depositas occupabunt. *Ibidem.*

Concilium Compendiense, ann. 1304.

Ineunte an. 1304. vel ex nova computandi ratione, an. 1305. Robertus de Courtenay, Remensis archiepiscopus, cum

fuis suffraganeis, Compendii, concilium habuit in quo edita quæ sequuntur, statuta quinque.

1. Eos, *ipso facto*, excommunicatos declarat, qui ad divinum officium admittunt, aut ecclesiastica sepultura donant excommunicatos, eosque qui clandestina matrimonia contraxerint, aut operam ad ea contulerint, aut iisdem adfiterint.

2. Eamdem poenam in sæculares iudices statuit, qui clericis tributa vel alia onera imponunt.

3. Eos ecclesiastica sepultura privat, qui per annos duos in excommunicatione perstiterunt, nisi satis fecerint & poenitentiam egerint ad vitæ finem.

4. Mandat, ut qui ad synodum in jus acciti fuere, nec comparuerunt, contumaces declarentur, jubeanturque apud dioecesanos episcopos canonice se purgare.

5. Omnes ecclesiasticos jubet iusculo & ferculis duobus contentos esse, nisi spectatus quispiam advenerit, in cujus gratiam aliqua extra ordinem expensa fiet.

Concilium Ausciense, seu Augustæ Ausciorum, an. 1308.

Novembris die 26. ann. 1308. Amaneus, archiepiscopus Ausciensis, habuit, Auscis, seu Augustæ Ausciorum, e suæ provinciæ episcopis, concilium alterum in quo sex editi canones.

1. Ecclesiasticis mandat, suorum ut officiorum & beneficiorum jura pro viribus tueantur.

2. Cathedralium ecclesiarum canonicos, in vices, tota singulos hebdomada, officium peragere jubet.

3. Usurarios excommunicatione plectit.

4. Abbates vetat, ne inter se suosque monachos bona partiantur, quæ communia esse debent, neve pensiones iisdem tribuant; omnesque monachos in eodem triclinio cibum fumere, & in eodem dormitorio cubare vult.

5. Prohibet, ne religiosis, & potissimum mendicantibus qui ad alios ordines migrant, pensiones dentur.

Postremus præcedentia statuta confirmat. *Ibidem.*

Concilium Posoniense, ann. 1309.

Ann. 1309. 10. Novembris die, Cardinalis Gentilis de Montefiore,

tefflore , qui a Chordigeris fuerat , quemque Clemens V. in Pannoniam legatum miserat , Posoniæ , concilium habuit , in quo novem editi canones , ut remedium ejus regni incommodis afferretur.

1. Sua anathemata in eos jact , qui sanctæ Sedis legatos , vicarios missosve impetunt.

2. Ecclesiasticos vetat subsidii aut concilii quicquam in eos præbere qui ex ecclesia sunt.

3. Sub poenis toties per canones latis , beneficium e laici manu suscipi vetat.

4. Canones in eos renovat , qui usurpant aut retinent ecclesiæ bona.

5. Benedicti XI. in clericos concubinarios constitutionem renovat , clericosque quarta suorum proventuum parte privat , qui eam non servabunt.

6. Bellum & direptiones prohibet.

7. In eos qui ad annum in excommunicatione permanent tamquam in hæreticos agi vult.

8. Vetat Christianas feminas infidelibus nubere.

9. Isque postremus commendat omnibus & singulis , ut Papæ ejusque legatorum decretis pareant. *Ibidem.*

Concilium Colonienſe , ann. 1310.

Ann. 1310. Henricus , archiepiscopus Colonienſis , ejusque suffraganei episcopi qui Coloniam convenerant , hac in urbe concilium habuerunt , in quo viginti octo canones ediderunt.

1. Mandat , excommunicationis indicta poena , ut omnes constitutiones & consuetudines , Ecclesiæ libertatibus contrariæ revocentur & abrogentur.

2. De poenis agit quas subeunt , qui clericos morte afficiunt , mutilant aut in carcerem trudent ; & circumſpectiones sumit , ut impediat , ne qua vis iis inferatur.

3. Ecclesiarum advocatos vetat ob sua munia quicquam exigere.

4. & 5. Poenas renovant ab Engilberto , Colonienſi olim archiepiscopo in eos latis qui bonis potiuntur , quæ ad ecclesias pertinent , iisve legata sunt.

6. Mandat, ut Siffridi, quondam archiepiscopi Colonien-
sis, statuta, super clericorum vita & moribus, in executio-
ne ponantur.

7. Cathedralium ecclesiarum vicarios finit, absentibus ca-
nonicis, officium peragere.

8. Presbyteratus ordinem iis tantum collatum vult, qui vi-
cesimum quintum ætatis annum attigerint.

9. Poenas in presbyteros concubinarios & in religiosarum
corruptores a canonibus latas renovat.

10. Vetat, ne clerici publicas poenitentias quæ eos infames reddunt, agere jubeantur.

11. Mandat, ut epistolas & evangelia non alii legere sinan-
tur, quam qui sacris ordinibus insigniti sunt.

12. Neminem, sub excommunicationis poena, benefi-
cium curatum acceptare vult, quin ab Episcopo ejusve archi-
diacono installatus, seu, possessione donatus sit.

13. Eos qui Papæ provisiones habent ad beneficia, se in-
tra statum tempus ordinariis præsentare vult, ut sibi de iis
providendum curent, secus eorum beneficia vacabunt.

14. Statuit, ut fructus anni gratiæ ad canonicos qui su-
spensi occubuerunt, spectantes, ad ecclesiam, non ad eorum
successores pertineant.

* Annus gratiæ erat canonicorum, post eorum mortem pro-
ventus.

15. Declarat beneficiarios suis filiis spuriiis annum gratiæ
legare non posse; ecclesiarumque vicarios residere & deservi-
re debere.

16. Campanarum pulsatores vult scire legere, ut sacer-
doti respondeant; eosdemque, divini officii tempore, albis
indutos esse.

17. Decanos rurales & parochos operam dare jubet, ut ec-
clesiis congrua ornamenta comparentur.

18. Suspenforum canonicorum redditus ad capitulum per-
tinere vult.

19. Mandat, ut nulla ecclesia nullumve cœmeterium fun-
dentur, quin dos iisdem statuta sit.

20. Mandat, ut parochiani communionem a suo tantum
parcho

parcho accipiant, & abstineant a communione, quoad fecerint contemptui satis quem in eundem testati sunt.

21. Vetat, ne qua in quempiam imprecatio aut declamatio in ecclesiis fiat, quin episcopus annuat.

22. Vetat, excommunicationis indicta poena, ne quis clandestinis matrimoniis adsistat, mandatque, sub eadem poena, ut nullum non matrimonium enuntiationes præcedant.

23. Annum deinceps, ex Romanæ Ecclesiæ consuetudine, a Dominici Natalis festo inchoari jubet.

24. Super constitutionibus versatur, quæ Notarios afficiunt.

25. Mandat, ut Siffridi, super sacramentorum administratione, statutum accurate servetur.

26. Parochis sanctum chrisma & sancta olea negari vetat, ea obducta causa, quod synodalia jura non solverint.

27. Conradi, olim Colonienfis archiepiscopi, super monachorum capitulis, decreta renovat.

28. Mandat, sub poena excommunicationis *ipso facto*, ut monachi & moniales peculium, si quod habent, intra mensem remittant, & clausuram servant ex Bonifacii VIII. Constitutione quæ incipit: *Periculoso*, &c. *Ibidem*.

Concilium Viennense in Delphinatu, seu Viennæ Allobrogum, ann. 1311.

Concilium hoc, quod generale decimum quintum est, coactum fuit a Papa Clemente V. an. 1311. ob præcipuas causas quatuor quæ fuere: negotium militaris Templariorum Ordinis qui hoc in concilio abrogatus fuit; Fraticellorum, Dulcinistarum, Beguardorum & Beguinarum errores; Terræ sanctæ subsidium; denique ecclesiasticæ disciplinæ restitutio; ut constat ex Clementinis, & ex convocationis Bulla, cujus initium: *Regnans in Coelis*, &c.

Habita est prima sessio, 16. Octobris die. Eam Papa per sermonem aperuit cui propositus textus erat: „Magna sunt „opera Domini in justorum coetu; “ & in quo summus Pontifex præcipua tria concilii argumenta, nempe Templariorum negotium, Terræ sanctæ subsidium, morumque ac disciplinæ reformationem, proposuit. Prælatorum numerus

qui huic concilio adfuerunt, haud satis certus est. Aderant, inquit Nungifensium Continuatorum unus, praelati mitrati quatuordecim super centum, & inferiores multo plures, quia deputati numerentur. Joannes Villani, *Lib. 9. cap. 22.* cœtum hunc ait ex trecentis & amplius episcopis constituisse. Ei se stitere patriarchæ duo, Antiochenus & Alexandrinus. Habitæ super Templariorum negotio collationes plures a sessione prima ad secundam usque quam attulit 3. Aprilis dies an. 1312. In harum collationum una, die nempe 22. Martii an. 1312. abrogavit Papa, provisionis in modum, Templariorum Ordinem, eorum personas & bona suæ ipsius Ecclesiæque dispositioni reservans.

In sessione altera, quæ habita coram Rege Philippo Pulcro, ejus fratre Valesiæ comite, filiisque tribus, Ludovico, Navarræ rege, Philippo & Carolo, Papa personalem sententiam protulit quam jam contra Templariorum Ordinem tulerat; eumque, approbante concilio, proscriptum abrogatumque declaravit. Ad hospitalarios S. Joannis Hierosolymitani, qui deinde Rhodii, denique Melitenses equites dicti, eorum translata bona, iis exceptis quæ in Castellæ, Arragoniæ, Lusitaniæ regnis sita, regionibus contra Saracenos & Mauros propugnandis addicta fuere. Quoad Templariorum personas, concilium statuit, ut præter nonnullos quorum sortem sibi nominatim summus Pontifex reservavit, de reliquis omnibus judicium, provinciarum ad quas singuli pertinebant, conciliis demandaretur. Post Templariorum negotium, absolvit concilium acta contra Bonifacii VIII. memoriam, qui Catholicus & legitimus Papa declaratus fuit.

In sessione tertia, Maji scilicet die 6. fuisse dictum de suppliciis Terræ sanctæ ferendis, concessæque decimæ annorum sex Regi Philippo Pulcro qui se ipsum ad ejus subsidium iturum promiserat. In eadem sessione, Bulla ad S. Francisci regulam explicandam, & Franciscanorum schisma finiendum edita. Papa Clemens ipse promulgavit constitutiones a Viennensi concilio approbatas, cum aliis nonnullis quas redigi jusserat in operis corpus quoddam quod *Decretalium septimum* nominare in animo habebat, ut Sexto Bonifacii VIII. prosecutionis

cutionis loco esset; at eum mors impediit, ne opus hoc, de more, ad scholas mitteret, authenticum in modum scilicet, publici juris faceret. Solum an. 1317. Joannes XXII. ejus successor, reddidit publicas, firmavitque, per Bullam ad Universitates missam, Collectionem & Constitutiones, partim in Viennensi concilio, partim ante & post promulgatas, quod omnino *Clementinarum* volumen dicitur, & Juris Corpori insertum extat. Harum constitutionum aliæ super doctrina versantur, & fidem spectant; aliæ disciplinam afficiunt; aliæ seu clericorum, seu regularium negotia moderantur. Earum bene multæ in Viennensi concilio editæ, quod innuit clausula: *Cum approbatione concilii.*

Viennensis concilii capitulum primum est Fidei professio in hæc verba: „ Dei Filius existit ab omni æternitate cum Patre, ejusdemque ac Pater substantiæ est; totam nostram naturam induit quam integre sumpsit; nempe passibile corpus & animam rationalem, hæc ipsa essentialiter humani corporis forma est. Dei Filius, humana natura indutus, omnium hominum salutem operari voluit; & in hunc sane finem, crucifigi, super cruce mori, & ad latus lancea perfodi; ejusmodi est evangelistæ S. Joannis narratio in qua declaramus, cum approbatione concilii, S. Joannem rerum gestarum ordinem secutum esse. Decidit deinde concilium eos tamquam hæreticos spectandos esse qui animam non esse essentialiter humani corporis formam contenderint; unum & unicum baptisma agnoscendum esse, quod tam adultis quam infantibus adjumento est, ut ad salutem perveniant; eorum opinionem qui gratiam sanctificantem & virtutum habitum, per hoc sacramentum, in infantium animum infundi putant, probabiliorem esse, eandemque non sequi debere neminem. “

Eorum errores, qui *Beguardi* & *Beguinae*, *Fraticelli* seu *Birzoquii* nuncupabantur, in constitutione damnantur, quæ legitur in *Cap. III. tit. 3.* libri quinti. Sunt autem errores hi: 1. hominem posse in hac mortali vita eum perfectionis gradum acquirere, ut nec omnino peccare, nec amplius in gratia crescere possit; 2. eos qui ad hanc perfectionem perve-

nerunt, nec jejunare amplius nec orare debere, quia in ejusmodi statu ita spiritui & rationi subsunt sensus, ut homo libere suo ipsius corpori, quicquid eidem placuerit, concedere possit; 3. eos qui ad hunc libertatis spiritum pervenerunt, non amplius ei legi subesse, ut Ecclesiae pareant, ejusque praecepta servant; 4. posse hominem hac in vita ad finalem beatitudinem pervenire, eumque perfectionis gradum obtinere quem in altera habebit; 5. intellectualem creaturam omnem naturaliter beatam esse, animamque non indigere gloriae lumine quod eam ad Dei visionem ac fruitionem elevet; 6. virtutum praxin imperfectorum hominum esse; at perfectam animam iis se colendis eximere; 7. feminae purum putumque osculum lethale peccatum esse, at carnis cum eadem actionem non esse peccatum; 8. tempore elevationis Corporis Christi, non esse perfectis necessarium assurgere, ullumve eidem obsequium praestare, quia imperfectio quoad eos esset a puritate ac sublimitate contemplationis descendere, ut de eucharistiae Sacramento, aut de passione Christi Domini cogitarent.

Confundi non debent Beguinæ tamquam hæreticæ a concilio damnatæ, cum Beguinis quæ adhuc in præsentia, Leodii & in Belgio subsistunt, quæque Lambertum, Beguum dictum, sæculo cum dimidio, Viennensi concilio superiorem, sibi institutorem agnoscunt.

Pertractati præterea in Viennensi concilio articuli plures, actumque, peculiariter, de religiosorum exemptionibus quibus modus, quin abolerentur, adhibitus. Super monachis nigris, superque monialibus edita sanctio. Primis quidem suarum divitiarum abusus vetitus, itemque redundantia, licentioris vitæ oblectamenta, venatio, itinera apud Principes; eos ad secessum, ad studium & ad pacem cum superioribus hortatur synodus. (*Clem. l. 3. tit. 10. De Stat. Monach. c. 1. Ne in agro.*) Religiosas quod spectat, eas vetat curiosas esse, se ornare, mundi festis adistere, suisque e monasteriis pedem efferre. Iis visitatores esse vult, ne iis quidem exceptis quæ se canonicissas non religiosas dicebant. (*Ibid. c. 2. Attendentes.*)

Super

Super hospitalibus decretum eo capite animadversione dignum est, quod harum domorum laicis administrationibus locum dedit. Eos a quibus fundatio pendet, eorumque loco, ordinarios impedire vult, ne directores ad suum ipsorum emolumentum detorqueant eos redditus qui pauperibus addicti sunt; vult præterea nullum hospitale, deinceps tamquam beneficium, sæcularibus clericis tribui, in nullitatis poenam, nisi foundationis titulus ita statuatur; extraque hanc facti speciem, hospitalium curam iis demandari qui prudentia intelligentiaque polleant, pauperum miseris tangantur, seque tamquam veros tutores gerere possint; quique, cæteroquin, ei legi subsint, ut iuramentum edant, inventarium conficiant, annuasque ordinariis rationes reddant.

Super clero constitutiones eo rediguntur, inter alia, ut clerici prohibeantur artes profiteri, aut commerciis vacare quæ iis vel conjugatis parum convenient; vestesque coloratas aut indecentes deferre; statuatur ætas ad ordines necessaria, scilicet annorum octodecim ad subdiaconatum, ad diaconatum viginti, ad presbyteratum viginti quinque. Canonicis in capitulo nulla vox, nisi ordinem singulorum præbendæ addictum suscipiant.

In libri quinti titulo 5. ad usuras quod attinet, damnat Clemens V. eorum hæresin qui pertinaciter assererent usuram peccatum non esse.

In Clementinarum libro quinto, tituli 9. capite primo, jubentur Ordinarii monere iudices, ne poenitentiae & eucharistiae Sacramenta reis ad mortem damnatis negent, atque adeo ad ea concedenda, per censuras, si opus fuerit, eosdem adigere.

Tituli 3. in primo libro, caput secundum Cardinalium jurisdictioni, sancta Sede vacante, modum præscribit; non ea quidem gaudent qua Papa ipse; at in mortis casu, cameraarii & poenitentiarii officiis providere possunt.

Tituli decimi sexti caput unicum, in libro tertio, bullam continet institutionis festi sancti Sacramenti per Urbanum IV. quod Clemens V. confirmavit.

Clementina, *Inter sollicitudines*, lib. 4. titul. 1. de Magist.

c. 1. mandat, ut orientales linguae publice doceantur; instituanturque magistri duo, \ad hebraicam, duo itidem, ad arabicam; ac totidem, ad chaldaicam; idque, Bononiae, Parisiis, Salmanticae, Oxonii, quibusque in locis Romana curia resideret. Edita fuit sanctio haec celebri Raymundo Lullo sollicitante. *Reg. Tom. XXVIII. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Ravennatense, Ravennense, Ravennate, ann. 1311.

Raymundus, Ravennae archiepiscopus, habuit, die 22. Junii ann. 1311. in sua metropolitana ecclesia, concilium episcoporum provinciae suae, in quo conciliorum, summorumque Pontificum constitutiones plures, tributas in rubricas triginta duas, instauravit.

1. Cum ecclesiae vacabunt, publicae preces & processiones ad episcopi ordinationem edentur.

2. Defunctorum episcoporum funera solemnem in modum celebrabuntur. Eorum corpora pontificalibus vestibus induentur; capitulum de eorum mortis die caeteros provinciae episcopos certiores faciet, qui per mensem, unam quotidie missam dici jubebunt, alent diebus singulis pauperes tres, perficientque, ut solemnis missa, ad eorum animae expiationem, in cathedrali singulorum ecclesia celebretur.

3. Quotannis, 20. Julii die, solemne anniversarium pro defunctis episcopis in cathedralibus ecclesiis fiet; alenturque ea die pauperes duodecim.

4. Annis singulis, die 4. Junii, pro ecclesiarum patronis & benefactoribus idem praesentabitur.

5. Reliquiae de quibus certo constabit, extra altaria exponentur, ut eas populus revereatur; quae vero in incertis erunt, sub altari, vel alibi concludentur, nec in cultum publicum proferentur.

6. Ecclesiae Sacramenta omnia a jejunis, quoad fieri poterit, cum congruis ornamentis, & gratis administrabuntur.

7. Eucharistia, sanctum Chrisma & sancta olea sedulo in Ecclesiis aut Sacristiis concludentur, & hostiae quae ad viaticum servantur, crebro renovabuntur.

8. Opera dabitur, ut corporalia, pallae, lintea & ornamenta

nam, recedantque ad locos conventus, conventus, con-
vagia quæ ad easdem res exprimendas in ecclesiarum
eguntur.

Operam dabit episcopus quisque, ut presbyteros cæ-
le sue diœcesis ministros de sui quemque ministerii
nibus doceat. Presbyteri unam tantum missam in dies
s celebrabunt, præter quam quibus in casibus jus ali-
i finit. Nullus alienigena e suggestu dicere, sacrum
ullamve ecclesiasticam functionem obire poterit, quin
rio præsentatus ab eoque approbatus fuerit. Perage-
ninicis diebus singulis aquæ benedictio, omnesque pa-
u iisdem dominicis diebus sua in paroecia integram Mis-
sionem, excommunicationis indicta poena, si ter moni-
s egerint.

Agetur patronorum ecclesiarum cathedralium festus
eritque id curæ parochis, ut die quaque dominica,
missionum solennia, post evangelium & oblationem, de
natale festis & jejuniis moneant.

Cum omnes fideles oporteat baptismi formam scire,
in anno, die scilicet Epiphaniæ, Paschatis & Pen-
s, enuntiabitur in ecclesiis.

Nulli prorsus mercatus, collationes nullæ, acta ju-
nulla in ecclesiis locum habebunt, nisi forte necessitas
stulet, belli tempore.

.. . . .

pore, canonem, *Omnis utriusque sexus*, indicare, monitis parochianis, eos lethaliter peccaturos, nisi saltem semel in anno confessionem ediderint, & communionem perceperint. Corporis medici ægrotantem iterum non visitabunt, quin is animæ medicum appellaverit.

16. Parœcia nemini conferetur, quin legere & canere divinum officium sciat,; nemini pariter in cathedrali ecclesia canonicatus, quin itidem sciat legere & canere, & quin ætatis annum decimum quintum attigerit; nemini denique in collegiata ecclesia beneficium, nisi mediocriter legere sciens expleverit annos duodecim.

17. Omnes abbates & priores Ordinis S. Benedicti conforme officium habebunt.

18. Episcopi, quotannis, ad ecclesiasticorum & laicorum reformationem, synodum cogent.

19. Consequentibus duabus ante sponsalia dominicis diebus, matrimoniales enuntiationes in ecclesia peragentur, interea sublit, nec ne, impedimenti quicquam inquirant. Non celebrabuntur omnino nuptiæ a prima adventus dominica ad elapsam Epiphaniæ octavam usque, a dominica septuagesimæ ad usque octavam Paschatis, & a tertia ante Ascensionem die ad Pentecostes octavam usque.

20. Qui se per sæcularem auctoritatem eligendos curant, & beneficiorum possessionem per eandem ineunt, excommunicati sunt, nullamque in provincia beneficium possidere poterunt.

21. Clerici & religiosi suis superioribus perduelles suspensi erunt, quoad satisfecerint.

22. Monachi aut canonici apostatæ ad nullum seu beneficium seu officium ecclesiasticum admittentur.

23. Notam quæ a Christianis dignoscantur, Judæi deferent, nec finentur, quibus in locis synagogas non habent, ultra mensam consistere.

24. Nullus episcopus in alterius diocesi jurisdictionem, sine ordinarii venia, exercebit. Nullus clericus sæcularis aut regularis, iis tantum qui ex mendicantium religiosorum ordine sunt, aliisve privilegiatis exceptis, sine sui, vel originis,

zinis, vel domicilii, vel beneficii, episcopi dimissoriis literis, ad ordines promovebitur. Nullus episcopus alienigena ad episcopalia munia obeunda admittetur, nisi metropolitani de ejus ordinatione certus sit.

25. Non conferetur hospitalium regimen, nisi coelibatariis qui ibidem residere statuerint.

26. Renovantur & aggravantur in eos poenae, qui clericos percutiunt, in carcerem trudent, acerbe excipiunt aut molestia afficiunt.

27. Qui Dei, Virginis aut Sanctorum nomen blasphemias violant, ad mensem, praeter caeteras poenas a canonibus latas, ab ecclesia excludentur; & nisi poenitentiam egerint, ecclesiastica sepultura privabuntur.

28. Eadem in eos poena qui ultra annum excommunicati permanent, quamvis absolutionem in mortis articulo percipissent.

29. Censurae ad excommunicationem usque in adulteros adhibebuntur; ac si mensem elabi sinunt, quin sui criminis assuetudinem deserant, ecclesiastica & ipsi sepultura destituentur, etiamsi facerent in morte satis.

30. Quoniam ad pauperes ecclesiastica bona pertinent, episcopi, capitula & monasteria generales statasque eleemosynas erogabunt, & suarum facultatum ratione habita, pauperes alent. Ad urbium pacem quas discordia turbat, episcopi incumbunt, & pacis collectam, quoad discordia desierit, dici jubebunt.

31. Ad episcopum, ejusve magnum vicarium notarii, intra mensem, testamentorum expeditionem afferent, quibus insunt legata pia, & id quidem, excommunicationis indicta poena. Si executores testamentarii intra annum testamenta exequi negligunt, eorum executio ad episcopum devolvetur; & hi negligentes executores se non amplius testamentorum executioni quam neglexerint, immiscere poterunt, & cuivis alii testamento executioni mandando inepti erunt.

32. Adhibetur juribus modus quibus episcoporum secretarii & notarii gaudent.

Concilium Rothomagenſe, ann. 1313.

Ægidius Aycelinus, archiepiſcopus Rothomagenſis, habuit una cum ſuffraganeis concilium hoc in eccleſia Dominæ Noſtræ de Prato, quæ hoc tempore Boni Nuntii nomen præfert, ſub S. Lucæ feſtum, ad eorum nonnulla quæ ſub ejus deceſſore Guillelmo de Flavacourt, ſtatuta fuerant, in bono lumine collocanda. Et ſane nihil ſunt aliud hujus concilii decreta quam articulorum repetitio qui in celebri concilio, ibidem ann. 1299. habito, pertractati fuerant. In hoc ſolum paulo diſtinctius effertur in clericos lata lex, ne ad ſæcularia tribunalia comparerent, quibus ipſis in caſibus juſ ſtatim accuſatori actionem præbebat, & perſonalem ſtata die vocationem accuſato indicebat; quod in clamoribus de *hære* dictis contingebat. Eſt hæc Articulis IV. V. VI. VII. VIII. ſubjecta materies. Primus & ſecundus in veſtibus & in geſtu totiusque oris & corporis habitu modeſtiam eccleſiaſticis & ipſi commendant, brevia indumenta, armorum lationem, feminarum frequentationem & uſuram damnant. Renovatur in tertio mandatum, ut feſtis diebus a forenſibus contentionibus abſtineatur. Beſſinius, in *Concil. Normann.*

Concilium Pariſienſe, ann. 1314.

Archiepiſcopus Senonenſis, Philippus de Marigni, habuit concilium hoc, die 7. menſis Maji. Acta continent articulos tres.

1. Parœciarum in quibus exiſterent, qui clericos in carcere detinerent, paſtoribus mandat, ut eos moneant oportere, ut ipſos ad proprios epiſcopos nulla interjecta mora remittant; quod ni fecerint, eos parochi excommunicatos declarabunt.

2. Generales in juſ vocationes tamquam in provincia interdictas prohibet.

3. Vetat pariter, ne quis vocetur in juſ, tamquam cum excommunicatis participaverit, quin accuſatus in anteaſſum monitus fuerit, & accuſator jurare juſſus qui eum putat, cum excommunicatis, vetitis in caſibus, ſcienter communicæſſe. Si citatus non eſt reus, punietur judex, citationis auctor.

* Hujus

*Hujus constitutionis ea ratio est, quia nequam homines
his citationibus abutebantur, ut pecuniam extorquerent,
quemadmodum ex aliis conciliis perspicitur. *Lab. Tom. XI.*
Hard. Tom. VIII, Pater Mansi, *pag. 391. & seq.* Tomi III. sui
supplementi ad patris Labbæi Concilia, novem alios huic
articulos tribuit, duce D. Martenne, *Vet. Monum. Tom. VII.*
pag. 390. Hi porro articuli mandant, ut conciliorum cano-
nes indicantur; absolutiones per vim extortas nullas decla-
rant; direptionum usum prohibent, vetantque, ne capellæ
seu oratoria in locis non exemptis, absque ordinarii venia,
extruantur; agunt de localibus interdictis quorum tempore
licere volunt poenitentiae sacramentum bene valentibus & æ-
grotantibus administrari.

Concilium Ravennatense, ann. 1314.

Rainaudus, Ravennæ archiepiscopus, habuit concilium
hoc in argenti Castro, qui ex ejus diocesi locus, 10. Octo-
bris die ann. 1314. in eoque viginti constitutiones editæ quæ
sequuntur.

1. Canonici solum in sacris ordinibus constituti, in capi-
tulo voce gaudebunt.

2. Nemo presbyter ordinabitur, nisi ætatis anno vicesimo
quinto, diaconus nisi vicesimo, & subdiaconus nisi decimo
sexto. Ad ordines, vel ad ullum officium non admittetur,
qui ex aliena diocesi est, nisi saltem duobus ante ordinatio-
nem mensibus, episcopo qui eum ordinaturus est, exhibeat
dimissorias & testimoniales de ipsius indole, vita & moribus
litteras quæ a diocesano tantum episcopo, vel ab ejus vica-
rio concedi poterunt. Qui aliter ordinatus fuerit, ordines
quos suscepit, exercere non poterit, absque apostolicæ Se-
dis aut provincialis concilii dispensatione. Excipiuntur ab
hac regula religiosi mendicantes & exempti cæteri.

3. Non ordinabitur episcopus alienigena ignotusque, ac
ne notus quidem, sine consensu archiepiscopi episcoporum-
que provinciae, quemadmodum canones præscribunt; nul-
lusque Ravennæ suffraganeus e provincia egredi poterit, ut

alterius provinciae episcopum consecret, sine archiepiscopi aut sanctae Sedis venia.

4. Exempti extraneos aut ignotos episcopos vocare non poterunt, ut episcopales functiones vel ordinationes in eorum ecclesiis peragant.

5. Sanctae Sedis legati & delegati, aliive nuntii suam ordinario commissionem ostendere debebunt, exceptis legatis *a latere*, iisve qui peculiares commissiones habent.

6. Cum episcopi per suas dioeceses iter agent, locorum parochi, per quas transibunt, aera campana pulsari jubebunt, ut populus monitus genua flectat, eorum benedictionem suscepturus. Parochi qui id neglexerint, aureos solidos quinque, trium dierum spatio, pauperibus tribuent. Capitula recipient episcopos ad aëris campani sonum, iisque canonici occurrent ad ecclesiae januam usque, *cum costis*, seu *cotis*, ut in textu legitur, *& phivialibus*, thus, aquam benedictam & crucem gestantes, pieque psallentes seu concinentes; quibus, ubi ad altare pervenerint, prostratis, solemnem in modum, episcopus benedicit. Episcopi suffraganei, quocumque per Ravennatensem provinciam jerint, ibi celebrare, licet extra proprias dioeceses, poterunt, dummodo non ultra dies decem ibidem maneant, nec ordinarius adfit. Cum sanctae Sedis legatus, aut Ravennae archiepiscopus alicubi solemner celebrabit, episcopi & abbates finitimi ecclesiasticis induti vestibus eidem adstabant. Clerici suis superioribus refractarii suspensionem, atque adeo, si per mensem in suspensione remanserint, quin resipiscere, satisque superioribus facere vellent, excommunicationem subibunt.

7. Ei legi, sub excommunicationis poena, notarii suberunt, ut, quae ediderunt, acta iis tradant, quos eadem afficiunt.

8. Religiosi aut saeculares qui temporis lapsus & praescriptionem praetexentes, suorum praelatorum visitationem pati noluerint, excommunicati erunt, eorumque ecclesiae interdictae.

9. Qui appellant ab excommunicationis sententia, suamque appellationem non prosequuntur, omni beneficio destituen-

uentur, si sui ministerii functiones, ut antea, obire
gant.

10. Religiosi, itemque clerici non arma deferent, nec
erius coloris vestes quam qui a jure concessus est. Iis erunt
ga & clausa indumenta; corona, itaque tonsi capilli, ut
es cernantur, petasus, seu pileus, seu pelliceum amicu-
n quod ad aures usque descendet, ut iis caput obtegat;
orum convivia non frequentabunt; & in ecclesiarum do-
bus commorabuntur. Presbyteri, episcopi, canonici,
ochi, omnes denique ecclesiastici in sacris ordinibus con-
uti congruas vestes in urbe suburbiisque, cappas scilicet
t togas gerent. Extra urbes & suburbia, saltem *tabardos*,
æ textus vox, nempe, saga quædam aut pallia seu lacernas
ferent. In ecclesia, cappas nigras, aut saltem tunicas
as aliasve, & superpellicea gestabunt; in cauponas, non
si iter agentes, ingredientur; non sinent cauponas aut ve-
as merces teneri, vel hospitio recipi suspectas personas in
cleiis, aut ecclesiarum domibus quæ in intimo claustro
istunt, usuique clericorum addictæ sunt.

11. Viri in puellarum monasteria non ingredientur; nec
ligiosæ sine episcopi venia egredientur.

12. Præbendam habebit nemo, quin decimum sextum
tatis annum attigerit; ea si quis potitur, privabitur, nisi
ad ordines promovendum curet quos ipsa præbendæ na-
ira postulat.

13. Presbyteri suam primam missam intra annos ab ordi-
atione tres celebrabunt, ac deinde quo sæpius poterunt,
item semel in anno, secus eam pernam subituri, suis ut
eneficiis omnibus spolientur. Quarta quaque & quinta per
ebdomadam feria, collecta pro studentibus in missa dicetur.

14. Parochi, ter saltem in anno, baptismi formam suos
arochianos docebunt.

15. Ad missæ introitum dicetur confessionis, quæ sequi-
ur, formula: *Confiteor Deo omnipotenti, Beatæ Mariæ vir-
gini, &c.*

16. Quoniam est apprime certum sua Deo beneficia, spe-
tatis potissimum ferventibus precibus quæ ad eum funduntur,

jejuniis item eleemosynisque, concedere; quicumque ad provinciale concilium vocati fuerint, per dies tres ante concilii sessionem primam jejunabunt, precesque & eleemosynas præter consuetudinem edent. Cæteri porro tum ecclesiastici tum laici, ut iisdem bonis operibus vacent extimulabuntur.

17. Excommunicatio aliæque poenæ a conciliis in Ecclesiæ bonorum detentores latæ renovantur.

18. Clerici sæculares aut regulares, beneficia retinentes quæ ad episcoporum, monasteriorum aut capitulorum mensam pertinent, iis privantur *ipso facto*, & communicationem subeunt.

19. Quia interdicti sententiæ scandali multum afferunt, & in causa sæpe sunt, ut innocentes puniantur, populi licentia, impietas, hæreses augeantur & vires sumant, denique inde incommoda ecclesiæ ecclesiasticique patiantur; interdiciamus, ne ejusmodi sententiæ ob causas mere pecuniaras ferantur.

20. Renovantur facultates religiosæ concessæ, ut indulgentias annuntient prædicentque. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Salmurienſe, ann. 1315.

Geofriddus *de la Hays*, archiepiscopus Turonensis, concilium hoc, feria sexta, 9. Maji mensis die, una cum suæ provinciæ episcopis & abbatibus celebravit, in eoque canones seu capitula quatuor edidit.

1. Excommunicatione plectuntur Ecclesiæ vasalli qui, ut se ecclesiasticis dominis subtrahant, debitique juribus eos frustrentur, suis in assertionibus edixerint se a sæcularibus dominis bona tenere quæ reapse ab Ecclesia tenent, seu remote, seu proxime. Quoad præteritum tempus, qui, ex annis quadraginta, ejusmodi significationes ediderunt, excommunicationi suberunt, nisi eas intra tres menses & post monita tria revocent.

2. Repetitur Bituricensis, ann. 1276. concilii decretum quod excommunicatos, *ipso facto*, eos omnes declarat, qui ecclesiasticorum judiciorum executionem impediunt. Fer-
tur

item interdicti sententia contra dominorum terras, quoniam præfecti, seneschalli, aliive iudices ecclesiasticæ jurisdictioni derogant.

3. In archidiaconos aliosve interdictio, qui præpositi sunt clericorum examini, quibus ordines aut beneficia conferuntur, ne quid ab iis sumant, in suspensionis, si presbyteri sunt, si minus, excommunicationis poenam.

4. Terra vel ante interdicti poterit, quam in domini auctoritatis personam quicquam mandatum fuerit; & episcopi fraganei ab excommunicationibus absolvere, & interdicta hoc concilio lata tollere poterunt. *Lab. Tom. XI. Hard. m. VIII.*

Concilium Nugariolense, ann. 1315.

Amanæus de Armagnacio, archiepiscopus Ausciensis, hoc provincie concilium habuit, in eoque edidit statuta hujusmodi

1. Domini temporales alique laici qui vacantes ecclesias occupaverint, excommunicationi suberunt, eorumque filii, si quidem vice, iis possidendis inhabiles erunt.

2. Eorum filii, fratres & nepotes, qui operam contulerint, ut tributo ecclesiastici subderentur, ad ordines & beneficia promoveri non poterunt, ad quartam generationem usque, eorumdemque familia universa privabitur ecclesiastica cultura.

3. Reis ad mortem damnatis haud negabitur poenitentiae sacramentum.

4. Qui episcoporum domesticis injuriam intulerint, erunt communicati, locusque in quo facinus patratum fuerit, interdictus ad injuriæ reparationem usque.

5. Enuntiabunt persæpe parochi, solemni missarum tempore, decretalem, *Gravis*, in eos qui ecclesiasticorum interdictorum & excommunicationum executionem impediunt. *Ibidem.*

Concilium Silvanestense, ann. 1315.

Ludovicus rex X. ad 6. mensis Augusti diem, hoc concilium indixit, ut in eo Petrus Latilius, episcopus Catalaunensis,

nensis, de Philippi Pulcri morte suspectus, aliorumque criminum accusatus judicaretur. Prorogatum fuit concilium hoc a Petro de Courtenai, Remensi archiepiscopo ad diem usque 15. Maji sequentis an. 1316. in eoque Petrus Catalaunensis absolutus fuit.

Subsecuto anno, Martii die 27. in eadem urbe Silvanecto, idem archiepiscopus coegit concilium alterum in quo poenas renovavit in eos laicos qui ecclesiasticis bonis potiuntur. *Ibid.*

Concilium Ravennatense, ann. 1317.

Raimundus, Ravennae archiepiscopus, in id semper intentus, ut faceret episcopatus officiis satis, morumque ac disciplinae integritatem servaret aut restitueret, Octobris die 27. an. 1317. habuit, Bononiae, concilium hoc in quo praecedentia concilia duo confirmavit Ravennae celebrata, novasque constitutiones in viginti quatuor articulos seu capitula digestas edidit.

1. Episcopi ad reddituum ecclesiarum vacantium procuracionem experrectos & prudentes oeconomos nominabunt, ut hi proventus in earundem ecclesiarum ejusque qui defuncto succedet, emolumentum cedant. Si canonici aut clericorum alii se horum bonorum administrationi immiscere voluerint, eligendi jure, vice hac, privabuntur; ac si patroni in eandem culpam inciderint, ipsi quoque, hac vice, praesentationis jure destituentur.

2. Nemo parociae possessionem inibit, se ab aliquo saeculari aut regulari praelato institutum praetexens, nisi suam ab episcopo missionem acceperit.

3. Renovatur Pictaviensis concilii canon, qui mandat, ut qui de beneficiis provisi sunt, se ad eos ordines, intra annum, promovendos curent, quos eorum beneficia requirent, ea secus, indicta poena, ut omnibus beneficiis priventur, quae eos ordines postulant, quos suscipere noluerunt.

4. Instauratur Ravennatensis concilii, ann. 1314. habitus canon decimus, super clericorum vestibus agendique ratione; & refractariis pecuniariae poenae imponuntur. Statuuntur pariter in eos ejusmodi poenae qui merces & imprimis vinum

num in domibus vendunt aut emunt, quæ ecclesiasticis addictæ sunt, qui ad cauponas vel ad laicorum convivia se conferunt, qui nudo capite incedunt.

5. Ut impediatur, ne indigni ad beneficia promoveantur, nec canonici in cathedrales aut collegiatas ecclesias, nec canonici regulares aut monachi in monasteria, sine ordinarii aut metropolitani venia, recipientur.

6. Nemo, laicorum favore & auctoritate, in virorum aut puellarum monasteria suscipietur. Quicumque, seu viri seu feminae, in hunc modum suscepti fuerint, activa & passiva voce carebunt; nec superiores ei legi suberunt, ut eos habiles reddant.

7. Cum ecclesiarum diuturnæ vacationes gravia mala creent, tum quoad spiritualia, tum quoad temporalia; qui providendi facultate gaudent, operam dabunt, ut id quamprimum perficiant; quod si negligentes fuerint, ecclesiarum clerici quarum beneficia ad Ravennæ metropolitanum devoluta erunt, eum de re intra mensem monebunt, ex quo hujus devolutionis notitiam habuerint.

8. Ut impediatur, ne cathedralium aut collegialium ecclesiarum canonici, in cleri dedecus, mendicare cogantur, ita statuetur canonicorum numerus, ut earum ecclesiarum redditus ad horum sustentationem sufficiant.

9. Beneficarii quorum beneficia residentiam postulant, suis omnibus beneficiis privabuntur, si ultra dies quindecim, absque ordinarii peculiari venia, a suis ecclesiis abfuerint.

10. In omnibus cathedralibus & collegiatis ecclesiis aderunt in canonicorum gratiam quotidianæ distributiones & communis mensa, ex sanctione quam Bonifacius, Ravennatensis archiepiscopus, quoad caput hoc, in concilio editam voluit, quod in Foro Livii celebravit.

11. Statuuntur taxæ & impositiones quas ecclesiæ ferre debent, ut sumptibus subveniant, qui episcopis aliisque inferioribus clericis necessarii sunt, cum Ravennam appellantur, aut provinciæ negotiis aliter addicuntur. Episcopi, in ejusmodi casibus, habere non possunt nisi equos quindecim;

abbates alique prælati, quatuor; cathedralis ecclesiæ canonici, tres; simplices ecclesiastici, unum tantum.

12. Nullus sacerdos, seu sæcularis, seu regularis privatam in ulla prorsus ecclesia Missam dicere incipiet, dum canetur ibidem solemnis missa; sed expectabit, quoad hæc solemnis Missa absoluta sit, ut suam inchoet.

13. Nullus abbas, aut episcopo inferior prælatus, quicumque fuerit, de causis cognoscere poterit, quæ clericorum personas spectant, in poenam nullitatis omnium quæ in hanc rem egerit, nisi peculiari aliquo privilegio, aut consuetudine legitime præscripta nitatur.

14. Christifidelium nullus suam Judæis domum locare poterit, aut pati eos ibidem, quacumque tandem obducta causa, degere; qui non paruerit, excommunicatus *ipso facto* erit.

15. Publici omnes usurarii communionem & ecclesiæ sepultura privabuntur; eorum oblationes non recipientur; iidem absolvi non poterunt, eorumque testamenta nulla erunt. Notarii qui contractus & alia acta usuraria digesserint, iisdem, atque usurarii ipsi, poenis subdentur.

16. Bonorum restitutiones, quæ male acquisita sunt, ab episcopo, ejusque jussu, in pauperum favorem fient, cum de iis non constabit ad quos ejusmodi bona pertinent; & personæ his restitutionibus obligatæ designare debebunt in suis testamentis horum legatorum causam, agentes clare & expresse: „relinquo tot numero bona male acquisita, incerta, ut „restituantur; “ non autem solummodo: „relinquo in meæ, „meorumque consanguineorum animæ remedium. “

17. Religiosi venatum non ibunt, ei poenæ, secus, obnoxii, ut per annum, suorum officiorum, si quod habent, administratione priventur; aut si nullum habent, eligi nequeant, ultimumque locum in choro teneant, quoad superioris arbitrato, suæ fecerint culpæ satis.

18. Arma ferentes, aut aliquod crimen patrantes retenti clerici in episcopi manum, sine diffamatione remittentur, sub excommunicationis in eos poena qui noluerint eosdem remittere, aut cum diffamationis strepitu solum remiserint.

19. Duæ ob crimen unum poenæ non imponentur.

20. Episcopi super ætate & qualitatibus quibus ad ordines recipiendos ex præcedentium conciliorum canonibus opus, ea tamen lege, ut ii quos ordinaverint, idonei sint.

21. Capitula quæ non, decem dierum spatio, sui episcopo mortem cæteris provinciæ episcopis significaverint, solent mulctæ libras decem quæ a metropolitano piis usibus dicuntur.

22. Ordinarii eorumque vicarii poterunt eos absolvere qui nas a Ravennatensium conciliorum canonibus latus sunt, dummodo poenitentes sint, congruamque intra mentis satisfactionem obeant. In posterum porro, eorum punitio qui canones transgrediuntur, moderandique aut intertandem conciliorum leges auctoritas metropolitano referuntur.

23. Moniales poterunt, personas non suspectas quæ eas vident, per clathros alloqui, modo id cum antistitis venia, eidemque religiosæ duæ semper ita comites adsint, ut non videre & audire possint.

24. Monentur notarii & secretarii fore, ut poenis a conciliatis obnoxii sint, nisi pro suorum jurium perceptione, taxationes se confirmaverint, quæ hic iisdem statuuntur. Hi postremi articuli duo ab archiepiscopo Rainaudo editi sunt, in potestatis consecutionem quam ei concilium dederat, ut ejusdem decreta explicaret. *Reg. Tom. XXIX. Lab. m. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Senonense, ann. 1320.

Philippus de Marigny, archiepiscopus Senonensis, habuit concilium hoc feria quinta Pentecostes ann. 1320. in eoque tulit statuta quatuor.

1. Suos dioecesanos hortabuntur episcopi, ut in vigilia sancti Sacramenti jejurent, iisque qui id fecerint, diebus quadraginta indulgentiam concedent.

2. Interdicentur seu exempta seu non exempta loca in quibus laici iudices clericum per vim retinuerint.

3. Monasteriorum superiores adigent suos religiosos aut religiosas, ut post annum ac diem publice professionem edant.

4. Canonici, parochi alique presbyteri nigris tantum al-
teriusve modesti coloris calceamentis utentur.

Instaurata fuerunt & confirmata statuta hæc in alio ejusdem
provinciæ concilio quod Lutetiæ Parisiorum ann. 1323. Guil-
helmus de Melunio, Senonensis archiepiscopus, celebravit
Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.

*Concilium Valdoletanum, seu Vallisoletanum, seu apud
vallum Oleti, seu Vallis - Oletanum, ann. 1322*

Guillelmus de Godinio, cardinalis - episcopus Sabinae, &
Joannis Papæ XXII. legatus, habuit Augusto mense an. 1322.
cum omnibus suæ legationis episcopis, in urbe Valdoletto,
ad Palentiae in Castella dioecesin spectante, concilium hoc in
quo viginti octo capitula seu statuta vulgavit.

1. Habebuntur altero quoque anno provincialia concilia,
annisque singulis dioecesanae synodi. Archiepiscopi & epi-
scopi qui concilia hæc aut has synodos celebrare neglexe-
rint, privabuntur ecclesiæ aditu, quoad suam negligentiam,
his conciliis aut his synodis habitis, reparaverint. Qui ec-
clesiasticis ad concilia vel ad synodos euntibus grave dam-
num attulerint, excommunicationem *ipso facto* subibunt.
Episcopi monebunt suarum dioeceseon visitatores, ut in suis
visitationibus diligenter inquirent, an conciliorum & syno-
dorum statuta servantur, & de re tota episcopos in proxima
synodo certiores faciant.

2. Id erit curæ parochis, ut quater in anno, videlicet,
in Natali Domini, in Paschate, in Pentecoste, in B. Virginis
Assumptione, & Quadragesimæ dominicis diebus singulis,
fidei articulos, decalogum, Sacramentorum numerum; &
virtutum ac vitiorum genera, vulgari lingua, populo legant.

3. Episcopi in conciliis, synodis, ecclesiisque suarum
dioeceseon edici jubebunt Bonifacii VIII. decretalem, *Quo-
niam ut intelleximus*, quæ ad sæcularium judicium tribunalia
ecclesiasticos acciri vetat.

4. Dominicis festisque diebus a servilibus operibus absti-
nebitur; per hos dies, nemo terram colet, aut manibus
laborabit, nisi in urgentis necessitatis casu, vel ob causam
piam,

piam, & quidem cum presbyteri venia. Ordinarii per excommunicationis poenam transgressores punient.

5. Falsi testes & quicumque alios excitant, ut falsum testimonium ferant, excommunicationi subdentur.

6. Episcopi sericas vestes non deferent. Solemnium festorum diebus Missam publice suis in ecclesiis celebrabunt. Iter agentes manualia altaria secum deferenda curabunt, ut se præsentibus, missam quotidie celebrari jubeant. Canonicas horas suis cum clericis recitabunt, divinumque officium in suis cathedralibus ecclesiis celebrabunt. Sæcularium aut regularium clericorum nullus, ne episcopus quidem, suorum filiorum aut nepotum sponfalibus, baptismati, aut nuptiis intererit.

7. Clerici concubinari correctionis impotes excommunicatione, suorumque beneficiorum privatione plectentur.

8. Canonici aliique beneficiarii qui episcopi servitio & personæ addicti sunt, suorum beneficiorum proventu fruuntur.

9. Beneficia non tribuentur in partes, nec ordinibus quispian initiabitur, quin satis litteris imbutus sit.

10. In ecclesiis non ponetur clericorum plus quam alere possint. Suum sæcularibus clericis habitum religiosi non dabunt, ut eos Ordinarii jurisdictioni subtrahant. Per publica & authentica acta, sub nullitatis poena, beneficia in capitulo conferentur.

11. Designabuntur parœciarum limites; eosque qui ex aliorum parœciis sunt, parochi non recipient.

12. Ad impediendas fraudes quas religiosi in decimarum solutione perpetrant, in diœcesanis synodis excommunicatione plectentur, qui alicujus hac in re culpæ rei fuerint.

13. Monasteriorum superiores eorundem bona alienare non poterunt. Habebunt sua provincialia capitula singulis annis tribus, ut regularis disciplina servetur. Episcopi cæterique in puellarum monasteriis superiores designabunt ecclesiasticos regulares, si fieri potest, aut saltem sæculares, ætate & moribus commendandos qui eorum monasteriorum custodiæ invigilent; impediantque, ne qua religiosa externas personas, sine eorum venia, & sine tribus duabusve sociis,

ciis, ubicumque par fuerit, alloquatur; & id quidem, sub excommunicationis poena.

14. Hospitalitatem erga religiosos aliosque viatores penitentes exercebunt libenter parochi.

15. Beneficiorum patroni non dabunt praesentationis litteras ante beneficiorum vacationem, quorum patronatu gaudent, ea indicta poena, ut praesentationis hae praematurae litterae nullae sint; & clerici qui ejusmodi litteras impetraverint, quibusque scientibus & consentientibus impetratae fuerint, possidendis hujus generis beneficiis inepti erunt. Patroni qui ecclesias quorum patroni sunt, pueris dabunt, excommunicati *ipso facto* erunt.

16. Omnes saeculares & regulares clerici, seu exempti seu non exempti, novum chrisma quotannis ab episcopo petent, vel ab eo cui ejus distributionem is demandaverit, quin veteri chrismate in baptismi administratione uti possint, eam, secus, poenam subituri, ut suorum beneficiorum redditibus, ad sex menses, priventur.

17. Fideles, satis aetate pollentes, qui quadragesimae aut quatuor temporum abstinentiam violaverint, excommunicationem *ipso facto* subibunt; ac dominicis diebus singulis, a Septuagesima ad Pascha, enuntiabitur in parocciis sententia haec. Qui abstinentiae diebus publice carnes vendent, in excommunicationem & ipsi incident.

18. Gregorii X. Bullam, *debet domum Domini*, in saeculares judices editam qui sua in ecclesiis tribunalia tenent, episcopi enuntiari jubebunt. Neque vero nundinae, nec mercatus in ecclesiis aut coemeteriis agentur, in excommunicationis solo facto subeundae poenam. Eadem in eos poena, qui ecclesiarum immunitates & asyli jus impediunt aut turbant; in eos item qui ecclesiasticos sauciant aut capiunt, quique ecclesias aut monasteria expilant destruuntve. Additur in hos delinquentes, privationis ecclesiasticae sepulturae, in urbes autem & alia loca quae eos recipient, interdicti poena.

19. Episcopi in suis cathedralibus ecclesiis, & parochi suis in parocciis, per anni praecipua festa quatuor, perque om-
nis

quadragessimæ dominicas dies , indici jubebunt generalis illi Viennensis in eos decretum , qui matrimonium veti- gradibus ineunt.

Qui ob beneficiorum collationem , vel ob ordinatio- aliquid accipientes , simoniæ reos se reddiderint , ex- nunicationem , si laici , vel inhabilitatem , per annos , ad ullum beneficium possidendum , si clerici non be- iarii , vel sui denique beneficii fructuum privationem unt , si beneficiarii fuerint. Cæterum peracta ordina- , id accipi poterit , quod ordinati pro scriptura , charta ra gratis obtulerint , dummodo *marbotinorum* quinque nam gratuita hæc oblatio non superet. (*Marbotinus* , *botinus* , *maurabotinus* , *morabetinus* , *marmotinus* , *mora-* *us* , erat aureæ in Hispania monetæ genus , jam usui sub is regibus , inquit Mariana , *Lib. de Ponder. & Mensur.* 23.) Damnatur etiam simonia in beneficiorum patronis clericis qui , ut provideantur , dant aliquid aut promit-

Proscribitur tandem communis admodum & invetera- busus in eo positus , ut clerici , recens ordinati , impe- tur suorum ordinum functiones obire , antequam unius lurium dierum spatium , & laicorum quibusdam , sump- t convivia , aut certam quamdam pecuniæ summam præ- ent.

Episcopis ea cura erit , ut pro suarum diæceseon am- dine , ac prout opus fuerit , grammaticæ magistros in- ant. Idem , in majoribus urbibus , logicæ quoque ma- as statuent. Poterunt clerici , trium , aut amplius , rum spatium , pro episcoporum capitulorumve arbitrato- is operam dare , suorumque nihilominus beneficiorum is interim frui. Episcopi & capitula in cathedralibus aut giatis ecclesiis unum e decem eligant , oportebit , qui ens sit , ut ad theologiæ , canonici juris , & liberalium m generale studium mittatur.

Infideles , ut Judæi & Saraceni , divinis officiis in ec- s cum fidelibus non intererunt. Nocturnæ vigilæ in siis non amplius agentur. Judæorum aut Saracenorum iuptiis nec funeribus Christiani aderunt. Judæi & Sa- raceni.

raceni qui, suis abdicatis erroribus, Christianam fidem amplexi fuerint in hospitalibus aliisve piis locis ponentur, ut ibidem alantur & sustententur. Qui belli tempore, Saracenis annonam vendiderint, excommunicationi subduntur.

23. Quicumque conjugatus concubinam publice detinuerit, excommunicatione plectetur. Eadem in eum poena, qui consanguineam, vel sanctimoniam, vel alteri nuptam feminam detinuerit. Eidem quoque poenae suberit quicumque concubinam habeat ex infidelium numero.

24. Qui Christianos furatur quos Saracenis, utcumque tandem, aut vendat, aut donet, communione Ecclesiaeque sepultura privabitur.

25. Venefici, divini, magi, augures, quique eos consulunt, anathemate percellentur.

26. Canonica purgatio in iis tantum casibus quos ius notat, locum habeat.

27. Qui alicujus criminis suspicione laborantes, ut se purgent, ad candentis ferri, aut ferventis aquae probationem confugiunt, excommunicati *ipso facto* erunt; itemque qui hoc iisdem consilium dederint, quia qui id agit, Deum tentat, & se pereundi periculo exponit, quamvis innocens sit.

28. Enuntiabunt parochi, omnibus saltem dominicis diebus a Septuagesima ad Pascha, generalis Lateranensis concilii canonem; *Omnis utriusque sexus. Reg. Tom. XXIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. de Aguirre, Concil. Hispan. Tom. V. p. 41. & seq.*

Concilium Toletanum, ann. 1323.

Joannes, archiepiscopus Toletanus, Hispaniae primas, & Castellae regni cancellarius, hoc, Maji die 18. ann. 1323. concilium habuit, in quo sequentia octodecim capitula edidit.

1. Quatuordecim fidei articuli sunt quorum priores septem divinitatem, reliqui Christi Domini humanitatem spectant. Priores septem in eo sunt positi, ut credatur unum & unicum in personis tribus Deum esse, Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere, Deum visibilium & invisibilium rerum creatorem esse, eundem justificare & remittere peccata, gratiam
confer-

conferendo, & compensare, æternam gloriam tribuendo. Posteriores articuli septem qui Christi Domini humanitatem afficiunt, eo rediguntur, ut dicatur, eum, Spiritus sancti opera, in beatæ Virginis Mariæ sinu conceptum fuisse, natum esse, passum, crucifixum sepultumque pro nobis, per animam ad inferos descendisse, ut inde sanctos viros qui ibidem erant, educeret, tertia die resurrexisse, ad cælos ascendisse, ubi sedet ad Patris dexteram, & unde veniet ad vivos & mortuos judicandos, puniendos aut compensandos. Sunt etiam Sacramenta septem, decalogi præcepta decem, morales seu cardinales virtutes quatuor, theologales virtutes tres, septem vitia seu peccata capitalia, & virtutes septem his septem vitiis oppositæ, scilicet, humilitas opposita superbiam, liberalitas avaritiæ, luxuriæ castitas, iræ mansuetudo, temperantia gulæ, benevolentia invidiæ, fortitudo seu constantia pigritiæ seu acidia seu tarditati.

2. Approbatur mos relinquendi successori beneficiarii defuncti, ejus alieno ære soluto, fructus necessarios, ut nova messis expectetur.

3. Archipresbyteri cæterique judices qui non canonicum jus scierint, se matrimonialibus causis non immiscebunt.

4. Quicumque e clericis, sine episcopi venia, alienigenam presbyterum ad publice celebrandum admiserit, multæ morbotinos centum solvet.

5. Confirmatur Guillelmi de Godinio, cardinalis - episcopi Sabinæ & sanctæ Sedis legati mandatum quod præscribit, ut statis anni diebus, populo recitentur articuli fidei, præcepta decalogi, &c.

6. Edicent parochi, solemnibus diebus omnibus, in ecclesia, cardinalis - episcopi Sabinæ, sanctionem quæ falsos testes eosque qui ipsos ad falsum testimonium ferendum excitant, excommunicationi subdit.

7. Omnes presbyteri, saltem semel in mense, barbam sibi radendam curabunt, ne quid indecentiæ perpetrent, dum Christi Domini Sanguinem sumunt; sibi que capillos ita amputatos volent, ut ne longius ultra aures promineant.

8. Nullus clericus conjugatus deferet aut longos capillos,
aut

aut promissam barbam, aut calceos auratos, seu sectos incisosque (*entalliatos seculares*), aut *tunicam cordatam*, seu chorda cinctam, aut cappas & vestes virgatas & apertas, seu divisas in cappas duas (*vestes urigatas vel partitas*).

9. Parochus qui ultra menses duos a sua parœcia abfuerit, per omne absentiae suae tempus ejus fructus amittet.

10. Beneficia secari vetamus, ut proinde, si beneficiarius sui beneficii partem cesserit, toto beneficio privetur.

11. Quamquam mortuos, pietatis & humanitatis motu quodam, defleri licet, doloris tamen redundantiam vituperamus, quae scilicet argumento est futuram resurrectionem desperari; Omninoque improbamus execrandum abusum quo fit, ut cum aliquem mori contingit, cernantur viri feminaeque per vias incedere, ululantes, horrendosque clamores in ecclesiis ipsis imittentes, indignaque alia factitantes, quae ad Ethnicorum ritus accedunt. Clericis, sub excommunicationis poena, interdiciamus, ne lugubres vestes, extra exequiarum tempus deferant, praeter quam patris, matris, fratris, domini, aut sororis causa.

12. Quicumque e parochiae nuptialem missam dixerit in ejus gratiam qui ex aliena parœcia est, quin ejusdem parochus annuat, nobis marbotinos tercentos solvet.

13. Quicumque e clericis beneficiariis quempiam adduxerit, ut omnino vel ex parte decimam fraudet, suum beneficium amittet.

14. Materia Sacramenti Corporis Christi Domini est azymus panis ex tritico confectus, vinumque ex vite modicae aquae admixtum. Conficietur hic panis coram presbytero aliove clerico, ne qui eum conficere jussi sunt, aliquid aliud ex simplicitate eidem admisceant. Presbyter, lethalis peccati reus non potest, quin confessus fuerit, missam dicere, siquidem confiteri possit; quod si non potest, quia confessarius deest, urgensque est dicendae missae necessitas, eam dicere poterit, modo vere contritus sit, statueritque, quamprimum poterit, confiteri. Omnis clericus in sacris ordinibus constitutus, aut beneficiarius ad canonicas horas tenetur, sub beneficii privationis poena. Quicumque presbyter missam

ante

ante celebraverit quam matutinum dixerit, sui beneficii fructus, *ipso facto*, ad mensem, amittet. Quicumque subsunt officii legi, potissimum vero parochi, matutinum in ecclesia licere debent, si commode possunt. Quamvis e summo iure, nullus presbyter possit missam dicere sine servientibus duobus qui eidem respondeant, ea tamen dici poterit uno tantum deserviente in clerici modum induto, aut clerico ministrante cum superpelliceo, siquidem id commode fieri potest. Nec femina, nec celebrantis filius ei unquam ad missam servire possunt. Non celebrabitur missa sine lumine aut sine libro seu tabula missæ canonem continente. Octavo quoque die, parochus eucharistiam pro ægrotantibus renovabit. Non eam tribuet publicis peccatoribus, bene vero peccatoribus occultis, e Christi Domini exemplo qui eam proditori Judæ præbuit. Qui duas eadem die missas dicit, in utraque consecrare debet, nec simulare se in alterutra consecrare; id enim esset Deum & populum ludificari. Si quam pretiosi sanguinis guttam in terram labi sacerdos sinat, eam lambet, cadet locum, ramentum comburet, & sub altari cinerem ponet; si gutta super altari cecidit, eam sacerdos sorbebit; si super corporali aut mappa altaris, ea ter sacerdos lavabit, supposito calice qui ablutionis aquam sub altari ponendam recipiet. Presbyter quisque beneficiarius qui, saltem quater in anno, missam non dixerit, sui beneficii omnes, eo quidem anno, fructus amittet.

15. Baptismi materia est naturalis aqua; ex quo fit; ut, si aqua deficiente, vinum, oleum, aut quivis alius liquor ad baptizandum adhibeatur, iterum baptizari necesse sit. Cum dubitatur, an baptismus alicui valide collatus fuerit, is de novo baptizari debet hac forma: *Si baptizatus es, non te baptizo; sed si baptizatus non es, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

16. Interdictio, sub excommunicationis poena, ne in ecclesiam, divinorum officiorum tempore, Saraceni, Judæi Ethnicive inducantur.

17. Interdictio, ne ecclesiæ vel oratoria, sine episcopi venia, ædificentur.

18. Parochus suo ipsius comiti, vel alteri prudenti presbytero confiteri poterit. Si parochianum sine sacramento mori patiatur, parœciam amittet; suosque parochianos non communicabit, quin certus sit confessos esse. *De Aguirre, ibid. p. 253. & seq.*

Concilium Toletanum, ann. 1324.

Joannes, archiepiscopus Toletanus, concilium hoc, mense Novembri, an. 1324. celebravit. In eo Valdoletani concilii constitutiones indixit, quibus addidit sequentes octo.

1. Episcopi qui concilio non adfuerint, punientur ex legibus.

2. Clerici nec vestibus impositas tam longas lacernas, ut per humum trahantur, nec tam breves manicas deferent, ut eorum brachia nuda cernantur. In praelatos interdictio, ne pravæ vitæ feminis, quæ vulgo *solsadera* nuncupantur, ad se aditum præbeant.

3. Sui capellis singulis titulares erunt, qui iisdem deserviant; & clerici qui earum proventus inter se partientur, quin iis titulares nominent, prætexentes se iisdem ipsos per se deservire velle, a suis beneficiis, quoad restituerint, quicquid perceperint, suspensi erunt.

4. Omnes beneficiarii onus habentes, ab Episcopis instituentur, salvis apostolicæ sedis privilegiis.

5. Ecclesiastici suis filiis bona in Ecclesiæ gratiam acquisita donare non poterunt.

6. Presbyteri nullam pro missa retributionem exigere poterunt; licebit iisdem tamen id accipere quod iis ex charitate, sine pacto & conventionem, oblatum fuerit. Neque vero poterunt bis in die sacrum facere, absque necessitate, præter quam dominici Natalis die.

7. Presbyteri saltem quater in anno missam dicent, cæteri-que clerici ter saltem communicabunt.

8. Canones qui prohibent, ne quid Christiani Saracenis vendant, tum quoque locum habere censendi sunt, cum Saraceni vel ipsi per se, vel per alios ea quærent, quæ emere vellent, non autem tum solum, cum Christiani res ipsas ad eos

ad eos deferrent. *Reg. Tom. XXIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. de Aguirre, Tom. V. pag. 258.*

Concilium Avenionense, ann. 1326.

Habitu fuit concilium hoc, die 18. Junii ann. 1326. in monasterio S. Rufi, ab archiepiscopis Arelatensi, Aquisextiensi & Embrodunensi, cum eorum suffraganeis & capitulorum deputatis numero pluribus. In eo canones quinquaginta novem ad disciplinæ redintegrationem editi.

1. Celebrabitur sabbatis singulis missa *de beata Virgine*, nisi eam diem occupet novem lectionum festum; tunc enim missa hæc in vacantium per hebdomadam feriarum una dicitur. Qui eidem intererunt, lucrabuntur indulgentiæ dies decem, remissionem scilicet decem dierum poenitentiae quæ iis imposita fuerit, dummodo vero poenitentiae animo confessi sint.

2. Qui sanctum Sacramentum, cum ad infirmos tam interdiu quam noctu defertur; religiose comitabuntur, indulgentiæ dies decem acquirent. Si illud interdiu cum luminari comitantur, dies viginti, si noctu, triginta lucrabuntur. Easdem pariter indulgentias sibi comparabunt, missis aliis qui illud cum luminaribus comitentur.

3. Qui orabunt pro Papa, indulgentiæ decem dies lucrabuntur.

4. Qui caput pie flectent, cum Jesu nomen pronuntiatum audient, lucrabuntur indulgentiæ dies decem.

5. Mandatur, ut clave baptismales fontes claudantur.

6. Sententias ab episcopo in dioecesanorum quempiam latus metropolitanus confirmabit, omnesque provinciæ episcopi servandas curabunt.

7. Excommunicatione plectuntur, qui ecclesiasticas censuras contempserint, nisi intra triduum ad resipiscentiam venerint; subditurque interdicto locus in quo ea flagitia patrata fuerint. Si clericus beneficiarius ejusmodi culpæ reus fuerit, præter poenam in laicum latam quam & ipse subit, eum omni beneficio aut dignitate concilium, *ipso facto*, privat, inhabilemque & indignum declarat, qui ullum unquam officium in clero obtineat.

* Est in eos editus canon hic, qui, ut presbyteros & praelatos in censurarum enuntiatione irriderent, eas simulabant, accensis candelis quas deinde exstinguebant, in cereorum defensionem quæ in censurarum enuntiatione exstinguebantur: *Adulterinum presbyter vel praelati contingentes officium*; quod Fleurius male vertit, inquiens eos excommunicatos pro certo habuisse presbyteros aut praelatos qui censuras tulerant, *adulterii reos esse.*

8. Qui ecclesiasticos super jurisdictione mixta cujus possessione gaudent, adeo turbaverint, ut ipsos ad ejusdem titulos exhibendos adigant, excommunicatione plectentur.

9. Prohibentur, excommunicationis indicta poena, civiles judices, ne ecclesiasticos jubeant eorum se tribunalibus sistere.

10. In clericos interdictio, ne se ad sæculares judices conferant, ut contra alios clericos justitiam petant; secus, eam poenam subituri, suum ut jus amittant, & ab omni ecclesiastico beneficio suspendantur, quoad cumulate, prout eorum superiori visum fuerit, satisfecerint.

11. 12. 13. 14. & 15. Instaurantur leges in eos latæ qui occupant ecclesiæ bona, vel in carcere ecclesiasticas personas retinent.

16. In excommunicatos interdictio, ne ad ullum munus publicum admittantur, excommunicationis in eos qui admitterint, & ecclesiastici interdicti in urbem locumque, ubi admissi fuerint, statuta poena.

17. & 18. In venenati poculi præbitores, in eosque qui venena vendunt, emittitur excommunicatio, iidemque ad sanctam Sedem, ut absolutionem obtineant, remittuntur. Si quis ex horum numero clericus fuerit, idemque beneficiarius, beneficio privatur *ipso facto*, gradu dejicitur, & sæculari brachio traditur.

19. Exempti qui suis privilegiis abusi fuerint, anathemate percellentur.

20. Parochi suorum parochianorum testamentis aderunt; & episcopi incertarum restitutionum distributionem habebunt.

21. Antequam legata distribuantur, appellandi erunt episcopi

scopi, ut nihil non ex ordine fiat; iis hac in re consuetudo aut jus auctoritatem affert.

22. Agitur de casibus episcopo reservatis.

23. Anathemati subduntur clerici qui causas deferent apud iudices extra ordinem, specie donationis, cessionis, &c.

24. In eos excommunicatio, qui vacantis ecclesiæ bonis potiti fuerint, nisi ex privilegio, vel ex consuetudine, hoc jure gaudeant.

25. In ecclesiasticos qui apud Principes existimatione pol-
lent, sub excommunicationis poena, interdictio, ne iis con-
silia contra Ecclesiæ libertates præbeant.

26. Clericus quicumque temporalibus officiis addictus fue-
rit, si beneficiarius est, a beneficio suspendetur, si vero be-
neficio caret, ecclesiæ aditu interdicetur.

27. Qui apud religiosos sibi sepulturam delegerint, apud
eos sepelientur, ea conditione, ut, ex more, corpus ad pa-
rochiam ecclesiam feratur.

28. Nulla declaratur beneficii collatio cui addita novi, vel
aucti veteris census conditio.

29. Monachi qui ecclesiis deserviunt, ei legi suberunt,
ut intra tres menses, episcopo perpetuos ad earum servitium
vicarios præsentent.

30. In patronos quibus præsentationis ad beneficia jus tan-
tum est, interdictio, ne ea conferant pleno jure.

31. Qui præsentantur ad beneficia, ab episcopo instituentur.

32. & 33. A vectigalibus & impositionibus exempta erunt
bona, itemque personæ ecclesiasticæ.

34. Ecclesiasticos laici non impediunt, ne segetes suis e-
terris asportent.

35. In dominos, sub excommunicationis poena, inter-
dictio, ne impediunt, quominus parochi decimas percipiant.

36. Laici, gravibus indictis poenis, prohibentur id sibi
sumere, ut in præjudicium consuetudinum & libertatum Ec-
clesiæ, constitutiones super decimis, sepulturis & oblatio-
nibus edant.

37. Omnino damnantur omnia associationum & confrater-
nitatum genera, quæ ob prava consilia fiunt; verum appro-

bantur eodem tempore , quæ in Dei , Virginis & Sanctorum honorem , ad pauperum solatium institutæ sunt.

38. & 39. Stricte prohibetur ecclesiasticis , ne suas ecclesias muniant , neve arma ferant.

40. Episcopi , eorumque officiales aut magni vicarii suos dioecesanos a reservatis casibus non absolvere non poterunt , cum hi in id ad ipsos accedent.

41. Domini & iudices sæculares , ecclesiasticorum rogatu , sua ipsi auctoritate ac temporalibus poenis utentur ad excommunicatos adigendos , ut absolutionem suscipiant , & in Ecclesiae sinum redeant.

42. & 43. Feruntur in eos censuræ , qui impediunt , ne suam ecclesiastici jurisdictionem libere exercent.

44. Qui male episcopi officarios excipient , excommunicationi subduntur.

45. Declaratur clericorum multas ad ecclesiam pertinere , eosdemque a sæculari iudice ad has damnari non posse.

46. Trium provinciarum episcopis facultas conceditur , ut ubicumque locorum extiterint , populo benedicant , exceptis metropolitanis urbibus locoque in quo diocesanus episcopus aderit.

47. Sententiæ ab episcopo latæ ab ejus confratribus edicentur & servabuntur.

48. Qui e diocesi egredientur , ut clandestina matrimonia contrahant extra parochiam , sine proprii parochi venia , excommunicationem *ipso facto* subibunt.

49. Anathemate percellentur , qui summorum Pontificum rescriptis abusi fuerint.

50. Nemo , sine episcopi auctoritate , de parochiarum decimis aut juribus aget.

51. Beneficarii , absque episcopi consensu , suorum beneficiorum bona non alienabunt , nisi forte inutili fundo in emphyteuticam locationem dato.

52. Qui beneficium deseruerit , domi relinquat , oportebit , ad successorem usque ad novam messem alendum , fructuum satis.

53. Omnes beneficiarii mobilia & immobilia suorum beneficiorum

ficioꝝ bona omnia & singula in authenticum codicem referent.

54. Renovantur antecedentium super testamentis conciliorum leges.

55. Statuta & mandata veteribus consuetudinibus quæ rationi consonæ & approbatæ sunt, contraria revocantur.

56. Mandatur, ut sumptuum partitio, qui pro sanctæ Sedis legatis & nuntiis necessarii fuerint, æque super urbibus & dicecesibus instituatur.

57. Habebunt Judæi peculiarem notam qua dignoscantur, & pro domorum ac bonorum quæ possident, decimis & oblationibus, retributionem ecclesiæ solvent.

58. Interdicta per canones lata ad executionem rediguntur, cum id ordinarius, ejusque officiales aut magnus vicarius mandabunt.

59. Poterunt episcopi super hujus concilii constitutionibus dispensare, & transgressores absolvere, casibus tamen exceptis qui sanctæ Sedi reservati sunt. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilii de quo hætenus, decreta renovata, repetita & confirmata fuerunt in altero earumdem trium provinciarum concilio, ann. 1337. ibidem habito, cum novis aliquot quæ prioribus addita; hoc enim posterius concilium continet articulos septuaginta, e quibus novi sunt.

4. Qui, in executionem canonis, *Omnis utriusque sexus*, parochos vetat eam cuiusdam facultatem tribuere, ut Eucharistiæ sacramentum extra paroeciam suscipiant aut administrent.

5. Qui clericos beneficiarios in sacris ordinibus constitutos jubet sabbato a carne abstinere, nisi ea opus habeant, quod eorum conscientia relinquitur, aut nisi dominici Natalis dies in sabbatum incidat; & id quidem ea poena, ut ad mensem, ecclesiæ aditu prohibeantur; quoad laicos non idem mandatur.

8. Qui statuit, ne ecclesiasticæ censuræ ultra limites producantur, per nova inventa in excommunicatos adhibita, causa exempli, jactis in eorum domos lapidibus, illuc allato feretro, jussu presbytero cum sacerdotalibus vestibus eo se conferre, &c.

15. Qui mandat, ut qui ecclesiarum bona tenent, id declarent.

18. & 19. In eos qui ecclesiasticæ jurisdictionis executionem impediunt, aut invadunt ecclesiæ bona.

27. & 28. Qui æris alieni schedulas spectant.

38. Qui clericos vetat diverforium aut emptorium forum tenere.

41. & 42. Qui canones super clericorum vestibus versantes amplificant.

48. 49. & 50. Qui distributiones afficiunt, quæ canonicis fiunt.

51. Qui mandat, ut qui ecclesiasticas dignitates aut beneficia possident, se ad ordines quos ea beneficia requirunt, statuto tempore, promovendos curent.

Et 59. prohibens, ne quis medicorum loco Judæis utatur. *Ibidem.*

Concilium Marfiacense, ann. 1326.

Guillelmus de Flavacourt, archiepiscopus Ausciensis, habuit in suæ diocesis loco, *Marfisco* nuncupato, 8. Decembris die ann. 1326. episcoporum suæ provinciae concilium in quo quinquaginta sex constitutiones edidit.

1. Episcopos jubet iis tantum beneficia conferre de quorum vita & moribus certi erunt.

2. & 3. Alienigenas clericos recipi vetat, quin suorum episcoporum litteras habeant; mandatque, ut qui eos Sacramenta administrare passi fuerint, excommunicatione plectantur.

4. Matrimonialium negotiorum cognitionem archidiaconi interdicat.

5. Benedicti Papæ X. & cardinalis Simonii, super legatorum potestate, constitutiones renovat.

6. Religiosis aliisque clericis vetat, ne ordinarios in suæ jurisdictionis usu turbent.

7. 8. 9. 10. & 11. Sanctiones sunt hoc sæculo communes, super jurisdictione & immunitatibus ecclesiasticis.

12. 13. 14. 15. 16. & 17. Spectant negotia, super violata jurisjurandi fide, ad ecclesiasticum tribunal delata.

18. Con-

18. Constitutiones, super vita & modestia clericorum instituat, mandatque, ut presbyteri missam celebrantes unum saltem clericum superpelliceo indutum ad servitium habeant.

19. Omnes clericos qui in sacris ordinibus constituti sunt, aut qui beneficia, præsertim vero parochias possident, itemque religiosos jubet se sollicitos exhibere, ut septem canonicas horas recitent, consuetisque in ecclesia horis adsint; mandat præterea, ut interdicti tempore, in ecclesiis, nisi pollutæ fuerint, officium dicatur, at submissa voce, clausisque januis, quin æra campana pulsentur, exceptis Paschatis, Pentecostes & Assumptionis Beatæ Virginis festis quibus, interdicto nihil obstante, solemniter celebrabitur; denique, ut distributiones iis tantum dentur, qui officio præsentibus fuerint.

20. Clericos noctu sine lumine egredi vetat.

21. 22. 23. 24. & 25. Funera spectant. Religiosos vetant, ne sollicitent morientes, ut se apud eos sepulturæ dari velint; mandantque, ut nemo in ecclesiis, sine episcopi aut parochi venia, sepeliatur; ut nihil sit in exequiis, quod dedeceat; ut corpus in parochialem ecclesiam feratur, neo separentur ejusdem corporis partes, humanæ aliis in locis aliæ.

26. Parochianos jubet parochiali missæ, dominicis festisque diebus singulis, interesse.

27. Bonifacii VIII. decretalem, *Super custodiam*, in qua de pace prælatos inter & parochos agitur, servatam vult.

Sequentes octo super decimis parochis solvendis versantur.

36. Edicit eos qui episcopis & religiosis, patronis, præsentati, & in beneficiis instituti fuerint, his non nisi ab episcopo & congrua de causa, spoliari posse.

37. Religiosos, licet exemptos, prohibet nova oratoria, sine ordinarii facultate, construere.

38. Visitationis & procurationis jura archidiaconis debita moderatur.

39. Archidiaconis mandat, ut quod eorum officii est, suis in visitationibus id perficiant.

40. Statuit, ut ecclesia, licet non consecrata, aut cœmeterium

terium, si forte per sanguinis aut feminis effusionem, vel per alicujus excommunicati, hæretici, infidelis aut Judæi sepulturam polluta fuerint, aqua benedicta ab episcopo reconcilientur.

41. Mandat, ut Apostolorum & quatuor Ecclesiæ Doctorum festa solemnem in modum celebrentur; reliquæ veteres in venditionem non exponantur; novisque, nisi approbatæ sint, reverentiam exhiberi non toleretur; & quæstuentes ullam deferre & prædicare impediantur.

42. Mandat & ipsa, ut sanctæ Marthæ festum, die 9. Julii celebretur.

43. Ut ecclesiarum sustentatio & ornamenta curæ sint.

44. Ut eucharistia & sanctum chrisma clave concludantur.

45. Iis indulgentias concedit, qui vere contriti & poenitentes, Patroni festo die & per octavam, cathedrales ecclesias visitabunt.

46. Civiles coetus in ecclesiis haberi vetat.

47. Excommunicatione dominos plectit, qui sibi subditos prohibuerint quicquam ecclesiasticis vendere, aut ab iis emere, iisdem triticum molere, &c.

48. Denuntiari jubet excommunicatos, concubenarios, usurarios & adulteros, & excommunicationi religiosos subdit, qui sumptum ordinis habitum deserunt.

49. Eos communione privat, qui statuta contra ecclesiasticas libertates edunt, efformantve.

50. Gregorii X. Decretalem, *Pro eo*, indictam vult.

51. Eos impetit, qui soluti debiti obligationem retinent.

52. Loca interdicat, in quæ surrepta bona aut personæ ecclesiasticæ compinguntur.

53. Est in eos edita, qui ecclesiasticos, religiosos, conclusosque leprosos in eorum numerum referunt, qui vestigali subsunt.

54. Oppignerari vetat ecclesiæ bona.

55. Locum ob debitum mere pecuniarium interdicti vetat.

Postrema jubet episcopos operam dare, ut præcedentes constitutiones quotannis in eorum synodis enuntientur, & sedulo adniti, ut executioni mandentur.

Hic

Hic idem archiepiscopus, ann. 1330. ibidem alterum contra Anesantii, Airenſis epiſcopi, interfectores concilium habuit cujus actis quæ extant, 11. Decembris dies anno 1330. adſcripta eſt. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Silvanectenſe, ann. 1326.

Guillelmus de Brie, Remenſis Archiepiſcopus, habuit concilium hoc, in eoque edidit decreta ſeptem.

1. Ad inchoationem provincialis cujuſque concilii, ſolemne archiepiscopus miſſam canit; adſiſtent ſuffraganei & abbates, eccleſiæ ornamentis induti, quæ eorum propria & peculiaria ſunt; divinum verbum e ſuggeſtu nuntiabitur; indulgentiæ concedentur, & canetur hymnus, *Veni, creator Spiritus.*

2. Beneficarii non alia munera ſibi ſument, ſecus, eam poenam ſubituri, ſuis ut beneficiis priventur.

3. Decimæ, ſub excommunicationis poena, accurate ſolventur.

4. Qui excommunicationi majori ſubſunt, nec agere, nec litem intentare, nec teſtimonium in judicio reddere poterunt.

5. Laici qui ex eccleſiarum aſylis, ſine epiſcopi venia, eos extrahent, qui in ea confugerunt, excommunicationem *ipſo facto* ſubibunt.

6. Qui clandestina matrimonia contrahent, excommunicati *ipſo facto* erunt.

7. Renovatur Bituricenſis concilii, ann. 1276. habiti in eos canon, qui eccleſiaſticorum judiciorum executionem impediunt; mandaturque, ut per univerſam Remenſem provinciam excommunicatio ab hoc concilio in ejuſmodi perſonas emiſſa indicatur. *Ibidem.*

Concilium Complutenſe, ann. 1326.

Joannes, archiepiscopus Toletanus, habuit concilium hoc die 25. Junii, in eoque protulit capitula duo, per quorum unum ſuos ſuffraganeos vetat, ſine metropolitani facultate, epiſcopum ordinare; & in altero, Pennaſielenſis concilii, ſub ejus deceſſore Gonſalvio habiti, ſuper eccleſiaſticis immunitatibus, conſtitutionem confirmat. Hoc poſterius concilium

cilium in manuscriptis codicibus *Aegidii* nomen præfert, qui non nisi ann. 1337. Toletanus archiepiscopus fuit; at Complutensis concilii canon nullum dubitandi locum relinquit, quin illud, sub Gonsalvio III. ann. 1302. qui ei annus adscriptus est, habitum fuerit. Continet porro capitula quindecim quæ sequuntur.

1. Qui in sacris ordinibus constituti sunt, aut qui beneficia possident, horas canonicas recitabunt, ea, secus, indicta poena, ut beneficiarii quidem suorum beneficiorum proventu priventur, qui vero beneficia non habent, ab officio suspendantur.

2. Clerici concubinariis suis beneficiis, aut si beneficiarii non sunt, officiis privabuntur, si, postquam canonice moniti fuerint, in pravitate perstiterint.

3. Parochi qui ægrotantes, quin ad eos viaticum deferant, mori sinent, suis in omne vitæ tempus parœciis destituentur.

4. Parochi iis omnibus, e parochianis, communionem negabunt, quos confessionem edidisse non scierint.

5. Presbyteri qui confessionis secretum revelaverint, seu sigillum fregerint, reliquum vitæ tempus ex pane & aqua in arcto carcere transigent.

6. Enuntiabitur Bonifacii VIII. Decretalis *Clericis laicos*, in eos qui clericos male habent.

7. Solvetur omnium rerum decima, sub poena excommunicationis & privationis ecclesiasticæ sepulturæ.

8. Presbyteri conficient suis ipsi manibus, aut saltem se præsentibus, ab idoneis ecclesiæ ministris conficiendas curabunt hostias quæ consecrari debent, quæque non nisi ex frumenti farina & aqua constabunt.

9. Servabuntur Lateranensis & Lugdunensis conciliorum in usurarios decreta.

10. Judæi & Saraceni qui baptisma suscipient, haud illi quidem suorum bonorum jacturam facient.

11. S. Ildephonsi, archiepiscopi Toletani duplex & solemne festum agetur.

12. Canetur diebus singulis *Salve Regina*, post completorium,

rium, cum orationibus, *Concede nos famulos tuos; Ecclesias tuas; Deus omnium fidelium; Quæsumus, omnipotens Deus.*

13. 14. & 15. Pronuntiantur poenæ plures, cujusmodi sunt excommunicatio & interdictum, in eos easque, qui ecclesiarum immunitates violant per exactiones, rapinas, &c.

Concilium Roffiacense, ann. 1327.

Arnaldus de Cantelupio, Burdigalensis archiepiscopus, habuit concilium hoc Roffiaci in Pictaviensi diocesi, mense Januario ann. 1327. in eoque interdictum emisit in loca omnia in quibus sæculares judices clericos in carcere detinebunt. Mandavit præterea, ut clerici possent in sæculari foro, pro ecclesiis ecclesiasticisque personis causas agere, ea conditione, ut ne id quidem acciperent, quod iisdem gratis oblatum esset; & id quidem, nihil obstantibus superiorum conciliorum statutis quæ excommunicationis aut interdicti poenam pronuntiant in clericos qui causas sæcularibus in curiis agunt. *Ibidem.*

Concilium Compendiense, ann. 1329.

Guillielmus de Brie, Remensis archiepiscopus, habuit concilium hoc, in eoque protulit capitula septem.

1. Servari jubebitur censuras omnes a conciliis in eos indictas qui ecclesiarum jura & immunitates violant.

2. Idem quoad censuras in usurarios latas præstabitur.

3. In clericos, sub suspensionis poena, interdictio, suæ bonæ sæculari potestati subdant.

4. Religiosorum nullus, sine ordinarii venia, conventus aut ecclesiæ cujus superior est, jura vel bona, ad totius vitæ spatium, seu ad longum tempus locare poterit; idque ea indicta poena, ut a suo ipse officio suspendatur, suæque administratione spoliatur, contractus denique nullus sit.

5. Nemo vocationes in jus & mandata quibus e Remensi provincia, vel e Galliarum regno extraheretur, quin locorum ordinarii consenserint. exequetur.

6. Nec magis executioni mandabuntur, sine ordinario-
rum consensu, generales in jus vocationes his verbis conceptæ:

ceptæ: *Citetis omnes illos & illas, quos vobis lator præsentium nominabit.*

7. Quicumque jurisdictionem metropolitani ejusve suffraganeorum vel turbant, vel impediunt, vel usurpant, dominicis festisque diebus singulis, in parochiali missa, excommunicati denuntiabuntur. *Ibidem.*

Concilium Lambethense (in Anglia), ann. 1330.

Simon Mephamus, archiepiscopus Cantuariensis, habuit concilium hoc, in eoque sequentia decem capitula edixit.

1. Altaris linthea & ornamenta apta erunt & integra. Personæ a canonibus designatæ se ad ea crebro detergenda promptas & sollicitas exhibebunt. Canonis verba sacerdotes maxima cum religione pronuntiabunt, caventes tamen, ne per immodicam tarditatem adfistentibus tædio sint. Parochi missam non ante dicent, quam matutinum officium, diei scilicet horas primam & tertiam recitaverint. Clericorum nullus, magnæ missæ tempore, quin superpelliceo indutus sit, altari deserviet; nec missa dicetur, nisi unus saltem cereus accensus adsit.

2. Confessarius poenitentibus majorem aut minorem poenitentiam imponet, circumstantiarum ratione habita, quæ sunt: personarum status, peccatorum natura, tempus locusque in quibus patrata sunt, plus minusve longa assuetudo, poenitentium pietas & fervor. Adjuncta hæc, quam poterit accuratissime ponderabit, antequam poenitentiam imponat. Confessiones, feminarum potissimum, extra necessitatis casum, non audiet nisi in ecclesiæ loco, e quo eum nemo non videat. Eorum nullum, qui ex aliena parœcia sunt, parochus ad confessionem suscipiet, nisi ejus parocho, vel episcopo veniam dantibus. Poenitentias non imponet, quæ virum conjugii, aut conjugem viro suspectos reddere possint. Ad restitutionem adiget, cum opus erit, dabitque operam, suum ut episcopum aliosve sapientes viros dubiis in casibus consulat. Eorum nomina non inquireret, qui criminum focii poenitentibus fuerint.

3. Sacerdotes qui in lethale peccatum inciderint, non
ante

ante celebrabunt, quam confessionem ediderint; est enim error credere cum nonnullis lethalia peccata per eorum generalem quæ editur, confessionem deleri. Sacerdos qui ira, odio, aliave causa, atque adeo mortis metu permotus confessiones revelabit, gradu dejicietur in omne tempus & sine regressus spe. Archidiaconi in quoque decanatu presbyteros duos statuent, qui cæterorum ibidem degentium presbyterorum confessiones excipiant.

4. Pie admodum ac religiose ad ægrotantes deferetur extrema unctio; monitis fidelibus eorum quemque a decimo quarto ætatis anno ei suscipiendæ pares esse. Sancta olea & chrisma, clave apposita, custodientur.

5. Matrimonia, magna cum observantia, in facie ecclesiæ, interdiu, celebrabuntur, eorumque enuntiationes dominicis festisve diebus tribus invicem distantibus, in antecessum, edentur. Edicent in ecclesia sæpius presbyteri oportere, sub excommunicationis poena, laicos non nisi in loco celebri, coram presbyteris populisque in id accitis matrimonium inire.

6. Nemo se præsentabit, aut admittetur ad ordines, quin canonicum examen subierit, & quin sit ab omni impedimento liber quod eum ab iisdem arceat. Nullus abbas aut prior suos monachos suosve canonicos, sine diocesani episcopi dimissoriis litteris, ab aliis episcopis ordinandos curabit.

7. Libros, vasa, ornamenta sacra vendere aut oppignerare, vel ecclesiæ bona alienare aut in feudum dare laici non poterunt, sine evidenti utilitate cui ordinarii facultas adjuncta sit.

8. In ecclesiasticos interdictio, ne super laico feudo suis consanguineis domos extruant, neve sua laicis beneficia locent.

9. Nec reclusi, nec reclusæ, sine ordinarii venia, concludentur.

10. Excommunicatio, ter aut quater in anno, enuntiabitur in perjuros, veneficos, incendiarios, usurarios, &c. *Ibidem.*

Concilium Salmanticense, ann. 1335.

Joannes, Compostellæ archiepiscopus, habuit concilium hoc, Maji die 24. in cathedrali ecclesia Salmanticensi, in eo-
que

que edidit statuta septendecim quæ sequuntur.

1. Episcopi, decani, archidiaconi, alique dignitarii, seu dignitatibus insigniti vicarios quos absentiae suæ tempore statuere voluerint, suis in capitulis sument, quin alienigenas quaeritent.

2. Episcopus qui quempiam ab ejus sententia appellantem, appellatione vigente, ceperit aut capi jusserit, ecclesiae ingressu prohibebitur; ac si, qui hanc violentiam patravit, episcopo inferior fuerit, is quidem, *ipso facto*, excommunicationem subibit.

3. Servabitur, in clericos concubenarios publicos, Bulla *Quamvis*; quique suas concubinas in ecclesia sepeliendas curaverint, earumve funeri adstiterint, excommunicatione placentur.

4. Clerici qui ecclesias, aut beneficia, aut eorumdem beneficiorum claves domosve e laicorum manu receperint, excommunicati *ipso facto*, iisque beneficiis hac vice possidendis inhabiles erunt.

5. Qui decimas, oblationes, aut aliud quicquam ad ecclesiam pertinens sument aut retinebunt, excommunicationi suberunt, quoad restituerint.

6. Prælati & quicunque visitationis jure gaudent, perficient, ut superiores studeant ecclesias & ornamenta, ut decet, tenere, & Christi Domini sacrum Corpus, chrisma, cathecumenorum & infirmorum oleum, corporalia, cruces, calices, patenas, clave apposita, custodire. Item ecclesiarum superiores ex ordinarii manu, quotannis, novum chrisma recipient; cum reverentia & pietate sanctum viaticum ad infirmos deferant, jubentes crucem, cereum accensum & tintinnabulum sibi præire.

7. Cum quadragesimale jejunium sit, veluti totius anni decima quæ Deo solvitur; quicunque rationis usum jam affecti, per hoc sanctum tempus, extra morbi aut penuriae casum, carne vesci ausi fuerint, excommunicationem subibunt, itemque qui eam vendent, ementve publice. Quoad quatuor tempora, lex eadem.

8. Qui

8. Qui ecclesiarum ecclesiasticarumve personarum immunitates violant, excommunicationi & interdicto subduntur.

9. Qui clandestina conjugia scienter in vetito gradu contrahunt, excommunicatione plectentur; & presbyter ac testes qui ejusmodi conjugiiis adfuerint, multæ marbotinos centum loci episcopo solvent.

10. Enuntiabitur, præcipuis quatuor anni festis, singulisque quadragesimæ dominicis diebus, Clementis V. in eos Bulla, qui in prohibitis consanguinitatis aut affinitatis gradibus matrimonium ineunt.

11. Mandatur episcopis, ut edici jubeant caput, *de secundis nuptiis minime benedicendis*, quod presbyteros vetat benedictionem secundis nuptiis impertiri. Ratio quam Concilium in id affert, ea est, *quod plerique simplices clerici, & rectores quandoque per juris ignorantiam secundas nuptias benedicunt, non attendentes, quod sacramentum hujusmodi iterari non licet.* Liquido constat Salmanticensis concilii patres hallucinari, dum inquit matrimonii sacramentum iterari non posse; quandoquidem certum est ecclesiam non damnare secundas nuptias, tametii suos filios ab iis abstinere cupiat, non quod eas tamquam malas spectet, sed quod valde imperfectas putet, ac tamquam incontinentiæ notam quamdam intueatur; ex quo factum, ut ea, pluribus in locis, olim eos pœnitentiæ subderet, qui ad secundas nuptias convolabant, & hoc ipso tempore, ex ritualibus libris pluribus, benedictio secundis conjugiiis non tribuatur.

12. Christiani morbo laborantes haud se Judæis aut Saracenis curandos dabunt; nes iisdem domos ecclesiæ aut cœmeterio contiguas locabunt; omnino sub excommunicationis pœna.

13. 14. & 15. Eadem in laicos pœna, qui belluas ruralibus laboribus addictas furantur; eadem in publicos usurarios, in veneficos, in divinos, in magos.

16. Parochi quorum culpa infantes sine baptismo, aut fideles adulti sine cæteris sacramentis quæ iis administranda sunt, occubuerint, officio & beneficio, quoad vixerint, destituentur.

17. Qui sententiarum executionem , quæ ab episcopis lata sunt , impedierint , excommunicatione plectentur. *De Aguirre , Concil. Hispan. Tom. V.*

Concilium Rothomagense , an. 1335.

Petrus Rogerius , archiepiscopus Rothomagensis , habuit in ecclesia sanctæ Mariæ de Prato (in præsentia , de Bono Nuntio) , Septembri mense , concilium hoc cui episcopi duo , Abrinensis & Sagiensis , ipsi per se , cæteri vero episcopi ejus suffraganei per deputatos adfuere , edidit hoc in coetu Rogerius constitutiones tredecim.

1. Officium in ecclesiis pie celebrari jubet , prout in Clementina , *Gravi nimium* , mandatum est.

2. & 3. Super clericorum & monachorum vestibus agendique ratione sanctiones renovant.

4. Capellanis mandat , suis ut beneficiis deserviant.

5. Patronos vetat pro præsentationibus ad beneficia pecuniam accipere.

6. Eos communione privat , qui impediunt , ut solvantur parochis decimæ.

7. Hortatur prælatos & parochos , ut orent pro itinere Terræ sanctæ , sedulo fideles ad illud suscipiendum exstimulent , & in hanc rem denarios sumant.

8. Super ecclesiarum & ornamentorum reparationibus & sustentatione sanctiones renovat.

9. Parochos ab aliis quam a dicecesano episcopo institutos ei legi subesse vult , ut intra quadraginta ab initia possessione dies ei se præsentent , cui titulos suos ostendant , & obedientiæ ac residentiæ jusjurandum obstringant.

10. Prima quaque mensis dominica die , casus edici vult in quibus in excommunicationem inciditur.

11. Episcopos suis in synodis , suisque in calendis decanos enuntiare casus sanctæ Sedi & episcopis reservatos.

12. Parochos favorabiliter & benigne cum Fratribus Prædicatoribus & Fratribus Minoribus agere.

Mandat postrema , ut hæ constitutiones in dicecesanis synodis enuntientur. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. & Bessius , in Concil. Normann.*

erunt , ad ordinario punientur.

sbyteri quibus est animarum cura , saltem bis aut
nense , missam dicent.

rici in sacris ordinibus constituti , itemque religiosi
tionibus & sæcularibus negotiis cæteris abstinebunt,
ommunicationis poena.

i apostolicis litteris abutentur , si e collegiis aut con-
fuerint , suspensione , si vero privati homines , ex-
catione plectentur.

am extra claustrum religiosæ non comedent , nisi in
is casu aut superiore annuente.

c clerici , nec religiosi apud sæculares curias eccle-
in jus vocabunt , præter quam quibus in casibus per
et ; & id quidem in excommunicationis *ipso facto*
e poenam.

elati qui religiosos aut religiosas ea expressa condi-
cipient , ut hi religiosi vel hæ religiosæ , ad statum
ptionem tempus , cum amicis permaneant , tamquam
i punientur.

ficiales exequentur suas mutuo litteras , *Derogamus,*
uris subsidium.

n clericos & religiosos , sub excommunicationis poe
rdictio , ne domi suæ vel alibi concubinas aliasve
s feminas habeant.

ficiali, vel a commissario deputato *ad hoc* absolvi possint.

14. Suffraganei suis in synodis statuta hæc indicti jube-
bunt. *Ibidem.*

Concilium Gontheriense, seu Apud Castrum Gontherii, an. 1336.

Petrus Frerotius, seu Fretotius, archiepiscopus Turonen-
sis, habuit, mense Novembri, concilium hoc, in eoque edi-
dit constitutiones duodecim, capitulorum nomine.

1. Renovatur Salmuriensis, an. 1315. in eos canon qui
ecclesiasticorum judiciorum executionem impediunt, aliave
ratione ecclesiasticam jurisdictionem turbant.

2. Qui ecclesie spiritalem jurisdictionem usurpant, ex-
communicationi *ipso facto* subsunt.

3. Interdictio, ne ullum portorium a clericis exigatur,
ullove iidem vectigali onerentur.

4. Interdictio, ne qui privilegiis gaudent, ad alios ve-
xandos adhibeantur.

5. Clericus qui suum in episcopum manum extendet, suis
omnibus beneficiis in perpetuum privabitur, & ad alia possi-
denda inhabilis erit.

6. 7. & 8. Renovantur excommunicationis & interdicti
poenæ, toties a conciliis in eos pronuntiatæ, qui ecclesiasti-
ca bona sumunt aut retinent, qui molestiam clericis infe-
runt, qui ecclesiarum immunitates violant, qui impediunt,
ne in iis oblationes fiant, aut qui divinum servitium perturbant.

9. Enuntiabunt parochi statuta hæc, annis singulis, prima
Adventus dominica die, dominica post octavam Epiphaniæ, &c.

10. In capellis domesticis missa dici non poterit die domi-
nica prima Adventus, dominica infra octavam Epiphaniæ,
prima dominica Quadragesimæ, dominica Passionis, domi-
nica in octava Pentecostes, & dominica in Assumptionis octava.

11. & 12. Episcopi edicenda curabunt aliorum Turonen-
sis provincie conciliorum statuta quæ magis necessaria judi-
cabunt; & ab omnibus excommunicationis, suspensionis aut in-
terdicti sententiis ab hoc concilio latis absolvere poterunt *Ibid.*

Concilium Toletanum, ann. 1339.

Habitu fuit concilium hoc sub Ægidio de Albornoxio,
archi-

archiepiscopo Toletano, die 19. Maji ann. 1339. In eo quinque tantum capitula continentur.

Capitulum 1. vetat alienationem bonorum ecclesiæ.

2. Renovat Valdoletani concilii constitutionem super eorum indole qua esse debent, qui ad curas seu beneficia curata promoti sunt.

3. Renovat pariter ejusdem concilii sanctionem aliam super Theologiæ magistri in quoque capitulo institutione.

4. Renovat Joannis, archiepiscopi Toletani qui Ægidium præcessit, super procuratoribus decretum, quos episcopi ad concilium mittere debent, cum ad illud se ipsi conferre non possunt.

5. Canonis, *Omnis utriusque sexus*, executionem præcipit, & ut eum servandum curet, Parochos jubet suorum parochianorum nomina scripto tradere & inquirere, an confessi sint, & an communionem perceperint. *Ibidem* & de Aguirre, *Concil. Hispan. Tom. V.*

Concilia Londinensia, ann. 1342.

Joannes Stretfordius, archiepiscopus Cantuariensis, habuit, Londini, consecuta concilia duo, unum 10. Octobris die ann. 1342. alterum feria quarta quæ proxime S. Eduardi festum excepit. Edidit capitula duodecim in horum conciliorum primo, & septendecim in altero.

Concilii I. Capitula.

1. Sub suspensionis poena, interdictio, ne in oratoriis seu capellis domesticis missa, sine ordinarii venia, dicatur.

2. Id erit curæ episcopis, ut stipendia suis officiariis suisque domesticis tribuant, eos impediendi causa, ne quid ab eis exigant, qui seu ad beneficia, seu ad ordines, ob signatis litteris opus habent. Clerici beneficiarii qui ad litterarum expeditionem quæ beneficiorum provisionem afficiunt, plusquam denarios duodecim sumpserint, vel ad ordinationis litteras, plusquam denarios sex, ejus quod acceperint, duplum restituent, sub poena privationis officii & beneficii. Quod si clerici non beneficiarii, aut simplices laici has ex-

actiones egerint, ecclesiae aditu, quoad in duplum restituerint, privabuntur.

3. Debebunt archidiaconi eos, ex episcopi mandato, installare, hoc est, possessione donare, qui ad beneficia promoti fuerint, sumpta solum moderata summa, nempe, denariis quadraginta, si archidiaconus id ipse egerit, & undecim tantum, si ejus officialium unus.

4. Religiosi qui beneficia possident, eleemosynas ab ordinario praescriptas in pauperes in horum beneficiorum parocciis degentes, annis singulis, erogabunt.

5. Religiosi aliique qui bonis in aliqua paroccia fruuntur, ad ecclesiae reparationes & ad coemeterii clausuram conferent, seu habitent in eadem paroccia, seu non.

6. 7. 8. & 9. Statuitur ad testamentorum & rationum insinuationem, ad archidiaconorum visitationem, ad episcoporum aliorumque ordinariorum coetus, ad accensorum aut apparitorum missionem expensis modus.

10. Archidiaconi eorumque officiales qui, ob relapsus in peccata publica, poenarum commutationis in modum, bis pecuniam acceperint, summæ duplum quam acceperint, sub poena suspensionis ab officio, cathedrali ecclesiae restituere debent.

11. Qui alicujus criminis accusati fuerint, se in eo decanatu purgabunt, in quo degunt, & non in aliis. Archidiaconi qui plus quam denarium exigent a presbyteris quos, prima vice, ad missam celebrandam admittent, in suæ jurisdictionis locis, suspendentur & ecclesiae aditu privabuntur.

12. Qui directe vel indirecte beneficia quæ nondum vacant, sibi conferenda curant, excommunicationem majorem *ipso facto* subeunt, & ad ea possidenda inhabiles in perpetuum sunt.

Concilii II. Capitula.

1. Dominica prima Quadragesimæ, die festi S. Sacramenti, cæterisque solemniis festorum diebus, conspiratores & perduelles, Ecclesiae perturbatores, omnesque facinorosi excommunicati denuntiabuntur.

2. Clerici beneficiarii, vel in sacris ordinibus constituti
qui

qui longos capillos, breves vestes, pretiosa cingula & in digitis annulos deferent, nisi sexto post quam moniti fuerint, manserint se corrigant.

3. Interdictio, ne beneficia laicis locentur.

4. Qui impediunt, ne decimæ solvantur, aut ne oblationes in ecclesiis fiant, excommunicationem majorem episcopo, præter quam in mortis casu, reservatam subibunt.

5. 6. 7. & 8. Eadem in eos poena qui ceduorum arborum decimam non solvunt, qui oblationes ecclesiæ factas furantur, qui impediunt, ne testamenta fiant, aut ne executioni mandentur.

9. Eadem in egrotantes poena, qui fraudulenter sua bona donant aut alienant, & in eorum socios.

10. Eadem in eos poena, qui mortuis excubias agent, propter abusus qui has nocturnas vigilias comitantur, exceptis tamen defunctorum consanguineis & amicis qui pro iis psalmos pie recitare voluerint.

11. & 12. Eadem in eos poena, qui clandestina matrimonia contrahunt, quique iisdem adfistunt; in eosque qui Ecclesiæ judices impediunt, ne fungantur officio suo.

13. Excommunicati qui in carcerem coniecti sunt, in libertatem afferi non poterunt, sine ordinarii consensu; quod si fiat, iidem rursus excommunicationi subdentur.

14. Qui, sine parochorum nutu, herbas aut arbores amputabunt, quæ in coemeteriis succrescunt, excommunicationem majorem subibunt.

15. Eadem in eos poena qui sequestrationes super ecclesiæ quibusdam bonis ab episcopis eorumve magnis vicariis statas violaverint.

16. Eadem in eos poena, qui malitiose brevia Regis diplomata obtinent, ut eos quibuscum litigiosa iisdem negotia sunt, comitatibus in quibus degunt, in alios transferant.

17. Has constitutiones episcopi edici & servari jubebunt.
idem & Wilkins, Concil. Anglic. Tom. II.

Concilium Noviodunense, Noviomense, ann. 1344.

Joannes de Vienna, Remensis archiepiscopus, habuit concilium

cilium hoc quod 23. Junii die inchoatum, 26. ejusdem mensis die absolutum fuit. Septendecim canones in eo editi.

1. Mandatur, ut divinum officium, ubicunque vis in ecclesiam ejusve ministros illata fuerit, intermittatur. Hæ violentiæ distinctim explicantur; earum præcipuus archiepiscopus, concilium aperiens, notaverat. Emuntiatur in episcoporum mandato divinorum officiorum intermissionem tum indicendam fore, cum rurales decani seu parochi delicti probationem attulerint, seu illud ex facti evidentia seu notorietate, seu ex testium depositione compertum habeant; omnino, e Silvanectensis, ann. 1317. sub archiepiscopo Roberto de Courtenay, concilii statutis. Rei porro declarabuntur excommunicati, nisi intra dies octo fecerint satis, & vocabuntur ipsi ad episcopalem curiam, ut ibi poenam suæ culpæ debitam subeant.

2. At, quia apparitores ejusmodi mandata exequi, & procerum ædes ingredi non audebant, statuunt iidem episcopi, ut litteræ vocationis in jus alicui ex eorum domesticis in manus tradantur, aut e suggestu in parœciis, vel in cathedrali ecclesia enuntientur, ecclesiasticæque curiæ foribus affigantur, quibus propterea pondus perinde sit ac si reis ipsis significatæ fuissent. Quod si nequam homines ab iis vexationibus non abstinuerint, id bona fide restituentes quod bona fide surripuerint, eorum corpora qui interdictis in locis e vita migrabunt, sine sepultura remanebunt, exceptis clericorum corporibus, qui nequaquam hujusmodi violentias participaverint; ea tamen quoad hos ipsos servata lege, ut sine cæremonia sepeliantur.

3. Ita deinde statuitur, ut ecclesiasticæ personæ neminem provocent, nempe suis bellum hostibus non indicant.

4. Ut in provinciæ ecclesiis universis & singulis, ad divinorum officiorum celebrationem, Remensis cathedralis ecclesiæ consuetudo fervetur.

5. Ut habeantur excommunicatorum loco, qui suos vassallos impediunt, ne quid clero vendant, vel ab eodem emant, vel ejus denique terras colant.

6. Ut ad restitutionem adigantur sæculares judices qui clericos

clericos injuste detentos non prius a carcere liberaverint, quam ab iis pecuniam aut aliquid aliud extorserint.

7. Ut histriones impediuntur ridiculas processiones cum cereis accensis agere; qui mos impietatem olet, populosque ad idololatriam trahere potest.

8. Ut puniantur clerici qui peregrinationes aliasque poenitentias a sæcularibus iudicibus impositas exequentur.

9. Ut religiosi mendicantes, parochi cæterique divini verbi præcones populum cohortentur ad decimas accurate solvendas, refractariis in ecclesiam ingressus & ecclesiasticæ sepulturæ privationem minitantes; hic articulus mendicantibus commendatur, ea, secus, indicta poena, ut a reservatis casibus absolvendi potestatem amittant.

10. Ut episcopi & capitula conventiones, privilegia, & alia monumenta omnia quibus mutuo opus habere poterunt, sibi sine fraude communicent.

11. Ut decani & iudices ecclesiastici sollicitè canonicos & clericos moneant, ne nisi congruis induti vestibus & cum tonsura in publicum prodeant, secus, eam poenam subituri, ut distributionibus priventur.

12. Ut presbyterorum aut ecclesiasticorum nullus, sine episcopi approbatione, nova miracula edicat.

13. Ut temporales domini eorumve ministri excommunicationem subeant, si clerico, quem criminis accusatum receperint, caput abradi jubentes, tonsuram ademerint, aut clericalia, ut laicalia imponerent, indumenta detraxerint.

14. Ut eadem censura eos e sæcularibus spectet, qui, sua ipsorum auctoritate, se clericorum instar induere ausi fuerint.

15. Ut laici pariter iudices excommunicationi subdantur, si ad jocos veluti quemdam Silvanectensis concilii decreta traduxerint, clericis quos in carcerem conjecerint, intra dies octo, ex ejus concilii mandato, remissis, iterumque deinde captis, ut, quoad voluerint, eosdem detineant.

16. & 17. Ut ecclesiasticæ curiæ promotores & procuratores suis in actis nihil proponant, quod partium honorem lædere possit, nec eos præter modum expensis premant, quæ

Jam eorundem apud episcopos querela fuerat. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Parisiense, ann, 1346.

Guillelmus de Melunio, archiepiscopus Senonensis, habuit concilium hoc in Parisiensi episcopali palatio, an. 1346. a 9. ad usque 14. Martii diem. Aduere cæteri, cum metropolitano, suffraganei episcopi quinque, Fulchius Parisiensis, Petrus Antissiodunensis, Philippus Meldensis, Joannes Nivernensis & Joannes Trecentis; Carnutensis & Aurelianensis episcopi deputatos miserunt. Hujus concilii summa sequentibus articulis seu constitutionibus tredecim continetur.

Articulus primus incipit celebris Decretalis, *Clericis laicos*, a Bonifacio VIII. olim editæ verbis ipsis. In eo deinde exponuntur omnia laicorum judicium in clericos ausa. Hos si retineri, in carcerem trudi, cruciari, & ad extremum supplicium duci jubebant, in ecclesiasticæ, inquit concilium, jurisdictionis & libertatis præjudicium. „Si ergo, subdit, „in Senonensis provinciæ ambitu, post canonicas monitiones, pergitur ita fieri, divinum officium intermittetur, „quibus in locis, seu exempta seu non exempta sint, clerici in carcere detinebuntur, & in quibus aderunt, qui eos „in carcere retinent, aut retinendos curant, quique eos ad „extremum supplicium damnant curantve damnandos. Pro „nuntiatur præterea in omnes harum violentiarum auctores „& conscios excommunicatio; quam quidem dominicis festisque diebus, parochi suis in parocciis sedulo edicent. “

II. Articulus renovat decretum quartum provincialis concilii, quod habuit an. 1320. Guillelmus de Melunio, archiepiscopi decessor & consanguineus, quem hoc loco cernimus ann. 1346. concilio præesse; clericorum vestes spectat canonicæ. Vetantur hi scilicet rubras, virides, cæruleas & ad ejus temporis sæcularem usum ocreas, itemque argenteis fibulis instructos calceos, in digito annulos & alia quæ mundanam licentiam olebant, ornamenta gestare. Prohibentur pariter affectare cæsariem barbamque in laicorum modum, cum tonsura parum congrua. Mandatur etiam, per hunc articulum

in canonicis, ut nigri quidem, ut albo variati coloris eum ac villosum amiculum, vulgo *mozzettam* deferant, distingui possent a beneficiariis cæteris quorum amiculum nigrum esse debebat; nihilque non, ea, quoad laicos, statuta poena, ut distributionum dimidio privari beneficiarii reliquis arbitrarie poenæ subdendis.

Excommunicatos qui annum transegerint, quin ferendos curarent, tanquam hæreticos spectandos pro-

ut. Ecclesie iudicibus mandat, ut hæreticos eosque qui res suspecti sunt, capi jubeant; mandatum idem, sub communicationis poena, quoad laicos iudices aut tempordominos, cum id ab ecclesiasticis rogati fuerint.

Ea quæ ecclesiis legata sunt, in alios usus conferri

Commendatur hujus pecuniæ quamprimum usus; interea concilium in arca servatam vult, duabus appositionibus quarum unam christianæ reipublicæ decanus aut presbyter, æditui seu provisores alteram teneant.

Eos vult, qui provincie concilio adesse non poterunt, litteras excusare; & observantiam atque obedientiam concilio debitam in iis testari.

I. Litteras ait quibus alicui apud ecclesiasticam curiam dicitur, nullas fore, nisi qui eas obtinuit, ejusque creator, jurejurando, probet se cum eo contraxisse quem vocatum vult, ac nisi eadem litteræ ab officiali ejuscegerente subscriptæ obfignatæque sint. Nimirum ad hæc tribunal interdum ob injustas, nulliusve momenti dies dicebatur; quod accusatos, præter injuriam eorum irrogatam, expensis admodum gravibus exponebat.

II. Prioratus & parochias quibus æquo minor est redditus, uniri jubet. Dioecesanis episcopis commendatur, ut ecclesiasticos patronos ad portionem ex ecclesiarum redditibus iidem gaudent, parochis debitam quos nominant, portionem adigant; quæ quidem in præsentia dicitur *portio* *na*.

III. Commendat, ut Decretales & Clementinæ super hospitali-

ſpitalibus ; leproſorum noſocomiis & largitionum præſecturis ſerventur.

X. Abbates, priores, parochos alioſque beneficiarios vetat, ne ſua ædificia corruere ſinant, ſuarumque terrarum culturam negligant. Si congruis omnibus reparationibus perficiendis non ſunt, jubentur ipſi ſuorum reddituum partem, e dioceſani epiſcopi æſtimatione, quotannis relinquere, ut quicquid ab iis beneficiis pendet, reparare paulatim poſſit.

XI. Prælatos regulares non patitur prioratus & alia peculiaria beneficia quæ ex eorum quidem diſpoſitione ſunt, ad eorundem tamen menſam non pertinent, ſibi addicere. Idem prohibentur veteres penſiones augere, aut novas inſtituere.

XII. Commendatur Clementinæ executio, qua præcipitur, ut æquabiliter, ſimpliciter & ſine contentioſi fori apparatu, in matrimonii, uſuræ, decimarum cauſis, aliisque nonnullis eodem ſpectantibus procedatur. Afficit hæc concilii ſanctio parochos eccleſiaſticosque quibus harum rerum demandata diſcuſſio eſt. Mandat præterea concilium, ut, qui decimis ſubſunt, primum quidem canonica monitione, deinde vero cenſuris Eccleſiæ ſollicitentur. Ut eccleſiaſticorum ſuper hac re ſtudium & operam excitent, concilii Patres conſtitutionem proferunt e Decretalium Sexto, libro in Gallia male recepto ob Bonifacii VIII. cum Philippo Pulcro diſſidium; quod eos tamen non impedit, quin hujus decreti, a Gregorio IX. ad Fratres Prædicatores & Minores miſſi ſuæ ſanctioni inferant verba ipſa: „ Interdicimus vobis luculentiffimis verbis, inquit Papa hic, ne in ſermonibus veſtris, aut alibi, auditoribus ea proponatis quæ eos a decimarum ſolutione avocent. Eorum animum haud pravis effatis, corrumpite, ſed potius, verbo & exemplo, inſtituite, ut, quicquid eccleſiis debetur, libenter ſolvant. “

XIII. Canon præſcribit, ut ſanctio quam ſuper parva prece ad extincti ignis horam ſtatuta Joannes Papa XXII. edidit, accurate ſervetur. Ita tempus appellabatur quo agricolæ, eorumque exemplo in urbibus quiſque domum ſe recipiebant; quod ad pomeridianam horam ſeptimam contingebat, ac tum quidem æra campana in eccleſiis pulſabantur. Parva prex a Joanne

Joanne XXII. & ab episcopis tantopere commendata Angelica salutatio erat ter repetita. Erat iis indulgentia, qui huic pie consuetudini fideles essent. Parisiense concilium in eorum omnium gratiam qui tunc Dominicam Orationem & Angelicam Salutationem, pro Ecclesia, pro pace, pro rege, pro regina & pro regia familia dicerent, peculiarem indulgentiam singulis diebus addictam, quam late patebat Senonensis provincia, scilicet indulgentiam dierum triginta, metropolitani auctoritate, & dierum viginti a suffraganeis singulis concessam addidit.

Concilium Toletanum, ann. 1347.

Ægidius, archiepiscopus Toletanus, Aprilis die 24. an. 1347. habuit, Compluti, concilium hoc, in eoque edidit statuta quatuor.

1. Episcopi lanea & neutiquam serica humeralia deferent, sub poena mulctæ marbotinorum mille, quæ summa trifariam secta æque fabricæ, denuntiatori & captivorum redemptioni cedet.

2. Qui ecclesiasticorum personas aut bona impetunt, excommunicatione plectentur; si quindecim post diebus quam iussi fuerint, renuant facere satis.

3. Aliarum dioceseon quæstuentes, nisi Papæ aut archiepiscopi Toletani litteras habeant, suffraganei non ferent.

4. Qui aliquid ultra præscriptam taxam ob sigillum & ob dimissorias litteras exigent, marbotinos mille, ut supra, impendendos solvent. *Ibid.* & de Aguirre, *Concil. Hispan. Tom. V.*

Concilium Biterrense, ann. 1351.

Petrus de la Jugie, Narbonensis archiepiscopus, die 7. Novembris an. 1351. cum episcopis, abbatibus, decanis & prioribus suæ provinciæ, celebravit concilium in quo edidit super disciplina canones duodecim quorum decem, prope ad verbum, ex conciliis an. 1326. & 1337. Avenione habitis repetuntur.

I. Commendatur, ut caput, sancto Jesu nomine pronuntiando, flectatur. Indulgentia dierum decem toties obtinenda, quoties illud flectetur in divini officii recitatione.

II. Parochi hortabuntur fideles, ut S. Sacramentum comitentur, cum ad infirmos desertur. Iis indulgentia dierum decem,

decem, qui illud interdiu aut noctu comitabuntur; dierum viginti, si interdiu eum lumine; & dierum triginta, si cum lumine itidem noctu. Eadem iis indulgentia qui faces suo nomine ferendas mittent.

III. Iis indulgentia dierum duodecim qui pro Papa, Rege & provinciae praelatis, ad missam, oraverint.

IV. Jubentur parochi & vicarii baptismales fontes clave concludere, nitidosque & aptos tenere.

V. In singulos homines excommunicatio, & in communitates interdictum, qui Ecclesiae bona usurpaverint, nisi, sex dierum spatio, fecerint satis.

VI. Sub excommunicationis poena, in parochos interdictio, ne finant communionem a parochianis suscipi, vel a quopiam administrari Paschatis tempore, alibi quam in parocciis, aut quibus in locis suas parochi functiones edere consueverunt; excipitur morbi casus. Monentur etiam praesules, ne, nisi aequis de causis, eo quidem tempore extra parocciam communicandi facultatem concedant.

VII. Clericos beneficiarios & in sacris ordinibus constitutos hortantur concilii Patres, ut sabbato abstinentiam servant. (In secundo Avenionensi concilio statutum id erat, ea poena, ut qui secus ageret, ad mensem, Ecclesiae aditu prohiberetur. Perspicitur hinc eo nondum tempore abstinentiam sabbati apud omnes fideles in legem abiisse.)

VIII. Instaurantur poenae in eos latae, qui excommunicationem in superiores pronuntiare audent, a quibus ipsi censuris perculsi fuerunt.

IX. In latores aut executores actorum ecclesiasticae jurisdictionis omnis violentia prohibetur.

X. Mandatur, ut testamenta coram parochis fiant, eive saltem detur eorum notitia quae in iis continentur.

XI. Beneficarii qui in ecclesiam ingredientur, quin, ut decet, induti sint, multa denarios duodecim solvent. Canonici, ob eandem culpam, manualibus ejus diei distributionibus privabuntur.

XII. Confessarii scribebunt eorum nomina, quorum confessiones excipiunt, ut certo constare possit, an annuae confessionis

fionis præceptum servatum fuerit. Si quis alteri ad confessiones audiendas approbato presbytero confitetur, ei præcipitur, ut semel in anno, proprium presbyterum certum faciat se confessum esse, aliter eam poenam subiturus, ut, quoad in vivis fuerit, ecclesiæ aditu, & post mortem ecclesiastica sepultura privetur. *Ibid.* & Balutius, in *Concil. Gall. Narbon.* & Martenne, *Thesaur. Tom. IV.*

Concilium Andegavense, ann. 1365.

Simon Renoul, archiepiscopus Turonensis, habuit cum suis suffraganeis, die 12. Martii ann. 1365. concilium hoc, in eoque indixit, super disciplina. statuta triginta quatuor.

Priora quatuor ad ecclesiastica judicia referuntur. Nonnulli, apostolicorum rescriptorum favore, ad tribunalia admodum dissita accusatum trahebant. Dictum fuit in concilio necesse fore, ut quoad dioceses Turonensem & Andegavensem, iter bidui, seu leucas viginti quatuor, quoad Ceno-manensem vero & Britannæ dioceses, leucas viginti terminus nunquam excederet; & quoniam interdum Romanæ curiæ rescripta corrumpabantur, aut falsa supponebantur, statutum fuit, ut ea, in exemplari ipso, ab ordinario visa & approbata ostenderentur.

Quæ sequuntur statuta quinque rem beneficiariam attingunt. In eos qui beneficia in Romana curia obtinent, interdictio, ne eorum quam edunt, acceptationem occultam teneant, & possessionis susceptionem ultra sex menses differant. Jubentur ecclesiastici collatores, tam sæculares quam regulares, collationem quam ediderint, intra sex menses, publicam facere, nec alios nominare quam qui ea ætate sint, ut saltem subdiaconatum intra annum suscipere possint, si ex eorum genere beneficia sint, quæ sacros ordines postulant.

X. & XI. De archidiaconis agunt. Vetantur qui parochos examinant, pro expeditione litterarum *Visa* & pro sigillo quicquam sumere. Quinquaginta aut centum solidi ad cujusque parochi mortem pro lecti jure generatim archidiaconis conceduntur; quinquaginta quidem solidi, si decimæ quinquaginta libras parœcia fert, & solidi centum, si libras centum.

XII. &

XII. & XIII. Ecclesiasticos vetant calceos in acumen productos ferre, vestibusque in superiore parte patentibus aut brevioribus, quam par est, indutos incedere; ajuntque oportere, ut eæ saltem ad genu descendant.

XIV. & XV. Super officii defunctorum & sanctæ Virginis recitatione versantur. Prohibentur omnes presbyteri, e sanctæ obedientiæ virtute, defunctorum Missam dicere, quin prius eorumdem officium dixerint; jubenturque tum parochi ferialibus diebus singulis defunctorum officium dicere, tum omnia Capitula, tam sæcularia quam regularia sanctæ Virginis officium quotidie canere, exceptis majoribus festis, adventu & diebus quibus fit *de Beata*.

XVI. Statutum prohibet, proposita sanctæ obedientiæ lege, divinique judicii comminatione, ecclesiastico cuique, atque adeo episcopis ipsis, ne quo unquam tempore sibi mensam obsoniis pluribus quam duobus instructam velint. Excipitur casus receptionis Principis, aut admodum spectati viri.

XVII. & XVIII. Parochis residentiam commendant, ea indicta poena, ut proventus amittant, si ad mensem unum, & beneficiis priventur, si ad sex menses abfuerint. Canonicis idem præcipitur, ea poena, ut, nisi horis a psalmorum primo, & Missæ a prima oratione usque ad finem adfuerint, distributiones amittant.

XIX. & XX. Mandant S. Benedicti monachis, ut longa, lata & clausa indumenta ferant; canonicisque regularibus, ut in ecclesia & alibi superpelliceis induti sunt. Utrisque breves vestes interdiciuntur.

XXI. Qui provisiones dant ad largitionum præfecturas, ad leproforum nosocomia, ad xenodochia & hospitalia maxima, quicquam pro litterarum expeditione aut pro sigillo sumere prohibentur.

XXII. Butyri & lactis per quadagesimam usus damnatur; hunc synodus casum episcopis reservatum vult.

Sequentes articulos octo sibi vindicat ecclesiastica immunitas. Renovantur in eos omnes poenæ & censuræ, qui clericos molestia, seu in bonis, seu in personis afficiunt. Est hæc

et canonum repetitio, quos innumera concilia ediderant, nique semper male servati fuerant.

XXX. Concubinarios & adulteros notorios excommunicatione plectit.

XXXI. Commendat, ut excommunicationis sententia ab ecclesiastico iudice lata intra mensem edicatur.

XXXII. Ait necesse fore, ut hujus concilii statuta quotannis ad perpetuitatem enuntientur, dominicis diebus quinque; videlicet, prima Adventus, prima Quadragesimæ, dominica Passionis, dominica Trinitatis, & dominica post sanctæ virginis assumptionem.

XXXIII. Eos monet quibus episcopi eam veniam dederint, t suis in domibus aut privatis capellis missam dicendam curent, esse dominicas per annum sex quibus non nisi parochus, aut alteri, ejus nomine, sacerdoti in his capellis celebrare cebit. Dominicæ porro quas statutum designat, eadem uæ supra, sunt; quibus additur dominica post Epiphaniam.

XXXIV. Cuique per suam diocesin episcopo a censuris in concilio indictis absolvendi facultatem concedit. *Reg. Tom. XIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Eboracense, ann. 1367.

Joannes, Eboraci archiepiscopus, habuit, Septembri mense, hoc suæ provinciæ concilium in quo edidit constitutionum articulos decem.

Prohibetur in primo, ne mercatus, vel ad lites tribunalia in ecclesiis aut in cœmeteriis habeantur.

Interdicitur in secundo, ne quid abscondi fiat in ecclesiis, quibus diebus Sanctorum vigiliæ & mortuorum funera peraguntur.

3. Capellanorum retributiones moderatur, prout decrevit Guillelmus Zouches qui Joannem præcessit.

4. Patres, matres & nutrices vetat suis in lectis, cubitus ergo, lactentes infantes ponere, ne iis spiritum intercludant.

5. Decimarum solutionem mandat.

6. Ecclesiæ bonorum alienationes prohibet.

7. In vestitu modestiam ecclesiasticis præcipit.

8. Totus est in matrimonialibus causis.

9. Invehitur in clandestina matrimonia, & matrimoniales enuntiationes urget.

10. Mandat, ut in dioecesibus indicantur & servantur statuta hæc. *Ibidem.*

Concilium Vaurense, ann. 1368.

Petrus Jugius, archiepiscopus Narbonensis, cum ab Urbano Papa V. facultatem petiisset, ut se provinciarum Tolosæ & Augustæ Ausciorum prælatis adderet, quibuscum nationale quoddam concilium ex universa Occitania conficeret, illud in cathedrali Vaurenfi ecclesia, ann. 1368. ad 17. Mensis Maji diem indixit. Patuit igitur ea die coetus, & ad Junii usque 13. perstitit. Hallucinati proinde tum Fleurius qui Junii die 3. absolutum, & Dupinius qui eadem Junii die 3. habitum ajunt. Petrus de la Jugie, archiepiscopus Narbonensis, Gaufridus de Vayroles, archiepiscopus Tolosanus, & Arnaldus Albertus, archiepiscopus Ausciensis concilio præfuere; priores duo quidem ipsi per se, tertius autem exhibitur a Philippo, Soregiensi abbate, ejus generali vicario qui, hoc titulo, episcopos omnes præcessit. In eo editi centum triginta canones seu statuta ad disciplinam spectantia.

Canon primus institutionem continet tributam in partes tres, quarum prima de Fidei articulis & sacramentis septem, altera de virtutibus & vitiis, tertia de Dei præceptis agit. Super Fidei capitibus, concilium declarat ea in Apostolorum symbolo contineri; eorum nitidam pressamque explicationem edit, monetque, post Christum Dominum, omnibus explicitam Trinitatis & Incarnationis fidem inesse oportere.

Super Sacramentis septem, ea distinctione suam mentem aperit, ut quæ paucis in id affert, Tridentini concilii compendium veluti quoddam videri possint. Docet Christum Dominum ea omnia ipsum per se proxime instituisse; duo tamen, confirmationem scilicet & extremam unctionem ab apostolis promulgata fuisse; materiam, formam & ministrum ad cujusque sacramenti substantiam pertinere; existere sacramenta quæ necessario seu reapse suscipi, seu saltem expeti debent;

tria

et, baptismum, confirmationem & ordinem quæ non
 ar; neminem unquam in lethali peccato existentem
 sacramentum recipere aut administrare debere; neces-
 sitate ut quisque confiteatur ore peccata, quæ corde exe-
 confessarios non debere tamquam lethale peccatum
 nisi quod in sacris Litteris, vel a sanctis Patribus ut
 di expressum est. Super virtutibus & vitiis, conci-
 lit paulo fufus. Occurrit ibi quicquid theologales &
 is virtutes, dona fructusque Spiritus sancti, septem
 icæ orationis, vulgo Pater, petitiones, beatitudines
 , opera misericordiae, capitalia peccata septem, his-
 positas virtutes spectat.

ique, quod attinet ad Dei præcepta, distinguit priora
 æ Deum spectant, & reliqua septem quæ proximum af-
 ; unumquodque quo referatur, & quam late pateat,
 ndiarium in modum ostendit; notatque postrema duo
 llicita ipsa desideria prohibent, summopere ab iis fecer-
 e facta damnant.

to qui sequuntur articuli sunt ad provincialium conci-
 a & dioecesanarum synodorum celebrationem rectum or-
 constitutiones. Jubentur episcopi & abbates iis inter-
 vel ad ea quempiam suo nomine mittere.

V. Nobiles viros, excommunicationis indicta poena,
 foedera seu societates, *confraternitatum* titulo, inire;
 nec plurium malorum occasio. Hi jactati confratres,
 urando confociati, in eundem modum induti, certoque
 tatuto capite, publicum ordinem perturbabant, inno-
 s opprimebant, & ecclesiasticos expilabant.

quentes quatuor renovant Auscienfis anno 1300. conci-
 per iis canones, qui ad beneficia electiones impediunt,
 acificos possessores turbant, aut beneficia usurpant, aut
 mpatibilia beneficia possident.

[X. Mandat, ut ordinarii inferiorum in acquirendis servan-
 e suorum beneficiorum juribus negligentiam suppleant.

X. Eos ad ordines admitti vetat, qui latine loqui nesciunt.

XII. Alienos presbyteros quibus suorum episcoporum
 æ nullæ sunt, ad divina officia recipi prohibet.

XXIII. Altaria , absque ordinarii nutu, erigi vetat.

XXIV. Errones detentos vult, qui se apostolos & religiosos venditant.

XXV. Archidiaconis interdicat, ne sine ordinarii facultate de matrimonii causis agnosant.

XXVI. & XXVII. Commendat episcopis, ut causas gratis examinent, matrimoniales causas iis tantum committant, qui canonum periti sunt; easdem non nisi in præcipuis insignibusque suarum diceceson locis actas velint, quo a viris in hoc rerum genere acutius cernentibus consilium sumi possit.

Ducti sunt sequentes canones ex conciliis Marſiacenſi & Avenionenſi an. 1326.

XXXVI. Sæculares iudices a clericorum personalibus causis abstinere vult, nec eosdem decidere, justane an injusta censura sit; uno verbo, se spiritalibus seu ecclesiasticis negotiis, iisve quæ jus aut vetus consuetudo tribunali Ecclesiæ adjudicat, non immiscere.

XLVI. Cathedralium & collegialium ecclesiarum canonicis mandat, ut nigras in choro & processionibus cappas deferant, ab omnium Sanctorum festo ad Pascha usque.

LIII. & LVI. Statuunt, ut post episcopi alteriusve prælati mortem, ad defuncti ecclesiastica bona administratores duo nominentur; & hi quidem, intra dies decem, accuratum eorundem inventarium conficiant, ac successori de re tota rationem reddant.

LXI. Earum trium provinciarum archiepiscopum quemque debere ait, dum vivit, completam ex pretiosa materie capellam, aureosque florenos centum suæ cathedrali ecclesiæ donare. (Mandatum hoc in tota Occitania adhuc vigere dicitur.)

LXV. & LXVI. De jure agunt quo paræciæ ad exequiorum mercedem gaudent, quæ in aliis ecclesiis aut cœmeteriis peractæ sunt. Servari jubetur Bonifacii VIII. Decretalis quæ statuit, ut religiosi penes quos alienigenæ sibi sepulturam deligunt, stipendii quartam partem parochis dent.

LXXVIII. Parochos nominatos vetat ullam functionem obire, quin suam prius institutionem a dicecesano episcopo sumpt-

mpserint; & id quidem, subdit concilium, nihil obstante
avis contraria consuetudine quæ potius abusus est.

LXXXII. Presbyterum vetat suo cum filio spurio sacrum
ere. (Ne scilicet, ut videtur, eum sumat, ut sibi ad Mis-
sæ respondeat.) Vetat præterea, ne Judæis ecclesiastica or-
namenta vendantur, oppignerentur, aut conficienda dentur.

LXXXIII. Parochis mandat, cum suis in ecclesiis celebrant,
unum saltem clericum superpelliceo indutum sibi ad missæ
vitium sumant.

LXXXIV. Parochianis commendat, ut dominicis festis-
que diebus missam suis in parocciis audiant. Id si consecutis
dominicis duabus, ac sine legitima causa neglexerint, iis
communicationem parochus minitabitur.

LXXXIX. Prohibet, excommunicationis æternæque ma-
iæ indictæ poena, ne quis, jejunii diebus, & potis-
simè per Quadragesimam, carne vescatur, nisi id eum fa-
mæ necessitas cogat. Eadem in confessorios regulares non
emptos, & in sæculares poena, qui vetitis diebus, extra
necessitatem, carnis usum concefferint.

CX. Eos excommunicatione plectit, qui e dioecesi egre-
ssuri, ut matrimonium ineant, sine suorum parochorum
licentia.

CXI. Statuit, ut omnia capitula in quibus decem canoni-
ci sunt, e suis corporibus duos ad universitates mittant, qui
theologiæ jurisque canonici studia ibidem incumbant; &
quidem lege, ut absentes hi e suorum beneficiorum pro-
portibus non nisi manualium distributionum jacturam subeant.

CXIII. CXIV. & CXV. Vetant, ne Christianæ mulieres
læorum infantes nutrant; ne Christiani, generatim, Ju-
dos sibi medicos aut chyrurgos sumant, præter quam in mag-
næ necessitatis casu; denique, ne quis e Christianis Ju-
dæorum conjugis & funeribus adfistant.

CXXVI. Monet episcopos, ut sub se confessorios commit-
tunt, qui a reservatis casibus absolvendi facultate polleant.

CXXVII. Iis triginta dierum indulgentiam tribuit, qui
ne, flexis genibus, & ad æris campani sonum, quinquies
Ave, Maria, recitaverint.

CXXVIII. Confirmat statuta omnia in earum trium provinciarum conciliis edita.

Cæteri omnes articuli quos missos facimus, aut minoris momenti sunt, aut in Avenionensi, Marfiacensi, Nugariolensi & Biterrensi conciliis repetuntur. Spectant plerique ecclesiasticam jurisdictionem, clericorum immunitatem, bonorum ad vacantes ecclesias pertinentium administrationem, decimas, vexationes quas Ecclesia a laicis subibat; quæ fere sollicitudinis episcoporum, eorumque censurarum argumenta erant. Vaurenſis cathedralis ecclesia in qua celebratum conciliū hoc, admodum male se habebat, minitabatur excidium; ei ornamenta & alia maxime necessaria deerant. Patres, antequam secederent, super hac re fidelium studium pietatemque excitarunt; atque ut bonum opusurgerent, quadraginta dierum indulgentiam iis concesserunt, qui contriti confessique, ad ejus ecclesiæ reparationem aut decorationem conferrent. Ad extremum sanctiones quascunque concilium ediderat, firmatæ fuere ab episcopis, edictæque, hac apposita clausula: „ Salvis correctionibus, detractio-
„ nibus aut additionibus quas iis adhibendas esse Papæ vide-
„ retur. “ *Reg. Tom. XXIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Narbonense, ann. 1374.

Petrus Jugius, archiepiscopus Narbonensis, Aprilis die 15. in sua metropolitana ecclesia celebravit una cum suffraganeis concilium hoc, in quo canones edidit duodetriginta, quorum plerique ex Vaurenſi concilio, ann. 1368. habito, repetuntur. Novæ constitutiones sunt quæ sequuntur.

XIII. Ecclesiastici ab omni illicito negotio abstinebunt.

XIV. Omnis cum animarum cura beneficiarius semel saltem singulis mensibus debet sacrum facere.

XV. Suos parochianos vocabunt parochi, ne in Deum, in B. Virginem & in Sanctos blasphemias evomant; quique fuorum parochorum monitis hac in re non paruerint, ab episcopo punientur e juris regulis.

XVI. Suos etiam parochianos monebunt parochi, ut blasphemos apud Officialem denuntient.

XXV.

XXV. Suum ecclesiastici nomen non commodabunt ad fraudulentas donationes, efficiendique animo, ut prædia quorum se donatarios simulant a vectigalibus liberentur.

XXVI. Ecclesiasticæ sepulture, sine superioris mandato, non dabuntur, qui in excommunicatione vel interdicto morantur.

XXVII. Iis decem dierum indulgentia conceditur, qui contriti confessique, semel Dominicam Orationem, *Pater*, et bis Angelicam salutationem, *Ave, Maria*, quotidie pro papa & pro Rege dixerint. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.* et Balutius.

Concilium Londinense, ann. 1382.

Guillelmus Curtenajus, archiepiscopus Cantuariensis, habuit concilium hoc quod ex episcopis octo pluribusque in theologia & in jure doctoribus & baccalareis conflatum fuit. 160 damnatæ Wicleffi ejusque discipulorum propositiones viginti quatuor; videlicet, decem tamquam hæreticæ, & quatuordecim tamquam erroneæ, Ecclesiæque definitioni contrariæ.

Hæreticæ propositiones sunt: prima, materialis panis & vini substantiam in altaris Sacramento post consecrationem remanere; secunda, in eodem sacramento accidentia non remanere sine subjecto, tertia, Christum Dominum identice, vere & realiter secundum suam propriam corporalem præsentiam ibi non esse; quarta, episcopum aut presbyterum qui in mortali peccato est, omnino non ordinare, non consecrare, non baptizare; quinta, cum homo, ut oportet, contritus sit, externam confessionem inutilem esse; sexta, nullum in evangelio fundamentum esse, Christum Dominum Missam instituisse; septima, Deum ei legi subesse, ut diabolo obediat; octava, Papam, si reprobus & nequam homo, quod inde consequens fit, diaboli membrum est, nulla in fide, nisi forte per Imperatorem, potestate pollere; nona, nullam Papam, post Urbanum VI. agnoscendum esse, viventemque, Græcorum instar, e propriis legibus; decima; cum contra Scriptura pugnare, ecclesiasticos temporalia bona possidere.

Erroneæ propositiones sunt: prima, prælatus non debere quemquam excommunicare, quin eum a Deo excommunicatum seiat; secunda, eum qui aliter excommunicat, hæreticum & excommunicatum esse; tertia, prælatus qui clericum excommunicat, qui ad regem, vel ad ejus consilium appellavit, regem & regnum prodere; quarta, eos quæ, ob hominum excommunicationem, a divino verbo seu nuntiando seu audiendo abstinent, excommunicatos esse, habendosque tamquam proditores in Dei judicio; quinta cuique seu presbytero seu diacono id juris esse, ut Evangelium prædicet sine sanctæ Sedis aut episcopi auctoritate; sexta, eos qui in lethali peccato versantur, nec episcopos amplius, nec prælatos, ac ne temporales quidem dominos esse; septima, temporales dominos ecclesiasticis qui in peccati assuetudine sunt, temporalia bona adimere posse, privatosque homines ea potestate gaudere, suos ut superiores, cum peccant, corrigant; octava, decimas esse puras putasque eleemosynas; parochianos posse eas retinere ob suorum pastorum peccata, ac tum solum dare, cum iis placuerit; nona, peculiare procer certæ cuidam personæ ab ecclesiasticis aut religiosis addictas non magis eidem inservire quam generales; decima, eos qui peculiari religioni nomen dant, Dei præceptis servandis se magis ineptos reddere; undecima, sanctos viros qui religiosos, seu dotatos, seu mendicantes instituerunt, hanc institutionem facientes peccasse; duodecima, religiosos qui privatis in domibus vivunt, e Christiana Religione non esse; decima tertia, religiosos e suarum manuum labore, non autem emendicantes sibi victum quærere debere; decima quarta, eos qui eleemosynam religiosis tribuunt, qui concionantur, quique eas recipiunt, excommunicatos esse. *Reg. Tom. XXIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. Anglis. Tom. III.*

Concilium Saltzburgense, Salisburgense, ann. 1386.

Pilgrinius, archiepiscopus Salisburgenfis, sanctæ Sedis legatus, habuit e suæ provinciæ episcopis, Januario mense, concilium hoc in quo septendecim capitula protulit.

Mandatur in primo, ut officium in singulis diocesis ecclesiis, e cathedralis ritu, celebretur.

In secundo, ut a casibus episcopo & sanctae Sedi reservatis, nisi potestatem in id acceperint, presbyteri non absolvant.

In tertio, ut hac potestate qui gaudent, non abutantur, absolutionem ob pecuniam tribuentes.

In 4. ut confessarii, dubiis in casibus, ad superiores confugiant.

In 5. ut clerici se nunquam, aperto capite, seu publice, seu in ecclesia, in conspectum dent.

In 6. ut ne simplices clerici deferant eorum insignia, qui in dignitatibus constituti, aut canonici, aut doctores sunt; neque vero cingulis, corrigiis, marsupiiis auro aut argento ornatis utantur.

Mandat 7. ut ecclesiarum ornamenta apta & nitida accurate ferventur.

Vetat 8. ne religiosi mendicantes divinum verbum nuntient, quin a parochis acciti sint; neve parochi utantur eorum opera, nisi ipsorum superioribus annuentibus, aut eosdem ad conciones habendas, vel ad confessiones audiendas admittant, quibus in locis ipsi resident, quin a dioecesano episcopo approbati fuerint.

9. & 10. Clericorum immunitatem spectant.

11. Eos impetit, qui excommunicationis sententias contemnunt.

12. Eos qui usurpant ecclesiae bona.

13. Usurarios.

14. Vetat, excommunicationis indicta poena, clericos apud saeculares iudices in jus vocari.

15. Ignotos presbyteros ad divinum officium admitti prohibet.

16. Mandat, ne notarii censeantur, qui apud locorum ordinarium ejusve officialem recepti non fuerint.

Postremus episcopos & archidiaconos jubet horum statutorum exemplum sumere. *Reg. Tom. XXXI. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Palentinum, ann. 1388.

Cardinalis Petrus de Luna, cum in Hispaniis legatione fungeretur,

geretur, habitum voluit, 4. Octobris die, concilium hoc, in eoque constitutionum articulos septem edidit.

Mandat, in primo, ut ordinarii clericorum correctioni, qui se criminibus obstringunt, invigilent.

Renovat, in 2. Valdoletani concilii ann. 1322. in clericos concubenarios constitutionem.

Præcipit, in 3. ut clerici conjugati coronam & tonsuram clericales deferant, si clericaturæ privilegio frui volunt.

Vetat, in 4. alienationem bonorum ecclesiæ, & novarum commendarum institutionem.

Continet 5. super Judæis & Saracenis statuta.

Eos 6. iustos vult, ut festa servant. ?

Adulteros 7. & concubenarios publicos impetit. *Ibid.* & de Aguirre, *Tom. V.*

Concilium Londinense, ann. 1396.

Thomas Arundelus, archiepiscopus Cantuariensis, habuit cum suis suffraganeis concilium hoc, in eoque errorum Wicleffi sequentes octodecim articulos, ex ejus Trialogo depromptos damnavit.

I. ARTICULUS.

Manet panis substantia post ejus consecrationem in altari, & non desinit esse panis.

II.

Sicut Joannes fuit figurative Elias, & non personaliter; sic panis figurative est Corpus Christi, & absque omni ambiguitate hæc est figurativa locutio: Hoc est Corpus meum; sicut illa in verbis Christi: Joannes ipse est Elias.

III.

In capite, Ego Berengarius, curia Romana determinavit, quod Sacramentum eucharistiæ est naturaliter verus panis, loquendo conformiter ut prius, de pane materiali atbo & rotundo.

IV.

Definientes parvulos fidelium, sine baptismo sacramentali decedentes non fore salvandos, in hoc sunt præsumptuosi & solidi.

V.

V.

Collatio sacramenti Confirmationis non est episcopis reservata.

VI.

Tempore Pauli, sufficiebant Ecclesiae duo ordines clericorum, sacerdos & diaconus; nec fuit, tempore apostolorum, distinctio Papae, patriarcharum, episcoporum; sed sufficit, quod sint presbyteri & diaconi secundum fidem Scripturae, quia superbia caesares alios gradus adinvenit.

VII.

Antiqui qui ex cupiditate rerum temporalium, vel spe mutuum juvaminum, aut ex causa excusandae libidinis, licet de prole desperent, copulantur ad invicem, non vere matrimonialiter copulantur.

VIII.

Causae divortii, consanguinitatis vel affinitatis, sunt infundabiliter humanitus ordinatae.

IX.

Haec verba: Accipiam te in uxorem, eligibilia sunt pro contractu matrimonii, quam haec verba: Accipio te in uxorem; eo quod contrahendo cum una per haec verba de futuro: Accipiam te in uxorem, & post cum alia per haec verba de praesenti: Accipio te in uxorem, non debent frustrari verba prima propter verba secundaria de praesenti.

X.

Isti duodecim sunt procuratores Antichristi, ac discipuli Antichristi; Papa, Cardinales, Patriarchae, Archipraefules, Episcopi, Archidiaconi, Officiales & Decani, Monachi & Canonici bifurcati, pseudofratres introducti jam ultimo & quæstores.

XI.

Numerorum 18. & Ezechielis 44. praecipitur simpliciter negative, quod nec sacerdotes Aaronitæ, nec levitæ habeant partem hereditatis cum aliis tribubus, sed quod pure vivant de decimis & oblationibus.

XII.

XII.

Non est major hæreticus vel Antichristus, quam clericus qui docet, quod licitum est sacerdotibus & levitis legis gratiæ dotari cum possessionibus temporalibus; & si aliqui ex prævaricatione in lege Dei sunt hæretici, apostatae, vel blasphemi, sunt illi clerici qui hæc docent.

XIII.

Non solum Domini temporales possunt auferre bona fortunarum ab ecclesia habitualiter delinquente; non solum eis hoc licet, sed debent hoc facere sub poena damnationis æternæ.

XIV.

Si corporalis unctio foret sacramentum, ut modo fingitur; Christus & ejus apostoli ipsius promulgationem non tacuissent.

XV.

Quicumque est humilior ecclesiæ servitor, & in amore Christi quoad suam ecclesiam amabilior, ille tam in ecclesia militante major, & proximus Christi vicarius est.

XVI.

Ad verum dominium sæculare requiritur justitia dominantis, sic, quod nullus in peccato mortali est dominus alicujus rei.

XVII.

Omnia quæ evenient absolute, necessario evenient.

XVIII.

Quidquid Papa vel cardinales sui sciunt ex sacra Scriptura, deducere clare, illud dumtaxat est credendum, vel ad sua monita, faciendum; & quidquid ultra præsumpserint, sic tamquam hæreticum contemnendum. Ibid. & Anglic. Tom. III.

CONCILIA

SÆCULI DECIMI QUINTI.

Concilium Oxoniense, ann. 1408.

Thomas Arundelus, archiepiscopus Cantuariensis, omnino tandem Wicleffi errores proscripsit per sequentia quæ edidit in hoc concilio, statuta tredecim.

1. Vetat, ne quis ecclesiasticus sæcularis aut regularis ad Dei verbum prædicandum admittatur, quin a dioecesano episcopo in examine positus & approbatus fuerit.

2. Sub interdicti pœna, prohibet ecclesiasticos & sæculares pati quempiam in ecclesiis vel in cœmeteriis concionari.

3. Divini verbi præcones ita dicere jubet, ut auditoribus congruit; quin in clericorum vitia & depravationes, laicis adstantibus, invehantur.

4. Vetat, ne quid super sacramentis aut super fide doceatur, quod non cum Ecclesiæ doctrina cohæreat, & ne quid edicatur, quod sectam aut hæresin oleat, sub pœna excommunicationis *ipso facto*, a qua absolutio obtineri non possit, nisi abjurata solemnem in modum hæresi.

5. Liberalium artium magistros prohibet de theologia, seu de fidei dogmatibus agere, suosque discipulos pati de hoc rerum genere disputare; eum porro qui secus egerit, schismatis & hæreseos fautorem declarat.

6. Nullum in lucem librum emitti jubet, qui ab Oxoniensibus aut Cantabrigiensibus academicis, vel a doctoribus duodecim quos episcopus delegerit, approbatus non fuerit; autographumque in universitatis scriniis manere vult.

7. Mandat, ut sacræ Scripturæ nulla toleretur in vulgarem linguam versio quam episcopus non approbaverit, ea in
refra-

refractarios statuta poena, ut excommunicationem majorem subeant, & tamquam hæreseos fautores puniantur.

8. Vetat, ne quis propositionem edat, quæ pravam significationem præferat; prætexens sanam eidem notionem subesse posse.

9. De doctrinæ capitibus ab Ecclesia decisus disputari prohibet, nisi ut explicentur, ac decretalium & synodaliū constitutionum auctoritatem impugnari.

10. Nullum presbyterum recipi vult, ut suam extra diocesin celebret, sine proprii episcopi testimonialibus litteris.

11. Mandat, ut qui in Oxoniensi academia & in collegiis cæteris primas tenent, singulis mensibus inquirent de suorum alumnorum doctrina & moribus, eosque puniant, qui hæreseos convicti fuerint.

12. Eos qui constitutiones has non servaverint, beneficiorum ingressu ad triennium prohibitos vult.

13. Illudque postremum mandat, ut processus in hæresis negotio, tamquam in læsæ Majestatis crimine, summam extraque ordinem instruatur. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Parisiense, ann. 1408.

A Rege Carolo VI. jussi omnes regni præfules, itemque universitatum & capitulorum deputati, prima Augusti die hujus anni 1408. Parisiis adesse, paruerunt; prima tamen concilii sessio non nisi die undecima ejusdem mensis haberi potuit. Coetus locus sancta Parisiensis Capella fuit, eique archiepiscopus Senonensis, Joannes de Montaigu præfuit, quoad Alexandrinus patriarcha, Simon de Cremaud, negotia quæ eum in Italia detinebant, ad exitum perduxisset. Advenit patriarcha, antequam constitutiones, qui unus concilii scopus erat, enuntiarentur.

Harum constitutionum prima edita fuit, 13. Octobris die. In ea pronuntiatur eos omnes qui a Petro de Luna, olim *Benedicto XIII.* nuncupato, aperte stant, aut eidem favent, suis omnibus dignitatibus, officiis & beneficiis jure ipso spoliatos esse; iisque, nulla interjecta mora, collatores providere debere, quin aliam declarationem expectent, reisve suas defensiones

sessiones proferendi tempus relinquant, eos enim satis monitos fuisse, eorundemque pertinaciam notoriam esse. Eos autem quos easdem partes sequi solum suspicio est, concilium a dignitatibus aut beneficiis tantum suspensos, horumque administrationem prudentibus viris demandatam vult, quoad accusati suam agendi rationem sui que animi sensa significaverint.

In sessione quæ Octobris die 15. habita est, id statutum quod ad religiosorum, & generatim, omnium exemptorum tam regularium quam sæcularium regimen pertinebat. „ Se „ regent omnes, inquit concilium, e suis constitutionibus & „ privilegiis, quemadmodum, antequam subtraherentur, „ agebant. Exemptorum qui solum a Papa pendent, abbates „ & superiores suam a dioecesano episcopo confirmationem suscipient, enuntiantes tamen suis id privilegiis nulli præjudicio fore. Ad finienda exemptorum negotia, Parisiis aderunt superiores majores quatuor, videlicet abbates S. Germani de Pratis, & sanctæ Geneveffæ, cum decanis duobus, uno Dominæ Nostræ, & S. Germani Antissiodunensis altero. Protendetur horum potestas ad omnis generis causas, ad eas ipsas quæ in Romana curia reapse pendent, quin nihilominus commissarios petendi libertas, qui lites in locis judicent in quibus contendentes nati fuerint, partibus adiutor. Ad casus reservatos & censuras quod spectat, exempti se a magno poenitentiario absolvendos curabunt, si possint ad eum confugere; si minus, ad suos superiores accedent, qui absolutionem conferre poterunt, facultatum vi quæ e præsentis Gallicani Cleri cœtu promanant. Exempti vero quibus non alius quam Papa superior est, a iudicibus paulo ante nominatis has absolutiones petent; exempti denique qui jurisdictionibus episcopalibus gaudent, absolvere & dispensare omnibus in casibus poterunt, in quibus episcopi possunt. ”

Concilium sua postrema statuta edidit 22. Octobris die. Sunt nimirum articuli quinque super disciplina versantes ad rectum ecclesiarum ordinem, neutralitatis tempore.

Speculat primus peccatorum & censurarum absolutionem quæ

quæ jus Papæ refervat. Remittunt in id Episcopi ad sanctæ Sedis poenitentiarium; quod si non potest ad eum confugi, hanc, itemque a censuris quas Papa vel ejus delegati tulerint, absolvendi potestatem ordinario demandant. Quoad exemptos, expressa est in constitutionibus de quibus supra, peculiaris dispositio.

2. Articulus totus est in ætatis dispensationibus ad sanctos ordines. „ Has concedent ordinarii; sed in nobilium tantum „ & graduatorum favorem. In irregularitatis negotio, con- „ fugietur, si poterit, ad Romanæ Ecclesiæ poenitentiarium, „ si minus, ad Ordinarium. Quoad matrimonii impedimen- „ tum, ex consanguinitate aut affinitate proveniens, perge- „ tur itidem ad Romanæ Ecclesiæ poenitentiarium; ac, si id „ fieri non potest, ad provinciæ concilium quod pariter a ma- „ trimonii impedimentis cæteris dispensabit. Si nominatos „ ad prælaturas dispensatione indigere contigerit, eam a suo „ quisque superiore petet, scilicet episcopus a metropolitano, „ metropolitanus a primate; quod si de sede agitur, quæ pri- „ matiam nullam agnoscit, negotium ad provinciæ concilium „ recidet. Si quæ dispensationes occurrant a Petro de Luna, „ ante neutrius partis studium, concessæ, sed quæ tamen ha- „ stenas sine executione remanserint, eas cleri coetus ratas „ validasque declarat, nisi forte impetrantes schismatis fauto- „ res fuerint. “

3. Articulus justitiæ administrationem statuit. „ Celebra- „ bit metropolitanus quisque, quotannis, suæ provinciæ „ concilium; id eo negligente, senior suffraganeus sibi hanc „ ejus loco curam sumet, Provincialia concilia hæc unius sal- „ tem mensis spatio perdurabunt. Edentur in iis examina, „ perquisitiones & judicia necessaria, etiamsi de accusatione „ in metropolitanum intentata ageretur. Invigilabunt etiam „ ordinarii provincialium capitulorum in S. Benedicti ordine „ & inter canonicos regulares convocationi. Præsens cleri „ coetus, antequam dissolvatur, nominabit personas septem, „ ut capitulis præsent, quæ prima in horum ordinum coetibus „ habebuntur. “

4. Articulus jurisprudentiam continet cui quoad appella-
tiones

tionem insisteri oportebit. „ Servabuntur accurate singulorum
„ tribunalium gradus; ab archidiacono pergetur ad episcopum;
„ ab episcopo ad metropolitanum; a metropolitano ad prima-
„ tem; &, si primatia nulla est, ad provincie concilium.
„ In censurarum negotio, si periculosa fuerit absolutionis di-
„ latio, eam suffraganeorum episcoporum decanus, dum ex-
„ spectatur concilium, conferre poterit. Si appellationis ne-
„ gotium congregati episcopi finire non possunt, commissa-
„ rios qui illud finiant, nominabunt. Ad concilium appel-
„ latio proferetur intra menses duos, in nullitatis poenam.
„ Interdictio, ne deinceps ad Romanam curiam appelletur, si
„ quæ tamen occurrunt ejus curiæ, ante neutram susceptam
„ partem latæ, nec executioni mandatæ sententiæ, validæ
„ firmæque erunt, modo earum executio intra mensem fiat.
„ Denique omnium litium decisio ad communis juris disposi-
„ tiones, non autem ad Romanæ cancellariæ regulas exige-
„ tur, nisi commune jus eæque regulæ consentirent. “

5. Idemque postremus articulus fusam, super ratione con-
ferendi beneficia, institutionem complectitur, cujus hæ præ-
cipuæ dispositiones sunt. „ Locum habebunt electiones quo-
„ ad episcopatus, generatim, quoad dignitates quæcumque
„ suapte natura, & ab origine, electivæ sunt. Suffraganei
„ episcopi se a metropolitano confirmandos curabunt, & me-
„ tropolitanus a primate, si quem agnoscit; secus electio a
„ suffraganeorum episcoporum concilio confirmabitur. At no-
„ vus archiepiscopus pallio non utetur, nisi cum aderit qui
„ illud eidem tribuere possit. Ut fraudibus occurratur quæ
„ in indices, universitatum aut Principum nomine, exhibi-
„ tos irrepere possent, interdicitur, ne quis se pluribus indi-
„ cibus, aut eidem bis inscribendum curet; mandaturque, ut
„ beneficia exprimantur, quæ jam possidentur. Quicumque
„ quadringentas annui census libras ex ecclesiæ bonis habuerit,
„ ad nominationes quas edent ordinarii, nullum amplius jus
„ obtrinebit. Excipiuntur viri nobiles, doctores & bacca-
„ laurei in theologia, doctores in jure, licentiati in medici-
„ na, magister supplicationum palatii, eleemosynarius, pri-
„ mus capellanus & medicus regis, reginæ & Principum san-

guinis. Denique concilium statuit, ut; si quis ex nominatis ad beneficia ausus fuerit ex duobus ad papatum contententibus unum agnoscere, amittat redditus titulumque; & præterea in eum summo jure processus fiat.

Additur ad harum constitutionum calcem, eas editas esse sine præjudicio jurium coronæ Galliæ, libertatumque Ecclesiæ Gallicanæ, nec non reverentiæ quæ sanctæ apostolicæ Sedis, futuroque legitimo Papæ debetur.

Conciliorum postremæ editiones ajunt ex hoc Parisiensi concilio nihil aliud nobis superesse quam diei 20. Octobris actum., Tomo VI. in 4. Spicilegii relatum qui Petri de Luna fautores afficit; at ejusdem concilii nonnulla, eaque maximi momenti fragmenta in Historia Anonyma Caroli VI. in Historia Universitatis Parisiorum, & in Collectione Probationum Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. D. Du - Chatenet hæc omnia monumenta collegit. Vide *Historiam Ecclesiæ Gallicanæ*, Tom. XV. p. 261. & seq.

Concilium Remense, ann. 1408.

Guido Royus, archiepiscopus Remensis, hoc suæ provincie concilium habuit, Aprilis die 28. ann. 1408. Præter convocationis Epistolam quæ omni ex parte subsistit, & aliquarum rerum indicia, de quibus ibidem actum, servatus est nobis sermo, qui in hujus coetus inchoatione ipsa a cancellario Gersone pronuntiatus fuit super eo Evangelii textu: „ Bonus „ Pastor animam (vitam) suam dat pro ovibus suis. “ Est hæc admodum ampla officiorum quæ sancto ministerio addita sunt, explicatio. Ea redigit orator ad tria quæ sunt: institutio, bonum exemplum & sacramentorum administratio; superque hoc triplici rerum genere affert ad curiositatem æque atque ad utilitatem plurima, stilo tamen paulo nimium scholastico expressa.

In hujus cohortationis quæ coetui probata fuerat, consecutionem, edita generatim quoad parocciarum visitationem servanda ratio. Universa expositio quam continet monumentum hoc, ad doctrinam apprime facit, formæque etiamnum loco episcopis esse posset, quibus officia sua maxime cordi sunt. Ibi commendatur initio statim iis qui visitationem

obeunt, ut id expendant, quod cujusque loci pastorem afficit; eine satis redditum sit; an congruum in modum domus & supellex eidem suppetant; an ipse regulis imbutus sit, quæ in sacramentorum administratione, in divinorum officiorum celebratione, in censurarum absolute, in christianæ doctrinæ explicatione servandæ sunt; an ita se gerat, ut aliis exemplo, supraque omnem exprobrationem sit, quod continentiam, temperantiam & in confessionis sigillo custodiendo fidem potissimum spectat; studeatne sanctum chrisma & sancta olea pro dignitate servare, baptismales fontes claudere, singulisque mensibus, atque adeo sæpius, tabernaculi hostias mutare.

Ait deinde institutio ad parœciæ statum cognoscendum referri animum oportere. Inquiri debet, an adsint excommunicati, hæretici, magiæ dediti homines, blasphemæ, usurarii & adulteri publici; an præcepta festa & jejunia serventur; an edatur confessio saltem in Paschate; an decimæ accurate solvantur; an in ecclesia, ac dum sancta mysteria celebrantur, reverentiæ specimina exhibeantur. Additur, tamquam unum ex gravioribus visitationis capitibus, visitantem, eumve comitantes ecclesiasticos accedentium quorumque confessiones audire debere; id autem, ut remedium incommodis afferatur, quibus fidentia erga consuetos pastores vitium in poenitentia sacramento administratione, occasionem præbere possit.

Traditur dein reservatorum casuum accuratus index; & hi quidem propemodum iidem sunt, ac qui in plerisque nostrarum dioceseon ritualibus libris indicti nunc temporis comperiuntur. Monent, hac oblata occasione, concilii patres e re esse, ut ampla facultas ad hujusmodi peccatorum absolutionem iis qui e parochis idonei comperti fuerint, concedatur; ac, si ejusmodi parochi defint, oportebit, inquiunt, in vicinia, presbyterum sæcularem aut regularem committi qui regionis veluti poenitentiarius sit, & ad quem, re ita ferente, confugi possit.

Ad extremum, notantur hoc ipso in loco ad omnem exactæ sapientiam regulæ quarum ope simonia, censurarum con-

temptus, bonorum eccleſiæ direptio, pravorum miniſtro-
rum ingreſſus in eccleſiaſticum ſtatum & in ſanctos ordines
impediatur. Ad ipſum regularium regimen monita proten-
duntur. Optat concilium, ut prælati, viſitationis tempore,
inquirant, an religioſi mendicantes ſuis in ſermonibus & in
ſacramentorum adminiſtratione cum circumſpectione ſe gerant;
an ob quædam peccata ad poenitentiarium remittant; an e ſug-
geſtu aut in parochos, ſepulturas in parœcia, & decimas
invehantur; an excommunicatos ad eccleſiæ officia non ad-
mittant; an non res parum ſerias in cathedra venditent, nec
facilius acta quædam inter mortalia peccata referant. Ejus-
modi reapse eſt ſynodica hæc inſtitutio quæ oſtendit in ea Re-
menſi Provincia bonum in votis fuiſſe, ejusdemque regionis
epiſcopos contra rectas Eccleſiæ regulas præſcribi paſſos non
eſſe. *Ampliſſima Collect. Tom. VII. pag. 416. & ſeq. Manſi, in
Supplemento Conciliorum P. Labbei, Tom. III. pag. 786. &
ſeq. Hiſtoria Eccleſiæ Gaſſicane, Tom. XV. pag. 279. & ſeq.*

Concilium Piſanum, ann. 1409.

Propoſita fuit concilio huic extinctio ſchiſmatis. quod in
Eccleſia coortum erat poſt Gregorii Papæ XI. mortem quæ
Martii die 26. ann. 1378. Romæ contigerat. Cardinales ſex-
decim Bartholomæum Prignaſtum, Berienſem archiepiſco-
pum elegerunt, qui Urbani VI. nomen ſumpſit. At duode-
cim ex eorum numero cum paulo poſt prope Anagniam ac ſub-
inde Fundos ſe recepiffent, edixerunt, obſtricta jurisjuran-
di fide, Urbani VI. electionem, utpote vi factam, ex ca-
nonibus nullam eſſe; elegeruntque, 20. Septembris die ejus-
dem anni 1378. Robertum, Genevenſis Comitſ fratrem, qui
ſibi Clementis VII. nomen impoſuit. Urbano VI. ſucceſſit
Bonifacius IX. Bonifacio IX. Innocentius VII. & Innocentio
VII. Gregorius XII. Clemens VII. ſucceſſorem habuit Benedi-
ctum XIII. Erant ergo Gregorius XII. & Benedictus XIII.
qui ſe Papas jaſtabant, Piſani concilii tempore, quod Martii
die 25. ann. 1409. in cathedrali Piſarum eccleſia inchoatum
fuit. Ei adfuere cardinales viginti duo, patriarchæ quatuor,
Alexandrinus, Antiochenus, Hieroſolymitanus & Graden-
ſis;

is; in eodem conspecti archiepiscopi praesentes duodecim, & per procuratores, quatuordecim; episcopi octoginta, aliorumque ducentorum procuratores; octoginta septem abbates, aliorumque ducentorum procuratores; priores unus & quadraginta; Dominicanorum, Chordigerorum, Carmelitarum, Augustinianorum Generales; Rhodi magnus magister, commendatoribus sexdecim eum comitantibus, cum priore generali equitum Sancti Sepulcri; procurator generalis equitum Teutonicorum, magni magistri totiusque ordinis nomine; deputati universitatum Parisiensis, Tolosanæ, Aurelianensis, Andegavensis, Monspelliensis, Bononiensis, Florentinæ, Cracoviensis, Vindobonensis, Pragensis, Coloniensis, Oxoniensis, Cantabrigiensis, aliarumque nonnullarum; deputati quoque capitulorum ecclesiarum metropolitanarum & cathedralium centum & amplius; theologiæ jurisque canonici doctores ultra trecentos; oratores denique regum Galliae, Angliae, Lusitaniae, Boemiae, Siciliae, Poloniae & Cypri; Ducum Burgundiae, Brabantiae, Lotharingiae, Bavariae, Pomeraniae; Marchionis Brandeburgi; Landgravii Thuringiae, ac fere omnium Germaniae Principum.

Ad Alexandri Papæ V. electionem usque, cardinalis de Malescio, Prænestinus episcopus, concilii Præsidis munus obiit. D. Lensant cardinalem hunc ait e Gregorii XIII. obedientia fuisse; *Ostiensis episcopi* nomen gessisse, missamque, pontificalem in modum, in sessione prima celebrasse. Idem auctor eos etiam confutat, qui cardinalem Vivariensem, Joannem de Brognerio, concilio præfuisse dicunt. Hæ totidem hallucinationes sunt. Cardinalis de Malescio semper e Clementis VII. & Benedicti XIII. obedientia ad Pisanum usque concilium fuit; is quidem appellabatur *cardinalis Pictaviensis* ob suum primum episcopatum, & *cardinalis Prænestinus*, sui tituli causa; nunquam vero *cardinalis Ostiensis*; nec sacrum fecit ipse, cum concilium patere cæpit, sed cardinalis de Thury, nec ad sessionem primam, bene vero cardinalis de Brognerio; ac nemo dixit hunc posteriorem cardinalem Pisanum concilio præfuisse.

I. SESSIO, die 26. Martii. Facta est concilii officiariorum

rum electio ; recitata fidei professio ; statuta caeremoniae precesque usui futurae in sessionibus singulis , hoc ex ordine. Post missam & sermonem , praelati , sericis induti cappis , albisque mitris capiti impositis , suum quisque locum sumebant ; tum aliquae antiphonae canebantur , & diaconus qui missae deservierat , universum coetum monebat , ut omnes & singuli se prosternerent , orarentque ad momenta aliquot. Subsequentur e vestigio lytaniae , ad quas praelati omnes flexis genibus mitrisque depositis respondebant ; Deinde vero cardinalium - episcoporum unus orationes quasdam pro Ecclesiae pace recitabat. Tum vero consurgebatur ; & cardinalium diaconorum unus , dalmatica indutus , evangelium legebat ; denique cardinalis episcopus praecinebat *Veni , creator* , hymnoque hoc absoluto , nonnullas praeterea preces edebat ; tum vero universae caeremoniae finem dabat diaconi monitum , ut nempe , quicumque aderant , se in pedes erigerent , & in sua se loca reciperent.

II. SESSIO , *die 27. Martii* Jussere Patres , ut ad ecclesiae fores appellarentur Petrus de Luna , & Angelus Corrarius , se Papas dictitantes , ut , adessent , nec ne , palam fieret ; eorumque nomine nemo comparuit.

III. SESSIO , *die 30. Martii*. Iterum acciti concurrentes duo ; cumque nemo comparuisset , declarati fuere contumaces , in causa fidei & schismatis , per sententiam quae ecclesiae foribus affixa fuit.

IV. SESSIO , *Aprilis die 15*. In hac ad colloquium admissi oratores Roberti Bavari qui se Romanorum regem jactabat , quique Gregorio XII. magnopere addictus erat. Episcopus electus Verdenensis , eorum unus qui ab eo principe missi fuerant , recusationis in concilium capita viginti duo publice proposuit ; at cum fociis fartim , nec expectato responso , Aprilis die 21. recessit.

V. SESSIO , *24. Aprilis die*. Contumaciae rursus accusati contendentes duo ; conciliique promotor in eosdem proponi jussit articulos triginta septem qui totam schismatis historiam continebant , ostendebantque , quam prava esset eorundem causa. Nominati commissarii qui super his factis inquirerent,

rerent, cum Veritate, nec ne, congruerent, quamvis omnia notoria essent.

VI. SESSIO, *die 30. Aprilis* Episcopus Salisburiensis, habito sermone, significavit, antequam longius procederetur, subtractionem generalem esse oportere; declaravitque sibi suisque confratribus esse potestatis satis, ut unionis negotium prosequerentur, & quicquid a concilio mandatum esset, suo ipsorum consensu firmarent.

VII. SESSIO, *die 14. Maji.* Doctor Petrus de Ancharno, in Bononiensi universitate professor, omnes eorum propositiones, quos Robertus, Romanorum rex, miserat confutavit.

VIII. SESSIO. Episcopi Salisburiensis & Ebroicensis ostenderunt collegiorum duorum unionem fieri non posse, dum Benedicti cardinales eidem parerent, cæteris Gregorium non agnoscentibus, & subtractionem generalem esse oportere. Declararunt proinde patres legitimam collegiorum duorum unionem, riteque convocatum concilium; editaque sententia pronuntiarunt unumquemque potuisse ac debuisse, se Gregorii & Benedicti obedientiæ subtrahere, postquam constiterat suis eos technis eludere cessionis viam, cui se institutos jurejurando promiserant.

IX. SESSIO, *die 17. Maji.* Lectum est superioris sessionis decretum cujus vi a contendentiis duorum obedientia recessum est.

X. SESSIO, *die 22. Maji.* Acciti ad ecclesiæ januam contentendentes duo, ut testium depositiones audirentur. Tum ex harum depositionum articulis triginta septem lecta pars, notatumque, quot testibus singuli probabantur.

XI. SESSIO, *die 23. Maji.* Continuata est eadem lectio, petitumque, ut concilium declararet, quicquid in ea narratione continebatur, verum publicum & notorium esse; quod in sequenti sessione factum.

XII. SESSIO, *die 25. Maji.* Pronuntiatum concilii decretum super notorietate factorum quæ contra Benedictum & Gregorium exposita fuerant.

XIII. SESSIO; Doctor Petrus Plaoul, Parisiensis universitatis

fitatis deputatorum unus, habito sermone, ostendit Petrum de Luna schismaticum pertinacem, atque adeo hæreticum esse, & pontificatu excidisse; addens hanc universitatum Parisiensis, Andegavensis, Aurelianensis, Tolosanæ sententiam esse. Novariæ deinde episcopus scriptum legit, quod enuntiabat omnibus concilii doctoribus qui numero trecenti conveniant, ita prorsus, ut Parisiensi universitati, videri; in eundemque modum Florentinam & Bononiensem universitates sentire.

XIV. SESSIO. Fuit hæc præparationis loco sessioni decimæ quintæ; in ea scilicet declaratum est ad concilium, utpote universam Ecclesiam repræsentans, hujus negotii cognitionem pertinere, quippe quod, ad hanc rem quod attinet, est omnis superioris in terris nescium. Subtractionis generalis a duorum contendendum obedientia actus editus.

XV. SESSIO, *die 5. Junii*. Pronuntiata est definitiva sententia coram cœtu populoque cui aditus concessus fuerat. Enuntiat sententia hæc sanctum universale concilium totam Ecclesiam repræsentans, ad quam spectat cognoscere & decidere de causa hac, postquam expendit, quicquid super Ecclesiæ unionem actum fuerat, declarare Petrum de Luna, dictum Benedictum XIII. & Angelum Corrarium, appellatum Gregorium XII. esse ambos notorie schismaticos, schismatis fautores, hæreticos & perjurii reos; sua ipsos pertinacia toti Ecclesiæ scandalo esse; excidisse dignitate omni, & ab Ecclesia *ipso facto* sejunctos esse; idemque proinde concilium vetare fideles omnes, excommunicationis indicta poena, ne eos agnoscant, iisve faveant; abrogare prorsusque rescindere quicquid iidem in eos gesserunt, qui ad unionem incubuerunt, & cardinalium promotiones quas postremas ambo ediderunt, nullas & irritas pronuntiare.

XVI. SESSIO. Lectum est scriptum per quod Patres promittebant fore, ut si quis eorum in Papam electus esset, præsens concilium prosequeretur, usque eo dum Ecclesia in capite & in membris reformata esset; ac, si absens eligeretur, is quoque, antequam enuntiaretur ejusdem electio, hanc ipsam

ipsam promissionem edere juberetur. Tum concilium sententiam in duos concurrentes pronuntiatam firmavit.

XVII. SESSIO. Convenit, ut cardinales ab arrogatis pontificibus, invicem sejunctis, creati, ad electionem, hac quidem vice, procederent, sub concilii auctoritate, quin contenderetur cardinalium ad Papæ electionem juri per id derogari.

XVIII. SESSIO. Habita est sollemnis processio, ut subsidia ad Papæ electionem necessaria a Deo peterentur; proinde, cardinales, numero viginti quatuor, conclave ingressi quod in archiepiscopatu paratum fuerat, cujusque custodia Rhodi magno - magistro demandata fuit, in eo, decem dierum spatium, conclusi manserunt, quibus elapsis, Petrum Cretensem, e Fratrum - Minorum ordine, Cardinalem Mediolanensem, septuaginta annos natum qui *Alexandri V.* nomen sumpsit, unanimi sententia elegerunt.

Cum Alexander electus esset, Joannes Gersonius, Parisiensis universitatis cancellarius, pronuntiavit, coram novo Papa universoque concilio, sermonem in quo sibi textus loco sumpsit ex Apostolorum Actis verba hæc: *Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel.* Pisani concilii validitatem ejusdemque auctoritatem probavit e Nicæni concilii exemplo quod ab uno Constantino coactum fuit, itemque ex œcumenico, a patribus ipsis congregato, contra Theodorum, Nestorii discipulum, concilio quinto. Papam hortatus est, ut suorum officiorum nulli se eximeret, atque, haud cunctatus, schismatis radicem, per acrem vividamque duorum concurrentium persecutionem, evelleret; in cleri, potissimum vero monachorum mendicantium relaxationem invectus est; de abusibus in beneficiorum collatione verba fecit; denique Papam & concilii patres hortatus est, ut ad Ecclesiæ reformationem ex animo incumberent.

XIX. SESSIO, *die prima Julii.* Huic Papa præfuit; ibique sermonem habuit super his S. Joannis verbis: *Fiet unus ovile & unus pastor.* In eadem lectum de ejus electione decretum; & ipse sequenti dominica die coronatus fuit.

XX. SESSIO. Lectum est, Papæ jussu, decretum quæ is omnes matrimonii, aliasque ad poenitentiarum spe-

stantes dispensationes, a Benedicto & Gregorio concessas approbat firmabatque.

XXI. SESSIO, *Julii die 27.* Enuntiatur est, Papæ & concilii jussu, decretum quod omnes dignitatum, & beneficiorum collationes, provisiones, translationes, omnesque ordinationes quas contendentes ediderant, confirmabat, dummodo canonice factæ essent, iisque exceptis quæ in unionis præjudicium factæ fuerant.

XXII. SESSIO, 6. *Augusti die.* Lectum decretum quod metropolitanis mandabat, ut provincialia concilia cogerent, ordinumque generales jubebat sua habere capitula quibus Papæ nomine præsides essent; ceterum, Papa ratum habuit quicquid cardinales, a die 3. Maji ann. 1408. gesserant statuerantque, quodque Pisis peculiariter actum erat. Adhibitus Ecclesiæ negotiis modus qui adhiberi per prudentiam poterat, ut mala quæ schisma intulerat, repararentur. Quoad Ecclesiæ reformationem in capite & in membris, Papa declaravit eam se suspendere ad proximum concilium usque, quod in ann. 1412. indixit, cum eam in præsentia non posset ob plurimum præsulum discessum perficere; deinde concilium dimisit, plenaria iis concessa indulgentia, qui ei adfuerant, quique eidem adhærebant.

Pisani concilii auctoritas etiamnum theologis controversiæ argumentum est. Illud nonnulli tamquam conciliabulum spectant, quia sine Papæ auctoritate congregatum fuit, auxitque schisma, nedum extinxit. Ex hoc numero sunt Sanctus Antoninus, 3. *Part. Chronic. tit. 22. cap. 5. §. II.* Cardinales Cajetanus & A Turre Cremata, Sanderus, Rainaldi, Clemangis, &c.

At in eos hujus concilii auctoritas & œcumenicitas invictè probatur; 1. quia Galliarum, Angliæ, Lusitaniæ, Germaniæ, Boemiæ, Pannoniæ, Poloniæ, Septentrionalium regnorum, & maxima ex parte, Italiæ Ecclesiæ ejus validitatem agnoverunt; 2. quia Roma ipsa ei subdidit, illudque legitimum habuit, Alexandrum V. ab hoc concilio in Papam electum, ejusque successorem Joannem XXIII. agnoscens; 3. quia Pisanum hoc ipsum concilium a generali Constantiensi quod

quod ejus consensio & continuatio veluti quædam erat, approbatum fuit.

Rationes quibus Pisani concilii adversarii nituntur, nihil habent soliditatis. Respondetur ad primam, cum Gersone, in Tractatu, *de auferibilitate Papæ ab Ecclesia*, non unam esse facti speciem in qua Papa de medio tolli seu deponi jûridice potest a generali concilio, universam Ecclesiam repræsentante, etiam ejus ingratis ac sine ulla ejusdem culpa, at non sine causa, ut si is suis edendis functionibus impar evaderet; si ejus electionem canonicam esse non probaretur; si id ageretur, ut, hac ratione, Ecclesiæ pax aut ingentis populi reintegratio compararetur; si se ipse cessurum promississet; hæc omnino erat Ecclesiæ ratio, schismatis conciliique Pisani tempore.

Quia certo sciri non poterat, quis, e pluribus contendentibus, verus Papa esset, Ecclesia usa est jure quo gaudet, ut, rebus ita se habentibus, coeat & Papam eligat quem omnes ad unum fideles agnoscere debeant. Nec refert Pisanum concilium non id assecutum esse, ut schisma extingueret; non ejus, sed pertinacium contendentium id culpa factum; ac dicamus, necesse est, cum Spondano, ad ann. 1409. n. 18., „actum esse in Pisano concilio, quicquid schismatis tempore „fieri poterat; “ cum Patre Alexandro: (*Tom. VIII. in fol. p. 350.*) „schisma ab hoc concilio, quoad fieri per illud potuit, extinctum fuisse; “ cum Bossuetio, Meldensi episcopo: (*Defens. Cler. Gallic. Tom. II. p. 23.*) „schisma, illud „crudele monstrum quod Dei Ecclesiam vastabat, si minus „in Pisano concilio exterminatum fuit, eo saltem ictu percussum fuisse, qui ejus extremæ absolutæque in Constantiensi concilio extinctionis præludium fuit. “ *Regum Tom. XXIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. IX.*

Concilium Romanum, ann. 1412. & 1413.

Joannes Papa XXIII. Alexandri V. successor, habuit contra Wicleffitas & Hussitas concilium hoc cujus extat in hos hæreticos decretum, die 2. Februarii ann. 1413. datum. *Ibid.*

Concilium Londinense, ann. 1413.

Thomas Walsinghamus, archiepiscopus Cantuariensis, concilium hoc in S. Pauli Londinensis ecclesia congregavit, ut procederet ad damnationem cujusdam Joannis Oldeastelli qui patrocinebatur hæreticis *Lollardis* dictis qui se Wicleffitis addiderant, quique Henrici VIII. schisma pararunt. *Ibidem, & Anglic. Tom. III.*

Concilium Constantiense, ann. 1414.

Alexander Papa V. in Pisano generali concilio mandaverat, ut triennio post concilium alterum haberetur. Illud Joannes XXIII. quoad formam, indixerat in urbe Roma, ac deinde prorogaverat, quin ejus certum statumque, locum aut tempus significaret; at se a Ladislao, Neapolis rege, impetum videns, præsidium apud Imperatorem Sigismundum sibi quæsit; conjunctisque cum hoc principe consiliis, generale concilium in urbem Constantiam ad 28. Octobris diem an. 1414. convocavit. Causæ convocationis concilii erant schismatis extirpatio, & fidelium sub uno eodemque pastore reintegration, Ecclesiæ in capite & in membris reformatio, fidei denique contra Wicleffum, Joannis Hus & Hieronymi Pragensis errores confirmatio. Patuit concilium die 5. Novembris per processionem quam omnes, mitra capiti imposita, præsules, & Papa thiam & omnia pontificiæ dignitatis ornamenta deferens, concelebrarunt. Absoluta processione, missam Spiritus sancti summus Pontifex celebravit, in qua media procurator generalis Cluniacensis, *Joannes Vercollensis* nomine, super gravibus argumentis quæ concilium erant occupatura, sermonem habuit; tum vero cardinalis Florentinus declaravit, Papæ nomine, feria sexta in 16. Novembris diem incidente, primam sessionem fore.

I. SESSIO. Ei Papa præfuit, & orationem pronuntiavit. In eadem, lecta convocationis bulla; nominatique qui in concilio officiariorum munere fungerentur, videlicet, decem notarii, concilii custos, auditores Rotæ, advocati quatuor, promotores seu procuratores duo, & cæremoniarum magistri quatuor. Lectus ibidem undecimi Toletani concilii,

cilii, sub Adeodato Papa, an. 675. habiti canon qui decorum notat cujus in ejusmodi coetibus habenda ratio.

In intervallo quod primam inter & alteram sessionem extitit, conjectus fuit in carcerem Joannes Hus, tametsi communitu munitus esset; & inchoata in eundem acta. Accusato es retulere in libellum ejus errores, eumque concilio exhibuerant. Accusabatur is docuisse communionem sub duabus speciebus populo tribui oportere; in altaris sacramento, panem remanere panem post consecrationem; sacerdotes, in lethali peccato existentes, sacramenta administrare non posse; contra vero, quemlibet unum e multis, qui quidem in gratiae statu sit, id facere posse; nec Papam nec clerum debere per Ecclesiam intelligi; Ecclesiam temporalia bona possidere non posse, eaque a saecularibus dominis eidem adimi posse. Nominati commissarii qui ejus processum instruerent.

In hoc ipso intervallo, procerum, tam ecclesiasticorum quam saecularium plures advenere Constantiam, inter alios celebris Petrus Alliatus, cardinalis Cameracensis. Eodem pervenit imperator Sigismundus 24. Decembris die; postridie, diaconi habitu, missae a Papa pontificalem in modum celebratae adstitit, in eaque Evangelium cecinit quod ad primam, Dominici natalis die, missam pertinet.

Februarius mensis deputatos attulit quos Benedictus & Gregorius, Schismatis auctores, in Pisano concilio depositi, miserant. Habitaee congregationes plures; data est opera, ut Papa Joannes XXIII. ad pontificatum abdicandum permoveretur; captumque consilium, ut patres per nationes opinarentur; in eum finem, universum concilium in nationes quatuor, scilicet Italiae, Galliae, Germaniae, & Angliae tributum fuit; quibus deinde addita Hispanica natio, cum processus Petro de Luna editus fuit. Nominatus est e quaque natione certus deputatorum numerus, cum procuratoribus & notariis sub praeside qui singulis mensibus mutabatur. Existebant hinc peculiaria veluti tribunalia ad quae cujusque nationis deputati seorsim privatimque conveniebant, ut de rebus ad concilium deferendis deliberarent. Articuli de quibus ibi convenerat, ad nationum quinque generalem coetum afferrebantur;

rebantur; quod si quis articulus unanimi consensu approbatus erat, subscriptione firmabatur & obsignabatur in sessione proxima deferendus, ut auctoritate muniretur a toto concilio quod ei sane nunquam non acquiescebat. Itaque, cum habebatur aliqua sessio, nihil non jam conclusum erat, nec amplius id agebatur, ut super ejusmodi rebus singulorum opinio sumeretur; sed tantum, ut, quod a majore nationum numero statutum fuerat, firmaretur.

In harum congregationum una, oblata est gravissimarum in Papam criminationum nota, ad eumque missi qui ei persuaderent, ut suapte ipse sponte se pontificatu abdicaret; qui sane respondit id se facturum, si reliqui duo contendentes idem consilium caperent; at in dies distulit claram præcisamque suæ cessionis formulam exhibere. Interea Constantiam advenere Parisiensis universitatis deputati, quos inter primas agebat celebris Gerson, ejus universitatis cancellarius, eodemque tempore Caroli VI. regis orator.

II. SESSIO, *die 2. Martii*. Pronuntiavit in hac Papa præcisam formulam qua se pontificatu cessurum jurabat, siquidem ejus abdicatio schisma extinguere potuisset. Eam in acta retulerant concilii nationes triginta; at cum in congregatione quæ deinde habita, propositum esset, ut novus Papa daretur Ecclesiæ, Joannes XXIII. agersonem simulans Constantiam clam abiit & se Scaphausam recepit. Imperator perturbationem videns quam in animis excitaverat Papæ fuga, declaravit Joannis XXIII. secessum impedimento non fore, quominus concilium ad Ecclesiæ redintegrationem incumberet. Gerson, nationibus consentientibus, ad concilii supra Papam superioritatem statuendam sermonem habuit.

Sermo hic controversiæ origo fuit, quæ tunc acriter agitata fuit, an supra Papam concilium sit, necne. Probavit Gerson Ecclesiam seu concilium potuisse & posse pluribus in casibus convenire sine expresso consensu aut jussu Papæ, quamvis is canonice electus fuisset atque a regulis viveret. Jam vero casus hi, hoc sane auctore judice, sunt, 1. si Papa accusatus & in causam tractus, ut Ecclesiam audiat, eam congregare pertinaciter renuat: 2. si de gravibus negotiis agatur

ad Ecclesiæ regimen pertinentibus finiendisque in generali concilio quod Papa convocare nolit. Continet hic sermo propositiones duodecim quarum postrema est Ecclesiæ non suppetere adjumentum firminus efficaciusque, ut in suis omnibus partibus se ipsa reformet, quam generalium & provincialium conciliorum persecutionem.

III. SESSIO, *die 25. aut 26. Martii.* Cardinalis Florentinus declarationem in ea legit editam concilii nomine, per quam dicitur, 1. legitime congregatum esse concilium hoc; 2. idem Papæ secessu nequaquam dissolvi; nec ante separandum, quam extinctum schisma sit, & reformata, quoad fidem & mores, Ecclesia; 3. Papam Joannem XXIII. non translaturum ex urbe Constantia Romanam curiam ejusque ministros, nec eos adacturum, ut ipsum sequantur, nisi ob causam rationi consonam & a concilio approbatam; 4. omnes præfulum translationes, beneficiorum privationes, &c. ab hoc Papa post recessum editas, nullius valoris nulliusque ponderis fore.

IV. SESSIO, *die 30. Martii.* Interfuit huic Imperator. In ea cardinalis Florentinus legit articulos de quibus inter concilii patres convenerat. Præcipuum decretum enuntiat dictum Constantiæ concilium, Spiritus sancti nomine legitime congregatum, conficiens generale concilium quod militantem Ecclesiam Catholicam repræsentat, accepisse proxime a Christo Domino potestatem cui omnes & singuli, cujuscunque conditionis & dignitatis, etiam papalis extiterint, obedire debent in iis quæ fidem, schismatis extinctionem, Ecclesiæque in capite & in membris reformationem spectant.

V. SESSIO, *prima Aprilis die.* Relecti in hac articuli qui in quarta sessione jam lecti fuerant, unanimique consensu perinde prorsus ac cæterarum sessionum decreta, approbati, fuere.

Gallicani cleri coetus, ann. 1682. habitus, qui per celebres articulos quatuor quos edidit, nitidam præcisamque Gallicanæ Ecclesiæ, super potestatum duarum, ecclesiasticæ ac temporalis auctoritate, doctrinæ declarationem exhibuit, sancti œcumenici Constantiensis concilii decretis quæ in quarta &

ta & quinta sessionibus continentur, utpote a sancta apostolica sede approbatis, totius Ecclesiae & Romanorum Pontificum usu confirmatis, omnique ex tempore a Gallicana Ecclesia religiose servatis suam inviolatam adhaesionem, in eorum quatuor articulorum altero, declaravit.

Addit idem coetus haud sibi eorum opinionem probari qui impetunt decreta haec aut infirmant, agentes eorum auctoritatem non probe statutam esse; iis approbationem deesse, eorundemve dispositionem non nisi ad schismatis tempus referri, quandoquidem Basileae, & quidem extincto jam schismate, confirmata sunt.

Conclusum, in hac sessione, imperatorem perficere posse, ut, quicumque, simulata veste, Constantia recedere voluisset, retineretur.

VI. SESSIO, *Aprilis die 17. & seq.* Huic quoque imperator adfuit. Acciri iussus Papa Joannes XXIII. ut ad concilium veniret, aut bullam ederet qua declararet non amplius se Papam esse; at ejus ad deputatos responsum ostendit ei nihil aliud consilii esse, quam ut, verba dans, concilium vana spe detineret. Tum vero patres in eum, tamquam in schismaticum haereticumque notorium agere statuerunt. Letae fuere Parisiensis universitatis ad suos ipsos ad concilium & ad imperatorem deputatos litterae quibus ea utrumque hortabatur, ut redintegrationis negotium, Papae absentia nihil obstante, constanter prosequerentur.

In sextae ad septimam intervallo, inter theologos extitere dissidia super ratione qua decretum, errorum Wicleffi damnationem enuntians efferri oporteret. Bene multi eos articulos, Papae nomine, per concilii approbationem, damnatos volebant. Caeteri contendebant tantummodo concilii mentionem faciendam esse, quin Papa nominaretur. Petrus Alliacus, cardinalis Cameracensis, in hac posteriore sententia fuit, & jam tum monumentum concinnavit quo suam opinionem firmaret. In eo asserit, per solida rationum momenta; errorem atque adeo haeresin esse contendere, quod adversarii faciunt, concilium nulla ipsum per se, sed solum per Papam qui ejus caput est, auctoritate pollere; hinc etiam

consequens fieret Pisano concilio nihil auctoritatis inesse, quippe quod a nullo Papa coactum fuerit; adeoque Joannem XXIII. male electum fuisse, propterea quod Alexandro V. quem illud ipsum concilium elegerat, successisset.

2. Pisanum ipsum concilium evidenter supra Papam fuisse, quandoquidem non unum tantummodo Papam sed duos deposuit, quod idem facere quodvis aliud generale concilium potest; ex quo infert aperte falsam eorum opinionem esse qui putant unum & unicum Papam in concilio decidendi jure gaudere; consulendi tantum jus penes concilium esse; Papam posse concilii opinionem seu deliberationem non sequi, cum Papæ sententiæ standum sit, quamvis ipse omnino contra ac concilium, sentiret; atque ut hujus opinionis falsitatem ostendat, afferit universam Ecclesiam, & quod inde consequitur, concilium quod eam repræsentat, in fide nunquam errandi privilegium a Christo Domino, non a Papa accepisse; privilegium, inquam, quod Papa non obtinet, utpote qui errare potest. Gerson, *Oper. Tom. II. pag. 950.*

VII. SESSIO, 2. *Maji die.* Accitur Joannes XXIII. ut compareat ipse per se, cum suis asseclis, intra dies novem, ab hæreseos, schismatis, simoniæ aliorumque plurium enormium criminum accusatione se purgaturus; secus fore, ut in eum procedatur. Animadversione dignum est Joannem XXIII. Constantia effugientem se Scaphusiam recepisse, illinc Lauffenburgum, illinc Friburgum in Brisgovia, illinc Brisacum, illinc Neuremburgum, & inde Brisacum rediisse. Actum est etiam, in hac sessione, de Hieronymi Pragensis negotio.

VIII. SESSIO, *die 4. Maji.* In hac ventum est ad damnationem errorum Wicleffi, qui articulis seu propositionibus quadraginta quinque quibus jam Parisiensis & Pragensis universitates censuræ notam inusserant, continebantur. Hi magna ex parte iidem sunt, qui Joannis Hus, in sessione prima relati. Omnes articuli, perinde atque omnes libri Wicleffi, generatim & peculiariter, damnati sunt; at concilium necesse non esse credidit unumquemque singillatim articulum designari. Per illud porro tempus quod octavam

inter & nonam sessionem interfuit, Joannes XXIII. Friburgi retentus fuit, Austriaci Ducis opera, ex condito cum imperatore quocum pacem inierat.

IX. SESSIO, *die 13. Maji.* Rejēcta est Joannis XXIII. propositio, qua nominabat cardinales tres qui concilio se sifterent, & ad accusationes in eum propositas responderent. Nominati cardinales duo & praelati quinque qui Papam semel, iterum ac tertio ad Ecclesię januam acciri juberent; cumque non comparuisset, editus est hujus in jus vocationis actus. Post hanc sessionem, convenere patres, ut testium in eum depositiones audirent. Accessere testes decem e quorum numero episcopi, abbates & doctores fuere.

X. SESSIO, *die 14. Maji.* Testium depositionem retulerunt commissarii. Post novas ad Joannem XXIII. in jus vocationes, peractisque proclamationibus tribus, & quia non comparuerat, eum synodus declaravit impetitum convictumque, qui Ecclesię per pravos mores scandalo fuisset; qui publice simoniam, beneficiis vendendis, exercuisset; & ut talem ab omnibus Papę propriis functionibus, & ab omni tam spiritali quam temporali administratione suspendit, prohibitis omnibus Christifidelibus ei deinceps directe vel indirecte parere, secus, eam poenam subituros, ut tamquam fautores schismatis punirentur. Accusationes continebant capita septuaginta, omnia & singula rite ac recte probata; at horum quinquaginta solum in pleno concilio lecta; scilicet ea tantum quę Papę simoniam, licentioris vitę oblectamenta, vexationes, perjuriam spectabant; suppressis iis quę referri non sinebat pudor. Ad eum missa rerum notitia quę in concilio gestę fuerant; qui respondit se nihil habere quod iis opponeret quę sibi exprobrabantur, conciliumque tamquam sanctum, fallique & fallere nescium agnoscere; eodemque tempore Sigillum, Piscatoris annulum, & Supplicationum Librum, quę ab eo petita, tradidit, rogatumque concilium voluit, ut ejus sustentationis & honoris rationem haberet. Cum hæc sessio habita esset, Joannes XXIII. Ratocelfum, Sabaudię urbem, duabus leucis Constantia procul, ductus fuit.

SESSIO. Hieronymus Pragensis concilio se stitit, et fuit & in carcerem trusus.

SESSIO, die 29. Maji. Depositionis Joannis XXIII. sententia quam universum concilium unanimi consensu approbavit.

SESSIO. Editum est super communione sub utraque specie decretum cujus hæc summa est: 1. tametsi Chrysostomus Eucharistiæ sacramentum, post cœnam, sub panis & vini speciebus, instituerit, consuetudinem ab Ecclesia approbatam tenuisse ac tenere sacramentum post cœnam celebrari, nec a fidelibus qui jejuni non recipi debere, exceptis morbi, alteriusve necessitatis, ex jure ab Ecclesia admissis concessisque.

Quamvis, in primitiva Ecclesia, sacramentum hoc a sacerdotibus, sub utraque specie, susceptum fuerit, subsequens temporibus non nisi a sacerdotibus celebrantibus sub utraque, a laicis vero sub una tantum panis specie susceptum quia firmiter citraque omnem dubitationem credendum est Corpus & Sanguinem Christi Domini vere sub panis contineri. Quamobrem hic ab Ecclesia inductus usus non est legis loco, quam pro arbitrato, sine Ecclesiæ auctoritate rejici aut mutari non licet; ac, dicere hujus consuetudinis prosecutionem sacrilegam aut illicitam esse, est in Ecclesia non haberi, quique pertinaciter contra sentiunt, tamquam hæresis repellendi graviterque puniendi, atque adeo sæculi auctoritate, si opus fuerit, tradendi sunt.

7. SESSIO. In hac, læta decreta plura quorum privilegium non vetabat, quicumque tandem esset, ad novam electionem, sine concilii deliberatione, procedere. Præcipua est Gregorii XII. abdicatio quam is suo nomine a Cardinali Malatesta editam voluit. Accitus in jus Petrus de Luna, qui idem ageret; qui pertinaciter id recusavit, in sua questione perstitit ad mortem usque, quæ in ann. 1424. in-

8. SESSIO. Finis impositus negotio Joannis Hus qui non potuit in medium prodire. Concilii promotor petiit, ut illos quos Joannes Hus in Boemiæ regno & alibi prædica-

caverat, docueratque, utpote hæretici, seditiosi, captiosi, pias aures offendentes, a concilio damnarentur, & libri e quibus iidem articuli deprompti erant, comburerentur. Articuli quinquaginta octo, e Wicleffi scriptis ducti, lecti fuerant damnatique. Lecti quoque nonnulli ex articulis Joannis Hus qui se reum esse nunquam fateri voluit; adeoque concilium, cum eos omnes articulos damnavisset, eum ipsum damnavit, ut gradu dejiceretur & sæculari judicio relinqueretur; proinde ventum est ad ejus degradationem, isque dein traditus sæculari brachio cujus jussu flammis addictus fuit. Concilium deinde hæreticam, scandalo obnoxiam, & seditiosam declaravit Joannis Parvi propositionem, nempe tyrannum posse licite, & meritorium in modum, occidi ab ejus vassallorum & subditorum quolibet, etiam clandestine, per occultas insidias, per assentationes seu blanditias, promissione, jurejurando & foedere cum eodem inito nihil obstante, quin ullius sententia mandatumve expectetur.

XVI. SESSIO. Nominati fuere deputati qui imperatorem comitarentur, qui in provinciam ire volebat, ut cum Arragoniæ rege conferret, qui Petro de Luna addictus erat, & hunc ad pontificatum abdicandum adigeret. Hac sessione habita, Hieronymi Pragensis negotium in examine positum fuit.

XVII. SESSIO. Imperator abeundi facultatem sibi a concilio petiit, jussæque preces, ut ejus iter e voto cederet.

XVIII. SESSIO. In hac, lata decreta plura, mandatumque, inter alia, ut eadem fide eademque observantia, concilii, qua sedis apostolicæ, genuinæ bullæ susciperentur.

XIX. SESSIO. Jussus est Hieronymus Pragensis articulorum Wicleffi & Joannis Hus revocationem edere. Lata sunt etiam statuta duo quorum unum Fratrum - Minorum regularem disciplinam, alterum com meatus hæreticis a sæcularibus potestatibus concessos spectabat.

XX. SESSIO. Actum est de dissidio Tridentinum Episcopum inter & Fridericum Austriæ Ducem qui eum episcopatu bonisque spoliaverat. Concessit concilium episcopo monitionem quæ ferebat excommunicationis in eos poenam, qui hujus Episcopi bona retinerent. Post hanc sessionem, cœtus ad

us ad Ecclesiæ reformationem , & ad simoniam reprimendam habitus.

Per id temporis , Petrus de Luna (Benedictus XIII. nuncupatus) qui Constantiense concilium agnoscere nolebat , in Paniscolum oppidum , ad maris oram , recesserat , suamque pontificatus dimissionem edere pertinaciter recusabat. Ei tertio significatum est fore , ut ni cederet , iis rationibus omnibus ageretur , quæ aptiores ad obtinendum schismatis finem judicarentur. Quicumque ei ad illud usque tempus adæserant , perinde ac Ferdinandus , Arragoniæ rex , ejus obstinatione defatigatus , suum esse crediderunt se ejus obedientiæ subducere.

Habitæ congregationes plures super multiplici rerum genere , & peculiariter super Joannis Parvi negotio , quoad novem propositiones quarum damnationem Galliæ rex Carolus VI. sollicitabat.

Habita est alia super Hieronymi Pragensis negotio , quem suspicio erat haud ex animo palinodiam cecinisse. Jussus is in generali congregatione se in conspectum dare , audacter palinodiam suam improbavit , de Joanne Hus , tamquam de sancto quodam locutus est , edixitque se ejus æque ac Wicleffi doctrinæ mordicus adhærere.

XXI. SESSIO , *Maji die 30. ann. 1416.* Hieronymum Pragensem audacius locutum hortati patres , ut palinodiam caneret ; cumque in contumacia perstitisset , declaratus fuit , per concilii sententiam , hæreticus , relapsus , excommunicatus & anathematizatus ; deinde vero sæculari brachio traditus , quo jubente , sortem subiit Joannis Hus.

XXII. SESSIO , *15. Octobris die.* Hæc ad Arragonenses concilio addendos habita fuit ; at cum hi concilium antequam ipsi convocassent , agnoscere nollent , consuetæ cæremoniæ , non nisi unione & convocatione peractis , editæ fuere. Mandata executio conventionis Narbonensis mensis Decembris an. 1415. initæ inter reges dominosque e Benedicti XIII. obedientia , ex una parte , & Imperatorem Sigismundum , ex alia , concilii causa & nomine.

XXIII. SESSIO, *die 5. Novembris.* Nominati commissarii qui in Benedictum XIII. inquirerent, ex eo capite, quod schisma fovebat; editique accusationum in eundem propositarum articuli.

XXIV. SESSIO. Accitus in jus Benedictus, ut intra duos menses ac dies decem concilio se sifteret.

XXV. SESSIO. In concilium recepti qui a Fuxiensi Comite missi fuerant.

XXVI. SESSIO. Recepti oratores Regis Navarræ iisdem formis ac cæteri.

XXVII. SESSIO, *die 20. Februarii ann. 1417.* Huic Imperator qui redierat, interfuit. Declaratus contumax Fridericus, Austriæ dux qui Tridentini episcopi bonis potitus fuerat, eumque in carcere detinuerat.

XXVIII. SESSIO. Quia dux hic non comparuerat, declaratus fuit perduellis, perjurus, & ut ejusmodi, omni honore ac dignitate spoliatus, ullisve possidendis ineptus, tum ipse tum ejus descendentes ad secundam generationem usque, denique Imperatoris justitiæ traditus.

XXIX. SESSIO, *die 8. Martii.* Jussum est, ut Benedictus XIII. ad ecclesiæ fores, ter in jus vocaretur. Sumptus in id actus, lectaque in eum gesta.

XXX. SESSIO. Audita deputatorum narratio, qui ad Benedictum missi fuerant; quodque ad eos dederat responsum invidiam ejus pertinaciam ostendebat.

XXXI. SESSIO, *Martii die 30.* Lecta decreta quatuor quæ libellos famosos interdicebant.

XXXII. SESSIO, *Kalend. April.* Iterum Benedictus, ad ecclesiæ fores, in jus accitus, ac deinde, sub nomine *Petri de Luna*, contumax declaratus.

XXXIII. SESSIO, *12. Maji die.* Commissariorum in Benedictum audita relatio.

XXXIV. SESSIO, *die 5. Junii.* Continuata in Benedictum acta. Lectæ accusationes in eum editæ depositæque, accusationum probationes.

XXXV. SESSIO, *die 18. Junii.* Huic imperator adfuit. Joannis, Castellæ & Legionis regis oratores exposuerunt in
eadem

eadem causas quæ eos impulerant, ut Constantiam venirent. In ea Valleoletius, Dominicanus, super Ecclesiæ reformatione, sermonem habuit, in quo cleri depravationes; & imprimis simoniam, mirum in modum libere, exposuit.

XXXVI. SESSIO, *die 22. Julii.* Accitus rursus Petrus de Luna, ut definitivam sententiam in se pronuntiatam audiret.

XXXVII. SESSIO, *die 26. Julii.* In hac pronuntiata est depositionis in Benedictum sententia. Declaratur in ea Petrum de Luna, nuncupatum *Benedictum XIII.* fuisse & esse perjurum; universæ Ecclesiæ scandalo fuisse: fautorem esse schismatis & divisionis, quæ ex tam longo tempore dominantur; hominem omni titulo indignum, exclusumque in perpetuum ab omni ad papatum jure; & ut talem, concilium eum gradu dejicit, deponit privatque suis omnibus dignitatibus officiisque; cum vetat se deinceps tamquam Papam spectare; prohibet Christianos omnes, cujuscumque tandem ordinis fuerint, ne ei obediant, eam, secus, poenam subituri, ut habeantur tamquam fautores schismatis & hæreseos, &c. Approbata fuit a toto concilo sententia hæc, & in urbe Constantia publice affixa.

XXXVIII. SESSIO, *die 28. Julii.* Lectum est decretum quo concilium omnes Benedicti XIII. in oratores, consanguineos aut foederatos Castellæ regis, sententias censurasque abolebat.

XXXIX. SESSIO, *die 9. Octobris.* Refortationis inchoatum opus quod patres penitus funditusque aggredi non nisi post Papæ electionem volebant. Edita fuere decreta plura. Versabatur in eo primum, ut enuntiaret concilia crebro haberi necesse esse, ut schisma & hæreses antevertantur. Concilium mandavit, ut alterum generale concilium, post annos ab hoc ipso quinque, celebraretur; tertium, post annos septem; ac deinceps, unum decimo quoque anno, quibus in locis Papa, post cujusque concilii finem, e consensu & cum approbatione ejusdem concilii, celebrandum indiceret; si forte bellum aut pestis impedimento essent, Papa, cardinalibus consentientibus, alium locum sufficere posset, habendi-que concilii terminum anticipare, non autem protrahere.

Spectat decretum alterum ad schismatis tempus, mandatque, ut, si forte duo contendentes, extiterint, proximo anno concilium habeatur; & duo contendentes, statim atque inchoatum concilium fuerit, ab omni administratione suspensi sint. Tertium ad fidei professionem pertinet, quæ a Papa electo, coram electoribus, edenda erat; in hac professione continentur priora octo generalia concilia, scilicet, Nicænum primum; secundum Constantinopolitanum; tertium Ephesinum; quartum Chalcedonense; quintum & sextum, Constantinopolitana; septimum, Nicænum alterum; octavum Constantinopolitanum, præter generalia Laterani, Lugduni & Viennæ concilia. Decretum quartum, sine magna necessitate, episcoporum translationem prohibet, & mandat, nequam unquam Papa, nisi ex cardinalium consilio & ad majorem suffragiorum numerum, edat.

XL. SESSIO, 30. *Octobris die.* Propositum est in ea decretum continens octodecim reformationis articulos qui sedulo ad trutinam vocati fuerant. Ibi pronuntiatur Papam futurum, ad cujus electionem continuo deveniendum est, Ecclesiam in capite & in membris, itemque Romanam curiam, ex condito cum concilio aut cum nationum deputatis, reformaturum.

Horum articulorum præcipui sunt annatæ, sedis apostolicæ reservationes, beneficiorum collatio & gratiæ expectativæ, causæ quæ debent ad Romanam curiam deferri, commendæ, casus in quibus Papa deponi potest, extirpatio simoniæ, dispensationes, indulgentiæ.

Vehementius a cardinalibus & nationibus agitatus fuit annatarum articulus; & ea nationum conclusio fuit oportere eas penitus supprimi quoad præteritum tempus, in præsentia & in posterum; ob eam potissimum causam quod solum per voluntariam & gratuitam oblationem inductæ fuerant quam edebant eorum nonnulli quorum electio confirmabatur; deinde vero per obductam consuetudinem in obligationem abierant. Sane de annatis nulla mentio nisi post Clementem V. qui, in Anglia, ad triennium annatas imposuit; at huic impositioni Parlamentum, seu senatus obstitit; ac tum quidem

ne tamquam subsidium, non tamquam jus petebantur. Jus hoc tamquam summorum Pontificum dignitati addictum prius spectavit Bonifacius IX. Carolus VI. ex quo Constantiense concilium congregatum fuit, id juris suppressere statuit.

Jam beneficiorum taxam quæ facta fuerat, simoniacam exactionem esse decisum fuit; & quamvis exigi potuisset, examen erat eam suppressi ob scandala & querelas quibus in dies singulos causam præbebat.

XLI. SESSIO. Mandavit concilium, hac vice tantum, ut prælati sex, intra dies decem, deligerentur, qui, cum cardinalibus, ad summi Pontificis electionem procederent. In hujus mandati consecutionem, electores, die prima Novembris, conclave subierunt quod a principibus duobus, cum Rhodi magno - magistro custoditum fuit; ac triduo post, cardinalis Columna in Papam electus qui Martini V. nomen sumpsit; petentibusque, post coronationem, ab eo nationibus, ut ad reformationem incumberet quam post electionem promiserat, obstrictam fidem renovavit.

XLII. SESSIO. Huic præfuit novus Papa, adfuitque imperator. Nationes obtulere Papæ libellum ad reformationis negotium; at Martinus, earum sollicitationibus ad molestiam pressus, exhibuit reformationis formam super articulis octodecim in quadragesima sessione propositis.

Inter quadragesimam secundam & quadragesimam tertiam sessiones, Papa Bullam dedit ad Constantiensis concilii confirmationem. In Agenoacensi editione, ann. 1500. spectatur hæc tamquam concilii ipsius bulla, cum verbis his: *Sacro approbante concilio*; cum in editionibus cæteris, Papa videatur ipse approbare concilium, quia in ejus fronte ita legitur: „Epistola Martini V. qui errorum Wicleffi & Joannis „Hus damnationem, a Constantiensi concilio pronuntiatam „approbat. “ Ut ut res habeat, hujus Bullæ primus articulus ex eo capite est animadversione dignus, quod Martinus V. eum qui de fide suspectus fuerit, jurare vult se omnia generalia concilia, & peculiariter, Constantiense, universam Ecclesiam repræsentans recipere; jubetque præterea, ut quicquid hoc postremum concilium approbavit damnavitque,

id fideles omnes approbent & damnent; quod argumento est concilium hoc ab hoc Papa tamquam oecumenicum & universale spectatum esse; hujus enim concilii ipsius decisiones omnes a nemine non approbatas vult; approbat ergo concilii supra Papam, quam vocant, superioritatem, quoniam superioritas hæc, in sessione quinta, decisa fuit.

XLIII. SESSIO. Edita decreta nonnulla quibus exemptiones & dispensationes coarctabantur; damnata simonia; renovati canones super ecclesiasticorum in vestitu modestia, at reformationis capita cætera in medio relicta; scilicet ex octodecim articulis quos quadragesimæ sessionis decretum completebatur, quique futurum Papam ad Ecclesiam reformandam adigebant, sex tantum in ordinem redacti fuerunt in hac sessione quadragesima tertia, & Papa Cardinalium Romanæque curiæ reformationem elusit, quamvis eam concilium mandasset.

XLIV. SESSIO. In hac Papa Bullam legi jussit, per quam, ut faceret tricesimæ nonæ sessionis decreto satis, Ticinum urbem ad proximi concilii celebrationem, cum patrum consensu, nominabat.

XLV. & ultima SESSIO, die 22. Aprilis ann. 1418. Post solemnem missam, Papa sermonem legit; & cardinalium unus, Papæ & concilii jussu, adstantibus dixit: „ Domini, ite in pace. “ Stetit concilium hoc annis tribus, quippe quod die 16. Novembris ann. 1414. inchoatum fuerat.

Protestantes & quoad Gallos Ultramontani Constantiense concilium ex oecumenicorum albo expunxerunt, tametsi de causis aliis. Has nos referre necesse est, & ad eas respondere.

Constantiense concilium, inquiunt Protestantes, naturale jus, justitiæque & humanitatis leges violavit, tradens sæculari brachio Joannem Hus, ut flammis daretur, contra publicam fidem quam eidem obstrinxerat. Nonne evincit agendi ratio hæc Constantiense concilium oecumenicum & infallibile nunquam fuisse?

Ejusmodi est ad hanc difficultatem responsio, com meatum Joannis Hus non Constantiensis concilii, sed imperatoris Sigismundi

gismundi fuisse, conciliumque haud putasse naturale jus a se violari, dum legum severitati tradidit Joannem Hus, quamvis imperatoris comiteatu munitus esset; seu quia Joannes Hus Constantiam venerat, ut ibidem judicaretur, quemadmodum edixit ipse, se scilicet, siquidem reus compertus esset, paratum esse poenam in hæreticos latam subire; seu quia non contendit imperator ei publicam fidem præbere, nisi prout huic enuntiationi, Augusto mense ann. 1414. editæ respondebat; seu quia Joannes Hus sui comiteatus limites prætergressus est, dum sua dogmata, quibus primum diebus Constantiam advenerat, disseminavit, & in ipsa Constantiensi cathedrali ecclesia e suggestu diceret, quemadmodum in ejus Historia ab Hussitarum quodam scripta conspicitur; seu denique quia violavit ipse primus obstrictam fidem, studens se concilii vigilantiae fuga subducere.

At concilium tamen hac occasione defecisse ponamus, quid tum postea? Id unum consequens fieret illud hac in re se male gessisse, nequaquam vero, in suis dogmaticis decisionibus aberrasse; adeoque, nihil hinc in ejus œcumenicitatem aut infallibilitatem, ut nuncupant, inferri poterit. Oecumenicis conciliis promisit Christus Dominus ea se suis in decisionibus infallibilia, non in agendi ratione impeccabilia redditurum; nec quæ gessere concilia hæc, sed eorum solum decreta & definitiones tamquam fidei & morum regula Christifidelibus proponuntur; jam vero certum sane exploratumque est Constantiense concilium non edidisse decretum ullum quo pravam fidem, injustitiam, crudelitatem firmaret, nihilque absolum, veritatisque aut naturali juri contrarium sensisse vel docuisse.

Opponunt quidem nobis Protestantes decreta duo ex hujus concilii decima nona sessione deprompta quæ præposteris ejusmodi effatis auctoritatem asserre videntur; at sua monumentis his responsa non desunt; sunt autem ejusmodi.

Enuntiat decretum primum: „ comiteatus hæreticis a „ Catholicis principibus concessos nulli detrimento Catholicæ „ fidei aut ecclesiasticæ jurisdictioni esse debere, nec impedi- „ re, quoniam, qui iisdem muniti sunt, examinentur, „ judi-

„judicentur, puniantur, prout iustitia postulaverit, siquidem renuant errores suos revocare, tametsi in locum in quo judicandi sunt, solum commeatus fide nixi venerint, sine qua scilicet eo se minime contulissent; nec necesse fore, in hac facti specie, ut qui iis securitatem promiserit, obstrictam fidem præstet, quocunque se vinculo obstrinxerit, quia perfecit quicquid ab eo pendeat.“

Per decretum alterum declarat Synodus: „nullam (Joanni Hus) fidem, in Catholicæ fidei detrimentum, servandam fuisse; Imperatorem, quoad hunc hæreticum, fecisse quicquid poterat atque adeo debebat, commeatu quem eidem concesserat, nihil obstante.“ Vetat proinde concilium, ne quis hac in re seu concilio ipsi seu Imperatori obtrektet, alloquin ei poenæ futurus obnoxius, ut sine remissione puniatur tamquam hæreseos fautor & læsæ majestatis reus.

Respondetur hoc posterius decretum in concilii actis quæ innotuere, ad Von-der-Hardt collectionem usque, non reperiri. Illud doctor hic ex Viennensis bibliothecæ manuscripto codice eduxit; at ex eorum genere fuerit, oportet, quæ proposita solum fuere, cujusmodi in Constantiensis concilii actis alia non desunt; quodque hujus rei probationi inservire potest, in eo sane nullum occurrit concilii *placet*, nulla scilicet episcoporum quos deputaverat, aut Cardinalis Vivariensis qui præerat, approbatio; quæ quidem solemnibus forma nulli prorsus ex definitionibus Constantiæ editis deest. Cæterum semper, seu ante, seu post Constantiense concilium, in Ecclesia creditum fuit fidem hæreticis servandam esse.

Primum porro decretum est ab altero longe aliud; est nempe solummodo de punitionibus intelligendum quas Ecclesia infligere potest, de spiritalibus poenis scilicet, cujusmodi est excommunicatio. Id unum ergo ait decretum hoc sæcularis Principis commeatum non impedire, quin de hæresi accusatus examinari, judicari, puniri canonice ab ecclesiastico tribunali possit.

Quod si quis oppositionem urgeat, inquit, e concilii auctoritate, & e decreti vi ipsa verbisque, commeatus hæreticis a principibus concessos non debere eos a poenis, vel corporalibus, in tuto ponere, nec necesse fore, ut princeps si quoad caput hoc securitatem promiserit, suis ipse promissus sit, quia id promississet, quod ab ipso non pendet; assertur hand futurum fuisse, in hac ipsa facti specie, ut concilium aperte decideret licere fidem hæreticis frangere; quæ sane omnino falsa & societati maxime perniciosa decisio esset. Quid egerunt igitur in hac facti specie ipsi concilii patres? Nichil aliud egerunt quam tamquam veram posuerunt opinionem falsam, ac tum quidem in tribunalibus & in scholis vulgo receptam, ut Fleurius propugnat; videlicet, excommunicatum qui Ecclesiæ censuras spernit, eique resistit, & præsertim hæreticum pertinacem, omne jus ad id amittere, quod possidet; non debere præsidio frui quod civibus concedunt civiles leges; principem nec posse nec debere ullum ei patronium concedere; ac, si illud ei promissum, eum tamen promissa facere non oportere, quia id promissum, quod ab eo pendebat, & quia animum obfirmans, ut eidem patrocinetur, non demum ipse se redigit, ut tamquam hæreticorum fautor abeat, omnique ad sua ipsius dominia suasque ditiones, per excommunicationem, spoliatur. Jam vero, aliud est assertum falsum pro vero ponere, aliud id ipsum decidere. Cosuit ergo Constantiense concilium, 1. per excommunicationem, eos qui eam perferunt, quin faciant Ecclesiæ satis, pro re quod habent ad sua temporalia, spoliari; 2. principem non posse commeatum concedere qui poenis eximat quas in pertinaces hæreticos leges statuerunt; atque id nimirum pro merito habens, declarat ejusmodi commeatus impedire non debere, quominus leges in pertinaces hæreticos executioni mandentur; at hæc duo capita non decidit, nec unquam id statutum fuit in concilio, ut ea ipsa expenderentur, multoque minus tamquam dogmata proponerentur.

Ita quidem corruunt Protestantium contra Constantiensis concilii œcumenicam auctoritatem difficultates. Adeas veniamus quas Ultramontani proponunt.

Con-

Constantiense concilium, saltem quoad priores sessiones quinque, inquiunt hi posteriores, œcumenicum haberi non potest, 1. quia nondum concilium nisi ex Joannis XXIII. obedientia constabat, aliorum vero pontificum duorum obedientie se solum deinceps concilio addiderunt; 2. quia nec ab Ecclesia recepta, nec a sancta sede confirmata fuerunt hujus concilii decreta.

At iis respondetur eas duas obedientias cum ea comparatas quæ a Joanne XXIII. stabat, admodum parvi momenti fuisse, earumque absentiam impedimento esse non potuisse, quominus Constantiense concilium œcumenica vi polleret, quia episcoporum in aliquibus provinciis, aut etiam regnis existentium absentia non impedit, quin concilium universalem Ecclesiam repræsentare, & quod inde consequitur, *œcumenici* titulum mereri possit. Nec Joannes, Antiochenus patriarcha, nec ex ejus patriarchatu qui plures provincias continebat, ullus episcopus Ephesino concilio aderant, cum in eo Nestorii hæresis damnata fuit; neque vero Tridentini concilii sessionibus primis aut Germaniæ, aut aliarum plurium provinciarum episcopi intererant; nihilo tamen minus hæc duo concilia constanter œcumenica sunt. Ex alia parte, eæ obedientiæ duæ, Gregorii XII. una, Benedicti XIII. altera, cum se concilio addidissent, nedum sessionum quartæ & quintæ decretis reclamarent, sed potius quoad rem ipsam ea confirmarunt, pronuntiantes in sessionibus vicesima, vicesima nona & quadragesima, summos pontifices debere decimo quoque anno generalia concilia cogere, ut ad schismatum & hæreseon extirpationem, ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ unionem, & ad Ecclesiæ universæ in capite & in membris reformationem incumbere possent.

Ad Constantiensis porro concilii, quam late patet, per universam Ecclesiam acceptionem, ejusdemque per sanctam sedem confirmationem quod spectat, est hæc tam certa res, quam quod certissimum, etenim, 1. Martinus Papa V. qui non nisi post duarum obedientiarum redintegrationem electus fuit, suam super Constantiensis concilii auctoritate mentem aperuit in duabus contra editis Bullis, quarum utrique 22. Februarii
dies

3 ann. 1418. adscripta est. Prima ad regionum plurimum
bus Hussitæ inerant, episcopos & inquisitores misia, præ-
damnationem quadraginta quinque articulorum Wicleffi,
riginta propositionum Joannis Hus, plurimum interroga-
num formam continet, quæ iis proponendæ præcipiebant,
, qui eam hæresin deferere voluissent. Inter eas interro-
iones, una erat his verbis concepta: „Credisne omnes fi-
eles id tenere & approbare debere quod Constantiense con-
cilium, universalem Ecclesiam repræsentans, in fidei gra-
am & ad animarum salutem approbavit, & approbat, item-
ue oportere eos habere pro damnatis ea quæ idem concilium
inquam fidei bonisque moribus contraria damnavit, &
annat? “ Altera Bulla congerit decreta omnia, seu a Pa-
Joanne XXIII. in Romana Synodo, seu a Constantiensi
cilio in Wicleffum, Joannem Hus & Hieronymum Pragen-
1 edita; tum Martinus V. enuntiat, „se, per apostoli-
am auctoritatem, suaque ipsius certa scientia, approbare
& rata habere ea omnia statuta & decreta, & quicquid iis-
em deesse posset, supplere. “

2. Idem Papa, in postrema sessione, per authenticum
um, monumenti loco posteritati futurum, solemnibus
rbis declaravit, „se velle tenere & servare inviolate quic-
quid a Constantiensi concilio in fidei negotiis conciliariter
ecretum, conclusum & determinatum fuerat; se appro-
are & ratum habere quicquid item conciliariter in fidei ne-
gotiis actum fuerat, non autem quod aliter & alio modo. “

3. Oecumenica concilia Senense & Basileense quæ Constan-
se consecuta sunt, ejus omnia decreta approbarunt.

4. Pius II. in sua Bulla *Retractionis*, diei 26. Aprilis, &
te eum, Eugenius IV. in suis ann. 1447. ad Fridericum III.
manorum regem litteris, approbarunt & ipsi, sine ulla
orsus exceptione, Constantiensis concilii decreta omnia.
de Patris Alexandri super Constantiensi concilio Dissert-
ionem, *Tom. VIII. in fol. Histor. Eccl. p. 354. & seq.*

Concilium Saltzburgense, Salisburgense, ann. 1420.

Berhardus, archiepiscopus Salisburgenfis & sanctæ sedis
legatus,

legatus, hoc ſuæ provincię concilium habuit ad diſciplinę reſtitutionem, quam prope funditus ſchiſma deleverat. In eo confirmata complura ſtatuta vetera, & nova edita triginta quatuor.

1. Declarat errorem eſſe docere parochum aut ſacerdotem qui in lethalia peccati ſtatu eſt, nec abſolvere nec conſecrare poſſe; nec verum eſſe epiſcopum aut parochum non poſſe ſacerdotem a fornicationis crimine abſolvere.

2. Provinciales & dioceſanas ſynodos, prout a ſanctis canonibus mandatum eſt, habendas pronuntiat.

3. Conſuetudines contra eccleſiarum libertatem ſtatutas abrogat.

4. Mandat, ne quis ad ſacros ordines admittatur, quin prius confeſſus fuerit.

6. Spurios a clero arcet.

7. Inferioribus iudicibus prohibet, ne ad ſuperiores ap-
pellationem impedian.

8. Parochis mandat, ſuis ut vicariis congruum redditum præbeant.

9. Vetat, ne interdicti ſententia leviter ac præpoſtere pronuntietur.

10. Prælatorum officia explicat, docetque, quid ſuis in viſitationibus iidem ob oculos habere debeant.

11. Privatorum ſacellorum capellanos, quin ſe epiſcopo vel archidiacono ſubdiderint, ibidem celebrare vetat, jubetque ad ſynodos convenire.

12. Eos qui abſolutiones per vim extorquent, abſolutionis fructu privat.

13. Mandat, ne quis excuſetur, qui ſui ſuperioris mandatum executus non fuerit prætexens bonorum jacturam aut incommodum corporale, niſi fuerit probata res; quoad præcepta vero quæ negativa dicuntur, nullam prorsus excuſationem receptam vult.

14. Statuit, ut ceſſiones coram epiſcopo aut officiali fiant, poſtquam partes juraverint eas ex animo fore.

15. Eos in jus vocandi rationem tradit, quos quia timent parochi, vocare non audent.

- . **Ad laicum tribunal clericos traduci vetat.**
- . **Canones super vestium in ecclesiasticis modestia edic-
novat, & religiosos qui episcopi creati sunt, suum re-
gis habitum deferere prohibet.**
- . **Clericos concubenarios suis beneficiis privat, aliisque
lendis ineptos declarat.**
- . **Mandat, ut clerici qui beneficium obtinent, antequam
possessionem ineant, apud episcopum aut archidiaconum
se, ut illud obtinerent, simoniace nihil egisse.**
- . **Patronis & collatoribus beneficiorum prohibet, ne
ex eis, quacunque tandem obducta causa, reti-
neant.**
- . **Eos qui aliquid diripuerunt, nisi intra mensem resti-
tuerint, excommunicatione plectit.**
- . **Eum qui terram oppignerat cujus causa gaudet patro-
nis jure, jus hoc ipsum non oppignerare declarat.**
- . **Clericis aliisque testandi libertatem relinquit.**
- . **Mandat, ut servitium semel pro archiepiscopo aut epi-
scopo defunctis dicatur; pro primo quidem, in omnibus pro-
vinciis episcopatibus; & pro altero, in ejus dioeceseos pa-
ris singulis.**
- . **Parochum vetat ejus qui ex ipsius parocchia non est,
missionem audire, eidemve sacramenta administrare, quin
ab ejus proprio paracho veniam petierit & obtinuerit.**
- . **Eos privat patronatus jure qui ecclesias quarum patro-
nis jure, post ejus mortem qui eas possidebat, expoliant.**
- . **Sacerdotes primæ missæ die epulas præbere vetat.**
- . **Parochos jubet suos parochianos baptismi formam
observare.**
- . **Actiones prohibet, quæ super ecclesiis instituuntur.**
- . **Mandat, ut in cathedralibus & collegiatis ecclesiis,
stantiensis concilii in simoniacos constitutiones ter in an-
no edicantur.**
- . **Eos communione privat qui mortuos, interdicti tem-
poris, in coemeteriis sepulturæ dederint.**
- . **In Hussitas editum est.**

33. Judæos cornutum pileum, & Judæas tintinabulum ferre jubet, ut dignosci possint.

34. In luxum & ornamenta feminarum invehitur. *Lab. Tom. XXIX. Hard. Tom. XII. Reg. Tom. IX.*

Concilium Colonienſe, ann. 1423.

Theodoricus, archiepiscopus Colonienſis, habuit in ſua provincia concilium hoc, in eoque constitutiones undecim edidit.

1. In clericos concubenarios lata.

2. In dominos qui ſuis ſubditis commercium cum eccleſiasticis interdiciunt.

3. Officiarios jubet in appellationum cauſis ſervare commune jus.

4. Vetat, excommunicationis indicta poena, ne conſuetudines aboleantur quas fidelium pietas induxit.

5. Alios quam preſbyteros nominari vetat, ut indulgentiarum præcones ſint.

6. Canonicos cæterosque clericos, ea ſtatuta poena, ut octo dierum ſpatio diſtributionibus priventur, dum officium celebratur, garrire vetat.

7. Parochis prohibet, ne monachos mendicantes ſibi vicarios ſumant, cum alios nanciſci poſſunt.

8. Concubenarios publicos ſpectat.

9. Super Huſſitarum & Wicleſſitarum everſione verſatur.

10. Mandat, ut æs campanum, ter continuo repetitis ictibus, ad meridiem ſingulis feriis ſextis pulſetur, iisque indulgentiæ dies quadraginta concedit, qui, dum æs campanum pulſabitur, ter *Pater*, & ter *Ave, Maria*, in honorem mortis & Paſſionis Domini Noſtri, flexis genibus, recitaverint; eademque indulgentia conceditur recitantibus, quotidie, ter Angelicam Salutationem, *Ave, Maria*, mane ad æris campani ſonum.

11. Præcipit celebrationem feſti Compaſſionis Mariæ Virginis. *Ibidem.*

Concilium Pariſienſe, ann. 1429.

Joannes de Nantonio, Senonenſis archiepiscopus, Kalendis

Artile, hoc suæ provincie concilium habuit in quo constitutionum articulos quadraginta qui ad hæc quinque capita referuntur.

1. Mandat, ut divinorum officiorum celebratio magis edulis, & majore cum dignitate perficiatur; nulli frivoli lusiones in ecclesia; nulli ludi qui quædam festa dedeçant; nulla, canonicarum horarum tempore, absentia; nulla ad obsequia plures in aliis ecclesiis sollicitudo, in residentie delictum sedificationis detrimentum.

2. Episcopi de nonnullis ex eorum officiis monentur. Curant operam, ut eos examini subdant, qui se præsentant, ut sanctos ordines suscipiant, aut parochias possideant.

3. Clericos super continentie voto prævenient, quod licentia addictum est. Unius duorumque theologorum consilia ad suæ quævis diocesis regimen sument. Ecclesiastici tribunalis officarii invigilabunt, ne fraus aut venia in eorum muneris exercitationem irrepat. Denique Episcopi publice, atque adeo cum equo insident, suum ad æmulationem pileum gestare debent; atque in ecclesia non stabunt sine supparo, seu rocchetto supra talarem vestem, nec ex heteromallo, nec ex bombycino damasceni operipanno erit.

4. Repetuntur, super religiosorum regimine, constitutionum pleræque quas Benedictus XII. summus Pontifex edidit.

Itaque in vestitu modestia, regulæ executio, juniorum religiosorum institutio, ad idoneos parochos eligendos cautio, horum canonum argumenta sunt. Omnes e pecunia, vel e qualibet alia re stipulationes, ob ingressum in religionem, diserte prohibentur; atque post ingressum, si quid acceptum dederit, id accipi non est vetitum.

5. Descenditur ad peculiaria capita super ecclesiasticorum mundi ordinis reformatione. Vetantur hi una cum laicis cauponis versari, negotiationi vacare, suas vestes, pueri pilei ludendi causa, deferere, se studiosius ad temporis rem componere, talis ludere; imprimis incontinentia proscripta est; & commendatur episcopis, ut in eos sæviant, qui in capite rei fuerint.

5. Statuuntur articuli plures super agendi ratione a simplicibus fidelibus ineunda. Commendatur dominicorum festorumque dierum cultus, damnatur blasphemia, ecclesiastica justitia fervatur, præcipitur decimarum solutio, matrimonia privatis in sacellis celebrandi mos, præterquam in quibusdam necessitatis casibus, interdicitur. Monentur parochi, suos ut parochianos ad confessionem quinquies in anno, præter Paschatis tempus, edendam hortentur, scilicet, in Domini Natalis, Pentecostes, omnium Sanctorum, Assumptionis festos dies, & ad Quadragesimæ initium. *Ibidem.*

Concilium Dertosanum, ann. 1429.

Petrus, Cardinalis Fuxiensis, sanctæ Sedis legatus, hoc in Tarraconensi provincia concilium, ad schismatis extinctionem, habuit. Anti-papa Clemens VIII. in eo se abdicavit; agnitus Papa Martinus V. viginti præterea ibidem edita quoad disciplinam decreta.

1. Clericis beneficiariis, iisque omnibus qui in sacris ordinibus constituti sunt, in vestitu modestiam & simplicitatem commendat. Eos vetat vestes ferre, quibus acrior color insit, ut ruber aut viridis, quæve ex alia materie quam ex lana aut subtili texto constent. Neque vero easdem vestes æquo breviores aut longiores, vel armeniaco vellere, aliisve ejusmodi pellibus instructas esse, vel in anteriore parte, aut ad latera patere vult.

2. Carceris, omniumque beneficiorum privationis poenam in clericos statuit, qui in notorium concubinatum tertio reciderint.

3. Militarium ordinum religiosos equites quibus concubinæ sunt, publice communionem privatos vult, in eoque statu remanere, quoad bona fide & absque ulla fraude eas infames personas dimiserint.

4. Mandat, ut omnes clerici beneficiarii, quique in sacris ordinibus constituti fuerint, breviarium habeant; & ne quis diaconatu initietur, quin & ipse breviarium habeat, divinumque officium recitare sciat.

5. Vetat, ne quis ad sacros ordines evehatur, quin iis vere dignus sit, quo ipso tempore eos eidem conferri lubet.

6. Ecclesiasticos superiores perficere jubet, ut in compendium quod sex aut septem lectionibus explicari possit, redigatur quicquid a fidei populo credendum, petendum, agendum, vitandum, sperandum, denique timendum est; videlicet articuli fidei, petitiones quæ in Oratione Dominica continentur, Dei præcepta, paradisi gloria & inferorum poenæ.

7. Vetat, ne sacramenta privatis in domibus administrentur, neve ibidem missæ, ad nuptias, ad funera, ad secundas nuptias, seu ad novam, post matrimonii annos quinquaginta, nuptiarum benedictionem, celebrentur. Id nimirum significat vocabulum, *novinuptiæ*, hoc in canone adhibitum.

8. Vetat, ne quod ecclesiasticum beneficium fundetur aut acceptetur, nisi ordinarius assentiatur, eique suppetat reddituum satis, ut presbyter ad ejus servitium nominatus subsistat. Ordinarium quoque vult, dum hoc beneficium approbabit & auctoritate donabit, nunquam non approbationi clausulam addere: *Salvis canonicis institutis, Et auctoritate provide dispensantis*; subditque, in omissionis casu, censendum esse clausulam hanc appositam fuisse.

9. Ordinariis mandat, ut Neophytos qui, Judaismo aut Paganismo relictis, Christianam fidem amplexi sunt, operam dare jubeant, ut eorum filii, octavo a nativitate die, in ecclesia baptizentur.

10. Ordinariorum magnos vicarios aut præcipuos officarios in sacris ordinibus constitutos vult, ea indicta poena, ut acta, quæcunque sine conditione hac ediderint, nulla sint.

11. Mandat, ut clerici qui *familiaritatis litteras* fraudulenter a rege obtinuerint, priventur omnibus beneficiis, si quod habent; sin minus, ulli habendo ad triennium inepti sint.

* *Familiaritatis litteræ* erant eæ litteræ quas quibusdam personis reges & principes concedebant, quæque efficiebant, ut hæ personæ quæ *familiares* appellabantur, e regum & princi-

pum qui eas concedebant, familia seu domo esse censerentur. Quia porro hæ litteræ secum trahebant privilegia quædam, quo um vi familiares a suis ordinariis superioribus non amplius pendebant; Dertonense concilium merito clericos punit qui eas fraudulenter obtinent, ut sibi impunitatem comparent, suorumque superiorum correctionem eludant. *Familiaris* vocabulum adhuc in Italia perquam commune est, idemque significat ac *commensal* apud Gallos, at latiore quadam notione; ita enim patet, ut prælati domesticos eosque generatim omnes qui ejus servitio ac stipendiis addicti sunt, complectatur.

12. Mandat, ut edicatur Bonifacii Papæ VIII. Constitutio, *Qui, ut intelleximus*, in eos edita, qui, oppressionis specie, clericos ad sæcularia tribunalia pertrahere student.

13. Eos excommunicationis poenæ subdit, qui procerum animos in Ecclesiam & in ejus libertates inflammant.

14. Divini Numinis & sanctæ Sedis ultionem monasticis superioribus minitatur, qui negligunt suorum inferiorum flagitia corrigere.

15. Delegatos judices vetat sui officii fines prætergredi.

16. Excommunicationis, *ipso facto*, poenam in eos pronuntiat, qui quæstuari aut prædicare sine ordinarii, e scripto, venia ausi fuerint.

17. Eamdem poenam pronuntiat in clericos aut religiosos qui audent Ecclesiæ prælatos, seu verbis seu scriptis, in infamiam adducere. Vetat etiam sæculares clericos a confessionibus esse, loci Ordinario non annuente, vel ab episcopalibus casibus absolvere sine episcopi litteris quæ hanc iis facultatem concedant. Religiosos præterea vetat sæcularium confessiones audire, nisi a suis superioribus præsentati ordinariis & ab his ipsis admissi fuerint.

18. Prælatos vetat bonis potiri de quibus religiosi aut clerici per testamentum disposuerunt, e statutis aut consuetudinibus approbatis, dummodo prælatis his id reliquerint, quod secundum statuta aut consuetudines iisdem debetur.

19. Medicos, excommunicationis indicta poena, prohibet, ne ægrotantem plus quam ter visitent, qui sui morbi tempore confessus non fuerit; mandatque ordinariis, ut in
sue

suæ diœcesis seu territorii præcipuis ecclesiis , decretum hoc, quater in anno , enuntiari jubeant, videlicet in Natali Domini , in Paschate , in Pentecoste , dieque Assumptionis B. Virginis.

20. Mandat, ut Clementina in Judæos & Saracenos servetur. *Ibidem & De Aguirre, Concil. Hispan. Tom. V.*

Concilium Narbonense, ann. 1430.

Habitu est, die 29. Maji an. 1430. hoc provinciale concilium, ut fieret querelis satis quas in archiepiscopi metropolitani sui ecclesiasticam curiam suffraganei episcopi proponebant. Aberat præsul hic. Ejus magnus vicarius hac occasione Castrensis episcopus fuit, præfuitque concilio. Suffraganei, quippe qui se a Narbonensi archiepiscopo læsos crederent, suam statim postulationem Castrensi episcopo, præfidi obtulerunt; ac bene multa actus hic exponebat læsionum capita quorum hæc præcipua erant: metropolis officialem admittere appellationis causas, antequam lata esset in ecclesiasticis episcopatum curiis sententia, atque adeo antequam appellatum esset e juris regulis; quod de medio funditus episcoporum jurisdictionem tollebat, & criminosa diœcesanorum qui iisdem suberant, ausa fovebat; cœptum esse Narbone, appellationis specie, absolutionem *ad cautelam* tribui, quamvis fuerint ob notoria facta latæ censuræ; cum simpliciter judicandum sit, legitimane an abusiva appellatio fuerit, ab ovo, quod ajunt, negotium repeti, quin illud ad diœcesanum officialem remittatur; cum vero remittitur, quamprimum, alterius appellationis specie, officialem metropolitani rursus illud ad se trahere; statim ab interjecta appellatione, causis & ratione minime ponderatis, ad metropolis carceres, & quidem episcopi impensis, eos traduci, qui ex ordinarii in episcopatu judicis mandato capti sunt; non expectato judicio primi & præcipui officialis episcopi, foraneorum officialium appellationes Narbone recipi; per facinorum seriem in ordinariorum auctoritatem, episcopalis curiæ officarios & diœcesanos cogi metropolitani judicis mandata exequi, expensas solvere, se extra diœcesin conferre,

&c. in episcopalis dignitatis contemptum, mandata & sententias ad suffraganeos episcopos mitti, quin animo reputetur episcopos contentiosam ipsos per se justitiam non exercere, suosque iis officiales esse quibus ejusmodi acta significari debent; in matrimonii causis partes contendentes ad ordinarium, quemadmodum præcipiunt canones, non remitti; atque has fere injurias plerique e coetus præsulibus deputatisque sibi illatas conquerebantur. Respondit ad hæc episcopus præses, facile fore Narbonensis archiepiscopi jurium judicem conquerentibus exhiberi, quo contenti esse possent; atque archiepiscopi procurator, exprobrationes singulas repetens, alias quidem falso congestas esse, alias vero non tamquam abusus, sed potius tamquam constantes approbatasque in ea metropoli consuetudines spectari posse contendit; cumque singula fusius explicanda sibi sumere vellet, episcopi de coetus sine solliciti, ut ad Occitanie generales ordines se conferrent, conditione ab eodem oblata contenti fuere, ad dissidii conclusionem usque reclamant, & se ad Papam appellaturos minati sunt. *Ibidem.*

Concilium Nannetense, ann. 1431.

Philippus de Coetquisio, Turonensis archiepiscopus, hoc suæ provincie concilium habuit cujus suppetunt nobis aliquæ, & quidem prope eadem atque Andegavenfis ann. 1365. constitutiones. Causa exempli; jubentur ecclesiastici qui in Romana curia provisiones obtinuerint, suorum beneficiorum possessionem intra sex menses inire; itemque prælati sibi sacram Scripturam, mensæ tempore, lectam velle; & obsonia haud plura allata quam duo, nisi forte principes aut gradu præstantes viros excipere necesse habeant; nemo non prohibetur ulla a clericis jura ob mobilium rerum aut annonæ translationem exigere. In archidiaconos & archipresbyteros interdictio, ne quid sibi præterquam quod iis per canones adjudicatum est, ob id quod appellabatur *lecti jus*, post rectorum mortem attribuant. Vetitus ridicularum caeremoniarum usus, Kalend. Maji. postridie Paschatis, & fatuorum festo die. Prima die Maji, pro libertate extorquebatur ab
iis

illis pecunia, qui in lecto deprehenfi fuerant. Postridie Paschatis, qui itidem cubantes comperiebantur, ad ecclesiam ducebantur, iisque baptisma veluti quoddam administrabatur. Postremum denique festum erat mimica larvatorum chorea quæ a Domini Natali incipiebat, & ad Innocentium usque festum diem perdurabat; ita induebantur puerorum nonnulli, ut eorum alii summos pontifices, alii cardinales, alii episcopos exhiberent; ipsaque Innocentium die, officium in collegiatis ecclesiis a chori pueris & ab infimo clero peragebatur. Totum id irreverentiis, scandalis & depravationibus infartum erat.

Editæ præterea, in Nannetensi concilio, constitutiones in pecuniarias vexationes ob censurarum absolutionem; in rumores ad scandalum absonos qui in secundis nuptiis (quod etiamnum *charivari* dicitur) edebantur; in concionatores qui super tabulatis in plateis publicis prædicabant; huic postremæ consuetudini, causæ loco, auditorum frequentia prætexebatur; at id in spectaculum ac theatralem actionem, ad divini verbi contemptum, degenerabat. Lobineau, *Historia*, Tom. I. p. 202. 204. 585. 586. Travers, *Historia compendiaria Nannetensium Episcoporum*, in Tom. VII. *Monum. Litter. & Hist.* apud Simartum, II. Par. p. 336. 360. 373. 391. P. Berthier, *Historia Ecclesiæ Gallicanæ*, Tom. XVI. p. 204. 205.

Concilium Basileense, ann. 1431.

Martinus Papa V. ut tricesimæ nonæ Constantiensis concilii sessionis decreto faceret satis, quod mandabat, ut, quinquennio post Constantiense concilium, generale alterum haberetur, illud Ticini seu Papiæ indixit, qua in urbe, mense Majo ann. 1423. apertum fuit; at peste Ticino minitante, concilium Senas translatum Junii die 22. ibique apertum itidem 22. Augusti die, vel, ut alii numerant, 8. Novembris ejusdem ann. 1423. Ibi nonnullæ sessiones habitæ, editumque in hæreses Constantiæ damnatas, in eosque decretum qui Wicleffitis & Hussitis suppetias ferrent. Per decretum aliud, actum est de Græcorum conciliatione quæ in aptius

tempus remissa fuit; remissum est etiam reformationis negotium ad concilium quod Basileæ indictum, soluto Senensi, die 19. vel, ut alii volunt, 26. Februarii an. 1426. tum ob præsulum qui ibidem aderant, æquo minorem numerum, tum ob metum bellorum & conatum Alphonfi, Arragoniæ regis, ad schisma instaurandum.

Aperiendo Basileensi concilio statuta erat dies 3. Martii an. 1431. at homo unus & unicus, ad sessiones inchoandas, ex die Basileæ extitit, scilicet Abbas de Vezelai, ex Augustodunensi in Burgundia diocesi, qui ipsa die 3. Martii se stitit in cathedrali ecclesia, ut concilium inchoaret; quique, neminem nactus, postridie, coram ejus ecclesiæ canonicis, id quod pridie gesserat, in acta retulit. Successerat Eugenius Papa IV. Martino V. die 3. Martii, & Juliano Cæsarinio, cardinali Sancti Angeli dignitatem præsidis concilii firmaverat; at, quia cardinalis hic erat etiam in Germania legatus, Joannem Polemarium, in canonico jure doctorem, & Joannem Ragusiensem, e Fratrum Prædicatorum ordine, doctorem in theologia facultatis Parisiensis, ut ipsius vices in concilio agerent, nominavit. Hi duo subdelegati aperuere concilium die 23. Julii, una cum abbate de Vezelai, Parisiensis universitatis deputatis, & Basileensium ecclesiasticorum nonnullis; at eorum coetibus nondum tributum *sessionum* nomen. Cardinalis Sancti Angeli, cum non Octobre solum mense, quod ait Fleurii continuator, sed ad medium Septembrem, Basileam pervenisset, omnes Christiani orbis archiepiscopos, per encyclicas litteras, ut ad concilium convenirent, hortatus est, iisdem præterea mandans, suis ut suffraganeis jussa hæc ipsa significarent. Suppetunt nobis ejus epistolæ in hanc rem duæ, quarum unam ad Renaudum Carnutensem, archiepiscopum Remensem, die 19. Septembris dedit, alteram ad regem Carolum VII. ejusdem mensis die 22. scripsit.

In hujus concilii convocatione spectabantur imprimis hæc: Ecclesiæ Græcæ cum Romana redintegratio, Hussitarum reductio, disciplinæ reformatio, & Christianorum principum conciliatio. Vix ad magna argumenta hæc admota manu, summus Pontifex Eugenius IV. ad cardinalem Sancti Angeli

Bullam

Bullam misit, in qua ei mandabat, ut, *quod concilii aderat Basileæ*, dissolveret, illudque, octodecim post mensibus, in urbe Bononia aperiendum remitteret; data est hæc Bulla die 12. Novembris, non autem 12. Februarii, ut conciliorum Collectores dicunt. Per alteram Bullam, 18. Decembris die, ad omnes fideles missam; declarabat Basileense concilium dissolutum & Bononiam translatum esse.

I. SESSIO. Id impedimento non fuit, quominus Basileense concilium, 14. Decembris die, suam primam sessionem haberet. Statutus fuerat in prodromis congregationibus, quoad expendenda & finienda negotia, per omne concilii tempus, servandus ordo. In eo distinctæ nationes ut in Constantiensi concilio, definitumque nationes, unam Italiæ, unam Galliæ, unam Germaniæ, Hispaniæ denique unam fore; mandatum præterea, ut in eundem modum tribunal, *deputatio* nuncupatum, & ex personarum, seu præsulum, seu simplicium doctorum pari numero conflatum institueretur; ut unumquodque tribunal, seu deputatio peculiare seorsim coetus haberet, non sine suis, præside, promotore & officiariis cæteris; ad hæc, ut personarum duodecim quarum tres e quaque deputatione, collegium crearetur judicaturum, dignane quæ proponerentur, negotia essent, an vero ea rejici oporteret; ut, cum in deputationum una, e suffragiis pluribus, esset aliqua decisa res, eadem ad tribunal reliquarum deputationum trium deferretur; ut, post harum trium deputationum iudicium, totius concilii præses eandem quæstionem in generali coetu proponeret, qui singulis hebdomadis habendus erat; ut demum, si decisionem coetus hic approbaret, ei tribueretur decreti vis, quod in proxima sessione solemnem in modum enuntiaretur.

In sessione prima quæ habita 14. Decembris die, cardinalis Julianus sermonem habuit in quo Patres, ut puram sanctamque vitam agerent, sinceram mutuo charitatem foverent, & ad Ecclesiæ rem incumberent, hortatus est. Lectum Constantiensis concilii super conciliorum celebratione decretum, convocationis Bulla Martini V. per quam cardinalem Julianum Basileensis concilii præsidem nominabat, & Papæ Eugenii IV.

nii IV. super hac ipsa re, ad eundem cardinalem Epistolâ. Convocationis concilii expositæ causæ sex; 1. ut hæreses extirparentur; 2. ut universus Christianus populus Catholicæ Ecclesiæ redintegraretur; 3. ut documenta super fidei veritatibus præberentur; 4. ut bella inter Christianos principes sedarentur; 5. ut Ecclesia in capite & in membris reformaretur; 6. ut, quoad fieri posset, vetus Ecclesiæ disciplina restitueretur. Instaurata Constantiensis concilii in eos decreta qui seu per occulta molimina, seu per apertam vim, concilium turbarent, itemque in eos qui, rationibus, cur id facerent, non expositis, ab eodem recederent. Denique, synodus decretum edidit enuntians sanctum Basileense concilium legitime congregatum esse, omnesque prælatos ad illud convenire debere.

In intervallo quod primam inter & alteram sessionem interfuit, cum exploratum esset id Eugenium Papam consilii coepisse, ut concilium dissolveret, ad rationem qua id impediretur collata opera. Galliarum episcopi Bituricem conveniunt, & regi Carolo VII. exposuerunt, quia Basileæ legitime convocatum concilium erat, ei se supplicare, ut suos ad Papam oratores mitteret, qui eum permoverent, ut illud concilium prosequeretur, eamque ejus regni præsulibus veniam daret, ut eo se conferrent; quod iisdem concessum fuit.

II. SESSIO, *die 15. Februarii ann. 1432.* In hac confirmata celebria decreta duo quæ in sessionibus quarta & quinta Constantiense concilium ediderat; & confecta fuere decreta duo. Per primum edicitur, synodum sancti Spiritus nomine congregatam quæ generale concilium constituit & militan-tem Ecclesiam repræsentat, suam proxime a Christo Domino potestatem habere, omninoque necesse esse, ut ei unusquisque, cujuscumque status & dignitatis fuerit, atque adeo Papa ipse in iis obediat quæ fidem, schismatis extirpationem, & generalem Ecclesiæ in capite & in membris reformationem spectant. In altero concilium declarat fore, ut, quicumque, ne Papa quidem excepto, hujus & cujusvis alterius generalis concilii sanctionibus & decretis obsequi recusaverint, cujus-

cujuscumque dignitatis & conditionis extiterint, poenitentiae subdantur punianturque. Editum fuit decretum hoc occasione nuntii quod allatum fuit Papam Eugenium ad concilii dissolutionem decretum tulisse, praetexentem Graecorum cum Latinis unionem non pati concilium praecipitari. In hanc ipsam rem cardinalis Julianus duas ad Papam Eugenium litteras dedit, ut eum adigeret, ne concilium dissolveret. Earum vero apostolicus stilus est, vi & libertate Christiana refertus; quae in iisdem ubique viget eminetque. 1. Solide refellit obductam a Papa causam, Basileense concilium scilicet non esse legitimum; ei proinde significat de Basileensis concilii auctoritate dubitari non posse, quin eodem tempore Constantiensis quoque concilii auctoritas impugnetur, quia horum conciliorum unum ab altero pendet; de hujus posterioris auctoritate neminem dubitare; alioquin, Joannis XXIII. depositionem non fore canonicam, non item legitimas Romanorum pontificum subsequetas electiones, & quod inde consequitur, ne ejus quidem electionem ipsam; 2. probat eum solvendi concilii potestate nequaquam pollere, quia Constantiense concilium definiit Papam generalis concilii decretis in rebus ad fidem, schismatis extinctionem, Ecclesiaeque in capite & in membris reformationem spectantibus parere debere, ac proinde, cum concilium in his tribus capitibus Papae superius sit, Eugenium debere in his ipsis capitibus seu casibus ei se subdere.

Concilii patres, cardinalis Juliani menti ac sententiis obsecundantes, synodicum responsum ad Papae legatos dederunt, in quo eadem principia ponunt, solidisque rationibus fulciunt; 1. scilicet, ecclesiae auctoritatem impugnare neminem posse; quicquid ea recipit, ab omnibus fidelibus esse recipiendum; eam unam & unicam infallibilitatis privilegio gaudere; adeoque eam unam & unicam posse leges ferre, quae omnes universim fideles obligent; 2. generalibus conciliis auctoritatem inesse ei prorsus aequalem qua pollet Ecclesia ipsa, quippe quae Ecclesiam ipsam Catholicam repraesentant, tenentque suam potestatem proxime a Christo Domino, quemadmodum expressis verbis Constantiense concilium definiit; generalia

neralia proinde concilia esse fallere & falli nescia, quandoquidem sunt Ecclesia ipsa, 3. Papam, licet ministeriale caput Ecclesiae sit, non esse tamen supra totum mysticum corpus, quia mysticum corpus hoc, vel quin habeatur Papae ratio, in fidei rebus errare non potest, cum Papa, tametsi corporis hujus caput, errare possit; quod experientia compertum est. Præterea corpus hoc ipsum Papas erroris in fide convictos deposuit; at e converso, Papa nunquam reliquum Ecclesiae corpus damnavit aut anathemate perculit. Cum tamen harum rationum soliditas Eugenium non permoveret, quin in suscepta sententia persisteret, ut concilium solutum vellet, hoc ipsum concilium se debere credidit ejus auctoritati suam oponere.

III. SESSIO, *Aprilis die 29.* Enuntiat hæc inter alia, præsens concilium legitime congregatum, a Spiritu sancto gubernatum, totaque generalis concilii auctoritate munitum commonere, rogare, obtestari & interpellare Papam Eugenium, ut omnino decretum revocet, quod ad præsens dissolvendum concilium tulit, eique adsit ipse per se, intra menses tres, siquidem per valetudinem potest, aut ad illud personas mittat quibus ejus nomine agendi plena potestas sit; quod si facere forte neglexerit, concilium pronuntiat se Ecclesiae necessitatibus provisurum, prout ei Spiritus sanctus dictaverit, & acturum ex jure.

IV. SESSIO, 20. *Junii die.* Publica fides Boemis data qui ad concilium mitterentur, ut, quoti voluissent, ad illud accederent, dummodo infra ducentos essent; iisque concilium absolutam securitatem concessit. Epistola ad eos data, de consilio gratulandi causa, quod in urbe Egra ceperant, ut ad concilium deputarent; quod proxime conciliationis spem præbebat. Quoniam vero Papa Eugenius tum ægrotabat, edito concilium decreto statuit, 1. ut, si sanctam sedem vacare contingeret, cardinales non alibi quam in concilio ipso Papam eligerent; Papa, celebrationis concilii tempore, novos cardinales creare non posset, quia magnus eorum numerus Ecclesiae gravis erat; ac, si quem creasset, creatio nulla declararetur; 2. ut nemo exemptus esset, quin ad concilium

cilium veniret, iusjurandum fidemve Papæ obstrictam prætexens; promissa hæc concilium nulla declarat.

V. SESSIO, die 9. Augusti. Instituti iudices tres quæ causas ad fidem spectantes, antequam definitivum iudicium a iudicio ferretur; tres item episcopi qui de omnibus causis ad concilium devolutis cognoscerent, iis exceptis quæ fidel essent. Per id temporis quod a sessione quinta ad sextam excurrit, habitæ sunt congregationes duæ; auditi quos Papa Eugenius miserat, legati quatuor. Tarentinus episcopus magnopere Papæ auctoritatem extulit, contenditque ad eum unum pertinere de conciliorum tempore, loco & celebratione statuere; Papam non posse Italiam deserere, nullumque non locum qui quidem ecclesiasticæ ditioni subesset, pro arbitrato exhibere. Responderunt ad hæc patres velle concilium legitime congregatum dissolvere; esse schisma in Ecclesia renovare velle; eos qui ita se gererent, contristare Spiritum sanctum & a suo ipsorum corde eundem expellere; unumque & unicum vinculum quod eum retinere potest, nempe charitatem disrumpere.

VI. SESSIO, die 6. Septembris. Quia Papa Eugenius, nec bullam revocaverat, quæ super concilii dissolutione versabatur, nec ipse per se, nec per procuratorem comparuerat; concilii promotores petierunt, ut, postquam ter ad Ecclesiæ januam accitus esset, contumax declararetur.

VII. SESSIO, 6. Novembris die. Renovatum decretum quod in sessione quarta editum fuerat, super Papæ electione, si forte sancta sedes vacaret, quodque enuntiat tum quidem haud eam cardinalibus veniam fore, ut sine concilii consensu, ad novi Papæ electionem procederent.

VIII. SESSIO, die 18. Decembris. Convenit iuridice in Papam agendum esse, ut contumax declararetur, & canonice poenæ in eundem adhiberentur; at ei concessa bimestris prorogatio, ut, quin diutius differret suam dissolutionis bullam revocaret; secus fore, ut in eum, sine alia nova citatione, ageretur. Decretum editum quo patres declaraverunt, quoniam sancta & catholica Ecclesia una est, & articulus hic ad fidem pertinet, non posse nisi unum & unicum generale

nerale concillium, catholicam Ecclesiam repræsentans, haberi; adeoque, dum Basileæ concilium constiterit, aliud alibi congregare non posse; quemlibet alium cœtum conciliabulum & schisma fore, omnesque qui eo se conferrent, excommunicationem *ipso facto*, & beneficiorum jacturam subitum.

Qui ex Boemia Basileam deputati venerant, obtulere concilio, die 16. Januarii ann. 1433. articulos quatuor per quos petebant, 1. ut sibi liberum esset eucharistiæ sacramentum, sub utraque panis & vini specie, tamquam ex utili consuetudine, omnibus fidelibus administrare; 2. ut omnia lethalia & præsertim publica peccata ab iis ad quos pertinet, ex Dei lege reprimantur, corrigantur & puniantur; 3. ut Dei verbum fideliter & libere a prælatis & diaconis qui huic officio idonei fuerint, enuntietur; 4. ut ne clero liceat, in gratiæ lege, ullam auctoritatem super bonis temporalibus exercere; tum declararunt sua omnia cum Catholicis dissidia ad quatuor hæc capita redigi; ac, si ea servare finerentur, se quidem paratos esse se Ecclesiæ addere, omnibusque legitimis superioribus obedire. Hi quatuor articuli in peculiari congregatione ad examen vocati fuere, statuitque concilium deputatos in Boemiam mittere.

IX. SESSIO, die 22. Januarii. Concilium remunerari volens Sigismundi Imperatoris erga se sollicitudinem studiumque, qui nempe suis omnibus subditis per patentes litteras significaverat se Basileense concilium in suum patrocinium recipere, nec passurum, ulla prorsus ratione, ejus auctoritatem aut libertatem lædi, declaravit, quicquid Papa in Sigismundum Imperatorem ageret, nullum nulliusque momenti fore.

X. SESSIO, die 17. Februarii. Concilii promotores petierunt, ut Eugenius contumax declaretur, quippe qui obfirmato animo Bullam revocare nollet, quam ad concilii dissolutionem ediderat. Ad deliberandum super hac re, temporis non nihil captum, novæ apud Eugenium sollicitationes adhibitæ; Imperator Sigismundus Juliani cardinalis precibus

cibus suas addidit; cæteri principes & peculiariter Galliarum rex, patrocinii quod concilio concedebant, specimina præbuerunt.

XI. SESSIO, *die 27. Aprilis.* Statutum fuit, ut, si Papa negligeret, decimo quoque anno, concilium cogere, prout Constantiensis concilii in nova sessione decretum enuntiat, convocandi jus ad prælatos devolveretur, quin eos oporteret in id veniam a Papa petere, & quin id Papa ipse impedire posset. Declaratum quoque differendi concilii prohibitionem, a Constantensi concilio pronuntiatam in hæc verba, *nullatenus prorogetur*, ita absolutam esse, ut Papam obliget; ac proinde concilium reapse coactum differri, transferri, intermitteri a Papa non posse, nisi patrum duæ tertiæ partes in id consenserint. Hæc inter, Eugenius Papa legatos ad concilium mittere voluit, qui ejus nomine eidem præessent; at eos admittere concilium renuit, utpote quibus Eugenius plenam cum concilii patribus decidendi potestatem tribuerat; quod omnino patres ipsi pati noluerunt, quia id erat, aiebant, legatis aliquid contra concilii sententiam definiendi libertatem conferre, & quia legati veniebant novum potius concilium celebraturi, quam quod reapse habebatur, confirmaturi, quoniam Eugenius concilium, quod Basileæ habebatur, non agnoscebat; ex quo illud consequens foret concilium hoc hætenus legitimum non fuisse.

XII. SESSIO, *die 13. Julii.* Questum est concilium de Papæ mala fide, cujus agendi ratio, quemadmodum ferebatur, eo spectabat, ut conciliorum auctoritatem deprimeret; eum ergo, 1. per decretum, patres monuerunt, ut, intra sexaginta dies, initum concilii transferendi consilium revocaret, eam secus poenam subiturnus, ut tamquam contumax spectaretur; 2. renovarunt, itidem per decretum, electionum jus, ab Apostolis institutum, & a Nicæno concilio primo, in quarto & quinto canonibus confirmatum; prohibetur proinde Papa aliis reservationibus uti quam iis quæ in jure continentur, quæque ad terras a Romana Ecclesia pendentes pertinent; quia multiplicatis in dies singulos reservationibus, electiones tandem ad nihilum redigerentur. Iis qui eligendi

jure gaudent, decretum mandat, ut eos tantum eligant, qui ecclesiasticas dignitates replere valeant; qui scilicet, provecta ætate, bonis moribus, in sacris ordinibus constituti sint; & simoniacæ electiones interdicuntur, nullæ declarantur, quique eas ediderint, eligendi jure privantur. Hortatur concilium principes, ne suam existimationem in electionibus interponant, aut libertati noceant, quæ in iis dominari debet. Irritatus Eugenius Papa abrogavit, per Bullam, decreta omnia quæ concilium in eundem tulerat, & peculiariter hujus sessionis decretum primum; edi jussit, suo nomine, litteras ad omnes fideles missas, quas tamen deinde improbavit. Aiebat in iis, si quando Papam inter & concilium super aliqua re non conveniat, Papæ esse legem imponere, quippe qui supra concilia potestate polleat, nisi id agatur, ut aliquod fidei caput determinetur, aut nisi periculum subsit, ne, quia minime fieret, quidquid mandatum esset, totus Ecclesiæ status turbetur; in qua facti specie, potius concilii sententiæ standum esset; Basileenses patres in errore versari, qui, omnibus in rebus, se supra Papam esse censerent; opinionem hanc hæresin esse.

XIII. SESSIO, 11. *Septembris die.* Promotores petierunt, ut, quandoquidem duorum mensium terminus Papæ concessus ad finem vergebat, Eugenius contumax declararetur; verum ad Bavari Ducis preces, Imperatoris nomine, alii triginta dies eidem concessi.

XIV. SESSIO, 7. *Novembris die.* Imperator Sigismundus huic ipse adsuit. Nova trium mensium prorogatio Papæ concessa, ea conditione, ut intra id temporis, concilio adhæreret, & quicquid, tam ut illud dissolveret transferretque, quam contra duodecimæ sessionis decretum egerat, revocaret, & quidem per actum qui probe enucleatus, omnisque ambiguitatis expers esset. Hoc consilio, editæ formæ tres ad quas Papa hanc revocationem exigeret.

XV. SESSIO. Hæc quoque, Imperatore præsentē, habita. In ea editæ ad provincialium conciliorum convocationem constitutiones plures; mandatum scilicet, ut bis, aut saltem semel, annis singulis cogerentur; in iis ederetur ad
omnes

omnes adfistentes cohortatio, ut vitam sui status sanctitati consonam agerent, ut populum dominicis festisque diebus singulis edocerent, ut Synodalia, super administrandorum sacramentorum ratione, statuta legerent; mandatum præterea, ut de cleri vita & moribus inquireretur, &c.

Quia Papa Eugenius, Imperatore sollicitante, promiserat fore, ut se ipse Basileensibus patribus adderet, dummodo, quicquid in eum egerant, revocarent, ejus bonis animi præparationibus uti libuit. Ergo Galliarum regis & Burgundiæ ducis oratores ad eum missi qui propositam compositionem ad exitum perducerent; adeoque Papa selegit cardinales quatuor qui una cum cardinali Juliano concilio præessent; bullas quas ad concilii dissolutionem emiserat, revocavit, aliamque edidit formulæ, quam concilium ad eum miserat, consentaneam. Enuntiabat hæc eum, tametsi Basileense concilium legitime congregatum abolevisset, nihilominus, ad gravia quæ suborta erant, evitanda dissidia declarare concilium jam inde ab exordio legitime continuatum fuisse & in posterum continuari debere; illud approbare eique favere quoad ea quæ mandaverat & definierat, ac declarare, quam ipse fecerat ejusdem dissolutionem, nullam esse. Id agens Papa, inquit Bossuetius, Basileensi concilio, universæque quam concilium representabat, Ecclesiæ, honorem præstitit; in eundemque modum, illud supra se posuit, siquidem, in observantiæ erga ejus mandata argumentum, decreta revocavit, quæ cum tota suæ sedis auctoritate protulerat.

XVI. SESSIO, *die 5. Februarii an. 1434.* Lectæ, coram Imperatore, Eugenii ad concilii approbationem revocatio, ejusque quam perficere voluerat, dissolutionis revocatio. Aprilis die 24. ad Eugenii Papæ legatos concilii corpori addendos habita congregatio.

XVII. SESSIO, *Aprilis die 26.* Legati jurare jussi se, ad concilii gloriam comparandam, studium & operam ex animo collaturos, ejusque decreta servaturos, eaque potissimum quæ ad Constantiensis concilii sessiones quartam & quintam pertinebant. Declaratum est haud fore, ut in præsides reciperentur, nisi ea conditione, ut solum auctoritate a con-

cilio pendente gauderent, absque ulla coactiva jurisdictione, suasque conclusiones, prout a concilio decifum esset, pronuntiare deberent; editumque decretum enuntians fore, ut, si forte legati, quod a quatuor deputationibus definitum esset, id & ipsi statuere nollent, concludendi jus ad eum ex episcopis devolveretur, qui præsidi proximus assideret, ob eam causam, quod generalis concilii leges auctoritatem non aliunde quam a concilio ipso mutuuntur; quodque jus quo Papæ legati gaudent, ut conciliis præsent, in iisque pronuntient, mere honorarium est.

Consuli potest, super hoc argumento, P. Alexander in sua octava super Basileensi concilio Dissertatione, in qua demonstrat, tametsi Papa in conciliis majore quam quivis alius, auctoritate polleat, quippe qui iis ipse per se, per suosve legatos præest, explicat in iis decreta, horumque executionem præcipit; non proinde tamen consequens fieri œcumenici concilii auctoritatem ita ab ea pendere qua Papa pollet, ut ejus ipse decreta, pleno jure, mutare & abrogare possit; eum quidem certe primum concurrere, at ejusdem auctoritatem non nisi per cæterorum omnium concilii membrorum consensum, robore vique pollere; ac definitionum vim ipsam non a supremo pontifice derivari, sed ab omnium, ejus nempe & cæterorum consensu pendere; & quemadmodum Papa S. Leo in sua ad Chalcedonensis concilii patres Epistola profitetur, quæ Cardinalis Cusani sententia est.

XVIII. SESSIO, *die 26. Junii.* Huic Imperator non adfuit; Basileam scilicet urbem deseruerat. Instaurata quartæ & quintæ Constantiensis concilii sessionum decreta. Ioannes, Antiochenus patriarcha, quoddam concilio scriptum obtulit eo spectans, ut generalium conciliorum auctoritatem, eorumque supra Papas superioritatem statueret.

XIX. SESSIO, *7. Septembris die.* Græci oratores quos Imperator Joannes Paleologus miserat, huic adfuere. Actum est de negotiis pluribus quæ eos afficiebant; proposita multiplex concilii ex duabus Ecclesiis habendi ratio; decifum, ut legati Constantinopolim mitterentur, qui Græcos adigerent, ut urbem Basileam acceptarent; decretum editum, ordina-
rios

rios hortandi causa , ut idoneos viros mitterent ad Dei verbum in locis nuntiandum in quibus Judæi & Infideles existerent ; statutumque , ut , in hanc rem , duo in singulis universitatibus hebraicæ , arabicæ , græcæ & chaldaicæ linguarum professores adessent.

XX. SESSIO, *die 23. Januarii ann. 1435.* Habita fuit ex Ecclesiæ in capite & in membris reformationis consilio. Editum est in cleri incontinentiam , videlicet in publicos concubenarios decretum ; enuntiat hoc fore , ut suorum beneficiorum fructibus priventur ad menses tres ; si parere noluerint , ulli beneficio possidendo impares declarentur ; si post exhibita resipiscentiæ specimina , restituti reciderint , ecclesiasticis dignitatibus inepti , absque regressus spe , declarentur. Decretum alterum super excommunicatis versatum est. Non est tamquam talis vitandus , inquit concilium , vel in sacramentorum administratione , quispiam , ecclesiasticarum quarundam sententiarum seu censurarum prætexta specie , cum hæ quidem generatim solummodo latæ sunt ; ac nisi ejusmodi censura seu sententia nominatim & peculiariter in certam personam lata sit , & a competenti iudice pronuntiata , denique peculiariter significata.

XXI. SESSIO, *die 9. Junii.* Editum est in annatas decretum , quarum origo non altius quam ad Clementem V. ascendit. Mandat concilium , ut , quod , in Romana curia , electionum , provisionis , collationis & præsentationis ad laicos pertinentium confirmationem , ecclesiarumque cathedralium & metropolitandarum , dignitatum & beneficiorum ecclesiasticorum investituram spectat , nulla retributio ob bullas , sigillum , annatas communes , cujuscunque consuetudinis aut privilegii specie , exigatur ; uno verbo , concilium , sub poenis in simoniacos præscriptis , annatas omnino vetat ; atque adeo hanc clausulam addit : si , quod Deus avertat , Romanus pontifex qui ad perficienda & servanda generalium conciliorum statuta cæteris exemplo præire debet , Ecclesiæ , contra præsens mandatum aliquid agens , scandalo esset , eum ad generale concilium deferri oportere.

Animadvertendum est editum fuisse decretum hoc, quo tempore generale concilium erat, iis ipsis fatentibus qui maxime eidem repugnant. Concilio significationes super hac re factas voluit Eugenius, edixitque se consensurum, ut annatæ abolerentur, si concilium sanctæ sedis necessitatibus consulere voluisset. Legatis respondit cardinalis Julianus, veteres pontifices magna charitatis opera, quin ullum proventum ei qui annatarum est, parem perciperent, edidisse; conciliumque sanctæ sedis rationibus provisurum, si Papa, quod in eo erat, ejus decreta servare vellet; porro in annatas decretum non alio referri, quam ut simonia eliminaretur. Tertium decretum fuit *de pacificis possessoribus*. Enuntiat hoc eos qui beneficii, ad triennium, pacifici possessores fuere, postquam per legitimum titulum in illud ingressi sunt, in sua possessione turbari non posse. Hæc in beneficii negotio legitima præscriptio est, quæ quidem a Basileenfi concilio in Pragmaticam & Concordatum migravit, & triennalis possessoris regulam effecit. At possessio, ut hunc effectum fortiatur, debet, 1. colorato titulo niti, quem scilicet is contulerit, qui potestate gaudet, & quin vitii quicquam appareat; 2. continuata esse in eadem persona; 3. pacifica esse, quin ulla extiterit judiciaria intermissio, per contestationem in causa, nisi contendentem vis major, quin ageret, impedierit. Decretum quartum ad divinum officium spectavit. Concilium vult illud horis congruis, & per æris campani sonum innotescentibus, celebrari, concini graviter, decenter, edita. potissimum ad cujusque versiculi dimidium, pausa, &c. Confecta fuere super eodem negotio decreta plura, & peculiariter super modestia qua ecclesiastici divinum servitium celebrare debent.

XXII. SESSIO, 15. *Octobris die*. Damnatus liber, a Religios. Augustiniano confectus, qui nonnullas propositiones ediderat in quo humanæ in Christo naturæ ea tribuebat, quæ divinæ tantum conveniunt.

XXIII. SESSIO, *die 25. Martii ann. 1436*. Plures editæ super summi pontificis electione ejusdemque fidei professione constitutiones. Concilium, ut Constantiensis, quoad cardina-

dinales, articulos exequeretur, eorum numerum ad viginti quatuor redegit, ne quid incommodi ob eorundem æquo majorem copiam Ecclesia subiret, electionibus modum statuit, eas volens liberas fore. Omnes expectativas dictas, gratias, mandata & reservationes beneficiorum quæ Romani pontifices suo ipsorum emolumento addicebant, nulla declaravit. Hanc scilicet beneficiis in antecessum providendi rationem, itemque has anticipatas gratias Basileense Concilium proscribere voluit. Omnes hæ leges, canonica forma, editæ, in plenaque sessione enuntiatae fuere.

XXIV. SESSIO, *die 14. Aprilis.* Legati duo sollicitarunt, Eugenii nomine, concilii patres, ut locum ad concilium quamprimum eligerent; dixeruntque, si de hujus loci delectu cum eo consentirent, ipsum promittere, se ad sumptus Græcorum imperatori, totique ejus comitatui suppeditandos, de suo, scutorum millia sexaginta contributurum. De decreto quoad electiones & annatas acerbè conquesti sunt; at patres responderunt illud via & ordine factum esse.

Vicesimam quartam inter & vicesimam quintam sessiones, habita congregatio cui præsules ad tercentos usque quinquaginta septem, inquit Abbas Panormitanus, in sua hujus concilii Historia, interfuerunt; & in qua constitit e scrutinio duas & amplius suffragiorum tertias partes ab ea stare sententia, ut concilium Basileæ haberetur, modo Græcis ita placeret; si minus, daretur opera, ut ad Avenionem urbem approbandam permoverentur, aut, ad extremum, res ad Sabaudiam redigeretur, qui locorum unus erat quem Græci ipsi proposuerant. Itaque ad Eugenium Papam misit concilium deputatos duos qui vehementer eum obsecrent, ut operam conferret ad magnum hoc opus perficiendum, Græcorum redintegrationem scilicet, per quam extrema œcumenico concilio manus imponeretur. Cum Romam pervenissent deputati, Papam obtestati sunt, ut ad concilium veniret ipse per se, ubi ex condito ad indulgentiarum expeditionem, decimarumquæ impositionem, per quas necessariis sumptibus subveniretur, incumberet; at renuit Eugenius super his petitionibus Bullas edere.

Ex alia parte, Papæ legatis id erat consilii, suis ut consiliis concilii patres discinderent, eorumque majorem partem ad petendum traherent; ut concilium ad Græcorum reductionem, Florentiæ, Mutinæ, vel in alia Italiæ urbe, non autem in locorum ullo quæ proposita fuerant, & in quibus potestatis ad dominandum haud satis Papæ suppeteret, haberetur; at eorum omnia molimina inutilia fuere, quæ nempe solum exiguum patrum numerum pervicerunt, duabus & amplius tertiis partibus in eo quod statutum fuerat, persistentibus.

XXV. SESSIO, *Maji die 7. ann. 1437.* A concilio decretum editum quo statutum, ut œcumenicum concilium in quo de Græcorum cum Latinis conciliatione ageretur, Basileæ, aut Avenione celebraretur; taxatique omnis generis ecclesiastici, ut decimam suorum quisque reddituum partem ad expensas in id necessarias contribuerent. Basilea quidem urbs, ut dicatur quod res est, nimium Græcis dissita videbatur; at, ex alia parte, concilii patres quibus Eugenius Papa suspectus admodum erat, verebantur, ne, translationis specie, Papa rursus concilium dissolvere aggrederetur, illudve in locum transferret, in quo ad reformationem incumbendi libertas non esset. Et, quia Græcis Italia magis congruebat, eratque Ferraria Papæ commodior, Basileenses patres id unum obtulere, ut concilium Avenionem, seu in Sabaudia urbem aliquam transferretur, quippe qui scirent Gallia quæ propius illinc abest, quæque iis favebat, patrocinium sibi præstare; ejusmodi fuit omnium Papam inter & concilium altercationum causa. In hac sessione, secure concilium placita duo; major numerus illud Avenione coactum volebat; cæteri, iique pauciores, se legatis addentes, decretum edidere, concilii nomine, ut illud Florentiam transferrent. Confirmavit statim Eugenius decretum hoc per Bullam quæ concilium Ferrariam transferebat; atque, ut impediret, ne in urbe Basilea concilium peristeret, Venetiis triremes parandas curavit, ut iis se opponeret quas concilium ad Græcos suscipiendos missurum erat. Græcorum oratores, cum eas triremes una cum legatis tribus quos Papa in Orientem mittebat,

bat, conscendissent, iis citius qui a concilio mittebantur, Constantinopolim pervenerunt; cumque paulo post advenissent concilii triremes, has conscendere Græcorum imperator noluit. Basileenses patres de agendi ratione quam Eugenius inierat, certiores facti, ei pro viribus obistere statuerunt. Interea cardinalis Julianus a concilio recessit; illud enim noluerat ejus consilium sequi, quod ejusmodi erat, ut Græcis qui Venetias pervenerant, obviam mitterentur legati qui eos una cum legatis Basileam perducere conarentur. Basileense concilium, ad vicesimam sextam sessionem usque, tamquam vere œcumenicum, vulgo spectatur. Sane a decima quarta, 7. Novembris die ann. 1433. habita in qua Papa Eugenius, suam dissolutionis bullam revocans, concilio se addiderat, ad usque vicesimam quintam, & hanc ipsam, Maji die 7. an. 1437. habitam, quod annorum trium spatium est, Basileensis concilii patres prosecuti sunt sessiones suas, superque gravioribus negotiis decreta edidere.

XXVI. SESSIO, *die 31. Julii.* Confectum in ea decretum in quo patres, iis expositis quæ gesserant per annos sex, ut Ecclesiam in capite & in membris reformarent, conquerentes Eugenium nihil alud interim cogitasse, quam ut eorum consiliis adversaretur, Papam interpellarunt, ut intra sexaginta dies vel ipse per se, vel per procuratorem ad concilium accederet. At Eugenius, ne dum diei sibi a concilio dictæ rationem habuit, ad Basileensis concilii translationem aut dissolutionem bullam dedit, vetans, gravibus indictis poenis, ne quis synodicus actus ea in urbe ederetur, nisi per dies triginta in id impendendos, ut cum Boemis oratoribus qui tum ibidem aderant, ageretur; eodemque tempore in urbe Ferraria concilium indicit. Eo Christianam rempublicam universam accivit; & ejus convocatio male in Gallia recepta fuit; rex Carolus VII. episcopos vetuit Ferrariam ire.

XXVII. SESSIO, *27. Septembris die.* Nulla declarata est duorum cardinalium promotio quam sine concilii consensu Papa nuper ediderat.

XXVIII. SESSIO, *prima Octobris die.* Cum sexaginta dies qui Papæ, ut concilio se sisteret, dati fuerant, quin ejus

nomine quispian ſe proderet, excurriffent, contumax declaratus fuit; mandatumque, ut in eundem procederetur. At Papa ſuam ea ipſa die Bullam, *Doſtoris Gentium*, per quam Baſileæ concilium Ferrariam transfert, emiſit.

XXIX. SESSIO, *die 12. Octobris.* Rejeſta eſt Papæ ad concilii Ferrariam translationem Bulla, per graviffima rationum momenta. Significatum ſcilicet Avenionenſem urbem Græcis recipiendis peropportunam eſſe, quia erat mari proxima, & quia Græcis ipſique Eugenio probata fuerat; eum ipſum aſſenſum fuiſſe, ut triremes Avenione pararentur, ubi Græci expectarentur, interim vero Cónſtantinopolim alias quæ a concilio miſſas anteverterent, triremes miſſe; hanc porro diſiſionem Græcis ſcandalo non eſſe, novumque ſchismatis incendium non excitare non poſſe. Poſt ſeſſionem hanc Papa ſuum in urbe Ferraria concilium habuit, & poſt hanc ipſam cardinalis Julianus, quæ nonnullorum ſententia eſt, a concilio receſſit.

XXX. SESSIO, *die 23. Decembris.* In hac editum ſuper communionem ſub utraque ſpecie decretum; declaratumque fideles qui ſacerdotes non ſunt, nullo divino præcepto ad eucharistiæ Sacramentum ſub ambabus ſpeciebus ſumendum adigi; dubitandum omnino non eſſe, quin Chriſtus Dominus ſub unaquaque ſpecie prorfus integer totuſque ſit; & conſuetudinem in eo poſitam, ut laicis communio ſub una tantum ſpecie tribuatur, habendam eſſe legis loco, quam nemo damnare aut mutare ſine Eccleſiæ auctoritate debet.

XXXI. SESSIO, *die 24. Januarii ann. 1438.* Edita decreta duo. Primum mandat, ut omnes cauſæ ſuis in locis finiantur, exceptis cauſis majoribus, &c. Interdictio, ne ad Papam appelletur, omiſſo Ordinario. Revocat alterum omnes expectativas, ut vocant, gratias ſeu conceſſas ſeu in poſterum concedendas, ea Papæ data venia, ut ad beneficium unum provideat in eccleſiis in quibus decem præbendæ ſunt; & quibus in eccleſiis præbendæ quinquaginta ſunt, ad duo; mandat præterea, ut adſit in cathedralibus eccleſiis omnibus theologalis, & is quidem, canonicus, doſtor aut baccalaureus in theologia, qui per annos decem in privilegiata univer-

universitate studuerit; ut, in quaque cathedrali vel collegiata ecclesia, graduatis, doctoribus, seu licentiatis, seu baccalaureis in facultatum aliqua, præbendarum tertia pars tribuatur; ut in villis muratis parochi saltem magistri in artibus sint; & ut regularia beneficia regularibus conferantur. Concilium insuper Papam Eugenium contumacem declarat, ab omni tam spiritali quam temporali jurisdictione suspendit, pronuntiâtque, quicquid egerit, nullum fore. Tum quidem cardinalis Arelatensis concilio præerat.

XXXII. SESSIO, *die 24. Martii.* Expunxit concilium rejecitque Ferrariensem coetum, tamquam schismaticum indignumque qui *concilii* nomen ferret, & quicquid actum in eo erat, abrogavit. Editi in Eugenium articuli octo qui enuntiant catholicæ fidei veritatem esse, generale concilium esse Papæ superius; idem sine concilii consensu dissolvi aut transferri non posse; & hæ quidem propositiones tamquam fidei articuli statuuntur.

XXXIII. SESSIO, *die 16. Maji, ann. 1439.* Dum episcopi numero plures sensim Basilea recessissent, in hac sessione non nisi viginti e Gallicæ & Germanicæ nationum episcopis aut abbatibus extiterunt; at absentium episcoporum sedes occuparunt eorum procuratores, aut archidiaconi, præpositi, priores, doctores, supra quadringentos. In ea statuta, per decretum, ac tamquam totidem fidei articuli, hæ propositiones tres. 1. Est catholicæ fidei veritas, sanctum generale concilium supra Papam supraque quemvis alium potestate pollere. 2. Generale concilium, legitime congregatum, nec dissolvi, nec transferri, nec ad tempus prorogari potest, auctoritate Papæ, sine ejusdem concilii consensu. 3. Quicumque pertinaciter his veritatibus obluâtur, hæreticus censeretur. Habita est generalis congregatio, in qua ad Papæ depositionem consilia inita. Hoc ipso anno Panormitanus archiepiscopus, abbatis Panormitani nomine notus, suique temporis omnium celeberrimus canonista, elaboravit suum de Basileensis concilii auctoritate Tractatum in quo probat, 1. concilium hoc vere œcumenicum concilium esse; 2. Eugenii in jus vocandi, in eumque e juris regulis agendi potestata-

teſtatem eidem eſſe; 3. hoc idem concilium nihil niſi e juſti-
tia contra hunc Papam feciſſe. At, deinceps, hic idem Pa-
normitanus ſuis in ſententiis inconstantiae multum oſtendit;
fuit enim Eugenio Papae modo favens, modo contrarius.

XXXIV. SESSIO, die 25. *Junii*. Conſtabat concilium
e praelatis triginta novem, tercentisque ſecundi ordinis ec-
cleſiaſticis. Papa Eugenius iterum in juſ accitus, & tam-
quam contumax judicatus. In eum pronuntiata eſt depoſi-
tionis ſententia, in qua vehementiores acrioresque adhibita
notae. Depoſitionem hanc improbarunt Gallia, Anglia &
Germania. Agebatur, eadem die, Florentiae Graecorum &
Latinorum unio.

XXXV. SESSIO, die 2. *Julii*. Conſultum eſt, eligere-
tur, necne, ſtatim novus Papa, captumque, ut id differre-
tur ad menſes duos.

XXXVI. SESSIO. Decretum in hac editum quo declara-
tum, opinionem Immaculae Conceptionis B. Virginis eſſe
opinionem piam, Eccleſiae cultui, catholicae fidei rectaeque
rationi conſentaneam; mandatumque, ut Conceptionis fe-
ſtum die 8. Decembris celebraretur. Edidere deinde concilii
patres ſuae agendi rationis apologiam, ut eſſet ad decretum,
quod Papa Eugenius in eos tulerat, reſponſi loco.

XXXVII. SESSIO, 28. *Octobris die*. In hac ſtatutum, ut
futuri Papae electio in concilio, non alibi fieret, & quidem,
a cardinali Arelatenſi, Praeſide, Praelatisque triginta duobus;
ac, niſi duae tertiae partes conſentirent, electio nulla eſſet.

XXXVIII. SESSIO, 30. *Octobris die*. Nominati concla-
vis officarii; electus fuit, die 5. Novembris, Amadeus,
Sabaudiae dux, qui tum in Ripallenſi ſolitudine, in quam ſe-
ceſſerat, una cum ſuis eremitis degebat.

XXXIX. SESSIO, 17. *Novembris die*. Ad Amadeum de-
ſignati viri viginti quinque, qui eum rogarent, ut in ele-
ctionem ſuam conſentiret; cumque is, aegre licet, aſſenſum
praeſuiſſet, *Felicis V.* nomen ſumpſit. Concilium manda-
vit, ut eum tamquam Papam fideles omnes agnoſcerent.

XL. SESSIO, *die 26. Februarii ann. 1440.* In ea confirmata est Amadei electio, in eosque omnes pronuntiata excommunicatio, qui eum Papæ loco non haberent.

XLI. SESSIO, *die 23. Julii.* Damnata est Eugenii Papæ sententia, qui Felicem ejusque fautores hæreticos declaraverat. Die quæ proxime hanc sessionem secuta est, Felix ad concilium et cæremoniæ legibus venit. Consecratus fuit episcopus a cardinali Arelatensi, magnaque cum solemnitate coronatus Papa. Suam populo benedictionem impertitus est, & indulgentias concessit. Ludovicus, Sabaudiaë dux, Amalei filius, pluresque e Germania & ex Helveticis pagis proceres huic cæremoniæ adfuerunt.

XLII. SESSIO, *die 4. Augusti.* Quia nullo Felix proveniens, suæ dignitatis ergo, fruebatur, propterea quod S. Petri patrimonium ab Eugenio possidebatur; ei proinde facultas data, ut e beneficiorum redditibus, per quinque priores sui pontificatus annos, quintam, & per sequentes quinque, decimam partem exigeret; operamque dedere patres apud sæculares principes, ut ab iisdem agnosceretur. Electio hæc novo schismati causam præbuit. Stabant alii a Felice, ab Eugenio alii. Galli porro, quamvis Basileense concilium reciperent, & Florentinum rejicerent, agnovere tamen semper Eugenium; in ejusque depositionem consentire noluerunt, veriti, ne mala quæ præcedens schisma pepererat, renovata viderent. Vetuit etiam per edictum Carolus VII. ne qua censure ratio, quas Papa Eugenius in Basileense concilium, quasque hoc ipsum concilium in Eugenium tulerat, haberetur. Angli pariter & Scoti, tametsi Basileense concilium agnoscerent, in obedientia perstiterunt; at Alphonsus, Aragoniæ rex, Pannoniæ regina, Bavarix & Austriæ duces Felicem agnoverunt. Universitates Parisiorum, Germaniæ, & Cracoviæ ab eo fuerunt, & scripta plura ad Basileensis concilii auctoritatem propugnandam elucubrarunt.

XLIII. SESSIO, *Kalendis Juliis, ann. 1441.* Decretum editum ad festum Visitationis B. Virginis, 2. Julii die celebrandum. Fuerat hoc institutum per Bullam Bonifacii IX. grassian-

grassante schismate; at nulla fit de Papa Felice mentio, quia plures eum principes non agnoscebant.

XLIV. SESSIO, *die 9. Augusti.* Edita constitutio, ut acta & personæ concilii in tuto ponerentur.

XLV. SESSIO, *menſe Majo ann. 1443.* Decretum¹, ut, intra annos tres, generale concilium quod Basileensis proſectio eſſet, in urbe Lugduno celebraretur; & poſt ſeſſionem hanc, patres mutuo receſſerunt. Perſtitit concilium hoc quo de hætenus, annorum duodecim ſpatio, videlicet, a die 19. menſis Maji ann. 1431. ad ejusmodi menſem uſque ann. 1443. & ſpatio annorum ſex ad viceſimam quintam ſeſſionem uſque.

Super Baſileenſis concilii œcumenica auctoritate, vel, ut œcumenicitate, ita digladiati ſunt inter ſe theologi & canoniſtæ, ut abirent in opiniones omnino quinque. Illud alii, quam late patet, œcumenicum cenſent; alii prorſus omnique ex parte rejiciunt, quia ſummus Pontifex Eugenius IV. mandavit, ut ſtatim a prima ſeſſione diſſolveretur, revocavitque facultatem quam Cardinali Juliano contulerat, ut ejus loco eidem præeſſet. Sunt qui putent concilium hoc œcumenicum eſſe, ſaltem ad decimam ſextam ſeſſionem uſque, in qua Eugenius IV. per ſuas litteras xviii. Kalendas Januarias ann. 1433. datas declarat Baſileæ generale concilium, legitime inchoatum, legitime quoque ab initio continuatum eſſe, perinde ac ſi nunquam ſolutum fuiſſet: *Generale concilium Baſileenſe legitime inchoatum, a tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitime continuatum fuiſſe perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet.* Subdit Papa ſe revocare & abrogare bullas tres quas ad concilii diſſolutionem dederat, illudque tamquam vere generale concilium obſervantia proſequi: *Sacrum generale concilium Baſileenſe pure & ſimpliciter & cum affectu ac omni devotione & favore.* Alii Baſileenſis concilii œcumenicitatem protrahunt ad viceſimam quintam ſeſſionem uſque, eam nempe quæ diſiſionem inter patres coortam vidit; eam tandem alii tum ſolum deſuiſſe volunt, cum concilium Ferrariam translatum fuit.

Qui postremam hanc opinionem cum P. Alexandro propu-
 nunt, (*Dissert. VIII. de Conciliis Senensi & Basileensi, Tom.*
II. Histor. Ecclesiast. in Fol. p. 503. & seq.) nituntur ratio-
 nes quæ sequuntur. 1. Confirmavit Eugenius Papa Basi-
 le concilium ejusque decreta ad vicesimam octavam sessio-
 nis usque, quo illud tempore Ferrariam transtulit. Constat
 ex ejus litteris XI. Kal. Aug. ann. 1446. Roma datis, &
 Leodiensem & Bononiensem episcopos, ad Joannem de Car-
 pal, apostolicæ cameræ auditorem, & ad Nicolaum Cusa-
 ra, Leodiensem archidiaconum, sanctæ Sedis, in Germa-
 Nuntios missis. En harum Papæ Eugenii litterarum ver-
 ba ipsa: *Cum Fridericus, rex romanorum*
non sacri Romani imperii Electores nobis
exposuerint maxime convenire, ut auctoritas
generalium conciliorum manuteneatur & conservetur,
brevis optimum fore decreta Basileensis concilii per
Germanicam nationem acceptata, a nobis & apostolica
cum executorum necessaria deputatione recipi, approbari,
firmari; quod ut efficere dignaremur, instanter & humili-
supplicarunt: Nos ipsorum, Regis & Electorum supplica-
tionibus inclinati, ad imitationem SS. Patrum predecessorum
nostrorum sicut illi generalia concilia suis temporibus
instituta atque canonice celebrata recipere, complecti & ve-
nerari consueverant; SIC GENERALIA CONCILIA CON-
STANTIENSE ac BASILEENSE AB INITIO USQUE
TRANSLATIONEM PER NOS FACTAM, absque ta-
li præjudicio juris, dignitatis, & præminentie sanctæ Sedis
apostolicæ, ac potestatis sibi, & in eadem canonice sedenti, in
persona B. Petri a Christo concessæ, cum omni reverentia &
veneratione suscipimus, amplectimur & veneramur. Iis ipsis Nun-
tibus quibus nulla non legatorum a latere potestas erat, Papa
mandavit, ut Basileensis concilii decreta quæ quidem in Ger-
mania recepta erant, ejus & apostolicæ sedis nomine confir-
ment. Videri possunt hæ litteræ in Raynaldi ecclesiasticis
scriptis, ad ann. 1446. num. 3.

2. Nicolaus V. Eugenii Papæ successor, in Bulla, ut pa-
 quam Spoleti dedit xiv. Kal. Jul. ann. 1449. Basileensi
 cœtui

cœtui *concilii* nomen tribuit; quod profecto non fecisset, si nihil aliud fuisse quam conciliabulum, non autem verum concilium credidisset.

3. Nicolaus ipse V. unus fuerat e legatis ab Eugenio ad Germaniæ prælatos & principes missis, ut Basileensis concilii decreta ejus nomine confirmarent. Quæ ergo ejus Papæ super hoc concilio sententia, quæ mens esset, probe noverrat, ad eamque tum ante tum post suam ad summum pontificatum electionem se conformavit.

Videnda sunt in præsentia, quæ Itali, & peculiariter Lucas Holstenius, S. Petri in Vaticano canonicus; Basileensi concilio opponunt, & ad ea respondendum.

1. Basileense concilium a prima statim sessione dissolvit Eugenius Papa, ne dum sua confirmatione decoravit illustravitque.

Responsio. In promptu responsio est, Papam Eugenium scilicet, quod modo diximus, confirmasse concilium ad vicesimam octavam sessionem usque, & bullas per quas illud dissolverat & damnaverat, revocasse.

2. Post legatorum sanctæ sedis discessum, Basileense concilium evasit concilium acephalum, quandoquidem Papa nec ipse per se, nec per suos legatos eidem præerat; ac solemne est Ecclesiæ effatum, quodcumque, inconsulto Papa, concilium habetur, acephalum concilium esse.

Resp. Legati non nisi in vicesima quinta concilii sessione se a cæteris Basileensibus patribus sejunxerunt, nec urbem nisi post sessionem tricesimam deseruerunt. Cæterum, generale concilium, legitime congregatum, quod nec Papam nec ejus legatos excludit, sed eos tamquam sibi præsides recipere paratum est, per eorundem voluntariam absentiam, cœcumenicitatem suam non amittit, ut probat exemplum Constantinopolitani concilii, ann. 381. cui secundus inter generalia concilia locus tribuitur, licet ei nec litteræ nec deputati Papæ Damasi præsto fuerint; itemque concilii in eadem urbe Constantinopoli, ann. 553. celebrati, quod ipsum quinto inter generalia concilia loco ponitur, etsi Papa Vigilius qui tunc sedebat in Petri cathedra, ei nec per se, nec per legatos

us præfuerit. Ratio est, quia generale concilium, legitime congregatum, auctoritatem suam tenet proxime a Christo Domino, quemadmodum Constantiense concilium fuit; & quod inde consequens fit, tamquam acephalum concilium spectari non potest, quamvis ei Papa per se, per legatos præesse renuat, quoniam auctoritas quæ generalis concilii statutis vim ac robur tribuit, in Spiritu sancto & catholica Ecclesia potissimum residet, ex theologicæ Patris facultatis doctrina quæ videri potest in palinodia sua quam ea P. Joanni Sarazinio, licentiatum in theologia, ex ordine FF. Prædicatorum præscripsit, qui in suo veterum actu contrarium propugnauerat, quique die 3. Martii. 1430. publice palinodiam cecinit.

3. Tam pauci erant Basileensis concilii episcopi, ut consuetum in reliquis legitimis conciliis servatum, nec obstanti Panormitani archiepiscopi reclamazione, deliberativam potestatem simplicibus presbyteris tribui necesse fuerit.

Resp. Basileensium episcoporum exiguus numerus spectat potius illud quod concilii translationem secutum est, non illud quod eam præcessit. Cæterum, Thomas de Corioliis, florentinus doctor, scite admodum animadvertit Ecclesiam ubi definiisse, quis tandem ad generale concilium confidendum omnino necessarius episcoporum numerus sit; adque, cum Papa Eugenius, a prima statim sessione, Basileensis concilii dissolutionem pronuntiavit, vix ac ne vix octo episcopos in urbe extitisse, & hunc tamen Papa ipsum, e suorum cardinalium consensu, deinde declaravit Basileense concilium legitime convocatum legitimeque ab initio primordiis habitum fuisse.

4. Dum parvus episcoporum numerus Basileense concilio prosequabatur, aliud Papa multo frequentius Ferrariæ celebrabat; jam vero generalia concilia duo uno eodemque tempore haberi non possunt.

Resp. Ferrariense seu Florentinum concilium, generatim, non œcumenicum non refertur (non illud œcumenicum censet Gallia); ac siquidem ejusmodi esset, id unum consequeretur Basileense concilium œcumenicum esse desiisse, ex quo

Ferrariam translatum fuit, at sine ejusdem œcumenicitatis præjudicio ad hujus translationis momentum usque, quæ in vicesima octava tantum sessione contigit.

5. Tam acriter pestis in urbe Basileensi, suas sessiones ibidem habente concilio, grassata est, ut cum episcoporum qui e coetu erant, plures e vivis sublatis essent, ac bene multi se alio recepissent, qui pauci supererant, Ecclesiæ repræsentandæ & generali concilio consistendo non essent.

Resp. Ratio hæc, ut summum, probat Basileense concilium œcumenicum esse desisse, postquam Ferrariam translatum fuit, & postquam de Eugenio Papa deponendo cogitavit; quod solum post vicesimam quintam sessionem contigit, æque ac vastatio quam pestis attulit.

6. Felix V. quem Basileense concilium Papam elegerat, hoc arrogatum concilium ipse damnavit, tiaram deposuit, & Nicolao V. Eugenii IV. successoris se subdidit.

Resp. Pro pacis bono, & Caroli VII. Galliarum regis, ita expetentis ratione habita, Felix se pontificatu abdicavit, non autem quia de suæ electionis nullitate convictus esset; quod evincunt epistolæ tres quas is paulo ante cessionem suam in hanc rem scripsit; quibus epistolis promotiones, provisiones, collationes beneficiorum, absolutiones, dispensationes, omnia demum acta quæ sui pontificatus tempore ediderat, confirmat & ratas habet. Hæ tres epistolæ seu diplomata apud P. Labbæum, Conciliorum *Tom. XIII. pag. 1344.* & sequentibus videri possunt.

7. Basileense concilium, cum Lausonium translatum esset, in gratiam rediit cum Papa Nicolao V. qui, ad pacis bonum, assensus quidem est, ut qui ab antipapa Felice beneficia obtinuerant, ea retinere possent; at concilii super doctrina moribusque decreta omnino non confirmavit.

Resp. Ex Lausoniensis concilii epistola, XIII. Kalendas Majas ann. 1449. data, & a Raynaldo ad eundem ann. 1449. n. 5. relata constat, illud cum Nicolao V. pacem, non nisi post voluntariam Felicis abdicationem, & quin id Basileensis concilii decretorum auctoritati officeret, iniisse. Tantum abest, ut his decretis derogaverint Lausonii patres, ut potius in

n eadem epistola enuntient se tandem id consilii capere, ut Nicolai V. electionem confirment, seu potius communibus suffragiis eundem eligant, quia certiores facti fuerunt eum redere & tenere dogmata omnia quæ in Constantiensi & Basileensi conciliis definita fuerant: *Fida quoque relatione intelligentes eandem credere & tenere veritatem, pro conservanda namutenendaque sacrorum auctoritate conciliorum, in sacrosancta synodo Constantiensi definitam & declaratam, ac in sacro Basileensi concilio reservatam, necnon a Prælatiis, Regibus & Principibus universitatibusque orbis susceptam, prædicatam & dogmatizatam, &c.*

8. Summus ipse Pontifex Eugenius, Basileensis concilii continuationem approbans, non proinde tamen decreta approbavit, super quibus nunquam sancta sedes consultata fuit, quæque, quod majus est, damnavit Eugenius, cum ipse a concilio se rursus abalienavit.

Resp. Certum est Papam Eugenium approbasse Basileensis concilii decreta ad vicesimam sextam & hanc ipsam sessionem usque; 1. quia declaravit Basileense concilium eatenus generale concilium fuisse, neque hanc declarationem edere potuit, quin ejus decreta approbaret, quoniam decreta generalis concilii quod universam Ecclesiam repræsentat, non minus infallibilia, minusve, quod inde consequitur, approbatione digna sunt, quam universæ ipsius Ecclesiæ decreta; 2. quia Eugenius Papa Thomæ, Bononiensi episcopo, qui tunc ejus in Germania nuntius erat, quique deinde, Nicolai V. nomine, Papa fuit, in mandatis dedit, ut Basileensium decretorum ab eo editam confirmationem Germanicis Præsulibus & Principibus qui Francofurtum convenerant, significaret; 3. quia inter Bullas tres quas Eugenius revocavit, tertia quæ incipit his verbis, *Deus novit*, propositionem hanc continet cum Bulla cui inest, revocatam: *Super omnia concilia habet potestatem Papa*; 4. Quia Eugenius, quicquid, in præjudicium auctoritatis concilii Basileensis, adeoque in præjudicium auctoritatis ejusdem decisionum, ab ipso, vel ejus nomine gestum fuerat, revocavit; 5. denique, quia Eugenius novos ad Basileense concilium legatos misit qui tranquille cum

cardinali Juliano ad sessionem usque vicesimam quintam et præfuerunt. Quæ cum ita se habeant, tametsi concederetur Eugenium, deinceps Basileensis concilii decreta damnasæ, hæc tamen ejus mutatio infirmare decreta, quæ prius communi omnium consensu recepta fuerant, minime potuisset.

9. Lateranense concilium quintum, sub Leone Papa X. ann. 1513. celebratum, damnavit, in sessione XI. Basileense concilium, dum illud *conciliabulum & conventiculum* appellavit.

Resp. Lateranense concilium quintum his locutionibus, quoad Basileense concilium, non est usum, nisi illud spectans, postquam Ferrariam translatum fuerat.

10. Saltem negari non potest Lateranense quintum & Florentinum concilia damnasæ Basileensis concilii, quoad generalium conciliorum supra Papam positam auctoritatem, decreta; etenim, 1. Florentinum concilium, in sua professione, declarat Romanum Pontificem S. Petri, Apostolorum principis, successorem esse, verumque Christi vicarium, totius Ecclesiæ caput, omnium Christifidelium patrem & doctorem; eique Christum Dominum, in S. Petri persona, plenam absolutamque universæ Ecclesiæ pascendæ & regendæ potestatem tribuisse; 2. Lateranense concilium quintum, Pragmaticam in sua sessione undecima Sanctionem abrogans, perspicue luculenterque decidit Papam supra omnia concilia auctoritate pollere: *Cum etiam solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, tamquam auctoritatem supra omnia concilia habentem constat.*

Resp. Andreas Duvalius, doctor Sorbonicus, (*IV. Part. Lib. de suprema Romani Pontificis Potestate, Quæst. VII.*) qui Ultramontanis suspectus esse non debet, respondet Florentinum concilium nequaquam definiisse Papam supra generale concilium esse, quamvis eum esse Christi Domini vicarium, universæque Ecclesiæ caput, cum ejusdem regendæ potestate, definierit, ut proinde Bellarminus, *Lib. II. de Concil. Auctor. cap. 13.* ita loquatur in hanc rem: *Florentinum Concilium non ita expresse.* Dicit & illud potest oppositum Florentini concilii locum Ultramontanorum quos Galli nuncupant, contentionibus adversari, prout quidem ibidem dicitur:

tur : *Ipsi in B. Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam plenam potestatem traditam esse, quæ admodum & in actis Conciliorum œcumenicorum, & in sacris canonibus continetur.* Verba hæc Papæ potestatem, quoad universæ Ecclesiæ regimen, ad rationem coarctant, quæ ei per œcumenica concilia sanctosque canones præscripta est, & quod inde sit consequens, his conciliis, hisque canonibus eundem subdunt.

Quoad generale Lateranense concilium quintum, idem doctor ibidem respondet in hæc verba : *Ad concilium Lateranense variae sunt responsiones.* , Quidam enim ajunt non fuisse vere & proprie generale, cum ei vix centum episcopi interfuerint. Alii dicunt caput illud in quo de auctoritate concilii supra Pontificem mentio fit, a Concilio non fuisse discussum, aut examinatum, sed tantum perlectum coram Prælati Concilii, qui sine prævio examine illud approbarunt; ideoque dici non posse conciliariter conclusum & definitum. Alii sic rem expediunt : etiamsi, inquiunt, Concilium absolute fuisset generale, tamen rem ipsam, ut decretum fidei catholice non definiunt; nulla enim in verbis Concilii nota apparet ex qua definitionem fidei colligamus. Nam nec anathema pronuntiat in eos qui contra sentient, nec dicit se hoc expresse & proprie definire, aut esse de necessitate salutis ita credere, vel quid simile ex quo expressa definitio colligatur. Alii denique respondent, Concilium eatenus auctoritatem Papæ supra concilium definire, quatenus id e sacris Scripturis, Patribus & antiquis Canonibus manifeste constare censetur. Ad hæc enim, si omnia verba attente expendantur, vim suæ definitionis, si quæ sit, revocat. Atqui, quod res illa de fide sit, ex nullo Scripturæ, Patrum aut antiquorum Canonum testimonio constat; igitur non potest dici a Concilio Lateranensi tamquam de fide definitum.

Bellarminus ipse super hac re suam ita mentem aperit : (*Cap. 13. Lib. 2. de Concil. Auctoritate.*) Quamvis postea in concilio Florentino & Lateranensi ultimo quæstio de superioritate Papæ definita videatur; tamen, quia Florentinum Concilium non ita expresse hoc definivit, & de Concilio Lateranensi quod expressissime rem definivit, nonnulli dubitant, an fuerit vere

generale, adeo usque ad hunc diem superest etiam inter Catholicos.

Denique, Lateranensis concilii quinti propositio quæ enuntiat supra omnia concilia Papam auctoritate pollere, incidens tantum propositio est quæ decretum non conficit quod Pragmaticam Sanctionem abolet, sed quæ tamquam decreti ratio solum affertur; jam vero, lippis, quod ille ait, & tonsoribus notum est falsas rationes a summis pontificibus & conciliis ad decretum aliquod fulciendum in medium proferri posse, quin eadem tamen ipsius decreti partem conficiant. Ejusmodi est igitur omnis patrum qui Lateranensi quinto concilio aderant, seu potius Papæ Leonis X. qui eidem præerat, ratiocinatio. Pragmaticæ Sanctionis auctoritas, etsi Basileense concilium eam confirmaverit, prorsus inconcussa non est, quia concilium hoc, cum ab Eugenio IV. Ferrariam translatum fuit, suam omnem auctoritatem amisit; neque vero, quin hæc translatio legitima fuerit, in dubium vocari potest; quandoquidem Papa supra omnia concilia auctoritatem obtinens, eo quoque jure gaudet, ut ea convocet, transferat, dissolvatque pro suo ipsius arbitratu.

II. Summus pontifex Eugenius, per suam constitutionem, *Moytes*, quam in Florentino concilio edidit, Basileensis concilii propositiones ad generalem supra Papam conciliorum superioritatem spectantes damnavit, declaravitque Basileenses patres sessionis quartæ & quintæ Constantiensis concilii decreta in pravam sensum traxisse.

Resp. I. Eugenii Bulla hæc non spectat Basileensis, quod ad generalium supra Papam conciliorum superioritatem attinet, concilii decreta quæ in solemnibus ante concilium Ferrariam translatum sessionibus omnino sexies renovata & confirmata fuerant, sed solum propositiones tres, post hanc translationem, a Basileensibus patribus enuntiatas; videlicet, esse fidei caput, generale concilium supra Papam esse; illudque invitum & nolens transferre Papam non posse; & quicumque duas has veritates non credit, hæreticum habendum esse. Adhibenda est responsio hæc Bullæ Pii II. *In minoribus*, per quam id revocat, quod super actorum decretorum-

rumque Constantiensis concilii canonicitate senserat, cum unus ei doctor aderat *Lucas Sylvius*.

2. Hæc ipsa Eugenii Bulla non nisi post Græcorum discessum, in Florentino concilio edita fuit; quo quidem illud universam Ecclesiam repræsentare non amplius poterat.

3. Constitutio hæc ex earum numero est quas Nicolaus V. dum pacem cum Basileensibus patribus iniit, omnino abolevit, ut probat ejus ad omnes Christifideles Epistola.

4. Bulla hæc ab universa Ecclesia non est recepta; eam semper Germania & Gallia rejecerunt.

12. Basileenses patres, suis edendis decretis non ingenue & ex animo, perque suis juris convictionem, sed cum dissimulatione, & quod dicitur, *per fictionem juris*, egerunt.

Resp. Hæc Raynaldi oppositio nihil est aliud quam palmaris injuria, ecclesiastico auctore prorsus indigna, quæque nil responsi meretur. Basileenses patres tam semper egere bona fide, tamque semper iisdem persuasum fuit eo se jure pollere, quam constanter sua omnia acta suaque omnia decreta propugnarunt; estque eos graviter & turpiter calumniari, id ponere tamquam certum, ipsos in tanti momenti negotio in quo nihil minus agebatur, quam ut id statueretur quod in Christianæ reipublicæ commune documentum bonumque cederet, egisse, locutos esse, solemnem in modum definiisse, licet apprimè convicti essent se nihil tale facere posse.

Concilium Ferrariense, ann. 1438.

Eugenius Papa IV. concilium hoc quod Basileensi apponeret, convocavit, seu potius ex urbe Basilea concilium Ferrariam transtulit, per Bullam Kalendis Januariis ann. 1438. datam. Nicolaus, cardinalis Sanctæ Crucis, illud aperuit ejusdem mensis 8. die, primamque die 10. sessionem habuit in qua concilii ad Ferrariam urbem translatio approbata fuit; & Basileense concilium, itemque quicquid post translationem egerat, & quicquid deinceps ageret, nullum prorsus & irritum declaratum, præter id unum quod fortasse super Boemorum negotio statuisset. Eodem tempore, cardinalis Julianus qui Basileensi concilio præfuerat, eam urbem deseruit,

ut se Ferrariam conferret, una cum quatuor tantum concilii præsulibus, cæteris omnibus Basileæ commoratis, cum Principum oratoribus, & Ludovico Germanico, cardinali titulo sanctæ Cæcilie, vulgo *cardinali Arelatensi*, a sui archiepiscopatus nomine, nuncupato, qui perstitit concilii præses, illudque ad finem usque sustinuit.

II. SESSIO. Huic præfuit Eugenius Papa, episcopis circiter duobus supra septuaginta eum ducem sequentibus, pronuntiavitque in Basileenses patres decretum. Dum hæc agerentur, Græci quibus imperator Joannes Manuel Paleologus & Constantinopolitanus patriarcha præibant, Ferrariam pervenerunt. Marcus, archiepiscopus Ephesinus, eorum nomine dicturus erat. Erant prælati numero unus & viginti, aliique secundi ordinis docti viri qui numero circiter septingenti iis in societatem additi fuerant.

Antequam prima haberetur cum Græcis sessio, convenit de articulis qui in concilio discutiendi. Erant hi, 1. Spiritus sancti processio; 2. additio *Filioque*, Symbolo facta; 3. purgatorius locus & animarum ante extremum iudicium status; 4. azymorum in sanctis mysteriis usus; 5. sanctæ Sedis auctoritas & Papæ primatus. Et, quoniam imperator petierat, ut Principes Præfulesque Latini concilio interessent, hos Papa, per encyclicas litteras, hortatus est, ut Ferrariam contenderent, suam & ipsi operam ad Orientis cum Occidente conciliationem collaturi.

In prima sessione, cum Græcis habita, declaratum est œcumenicum concilium Ferrariæ apertum esse, concessique omnibus qui convocabantur, menses quatuor, ut eo se conferrent. At omnes invitationes hæ & hic œcumenici titulus quo suum Eugenius concilium insignitum volebat, haud plures quam aderant, ad cœtum traxerunt; quod magnæ Græcis admirationi fuit, qui dubio procul ignorabant reges & reliquos principes tunc temporis nihil intentatum relinquere, ut Basileensis concilii patres cum Papa Eugenio conciliarent, ac proinde non credere sibi quempiam Ferrariam mittendum esse.

I. Cum Græcis SESSIO. Positum est, his consentientibus, in examine, an Latinæ Ecclesiæ sententia super processione Spiritus sancti, orthodoxa esset; & an jure additum fuerit eum a Filio procedere.

II. SESSIO. Rhodius episcopus de pacis commodis sermonem habuit qui totam sessionem occupavit.

III. & IV. SESSIONES. Andreas Colossensis, pro Latinis verba faciens, se dixit rogare Græcos, ut, si qua durior locutio excidisset, disputationis argumento potius quam disputantibus eam tribuerent. Vagi sermones, Marcum Ephesinum inter & Andream Rhodium, sibi vindicarunt sessionem quartam.

V. SESSIO. Expositum, quæ fides fuerit tercentorum decem & octo patrum e quibus Nicænum concilium constabat, lectumque eorum Symbolum, itemque Chalcedonenfis concilii, generalis quarti, definitiones. Protulere Latini manuscriptum cui multum antiquitatis esse testati sunt, secundi Nicæni concilii, generalis septimi codicem in quo Spiritus sancti a Filio processionem occurrere contendebant.

VI. SESSIO. Ostendit fusiore sermone Andreas Rhodius, id quod Græci additionem esse contendebant, nec additionem nec mutationem esse, sed puram putamque ejus explanationem quod in principio continetur, e quo id per necessariam consecutionem ducitur; quod testimonio probavit Græcorum patrum, & inter alios, S. Joannis Chrysostomi qui Filium ait possidere quicquid habet Pater, excepta paternitate secundum ea verba Filii Dei: „ Quicquid meus Pater „ habet, meum est. “

VII. SESSIO. Idem episcopus suum super eadem re sermonem prosecutus est, & ad auctoritates respondit quas Marcus Ephesinus in medium attulerat. Ostendit concilia, dum vetant, ne iis qui Christo nomen dant, alia fides exhibeatur quam quæ in Symbolo expressa est, non prohibere, ne eadem ibidem contenta fides clarius doceatur; & generale secundum concilium, *Constantinopolitanum* dictum, addidisse Nicæno Symbolo verba plura, idque, ut, contra novos

hæreticos, fidei veritates exprimerent, quæ non ita distincte notatæ erant.

VIII. & IX. SESSIONES. Bessarion Nicænus pro Græcis locutus est, & huic ratiocinationi semper institit, hanc vetitum quidem esse fidem explicare, bene vero vetitum esse explicationes Symbolo inferi, idque Ephesinum concilium generale tertium interdixisse

X. SESSIO. Cardinalis Julianus super interdictione ab Ephesino concilio lata solidissimas animadversiones edidit, aitque veniendum esse ad majoris momenti caput, videlicet ad Latinorum super Spiritus sancti processione sententiam; si enim, inquit, dogma hoc verum est, potuit ergo illud in Symbolo poni ad explicandum mysterium quod impugnari libuit. Episcopus Fori Julii in hujus ratiocinationis subsidium venit, asseruitque non solum nullam legem esse quæ aliquam Symbolo explicationem addi prohibeat, sed ne ullam quidem esse legem posse quæ id Ecclesiæ interdicit; interdictionem sane hanc non spectare nisi privatos homines qui ejusmodi additiones sine auctoritate edere vellent.

XI. SESSIO. Idem episcopus animadvertit id quod locum dederat Ephesini concilii patribus, ut hanc prohibitionem statuerent, fuisse Nestorianorum pseudo-Symbolum quod a concilio damnatum fuerat; concilium non id tantummodo vetuisse, ne cui Symbolo quicquam adderetur, verum etiam ne nova fidei expositio ederetur; adeoque, si hæc interdictio ad Ecclesiam seu ad concilium protenderetur, consequens fore novam fidei expositionem confici omnino non posse.

XII. XIII. XIV. & XV. SESSIONES. Disputatum est in his quatuor sessionibus super eadem re. Latini in eo perstiterunt, ut peterent quæstionis vim & rationem ipsam, quæque fundum expendi, ut ita quidem, cum esset in bono lumine collocata res, si evidens fieret Spiritum sanctum a Filii persona procedere, tum demum additio Symbolo remaneret; sin is ab eodem procedere dici non posset, hæc additio rejiceretur. At Græci in eo animum obfirmarunt, ut peterent initio statim expungi particulam e Symbolo seu additionem

Filio-

que, antequam quæstio funditus expendereetur; atque nihil inter partes convenire potuit.

VI. & ultima SESSIO. Imperatori Papa concilium Florentinum transferendum proposuit, quia sumptus ad illud Ferentium continuandum necessarius Papæ gravis erat, & quia ea urbs tædio esse cœperat; ita, cum hi consensissent, translata est translatio hæc, 11. Januarii die ann. 1439.

Concilium Florentinum, ann. 1439.

Aperta est, 26. Februarii die, prima sessio. Cum Constantinopolitanus patriarcha qui morbo laboraret, huic adesse non potuisset, in ea non alii quam cardinalis Julianus & Imperator locuti sunt, in eamque sententiam consentiunt, rationem aliquam quæ ad conciliationem faceret, esse oportere.

I. & II. SESSIONES, In his agitata materies super processionis Spiritus sancti. Joannes, Dominicanorum provincialis & Latinorum theologus probavit e sacris Litteris, traditione, solidisque ratiocinationibus Spiritum sanctum a Patre & Filioque procedere; quid per *processionis* vocabulum intelligi debeat, explicuit, aitque procedere esse ab alio existantiam accipere. Cum Marcus Ephesinus de hac propositione convenisset, Joannes, inde argumentans, dixit: a quo Spiritus sanctus accipit esse in divinis Personis, ab eodem & processionem accipit; atqui Spiritus sanctus accipit esse a Filio, ergo etiam processionem ab eodem accipit, seu, quod idem est, ab eodem procedit, secundum propriam hujus verificationem. At, cum Marcus Spiritum sanctum accipere suum esse a Filio negasset, Joannes id probavit argumentis pluribus, ac tam cumulate omnia Marci objecta convellit disjecitque, ut eum obmutescere cogeret & prorsus arguem redderet.

III. SESSIO. Idem theologus demonstravit, in S. Basilianis exemplaribus bene multis quæ Constantinopoli data opera facta fuerant, hunc sanctum Doctorem, in tertio contra Iovinianum libro, disertis verbis dicere Spiritum sanctum a Patre solum, verum etiam a Filio procedere.

V. VI. & VII. SESSIONES. Id agitatum quod S. Basilii auctoritatem ac testimonia spectabat.

VIII. & IX. SESSIONES. In his fufe Joannes magnam eruditione & nitore locutus est. Ostendit omnium Græcorum patrum qui de processione Spiritus sancti verba fecerunt, complures, vel expressis, vel idem significantibus verbis, dixisse eum ex Patre & Filio procedere, eosque omnes qui eum ex Patre procedere dixerunt, nunquam Filium exclusisse. Præterea, explicuit, quomodo intelligi possint hæ præpositiones duæ, *per* & *ex*, quæ ad designandam Spiritus sancti processionem usui sunt; sui que sermonis epitomen e scripto dedit.

Græci fuere bifariam secti; ab unione stabant alii e quorum numero erant imperator & Bessarion Nicænus; alii eadem obluetabantur; Marcus Ephesinus ex his posterioribus erat. Inchoatæ negotiationes; positum in examine Joannis scriptum; illud Marcus notabat hæresi; Bessarion, e converso, magnifice pronuntiavit oportere Deo gloriam reddi & bona fide quemque fateri Latinorum eandem ac veterum Græcæ Ecclesiæ Patrum doctrinam esse; eosque qui obscurius locuti erant, per eos explicari debere qui perspicue mentem suam aperuerant. Longo deinde sermone qui extat inter acta concilii, Latinorum super Spiritus sancti processione sententiam purgavit firmavitque; Græcorum objecta solvit, finemque dicendi fecit suos ad unionem confratres hortatus; ejus sententiam sua fulsit & roboravit Georgius Scholarius, Græcorum theologorum unus.

Cum imperatorem inter & Papam id convenisset, ut, utrique, viri nominarentur, qui suam super rationibus quibus ad unionem perveniretur, sententiam dicerent, propositæ fuere sententiæ plures quarum nulla a duabus partibus accepta fuit. Post negotiationes plures, edita est, super Spiritus sancti processione, fidei professio in qua dicitur: „ Nos „ Latini & Græci confitemur, &c. Spiritum sanctum ab omni æternitate esse Patris & Filii, itemque ab omni æternitate procedere ab utroque, tamquam ab uno principio, & per unam tantum productionem quæ *spiratio* nuncupatur. Declaramus

namus etiam id quod sanctorum Patrum nonnulli dixerunt, Spiritum sanctum procedere a Patre per Filium, hac definitione sumendum esse, ut Filius, tamquam Pater sanctique cum ipso, Spiritus sancti principium sit. Quia Pater quicquid habet, suo Filio communicat, ex hac paternitate quæ eum a Filio & Spiritu sancto distinguit; a Patre proinde Filius accepit ex omni æternitate eam activam vim per quam Spiritus sanctus a Filio ut a Patre procedit. “

Ita fuit, approbata & subscripta, die 8. Junii, definitio ab utrisque, excepto Marco Ephesino qui in sua pertinacia perseveravit. Tum vero omnes, in conciliationis restitue concordie argumentum, se pacis osculo complexi.

Ad exitum perducto negotio hoc, panis azymi quærensus est; fassique sunt Græci ejusmodi pane æque ac latato consecrationem perfici posse. Super fide quoad mortuum se perinde res habuit; unanimi consensu firmata eorum qui vere poenitentes in Dei charitate mortui sunt, eam dignos poenitentiae fructus agerent, animas, post eandem mortem, purgatorii poenis mundari ac detergi; neque ab iis poenis levare per fidelium viventium suffragia ejusmodi sunt Missæ sacrificium, eleemosynæ & cæteritatis opera.

Ita multumque disceptatum est super Papæ primatu; Græci edidit episcopi formam quæ Papæ & cardinalibus ita fuit; ita porro concepta est: „ Quod ad Papæ primum attinet, profiteamur eum esse supremum Pontificem vicarium Christi Domini, omnium Christianorum pastorem & doctorem qui Dei Ecclesiam gubernat, salvis privilegiis & juribus patriarcharum Orientis. “

Ita collationes plures; confectum est unionis decretum, recte ac latine in bono lumine positum. Sua illud subscriptione firmavit Papa, & post eum, cardinales, numero decem, Latini patriarchæ duo, Hierosolymitanus & Græcus, episcopi duo Burgundie ducis oratores, octo archiepiscopi, quadraginta septem episcopi, re quidem vera, penes Italos; quatuor Generales Ordinis, abbates unus &

& quadraginta. Ex Græcorum parte, imperator Joannes Paleologus, primus omnium, subscripsit, & secundum eum, vicarii patriarcharum Alexandriæ, Antiochiæ & Hierosolymæ. Constantinopolitanus paulo ante e vita migraverat. Metropolitani plures suo & alterius absentis nomine subscripserunt. Editum fuit decretum hoc Papæ nomine, ejusque pontificatus nono anno datum. Græci, numero triginta, 26. Augusti die Florentia discesserunt, & prima Februarii die ann. 1440. Constantinopolim pervenerunt.

Post eorum tamen discessum, suum Papa concilium prosecutus est. In prima sessione quæ die 6. Septembris habita, Basileenses Patres qui Papam Eugenium deposuerant, ab hoc Papa tamquam hæretici & schismatici notati fuere. In altera, 22. Novembris die, amplissimum Papa decretum edidit, quo Armenos Romanæ Ecclesiæ redintegraret. In tertia 23. Martii ann. 1441. Amadeum declarat antipapam, hæreticum, schismaticum, ejusque omnes fautores læsæ Majestatis reos, veniam tamen iis pollicitus qui ante quinquagesimum diem resipiscerent. In quarta, die 5. Februarii ann. 1442. editum est super conciliatione cum Jacobitis decretum cui a Papa & cardinalibus octo subscriptum fuit. Abbas Andreas, Joannis patriarchæ deputatus, accepit acceptavitque decretum hoc Æthiopicorum omnium Jacobitarum nomine, promisitque se perfecturum, ut accurate servaretur. In quinta eademque postrema quæ Aprilis die 26. anno 1442. habita, Papa proposuit, ut concilium Romam transferretur, qua tamen in urbe duæ tantum sessiones habitæ. In his edita super Syriorum, Chaldæorum & Maronitarum jactata ad Romanam Ecclesiam reductione decreta.

Florentinum concilium a tota, quam late patet, Ecclesia tamquam œcumenicum non spectatur. Illud omnes regni Galliarum ordines qui in urbem Bituricensem ann. 1440. convenerant, rejecerunt; nec illud ipsum subsequitis temporibus Gallia recepit. Ita quidem loquitur in hanc rem Didacius Payva Dandrada, theologus Lusitanus, in sua Defensione Fidei Tridentini Concilii, Lib. II. p. 430. & 431. edit. Orlonienfis, ann. 1580. *Florentinam (Synodum) sola Gal-*
lia,

*religione quondam & pietate clarissima, nunc vero variis
suis monstris, Caroli IX. singulari in Deum amore in-
matoque religionis studio, magna ex parte expurgata,
ecumenica nunquam habuit, quippe quam neque adire,
agitaretur, neque admittere jam perfectam atque absolu-
voluerit.*

Concilium Rothomagense, ann. 1445.

*Henricus Rouffelius, archiepiscopus Rothomagensis, con-
m hoc, die 15. Decembris ann. 1445. clero cui præ-
& suffraganeorum deputatis adstantibus, celebravit.
editi articuli quadraginta quorum priores septem fidei
tatem inculcant, magicæ libros omnes, omnemque vene-
rum, divinationis, fascinationis, talismanorum usum
nantes; & in diabolicorum ejusmodi inventorum aucto-
statutæ poenæ. Proscribuntur itidem juramenta, blas-
phæ, sanctæque Virginis imagines quasdam, *Dominam
ram de Redemptione, Dominam Nostram de pietate, de
olatione, de Gratia, &c.* appellandi mos. Notat syno-
id ad pecuniam extorquendam inductum videri, & ita
lem superstitiosis opinionibus auctoritatem afferri. Præ-
it tamen deinde consuetudo quæ tum improbata fuit, quia
amplius eadem rationum momenta subsistunt.*

*Secreta cætera, ad usque tricesimum tertium, & hoc ip-
admodum accurate ac fuscè disciplinam afficiunt.*

*Non admittentur ad sanctos ordines, nisi qui fidei articu-
decalogi & sacramentorum doctrinam, peccata distin-
adi rationem scierint; & ut certo constare possit idoneos
lem esse, examini ante ordinationem subduntur. Ab iis
iretur, ut beneficium aut patrimonium habeant, quod
tituli loco sit; & si qua fraus in id irreperit, ab ordini-
suspenduntur.*

*Ab ordinum aut beneficiorum collationem, itemque ob
maritæ & confirmationis administrationem nihil exige-*

*Sordida lucra, & ad Missæ celebrationem conventio-
quæ cupiditatem oleant, sacerdotes vitabunt. Ebriosi-
negotiatio, feminarum frequentatio, in vestitu vanitas,
in*

in sæculari curia lites ecclesiasticis interdiciuntur. Sacerdotes, tam sæculares quam regulares ad concionandum non admittentur, nisi postquam apud episcopum, vel apud ejus magnos vicarios examen subierint. Auditores suos ad decimarum solutionem regulares hortabuntur. Visitationes suas accurate & utiliter ad populorum institutionem & ædificationem archidiaconi peragent. Parochi denuntiabunt excommunicatos, prima cujusque mensis dominica die, omnes homicidas voluntarios, fures, incendiarios; dominicis diebus singulis, dabunt operam, ut suos super fide ac moribus parochianos erudiant. Ii ad quos publicarum scholarum collatio pertinet, eos eligent ad munus hoc, quorum ætas, vitæ ratio, & ingenium perspecta sint.

Commendatur, ut decretum, *Omnis utriusque sexus*, in Lateranensi concilio latum servetur. Interdicitur, excommunicationis indicta poena, ne deinceps insanientium larvarum festum agatur. Vetatur quisque relaxationibus & colloquiis in ecclesiis, ac per Dominici Natalis noctem talis aliisve ludis vacare. Curabitur sanctis in rebus nitor & dignitas. Reliquiæ, post solemnitates, congruis in locis reponentur; semperque a profanis locis cœmeteria sejuncta erunt.

Qui sequuntur canones sex vitæ in regularibus rationem spectant. In singulis communitatibus regula tabulis inscripta prostabit. Præter capitulum quod quotannis habebitur, alia, quatuor anni temporibus, generalia celebrabuntur. In his explicabitur regula, ejusque executio commendabitur; quique eam violaverint, a superioribus punientur. Curabunt visitatores, ut sollicitè suum munus obeant; quod si superiores locales negligentes fuerint, episcopi cæterique ordinarii regularem disciplinam sartam tectam servabunt.

Hortatur, in postremo articulo, omnes concilium, ut orent pro pacis consummatione, de qua semper erat Galliam inter & Angliam controversia. *Lab. Tom. XIII. Hard. Tom. IX. & Bessinius.*

Concilium Andegavense, seu Turonense, ann. 1448.

Joannes Bernardus, archiepiscopus Turonensis, suum
pro-

faciale concilium, Julii die 17. ann. 1448. Andegavi regavit, in eoque edidit, quæ sequuntur, decreta septem.

Qui apostolica rescripta obtinuerint, suas partes ultra extra diocesim non trahent.

Qui dignitates in capitulis assecuti fuerint, ei legi subest, ut sacros ordines, saltem subdiaconatum, intra annum suscipiant, eam, secus, poenam subituri, suorum officiorum jacturam faciant.

Defunctorum officium, saltem ad lectiones tres, iis qui solemnes non sunt, præsertim cum defunctorum nomina dicent, presbyteri recitabunt.

Clerici qui non resident, quique ab exordio ad finem omnibus officiis non interfunt quibus interesse debent, diutius distributionibus privabuntur.

Clerici silentium in choro servabunt, nec bini officium ibidem dicent, exceptis ecclesiarum prælatis.

Abstinebit quique ludis festisque larvarum dictis, ei que, secus, obnoxius, ut a superioribus puniatur.

Non id studiose quærent concionatores, ut sibi tabularum pro concione dicant, erecta velint; magnosque gestus, immodicosque clamores, divinum verbum annuntians vitabunt.

In abbates aut priores a quibus prioratus pendent, in officio; ne, titularibus morientibus, eos exspolient.

Modus statuitur visitationis juribus quibus episcopi, diaconi, archipresbyteri, decani, aliæque ecclesiasticæ personæ gaudent; bonaque & personæ qui de ecclesia sunt, omnis generis taxationibus eximuntur.

A communione segregabuntur concubinari, qui ecclesie moniti fuerint.

Danda erit opera, indicta poena mulctæ solidorum viginti, ut intra mensem enuntietur excommunicatio quæ in quem lata fuerit.

Qui clandestina matrimonia inierint, aut egerint charivariis, quæ nocturnæ in secundis nuptiis vociferationes &

seniorum vasorum pulsationes erant, excommunicationem ipso facto subibunt.

13. Eadem in usurpatores bonorum, jurisdictionis, immunitatum Ecclesiae & in eorundem fautores poena.

14. Interdictio, ne reliquiae, ad extorquendam pecuniam, circumferantur.

15. Indulgentias a sancta Sede concessas annuntiabit ecclesiae rector, aliusve qui doctus, perspectus probusque sit.

16. Edicentur identidem hujus concilii mandata.

17. Erit penes dioecesanum episcopum a censuris quas provinciale concilium tulerit, absolvendi potestas. *Reg. Tom. XXIV. Lab. Tom. XIII. Hard. Tom. IX.*

Concilium Lausoniense, Lausanense, ann. 1449.

Cum Amadeus, olim Sabaudiae dux, *Felici V.* nomine, sua in obedientia, notus, pontificatum, Aprilis die 9. abdicasset, Basileenses Patres Lausonium, tamquam generale concilium adhuc habentes, postremo coiverunt; ejusque abdicationem firmarunt, per decreta duo, non sine clausulis & conditionibus omnibus de quibus cum Papa Nicolao V. convenerat, qui Eugenio IV. successus erat. Summus Pontifex, quod in eo erat, per Bullam die 18. Junii, Spoletum datam declaravit, cum Deus Ecclesiae suae pacem reddidisset, operam dantibus Regum Galliae, Angliae, Siciliae & Delphini oratoribus, suum venerabilem & charissimum fratrem Amadeum, e Romanae Ecclesiae cardinalibus primum, Sabinae episcopum, sanctaeque Sedis in aliquibus provinciis legatum qui in sua obedientia *Felix* appellabatur, juri cedere quod ad supremum pontificatum sibi suppetere contendebat; eos vero qui Basileam, ac deinde Lausonium, *generalis concilii* nomine, convenerant, mandasse & dixisse Nicolao, tamquam unico indubitatoque pontifici parendum esse, dictumque demum Basileensem coetum solvisse. Cupientes ergo, pergit Papa, quantum potestatis in id nobis Deus Opt. Max. largitus est, pacem omnibus fidelibus comparare, electiones, confirmationes, provisiones beneficiorum quorumlibet, ... factas personis locisque quae Felici obediebant, iisque qui
Basileae

e, & Lausonii congregati erant, itemque quicquid auctoritate ordinarii gesserunt, de plena nostra apostotestate, nostrorumque fratrum cardinalium consilio usque, approbamus, recipimus & confirmamus.

alteram Bullam, Nicolaus Papa restituit eos omnes, cumque tandem conditionis essent, qui suis beneficiis sditionibus a Papa Eugenio propterea spoliati fuerant, elicem & Basileense concilium secuti erant. Denique, illam tertiam, nullum declarat quicquid contra eumelicem, contraque Basileenses patres, eosque qui his ebant, dictum scriptumve fuerat, volens id omne ex ii actis expungi, nullamque amplius de toto hoc nementionem fieri. Ita schisma finem omnino habuit; colaus unus & unicus Papa legitimus ab omnibus habiit. *Ibidem.*

Concilium Lugdunense, ann. 1449.

nflatum fuit concilium hoc e pluribus archiepiscopis; neralia ad Gallicanæ Ecclesiæ regimen consilia proceannuntiat; quod nationale quoddam concilium innuit. a octodecim in eo edita quorum hæc summa est.

isphemi punientur jure summo, sæcularis etiam brachii io in eos implorato. Non ordinabitur nisi clericorum rus qui ad Ecclesiæ servitium necessarius erit. Qui minus ordinibus insignientur, non proinde tamen ab exasuper rebus quæ iisdem conveniunt, immunes erunt. orabitur vitæ ratio ab iis omnibus inita qui se ad susci os ordines præsentabunt. Ad sacros ordines titulus exi. Accurato examini subdentur quicumque ad paroecias lendas nominati fuerint. Ecclesiasticis modestia in toris & corporis habitu commendatur; iidem talatem ve & tonsuram deferent, nunquamque sine superpelliceo menta administrabunt; universitates quoque studentium estia invigilabunt. Quoad electiones, clericos concu ios, monialium clausuram, canones accurate servantur. ob sacrorum vasorum ecclesiæque ornamentorum bene onem exigetur. Ad consecrationem & reconciliationem

ecclesiarum cœmeteriorumque, id unum sumetur, quod in jure notatum est. Interdicuntur matrimonia clandestina, indulgentiarum abusus, habitus e suggestu sermones, auditæque confessiones absque ordinariorum approbatione. Mandatur postremo loco, ut ad apicem Constantiensis & Basileensis conciliorum decreta servantur. *Ibidem.*

Concilium Sueffionense, ann. 1455.

Joannes Juvenalis de Ursiniis, archiepiscopus Remensis, habuit hoc suæ provinciæ concilium, Julio mense ann. 1455. non autem 1456. quemadmodum PP. Labbæus & Harduinus dicunt; ibi enim legitur: *Calixti Papæ III. an. 1.* iam vero summus pontifex Calixtus III. Aprilis die 8. an. 1455. electus fuit. Hoc in concilio statutum est, ut, quoad regularum curam & modestiam in divino officio, quoad ecclesiasticarum dignitatum electionem, quoad beneficiorum provisionem, nemo non ad Basileensis concilii decreta se conformaret; ut in clericos concubinarios latæ leges summo jure servarentur; ut episcopi nunquam sine supparo super talari veste se in ecclesia videndos præberent, nec serica indumenta gestarent; ut iis tantum conferretur presbyteratus, qui probi essent, Evangelio explicando pares, & patrimonio ad victum instructi; ut tonsura, majore, quam antea, cura, delectu & circumspeditione tribueretur; ut haberetur querelarum ratio, quas abbates, capitula, priores & parochi contra immodica, quoad episcopos aut archidiaconos, visitationis jura deferrent; ut ordinum Præmonstratensis, Cluniacensis & Cisterciensis abbates privilegia proferrent, quæ ordinariorum visitationi eos eximebant; ut abbates, monasteria & capitula a quibus decimæ percipiebantur, congruam parochis portionem darent; ut, ex unoquoque capitulo, ad universitates aliquis mitteretur; ut clerici in computu mundi vanitatem vitarent; tonsuramque omnes & habitum clericalem deferrent, siquidem suis privilegiis frui vellent, quia, secus, id erat in causa, ut nunquam non dissidia inter sæculares judices & ecclesiasticam curiam suborirentur.

id est,

Id est, super hoc concilio, peculiariter animadversione dignum, Remensem archiepiscopum, antequam illud celebraret, regis placitum petiisse, pluresque urbes suæ Majestati nominasse, e quibus unam ad hujus cœtus convocationem designaret. Rex, sibi a præfule data optione contentus, integrum ei reliquit, ut, quem mallet, locum seligeret. Sueffio archiepiscopo visa potior; eamque ad urbem loci episcopus, & episcopi Laudunensis, Ambianensis & Silvanectensis eum comitati sunt, suffraganeis cæteris per procuratorem adstantibus. *Ibidem.*

Concilium Senonense, ann. 1460.

Ludovicus de Melunio, Senonensis archiepiscopus, habuit suæ provinciæ concilium hoc, cujus decreta referuntur ad articulos quatuor quorum singuli plures canones seu capitula complectuntur.

Articulus primus *cap. i.* super divino servitio versatur. Id repetitur recipiturque quod super obligatione ac ratione qua horæ canonicæ, seu publice, seu privatim, recitandæ, in Basileensi concilio & Bituricensi cœtu (ann. 1438.) definitum fuerat. Commendatur, ut ea servantur, quæ super reverentia quæ Domini templis debetur, Lugdunense secundum generale concilium decrevit. Causarum agitationes, profana colloquia, itus & reditus, clamores, uno verbo, omnis generis irreverentias concilium proscribit; nec obliviscitur damnare mimicos jocos festi larvarum dicti, de quo toties locuti sumus. Damnatur omnino quorundam ecclesiasticorum cupiditas, qui, præbendas plures in una eademque urbe possidentes, ab una ad aliam ecclesiam cursabant, ut, alicui officii parti in iis distinctis locis adstantes distributiones lucrarentur. Statuitur, ut distributiones inter canonici officii horas singulas dividantur, ac tali proinde horæ adesse debeat, qui talem distributionem lucrari voluerit. Id etiam revocatur in mentem parochis cæterisque ecclesiasticis, ut per eos insit ecclesiis nitor, sacraque vasa & altaris ornamenta apte se habeant. Iidem monentur, ut decentiæ, modestiæ, publicæque ædificationi in processionibus inxigilent.

His interesse moniales vetantur, ab ordinario puniendæ, si mandatum hoc transgredi audeant; solum sinuntur suis in ecclesiis, circumque sua claustra processiones agere.

Secundus articulus *cap. 1.* morum, quoad ecclesiasticos, reformationem complectitur. Operam dabunt episcopi, ut integritate, gravitate, bonoque exemplo; eo magis excellent, quo magis dignitate supra cæteros eminent. Ad sanctorum decretorum lectionem & executionem incumbunt. Suis in diocesibus residebunt, nisi iis urgentes, aut saltem honestæ causæ subsint, ut ab iisdem recedant. Erit ad modestiam compositus eorum oris & corporis habitus; iidemque sine supparo, seu rocchetto, & humerali in publicum non prodibunt; rectum ordinem & ædificationem domi custodient; ecclesiasticos qui prudentia polleant, & probe canones calleant, suis in visitationibus sibi comites addent; quam maximam poterunt, diligentiam afferent; ut hæreses, fortilegium & superstitiones eliminant. Sanctorum quoque ordinum *cap. 2. 3. 4.* collatio, visitationes, beneficiorum nominatio, in hac decretorum collectione, non parvi momenti argumenta sunt. Nihil eorum omittitur quæ ordinandorum examen, rationem qua visitationes utiles efficiantur, & beneficiariorum delectum spectant. Super articulo primo, potissimum commendatur, ut, qui accedunt subdiaconatum suscepturi, probe moneantur se castitatis legi deinceps obnoxios fore. Super secundo, ne per immodica procurationis jura & per supervacaneas expensas visitatio parochis onerosa reddatur. Super tertio, ne in beneficiorum distributione, præsertim si parocciæ vel aliæ sedes sint, quæ animarum curam adjunctam habeant, ulla amicitiae, consanguinitatis, aut commendationum ratio habeatur. Denique, *cap. 5.* ut remedium scandalis afferatur, quæ ab ecclesiasticorum depravatione sejungi non possunt, instaurantur Basileensis concilii & Pragmaticæ Sanctionis in concubenarios decreta, eorumque executio præcipitur.

Exponit deinde *cap. 6. 7. 8.* Senonense concilium abusus quos ecclesiastici in externa agendi ratione vitare debent; nulla immodesta seu ad sæcularem consuetudinem ornamenta;

non

breves vestes, non longi comptique capilli. Qui hæc ita violaverint, ita statim punientur, ut arceantur a divinis officiis, & distributionibus destituantur; ni resipuerint, censuris plectentur, omninoque suorum beneficiorum subus privabuntur. Iisdem negotiatio, *cap. 9.* cauponum frequentatio, aleæ, gravissimis indictis poenis, interdicuntur; jubenturque ordinarii invigilare, ut hæc statuerentur. Aderant, eo tempore, graves abusus in quæstibus quibus indulgentiæ aut singulares reliquiæ occasionem dabant. Quæstuantes per provincias disseminabantur, & multa quibus simplex popellus in errorem trahebatur, mendacia enuntiabant. Episcopis concilium mandat, ut absque persona impediant, statuitque, ne qua indulgentia aut quæstus sine ordinarii approbatione annuntietur. Commendat etiam, *cap. 10.* ut afferatur querelis remedium, quæ in ecclesiasticæ curiæ officarios, advocatos, procuratores, proceres, notarios deferebantur, eos scilicet lites protrahere, & pecuniam innumeris injustis usibus extorquere.

Articulus tertius *cap. 1.* religiosorum reformationem spectat. Queruntur concilii patres constitutiones, a Benedicti XIII. earum auctoris nomine, *Benedictinas* dictas, fere penitus ignorari. Hæ revocantur in mentem, quoad ea potissimum quæ ad studia, ad capitula generalia, ad temporalium rerum administrationem, ad feriæ quartæ abstinentionem, ad adventus & Septuagesimæ jejuniū pertinent. Insistitur inde *cap. 2.* super modestia in vestitu, in incessu, in omni quoque corporis habitu, quia hoc in genere vitia gravi scandalo sæcularibus esse solent. Pecuniaria omnis *cap. 3.* oblatio in religionem conventio, tamquam simoniaca illicitur; inductæque super hac re consuetudines, ut per se sanctisque canonibus omnino repugnantes usus aperte interdicuntur. Beneficiorum *cap. 4.* quibus addita cura est, pariter tam regulares quam sæculares ad quos pertinet decimas recipiendi jus, monentur, ut parochorum sustentationi provideant; & episcopis commendatur, ut in id operam continent.

cimarum solutionem curent; matrimonia in privat
contrahi non patiantur; impedianque, ne prohibe
Adventus, a Septuagesima ad Pascha usque, & R
temporibus celebrentur. Instaurantur cap. 6. 7.
sum decreta quæ laicos iudices vetant Ecclesiam
nem invadere. Excitatur super hac re, itaque
monialium regimine, quarum haud erat curæ sa
porum attentio. Hujus denique costus patres in
provinciae dioecesi graves & in dignitate constitut
sticos viros nominant, qui perspiciant, an fidelit
tuta deinceps serventur.

Concilium Toletanum, ann. 1479.

Alphonfus Carillo, Toletanus archiepiscopus,
urbe Aranda concilium hoc, in eoque undetrigin
quantur, statuta edidit.

1. Metropolitanis mandat, ut suam provinciam
saltem altero quoque anno, eorumque suffragane
synodum quotannis habeant, ea indicta poena, v
ecclesiae aditu, quoad negligentiam suam repara

2. Parochos jubet operam dare, ut præcipuos
articulos populum doceant.

3. Eos ad sacros ordines promoveri vetat, qui
sciunt.

4. Alienæ dioecesis clericos sine proprii episc
parini prohibet

Agit de Dominici festorumque dierum cultu.

Ecclesiasticis interdicit, ne lugubres vestes ferant.

1. Ecclesiasticos qui latinam linguam prorsus ignorant, speciales vel ad præbendas suscipi vetat.

2. Clericos vetat talis ludere.

3. Mandat presbyteris, ut saltem quater in anno, & istis, ut ter missam celebrent, in multæ pœnam.

4. Concionatores sine episcopi venia concionari vetat.

5. Impetit minores clericos, qui clericalem habitum & cruce non deferunt.

6. Clericis interdicit, ne temporalibus dominis, præm regni, milites parent.

7. Vetat, ne nuptiæ aliis temporibus quam quibus per alias leges licet, celebrentur, & ad multam clericos et qui prohibitis temporibus nuptialem benedictionem obtineant.

8. Invehitur in clandestina matrimonia.

9. Eos communione privat, qui vacantium beneficio bona emunt aut vendunt.

10. Exhiberi comoedias aut alia spectacula, larvatorum mas catervas institui, recitari cantilenas & haberi pro colloquia in ecclesiis vetat.

11. Eos ecclesiastica sepultura privat quibus vulnera in alari certamine inflicta mortem afferunt, etiam si poenitentiam Sacramentum ante mortem susceperint.

12. Eandem in raptos pœnam statuit.

13. Eos excommunicationi subdit, qui ecclesiasticorum unitatibus detrimentum afferunt.

14. Mandat, ut excommunicatio quæ in dioceseon una fuerit, in cæteris quoque fervetur.

15. Interdicto locum subdit, e quo clericus vi pulsus sit.

16. Vetat, ne quid ob ordinationem, seu ante, seu post, e ob sigillum aut ceram quidem, exigatur aut accipiat.

17. Declarat pœnas in beneficiarios latas ad omnis generalatos protendi.

27. Episcopis a censuris in synodo latis absolvendi potestatem concedit.

28. & 29. Horum decretorum in dioecesanis synodis & in cathedralibus ecclesiis annuntiationem præcipiunt. *Ibidem.*

Concilium Senonense, ann. 1485.

Triflandus de Salazario, Senonensis archiepiscopus, ann. 1485. in sua Senonensi urbe concilium coegit, in quo constitutiones confirmavit, quæ in alio concilio a Ludovico de Melunio, ante annos viginti quinque, celebrato super capitibus quatuor editæ fuerant; versabatur caput primum super divini officii celebratione; versabatur alterum super cleri reformatione, prælatorum obligationibus, ecclesiasticorum vestibus & moribus; versabatur tertium super religiosorum reformatione; versabatur quartum super laicorum quoad Ecclesiam obligationibus. Statuta hæc e Basileensi & Lateranensi conciliis, e Pragmatica Sanctione, e Decretalibus & ex aliis provincialibus conciliis deprompta sunt. *Vide concilium Senonense ann. 1460.*

CONCILIA

SÆCULI DECIMI SEXTI.

V. Lateranense Concilium, ann. 1512.

Dum Pisanum concilium habebatur, summus Pontifex Julius II. hoc in urbe Roma celebrandum indixit ad schismatis extinctionem, ad Ecclesiæ reformationem, ad Christianorum Principum concordiam, & ad bellum in Turcas, prout enuntiat indictionis bulla. Illud apertum fuit die 3. Maji, ejusdemque mensis die 10. habita prima sessio. Coetui Papa præfuit, adstantibus quindecim cum eo cardinalibus,

bus, Alexandriae & Antiochie latinis patriarchis, archiepiscopis decem, quinquaginta sex episcopis Italis, nonnullis abbatibus & Generalibus ordinum, oratoribus regis Hispanie, rerumque publicarum Venetæ & Florentinæ. In eo hæc sessiones duodecim, priores quinque sub Julio II. & hæc septem sub Leone X.

II. SESSIO. Lecta est indictionis Bulla, lectus item Totius concilii canon undecimus super modestia & concordia in hujusmodi cætibz vigere debent; nominatque functionis officarii.

III. SESSIO, die 27. Maji. Post sermonem qui a Cajetano Prædicatorum Ordinis Generali pronuntiatus fuit, Joannes Tuardus qui Papæ a secretis erat, ambonem conscendit, ex eoque foederis inter Angliæ regem & Papam initum legit.

IV. SESSIO, 3. Decembris die. In hac Papa Bullam revocavit quæ, quicquid Pisis & Mediolani contigerat, abrogebat, & Galliarum regnum interdicto subdebat. Gurcensis episcopus, Imperatoris nomine, declaravit eum approbare concilium, & ab iis omnibus quæ Pisis acta, recedere.

V. SESSIO, 10. Decembris die. In hac lectæ regis Ludovici XI. Patentes Litteræ, ad Papam Pium II. missæ; abrogebatur in his Pragmatica Sanctio. Concilii advocatus hanc Pragmaticam sermonem habuit, ejusque revocationem petiit. Decretum fuit in Pragmaticæ defensoribus, cujusmodi erant Præsules, Principes & Parlamentarii Galliarum, monitorium, ut, intra dies sexaginta, contra se sisterent, & rationum momenta quæ ad ejus abrogationem impediendam sibi suppetere contendebant, in medium afferrent.

VI. SESSIO, die 16. Februarii, ann. 1513. Huic Papa non adfuit, quia in morbum inciderat. Cardinalis S. Georgii, Ostiensis episcopus, ejus locum suscepit. Decretum nova in Galliam monitio, ut ea super eodem negotio responsum daret; & Papa Julius, sexta post hanc sessionem die, vivere desuit.

VI. SESSIO, 27. *Aprilis die.* Huic Leo Papa X. Julii successor, præfuit. Prolatum fuit monitorium quod in Pragmaticæ fautores Julius ediderat, & petita. contra Gal-
lorum hac in causa contumaciam, in jus vocatio; at in hanc consentire Papa noluit, eo consilio, ut Gallos per dexteritatem & suavitatem devinceret. Et sane, Ludovicus XII. ad concilium oratores misit ea potestate instructos, ut ipsius nomine declararent eum a Pisano concilio recedere, & Lateranensi adhærere, ea conditione, ut cardinales degradati restituerentur, & quod actum in regnum fuerat, abrogaretur.

VII. SESSIO, *Junii die* 17. Lectæ cardinalium Pisani concilii, Bernardini de Carvajal, & S. Severini litteræ, per quas schisma abdicabant, omnia Pisani concilii acta dam-
nabant, quæ vero Lateranense concilium ediderat, appro-
bant, se Papæ Leoni dicto audientes fore promittebant, se-
que a Papa Julio e cardinalium albo jure ac merito expun-
ctos esse profitebantur.

VIII. SESSIO, 17. *Decembris die.* Huic Papa præfuit Ludovici XII. oratores actum obtulere per quem rex eo-
rum dominus præsentis Lateranensi concilio adhærebat &
Pisanum revocabat, cui conciliabuli notam inurebat. Le-
ctus actus hic qui, inter alia, enuntiabat, 1. quamvis rex credidisset graves sibi causas subesse, cur Pisanum concilium indiceret & propugnaret, tamen, postquam intellexit illud Papæ Leoni X. non probari, cumque Papa hic eum per lit-
teras hortatus fuerit, ut idem concilium respueret, & alte-
ri, Romæ congregato, tamquam uni legitimo adhæreret, quandoquidem, Papa Julio vita functo, aversionis ratio om-
nis desierat, dictoque Pisano concilio tum imperator, tum cardinales nuntium remiserant, eum, suo nomine, promitte-
re se non amplius dicto Pisano concilio suffragaturum, per-
fecturumque, ut cœtus qui ejus nomine Lugduni habebatur, intra mensem desineret.

2. Super postulatione ab uno e concilii procuratoribus contra Provinciense Parlamentum exhibita, Papa in ejus
[Par-

amenti membra monitorium decrevit quo adigerentur, ut se, intra menses tres, ad concilium accederent. In postulatione, id erat in querelis illud Parlamentum pati gratiæ & justitiæ litteras a Sua Sanctitate concessas petitioni mandari, nisi idem Parlamentum annueret, illud in clericos & beneficia sibi auctoritatem tribuere, quæ non conveniebat; quod postulatio nuncupat in sua sedem caput erigere, Satanæ superbiam scilicet imitari. Parlamentum tamen, id agens, non alio spectabat, quam ut Sicaniæ Ecclesiæ libertates fartas tectasque servaret, sueque annexæ jus propugnaret, cujus vi omnes bullæ, lita, rescripta & mandata apostolica ad collationem beneficiorum, jubileorum, indulgentiarum, dispensationum votum ætatisque, in executione poni non poterant sine ejus assensu & ratihabitione; quod appellabatur *annexa*. Et sane, hoc æque vetus ac Gallicum ipsum imperium erat, & sic in Provincia statutum fuerat; quod perspicitur ex Collectione Monumentorum super hoc ipso jure, auctore D. Maussac, consiliario in Aquisectionensi Parlamento, Aquis 1717. typis edita. Re quidem ipsa, post Meunense prælium, cum Leo Papa X. ad Galliæ partes accessisset, & Provinciense Parlamentum publicam Papæ satisfactionem exhibuisset, & censurarum absolutionem petiisset, ipse, quod in eo erat, hoc annexæ jus confirmavit, infususque est, eo Parlamentum, ut antea, deinceps frui.

3. Lectum est in philosophos quosdam decretum, qui contendebant rationale in animam mortalem esse & in omnibus hominibus unam tantum existere, contra atque ait Christus Dominus in Evangelio, animam occidi non posse, eum qui animam suam odit in hoc mundo, eandem in eternam vitam custodire, & contra atque a Papa Clemente V. Viennensi concilio, decisum fuit, animam esse vere suam naturam & essentialiter humani corporis formam; immortalem esse multiplicemque pro corporum numero quibus iusa est.

4. Mandatum, ut quicunque sacris ordinibus initiati sunt, sit tempus quod grammaticæ & dialecticæ tribuerunt, ali-

peragant, sed rex, intra sex menses, a prima vacantis sedis die numerandos, doctorem aut licentiatum in theologia, saltem viginti septem annos natum Papæ nominet, eique Papa vacantem ecclesiam conferat; ac Rex ipse, si minus idoneam personam nominaverit, aliam intra tres, postquam monitus fuerit, menses a rejectionis die repetendos, nominet; secus, Papa provideat.

2. Per hunc tractatum, sibi Papa reservat nominationem episcopatum vacantium *in curia* (videlicet beneficiariorum, qui in Romana curia moriuntur), quin regis nominationem expectet. Videri potest in hanc rem, 1. Concordati textus, quod totum quantum est, perinde ac Pragmaticam, ad hujus secundi voluminis calcem posuimus, ut nostrorum lectorum commoditati consuleremus; 2. Historia Pragmaticæ Sanctionis & Concordati, quam *Pithou* nobis dedit.

Articulus secundus expectativarum omnium gratiarum, & reservationum pro beneficiis vacaturis abrogationem indicit.

Tertius instituit graduatorum jus, & oportere vult, ut collatores tertiam beneficiorum partem, quorum collatione gaudent, graduatis tribuant; seu potius graduatos nominent ad beneficia, quæ quatuor anni mensibus vacare contigerint; nempe Januario & Julio mensibus, eos qui sui gradus litterarum suorumque studiorum tempus insinuaverint; qui quidem appellantur *rigoris menses*; Aprili vero & Octobri mensibus, graduatos solum nominatos, qui scilicet haud suos gradus insinuandos curaverint; qui *favoris menses* nuncupantur. Necessario studiorum tempori designati sunt anni decem, quoad doctores, licentiatos aut baccalaureos in theologia; anni septem, quoad doctores & licentiatos in jure canonico seu civili, & in medicina; anni quinque, quoad magistros & licentiatos in artibus; anni sex, quoad baccalaureos simplices in theologia; anni quinque, quoad baccalaureos in jure canonico seu civili; ac si nobiles sint, tres menses tantum.

Dicitur necesse fore, ut singuli suas gradus & nominationis litteras, semel ante beneficii vacationem exhibeant,
per

universitatis litteras, in qua studuerint, & nobiles qui suam nobilitatem probent; omnesque graduati, quoties in quadragesima, suarum litterarum gradus, nominationis, studiorumque attestationis exemplum collatoribus, & patronis ecclesiasticis dent, suasque ipsorum nomina & nomina infinent; quod si quo forte anno facere omiserint, non poterunt, eo quidem anno, suorum graduum vicium vacans requirere; si vero graduatorum nullus fuerit, collatio libera erit collatori, dummodo non, & primam infinitionem & quadragesimam, beneficium fuerit.

Collatores in favoris mensibus, quos & graduatis nominare voluerint, seligere poterunt; at, in rigoris mensibus, loci nominato beneficium tribuere debebunt; & in concurrentiae casu, doctores licentiatas, licentiatas baccalaureis preferantur, exceptis baccalaureis formatis in theologia, & licentiatas in jure vel in medicina, exceptisque baccalaureis in jure, qui magistris in artibus præferantur.

Nuncupabantur *baccalaurei formati*, qui non ante tempus, & secundum statutorum formam, & post studia annorum suorum suos gradus sumpserant.

In plurimum doctorum aut licentiatorum concurrentia, theologia primum locum tenebit; deinceps jus canonicum, & de jure & medicina; & in æqualis concurrentiæ casu, numerarius cui maluerit, gratificari poterit. In suis etiam nominationis litteris, graduati beneficia quæ jam possident, & quæque valorem expriment, necesse est; ac, si quod habent, cujus valor ad ducentos annuos florenos ascendat, quodque residentiam postulet, alia beneficia suorum graduum vicium tenere non poterunt. Cæterum, semper beneficia regularibus, & secularia secularibus conferantur, quin & in re Papa dispensare possit. Resignationes & permutationes in graduatorum mensibus liberæ erunt. Urbium & eccliarum graduatis tribuentur. Denique jubentur universitates illas tantum nominationis litteras dare, qui studiorum descriptum tempus peregerint.

Concordatum inter & Pragmaticam Sanctionem id discriminis intercedit, quod hæc omnes collatores & patronos ecclesiasticos adigebat, ut omnium beneficiorum, quæ ad eorum dispositionem spectabant, accuratos indices tenerent, atque ita e tribus unum, ex indicis ordinè, graduatis conferrent; at Concordatum, hoc jure servato, solummodo hunc indicis ordinem seu turnum ademit, affectisque graduatis beneficia, quæ per anni menses quatuor, supra notatos vacarent; ac jus hoc etiamnum viget.

Articulus quartus declarat providere Papam posse ad beneficium quidem unum, cum beneficia decem quæ tribuat, collator habebit, & ad duo, cum quinquaginta, dummodo non sint ejusdem ecclesiæ præbendæ duæ; & Papæ quidem, in hac collatione, id juris fore, ut ordinarios collatores præveniat. Beneficii justus valor in provisionibus exprimi debet; si secus fieret, gratia nulla esset.

Quintus causas & appellationes spectat; & hic quidem Pragmaticæ concinit. In eo dicitur oportere, ut causæ suis in locis finiantur ab iis iudicibus, quorum est ex jure, ex consuetudine vel ex privilegio cognoscere, exceptis majoribus causis, quæ in jure expressæ sunt; ea lege, ut ne appelletur ad ultimum judicem, *omisso medio*, neve appellatio ante definitivam sententiam interjiciatur, nisi interlocutoria sententiæ læsio in definitivo judicio reparari non possit.

Sequentes articuli quinque sunt iis omnino similes qui in Pragmatica occurrunt; nempe sextus, de pacificis possessoribus; septimus, de concubinariis; octavus, de commercio cum excommunicatis, qui in quibusdam casibus vitandi non sunt; nonus, de interdictis; decimus spectat decretum, *De sublatione Clementinæ, Litteris*. Quod attinet ad Pragmaticæ Sanctionis articulos duos, qui super annatis & Cardinalium numero versantur, Concordatum nullam eorum mentionem facit.

Lectæ est deinde in concilio Bulla, quæ Pragmaticam Sanctionem abolebat, propterea quod eam ex capitibus pluribus notorie nullam esse contendebatur, ut etiam nihil obfuerit, quin *depravatio regni Galliarum* appellaretur. Bulla hæc

in universo coetu recepta fuit, uno excepto Tortonæ in Lombardia episcopo cui satis animi fuit, ut ei repugnaret, unus omnium maxime sollicitus, inquit Fleurii continuator, de pretiosis veteris disciplinæ reliquiis, falsisque humanis rationibus minime, ut videtur, affectus. " Venerationem dixit, quam Basileenſi concilio & Bituricenſi coetui exhiberi par erat, impedire debuiffe, quominus tanti momenti negotium attingeretur; ac ſibi quidem probari non offe quicquam eorum revocari quæ duorum ejusmodi conciliorum auctoritate nitebantur; ſe porro ſpectare Bituricenſem coetum, tamquam verum concilium, ob ſapientiam quæ in ejus deciſionibus enitebat. At ejus ſignificationis nulla habita ratio eſt. Basileenſi Papa Lateranenſe concilium opoſuit.

Cæterum, non ignoratur, quam graves oppoſitiones ex Parlamento, ex Pariſienſi eccleſia & ex univerſitatibus Concordatum ſubierit; quibus adhibitis temperamentis a parlamento receptum fuerit; quibus altercationibus diſſidiisque ejus executio occaſionem præbuerit.

2. Lecta eſt etiam, ſuper religioſorum privilegio, Bulla per quam Papa ordinarios eo jure pollere vult, ut parochiales eccleſias viſitent, quæ ad regulares pertinent, ibique miſſam celebrent, id etiam juris iisdem tribuit, ut religioſos examinent quos miniſterio addici libuerit; mandatque, ut, qui apud hos religioſos ab ordinario approbatoſ conſeſſi fuerint, cenſeantur canonici *Utriusque ſexus*, feciſſe ſatis. Fuſſe deinde Papa ea ſingillatim enucleanda ſuſcipit quæ regulares afficiunt.

XII. SESSIO, die 16. Maji, ann. 1517. In hac edita Bulla quæ, quicquid in ſuperioribus ſeſſionibus undecim actum fuerat, confirmabat, decimarumque quæ in bellum contra Turcos conferrentur, impoſitionem præcipiebat. Episcoporum plures dixere ſupereſſe bene multa in ordinem redigenda, nec oportere concilio finem imponi; at pervicit ſuffragiorum numerus major. Tum vero cardinalium unus, elata voce, *Domini*, inquit, *ite in pace.*

Est in comperto concilium hoc Lateranense quintum a Gallia tamquam œcumenicum non spectari; esse aliarum nationum theologos plures qui prorsus, ut Galli, sentiunt; & Cardinalem Bellarminum ipsum relinquere cuique integrum, ut ejus œcumenicam auctoritatem in dubium revocet. *Reg. Tom. XXXII. Lab. Tom. XIV. Hard. Tom. IX.*

Concilium Bituricense, ann. 1528.

Habitu est provinciale concilium hoc, mense Martio ann. 1528. ei occasionem præbente Lutheri hæresi. Franciscus de Tournone, tunc archiepiscopus Bituricensis, ejus provinciæ episcopis, abbatibus, prioribus & capitulorum deputatis adfidentibus, coetui præfuit.

Impositæ, ad annos duos, omnibus exemptis & non exemptis, etiam S. Joannis Hierosolymitani beneficiis, omnibusque communitatibus & fabricis decimæ, e postremarum forma, sexto quoque mense, atque adeo citius, si opus esset, solvendæ, initio ducto a S. Michaelis festo die, ad exæquandam redemptionem Francisci, Galliarum Delphini, & Henrici, Aureliani ducis, quos eorum pater Franciscus I. e carcere egrediens, obsides Matriti reliquerat. Editæ quoque, hoc in concilio, ad morum reformationem, superque ecclesiastica disciplina, sequentes constitutiones.

Mandat prima, ut, cum Lutheri hæresin sancta Sedes damnaverit, eadem damnetur, quando & ubicunque episcopis visum fuerit, generatim tantum, quin ejus errores singillatim enuntientur, nisi forte damnati errores hi alicubi disseminati comperirentur, in quibus tum quidem locis eosdem peculiare errores damnari oporteret.

Parochos jubet altera denuntiare apud episcopum eos e suis parochianis quos Lutheri ejusque asseclarum erroribus infectos noverit; itemque eos episcopo designare quos sortilegiis & magiæ se immiscere perspexerint, ut puniantur.

Neminem non vetat tertia libros vendere, imprimere & retinere, in quibus disseminata esset Lutheri ejusque asseclarum hæresis, ea, secus, indicta poena, ut, siquidem hujus concilii mandatum, mense postquam enuntiaturum fuerit, violaverint,

serint, in carcerem conjiciantur, vel alteri punitiōni sub-
jaciuntur; mandatque singulis penes quos ejusmodi libri extite-
rint, ut eos episcopo ejusve magnis vicariis tradant.

Quarta haud licere, vult vendi emive sacros libros, post
quos octo gallice redditos, quin a locorum ordinariis revisi-
rentur.

Mandat quinta, ut ne quæstuanter prædicare aut enuntia-
re indulgentias aliudve possint, sine episcopi, de scripto,
scripta & approbatione; parochos vero qui hos abusus tole-
rent, æque ac quæstuanter, punitos vult; vetatque pa-
rochis alienigenis concionatoribus, cujuscunque tandem
modi fuerint, veniam dari, ut sine ordinarii approbatio-
ne concionentur.

Sexta parochos jubet Dei Præcepta, Evangeliumque aut
Epistolam, quæ diei propria sunt, populis sibi concreditis,
in concione, dominicis diebus singulis explicare, vel ali-
quid ad eos dicere; quod sua ipsis errata & virtutem ob ocu-
ponat; iisdem licere vult Gersonis librum cui titulus,
Summa partium Liber, in gallicam linguam conversum lege-
re; mandatque, ut, quo plus temporis institutioni tribuant,
etiam consuetas preces, aliasque quæ necessariæ non fuerint,
in compendium redigant.

Septima jubet synodica statuta gallice reddi, & synodicas
actiones ita concinnari, ut eas quilibet unus e vulgo intel-
lere possit; & oportere pronuntiat, ut iis presbyteri &
parochi interfint.

Octava vetat clericos populumque per ecclesiam deambu-
ere, divini servitii tempore, aut dum sermo habetur, &
mandata edicuntur.

Nona mandat, ut, prout Constantiense concilium præscri-
bit, tertio quoque anno, provinciale concilium habeatur,
atque visitationes episcopi quotannis peragant.

Decima, ut blasphemi perquirantur & puniantur.

Undecima, ut suos parochi populos hortentur, ut parum-
per genu flectant; cum eucharistiæ elevationem per æris
trempani sonum nuntiatam audient.

Duodecima parochis mandat, ut ne ridicula quædam agi patiantur, quæ usus in Sacramentorum baptismi & matrimonii administrationem induxit; vetatque, ne poenitentes sibi a confessario impositas poenitentias detegant; neve confessarius eas quas ipse imposuerit, aut id quod in confessione audierit, patefaciat.

Decima tertia mandat, ut Constantiensis concilii & Pragmaticæ Sanctionis, super canonicorum aliorumque Ecclesiæ ministrorum residentia, statutum servetur, itemque quod ibidem super divino officio, psalmodia & in cantu paucis præscriptum est.

Decima quarta, ut ne episcoporum mûltæ aut sigilli jus deinceps locentur.

Decima quinta, ut ne typographi aut bibliopolæ, sine episcopi venia, ecclesiæ libros imprimant.

Decima sexta, ut ne, sine ordinarii consensu, confraternitates erigantur, harumque confraternitatum occasione convivia aut choreæ peragantur, vel usurarii contractus edantur.

Decima septima, ut episcopi festorum dierum numerum rescent, prout expedire judicaverint.

Decima octava, ut ne scholæ magistri suis discipulis libros legant, qui eos a divino cultu & ab Ecclesiæ cæremoniis avertere possint.

Decima nona, ut suas parochi ecclesias saltem in anno visitent, & potissimum Paschatis tempore, quin tamen privilegiatorum exemptiones attingant.

Vicesima, ut ordinarii dimissorias litteras non ante concedant, quam petentes examinaverint, & idoneos compereant; ut qui sine dimissoriis litteris ordinati fuerint, suspendantur, quoad ordinario visum fuerit, & corporalibus poenis, siquidem inepti comperti fuerint, afficiantur; iisque tantum dimissoria epistola concedatur, quibus beneficium aut patrimonialis titulus suppetet.

Vicesima prima, ut eos quibus animarum cura est, haud finant episcopi suum gregem deferere, ut ad aliorum beneficiorum servitium se conferant.

Vicesima secunda, ut ne religiosas quidem e suo monasterio egredi patiantur, easque ad illud regredi jubeant, quæ ra sunt.

Vicesima tertia, ut religiosos qui extra suum claustrum sunt, eo regredi, ibique ex instituto vixere jubeant.

Statutum, in eodem coetu, ut de laicorum judicium in ecclesiasticorum jurisdictionem & libertatem ausis humillimæ ad regem querelæ ederentur; coetus vero ipse ferri jussit, & sequuntur, ad ecclesiasticæ jurisdictionis reformationem æta.

Primum statuit, ut ne monitoria concedantur, nisi saltem librarum plusquam ducentarum re quoad impetrantem itur.

Secundum, ut in monitoriis iteratisque aggravationibus eos editis qui facti participes sunt, uxor, filii, famuli & aut famulæ non comprehendantur.

Tertium, ut ecclesiastici forenses pragmatici, notarii, selliones, procuratores, alique non per excommunicationem, sed solum per interdictum ingressus Ecclesiæ, ob facta quæ iis a partibus debita fuerint, agere possint, quoad lices, perspecta debitorum contumacia, aliter de re man-
verint.

Quartum, ut, super prima contumacia, non excommunicationis, sed ingressus ecclesiæ tantum interdicti litteræ concedantur, nisi ordinarii, quoad locorum & consuetudinum varietatem, aliter agendum censeant.

Quintum, ut, quo metropolitani judices jus reddere possint, suffraganei eorumve officiales latine & gallice, aut eadem lingua quæ in metropoli intelligi possit, suas judiciales perquisitiones & denuntiationes edant.

Extant alia hujus concilii decreta duo, quorum unum mandatur, ut parochi cæterique beneficiarii quibus animarum cura, suis in beneficiis resideant, ne iis, sine causæ cognitione, litteræ concedantur, per quas residentie legi existuntur, ibique vicarios instituere possint; alterum jubet, coemeteria, quo impediatur eorumdem pollutio & profanatio, quamprimum licuerit, & ut serius, intra annos

tres ab enuntiatis hujus concilii decretis, claudantur; ſique quos cura hæc afficit, ſi id facere neglexerint, ab ordinario puniantur. *Lab. Tom. XIV. Hard. Tom. IX.*

Concilium Senonenſe, ſeu Pariſienſe, ann. 1528.

Cardinalis de Prato, archiepiſcopus Senonenſis habuit ſue provinciæ concilium hoc quod Februarii die 3. inchoatum, ſequentis Octobris 9. abſolutum fuit.

Hujus concilii ſtatuta tribuuntur in partes duas; prima ad doctrinam pertinet, ad diſciplinam & mores altera.

Præfatio quæ in hujus concilii initio legitur, errorum Lutheri, Zuinglii, cæterorumque recentiorum hæreticorum cum iis affinitatem oftendit, qui a Manete, ab Aerio, a Vigilantio, a Petro Valdo, a Marſilio Patavino, & a Wicleſſo diſſeminati fuerunt. Animadvertitur, ad ejus calcem, novatores haud inter ſe conſentire; eorum alios in imagines invehī quas alii tolerant; alios rejicere humanos uſus quos tamquam apprime utiles alii propugnant; alios anabaptiſmum docere, aliis vero hunc uſum horrore eſſe; inter eosdem de euchariftia non convenire; alios credere eam non eſſe niſi ſignum Corporis & Sanguinis Chriſti Domini, alios vero profiteri Chriſti Domini Corpus & Sanguinem vere eandem eſſe; at utroſque a veritate recedere, prout aſſerunt ibi panis & vini ſubſtantiam remanere; inter eos eſſe qui gloriantur ſe habere Spiritum ſanctum qui iis ſacræ Scripturæ intelligentiam tribuat, quin egeant interprete, quam ſententiam alii rejiciunt; has porro contradictiones ſatis evincere, quam longe abſint omnes & ſinguli a veritate quæ ſemper eadē & una eſt, ſecumque ipſa nunquam pugnat.

Concilii de fide decreta antevertit ſynodica cardinalis Præſulis Epistoſa per quam Præſul tamquam hæreticos, generatim eos omnes damnat & anathematizat qui credunt aut propugnant pertinaciter doctrinam ab ea aliam quæ Romanæ Eccleſiæ eſt, quia univerſalis Eccleſia, quippe quam Spiritus ſanctus regit, errare non poteſt. Hæreticorum pariter deſenſores & fautores excommunicationi ſubdit, eosque vitari jubet, qui de hæreſi ſuſpecti ſunt, poſtquam ſemel aut iterum

noniti fuerint. Præscribit deinde regulas quæ, dum
ticos agitur, servari, poenasque plures quæ iisdem
debent. Qui tamquam hæretici damnati sunt, suam-
resin abjurare nolunt, ad poenitentiam & carcerem,
vixerint, in foro ecclesiastico, damnabuntur, &
a suis ordinibus, si clerici sint, degradati fuerint,
i brachio tradentur; & quia difficile esset episcoporum
m congregari qui a canonibus ad sacerdotum degrada-
requiritur; uni tantum episcopo, abbatibus aliisve præ-
citis, ejus peragendæ facultas tribuitur. Ad relap-
d attinet, hos quidem, absque ulla iuris forma, sæ-
rachio tradi jubetur; atque ejusmodi declarantur qui,
m hæresin apud judicem abjurarunt, etiamsi damnati
erint, in eandem aliamve hæresin relabuntur, aut
eticos sustinent, iisque favent; ea tamen lege, ut
itentia & eucharistiæ Sacramentis, si suorum eos er-
a poenituerit, destituantur. Post sententiam ab ec-
co judice pronuntiatam, proscribentur hæreticorum
laicorum scilicet ad fisci, & ecclesiasticorum ad eccle-
emolumentum. Eadem constitutio occultos hæreti-
coetus, librorumque Lutheri lectionem prohibet;
que, sub poenis quas canones ferunt, ut hæretici
tur; denique declarat sæculares magistratus ad judi-
quæ in hæreticos edita fuerint, executionem, eccle-
judicibus præsto esse debere.

piunt epistolam hanc peculiaria, super fide, conci-
eta.

um super Ecclesiæ unitate & infallibilitate versatur.
eclaratur hanc in nullum prorsus errorem, quod ad fi-
t mores attinet, labi posse; extra ejus sinum non esse
ocum; eam unam, sanctam & infallibilem esse; eam-
charitate excidere, aut a vera fide recedere omnino
sse; & quicumque ejus auctoritatem in doctrina vel in
s secutus non fuerit, infideli pejorem esse.
rum eos impetit, qui Ecclesiam hanc invisibilem esse

Tertium pronuntiat generalia concilia, quæ universam Ecclesiam repræsentant, ea decidendi facultate pollere, quæ fidei puritatem, hæreseon extirpationem, Ecclesiæ reformationem & morum integritatem spectant; eorum auctoritatem sanctam esse & violari non posse; & quicumque pertinaciter iis obstitit, fidei hostem censendum esse.

Quartum definit ad Ecclesiam pertinere, canonicos libros ab apocryphis libris, & sacræ Scripturæ catholicum sensum ab hæretico sensu distinguere, eosque qui concilii Carthaginensis, Innocentii & Gelasii canonem non sequuntur, sanctorumque Patrum sensum rejiciunt, ut sui privati spiritus sensum sequantur, tamquam schismaticos hæreticosque spectandos esse.

Quintum traditionum necessitatem & validitatem statuit, pronuntiatque, quicquid hac ratione receptum est, id credi & servari oportere; & quicumque veritatem aliquam rejecerit, ea solum obducta causa, quod eadem clare in sacris Literis expressa non sit, tamquam schismaticum & hæreticum habendum esse.

Sextum obedientiam spectat, quæ Ecclesiæ constitutionibus usibusque debetur; in eoque damnantur, qui eos contemnunt.

Septimum pronuntiat in eos anathema, qui quadragesimale & jejunia cætera abstinentiasque non servant, quæ Ecclesiæ legibus præscribuntur.

Octavum eos in hæreticorum numero ponit, qui docent sacerdotes, diaconos & subdiaconos cœlibatus lege obstrictos non esse, quique iis ineundi matrimonii libertatem relinquunt.

Nonum eos impetit, qui perpetua, præsertim vero monastica voca rejiciunt. In eo ostenditur iis obligationem adjunctam esse; & ad poenas a canonibus latas damnantur, qui licere dixerint ea violari.

Decimum de Ecclesiæ Sacramentis agit. In eo damnatur, qui eorum numerum imminuunt, iisdemve gratiæ conferendæ vim inesse negant; & quid de unoquoque Sacramento credendum sit, peculiariter explicatur; videlicet baptismum

nam ea virtute pollere, ut gratiam conferens, nos a peccatis purget; ordinem per quem homines Christi Domini ministri fiunt, & ipsum gratiam conferre; eucharistiam esse corpus & Sanguinem Christi; confirmationem a Domino Christo institutam fuisse ad baptizatos in gratia confirmandos, &que episcopis tantum ejus conferendae potestatem tribuissent; poenitentiam iis necessariam esse qui post baptismum lapsi sunt, eandemque cum dolore & contritione conjunctam debere; edendae confessionis legem, a Christo institutam, & ab apostolis ad nos usque, traditione firmatam ab omnibus fidelibus inviolate servandam esse; extremam unctionem efficacem quoad peccata remedium esse; & matrimonium verum Sacramentum esse per quod conjugati caelestem benedictionem suscipiant; denique eos omnes qui haec septem Sacramenta non agnoverint, haereticos haberi oportere. Undecimum definit Christum Dominum instituisse altaris sacrificium in quo ejus corpus sanguisque offeruntur.

Decimum peccatores quibus peccati culpa post baptismum remissa est, adhuc temporalis poenae debitores, eique altera vita expiandae obnoxios esse posse, ac proinde sanctam & salutarem usum esse pro defunctis orare.

Decimum tertium, sanctos in caelis cum Christo regnantem preces nostras audire, nostrisque miseris permotos pro nobis intercedere; licere eos honorari, eorum festa celebrari, eorundemque passiones in ecclesia legi.

Decimum quartum, imaginum cultum idololatriam non esse, quia non eas Catholici ut Deum adorant, nec putant aliquam divinitatem inesse, sed his solum utuntur, ut Dei Filium in mentem revocent, ad eumque se, cujus praesentationem vident, amandum excitent; se ante imaginem non tamquam ante aliquam divinitatem prosternere, sed eum adorare cujus ipsis imago passionem aut resurrectionem exhibet; denique imagines simplicibus hominibus inspirare, ut eos ad sanctorum qui ipsis repraesentantur, virtutem & pietatem imitandas excitent, praesertim cum uno in ictu oculi, in imagine, bene multa videri possint, quae in libris non nisi longo temporis spatio percipi possent.

Deci-

Decimum quintum servat liberum arbitrium, ut ne tamen gratiam excludat. Declaratur econtra voluntatem ab interna gratia præveniri, ut se ad Deum convertat & ad sanctificationem comparet; sed ita quidem, ut gratia hæc nullo non momento temporis in promptu sit, eique semper resisti possit; verum esse Deum nos trahere, at non vi; nos prædestinare, nos eligere, nos vocare; at non glorificare nisi eos, qui fide, & charitate nixi certam suam vocationem & electionem per bona opera reddiderunt.

Decimum sextum pronuntiat homines non per solam fidem, sed per charitatem justificari; & bona quidem opera non solum non esse peccata, verum etiam esse ad salutem necessaria, eademque tamquam meritoria spectari posse.

Decreta hæc sequitur errorum catalogus, quos recentiores hæretici huic doctrinæ contrarios disseminaverant.

Secunda pars continet super disciplina statuta numero quadraginta.

Primum commendat, ut pro Ecclesiæ & Regni pace publicæ preces edantur.

Secundum vetat, ne quid, ob sacramentorum rerumve sacrarum administrationem, quavis obducta causa, exigatur.

Tertium episcopos prohibet sacros ordines cuiquam conferre, quin is parochi litteras a duobus præterea testibus firmatas afferat, e quibus de ipsius vita & moribus constet, & quin per examen idoneus compertus fuerit.

Quartum iis tantum subdiaconatus ordinem collatum vult, quibus suppetit beneficii aut patrimonii titulus, cuius annuus census parisiensium saltem viginti librarum sit; & ut impediatur, ne quid fraudis hac in re subsit, mandatur, ut cessionarius juret sibi cum cedente nullum restituendi tituli pactum esse, se velle eum retinere eoque frui, quoad vixerit; eidemque interdicitur, ne eum alienet sine episcopi venia, quoad beneficium aut patrimonium, cuius idem sit valor, ei suppetat.

Quintum jubet ordinarios non concedere dimissorias litteras, quin de eorum quibus eas tribuunt, ætate, doctrina, moribus & titulo cognoverint; ac, si, qui eas petit, suo se
epi-

episcopo commode præsentrare non possit, hoc examen ad episcopum remitti ad quem dimissoriae litterae datae sunt, hac addita clausula: *Super quo conscientiam tuam oneramus*; ita nihilominus, ut iis tantum quibus valoris, ut supra, beneficium aut patrimonium est, dimissoriae litterae concedantur.

Sextum, a sacris ordinibus eos suspendi, qui ante aetatem a canonibus praescriptam ordinati, aut non satis idonei comperiti fuerint, usque eo dum ad legitimam aetatem pervenerint, aut satis edocti sint.

Septimum, eos qui in Romana curia ad ordines promoti sunt, ab episcopis examinari, antequam ad suos ordines admittantur.

Octavum, episcopos eorum examen edere, quibus parochiarum nominationes aut provisiones fuerint, iisque tantum institutionem tribuere, quos requisitis qualitatibus instructos compererint.

Nonum, beneficiorum collatores debere ea personis idoneis conferre; iisque, si moniti id facere negligant, collationem a concilio interdici.

Mandatur, in decimo, ut iis qui officio adstant, in omnibus cathedralibus & collegiatis ecclesiis, sit manualium distributionum satis.

Undecimum parochis praecipit, ut suis in parochiis resident; ibidem, dominicis diebus singulis, vernacula lingua, Dei praecepta decem, & fidei nostrae articulos explicent; aut si non habent scientiae satis, ut praedicent ipsi per se, legant unum capitulum operis partium trium, cujus auctor Joannes Gerson.

Decimum secundum iisdem mandat, ut suos parochianos moneant, ut parochiali missae dominicis festisque diebus intersint, & quod pro concione dicitur, attente audiant; mandat praeterea, ut promotoribus eos denuntient qui eidem missae, consecutis dominicis diebus tribus, interesse neglexerint. Monentur denique, in hoc statuto, ut parochianos hortentur, ut saepe sua peccata confiteantur, & eucharistiae sacramentum suscipiant, praesertim diebus festis, aut morbi tempore, aut cum versantur in mortis periculo, aut cum inibi
sunt,

sunt, ut iter aggrediantur; invigilentque, ut iisdem saltem semel in anno ad sacram mensam accedant.

Decimum tertium mandat, ut in parochialibus ecclesiis non solum dominicis festisque diebus missa celebretur, verum etiam diebus cæteris ibidem, quæ foundationis sunt, officia peragantur. Idem vetat, ne novæ capellæ erigantur, aut quæ dirutæ sunt, restituantur, quin in id facultas ab episcopo impetrata fuerit.

Decimum quartum missam prohibet in privatis capellis celebrari, obducta Papæ venia, nisi veniam hanc episcopi viderint & approbaverint. Interdicit etiam capellas, quæ vulgo erant in diversoriis.

Decimum quintum vetat, ne in capellis aliæ quam foundationis missæ dicantur; ne hæ ipsæ, dominicis quidem diebus, dicantur nisi post parochialem missam; ne facile episcopi novarum capellarum foundationes concedant; ne vernacula altaria, sine necessitate, consecrent.

Decimum sextum super reverentia versatur quæ ecclesiis debetur; vetat nempe, ne in iis profani coetus aut sermones habeantur; ne in iis quidquam toleretur, quod officium turbare, Deumve lædere possit; ne in eas ingredi circulatores sinantur, instrumentis lufuri; ne denique amplius festum quod larvarum dicitur, agitetur.

Decimum septimum mandat, ut ecclesiæ cantus is sit qui pietatem inspiret; ac probe caveri jubet, ne ibidem canantur ludanturve super organis profanæ cantilenæ, modique lascivi.

Decimum octavum statuit, ut in cathedralibus collegiatis & conventualibus ecclesiis recitetur officium decenter, graviter & attente; assurgatur, cum dicitur *Gloria Patri*, flectaturque caput, cum pronuntiatur nomen *Jesu*; suum denique officium nemo privatim recitet, dum illud in choro canitur.

Decimum nonum beneficiarios eosque qui in sacris ordinibus constituti sunt, admonet, suum ut officium distincte & placide recitent, totiusque diei distributionibus eos privat,
qui

qui deambulantes aut garrientes circum ecclesiam comperti fuerint, dum ibidem canonicarum horarum aliqua recitatur.

Vicesimum absentias officiariorum chori moderatur; ita scilicet, ut absentes notentur; ut, qui ad matutinum aliasque horas non ante *Gloria Patri* primi psalmi, & ad missam non ante epistolæ finem perveniunt, censeantur absentes & distributiones amittant; ut, quibus in ecclesiis suæ singulis horis distributiones non suppetunt, hæ quidem e præcipuis quas grossas vocant, sumantur; ut denique decani, præpositi alique officarii non habeantur præsentem, nisi cum ad ecclesiæ bonum abfuerint.

Vicesimum primum statuit, ut, statim ac quispiam cathedralis aut collegiatæ ecclesiæ canonicus receptus fuerit, præbendæ præcipuum proventum & cætera emolumenta percipiat, nisi adsit legitima & peculiaris fundatio, per quam præbendæ redditus aliis ecclesiis aut piis usibus ad tempus addicti sint; damnata quæ in aliquibus ecclesiis obtinet, consuetudine, ut novorum canonicorum proventus, statim temporis spatio, inter seniores canonicos dividantur; jubetque episcopos, cum ad suas dioceses post absolutum concilium redierint, expendere breviaria, antiphonaria, Missalia, sanctorum legendas, ut, quæ minus apta prorsusque absone judicaverint, ex iis expungant.

Vicesimum secundum, ut abbates & abbatissæ, priores & priorissæ regularem disciplinam suis in monasteriis servandam curent; impedianque, ne religiosi & religiosæ, absque ordinis habitu, e clauetro pedem efferant, ut ne id ipsis religiosi instituti deferendi occasionem præbeat; episcopi vero, in suarum visitationum cursu explorent, quemadmodum monasteria se habeant, & quid in iis corrigendum sit; iidemque remedia quæ necessaria censuerint, adhibeant; denique regulares canonici nec publice nec in suis monasteriis sine lineo supparo quod rocchettum dicunt, incedent, nisi ab eo gestando per peculiare privilegium exempti sint, quod ostendere debebunt episcopo, qui poterit iis mandare, ut habitum deferant, qui ab ecclesiasticis sæcularibus eos distinguat.

Vicesimum tertium, ut ecclesiastici suis in vestibus æstus multum præferant, & in hunc finem, nec intra domum, sericem ullum habitum ferant; nec principum ducumque filii gaudeant serica indumenta di jure, sed quæ tamen ecclesiasticum statum redolent vestes non quidem apertas, sed ad collum, ad latera, & ad pugni brachiique commissuram clausas egerant.

Vicesimum quartum, ut ecclesiastici caveant, ne quæ deferant indumenta, vel ampliora vel arctiora, quid in iis conspiciatur quod fastum oleat, neve conspata aut striata sint; ut æque molliorem nitorem, didum oris & corporis habitum averfentur; ut in calceamentis, neve præter modum seu acutis, seu seu patentibus calceis utantur; ut demum, quod hoc concilium statuit, se nec rubro nec viridi panno in

Vicesimum quintum, ut ecclesiastici, publice quipilæ alioque ludo quovis abstineant; ut ne ludant præsertim cum laicis, ibive adsint, ubi ejusmodi ludii neque vero choreis intersint; non canant amorum nec in locis versentur, in quibus eadem canuntur; nec non honestum in eorum convictu sit.

Vicesimum sextum, ut presbyteri qui in incontinentia vult, ex canonum dispositione puniantur; & qui vultur, seque sæcularibus negotiis immiscebunt, Aurei & Lateranensis secundi conciliorum pœnis subdantur.

Vicesimum septimum, ut, in administrationibus secularibus, ubi unus tantum religiosus est, quia reddit sufficit alendis pluribus, ne is religiosus solus res loci episcopus, prout a Viennensi concilio mandat propiori monasterio administrationes seu prioratus idemque servetur in domibus in quibus una tantum lis est.

Vicesimum octavum, ut virginum monasteria potum ratione religiosas recipiant, nihilque, consue specie, aliove quovis colore, ob ingressum seu receptum exigant; ita nihilominus, ut, si qua puella sibi editum

asterium, in quo numerus completus sit, tum quidem
terium pensionem accipere possit, quæ ad numerariæ
lis mortem non extinguetur, atque id in pauperis pu-
rvorem quæ recipietur defunctæ loco; episcopi vero
teriorum clausuræ invigilent.

esimum nonum, ut, quo redditus ad leproforum noso-
, valetudinaria, hospitalia, eleemosynaria pertinentes
alios usus, contra fundatorum mentem, impendantur,
ites administratores eligantur, qui locorum statum ea-
e domorum redditus in fidelem codicem referent, sus-
lministrationis rationem quotannis reddent.

cesimum, ut episcopi, sub excommunicationis pœna,
polium vetent, quod in confraternitatibus sit, ut, festis
mum diebus, ad vitæ licentiam expendatur; nec sinant
, quin ipsi annuant, confraternitates erigi, intraveant
ecclesiam gestari confraternitatis baculum, cujus cære-
e in epulas definit; confraternitatum autem syndici &
ratores, intra sex ab horum decretorum enuntiatione
s, ad episcopum vel ad ejus generales vicarios suarum
ternitatum statuta deferant, expensæque confraterni-
e pecuniæ rationem reddant; vetitis confratribus ferro
s, vasa & cappas Ecclesiæ; singulis annis, in parce-
ligantur æditui qui, munus ineuntes, eo se fideliter
aros jurabunt, eodemque defuncti, accepti & expensi
tem reddent.

icesimum primum, ut excommunicationes, ne forte
mptui subsint, ob graves tantum causas, post juris mo-
pronuntientur.

icesimum secundum, ut episcopi, seu per se, seu per
llaconos, parocis, bis in anno, visitandis operam dent,
sibus hæreticos existere suspicio fuerit; & ad eos hære-
lis detegendos, quo puniantur, incolas adigant.

icesimum tertium, ut, quia hæretici, quo facilius suam
am doctrinam disseminent, gallice sacrorum librorum
nos edunt, illisque maxime periculosas ad marginem
tationes cum Patrum explicationibus miscent, prohibe-
e omnes bibliopolæ ullum librum, seu sacra Scriptura
Richard Concil. Tom. II. II sit,

fit, seu aliquis de fide moribusve tractatus, vendere, que dare, sine episcoporum venia, excommunicationis dicta poena; &, quoniam, ex annis viginti, hæreticos plures, tam latine quam gallice, imprimendos esse in parochis cura sit, ut pro concione, quater in anno enuntient, quo omnes præsens concilium fideles vestros libros legant retineantque, sub excommunicationis.

Tricesimum quartum, ut, quia concionatorum & stuantium nonnulli, sub religiosorum veste, parochianos, id sibi sumunt, ut e suggestu dicant, novas & dra doctrinas ac sæpe numero hæreses venditant, & sibi apud populum existimationem comparent, potest tam sæcularibus quam ecclesiasticis obloquuntur, atque quidem auditores ad inobedientiam trahunt, ad tam malum anteverendum, concionatorum aut quæstus nullum parochi concionari sinant, cui non hanc facultatem loci episcopus dederit; episcopi vero doctos honestos viros in concionatores eligant, qui populo Evangelium nuntient, nec in eo sibi plaudant, ut profanos auctores, & tarum loca proferant, scholarum controversias agitent, gasque & mimicos jocos edicant.

Tricesimum quintum, ut concionatores qui, quod eo est, non Evangelium nuntiaverint, non Dei præcepta cuerint, non vitiorum horrorem & virtutis amorem iraverint, sed ad risum movendum fabellas narraverint populos ad inobedientiam pertraxerint, interdican-
tur.

Tricesimum sextum, ut, quamvis Mendicantes, cum monasterii præfectis quos *Guardianos* nuncupant, tamque idonei selecti, episcopisque præsentati & ab iisdem approbati fuerint, absolvendi potestate, per summorum Pontificis decreta, gaudeant, hæc tamen eorum potestas non ultra rochorum facultates feratur, cum ab ordinariis tantum ebus absolvendi jure polleant, nisi peculiarem quondam vatos casus potestatem ab episcopis obtinuerint.

Tricesimum septimum, ut, quo fideles sciant quos religiosos ad confessiones approbatos adire possint, qui monasterio præsunt, operam dent, ut ibidem, statim in loco, &

he inscripta proffert religioſorum nomina, quos ipſi ad ſeſſiones audiendas delegerint.

Triceſimum octavum, ut qui ex abbatibus id ſibi juris contendunt, ut confirmationis ſacramentum conferant, in privilegium, episcopis requirentibus, oftendere neceſſe ſint.

Triceſimum nonum, ut, quoniam matrimonium ſacramentum eſt, quod cum reverentia ſuſcipi debet, ſedulo, ſponſum & nuptialis benedictionis tempore, cachinni & ridi- culi verba vitentur; ſponſi per jejunium & poenitentiam ad ſacramentum ſe comparent; ac deinceps connubia non poſt ſolis ortum ineantur, non autem a media ſtatim nocte, quemadmodum fieri conſueverat, quod clandestinis matrimoniiſ locum præbebat, e quibus longe maxima ſcan- dala derivantur; ut proinde qui ea contrahunt, iſdemque ſent, excommunicati ſint *ipſo facto*.

Quadrageſimum, ut, ne quid ſit, quod domus Dei ſancti- ſſimam lædat, caveant episcopos, ne qua indecens quæque rem ſuam ſacrarum Litterarum veritati contrariam exhibeat, eccleſiis pictura ſit; ac ne quis populi credulitate & ſim- plicitate abutatur, qui ſtatim confluens eo candelas affert, que vota edit, ubi aliquod miraculum patratum audiit, ſolum edicetur novum miraculum, hanc ob cauſam, nul- lumque ſacellum hac occaſione extruetur, ſine episcopos ex- culla venia. *Ibidem.*

Concilium Coloniense, ann. 1536.

Provinciale concilium hoc ann. 1536. Pauli Papæ III. & Imperatoris Caroli Quinti tempore, congregavit Hermannus Hurſius, archiepiſcopus Coloniensis, qui deinde, novam Lutheri doctrinam amplexus, Bucerum & Melanctonem ad ſe ſuadem in ejus episcopatu prædicandam accivit, quique adeo Cordicus ei novæ doctrinæ adhæſit, ut archiepiſcopatum mil- ſicare mallet quam eandem deſerere, & in hæreſi quam ſe- ceperat, an. 1552. mortem occumberet.

In hoc concilio redactæ in ordinem decretæque res ad- ſeſſes, ſeu partes quatuordecim revocatae fuere; quarum

prima id continet quod episcopos afficit; altera id quod ecclesiasticos generatim spectat; tertia refertur ad metropolitanas, cathedrales & collegiatas ecclesias; canonicosque qui fisdem deserviunt; quarta ad parochos eorumque vicarios ac divini verbi ministros cæteros; quinta ad parochorum vitam & mores; sexta ad concionatoris qualitates; septima ad sacramentorum administrationem; octava ad parochorum subsistentiam; nona spectat ecclesiasticas constitutiones & ecclesiarum usus; decima vitam statumque monasticum; undecima hospitalia; decima secunda scholas, typographos & bibliopolas; decima tertia contentiosam ecclesiasticam jurisdictionem; & decima quarta archiepiscoporum & archidiaconorum visitationem, eorumque synodos.

Prima pars, quæ episcopalia munia peculiariter spectat, tribuitur in articulos viginti sex. Revocat ibi concilium omnia Episcoporum munia ad capita potissimum duo, ut nempe sint, ministrorum ordinatio & institutio; deinde vero diœcesis visitatio. In primo articulo ordinationem ita definit, ut janua sit, per quam in ecclesiasticum regimen quispiam ingreditur; &, quod inde consequens fit, mandat episcopis, ne facile ejusmodi ingressum cujusque generis personis concedant, ne quem recipiant, quin eum diutius examinauerint, ejusque prudentiæ & indolis argumenta perspexerint. In altero articulo, concilium vetat, ne episcopi sine patrimonii, aut beneficii titulo, accedentibus ordines conferant. In sequentibus articulis, patronos hortatur, ne quam carnis & sanguinis rationem habeant; itemque capitula eosque qui electionis jure gaudent, ut eum eligant, quem digniorem judicaverint. Articuli decimus sextus, decimus septimus & sequentes ad episcopos suffraganeos & ad magnos vicarios, tamquam episcopaliū cum episcopis functionum participes referuntur, eosque monent, ut invigilent, ne iis qui ad ordines se præsentant, desit qualitatū ulla quibus opus habent, ut Dei fideles ministri sint; & sedulo explorent eorum ritum & mores, causasque quibus potissimum ad petendos ordines permoveantur. Quatuor temporum, quarta, quinta & sexta feriis quibus ordines con-

feren-

... eos examini subdent, quin doctorum qualitatibus
in ii sumere possent, rationem habeant, nisi publice, &
quidem, ut de eorum ingenio nullus dubitandi locus fu-
it, doctores recepti fuerint. Subduntur etiam examini,
& religiosi ad ordines se praesentabunt.

In vicesimo octavo articulo statuitur, ut ordinis litteras
suo concedantur, ob sigillum quoque, unusque tantum
suis, albus dictus, ob operam, secretario tribuatur.

Tricesimus secundus articulus itemque tricesimus tertius
habent ad eos monitum qui plura, praesertim vero curata
rebus possident, ne sibi de Papae dispensatione in id im-
petu blandiantur, eosdemque hortatur, ut excutiant con-
scientiam suam videantque, an eam a Deo obtinuerint; ne
quia ipsi se fallant, suas ad episcopos dispensationes afferre
sint, ut hi quidem sine animi praecupatione iudicent,
propositio veritati congruat.

Fortum primae partis articulorum conclusio est satis fore,
ecclesiasticorum qui suo digne ministerio fungantur, epi-
scopis adsit exiguus numerus quam magnus inutilis, quique
grave pondus evadat.

Injus concilii pars altera quae clericos spectat, dividitur
in articulos triginta duos.

Remittit primus ad S. Hieronymum aliosque Patres, ut
in, quae vita clericorum, quod officium esse debeat, per-
tinetur.

Explicat secundus, e S. Hieronymi sententia, *clerici vo-*
calum, ut is nimirum sit qui ad Deum pertinet potiore
etiam ratione quam fideles caeteri, qui ad eundem ipsi
incent; & clericos hortatur tertius, ut omnem ex ani-
cupiditatem pellant.

In articulo quarto, presbyterorum ministerium tribuitur
praecipuas functiones duas, orandi scilicet ac docendi.
In nobrem, in articulis quinto & sexto, jubentur ecclesia-

Breviarium & publice & privatim attente ac pie dice-
episcoposque hortatur synodus, ut illud reforment ex-
gentque a Sanctorum falsis aut dubiis historiis pluribus,

sacræ Scripturæ loco, positis, quæ una olim in Ecclesia legebatur.

In septimo, vituperatur quorundam ecclesiasticorum sollicitudo, qui, alicujus testamenti, vel alicujus foundationis occasione, nova officia novasque solemnitates in Ecclesiam inducunt.

In undecimo, aliquarum missarum quæ recens inventæ sunt, peculiaria argumenta damnantur, quia pro cujusvis imaginatione & arbitrato mysterium hoc applicari non debet. Damnantur etiam inconditæ prosæ quæ, sine judicio, Missalibus insertæ sunt, præcipiturque Missalium & Breviariorum reformatio.

Decimus secundus & decimus tertius rationem præscribunt, quæ recitanda missæ verba.

In decimo quarto, prohibetur, ne quod musicum canticum, seu pro pace, seu contra pestem, in missa post elevationem canatur, cum illud tempus sit, quo quisque in alto silentio defixus, humi prostratus, & animo ad coelum erectus esse deberet, Christo Domino gratias acturus, cui placeret sanguinem fundere, ut nos a peccatis detergeret.

In decimo sexto, damnatur, qui irrepserrat, mos, ut Trinitatis aut Spiritus Sancti missa diebus dominicis diceretur, earum loco quas Ecclesia iis diebus dicendas instituit.

In decimo septimo, fideles hortatur synodus, ut animum referant ad confessionem quæ in missæ initio fit, quatenus absolutio quam sacerdos tribuit, eos spectat, ut ad missam digne audiendam per eam comparentur.

In vicesimo secundo pronuntiatur fastum, luxum & avaritiam forte in causa esse, ut ecclesiastici male audiant; qui proinde, in vicesimo tertio canone, monentur, ut se ad exhibendum, non ad suscipiendum servitium vocatos meminerint.

In vicesimo quinto, notatur optandum fore, ut ecclesiastici ne nuptiis quidem adessent.

Per tricesimum articulum, ecclesiasticis ea venia datur, ut tenuem aliquam honestam artem profiteantur, cujus ope
sub-

subsistere possint, quin sacerdotium in contemptum adducant; & per tricesimum primum, iidem vetantur mercatores agere.

Tertia pars, quæ cathedrales & collegiatas ecclesias spectat, unum & triginta articulos continet. Enuntiatur in primo cathedralem ecclesiam, quippe quæ episcopi sedes est, & primum gradum tenet, cæterarum quoque diœcesis ecclesiarum maxime regulis addictam esse, iisdemque facem præferre debere.

In altero, cum collegiatæ ecclesiæ secundum post cathedrales locum teneant, iisdemque dignitatibus insignitæ sint, utrarumque decanos operam dare debere, ut ea ratione clerici vivant, quæ eorum statui respondeat.

In tertio, satis esse cathedralium & collegialium ecclesiarum dignitates, & officarios id animo reputare quod significant officii nomina, quo funguntur, ut ad suas singuli obligationes adigantur.

In quarto, est in votis, ut nomini quod gerunt, canonicorum vita respondeat, videlicet, ut in rebus omnibus regulares sint, & meminerint, in prima quidem origine, suos majores in commune vixisse, quod indicat ædium ratio, quæ iis circum ecclesiam statutæ sunt; & quemadmodum una omnibus mansio est, ita unum quoque sibi omnibus spiritum, unumque cor, primitivorum Christidelium exemplo, esse debere.

In decimo, præcipitur, ut canonici qui ab officiorum aliquo, ut a missa post epistolam, vel ab aliis post primum psalmum horis, abfuerint, distributionem quæ iisdem addita est, nequaquam percipiant.

Decimus quartus capitula de moribus diligentius accuratiusque quam hætenus, haberi jubet, ibique non minus de sacris quam profanis rebus agi.

In decimo quinto, mandatur diaconis quibus consuetudo le disciplinæ negotiis judicandi jus tribuit, ut, decano requirente, fungantur officio suo; quod si minus executi fuerint, decanus ipse & capitulum evadent eorundem negotiorum iudices; ut si decanus & capitulum jus reddere neglexerint,

rint, aut decanus quoque cum capitulo reus fuerit, ordinarius tum quidem erit negotiorum iudex.

Per articulum decimum ſeptimum; decanus, cum primum intelligit inter canonicorum aliquos diſſidium eſſe, eos componere debet.

Prohibetur per decimum octavum, ne, capitularium coetuum occasione, anticipetur aut differatur officium.

Decimus nonus expendi jubet cathedralium & collegialium eccleſiarum ſtatuta, ut ex his expungatur, quod diſputationi occaſionem præbere poteſt, aut cum Evangelii puritate pugnare, cum eorum nonnulla ſint quibus ferendis cupiditas cauſam dedit.

Per viceſimum primum conceditur, ſtudiorum ergo, canonicis ſtudentibus beneficiorum quæ poſſident cenſus annuus, ſiquidem litteras afferant e quibus de ſtudio conſtet; & per viceſimum ſecundum mandatur, ut juniores canonici recepti, quamvis eorum deceſſores poſſeſſionem non inierint, ſuorum beneficiorum fructus percipiant, quin ſeniores canonici recepti ſibi inde quicquam vindicare poſſint.

Per viceſimum quartum ſtatuitur, ut officialitas, eccleſiaſticum forum ſcilicet, non amplius in eccleſia, ſed in proximo aliquo loco habeatur.

In viceſimo octavo decernitur, ut collegiatæ non amplius, proceſſionis ordine, ad cathedralem veniant, niſi quibus diebus episcopus officium peraget ex veteri conſuetudine, ut ibi communionem aut episcopi benedictionem ſuſcipiant.

Per triceſimum mandatur, ut in poſterum collegiatæ eccleſiæ non amplius ad cathedralem eccleſiam veniant, cum ibidem vigiliæ ad episcoporum anniverſarium canentur, ob vocum conſuſionem cujus cauſa cantus nullam religionem nullamque pietatem inſpirat, ſed eaſdem vigilas ipſæ in ſuis ſingulæ eccleſiis concinant, & poſtridie ad cathedralem ſe conferant, ut miſſæ interfint.

In triceſimo primo queritur ſynodus ordinum, qui appellantur *minores* quatuor, nihil ſupereſſe niſi nomen, eorum nemine, qui eos ſuſcipiunt, eorundem functiones obeunte, laicisque tantum nunc temporis eaſ peragentibus.

Hujus

Hujus concilii quarta pars quæ parochos eorumque vicarios, ac cæteros divini verbi ministros spectat, articulos octodecim continet.

In quinto, mandatur, ad impediendum, ne prava doctrina quæ disseminari coeperat, latius serperet, ut ne quis ad prædicandum admittatur, quin facultatem ab ordinario obtinuerit.

Atque ob eandem causam, & in sanctorum canonum consecutionem, vetantur per articulum sextum parochi suis ab ecclesiis recedere, ibique vicarios ponere, quin pecuniariam in id veniam ab episcopis obtinuerint.

Per septimum, religiosi mendicantes, quin episcopis eorumve magnis vicariis se præsentaverint, ex Viennensis concilii mente prædicare prohibentur; & in sequentibus octavo & nono articulis iidem cavere monentur, ne, dum e suggestu dicunt, censoria virga parochos, ecclesiasticos, episcopos & magistratus notent, quod fere faciunt, ut populo placeant; quia, si parochi & ecclesiastici in aliquod erratum inciderint, suos ipsi superiores & judices habent; nec eorum est hos censuræ subdere, eorumdemque in ejusmodi personas objurgationes & dicteria populis scandalo potius afficiendis quam ædificandis inserviunt.

Notatur, in decimo, per execrandum abusum qui irrepsit existimationis & auctoritatis causa, quas monachi supra populorum animum sibi tribuunt, parochos ad jurandum adigi se passuros, ut apud eos monachi concionentur.

Quarta pars quæ parochorum vitam & mores spectat, articulos octo complectitur. In secundo, parochis concilium commendat, ut scientiæ rectam vitæ rationem addant, propterea quod bonorum operum quam verborum vox vehementius efficit, efficaciusque persuadet; & in tertio, concilium profert ea S. Pauli ad Timotheum verba, haud satis esse, quid credere debeat, eum scire, sed oportere, ut pura ipse mundaque conscientia sit.

Sexta pars quæ de concionatoris qualitatibus agit, viginti septem articulos continet. In octavo, nono, decimo, undecimo, &c. concilium divini verbi præcones hortatur, ut,

quoad fieri per eos poterit; ſuum auditorum captui ſermonem accommodent; ne modo unam, modo aliam ſententiam prædicent; ne ſuis ſermonibus ineptias & fabellas admisceant; ut, quicquid proſanum eſt, eamque falſam eloquentiam quæ verbis continetur, eaſque pravas facetias & dicta quæ riſum movent, evitent; ne quid dicant, quod eccleſiſticas & ſæculares poteſtates offendere & irritare poſſit; & converſo, populos ad eas obſequio afficiendas, Deumque pro iisdem orandum hortentur; ne doceant, ut fidei dogma quod Eccleſia non definiit; ut Evangelium explicent e Patrum mente; fidelibus explanent Dei præcepta, fidei præcipuos articulos, oſtendantque, quis eſſe debet imaginum uſus, quidque Miſſæ cæremoniæ ſignificent.

In articulis vicesimo ſecundo & vicesimo tertio, jubentur parochi quibus ingenii minus ac ſcientiæ eſt, edito crucis ſigno, divinoque implorato auxilio, Epistolam & Evangelium legere, ea populo ſimpliciter explicare, ſelectis peculiaribus locis quæ eum ad vitam, ut chriſtianum hominem decet, agendam, Deumque & proximum amandos ferunt; ei pariter Eccleſiæ ea die ad Deum precem explicare: eumque hortari, ut Deum & ipſe corde & ſpiritu, ſi minus eadem verba dicere poteſt, eundem in modum oret; eosdem præterea hortatur, ut ne narrandis Sanctorum hiſtoriis & miraculis immorentur, ſed ad Epistolam & Evangelium explananda diligentius incumbant, & ad ſermonis finem, eorum quæ dixerint, brevem epitomen edant quæ auditoribus utilis eſſe poſſit, iisque magis magisque quas prædicaverint, veritates inculcent.

Septima pars quæ de Sacramentis agit, tributa eſt in articulos quinquaginta duos quorum priores ſeptem baptiſmum ſpectant rationemque qua ſuper eo paſtores erudire ſuos parochianos debent, docentes, quis huius Sacramenti effectus ſit, cur unctiões, ſaliva & reliquæ cæremoniæ in baptiſmi adminiſtratione adhibeantur, quibusque de cauſis patrini ſumantur, ſignificantes longe maximum abuſum eſſe pueros ad patrinatorum officium ſuſcipi, qui id non intelligunt, quod pro aliis promittunt, & ad hanc etiam cæremoniam venire

cum luxu, cui solum ut abrenuntiaretur, ad eandem accedendum est.

In octavo articulo ad decimum tertium usque, de conditionis Sacramento agitur, quippe quod Sacramentum quod fideles a quo suscipitur, gratiam confert, & vim habet, ut dæmoni obsistat; quamobrem illud olim dabatur infirmis, ut, per adeo infirmam, tamque ad malum proptetatem, ejusdem Sacramenti vi fulcirentur; cum tamen Lateranense concilium judicaverit satius fore, ut hoc Sacramentum iis præberetur, quibus plus cognitionis inesset, et paulo magis ætate proveci essent.

In undecimo, vetantur convivia quæ post baptismum, et post confirmationem agitabantur.

In articulo decimo tertio ad tricesimum usque, de Eucharistia sermo est. Dicitur primo loco populum docere debere se debere certissime credere in eucharistiæ Sacramentum Christi Domini Corpus & Sanguinem esse, tam sub specie panis quam sub vini specie; eum qui sub una tantum specie communicat, Christi Domini Corpus & Sanguinem participare, eique nihil esse, cur se specierum altera privatum querat, quoniam, sub una tantum, omnino totum Christi Domini Corpus & Sanguinem recipit; & fidelem quemque certum esse in eucharistia Christi Domini præsentia persuasum. Iusque certum hanc in missa, cumque ad infirmos decessum, adorare debere.

In articulis decimo octavo, decimo nono, vicesimo secundo & vicesimo tertio, de dispositionibus verba fiunt quas habere debet, qui ad hoc Sacramentum accedit; hæc porro conscientia pura, ab omni ad peccatum affectione relictum cor, & viva fides qua certi sumus in hoc Sacramentum vere Christi Domini Corpus immolari ejusque Sanguinem fundi.

In vicesimo quinto, vicesimo sexto, vicesimo septimo & vicesimo octavo parochis commendatur, ut populum erudiat, doceantque, quid missa sit, moneantque eam sacrificium esse quod nobis Christi Domini mortem exhibet ejusque remissionem renovat; ei singulas missæ partes & pre-

ces explicent; ostendantque, quemadmodum ea defunctis utilis est; sed ita quidem, ut eam comitari non debeant eæ pompæ omnes quæ in exequiis fiunt, ingensque religiosorum & presbyterorum numerus; hæc enim non nisi perturbationis plus afferunt, & in causa sunt, ut pietatis & modestiæ minus funeri sit; quamobrem, subdit concilium, qui preces pro defunctis multiplicare voluerint, se melius gerent, si suis in monasteriis monachos, suisque in ecclesiis ecclesiasticos, ibi Deum oraturos missasque dicturos reliquerint, quam si eos ad funus acciverint.

A tricesimo articulo ad quadragesimum usque, de poenitentiae Sacramento & qualitatibus agitur, quas confessorius habere debet. In tricesimo pronuntiatur veteres orthodoxos admisisse in poenitentiae Sacramento partes tres, videlicet, contritionem, confessionem & satisfactionem seu dignum fructum poenitentiae. In tricesimo primo commendatur, ut poenitentia populo prædicetur, quoniam per poenitentiae prædicationem coepit Evangelii prædicatio. In tricesimo secundo, respondetur iis peccatoribus qui ajunt se non resipiscere, quia Deus momentis singulis adstât ad cordis januam, ad quam per internam externamque vocem pulsât.

In tricesimo tertio & sequentibus, quoad qualitates quibus confessorius præditus esse debet, oportere dicitur, ut is integerrima vita sit, doctus omninoque secreti tenax; ad suavitatem factus qua peccatores pertrahat, & ejusmodi, ut poenitentes soletur; firmitate polleat, ut eos arguat, & prudentia, ut remedia pro malis adhibeat; erigat tranquilque irrequietam eorum conscientiam, qui semper sibi videntur haud se bene satis in confessione explicuisse, circumstantiam aliquam omisisse, semperque opus habere suas confessiones alteri confessorio repetere; eos certos faciens Deum a nobis, in confessione, cordis tantum sinceritatem, non autem scrupulosiorem quamdam investigationem requirere. In tricesimo sexto, a reservatis casibus qui occulti sunt, absolvendi potestas parochis datur; primo quidem, quia qui in reservatum casum aliquem lapsi sunt, ad magnos vicarios eosve qui absolvendi facultate pollent, quærendos pergere jussi, negligentiores evadunt, ut se a lapsu erigant, aut eo

se conferre aspernantur; deinde vero, quia adolescentes feminasque retinet pudor; iidemque, cum poenitentiarios, quin innotescat, adire non possint, ne sibi dedecus afferant, in iis arretis, servato silentio, permanent.

A quadagesimo ad usque quadagesimum septimum, de matrimonii Sacramento sermo est; conciliumque testatur optandum fore, ut vetus is, ante initum matrimonium, jejnandi & communicandi rectus utilisque mos restitui posset. Mandat parochis, ne in matrimonium jungant filios-familias, sine parentum consensu; ne quem conjugant, quib faturum matrimonium ter enuntiaverint, itemque ne alienigenas ignotosque copulent sine domicilii locorum litteris quæ fidem faciant eos conjugatos non esse, ac sine proprii parochi venia per quam ab alio consociari possint; ac si inter eos qui matrimonium contrahunt, intersit cognationis gradus aliquis, hujusque dispensationem iidem a Papa obtinuerint, rem ad trutinam revocent; quod si forte compererint expositionem haud veritati congruere, eos moneant dispensationem quam impetrarunt, nullam esse; itemque eos ludos prohibeant, qui in ecclesia post matrimonii celebrationem aguntur, cujusmodi is erat, ut sponsus incitaretur.

In quadagesimo nono & quinquagesimo de extrema unctione fit sermo. Jubetur parochus, hoc Sacramento administrando, explicare S. Jacobi testimonium, ad mortem hortari ægrotantem, eumque ad finem ultimum præparare.

In postremis articulis, præcipitur, ut, quicumque in Ecclesiæ communionem mortui sunt, sepultura donentur, etiamsi subita morte sublati essent, cum justitiæ consonum sit, ut fideles, qui cum iis, dum viverent, communionem juncti erant, post eorum mortem in eadem permaneant. Interdicitur, ne sepulturæ dentur hæretici, excommunicati, latrones publici, quique ipsi sibi mortem consciverunt, qui denique in lethali peccato supremum diem obierunt, quia ullum poenitiæ specimen exhiberant.

Octava pars quæ de parochorum sustentatione agit, articulos septem complectitur. Vetantur parochi quicquam ob Sacramentorum administrationem & sepulturam sumere;
man-

mandaturque, ut tenuis fundus parochis designetur, persciaturque, ut ipsi decimis fruantur quas laici usurparunt; iisdemque parochis, Dominici Natalis, Paschatis, Pentecostes & Assumptionis B. Virginis diebus festis, solvantur denarii duo, qui oeconomio in manus tradentur, ut vitentur litigia quæ parochos turbare possent, omnisque suspicio amoveatur.

Nona pars quæ ecclesiasticas constitutiones ecclesiarumque consuetudines spectat, unum supra viginti articulos continet. In primo, oportere dicitur, ut populo significetur varios usus, qui in singulis ecclesiis obtinent, cum nullo ex capite cum fide pugnent, servandos esse, seu tamquam ab apostolis derivatos, seu tamquam per plenaria concilia inductos. In altero, concluditur, quandoquidem Ecclesia jejunia præcepit, hæc ipsa servari debere, ac re sane vera, magnum propriæque dictum jejunium ab omni peccato abstinentiam esse; animo tamen reputandum cætera statuta esse, ut ad hoc perveniatur.

In tertio, notatur Ecclesiam nihil mandasse, quod S. Pauli doctrinæ adversaretur, cum quorundam ciborum usum certis quibusdam diebus prohibuit, quoniam non eos tamquam immundos spectavit, sed ab iis abstinendum statuit, ut caro maceraretur; itaque pronuntiatur in quarto Ecclesiam mandantem, ut statis diebus a quibusdam escis abstineretur, non proinde fidelibus offendicula tetendisse, quoniam eos huic legi eximit, cum charitas aut necessitas ita postulant.

In quinto, concilium monet non esse mentem Ecclesiæ sequi, jejunii diebus, ex piscibus convivia parare æque sumptuosa ac si e carnibus instruerentur, quandoquidem intemperantia quam cohibendam Ecclesia sibi proponit, non minus ferculorum e piscibus copia, quam carnibus excitatur. In articulo sexto, interdicitur carnis usus sancto Quadragesimæ tempore, infirmitatis causa, quin a parocho venia impetrata fuerit.

In septimo dicitur jejunio & precibus quæ *Rogationes* appellantur, id causæ fuisse, quod, cum festum hoc incidat

In vernum tempus, illud nempe quo, fere, bellum agitur, quoque terræ fructus, utpote adhuc efflorescentes, gravissimo periculo obnoxii sunt, datur opera, ut per eam poenitentiam easque preces divini Numinis ira leniatur, ejusque benedictio supra terræ bona trahatur; atque hac ipsa de causa processiones per agros, in articulo octavo, concilium statutas ait; at, quia sæpe fit, ut, quod sanctissime institutum fuit, peccati occasio per hominum nequitiam evadat, fatius visum est, ut hæ processiones circum Ecclesiam fierent.

Per articulum nonum mandatur Christifidelibus, ut dominicum diem sanctificent, in ecclesiam convenientes, ut missæ interfint, in eaque communicent; ut Dei verbum audiant, psalmosque & hymnos concinant. Per decimum, eo die nundinas haberi, tabernas frequentari & choreas agi prohibetur.

In decimo secundo & decimo tertio articulis præcipitur, ut populus edoceatur unctiones quæ fiunt, dum altaria consecrantur, ecclesiæ dedicantur & calices benedicuntur, non judaicas, ut nonnulli dictitant, sed sanctas cæremonias esse quas Papa Silvester instituit, ut fidelibus significaretur eos, cum super iis altaribus offerent, cum Deum in iis templis orabunt, cum Christi Sanguinem per eos calices sumunt, solatii genus omne & gratiæ unctionem e cælestibus sedibus percepturos.

Enuntiatur in decimo quarto æra campana benedici, quia ad sanctum usum consecrata sunt, evaduntque militantis Ecclesiæ tubæ ad fideles, ut ad precem coeant, excitandos, eorumque hostem, dæmonem expellendum qui se grandini & procellis miscet, ut Christifidelibus noceat.

In decimo quinto, si ecclesiæ, cum pollutæ fuerunt, reconciliantur, non id propterea fieri, quod vere pollutioni subesse possint, quandoquidem is locus est in quo fideles a suis omnibus sordibus absterguntur, at eas per aspersiones & preces reconciliari, ut iis horror inspiretur, qui ibidem crimina perpetrarunt, iidemque moneantur, si inanimatus locus qui ipse per se nullius criminis reus esse potest, detergitur

tur & purgatur, eos debere, potiore jure, a suis se criminibus abluere & purgare, quippe qui viva Dei templa sunt.

In vicesimo primo, concilium vult id episcopis curæ esse, ut abusus corrigant, qui in confraternitatibus comperiuntur, quarum scilicet sanctus usus evasit crapulæ & in Principes conjugationis occasio.

Decima pars quæ monasticam disciplinam spectat, continet articulos undeviginti. In primo, dicitur monastica vita, licet, cujusmodi in præsentia est, ab ea differat, quæ paulo post Apostolorum tempora coepit, eadem tamen ad evangelicam perfectionem acquirendam magnopere conferre posse, si, quædam amplectuntur, ipsius regulas accurate sequantur; at, quo difficilius est, ob carnis fragilitatem, ejus regulas ad amissum servari, superiores jubentur eo diligentius accedentem quemque, ut religioni nomen det, peculiariter vero puellas examinare.

In tertio, mandatur, ut parentes moneantur, ne filios in religionem ingredi cogant, adeoque timendum sit, ne iidem incidant in profelyti poenam, quem Phariseorum cura traxerat.

In septimo, dicitur seligi posse religiosorum aliquos in universitatem mittendos, ut ad theologiæ studium incumbant; ea tamen lege, ut hi quidem in monasteriis, non autem in privatis domibus degant.

In octavo, præcipitur, ut monialibus, bis aut ter in anno, confessarii extra ordinem dentur, apud quos suas ex conscientias exonerare possint, cum apud confessorium qui ex ordine earum confessiones audit, fidenter id facere sæpe nequeant; deturque opera, ut ad religiosarum confessiones excipiendas bene morati, prudentes idoneique viri eligantur, qui cavebunt, ne eas super peccatis interrogent de quibus se non accusant, veriti, ne eas doceant, quod nesciunt; quique earum confessiones non seorsim, privatoque in loco, sed aliis monialibus præsentibus, audient, ut non malum solummodo, verum etiam, quæcunque subesse posset, mali suspicionem evitent.

In nono,

In nono, qui in civili societate vivunt, quorumlibet monasteriorum ingressu prohibentur, quia, per eorum, qui irrepsit, abusum, monasteria quæ quidem virorum sunt, cum virtutum scholæ & pauperibus hospitia essent, tabernæ evaserunt, quæ vero feminarum sunt, tamquam depravationis & licentiæ loca spectantur.

In undecimo, œconomorum institutio decernitur in monasteriis in quibus abbatissæ, nulla non auctoritate & reddituum administratione gaudentes, eos in sumptus impendunt, qui cum earum statu nulla prorsus ratione congruunt, eoque religiosas redigunt, ut fame pereant; statuiturque, ut temporalium bonorum administratio penes hos œconomos sit, illidemque quotannis ejus rationem reddant.

In decimo quarto, commendatur, ut visitentur & reformentur domus equitum hospitalarium ordinis Teutonici, sancti Joannis Baptistæ & sancti Antonii, ibique divinum servitium & hospitalitas restituantur; impediatur, ne defunctorum Commendatorum bona ab ordinis magnis magistris tollantur, & in exteras regiones deportentur; invigileturque, ut hæc bona in Ecclesiæ vel successorum necessitates impendantur, aut in pauperes ibi degentes, ubi eorum commendæ sunt, erogentur.

In decimo sexto, religiosos & religiosas hortatur synodus, ut sacris se Litteris imbuant, manuum operibus vacent, & in primis ad sacros libros exscribendos incumbant, eo consilio, ut animi & corporis alimentum ex hoc labore percipiant.

In decimo octavo, vetantur religiosi & religiosæ scribere & accipere litteras sine suorum superiorum nutu.

In decimo nono, maxime necessarium fore dicitur, ut sæculares canonicissæ quæ vota non edunt, reformarentur, quia paulo licentius, atque adeo, plurimum judicio, ad scandalum effusam vitam agunt.

Pars undecima spectat hospitalia, continetque articulos septem in quibus dicitur, primo, canones, Imperatorumque & Regum leges hospitalium, in ditionibus, institutionem mandasse, ut in ea reciperentur in iisdemque alerentur adve-

næ, pauperes, orphani, senes, infantes, amentes, leprosi & insanabiles; episcoporum esse iis servandis invigilare quæ statuta sunt, ea restituere quæ collapsa, suasque curas impendere, ut, his in domibus, quoad eos qui ibidem conclusi sunt, nihil eorum negligatur, quæ ad animarum salutem spectant; ut iis Sacramenta administrentur; ut iisdem, dum morbo laborant, spirituales & corporales medici dentur, in easdemque domos tantummodo qui laborare non possunt, recipiantur.

In articulo quarto, mandatur peculiariter, ut leprosi concludantur, itemque qui malo subsunt, quod communicari potest, quia in societate versantes possent eos inficere ad quos accederent; quod si hospitalibus addicti redditus haud iis alendis pares sunt, statuentur, qui pro iis quærent, in eundemque finem ponantur in ecclesiis ad stipem cippi potius quam finantur hi miseri pauperes victum petere & in communi commercio existere.

Per articulum quintum, prohibetur, ne mendicantes quibus ad opus est virium satis, in hospitalia recipiantur, aut mendicare finantur; præcipitur etiam, ut capiantur & puniantur; cum satius sit ei panem negari, qui esuriens id facere negligit, quod debet, illectus certa fidentia eum sibi non desore, quam dari, miseria fucum faciente, & ita quidem inertiam foveri.

In sexto articulo, damnatur quorundam administratorum abusus, qui, neglectis iis qui vere pauperes sunt, ex hospitalium redditibus eos alunt quorum studio ducuntur, & in causa sunt, ut iidem in affluentia mollique desidia vitam agent.

In septimo, admonentur administratores, ne imitentur Judæ consilium, id sibi sumentes quod pauperibus additum est; quamobrem præcipitur, ut administratores hi, quotannis, apud magistratum, præsentem paracho, rationem reddant.

Hujus concilii decima secunda pars quæ scholas & typographos spectat, continet articulos novem. In primo, dicitur, quoniam apprimè est ex Ecclesiæ re, ut æque omnium,

scu

vi seu magni sint, reformationi consulatur (& quicquid potissimum tempore quo hæresis, peculiariter scholæ favore, per universam Germaniam serpit), ut id mandetur, mandari, ut e pagis & urbibus pellantur multi magistri qui, privatis in cœtibus, sibi arrogant munus, eorumque loco statuantur, ad parvas hæscholas, magistri qui mente polleant, quorumque doctrina & integra vita sit.

tertio articulo, queritur synodus haud executioni præfata Lateranensis concilii, sub Innocentio III. habiti ca- qui in cathedralibus & collegiatis ecclesiis jubet fundari ad idoneum magistrum sustentandum qui doceat atque earundem ecclesiarum clericos, quandoquidem non id instituti sunt adeo modici, ut inveniri probusque vir nequeat, qui clericorum institutionem, hac mercede, sibi sumere velit; cum porro negotium hoc arvi momenti sit, quoniam quicquid boni in republica est, hinc nimirum pendet, e re fore, ut huic rei fiat.

quinto, proponitur, ut, quia malo fato fit, ut universæ novis hæresibus infectæ sint, sumatur ex ecclesiarum bonis ad sustentandos magistros satis, quoad clericorum parentes mercedi iisdem solvendæ non sunt.

sexto, testatur concilium sibi quidem in votis fore, ut res, e Basileensis concilii mente, vacantibus beneficiis viros in universitatum aliqua graduatos præficere jubere, atque ita clerici ferrentur ad studium, ea beneficia reddendi causa.

septimo, optaret præterea concilium, ut servaretur præfati III. constitutio in qua Papa mandat, ut canonici, non minus quinque studiorum annos, suorum canonicatum fructus percipiant.

nonum, vetatur quisque typographus, bibliopola, foraneus propola imprimere, vendere, expedire librum nullum qui non examinatus fuerit, nec editoris nomen cognomen præferat, urbisque locum indicet in quo editus fuit, itemque ullum solutum folium impressum

picumve quod non à commiffariis designatis vifum & examinatum fuerit.

Decima tertia pars quæ contentiofam ecclefiasticorum jurisdictionem fpectat, quatuordecim articulos continet.

In quinto, monentur iudices, ne ullam unquam ecclefiasticam cenfuram pronuntient ob injuftas aut leves caufas, vel per indignationem, nec fervatis formis quas jus præfcribit, atque adeo quin fubfit credendi locus non alia ratione reum ad refipifcentiam trahi poffe.

Per feptimum articulum, injungitur promotoribus, ut folum fuper iteratis querelis quas prudentes homines, non autem maledici & male animati detulerint, examen inftituant; & ante etiam quam publicas inquisitiones edant, de criminibus occulte quærant, quæ accusatis per libellum in eosdem exhibitum imponuntur; delatoresque ad expenfas damnent, fi facta quæ propofuerunt, probare non poffunt.

In octavo, pronuntiatur malo exemplo fore pecuniaria tantum poena concubenarios reosque publicos affici, quia ita præbetur credendi locus ea crimina perpetrandi libertatem emi poffe; fi tamen perfonæ & culpæ qualitas pecuniariam poenam meretur, tum quidem pecunia in pios ufus impendenda decernitur, ne præbeatur dicendi locus ejusmodi poenam ex avaritia, non autem correctionis in modum, impofitam fuiffe.

In nono, fæculari brachio traduntur ii quorum crimina degradationem merentur.

In decimo, mandatur, e Moguntini concilii mente, ut executores testamentarii, fi teftatoris voluntatem executi non fuerint, fuis ipfi legatis priventur; & per hunc eundem articulum, invigilare jubetur promotor, ut ecclefiasticarum perfonarum testamenta intra annum executioni mandentur, ut testamenta ab ecclefiasticis edita infinuentur, fed in acta referantur intra mensem ab eorum morte; & legata ad res a jure vetitas designata in pios ufus convertantur.

In undecimo, ftatuitur, ut, cum Colonienfis diocefeos ecclefiasticus *ab inteftato* decefferit, ejus bona, iis exceptis quæ a familia derivantur, quæque ad ejus hæredes pertinent, in pios

in pia ad ejusdem animæ salutem opera conferantur, deductis ære alieno & funerum sumptu.

In duodecimo, Coloniensis archiepiscopus non esse contendit, cur ei pars impugnetur, quam, deductis debitis quæ immobilium bonorum a familia venientium propria non sunt, in ecclesiasticorum bonis sumit, quippe quæ ex consuetudine & conventionem quam ipse cum clero iniit, eidem debetur, cum etiam gaudeat, ex canonum dispositione, majoris partis sumendæ jure cui tamen ultro cedere maluit.

Per articulum decimum tertium, prohibetur, ne, quam læpe fit, jusjurandum a partibus exigatur, nisi res ita postulet, quia fieri non potest, quin illud tam crebro præscriptum perjuriam bene multa secum trahat.

Hujus concilii decima quarta & ultima pars in qua de episcoporum & archidiaconorum visitatione, deque diocesanis synodis sermo est, articulos continet viginti quatuor. In primo, dicitur frustra leges & constitutiones edi, nisi eas executio consequatur; quamobrem, ne reddantur inutiles, quæ in præsentis concilio hoc editæ sunt, iis quibus, episcoporum nomine, demandata ecclesiarum visitatio est, in mandatis datur, ut earundem executionem curent.

In secundo, præcipitur, ut primo quidem ecclesiæ cathedrales & collegiatæ; tum religiosorum & religiosarum monasteria, parocciæ, scholæ & bibliothecæ, denique hospitalia visitentur.

In quarto, dicitur, in cathedralibus & collegiatis ecclesiis, initio statim, primas dignitates, potissimum vero decanos reformari oportere, quia eorum exemplum ad eorum verniciem quorum regimini præsunt, multum conferre potest.

Pronuntiat quintus, cum, pluribus in locis, ea sit in clero depravatio, ut praelatorum auctoritas contemnatur, visitoribus id curæ fore, ut turbulentos animos arguant corrigantque, & perduelles puniant.

Sextus mandat, ut reformentur abusus, qui in monasteriis existunt, data opera, ut regula ibidem servetur.

Septimus parochum jubet de tempore visitationis episcopi, liquanto prius, populum commonefacere, ut eidem interfit,

& ad Sacramenta quæ unus episcopus administrare potest, suscipienda se comparet.

Octavus expedire pronuntiat, ut magnus vicarius aut visitatorum unus sermonem habeat.

Nonus & sequentes peculiaria visitationis acta præscribunt; ut parœciæ rector interrogetur, parochusne in titulum an vicarius sit; ut idem super moribus, doctrina, ministerii functionibus, studiis & libris examinetur; ut exploretur, an in ejus parœcia hæreticorum aut schismaticorum aliqui sint; an ibidem superstitiones & sortilegia exerçantur; an perjuria, blasphemiae, adulteria & alia crimina perpetrentur; an ecclesiasticæ censuræ spernantur; an pastori pareatur; an sint qui ad Sacramenta non accedant; an jejunia & festa serventur; an probe infantes erudiantur; an hospitalium cura sit. Inquirendum præterea, an recte parochus in ecclesia divinum officium peragat; an satis caute decenterque eucharistiam & sanctum chrisma custodiat; an nitida sint & apta ornamenta; an ecclesia & curialis domus sartæ tectæque servantur; aliqua, necne, facta sit alienatio bonorum ecclesiæ, &c.

Mandatur, in articulis decimo septimo, decimo octavo, decimo nono & vicesimo, ut, ex usu veteri, provincialia concilia duo singulis in unaquaque provincia annis habeantur, ad quæ archidiaconi & decani rurales convocabuntur, quorum ad edendas constitutiones sententia sumetur, quique provincialis concilii statuta in particularibus synodis enuntiabunt; & quo possit, ut oportet, id perfici, archidiaconis ea cura erit, ut officiales & decanos rurales habeant, qui ad suum obeundum munus apti sint.

Vicesimus primus renovat inquisitionis formulam qua cujusque pagi tres aut quatuor fideles personæ, per jusjurandum adigantur, ut depravationes erroresque quos norunt, detegant; &, ut impediatur, ne usus hic ad abusum trahatur, quemadmodum contigit hoc officio iis demandato, qui eodem utuntur, ut in honestos homines calumnias struant, aut ex iis pecuniam extorqueant, præcipitur, ut probi solum viri, fide digni, quique de mala voluntate suspecti non sint,

sint, eligantur; & canonicæ poenitentiae, non autem pecuniariae poenae publicis peccatoribus imponantur.

Fatetur concilium, in postremo articulo, plures alios corrigendos abusos existere quos hæc decreta non completuntur; iisque congrua in visitationibus & futuris synodis afferenda remedia sibi proponit. *Reg. Tom. XXXIV. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. IX.*

Concilium Coloniense, ann. 1549.

Adulphus, Archiepiscopus Coloniensis, hoc suæ provinciae concilium, ab undecima Martii die ad usque Aprilis decimam nonam ann. 1549. eo consilio celebravit, ut ad disciplinæ & morum reformationem subsidia quæreret. Notat eorum præcipua sex quæ nimirum sunt: studiorum, præsertim vero sacrorum studiorum restitutio; eorum examen quibus sacri ordines aut beneficia conferuntur; ecclesiasticorum in suis obeundis muneribus diligentia; archiepiscoporum, episcoporum, archidiaconorum, omniumque ad quos id juris pertinet, visitationes; conciliorum aut synodorum crebra celebratio; denique ecclesiasticæ per abusos plures propemodum extinctæ corruptæque jurisdictionis redintegratio.

Plura deinde statuta concilium super his singulis capitibus edidit; super primo, ut caveatur, ne juventutis institutio nisi iis conferatur, quorum fidei puritas & morum probitas certo cognoscitur; ut universim in scholis non nisi grammatica, poësis, dialectica, rhetorica, arithmetica & liberales artes cæteræ doceantur; ut dominicis tantum diebus epistolarum, evangeliorum, psalmorum aut Salomonis parabolarum textus in iis explicetur; philosophia vero, jurisprudentia, medicina & theologia solum in universitatibus edoceantur. Prohibetur, ne quis legatur in scholis liber, quin a lecano facultatis artium propioris universitatis, aut ab alio quem loci episcopus nominaverit, approbatus fuerit. Ibi lem interdiciuntur, sub excommunicationis poena, libri quicunque fidem aut mores corrumpere possunt, cujusmodi sunt Erasmi colloquia, & opera Lutheri, Bucerii, Calvinii,

Melanctonis, &c. In ordinem denique redigitur id quod canonicos, qui in universitatibus studere debent, theologiarum institutionem, & theologiae in Coloniensi universitate lectionum restitutionem spectat.

Super altero adjumentorum seu subsidiorum capite, jubentur episcopi eos quos ordinant quibusve missiones conferunt, examinare vel examinandos curare. Triplex ad ordines ut ad matrimonium enuntiatio praecipitur. Eos concilium, quibus per electionem, aut praesentationem, aut resignationem, aut permutationem de beneficiis provisum est, congruis de vita & moribus fidem facientibus litteris munitos, & ante diligenter examinatos vult, quam suorum beneficiorum possessione donentur. Initur consilium petendi a Papa revocationem collationum pleni juris, quas ecclesiastici praesules ediderunt, nisi provisos episcopus examinaverit & approbaverit; nullaeque declarantur hae collationes, cum a laicis editae sunt.

Super tertio, mandatur praelatis, archidiaconis caeterisque qui in gradu constituti suas ipsi per se functiones obire non possunt, ut has iis tantum committant, qui iisdem recte obeundis idonei sunt. Ejusmodi commissiones vendi emique, sub excommunicationis poena, vetatur. Jubentur ecclesiastici judices canonicas ob peccata poenitentias imponere, nec ea per pecuniam remittere. Qui in collegiis primas tenent, suo satis officio facere, decani vero, abbates, abbatissae residere jubentur. Beneficiorum quae animarum curam adjunctam habent, pluralitas interdicatur. Statuitur reddituum modus, qui parochis tribuendi sunt; nec finuntur iidem terras aliosve fundos ad annum censum conductos tenere.

Super quarto, mandatur episcopis & archidiaconis, suas ut visitationes saepenumero peragant, ad haereses, schismata, schandala, omnia denique vitia quae succrescunt & multiplicantur, visitoribus dormitantibus & stertentibus, extirpanda. Vult concilium, ut episcopi exempta loca & non exempta perinde visitent; omnesque visitatores ecclesiasticas censuras adhibendi potestate polleant, ut sibi obedientiam

concilient; procurationis jus quo visitatores gaudent, moderatur, pauperesque parœcias quæ huic iis juri solvendo non sunt, gratis visitatas vult.

Super quinto, mandatur, ut bis in anno diœcesana synodus, & tertio quoque anno provinciale concilium, ex Basileensis concilii decreto, celebrentur in quibus instaurentur pristinoque robori reddantur veteres canones, aut novi condantur, siquidem ita facto opus fuerit.

Super sexto, ecclesiastica jurisdictio per sacram Scripturam & traditionem statuitur; vetantur laici, excommunicationis indicta poena, ejus usum turbare & impedire; præcipiturque, sub eadem poena, magistratibus, ut ad Ecclesiæ judices remittant causas quæ matrimonium spectent, itemque cæteras causas omnes quæ spiritales sunt. Sequuntur id constitutiones triginta octo quas subdimus.

1. Quicumque religiosos aut religiosas receperit, qui institutum suum deseruerunt, excommunicationem *ipso facto* subibit.

2. Eadem in religiosos, religiosas aut presbyteros poena, qui matrimonium inierint, quia nulla, sacrilega & execranda ejusmodi matrimonia esse certum est.

3. Poena eadem in monachos & presbyteros aut clericos beneficiarios qui in eo animum obfirmant, ut apud se concubinas aliasve feminas suspectas detineant.

4. Eadem in eos poena qui errabundos monachos sinunt ecclesias regere & Sacramenta administrare.

5. In religiosas quæ sui ordinis habitum mutant, poena eadem.

6. Monachi omnes apostatæ adigentur, ut ad sua monasteria regrediantur, salutarem poenitentiam ibidem acturi.

7. Quicumque & quæcunque sua monasteria, vel unitatem fidemve Catholicæ Ecclesiæ deseruere, absolutionem & reconciliationem a sancta Sede petere debent.

8. Sacerdotes sæculares aut regulares qui schisma vel hæresin deferent, ut in Catholicæ Ecclesiæ sinum redeant, se non ante ecclesiastici ministerii functionibus immiscebunt, quam

absoluti, reconciliati, liberatique ab irregularitate fuerint, in quam inciderunt.

9. Nihil omittetur, ut humaniter suaviterque revocentur ad Catholicæ Ecclesiæ sinum errantes quique, iis proposita veniæ spe.

10. Rogantur principes & magistratus, sua ut auctoritate adhibita apostatas ad sua claustra, & hæreticos ad Ecclesiæ sinum reverti jubeant, cogantque.

11. Adigentur etiam, ut sua ad claustra redeant apostatæ, quæ se per sanctæ Sedis dispensationem egressos contendunt.

12. Qui ecclesiasticorum bonorum administratione gaudent, ea se fideliter servaturos gesturosque jurabunt, eique legi suberunt, ut cui jus postulat, suæ gestionis rationem reddant, quoties id facere jussi fuerint.

13. Qui parochialium aut collegialium ecclesiarum custodiæ curæque addicti sunt, superpelliceo induti erunt, cum in ecclesia suum munus obibunt.

14. Pastores & concionatores hortabuntur populos, ut ad Paschatis seu Pentecostes vigiliam usque differant infantium baptismata, qui paulo ante hæc duo festa nati fuerint, dummodo nulli vitæ periculo infantes subsint.

15. Non conferetur pueris baptismata nisi mane, & quidem in ecclesia tantum, exceptis principum filiis, qui, prout Viennense concilium licere voluit, domi baptizari poterunt. Aberunt a baptismi cæremonia convivia & crapula.

16. Pueros e baptismali fonte levare, aut nuptiis interesse religiosi non poterunt.

17. Nec histriones in religiosarum monasteria ingredi, ut suos ibidem scenicos actus repræsentent, nec ejusmodi repræsentationibus religiosæ interesse poterunt.

18. Pastores & concionatores populum hortabuntur, ut toti, quanta est, missæ adsint, non autem ab altari ad altare discurrant, quin ad ullam peculiariter missam consistant.

19. Cum plures simul in eadem ecclesia missas dici necesse erit, perficietur, ut privatæ missæ ante solemnis missæ Evangelium, aut saltem ante consecrationem absolutæ sint, nec
aliæ

nisi post communionem inchoabuntur. Neque vero ulla dicetur sermonis tempore.

1. Concionatores hortabuntur populos, ut suas ad miserationes peragant, in grati animi argumentum ob beneficia quæ a Deo acceperunt.

2. Si permovendi adigendique sunt populi, ut missas ad laudem animæ defunctorum dicendas curent, advertendi quoque sunt, ne iis magnifica funera parent, quæ licentis comestiones & crapulæ consequantur.

3. Graves & modestæ processiones erunt. Procul ab iis, risus, choreæ, frivola colloquia, omnisque indecens. In iisdem non nisi una tantum B. Virginis, itemque & unica cujusque Sancti imago deferri poterit.

4. Dabit clerus operam, ut populo in processionibus & omnibus ædificationi sit, nedum rideat, garriat, per ecclesiam deambulet, aut processionem deferat, ut potum & esum

5. Clerici qui toti officio, ab exordio ad finem usque, interfuerint, huic officio addictis distributionibus prius intur.

6. Rurales decani parochos hortabuntur, ut consuetas agros, & præsertim Rogationum processiones omni cum reverentia & modestia perficiant.

7. Obedient ruralibus decanis parochi in iis rebus omnis, quæ justitiæ & rationi consona fuerint; & visitationibus suis in visitationibus super hoc capite insistent.

8. Magistratus aliive e laicis, qui decanos & parochos edient, ne fungantur officio suo, excommunicationi sententur.

9. Eadem in eos poena, qui a religiosis aut monialibus prestant servitia, quæ nequaquam ipsis debentur.

10. In eos quoque qui ecclesiarum colonos indebitis servitiis onerant.

11. Sæculares iudices ob clericorum aut religiosorum, in laicorum negotia haud majoris momenti stipendium salarium exigent.

31. Qui clandestina matrimonia contraxerunt, excommunicationi ſuberunt, quoad eadem in facie Eccleſiæ celebraverint.

32. Matrimonium contrahi non poterit niſi alterutrius partis præſente paroco, alterius partis paroco e ſcripto conſenſum præbente, & poſt matrimoniales enuntiationes tres, quæ, miſſæ tempore, per feſtos dies tres invicem diſſitos peragentur.

33. Matrimonium non alibi quam in eccleſia, poſt miſſam, ſtatique ſolum temporibus, iniri poterit.

34. Fideles qui, ſaltem ſemel in anno, confeſſi non fuerint, nec communionem e proprii parochi manu ſuſceperint, eccleſiæ aditu quoad vixerint, & eccleſiaſtica poſt mortem ſepultura privabuntur.

35. Religioſi mendicantes abſque ordinarii approbatione confeſſiones non audient.

36. Inſtituuntur poenitentiarii plures, qui a caſibus epiſcopo reſervatis abſolvant.

37. Confeſſarios extra ordinem, bis aut ter in anno, epiſcopi monialibus tribuent.

38. Qui extremæ unctiõis ſacramentum contemnent, eccleſiaſtica ſepultura deſtituentur.

Concilium Moguntinum, ann. 1549.

Convocatum fuit concilium hoc a Sebaſtiano, Moguntino archiepiſcopo, ad diem 6. Maji ann. 1549. Eichſtadienſis epiſcopus ei ædſuit ipſe per ſe; cæteri vero Moguntinæ provinciæ epiſcopi deputatos miſerunt. In eo editi conſtitutionum articuli quadraginta ſeptem ſuper doctrina, & quinquaginta ſex ſuper diſciplina ſuperque eccleſiaſticorum & fidelium moribus, biſariam ſecti.

Primæ partis articulus primus explicat Eccleſiæ ſuper Trinitate fidem, quæ in eo eſt poſita, ut credatur unus Deus in perſonis tribus, ſecundum ſacras Litteras & traditionem Symbolorum trium, ſcilicet Apoſtolorum, Nicæni concilii & S. Athanaſii. Exprimuntur ad vivum, in ſequentibus articulis, Dei attributa; ejus potentia per quam creavit,

{ con-

conservat & gubernat omnia ; ejusdemque justitia, misericordia, liberalitas ; hominis præterea liberum arbitrium, malitia, lapsus, ejusque per Christum redemptio. Deciditur homines per primi hominis peccatum reos & damnationi obnoxios evasisse, atque ita ad malum pronos, ut nihil agere possint, nihil expetere, nihil cognoscere ad suam ipsorum salutem per liberi arbitrii vires, quæ infirmæ & languidæ sunt, nisi eas adjuvet Dei gratia ; eos ab hoc originalis peccati morbo per Christi Domini redemptionem liberatos, perque ipsius merita & gratiam justificados esse ; hujus justificationis initium tribuendum esse exitanti gratiæ, quæ eorum merita prævenit ; eosque huic gratiæ consentientes & cooperantes ad justificationem se comparare, quæ tum fit, cum homo recipit a Spiritu Sancto fidem, charitatem & spem ; dona quæ, cum in eo permaneant, non solum, ut is *justus* censeatur & appelletur, efficiunt, sed eum reapse talem reddunt ; hanc autem charitatem quæ justificat, non otiosam & inutilem esse, sed adjuncta habere debere bona opera quorum fons & principium est gratia per quam præcepta fiunt homini possibilia, ut ea non poenarum solum metu, sed bono corde bonaque voluntate perficiat.

De Sacramentis doctrina ab undecimo articulo incipit, & in tricesimum nonum definit. Definitur sacramenta non esse simplices cæremonias, sed efficacia gratiæ signa, quam per divinam operationem iis conferunt, a quibus recte dispositis suscipiuntur ; omnia per baptismum peccata remitti, ut in baptizato nihil superfit quod eum, quin cælum ingrediat, impedire possit ; & concupiscentiam quæ nobis ad certamen relicta est, non esse peccatum, sed ita nihilominus appellari, quia ejus causa peccatum est, & ipsa ad peccatum trahit ; baptismum ad peccati remissionem & ad salutem necessarium & efficacem esse, nec iterari posse ; eum exorcismis cæremoniisque consuetis administrari debere ; adhibendam aquam benedictam, sanctorumque oleorum unctiones edendas esse ; in Confirmationis sacramento Spiritum Sanctum a nobis recipi, qui nos in baptismo purgavit, novis additis gratiæ donis, ut contra dæmonis aggressionem roborati,

tati, clarius ad myſteria illuſtrati, &, ut Chriſtum Domi-
 num confiteamur, puriores ſimus; hoc idem ſacramentum,
 quod initio quidem per manuum impositionem confereba-
 tur, prope ab apoſtolorum tempore, per unctiorem, inter-
 næ unctiōis figuram, adminiſtratum fuiſſe. Quid ſuper
 tribus poenitentiae partibus credendum ſit, explicatur, præ-
 ſcribiturque abſolutionis forma, cujuſmodi in uſu eſt. Ve-
 tantur mendicantes a confeſſionibus eſſe, niſi per ordinarii
 auctoritatem approbati ſint. Expunguntur reſervati caſus,
 homicidio, hæreſi & excommunicatione tantum exceptis.
 Prohibentur religioſi, quidem laicis communionem, ſine pa-
 rochi conſenſu, præbere; parochi vero iis, qui ex eorum
 parochianis non ſunt, eandem adminiſtrare. Sacerdos qui-
 cumque confeſſiones revelaverit, ad perpetuum carcerem in
 monaſterio damnatur. Monentur confeſſarii, ut congruas
 & peccatis reſpondentes poenas imponant, avaris, cauſa
 exempli, eleemoſynas & incontinentibus jejunia, ut eorum
 vitia per oppoſitarum virtutum uſum ſanentur. Pronuntia-
 tur, ad euchariftiam quod attinet, ſubſtantiam Corporis &
 Sanguinis Chriſti Domini ſub panis & vini ſpeciebus exiſte-
 re; Chriſtum Dominum, cum ipſe dividi, ejusque Corpus
 ab ejusdem Sanguine ſeparari non poſſit, ſub utraque ſpe-
 cie totum omninoque integrum eſſe; adeoque tam ſub una
 tantum ſpecie, quam ſub utraque utiliter eundem ſumi, &
 hac ſane in re Eccleſiæ conſuetudini ſtandum eſſe. Conci-
 lium miniſtros vetat iis euchariftiam tribuere, qui jejuni non
 ſunt, niſi in morbi caſu. Unctiōis ægrotantium effecta ex-
 plicat in hæc verba: „ Hæc unctio, applicata cum fidei præ-
 „ ce, iis a quibus ſuſcipitur, ſolacium & alacritatem præbet,
 „ levia peccata delet, graviumque peccatorum reliquias pur-
 „ gat. „ Super ordinatione, dicitur eam tribui per manuum
 impositionem quæ viſibile ſignum eſt, per quod gratia &
 functiones obeundi poteſtas conferuntur; bonosque & ma-
 los miniſtros id æque recipere quod poteſtatem ſpectat. Su-
 per matrimonio, decidit concilium hoc matrimonia filiorum-
 familias, ſine parentum conſenſu inita, nulla declarari non
 debe-

Decretum. Mandat, ut matrimonia in ecclesia, non sine con-
sacris cæremoniis, & post enuntiationes tres celebrentur.

**Articulus tricesimus nonus & quadragesimus veterum
ecclesiæ cæremoniarum usum approbant.**

**Quadragesimus primus & quadragesimus secundus super
imaginibus versantur; harum usum concilium approbat; at
vult moneri vult non eas, ut ipsæ adorentur aut hono-
rentur, exponi, sed ut id in animum revocent, quod ado-
rent seu honorari debet; pronuntiatque *Imagines non ad id
poni, ut adoremus & colamus eas, sed ut, quid adorare aude-
amus, aut quarum rerum utiliter meminisse debeamus, per ima-
ges recordemur.* Imagines vetat, quæ modestæ non sunt,
ad quasdam imagines confluere vult.**

**Approbat, in sequentibus articulis, reliquiarum honorem,
venerationes cultumque Sanctorum, pro mortuis preces,
venerum & abstinentiarum leges, sed ita, ut improbet,
quid in his usibus superstitiosum nimiumve esset.**

**Articulorum quinquaginta sex super disciplina moribus-
que versantium, qui in parte altera continentur, complures
Loguntina quadam ann. 1548. habita synodo ducti sunt.
illis quoad sanctum Missæ sacrificium attentio & reveren-
tiam peculiariter commendatur. Statuitur, ut Sanctorum fe-
stivæ in dominicam incidunt, ad sequentem aut præce-
dentem diem transferantur, exceptis B. Virginis & Aposto-
licis festis, aliisque præcipuis solemnitatibus. Concilium
statuit monachos qui ad suum monasterium redierint, hu-
miliiter exceptos vult. Religiosos e suis conventibus egre-
di vetat. Edit decreta plura, ut parochorum sustentationi
prospiciat, & simoniam impediatur. Prædicationem & sacra-
mentorum administrationem in ædium capellis interdicit.
prohibitam curam vult, ut scholæ magistri probe Catholici
sint; & libri de hæresi suspecti & sine nomine supprimantur,
& proscribantur. Mandat, ut solum post canonicas moni-
tiones excommunicatio pronuncietur; & Basileensis conci-
lii, super commercio cum excommunicatis qui denunciati
sunt, statuta instaurantur. *Ibid.***

Concilium Trevirense, ann. 1549.

Joannes, archiepiscopus & elector Trevirensis, habuit concilium hoc die 13. Maji ann. 1549. Huic adfuere deputati quos episcopi Tullensis, Metensis & Verodunensis, ejus suffraganei miserant; adfuit etiam ejusdem metropolitane ecclesiae Capitulum. In eo edita decreta viginti.

Primum enuntiat nihil aliud credi, teneri aut doceri debere, quam quod sancta Romana Ecclesia credit.

Secundum, neminem debere divinum verbum nuntiare, quin suam ab episcopo ejusve magno vicario missionem acceperit. In eodem laici prædicare, occultosve coetus habere prohibentur. Parochorum destitutio, itemque eorundem institutio ad episcopi jus pertinere dicitur; & quicumque prædicationis ministerium usurpare ausi fuerint, excommunicatione plectuntur.

In tertio, jubentur episcopi eos examinare, quibus docendi & prædicandi facultatem impertientur, & cavere, ne fidem novis doctrinis infecti sint; iis commendatur, ut eligant non eos qui eloquentiores, sed eos qui sanctiores sunt, dummodo non omnino docendo populo inepti sint. Anadvertitur eo magis has circumspeditiones, quoad eos adhibendas esse, qui eloquentia pollent, quo magis ipsi, alios docendi specie, nocere & fallere possunt.

Quartum plura quoad prædicationem monita continet; prædicatores, bona fide & secundum Evangelii puritatem, Dei verbum prædicare debere, quin inutilia quæque parum ædificationi sint, eidem admisceant; cavere debere, ne dubias opiniones tamquam certas, & indubitatas testentur; apocryphas historias proponere non debere, vel e cathedra res enuntiare quas Ecclesia celandas censuit; oportere, ut iidem nullas comicas, pueriles & sæpe immodestas fabulas, risui potius quam fletibus excitandis accommodatas publice exponant; pacis Evangelium pacifice doceant, quin animi impetum, odium, invidiam, cupiditatem aut ambitionem præseferant; haud se mutuo diceriis impetant, resellantque; at, si quis aliquid a concionatore pronuntiatum audierit, quod

ad fidelibus scandalo sit, necesse fore, ut episcopum, ejus-
vicarium, aut inquisitorem, aut officialem de re moneat;
versum sacros oratores ea docere debere, quæ Ecclesiæ
tranquillitatiq[ue] inservire possunt, quæque populo con-
stant, cujusmodi sunt explicatio Symboli, Decalogi, Sa-
mentorum, cæremoniarum Ecclesiæ & Orationis Domi-
ni, cohortationis ad poenitentiam, ob oculos positæ Chri-
stiani beneficiis, æternisque poenis, solatia ducta e Dei
clemencia, &c. Iisdem commendatur, ut Sanctorum ex-
empla proponant, fidentiaque ex eorum patrocinio percepta
fideles solentur: suam denique moralem doctrinam ex
Evangelii Lectionibusque depromant, quæ dominicis festis-
que diebus singulis recitantur.

Quintum in officii cantu ordinem & pietatem, sextumque
canonicis horis recitandis attentionem commendant.

Vetat septimum, ne quis in ecclesia deambulet, ibive pro-
prie rebus detineatur.

Octavum constitutionem continet super canonicorum in
pro capituloque præsentia.

Nonum exhibet super Missæ celebratione rubricas plures.
statuit chorum non debere per cantum, dum Epistola le-
gitur, interpellare; elevationis hostiæ & calicis tempore,
usque ad *Agnus Dei*, organa filere debere, nullamque an-
thonomam concini, sed oportere, ut tum quidem unusquis-
que, conticescens, genua flectens, aut se humi sternens
Christi Domini passionem & mortem commemoret, & ob
beneficia, quæ is per suam ipsius mortem nobis promeruit,
Deo gratias agat; nullam privatam missam, solemnem tem-
poralem, dicendam esse; optandumque fore, ut essent quotidie
communione perciperent.

Decimum imminuit festorum dierum numerum; ea sta-
tuunt quæ celebranda, & rationem qua id perficiendum, ex-
spectat.

Undecimum statuta plura ad monachorum & monialium
formationem præscribit.

Decimum secundum violentias insectatur, quæ monaste-
ria inferuntur. Religiosos vetat parochias administrare,

quin ad eas ab ordinario acciti fuerint, eaque conditione, ut a suis superioribus revocari possint. Ecclesiis & monasteriis, quibus unitæ parociae sunt, eam veniam dat, ut earum servitium vicariis seu amovilibus seu perpetuis demandent. Religiosos mendicantes jubet, in administratione Sacramenti poenitentiae, in Divini verbi praedicatione, & in caeteris religionis publicis exercitationibus ad Romanorum Pontificum constitutiones se conformare. Eosdem vetat a reservatis casibus absolvere, aut Paschatis tempore sacramenta administrare, sine Parochi nutu.

Decimum tertium & decimum quartum sanctionem continent super archidiaconorum, decanorum & parochorum juribus.

Decimum quintum super scholæ magistris superque canonicorum studiis versatur.

Decimum sextum in eos invehitur, qui ad saecularium judicum tribunalia ecclesiasticos trahunt.

Decimum septimum personarum bonorumque ecclesiasticorum immunitatem servat.

Decimum octavum leges in ecclesiarum libertatem latas abrogat.

Decimum nonum statuta confirmat Augustæ Vindelicorum ad cleri reformationem edita, eorumque executionem praecipit.

Vicesimum mandat, ut hujus concilii decreta enuntientur, eorumque exempla per provinciam decanis ruralibus, praelatis, monasteriorum superioribus & parochis tribuantur, ne ignorantiae causam praetexere possint. Super his addendi, detrahendi, corrigendi, prout e re visum fuerit, itemque eadem explicandi & amplificandi jus Trevirensis archiepiscopus sibi & successoribus suis reservat. *Ibid.*

Concilium Tridentinum, ann. 1545.

Concilium hoc, quod generalium seu oecumenicorum conciliorum postremum est, per Pauli Papæ III. Bullam, ad diem 15. Martii ann. 1543. indictum fuit, at solum 13. Decembris die ann. 1545. illud Papæ legati, scilicet, Cardina-

les Delmontius, episcopus Prænestinus, **Marcellus Cervinus**, presbyter, & **Polus**, diaconus, aperuerunt. Hi tres legati, adstantibus archiepiscopis quatuor, & episcopis viginti duobus, 13. Decembris die primam sessionem habuerunt.

I. SESSIO. **Cornelius Mussus**, Bisunti in Bariensi agro & Apuliæ provincia in Italia episcopus, e suggestu dixit in Spiritus sancti missa quam legatorum primus in Tridentina cathedrali ecclesia celebravit. Missarum solemnibus consuetisque precibus absolutis, **Cardinalis Delmontius** Bullam indictionis concilii pronuntiavit, quæque ad ejus convocationem impulerant causas, videlicet, hæreseon extirpationem, ecclesiasticæ disciplinæ restitutionem, & morum reformationem, exposuit; hortatusque est patres, ut omnem altercationem evitarent, nec aliud sibi proponerent, quam Dei gloriam, cujus, itemque angelorum & Ecclesiæ totius oculi super iisdem aperti erant. Proximam deinde sessionem ad 7. Januarii diem an. 1546. indixit.

Primam inter & secundam sessiones, habitæ sunt congregationes plures. In prima, die 18. Decembris, proposuit **Cardinalis De Monte** constitutiones aliquas ad rectum ordinem, celebrandi concilii tempore, statuitque, ut negotia de quibus in congregationibus & sessionibus agendum, expenderentur, peragendique examinis rationem præscripsit. Legati adduxere patres, ut ad concilium officarios a Papa nominari assentirentur.

In secunda congregatione, die 19. Decembris, archiepiscopus **Aqui-sextiensis** & **Agathensis** legatos rogarunt, ut nequam præcipui momenti rem, ante adventum oratorum **Regis Galliæ**, pertractarent.

In tertia, die 29. Decembris, deliberativa abbatibus & Generalibus ordinis concessa vox, designatique prælati tres, qui episcoporum procuraciones inspicerent, eorumque sedes notarent. Cum legati super opinandi in concilio ratione ad Papam scripsissent, an scilicet patres per nationes opinarentur, quemadmodum in **Constantiensi** & **Basileensi** conciliis factum fuerat, an vero suum cuique liberum suffragium es-

fet, & e vocum pluralitate decideretur, prout in postremo Lateranensi concilio actum erat; Papa definiit hanc opinandi rationem servandam esse; subdens de religionis capitibus ita agi oportere, ut prava doctrina damnetur, quin personæ attingerentur, nec de reformatione, seu ante dogmata, seu conjunctim cum iisdem, agendum esse, quia nimirum, aiebat, non erat hæc celebrationis concilii præcipua causa; quod si qua suboriretur quoad ea disputatio, quæ Romanam curiam afficiunt, prælatos quidem audiendos esse, non ut iis in concilio fieret satis, sed ut de re summus Pontifex certior fieret, a quo opportuna remedia adhiberentur.

In congregatione, quæ habita die 5. Januarii ann. 1546. actum est de ratione, qua controversiæ proponerentur; decisumque, e Papæ sententia, quibus demandata esset procuratio, iis quidem deliberativam vocem in concilio non fore. Diu multumque agitata est super titulo quæstio, qui concilio tribueretur; formula enim qua decreta inchoanda, quæque a Papa ad legatos missa fuerat, pluribus disputationibus causam præbuit. Ea porro ita concepta erat: „ Sanctum & sacrum concilium Tridentinum, sedis Apostolicæ „ legatis ei præsidentibus. „ Jam vero plerique e concilii Patribus in ea erant sententia, ut addi oporteret: „ universalem Ecclesiam repræsentans; „ alii *præsidentium* nomen expunctum volebant; at omnis tandem coetus stetit a Papæ formula. Definitum, ut super unaquaque re de qua in concilio agendum erat, congregatio institueretur, statique viri nominarentur qui decreta ederent, super quibus suam quisque sententiam in generalibus congregationibus diceret.

II. SESSIO, Januarii die 7. ann. 1546. Huic adfuere legati tres; Cardinalis Tridentinus, archiepiscopi quatuor, episcopi viginti octo, tres abbates Benedictini, quatuor generales ordinis, & theologi circiter viginti; lecta bulla, quæ procuratorum quos absentes miserant, suffragia admitti vetabat, itemque decretum quod fideles qui Tridenti aderant, hortabatur, ut vitam ad Dei timorem componerent,

ut

ut præci sine intermissione vacarent, ut crebro ad poenitentiae tribunal & ad sacram mensam accederent, ut ecclesias frequentarent, & ut Dei præcepta servarent. Commendatum episcopis & presbyteris, ut missæ sacrificium omnibus saltem diebus Dominicis celebrarent; ut pro Papa & pro Principibus orarent; ut sextis feriis singulis jejunarent; ut eleemosynam in pauperes erogarent; ut sobrietatem & castitatem servarent, ab omni censura sibi caverent, & in omni vitæ ratione cæteris exemplo essent. Concilium eos omnes, qui in sacris litteris versati erant, hortatum est, ut serio intentum quisque animum ad quærenda adjumenta conferret, quibus sanctum consilium quo congregatum concilium fuerat, perfici posset. Commendatum omnibus cœtus membris, secundum Toletani concilii statuta, cum suas sessiones haberent, ut ne incongruis rumoribus, aut pertinacibus contentionibus abriperentur; sed id unusquisque, quod esset dicturus, ita ad comitatem & honestatem compositis verbis mollire studeret, ut hæc audientium nulli offensioni essent. Plures deinde congregationes habitæ sunt.

In prima, renovata est super decretorum titulo disputatio, compluribus additum volentibus: *universalem Ecclesiam repræsentans*. Id convenit, ut expectaretur, dum frequens concilium esset, ut ad graviorum decretorum frontem hic titulus adhiberetur; convenit & illud, ut *sacrofancti concilii* vocabulis adderentur *œcumenici* & *universalis* nomina. Proposita fuere capita tria quibus tota concilii ratio continebatur; videlicet, hæresum extirpatio, disciplinæ reformatio, & inter principes Christianos concordia.

Versata est altera super rerum examine; post disceptationes plures, Patres in eam sententiam conspirarunt, ea quæ fidem & quæ reformationem spectabant, conjunctim pertractari oportere.

In tertia, lectæ litteræ quas concilium ad principes scriptas voluerat. Divisi fuere concilii episcopi in classes tres, ut in cujusque legatorum ædes convenirent, antequam suas ad generalem congregationem deliberationes deferrent, ut

ibidem minore cum altercatione reciperentur; habitusque est Patrum delectus, qui eas classes tres constituerent; denique ad Constantinopolitani concilii in proxima sessione enuntiationem decretum editum.

III. SESSIO, *die 4. Februarii.* Lectum decretum, quod patres hortabatur, suam ut vim suamque fidentiam in Domino & in ejus omnipotenti virtute ponerent, mandatumque, ut concilium ab eorum fidei professione inchoaretur. Ad trutinam vocatus sacrae scripturae librorum canon; dignusque est habitus qui reciperetur; nominati commissarii sex qui loca perpenderent, quae ibidem corrupta comperirentur. Diu disputatum super autographi textus & versionum, vulgataeque peculiariter, auctoritate; decismque, secundum sententiam quam Andreas Vega, Hispanus & e S. Francisci ordine proposuerat, declarari oportere vulgatam authenticam esse, nihil scilicet continere, quod fidei bonisque moribus adversaretur, licet in eadem occurrant aliquae locutiones, quae cum autographo textu non congruant, quippe quae in Ecclesia ab annis amplius mille venerationi fuerat, quaque veterum conciliorum patres tamquam ab omni in fide & in moribus errore exempta usi fuerant. Lectum Nicænum symbolum, & sequens indicta sessio.

Habita super traditione congregationes plures, super ea nempe Christi Domini & Apostolorum doctrina, quae in canonicis libris expressa non est, & per successionem ad nos usque pervenit, atque in Patrum operibus reperitur. Super ejusdem Scripturae sensibus & interpretationibus examen editum.

IV. SESSIO, 8. *Aprilis die.* Lecta fuere decreta duo; primum super sacrae Scripturae libris, enuntians a sancto concilio suscipi omnes veteris & novi Testamenti libros, itemque traditiones quae fidem & mores spectant, tamquam ipso Christi Domini ore, seu a Spiritu Sancto dictatas, & in Catholica Ecclesia per continuam successionem servatas, idemque concilium pari cum observantia his adhærere. Affertur deinde in decreto sanctorum librorum catalogus, cuius-

jusmodi in vulgata est; eosque anathemate concilium ple-
ctit, qui eos ut canonicos non recipiunt.

Decretum alterum vulgatam versionem declarat authenti-
cam, utpote in Ecclesia jam inde a longis sæculis approba-
tam; eam qua potest, maxima cura imprimi jubet; Scrip-
turæ verba ad profanos usus trahi vetat; eosque qui ridi-
culas eorum applicationes edunt, iisdemve ad superstitiones
abutuntur, tamquam divini verbi profanatores punitos vult.

CONGREGATIO. In hac actum de abusibus, quoad the-
ologix doctores divinique verbi præcones; de regularium
exemptione; super episcoporum residentia quæsitum, divi-
ni ne hæc, an solum ecclesiastici juris esset. Discussum
dogma; actumque 1. de originali peccato; quod dogma in
articulos quinque tributum fuit, quorum 1. de hujus pec-
cati natura; 2. de ratione qua illud in descendentes trans-
mittitur; 3. de malis quæ idem peccatum attulit humano
generi; 4. de ejus remedio; 5. quæ hujus remedii efficacia;
6. loco discussa quæstio de S. Virginis conceptione; at de
ea concilium in sequenti sessione sermonem habuit.

V. SESSIO, *die 17. Junii.* 1. Lectum fidel de origi-
nali peccato decretum; continet hoc canones quinque cum
anathemate, ad quorum calcem concilium declarat non eam
sibi mentem esse, ut beatam & immaculatam Virginem Ma-
riam, Dei matrem complectatur, & super hac re Papæ Sixti
IV. constitutiones servari oportere. Vide hos canones in
hujus Operis Tomo IV. *verb. Peccatum originale.* Sequitur
de reformatione decretum quod continet capita duo.

C A P U T P R I M U M.

*De Scholarum, ad sacram Scripturam ibidem
docendam, institutione.*

Ne sanctarum Scripturarum quarum notitiam hominibus
tam liberaliter Spiritus Sanctus concessit, cœlestis the-
saurus negligatur; sanctum concilium, amplectens & mor-
dicus tenens conciliorum quæ Ecclesia approbavit, consti-

tutiones, & summorum Pontificum decreta, & quod expedire credidit, iisdem addens, mandavit, ut in ecclesiis in quibus extat fundus, cujuscunque naturæ fuerit, ad theologiam docendam designatus, episcopi, archiepiscopi, primates cæterique ordinarii eos adigant, qui hunc redditum possident, ut super sacra Scriptura lectiones habeant ipsi per se, siquidem iis pares sunt; si minus, per aliquem idoneum virum quem suum in locum substituent, quique ab episcopo & ordinarii coetibus eligetur; cæterum, ejusmodi beneficia iis tantum in posterum conferantur, qui huic muneri obundo sint; in urbium quibus populi minus inest, cathedralibus ecclesiis, atque adeo in collegiatis quæ in insignibus oppidis sunt, etiamsi exemptæ fuerint, quibus frequens clerus est, quibusque nullus adhuc lector adest, huic officio destinetur addicaturque præbenda quæ prima vacaverit; ac si forte nulla sufficiens ibidem præbenda sit, per designatum simplicis beneficii proventus, aut per beneficiorum vel diœceseos contributionem huic rei consulatur, quin tamen id cæteris studiis ibidem prius institutis detrimento sit; in pauperibus autem ecclesiis, saltem magister ab episcopo, e capituli consensu, electus existat, ut clericos gratis grammaticen doceat, cui addicetur alicujus simplicis beneficii proventus, aut ex episcopi vel capituli mensa mercedis satis; in monachorum monasteriis quoque, ubicunque id commode fieri poterit, sacra Scriptura docebitur; & abbates, si forte huic officio defint, a locorum episcopis, tamquam sanctæ Sedis delegatis ad id adigantur. Idem servabitur in regularibus quoque conventibus cæteris, & magistri a provincialibus aut generalibus capitulis eligentur. In collegiis porro in quibus hæc nondum lectiones adsunt, eas Christiani principes & respublicæ instituent, restituentve, ubi solum per negligentiam intermissæ fuerint; ac, ne pietatis specie, hæresis disseminetur, munus hoc nemo, seu publice, seu privatim, obire poterit, quin ab episcopo examinatus approbatusque fuerit, exceptis lectoribus qui intra monasteria ipsa docent; publicos autem Scripturæ professores, quoad docuerint, auditoresque, quoad in scholis extiterint,

omai-

omnibus privilegiis a jure concessis, & nominatim suarum præbendarum suorumque beneficiorum fructibus, licet absentes, concilium pacifice frui vult.

C A P U T II.*De divini verbi prædicatione.*

Et, quia Christianæ reipublicæ non minus necessaria est prædicatio quam lectio, & hoc quidem e præcipuis episcoporum officiis est, eadem sancta synodus episcoporum, archiepiscoporum, primatum aliorumque præsulum id fore statuit, ut Evangelium prædicent ipsi, nisi legitime impediti fuerint, suumque in locum, cum ipsi id facere non poterunt, idoneos viros sufficient; archipresbyteri, parochi, omnesque quibus animarum cura est, dominicis saltem & solemnibus festis diebus singulis, quæ ad salutem necessaria sunt, per se aut per alium, doceant; eosque, si trium mensium spatio huic officio defuerint, episcopus ad id adigat, seu per ecclesiasticas censuras, seu per reddituum privationem, quavis exemptione nihil obstante.

Quod si quæ a monasteriis quæ nullius diœcesis sint, pendentes parœciæ fuerint, in quibus abbates & prælati regulares perficere neglexerint, ut hæc constitutio executioni mandetur, ad id a metropolitanis, tamquam sanctæ Sedis delegatis adigantur; regulares vero ne in sui quidem ordinis ecclesiis, prædicare possint sine superiorum approbatione, & quin prius ab episcopis benedictionem acceperint; ad evangelium vero in ecclesiis nuntiandum, quæ non sunt ex eorum ordine, præter superiorum suorum veniam, obtineant, oportebit, ab episcopo facultatem quæ gratis dabitur.

Si concionatorum quispiam (quod Deus avertat) errores aut quædam quæ scandalo sint, inter populum disseminaverit, ei prædicationem episcopus interdicet. Quod si hæreses prædicaret, episcopus, tamquam sanctæ Sedis delegatus, e juris ordine aut e loci consuetudine in eum procedet, etiam si prædicator se exemptum contenderet, seu peculiaris seu communis privilegi vi; cavebit tamen episcopus, ne sacri

cratores calumniis impetantur aut immerito molestia afficiantur; ut iis nempe nulla subsit de eodem querendi causa.

Præterea, nullam prædicandi facultatem seu regularibus qui extra sua claustra vitam agunt, seu presbyteris sæcularibus, si noti sunt, quodcunque privilegium proferre possint, episcopi tribuent, quin id apostolicæ Sedi significaverint.

Ad quæstuentes quod spectat, hi quidem nec ipsi per se, nec per alium prædicare poterunt; quod si facere ausi fuerint, contrario quolibet privilegio nihil obstante, ab episcopis impediuntur.

CONGREGATIO. 1. In hac ad trutinam revocata est justificationis materies; 2. Lutheri quoque doctrina super libero arbitrio, prædestinatione, bonorum operum merito, &c. firmatumque, ut ferrentur decreta duo quorum unum Ecclesiæ doctrinam, *decretorum* titulo, alterum, titulo *canonum*, anathemata contineret. Ad reformationis deinde negotium & ad quæstionem de episcoporum residentia concilium rediit; theologorum plerique definiendum asseruerunt divini juris residentiam esse; ut idem definiretur, Hispani petierunt.

VI. SESSIO, die 13. Januarii ann. 1547. In hac edita decreta duo quorum primum super justificatione versatur, complectiturque capita sexdecim & canones triginta tres quibus hæretici proscribuntur. Admiranda oppido lux hoc in canone continetur. Declararunt patres initio statim justificationem in adultis a Dei per Jesum Christum præveniente gratia derivari, quæ scilicet eos sine ullo ipsorum merito vocat, excitat, roboratque, ut ad suam ipsorum justificationem conferant, consentientes & cooperantes libere huic eidem gratiæ. Exponunt deinde, quemadmodum peccatores ad justificationem perveniant.

Peccatores, inquit concilium, dispositi sunt, utificentur, cum excitati adjutique a gratia, sanctoque verbo quod audiunt, fidem addentes, libere feruntur ad Deum, credentes quicquid revelavit promisitque, verum esse, præsertim vero impium justificari per gratiam quam ei Deus per Christi Domini redemptionem tribuit; & cum, se peccatores

res agnoscetes, utiliterque divinæ justitiæ metu perculsi, & ad Dei misericordiam confugientes, concipunt spem confiduntque fore, ut iis Deus, Christi causa, propitius sit, eumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt; eumque, propterea, in sua ipsorum peccata invehuntur per conceptum eorundem odium perque detestationem, videlicet per poenitentiam quam ante baptismum ob ea peragi necesse est; denique cum statuunt baptisma suscipere, novam vitam inchoare, Deique præcepta servare.

Justificationis deinde naturam & effecta concilium explicat, eam inquiens non peccatorum tantum remissione, verum etiam sanctificatione internaque renovatione animi contineri. Hujus justificationis, inquiunt patres, si causæ quærantur, finalis causa est Dei & Christi Domini gloria, denique æterna vita; efficiens causa, Deus ipse qui, prout misericors, per sigillum & unctionem Spiritus sancti, in sacris Scripturis promissi, quod nostræ hæreditatis pignus est, gratis lavat sanctificatque; meritoria causa, Christus Dominus noster, ejus apprime dilectus & unicus Filius qui, per extremum in nos amorem, justificationem nobis promeruit, fatisque pro nobis Deo Patri per sanctissimam super cruce passionem fecit, cum ejus hostes essemus; instrumentalis causa est fidei Sacramentum, sine qua nemo justificari potest.

Denique ejus unica formalis causa est Dei justitia, non ea quidem per quam ipse justus est, sed ea per quam nos justificat, hoc est, qua nos donati, intus in animo renovamur, & non solum justî reputamur, sed tales vere nominamur, & reapse sumus, justitiam in nobis recipientes, unusquisque secundum mensuram suam & secundum ejus a Spiritu sancto, prout eidem placuit, eidem partitionem, ac secundum uniuscujusque propriam dispositionem & cooperationem, ita nimirum, ut peccator, per hanc ineffabilem gratiam, vere justus, Dei amicus, æternæque vitæ hæres evadat, sanctusque Spiritus in eo miram ipse mutationem hanc operetur, efformans in ejusdem animo sanctos fidei, spei & charitatis habitus qui enim intime Christo uniunt, vivumque ejus corporis membrum efficiunt. At nemo, maxime licet justificatus

catus sit, se Dei præceptis servandis exemptum censere debet; nemo iis verbis uti quæ temeritas expressit, quæque sancti patres, sub anathematis poena, damnarunt, Dei præceptorum executionem justificato homini impossibilem esse; Deus enim impossibilia non præcipit; sed præcipiens, monet, ut & id faciamus, quod possumus, & id petamus, quod non possumus; & adjuvat, ut possimus.

Docet præterea concilium, super eadem re, 1. in hac mortali vita, de occulto divinæ prædestinationis mysterio præsumere debere neminem; ut ei nempe certo constet se ex prædestinatorum numero esse, quasi verum esset eum, utpote justificatum, non amplius peccare posse, aut, siquidem peccaret, sibi dubio procul promittere debere, ut se rursus erigeret, quia, citra peculiarem Dei revelationem, sciri non potest, quos Deus elegerit. Idem sentiendum de dono perseverentiæ de quo scriptum est, eum qui perseveraverit usque in finem, salvum fore; quod aliunde obtineri non potest, quam ab eo qui omnipotens est, ad eum qui stat, sustentandum, ut stare pergat ad finem usque, itemque ad eum qui labitur, erigendum; at super hac re nemo quicquam certi, certitudine scilicet absoluta, sibi polliceri potest, licet firmissimam omnes fidentiam ponere & statuere debeant in Dei subsidio, qui bonum quod incepit, opus ad finem perducet perficietque, in iis operans voluntatem effectumque, nisi ipsi defint ejusdem gratiæ.

2. Eos qui, per peccatum, a justificationis gratia quam acceperant, exciderunt, iterum justificari posse, cum, Deo per poenitentiae Sacramentum eos excitante, perficient, ut, vi meritorum Christi, gratiam inveniant quam amiserunt; est hæc eorum propria reparatio, qui lapsi sunt, quam quidem sancti patres tam apte *secundam post naufragium gratia quæ amissa est, tabulam* nominarunt. Atque in eorum sane favorem qui post baptismum in peccatum labuntur, poenitentiae Sacramentum instituit Christus Dominus, cum dixit: „Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittentur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.“ Ex quo fit, ut probe intelligi necesse sit Christiani hominis

post-

postquam in peccatum incidit, poenitentiam ab ea longe differre quæ baptismi est; neque enim solum postulat, ut homo peccare desinat, suumque crimen horrori habeat, contrito scilicet & ad humilitatem composito corde sit, verum etiam sacramentalem peccatorum confessionem, saltem in voto, ut oblata occasione quamprimum agatur, & sacerdotis absolutionem, itemque, per jejunia, eleemosynas, preces piasque cæteras spiritalis vitæ exercitationes, satisfactionem complectitur, non quidem ob æternam poenam quæ cum offensa per Sacramentum, ejusdemve suscipiendi desiderium remissa est, sed ob temporalem poenam quæ, e sanctarum Scripturarum doctrina, non iis semper, ut in baptismo, penitus remissa est, qui Dei beneficiis & gratiæ quam acceperunt, ingrati Spiritum sanctum contristarunt, & sine reverentia templum divini Numinis profanarunt.

3. Persuasum cuique esse debere justificationis gratiam, non solum per infidelitatis crimen per quod ipsa quoque fides amittitur, sed etiam per quodvis aliud lethale peccatum per quod non amittitur fides, amitti; divinæ enim legis doctrina a Dei regno non infideles ipsos, siquidem fornicatores, adulteri, effeminati, sodomitæ, fures, avari, ebriosi, maledici, alieni boni raptores fuerint, aliosque omnes, excepto nemine, excludit, qui mortalia peccata perpetrant, ob quorum punitionem a Christi Domini gratia segregati sunt.

Concilium postquam Catholicam super justificatione doctrinam explicuit, errores huic doctrinæ contrarios, per canones triginta tres, peculiariter damnat. *Vide* hos canones, in secunda hujus Operis Patre, verbo, *Justificatio*.

Decretum alterum super reformatione editum fuit; continet hoc capita quinque.

CAPUT PRIMUM.

De Episcoporum Residentia.

Eadem sacrosancta synodus, cleri populique mores extremum in modum depravatos perspicuens, e re fore credit, ut ab iis qui majores ecclesias regunt, exordiretur, quoniam inferiorum subditorumque salus ab eorum integritate pendet,

pendet, qui iisdem præsunt. In eam igitur erecta spes & Dei & Domini Nostri miseratione, ejusdemque in terris vicarii vigilantia, regimen hoc quod (Angelis ipsis) formidandum onus est, dignis tantum viris & in ecclesiasticæ disciplinæ exercitationibus ab ineunte ætate enutritis collatum esse, eos omnes monet, qui earumdem ecclesiarum administrationi præpositi sunt, ut suo singuli gregi invigilent, quem iis per sui sanguinis effusionem Christus Dominus acquisivit; & quia eorum nonnulli sunt, qui proprium ovile mercenariorum pastorum instar, oviumque curam deserunt, quæ iis, æque atque earumdem animarum salus, concreditæ sunt, ut, terrenâ cælestibus anteponentes, in aulis & negotiorum implicationibus vitam transigant, in eos qui non resident, veteres canones renovat, qui temporum injuria hominumque malitia propemodum obsoleverunt; mandatque præterea, ut, si prælatorum quispiam, cujuscumque tandem præeminentiæ fuerit, sine legitima æquaque causa, sex continuos menses suam extra dioccesin permanserit, quartam e suorum proventuum fructibus partem, ecclesiæ fabricæ pauperumque alimentum addicendam amittat; si vero ne per alios quidem menses sex abesse destiterit, alterius quartæ partis quæ in eundem usum conferetur, jacturam subeat. Quod si longius etiam abierit contumacia, eum metropolitanus, secus ei pœnæ futurus obnoxius, ut ecclesiæ aditu interdicator, intra tres menses Papæ denuntiare debebit, qui per supremam qua pollet, auctoritatem, eum punire ejusdemve ecclesiæ meliorem utilioreve pastorem dare poterit; ac, si metropolitanus in eandem culpam inciderit, inter ejus suffraganeos senior ipsum pariter denuntiet, necesse erit.

CAPUT II. Ecclesiastici cæteri quorum beneficia, seu ex jure, seu ex consuetudine, personalem residentiam requirunt, ad eam ab episcopis adiguntur, quin privilegia quæ a residendo in perpetuum eximunt, in cujuscunque favorem valere possint. Dispensationibus porro solum ad tempus & ob veras congruasque causas concessis, quæque ab ordinario approbatæ fuerint, sua vis & robur manebit; ac tum quidem episcopus, tamquam sanctæ Sedis delegatus, animarum

cura

curæ consulat, idoneos vicarios committens quibus honestam reddituum portionem, privilegiis aut exemptionibus non obstantibus, designabit.

CAPUT III. Prælati suis inferioribus prudenter corrigendis intenti sint; nullusque clericus sæcularis, ullius privilegii colore, & regularium nullus extra claustra commorans, quodcumque sui ordinis privilegium, causæ loco, proferre possit, se ordinarii, tamquam apostolicæ Sedis delegati, visitationi, correctioni & punitioni, si in culpam inciderit, eximere poterit.

CAPUT IV. Cathedralium aliarumque majorum ecclesiarum capitula, quique eadem conficiunt, ob cuiusvis generis exemptiones, consuetudines, obstrictam jurejurando fidem & conventiones, haud se poterunt episcoporum visitationi subducere, secundum canones, quoties opus fuerit, quippe quibus a sancta Sede in id auctoritas præsto est.

CAPUT V. Nullus episcopus, quodcumque tandem privilegium prætexat, episcopalia munia in aliena diœcesi obire poterit, quin loci ordinarius annuerit, & quidem quoad eos tantum qui eidem ordinario subsunt; quod si hanc sanctionem violaverit, a suis functionibus suspendatur.

CONGREGATIO *ad examinandos super Sacramentis articulos.* Actum est de eorum necessitate, de eorundem excellentia, de ratione qua gratiam conferunt, quomodo peccata deleant; de charactere quem imprimunt; de Sacramentorum ministri sanctitate; quinam ea debeant administrare; de mutatione quoad formam; de ministri intentione. Per editum peculiare decretum statutum est, ut Sacramenta gratis administrarentur. Coetus secutus est Papæ sententiam, qui pronuntiavit capita ad doctrinæ de Sacramentis explicationem spectantia omitti oportere, satisque fore, ut canones, addito anathemate, enuntiarentur.

Super negotio de reformatione, inter alias quæstiones, id in examine positum fuit, an beneficiorum qui residentiam postulant, pluralitas per divinam legem vetita sit; qui enim residentiam divini juris esse censebant, inde inferebant Pa-

pam ſuper hac pluralitate diſpenſare non poſſe; alii vero non niſi per canones eam vetitam contendebant.

VII. SESSIO, *die 3. Martii.* 1. Lecti ſuper Sacramentis canones; hi numero triginta ſunt; ſuum ſinguli anathema adiunctum habent. *Vide* hos canones ad verbum, *Sacramenta* in univerſum, & *verb.* de unoquoque Sacramento peculiariter. 2. Lectum de reformatione decretum; continet hoc capita quindecim.

CAPUT PRIMUM.

De Beneficiariis.

Nemo fiet episcopus, niſi e legitimo matrimonio natus, & matura ætate ſit, gravis præterea, bonis moribus, & in ſacris Litteris eruditus, ex Alexandri III. Conſtitutione, in Lateranenſi generali concilio publici juris facta.

CAPUT II. Nemo plures ſimul episcopatus, in titulum vel in commendam, ſeu quavis alia ratione recipere aut retinere præſumpſerit, quia id ſanctis canonibus adverſatur, & quia is admodum felix habendus qui uni tantum eccleſiæ probe regendæ eſt. Qui, contra præſentis huius decreti rationem, poſſident eccleſias plures, quam voluerint, ſibi ſervent, aliasque deferant, intra ſex menſes, ſi e ſanctæ Sedis nominatione ſunt, & intra annum, ſi minus ejusmodi fuerint; aliter hæ omnes eccleſiæ, ea excepta quæ poſtrema impetrata fuerit, vacantes cenſebuntur.

CAPUT III. Cætera beneficia, præſertim vero parœciæ dignis idoneisque viris quique reſidentiam ſervent, conſecrantur, ex Alexandri III. in Lateranenſi concilio edita Conſtitutione quæ incipit, *Quia nonnulli*, & ex alia Gregorii X. in Lugdunenſi generali concilio, cujus initium, *Licet canon*; ſecus, collator ordinarius ſubibit poenas canonis, *Grav nimis.*

CAPUT IV. Quicumque deinceps accipiet aut retinebit beneficia plura incompatibilia, ſeu per unionem ad vitæ tempus, ſeu in commendam perpetuam, ſeu quovis alio nomine aut titulo, contra ſanctorum canonum mentem, & potiffi-

contra Innocentii III. Constitutionem quæ incipit, *De*
s. privabitur omnino omnibus.

CAPUT V. Ordinarii perspicient eorum dispensationes quæ
vel alia quæ simul stare non possunt, beneficia retinere
agentque e Gregorii X. Constitutione, in generali Lug-
dunensi concilio enuntiata quæ incipit, *Ordinariis*, quamque
synodus renovat; eademque, ne animarum cura ne-
glectetur, ordinariis ipsis præterea mandat, ut iis beneficiis
suis vicarios dent, quibus designabitur e redditibus por-
tionem nihil obstantibus omnibus privilegiis, &c.

CAPUT VI. Uniones quæ ad perpetuitatem sunt, post
viginti annos editæ poterunt ab ordinariis, tamquam
apostolicæ delegatis expendi; quæque subreptitiæ com-
mittuntur, nullæ declarabuntur; itemque quæcunque in po-
tatem obtinebuntur, nisi sancta Sedes aliter declaraverit.

CAPUT VII. Paroeciæ cathedralibus aut collegiatis ecclesiis,
monasteriis item aut collegiis unitæ visitentur quotannis ab
vicariis qui ibidem perpetuos, vel ad tempus, vicarios
habent, iisdemque tertiam, majoremve aut minorem, pro
parochiarum voluntate, proventuum partem addicent, qui-
bus appellationibus aut exemptionibus nihil obstantibus.

CAPUT VIII. Ei legi suberunt ordinarii, ut, annis sin-
gulis, per apostolicam auctoritatem, exemptas ecclesias vi-
sitent, & animarum saluti, necessariis reparationibus cæte-
ris obligationibus consulant, non obstantibus omnibus
appellationibus, privilegiis & consuetudinibus, etiam ab
longo temporis spatio præscriptis.

CAPUT IX. Episcopi se intra tempus a jure præscriptum
curandos curabunt; & prorogationes ultra sex menses
nullas valere non poterunt.

CAPUT X. Vacantis sedis tempore, capitula dimissorias
litteras iis tantum concedere poterunt, quos be-
nefactorum suorum ratio sollicitabit. Capitula quæ secus ege-
re interdicerentur; qui, ex iis, in minoribus ordinibus
constituti erant, privilegiis gaudere non poterunt quæ cleri-
cis concessa sunt; qui vero sacris ordinibus insigniti fuerint,
omissioni suberunt, quoad episcopo nominato placuerit.

CAPUT XI. Facultates ad ordines a quovis præsule suscipiendos iis tantum tribuentur quibus legitima excusatio suberit, ne a propriis episcopis ordines sumant; & hi quidem, in hac facti specie, non nisi a loci in quo versabuntur, episcopo ipso, postquam ab eodem examinati fuerint, ordinari poterunt.

CAPUT XII. Dispensationes super promotione ad requisitos ordines, ultra annum, præter casus a jure reservatos, valere non poterunt.

CAPUT XIII. Qui ab ecclesiasticis, atque adeo ab apostolicæ Sedis nuntiis ad beneficia præsentati, electi aut nominati fuerint, non recipientur, non obstantibus privilegiis & consuetudinibus, etiam ante omnem memoriam præscriptis, quin eos ordinarii examini subdiderint, idoneosque compererint, iis exceptis quos universitates præsentarent, aut nominarent.

CAPUT XIV. In exemptorum causis servabitur Innocentii IV. Constitutio, in generali Lugdunensi concilio edita quæ incipit, *Volentes*, quam ipsam concilium renovat; addens præterea, cum de pauperum hominum salario agitur, clericos exemptos, etiam si judicem ab apostolica Sede designatum haberent, apud ordinarios acciri posse, qui, tamquam ejusdem Sedis delegati, de cæteris quoque exemptorum causis cognoscent, quibus nullus peculiaris judex statutus fuerit, contrariis omnibus privilegiis & exemptionibus nihil obstantibus.

CAPUT XV. Ordinariis id curæ erit, ut hospitalia recte fideliterque ab administratoribus gubernentur, quacunque tandem ratione exempta sint, ita porro, ut se ipsi semper ad Viennensis concilii Constitutionem conforment, cui initium, *Quia contingit*.

CONGREGATIO. In hac actum de eucharistiæ Sacramento.

Altera congregatio ad deliberandum, quonam transferretur concilium ex contagiosi in urbe Tridento morbi diffeminationis rumore.

VIII. SESSIO, die 11. Martii. Lectum de concilii Bononiæ translatione decretum, cui duæ tantum tertiæ partis assen-

sum præbuere, cæteris, hoc est, Hispanis aliisque Imperatoris subditis huic translationi refragantibus; quod gratæ contentiones excitavit, Imperatore de translato concilio querente.

IX. SESSIO, *Bononiæ 21 Aprilis die.* Lectum in hac sessione, ad 2. Junii diem sessionem remissam enuntians, quod tantibus episcopis satis temporis concederetur, ut se Bononiæ conferrent.

X. SESSIO, *die 2. Junii.* Quia tum quidem nondum Bononiæ nisi archiepiscopi sex, episcopi triginta sex, abbas unus, Chordigerumque & Servitarum generales aderant, proposita est ad usque 13. Septembris diem sessio; at succrescentis Papæ cum Imperatore dissidiis, concilium per annos duos suspensum remansit, Germaniæ licet episcopis Papæ ad concilii restitutionem sollicitantibus. Ex alia parte, Imperator concilium in urbe Tridento restitutum volebat; at adeo Papam ipsum in hunc finem sollicitandum curavit; neque preces inutiles videns, in Bononiæ cœtum denunciationem edi jussit, eo fundamento nixus Germanos eo non assuros, propterea quod urbs Papæ dominationi suberat. Hæc scilicet perfecit, ut a theologia tribus celebre illud formularium, *interim* nomine notum, viginti sex articulis continens, ederetur, quod ab electoribus approbatum, deinde evulgatum, at re sane ipsa ab utraque parte vitutatum fuit. Hæc inter, Paulo Papa III. ann. 1549. vivis extitit, cardinalis De Monte summus Pontifex electus fuit, Julii III. nomine sibi sumpto, statim Bullam die 14. Julii ann. 1550. datam, ad concilii in urbe Tridento restitutionem, emisit.

XI. SESSIO, *Kalendis Majis ann. 1551.* Cum sermo hæc esset, cardinalis Marcellus Crescentius, concilii præsedes decretum legi jussit, quod enuntiabat concilium rursus inchoatum esse, & a præside ipso sequentem ad Kalendas Septembris sessionem indici.

XII. SESSIO, *Kalend. Septemb.* In hac lecta, eorum qui concilio præerant, nomine, sermo in quo generalium conciliorum potestas & auctoritas efferebantur. Edita est ad patres

tres cohortatio, ut per effusas preces, integramque vitæ rationem ad divinam opem confugerent; latumque decretum quo declarabatur fore, ut, in proxima sessione, de sanctæ eucharistiæ Sacramento ageretur. Tum Comes Montfortensis, Imperatoris orator, se in concilium receptum petens votorum damnatus fuit. Jacobus Amyot, Henrici II. Galliarum regis orator, epistolam, hujus principis nomine, cœtui obtulit, quæ in eo lecta. Expositæ erant in ea causæ, quæ Henricum II. impedierant, ne quem e sui regni episcopis ad concilium mitteret. Amiotius deinde, regis sui domini, nomine in Tridentinum concilium denuntiationem edidit, ejusque causas in medium attulit; querebatur nempe rex de Julio Papa III. a quo bellum quod imminebat, jactis inter Christianos Principes discordiæ seminibus, derivari significabat.

CONGREGATIO. In hac agitata est de eucharistia questio. Propositi articuli decem e Zuinglii & Lutheri doctrinis ducti quos ad trutinam revocari oportebat. Statutum, ut theologi, dicentes super unoquoque articulo quid sentirent, sententiam suam sacre Scripturæ auctoritate, apostolica traditione, approbatorum conciliorum decisionibus, sanctorumque patrum & universæ Ecclesiæ consensu firmarent; eorumque locutionum ratio haberetur, adeoque accurate delecta & apta vocabula adhiberentur, ut in medio relinquerentur peculiaris scholarum placita, ne quis absque necessitate theologus impeteretur; in id potius incumberetur, ut nulla dictio, quæ utrinque stabant, sententias læderet, atque ita catholice vires omnes in sectarios conferrentur; itaque e patrum doctissimis electi novem qui decreta conderent.

In sequenti congregatione, exhibiti fuere canones jam omnino confecti digestique, ut expendi, ac, siquidem opus esset, reformari possent; & octo edita capita in quibus de reali præsentia, de institutione, de excellentia ac de cultu eucharistiæ, de transubstantiatione, de præparatione ad hoc Sacramentum suscipiendum, de calicis, in laicorum communione, usu, de infantium communione. de unico qui legiti-

legitime ordinatus sacerdos est, hujus Sacramenti ministro agebatur.

CONGREGATIO *super reformationis negotio.* In hac actum de episcopali jurisdictione; edita super appellationibus constitutio; convenitque, ut in criminalibus solum causis ab episcoporum & officialitatum sententiis appellaretur, quin civilia judicia attingerentur; nec, vel in criminalibus negotiis, quin definitivum judicium editum esset, ab interlocutoriis sententiis appellari liceret; at synodalia, scilicet a metropolitano ejusque comprovincialibus edita judicia restitui non libuit, quamvis episcoporum vetus hoc jus esset, quia neminem natura fert, ut in se ipsum judiciis viam sternat, ac difficilius in episcopos eduntur acta, cum Romam eundum, aut illinc accersenda commissio est, quam si suis iidem in locis accusari apud naturales iudices possent. Relicta est ergo Papæ per commissarios *in partibus* delegatos judicandi potestas. Est hæc rationum una ob quas Gallia concilium recipere noluit.

XIII. SESSIO, II. *Octobris die.* In hac edictum de doctrina ad eucharistiam spectante decretum, quod octo capitibus continetur. Profitetur synodus Dominum Nostrium Jesum Christum, verum Deum & verum hominem, post panis & vini consecrationem, sub harum sensibilibus rerum specie, vere, realiter & substantialiter existere; crimen ausumque horrendum esse, non vereri ad metaphoricum sensum verba per quæ Christus Dominus hoc Sacramentum instituit, detorquere; Ecclesiam semper credidisse, post consecrationem, Domini Nostri verum corpus ejusque verum sanguinem sub panis & vini speciebus esse una cum ejusdem anima ac divinitate; utramque seorsim speciem id omnino continere quod ambæ simul; Christus enim est prorsus integer totusque sub panis specie & sub hujus speciei minima parte, ut etiam sub vini specie & sub ejus omnibus partibus; itemque, per panis & vini consecrationem, totius substantiæ panis in substantiam corporis Domini Nostri, totiusque substantiæ vini in ejusdem sanguinis substantiam, conversionem & mutationem fieri, quæ mutatio admodum apposite & ma-

xime proprie appellata fuit *transubstantiatio* ; quo autem sanctius hoc Sacramentum est , eo diligentius Christianum quemque cavere debere , ne nisi alta cum observantia , magnaque cum sanctitate ad illud accedat , terribilium eorum Apostoli verborum memor : „ Quicumque illud comedit illudque bibit indigne , suam ipsius damnationem comedit & bibit ; “ eum qui communicare voluerit , debere probe animo reputare præceptum hoc ; „ se ipsum homo probet ; “ hanc autem probationem in eo esse positam , ut homo qui lethale peccatum patravit , ad sanctam eucharistiam accedere omnino non debeat , quin sacramentalem confessionem præmiserit , &c.

Concilium decreto huic undecim cum anathemate canones addit. Eos vide in hujus Operis parte altera , verbo , *Eucharistia*.

Lectum de reformatione decretum , cujus materies fuit episcoporum jurisdictio ; continet hoc capita octo.

C A P U T P R I M U M.

De Reformatione.

Sancta Tridentina synodus commendat episcopis , ut se minerint pastores esse , nec debere quemquam percutere , sed eos potius qui eorum curæ subsunt , ita regere , ut administratio dominationem omnino non oleat ; at eosdem tamquam suos ipsorum filios suosque fratres diligant , eoque sollicitudinem conferant , ut eos a crimine per cohortationes & monita abducant ; ea qua par est , moderatione & charitate suam jurisdictionem exercent , ea porro lege , ut in visitationum , correctionis , inhabilitatis , itemque in criminalibus causis , ab episcopo ejusve generali vicario , cujuscunque læsionis specie , ante definitivam sententiam appellari non possit.

CAPUT II. Cum ab episcopi ejusve quoad spiritalia magni vicarii sententia , in criminali causa , appellandi locus erit , & iudicibus *in partibus* , nempe super locis causam committi oportebit , hæc per apostolicam auctoritatem metropolitano aut ejus vicario committetur ; sin hic suspectus sit , aut longius absit , aut etiam rursus ab hoc ipso appelletur ,

tur, causa non ad alium judicem quam proximorum episcoporum aliquem ejusve vicarium abibit.

CAPUT III. Reus appellans ei legi suberit, ut apud judicem ad quem appellaverit, prioris instantiae acta proferat; & hic judex ad rei absolutionem non ante procedet quam ea viderit; quæ quidem acta ei gratis, intra dies triginta, ab episcopo a quo appellabit, suppeditabuntur.

CAPUT IV. Quia nonnunquam adeo enormibus criminibus se ecclesiastici obstringunt, ut eos deponi atque adeo sæcularibus judicibus tradi necesse sit, & quia, ut ad eorum depositionem procedatur, canones certum quemdam episcoporum numerum postulant, qui, cum sæpe difficile congeri possit, judicii executionem nimis in longum protraheret; mandat proinde concilium, ut episcopus ejusve magnus vicarius ad damnationem & ad verbalem depositionem, adeoque ad solemnem degradationem, in quemcunque, procedere possit, tot mitratis & cruce insignitis abbatibus, horumve defectu, personis aliis in ecclesiastica dignitate constitutis adstantibus, quot episcopi a canonibus requiruntur.

CAPUT V. Poterit episcopus summam de reorum absolutione cognoscere in quos agere inceperit, quosve damnaverit, propterea quod ii sæpe suos judices per mendacia circumveniunt, nullamque reddunt absolutionem, siquidem eam per falsam facti expositionem, aut per veritatis suppressionem obtinuerunt.

CAPUT VI. Cum episcopi sæpe in se trahant eorum odium quos corrigere volunt, a quibus etiam atroces calumniæ iisdem, ut moerorem & molestiam afferant, affinguntur; concilium non vult episcopum in jus accitum comparere debere ipsum per se, nisi ob causam in qua id agatur, ut privetur, quæcunque tandem fuerit judicii forma.

CAPUT VII. Non recipientur testes, ut contra episcopum in criminali causa deponant, nisi probos supraque omnem exprobrationem eos esse constiterit; graviterque punientur, qui odio, cupiditate aut temeritate abrepti deposuerint.

CAPUT VIII. Criminales episcoporum causæ ob quas eos comparere necesse fuerit, ad summum Pontificem, ut eas dijudicet, remittentur.

CONGREGATIO. In hac sequentis sessionis negotia ad trutinam revocata. Versabantur hæc super articulis duodecim, ad poenitentiae & extremæ unctionis Sacramenta spectantibus, qui e Lutheri ejusque discipulorum scriptis ducti erant. Contritionis in poenitentiae Sacramento, itemque absolutionis & institutionis poenitentiae, denique reservatorum casuum articuli sedulo ponderati.

In alia deinde congregatione, allata sunt decreta & canones omnino digesti.

Super reformationis negotio, edita fuere decreta, ex iisque confecta capita tredecim.

XIV. SESSIO, die 26. Novembris ann. 1551. Lectum super poenitentia, extremaque unctione decretum. Enuntiatur Dominum Nostrum Jesum Christum tunc potissimum poenitentiae Sacramentum instituisse, cum discipulos suos afflavit, inquiens: „accipite Spiritum sanctum, iis peccata remittentur, quibus ea remiseritis.“ Eos damnat concilium, qui fateri nolunt, per verba hæc, Christum Dominum peccata post baptismum patrata remittendi & retinendi potestatem apostolis eorumque successoribus communicasse, quique ea ad divini verbi prædicandi, & Evangelii Christi Domini nuntiandi facultatem detorquent. Ostendit 1. in hoc Sacramento, sacerdotem obire judicis munus; nec nisi per effusas lacrymas gravesque curas quas Dei justitia a nobis exigit, nos ad eam integram perfectamque renovationem pervenire posse, quæ per baptismum in nobis fit; adeoque merito laboriosum quemdam baptismum a sanctis Patribus poenitentiam appellatam fuisse. 2. Sacramenti formam in qua posita est ejus vis & virtus, contineri absolutionis verbis quæ Sacerdos pronuntiat: *Ego te absolvo*, &c. (qua in re juvat hoc loco animadverti formam hanc, *ego te absolvo*, quæ nuncupatur indicativa, inductam fuisse in Ecclesiam post decimum secundum sæculum, deprecatoriae formæ loco quæ prius usui erat, & adhuc penes Græcos est.) 3. Poenitentis acta

ista contritionem, confessionem & satisfactionem esse; & hæc quidem hujus Sacramenti *quasi materiam* esse concilium ait, ut significet externa acta hæc sensibilis & permanentis materię locum tenere.

Contritionem definit concilium, ut sit internus dolor & detestatio peccati quod patratum est, cum proposito non amplius deinceps peccandi; docetque præteritę quoque vitę odium contritione contineri, &, quamvis fiat, ut contritio, cum per charitatem perfecta est, hominem Deo reconciliet, antequam poenitentię sacramentum reapse susceperit, reconciliationem tamen contritioni ipsi, sine suscipiendi sacramenti desiderio quod ea continet, tribuendam non esse.

Quoad imperfectam contritionem quę appellatur *attritio*, quippe quę solum aut ex turpitudine & foeditate peccati, aut ex poenarum metu concepta est, concilium edicit eam, si venię spem adjunctam habens, peccandi voluntatem excludit, Dei donum sanctique Spiritus impulsione esse; tantumque abesse, ut ea hypocritam, majoremque peccatorem hominem reddat, ut eum potius ad Dei gratiam in poenitentię sacramento obtinendam comparet. Qua in re dignum est animadversione concilium non dixisse unum & unicum sine amore timorem satis aptam dispositionem esse; id evidenter probat verbum *disponit*, suffectum alteri *sufficit*, quod adhibitum fuerat, cum primum edi decretum coepit. Haud satis ergo est quempiam, ut justus fiat, in Deum credere & sperare; opus est etiam, ut eum diligat, ipsumque peccati ob Dei amorem poeniteat, quemadmodum generalis coetus cleri Gallicani, ann. 1700. habitus, in hæc verba definiit: „ Nemo credere debet se in tuto esse, nisi, in his duobus sacramentis, baptismo scilicet & poenitentia, præter fidei & spei acta, Deum, tamquam omnis justitię fontem diligere incipiat. „

Concilium deinde mortalia omnia peccata quorum se quispiam reum comperit, post maturum examen, confitendi, & circumstantias quę peccati speciem mutant, explicandi obligationem statuit. Quoad venialia peccata, ait, tametsi bonum & utile sit, ea in confessione declarari, sine offensa

tamen eadem omitti posse, aliisque remediis pluribus explari. Super reservatis casibus concilium pronuntiat, ad rectam disciplinam, sanctos Patres semper id spectasse tamquam magni momenti rem, ut atrociora quædam & gravia crimina non a quolibet indiscriminatim sacerdote, sed ab iis tantum, qui primi ordinis essent, absolverentur.

Ad satisfactionem quod attinet, concilium docet poenas, quæ satisfactionis ergo imponuntur, in peccatum remedii & antidoti, ad animi sanandos morbos, & ob præterita peccata, poenitentiae loco esse debere; sacerdotes debere satisfactiones imponere, quæ peccatorum qualitati respondeant, ne per leviores ob gravia crimina satisfactiones cum poenitentibus indulgentius agentes, alienorum peccatorum reos ipsi se reddant; e Christi Domini satisfactione suum nostras meritum trahere; Deoque nos facere satis posse, non modo per poenas quas ipsi nobis imponimus, aut per eas quas sacerdos nobis præscribit, sed per temporales etiam afflictiones, quas Deus ad nos mittit, cum eas patienter, & poenitentiae animo toleramus.

Lectum est super extrema unctione decretum. In eo dicitur sacramentum hoc tamquam poenitentiae, totiusque christianae vitae, quæ continuata poenitentia esse debet, consummationem, a sanctis Patribus spectatum fuisse; hanc sacram unctionem, tamquam verum novi testamenti sacramentum, a Domino nostro Jesu Christo fuisse institutam; sacramentum hoc a S. Jacobo perspicue fidelibus commendari, ejusque usum a S. Marco proponi; ejusdem materiam quidem esse oleum ab episcopo benedictum, formam vero contineri verbis quæ, peragendis unctionibus, pronuntiantur; ejus effectum esse peccatorum reliquias detergere, atque adeo peccata ipsa, si qua adhuc expianda supersunt; tranquillare & solari ægrotantis animum, magna de Dei misericordia in eo excitata fidentia; denique interdum pristinam corporis valetudinem, cum ad animi salutem facit, comparare; episcopos & sacerdotes tantum ejus ministros esse. Pronuntiavit deinde concilium canones quindecim super poenitentiae, & quatuor super extremæ unctionis sacramentis. Eos vide super his duobus verbis, in hujus Operis secunda Parte.

Super reformatione decretum continet articulos seu constitutiones tredecim, quæ fere omnes ad episcopalem jurisdictionem referuntur.

C A P U T P R I M U M .

De Reformatione.

Vetat caput hoc, ne, cum episcopus impedierit, ne ordines quispiam suscipiat, aut ob justas & legitimas causas sibi notas sacerdotem suspendierit, ulla dispensatio ejusdemve redintegrandi facultas, sine dioecesani episcopi venia qui eum interdixerit, tribuatur.

CAPUT II. Hoc in capite, prohibentur episcopi *in partibus infidelium*, qui, nec episcopalem sedem, nec clerum, nec dioecesim habentes, in loca se recipiebant, quæ episcopum nullum agnoscunt, eosque qui tamquam inhabiles a proprio episcopo rejecti fuerant, ad sacros ordines admittebant, id perficientes privilegii vi quo gaudebant, ut ordines accedenti cuique conferre possent; prohibentur, inquam, ordinationem, sine expressa ordinarii venia, ejusve dimissoriis litteris, quavis obducta causa, cuipiam tribuere, ipsoque jure suspensi declarantur, qui hoc decretum transgressi fuerint.

CAPUT III. Pronuntiat decretum hoc episcopum posse, ad quod voluerit tempus, clericos omnes suspendere, qui sine ejus examine ac sine dimissoriis ejusdem litteris ordinati fuerint, quacunque facultate polleat qui eos ordinavit.

CAPUT IV. Mandatur, hoc in capite, ut sæculares clerici quovis tempore & ob quodvis flagitiorum & criminum genus, episcoporum in dioecesibus residentium, tamquam apostolicæ sedis delegatorum correctioni subsint, omnibus exemptionibus, declarationibus huic contrariis, consuetudinibus initisque concordatis nihil obstantibus.

CAPUT V. Cum aliqui privati homines pro suo ipsorum arbitratu judices obtinerent, qui *conservatorum* nomen gerebant, quia statuti erant, ut iisdem opitularentur, eosque defenderent, ac suis in juribus, in oppressione casus servarent; compertumque esset ab ejusmodi iudicibus non solum cli-

professionem suscipiat, nisi ea conditione, ut suis in claustris, sub superioris obedientia, semper consistat, quin ullum unquam sæculare beneficium, atque adeo parochias tenere possit, quamvis regularis canonicus esset.

CAPUT XII. Pronuntiat caput hoc, jus patronatus iis tantum concedi posse, qui novam ecclesiam aut capellam fundarunt, aut qui jam fundatam dotaverint.

CAPUT XIII. Hoc in capite, vetantur patroni, quodcunque tandem privilegium prætexant, suam apud alterum quam episcopum præsentationem peragant; alioquin, nulla erit præsentatio.

XV. SESSIO, die 25. Januarii ann. 1552. Lectum in hac decretum quod enuntiabat fore, ut de negotiis ad Missæ sacrificium & ad Ordinis sacramentum spectantibus de quibus agendum erat, decisio ad usque 19. Martii diem differretur, in Protestantium gratiam qui hanc prorogationem petebant. Lectus est etiam novus commeatus iisdem concessus, quo tamen ipso contenti non fuere.

Disputationes quæ inter Imperatoris oratores & Papæ legatos deinde coortæ sunt, novæ in concilio cessationi causam præbuerunt. Hispani tamen & qui e Neapolis & Sicilia regno erant, episcopi, & quicunque Imperatori suberant, concilium, ejus ministris sollicitantibus, continuatum volebant; at qui a Romanæ curiæ rationibus stabant, veriti, ne Imperiales in eo essent consilio, ut ejusdem curiæ reformationem aggrederentur, nullam non ejus impediendi occasionem quærebant haud ægre ferentes quidpiam incidere, quod absolutam suspensionem induceret. Denique Imperatorem inter & Mauritiū, Saxoniz electorem belli rumor in causa fuit, ut episcoporum plerique Tridento recederent; plures enim principes & domini protestantes, qui cum hoc posteriore foedus inierant, ab hac urbe non aberant.

XVI. SESSIO, 28. Maji an. 1552. Majoris patrum partis recessus hujæ sessioni locum præbuit. Lectum in hac decretum quod concilium, quoad pax & securitas restitutæ essent, suspendebat. Jam vero illud per annos fere decem suspensum mansit, hoc est, ad annum usque 1562. quo anno

ursus a Pio Papa IV. convocatum fuit, qui Julio III. ann. 555. vita functo successerat, quique Gonzagam, cardinalem Mantuanum, suum primum legatum ad concilium nominavit.

XVII. SESSIO, *die 18. Januarii ann. 1562.* Huic præsti centum & duodecim, theologiæ plures interfuerunt. Acta convocationis bulla, lectum item pro concilii continuatione decretum. Clausula, *proponentibus legatis*, quæ decreto inserta erat, pervicit, refragantibus licet Hispanis episcopis quatuor qui eam novam esse, nec admitti debere, œumenicisque præterea conciliis injuriosam esse.

XVIII. SESSIO, *22. Februarii die.* Lectæ plures epistolæ quibus Papa digerendi prohibitorum librorum indicis curam concilio relinquebat; lectumque breve quod episcoporum gradum, ex eorundem ordinatione, statuebat, quin ulla privilegiorum ratio haberetur, quibus primates gaudebant.

Martii die 11. habita congregatio in qua reformationis articuli duodecim ad examen propositi. Celebris Domnus Bartholomæus de Martyribus, archiepiscopus Bracarensis, super hac re, episcopali & evangelico robore locutus est. Is in ea fuit sententia, ut reformatio a Romana curia inchoaretur; cumque episcoporum nonnulli dixissent illustrissimos cardinales reformatione non indigere, firma voce exclamavit se quidem, quod in ipso erat, contra censere *illustrissimos cardinales perillustri reformatione opus habere.*

Ponderatū deinde discussique reformationis articuli duodecim. Ab eo cœptum qui residentiam spectabat; magis hic contentionibus occasione fuit; initio statim patres secūt definienda controversia, divini, necne; juris esset residentia; quod magnopere legatos implicuit, quia Papa nolebat ad declarationem super hoc articulo deveniri, veritus scilicet, ex ejus temporis historicis, id gravi damno suæ dignitati fore. Episcopus Granatensis vehementer opinionem fulsit perficiendi nempe, ut declararetur residentiam divino jure niti, inquiring, cum ea declarata esset ejusmodi, tum demum omnia impedimenta ipsa per se destituta; episcopos, suarum obligationum conscios, ad officium redituros, nec se amplius tamquam

quam mercenarios, sed tamquam veros pastores qui Deo debent sibi concrediti gregis rationem reddere, spectaturos, quin dispensationibus acquiescerent quas scirent legitimæ excusationi, satisque proinde firmo ad conscientiae tranquillitatem ac salutem præsidio sibi esse non posse; ostenditque pluribus sacrarum Scripturarum oraculis, & e sanctorum Patrum auctoritate, hanc e catholicis veritatibus unam esse. Major prælatorum numerus ab ea stetit sententia, ut decideretur residentiam esse divini juris; legati tamen iniere consilium, ut negotium ad aliam congregationem remitteretur.

Articulus alter spectavit eorum titulos quibus ordines conferuntur; decisumque, ut nemo unus sine beneficii aut congrui patrimonii titulo ordinaretur, & hic ipse titulus alienari non posset. Tertius is erat: quicquam, necne, ob ordinum collationem solvendum esset; quod in quarta sessione tantum decisum fuit. Versabatur quintus super parœciarum in plures divisione. Sextus, super parœciarum, & capellarum unione, superque parochis ignorantibus aut scandalum afferentibus; promuntiatumque oportere eos aliter excipi, ita videlicet, ut severe cum posterioribus ageretur; & in hos quidem concessa episcopo, tamquam sanctæ Sedis delegato procedendi facultas. Septimus, super commendis; statutum ergo, ut beneficia in ejusdem rationis commendam posita visitandi & restituendi potestas episcopis concederetur. Octavus, super quæstoribus quorum & nomen & officium abolendum censuit sancta synodus, &c

XIX. SESSIO, die 14. Maji. Lectæ fiduciarie litteræ quibus oratorum Gallie facultates continebantur. (erant hi DD. Sanctes Gelasius de Lansac, Arnoldus du Ferrier, & du Faur, Dominus de Pibrac, in Tolosano Parlamento Præses, ac deinde in Parisiensi Parlamento advocatus generalis.) Documenta quæ acceperant, ad curiositatem apprime faciunt, maximeque utiles constitutiones continent quas ipsi sibi a concilio petendas sumpserant. Ea eorum nonnulla quæ præcipui momenti sunt.

Petunt oratores, ut ne Papæ ejusque legatorum beneplacito deliberationum quæ initæ fuerint, decisio reservetur;
ut,

ex veterum conciliorum, atque adeo Constantiensis & Sileensis dispositionibus, teneatur iis omnibus Papa se sub-
e quæ statuta & decisa fuerint; ut inciperetur a disciplinæ
morum, tam in capite quam in membris reformatione;
ad magni momenti opus in Constantiensi concilio proposi-
tum promissumque, non tamen, æque atque in Basileensi,
executioni mandatum fuit, in quo quidem inchoatum, ac
inde intermissum; ut omnes expeditiones gratis, prout a
ciciliis mandatum est, concedantur; ut, hac sane ratione,
data & quicquid ejusmodi reliquum erat, abolerentur; ut
omnes archiepiscopi & episcopi suis in diocælibus residere
deantur. . . . oportere concilium, quod dispensationes
constat, ita prospicere, ut nulla amplius causa subesset, cur
omnem mitteretur servandum esse Chalcedonensis
concilii canonem sextum qui ab episcopis, quos ordinant
schismaticos, suis singulos functionibus addictos vult, ut
utrumque ministeriorum numerus imminuatur. Hæc peculia-
res propositiones Papa ejusque legati admodum ægre tulere.

Majæ die 26., ad Galliæ oratores qui tunc advenerant, ex-
hibendos, habita congregatio; tum quidem Dominus de Pi-
ac roboris & libertatis plenum, Regis nomine, sermonem
buit, patres, solidioribus & vehementioribus allatis ra-
tionum monentis, hortandi causa, ut ad magnum reforma-
tionis opus incumberent; en aliqua sermonis specimina:
Magni a vobis ac prope divini aliquid spectat universus ter-
rarum orbis; vos enim nemo non ut viros spectat, qui
possint, non suis quidem ipsorum, sed per Christum Do-
minum divino Numine afflati religionem nostram innumeris
quæ in eam irreperunt, opinionibus læsam sanare, suum-
que in statum pristinum restituere superest nobis hæc
una spes, bonorum hæc una hominum animum erigit at-
que sustentat . . . prælia quidem vobis inferet impiacabi-
lis ille humani generis hostis, nihilque intentatum relin-
quet, ut vos ab opere quod incepistis, avertat; erit hic
ejus ad vos sermo: quam multæ stulte frustra que susceptæ
curæ! Qua tandem in re tempus teritis? Perficere nini-
rum vultis, ut ea vetus & ad summum jus exacta cui Pa-

„trum primi institere, disciplina, jam prope sepulta, nunc
 „demum reviviscat, eoque vos redigat, minus ut deinceps
 „felices, minusque tranquilli, atque adeo in secessu viva-
 „tis. Futurum sedulo reputate, ut vobis non amplius li-
 „ceat ad Principum aulam accedere, ad lautas mensas sedere,
 „magnificis in ædibus degere, splendido cum apparatu ince-
 „dere easque suaves voluptates sine quibus tristis & injucunda
 „vita est, degustare. Oportebit ergo tum demum, ut ad
 „sobriam vitam ipsi vos redigatis, uno & unico beneficio
 „contenti sitis, eique, veluti scopulo adhæreatis, hortemi-
 „ni, persuadeatis, bona vestra in pauperes distribuatis, ni-
 „hilque aliud quam aliorum utilitatem quæeratis. Quid vos
 „juverit concionari? Quorsum ipsi vobis senectutem accele-
 „rabit? Quorsum immaturam mortem, vigiliis laboribus-
 „que confecti, subibitis? &c. “

Hac exhibita sollicitationum imagine, quibus usurus dæ-
 mon, ut eos a recto veritatis tramite abduceret, Patres mo-
 nuit fore, ut, si semel aures ei præbuisent, opus quod in-
 choaverant, quamprimum defererent, ac, præterea, con-
 ciliarum auctoritatem & dignitatem in contemptum adduce-
 rent Addidit iis Deum eam potestatem & libertatem
 tribuisse, ut, sine ulla exceptione, e sancti Spiritus afflatu,
 statuerent deciderentque; Galliarum regem hanc iis potestatem
 libertatemque quam a Deo acceperunt, secundum veterem
 conciliarum disciplinam, si opus esset, etiam cum vitæ di-
 scrimine, servaturum; seque in id omnino ab eo principe
 Tridentum missos; atque ita prosecutus est:

„Videt Deus, e cælorum vertice, uniuscujusque confi-
 „lia, vota, cogitata; nostrorum cordium latebras penetrat;
 „penitusque rimatur; perpendit, quo noster spectet animus;
 „cum suffragia conferimus, quæ nos causæ moveant, oc-
 „cultumne nos odium ad agendum trahat, immisceatne se
 „nostris sermonibus assentatio, nostramne ipsorum gloriam
 „consectemur, impediatne nos ambitio, quominus veritati
 „testimonium exhibeamus, an denique, per turpem obse-
 „quentiam, nobis, in decisionibus, summorum Pontificum,
 „Imperatorum, Regum favorem conciliare, iisdemque li-
 „bera-

beralibus uti studeamus. Tum Patres hortatus est, ut diurna nocturnaque collata opera, perficerent, ut constaret eos non inutiliter hoc supremum remedium ægrotanti ac propemodum desperatæ Christianæ reipublicæ conquississe; non aliud, in concilio, quam per examen & discussionem agendi consilium esse; liberum cuique fore, justas disputationis ergo, in arenam descendere, & ita quidem, ut omnis a coetu vis arceretur, nec alia quam Spiritus sancti vox audiretur.

Interest, inquit, plurimum nemini non innotescere huc vestra omnia consilia, vestrorum omnia animorum sensus referri, ut, cum rumor hic petrebuerit, vestrasque laudes fama longe lateque diffuderit, Germania, ea nobilis Europæ pars, quæ tantopete nos afficit, a somno in quo versatur, excitata coire possit, & huc oratores designare, antesignanos præcipuisque horum omnium disputationum inventoribus, ejusque sapientioribus aptioribusque theologis comitantibus, qui vobis candidè ingenueque suas super religione sententias exponant, suasque maxime intimos moerores detegant. Ita quidem universa Christiana respublica ex longo jam tempore sectat discissa se, per Dei gratiam, in unum idemque corpus redintegratam perspiciet.

XX. SESSIO, die 4. Junii. In hac lectæ regis mandati fidem facientes a Galliarum regis, Caroli IX. oratoribus allatæ litteræ; & concilii promotor ad Domini Pibracii sermonem respondit, nunquam fore inquit, ut satanæ thecnæ tam affabre atque ingeniose in eo sermone detectæ contra sanctum concilium prævaleant; Christum enim Dominum qui eidem præest, & in quo patres suam omnem fidentiam ponebant, omnia dæmonis molimina evertere prorsusque disjicere facile posse. Lectum deinde ad sessionis prorogationem decretum.

CONGREGATIO. Propositi in hac articuli quinque, super eucharistiæ sacramento, & quoad communionem sub utraque specie, discutiendi. In medium rursus allata quaestio de residentia, ut eam divino jure niti pronuntiaretur. Cardinalis Mantuanus, ut decissionem eluderet, se quidem mirari significavit id esse consilii, ut de argumento a præ-

senti disputatione prorsus alieno verba fierent; ceterum, se suosque collegas futurum promittere, ut ea de re suo loco ageretur. Jussi erant a Papa legati hanc controversiam sopire. Huic mandato, quemadmodum ex Cardinalis Borromæi ad legatum Simonettam epistola compertum fit, ea causa erat, non quod sancta Sedes, siquidem residentia divini juris declararetur, ut nonnulli asseriebant, aliquod inde damnum subire posset, sed quia, cum acriter super hac re in concilio subortæ disputationes occasionem præbuisent; ut disseminaretur, in omnibus aulis, rumorem apostolicæ sedis & pontificiæ dignitatis excidium ejusmodi decisionem vergere, super eadem re decretum confici nec honestati nec rationi consonum erat. Et sane, ante aliquod tempus, Papa, in consistorio quod Romæ habuit, episcopus dixit sibi videri satis gravibus rationum, momentis nixos propugnare divini juris residentiam esse, eamque, utcunque tandem se res haberet, inviolate servandam esse.

Postquam theologi suam super articulis quinque sententiam dixere, editi sunt, quoad communionem sub utraque specie, canones quatuor. In hac nimirum congregatione ipsa oratores Galli scriptum obtulere in quo patres ad concessionem calicis hortabantur. Agebant, in rebus quæ positivi, ut hæc, juris sunt, sapientiæ esse temporis opportune cedere; ne scandalo essent qui se tam firmos ad hominum jussa custodienda, tamque negligentes ad Dei præcepta servanda exhiberent; concludebantque, obtestati patres, ut ex ratione decretam ederent, quæ juri quo gaudebant Galliarum reges, ut, suæ consecrationis die, sub utraque specie communicarent, aut consuetudini quæ penes nonnulla, in eodem regno, Cisterciensis ordinis monasteria vigeat, ut in eundem modum communio perciperetur, officium omnino non posset.

Habituæ congregationes plures in quibus in examine positi fuere reformationis articuli. Primus super nimio presbyterorum numero versatus est; edixeruntque patrum nonnulli oportere eum numerum ad eos tantum redigi quibus ecclesiastici redditus suppetunt, quique alicujus ecclesiæ servitio addicti sunt; at decisum fuit, ut episcoporum judicio qui sa-

ros ordines conferrent, hoc negotium relinqueretur; 1. super patrimoniali titulo; 2. super gratuitis ordinationibus; 3. super designanda ex cathedralium aut collegialium ecclesiarum fundis parte quæ in quotidianas distributiones impenderetur; episcopos ecclesiarum quinque e re esse consuli, ut ampliores episcopatus in plures dividerentur; 4. super novarum parocciarum iis in locis institutione in quibus magna erat populi multitudo, quæve latius patebant, quam ut earum servitio unus tantum parochus obeundo esset; dictumque fore, ut novæ parocciæ, vel invitis veterum parochis, instituerentur; 5. super collapsis capellis; ut in præcipuas ecclesias transferrentur, ibi, ubi ædificatæ fuerant, erectæ ruce; 6. super Commendis; editum fuit decretum enuncians, ut ejusmodi beneficia, in quibus potissimum disciplina deferbuerat, quotannis ab episcopis visitarentur.

Die 14. Julii, alia est habita congregatio in qua doctrinæ discussa capita quatuor. Demonstratum, in primo, loca pæ in gratiam communionis sub utraque specie a sacris Literis afferebantur, ejusdem necessitatem nequaquam probare; quam in rem prolata sunt testimonia plura e Christi Domini verbis ducta, in S. Joannis capite sexto, ubi Salvator promiscue, modo de comedendæ Carnis, bibendique Sanguinis, modo de Corporis tantum comedendi obligatione loquitur; quod evincit hoc posterius sufficere.

XXI. SESSIO, die 16. Julii ann. 1562. Declaravit in ea concilium laicos, ipsosque, dum non consecrant, ecclesiasticos nullo divino præcepto obstringi, ut eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie suscipiant; nec, salva catholica fide, dubitari posse; 1. quin communio, sub specierum una, satis ad salutem sit; 2. quin semper ea penes Ecclesiam potestas fuerit, ut in Sacramentorum dispensatione statueret, atque adeo mutaret, quod ad reverentiam Sacramentis ipsis debitam, aut ad eorum qui ea suscipiunt, utilitatem expedire judicavit, pro temporum, locorum & occasionum varietate, ita tamen, ut ne ipsam eorumdem essentiam attingeret; 3. quin, etsi Christus Dominus sub ambobus speciebus Sacramentum hoc instituerit & Apostolis de-

derit, fateri tamen nemo non debeat Christum Dominum omnino totum, verumque Sacramentum, sub una tantum specie, suscipi, nec, sub una, quempiam; quoad effectum, privari gratiarum ulla quæ eidem addictæ sunt; 4. quin pueri qui nondum pollent rationis usu, nulla necessitate ad eucharistiæ sacramentalem communionem adigantur, quippe qui per baptismatis aquam quæ eos lavit, regenerati, Christiique Domini corpori additi, quam acquiescere gratiam, ut Dei filii essent, ea sane ætate amittere nequeunt.

Lectum deinde reformationis decretum continens capitula novem.

CAPUT PRIMUM.

De Reformatione.

Statuit caput hoc, cum ecclesiasticus ordo ab omni prorsus avaritiæ suspitione immunis esse debeat, oportere proinde episcopum ejusque ministros nihil sumere seu ob ordinum collationem, seu ob dimissiones & fidem facientes litteras, seu ob sigillum, seu ob aliam quamlibet causam, quacunque tandem obducta specie, quamvis iis ultro daretur; cancellarios in iis solum locis in quibus nihil sumendi laudabilis consuetudo non viget, scuti aurei decimam partem accipere posse, dummodo nulla omnino stipendia mueri quod iidem obeunt, addicta sint, episcopusque ex eo quod notario datum est, nullum emolumentum, directe vel indirecte, percipiat, abrogetque omnes taxas huic constitutioni contrarias, omnesque ante quamvis memoriam institutas consuetudines quæ potius *abusus qui simoniæ favent*, appellari debent.

Caput secundum, quia dedecet eos qui ad altarium ministerium evecti sunt, mendicare, vel turpem artem aliquam profiteri, vel sordidum lucrum facere, ut his incommodis occurratur, vetat, ne quis sæcularis clericus, quamvis alioqui dignus sit, ad sacros ordines promoveatur, quin ecclesiasticum beneficium, patrimoniale bonum; aut aliqua ad victum sufficiens pensio eidem suppetat; ac ne beneficium hoc resignari, pensio hæc extinguï, patrimonium hoc alienari

nari possint, sine episcopi venia, nisi habeat aliunde clericus ad victum satis.

Caput tertium, cum beneficia instituta sint, ut cultus Deo debitus exhibeatur, & ecclesiastica officia cætera peragantur, ne quam divinum officium diminutionem patiatur, declarat episcopum in cathedralibus, & collegiatis ecclesiis in quibus nullæ quotidianæ distributiones existunt, nimiumve modicæ sunt, tertiam e præbendarum redditibus partem convertere posse; aitque non eam synodo mentem esse, ut quicquam immutet in ecclesiarum consuetudinibus, ubi canonici qui non resident, aut qui nullum ibidem servitium præstant, nullam distributionem, aut tertia parte minus percipiunt, non obstantibus omnibus consuetudinibus aut exemptionibus huic decreto contrariis.

Caput quartum episcopis, tamquam sanctæ Sedis delegatis eam facultatem tribuit, ut parochos quorum ampliores parœciæ sunt, populusque frequentior, quam ut ipsi soli Sacramentorum administrationi pares sint, ad congruum presbyterorum numerum sumendum adigant, qui iis ad munia subsidio sint; atque adeo parœcias quæ latius patent, vel invisis parochis dividant; ac si minus redditus sufficit, populum cogant, id quod ad novos parochos sustentandos necessarium fuerit, suppeditare, ex Alexandri III. Constitutione quæ incipit, *ad audientiam*.

Caput quintum concedit episcopis, ut parochiales ecclesias aliasve cum alijs beneficiis animarum curam habentibus aut non habentibus ad perpetuitatem uniant, ob earundem paupertatem, & in quibus aliis casibus per jus licet, quin uniones hæ, quavis obducta causa, revocari possint.

Caput sextum mandat episcopis, ut ignorantibus parochis vicarios dent, parte e beneficii proventu iisdem addicta; eos puniant, qui in scandalo vivunt, ac, nisi se corrigant, beneficiis privent, e canonicis constitutionibus.

Caput septimum episcopos vult ecclesiarum quæ corruunt, aut quæ paupertate restitui nequeunt, simplicia beneficia in matrices aliasve eorumdem aut proximorum locorum ecclesias, cum omnibus earundem juribus & proventibus, trans-

ferre posse; præterea perficere, ut parochiales ecclesiarum e redditibus qui ad eas pertinent, restituantur, iisque non sufficientibus, dominos & parochianos adigere, ut ad earum ecclesiarum reparationem contribuant, contrariis omnibus, appellatione, exemptione aut oppositione nihil obstantibus.

Caput octavum entintiat, quia par est, ut ordinarii, in sua quisque dioecesi, sedulo rebus invigilent, quæ Dei cultum spectant, iis proinde facultatem concedi, ut beneficia quæ sunt in commendam, cujuscunque tandem naturæ sint, quotannis, visitent, afferantque omnia ad regularitatem ibidem restituendam congrua remedia.

Caput nonum ait, de quæstoribus loquens, plura quidem generalia concilia dedisse operam, ut contra quæstores afferent remedia bene multa quæ tamen inutilia evaserunt eorundem quæstorum malitia, qui videntur in dies succrescere, ad fidelium scandalum, qui hac de re conqueri non desistunt, nulla jam eos corrigendi affulgente spe; ac proinde sanctum concilium mandare, ut quæstorum nomen & usus ubique per Christianam rempublicam aboleantur.

Aliquot post hanc sessionem diebus, allatum est Italæ episcopis Papæ responsum, in quo, de residentia verba faciens, agebat, quod ad definitionem spectabat, quam nonnulli petierunt, ut, cujus tandem juris esset residentia, decideretur, e sua quemque scientia super hac re loqui posse; se quidem non id improbare, ac velle integra libertate concilium frui, sed ita tamen, ut pax in disputationibus servaretur. Suum nihilominus nuntium per litteras jussit tutas rationes inire quibus ea quæstio sopiretur, quibusque ipse perficeret, ut eadem ad sanctam Sedem remitteretur.

CONGREGATIONES *super Missæ Sacrificio.* Harum primæ adfuere legati omnes, Imperatoris, Regis Galliæ & Venetæ Reipublicæ oratores, prælati centum quinquaginta septem, theologi circiter centum aliarumque personarum fere duo millia.

Consensere theologi omnes Missam tamquam verum novi foederis sacrificium in quo Christus Dominus sub sacramentalibus speciebus duabus offertur, spectandam esse. Eorum præci-

præcipua rationum momenta erant Christum sacerdotem esse secundum ordinem Melchisedech; hunc obtulisse panem & vinum; & quod inde consequitur, panis & vini sacrificium in Hominis - Dei sacrificio contineri. In secunda, quæsitum est, in coenane, an super cruce tantum se Patri Christus in sacrificium obtulerit, & an propitiatorium esset Missæ sacrificium.

In hac ipsa congregatione, rursus Imperatoris oratores intererunt, ut calicis usus concederetur. Quia postulatum hoc præcipui cujusdam momenti erat, & graves utrinque rationes stabant, super hoc proinde negotio habita congregatio, ut innotesceret, quid unusquisque quoad hanc calicis concessionem sentiret. Cardinalis Madrutius ostendere conatus est concilium posse, atque adeo debere id concedere quod ab eo petebatur; cum Basileense concilium Boemis id olim concessisset, eos adigendi causa, ut in Ecclesiam regrederentur, Tridentinum potiore id ipsum jure debere concedere, quandoquidem ea demum ratio erat, qua non solum suis ab erroribus hæretici revocarentur, verum etiam catholici, ne se ipsi sejungerent, impedirentur. Episcopus Ecclesiarum quinque jam exposuerat, inter alia rationum momenta quibus concessionem suadebat, christianam charitatem non pati, ut patres, dum consuetudinem durius servatam volebant, magnam animarum multitudinem ad catholicæ Ecclesiæ sinum pertrahere negligerent.

Ælius, Hierosolymitanus patriarcha, calicem recusandum opinans, cum alia, tum illud edixit, si Boemis, quod petebant, concederetur, timendum fore, ne, hinc arrepta occasione, in sua ipsi perniciofa sententia animum obfirmarent, crederentque Christi Domini solum corpus sub panis, & solum sanguinem sub vini specie contineri; aliqua indulgentia quoad eos adhibita, fore dubio procul, ut idem cæteræ nationes peterent, atque adeo longius abirent, imagines scilicet, veluti idololatriæ quoad populos occasionem, abrogatas vellent. Episcoporum alii, ab hac ipsa sententia stantes, Ecclesiam dixere timore permotam, ne consecratum vinum dispergeretur, aut acresceret, calicem sustulisse. Qua

porro ratione id in frequentiffimis parœciis , præſertim cum illud longius & per pravas vias deferretur , evitari poſſet?

Oſius , Reatinus epiſcopus , contra calicis conſeſſionem , omnium graviffime locutus eſt ; animadverti nimirum voluit concilia ſemper id decreviſſe , quod ex diametro cum hæreticorum doctrina pugnat ; Judæorum nonnullis fidem amplexis veteris legis cœremonias ſervari volentibus , Apoſtolorum uſum interdixiſſe & aboleviſſe ; Mariam Chriſti , non Dei matrem eſſe contendente Neſtorio , Concilium pronun- tiaviſſe Mariam deinceps Dei Matrem appellandam eſſe ; cum Boemi calicis uſum divini juris eſſe contenderent , Conſtan- tienſe concilium ejus uſum vetuiſſe ; nec vero eſſe , quod Ba- ſileenſis concilii auctoritas afferretur , quoniam experientia compertum erat Eccleſiam ex calicis conſeſſione nihil emolu- menti traxiſſe ; & hanc ipſam ad augendam hæreticorum ar- rogantiam ſolummodo contuliſſe ; Tridentinum concilium eidem errori obluſtari debere , videlicet Germanis calicem non concedere , & ſuperiorum conciliorum veſtigiiſ inſiſtere.

Alii vero qui conſeſſioni favebant , calicis uſum dicebant a Conſtantiendi concilio prohibitum ex parte a Baſileenſi con- cilio reſtitutum fuiſſe ; plures religioni addiſtos Principes eundem , tamquam unum & unicum ad reduſcendos populos remedium proponere ; neminem non ſequi oportere S. Pauli monitum , qui eum qui infirmus in fide eſt , recipi vult.

Itaque controverſia hæc adeo ſententias ſecuit , ut una plures congregationes ab Auguſti 25. ad uſque 6. Septembris diem occuparet. Ea ſumma fuit , ut , e ſeptuaginta præla- tis , triginta octo a calicis negatione , viginti novem ab ejus- dem conſeſſione ſtarent ; viginti quatuor negotium ad Papam remittendum cenſerent ; triginta & unus opinarentur eum qui- dem concedi oportere , ſed ita , ut rei executionem ad Papam remiſſam vellent ; decem dicerent rogandum Papam , ut de- legatos in Germaniam mitteret ; novemdecim denique con- ſeſſionem ad Germaniam tantum & Pannoniam redigerent.

XXII. SESSIO, die 17. Septembris ann. 1562. Editum in hac eſt , ſuper Miſſæ ſacrificio , doctrinæ decretum. Dicitur in eo 1. Chriſtum Dominum , etſi Deo Patri ſe ipſe ſemel oblatu-

us, esset, super crucis altari moriens, ut ibi æternam redemptionem operaretur, tamen, quia ejus sacerdotium non debebat per ipsius mortem extinguere, ut visibile sacrificium, quod nempe hominum natura requirebat, & per quod cruentum crucis sacrificium repræsentaretur, Ecclesiæ relinqueret; in ultima cœna, qua ipsa nocte traditus fuit, se sacerdotem in omnem æternitatem institutum, secundum ordinem Melchisedech, declarantem, suum corpus suumque sanguinem, sub panis & vini speciebus, Deo patri obtulisse, & sub eandem rerum symbolis, utrumque apostolis sumendum dedisse, quos tunc novi testamenti Sacerdotes instituebat; iisque per ea verba: *Hoc facite in mei memoriam*, mandasse, iis, inquam, & eorum successoribus, ut idem corpus eundemque sanguinem offerrent, prout catholica Ecclesia semper intellexit & docuit.

2. Quoniam Christus ipse Dominus, qui se super cruce cum sui sanguinis effusione semel obtulit, continetur immolaturque sine sanguinis effusione in divino eo sacrificio quod in Missa perficitur; declarat sancta synodus hoc sacrificium vere propitiatorium esse; nosque, prout opus habemus, per illud misericordiam obtinere, gratiamque & subsidium invenire, siquidem contriti & pœnitentes, sincero corde, recta fide, animoque ad timorem & reverentiam composito ad Deum accedimus; quandoquidem is ipse Christus Dominus, qui super cruce se olim obtulit, se quoque etiamnum per Sacerdotum ministerium offert, cum hoc tantum discrimine, quod alia est ejus offerendi ratio.

3. Quamvis in Sanctorum honorem missas Ecclesia nonnunquam celebret, non minus tamen uni Deo, qui eos coronavit, sacrificium offerri; tunc scilicet ea solummodo eorum patrociniū implorat.

4. Ecclesiam, jam inde a sæculis pluribus, sanctum Missæ canonem instituisse, qui ita depuratus itaque exemptus ab omni prorsus errore est, ut nihil contineat, quod non sanctitatem & pietatem oleat, utpote qui non nisi Domini Nostri verbis ipsis, apostolorum traditionibus, piisque Sanctorum summorum Pontificum institutionibus constat. 5. Ecclesiam,

ecclesiam, ut tanti sacrificii majestatem magis commendabilem redderet, certos quosdam usus instituisse, causa exempli, ut in Missa res quaedam submissa voce, aliae altiore vocis sono pronuntiarentur, & caeremonias, ut mysticas benedictiones, luminaria, thurificationes, ornamenta, ex apostolorum traditione, induxisse. 6. Quamvis optandum esset, ut, in quaque Missa, omnes fideles non modo spiritaliter, sed etiam sacramentaliter communicarent, non proinde tamen concilium damnare privatas missas in quibus Sacerdos solus communicat, sed eas approbare suaeque auctoritate firmare, quia eadem a publico ministro, & pro se ipso & pro omnibus fidelibus celebrantur. 7. Ecclesiam Sacerdotibus mandasse, ut aquam cum vino miscerent, quia nimirum est quod Christus Dominus ita fecisse credatur; quia aqua cum sanguine ex ejus latere effluxit; & quia, per hanc mixtionem, ejus mysterii memoria renovatur. 8. Missam non ubique vulgari lingua celebrandam esse, & unamquamque ecclesiam retinere debere veterem usum quem hactenus servavit, quique a sancta Romana Ecclesia approbatus fuit.

Lecti deinde, i. canones novem qui pronuntiant in eos anathema, qui hanc doctrinam impugnant. Eos vide, verbo *Missae*.

2. Lectum de rebus decretum, quae in Missae celebratione servandae vel evitandae sunt; in eo mandatur episcopis, ut, quidquid aut per avaritiam quae idololatria quaedam est aut per irreverentiam quae ab impietate propemodum sejungi nequit, aut per superstitionem quae falso pietatem imitatur, inductum est, prohibeant aboleantque. Quamobrem iidem vetabunt omne pacti seu conditionis genus, ob mercedem aut stipendia quaecunque fuerint, & quidquid ob missas datur, quae primae dicuntur; vetabunt praeterea, ne quis errabundus ignotusve sacerdos, aut qui notorie de crimine praeventus sit, missam celebrare sinantur; neve hoc sanctum sacrificium in privatis domibus offeratur; muscos etiam modos omnes proscribent, quibus impuri aut effeminati aliquid admixtum sit.

*Concilii super iis decretum quæ in sanctæ Missæ celebratione
Episcopi servanda curare aut prohibere debent.*

Unusquisque secum ipse reputare facile potest, quam sol-
citudinem afferri necesse sit, ut, sacrosanctum Missæ sacri-
cium, quam fieri potest maxime cultu & veneratione ce-
bretur, animadvertens eum qui facit opus Dei negligenter
maledictum in sacris Litteris appellari. Quod si necessario
iteri cogimur fidelibus nihil sanctius diviniusque suppete-
re, quam hoc, formidandum mysterium, in quo Sacerdotes
notidie eam vivificam Hostiam immolant, per quam Deo
patri reconciliati sumus; liquido constat illud magna cum
cordis intima puritate celebrandum esse. Quamobrem, cum
ex temporum calamitatem hominumve negligentiam &
improbitatem irreperint abusus plures, qui magni huius sa-
crificii dignitatem dedecorant, ut Dei cultus restituatur &
deiles ædificentur, sacrosanctum concilium episcopis man-
at, ut, quidquid per avaritiam quæ idololatriæ quædam est,
ut per irreverentiam quæ ægre impietate vacat, aut per
superstitionem quæ falso pietatem imitari vult, inductum
est, prohibeant aboleantve. Atque, ut paucis verbis plura
complectatur, quoad avaritiam, iisdem præcipit, ut omnis
generis conditiones & pacta, & quidquid datur missarum er-
go quæ primæ celebrantur, itemque eas importunas elee-
osynarum postulationes, quæ exactionem adeoque simo-
niam redolent, interdican. Ad irreverentiam vitandam,
impedient episcopi, ne errabundi ignotique presbyteri ad sa-
cræ faciendum recipiantur, neve qui de criminibus notorie
reventi fuerint, altari deserviant. Haud patientur in pri-
vatis domibus, aliisve in locis, quæ nec ecclesiæ nec ora-
toria sunt, Missam dici; musicos modos omnes quibus lasci-
via aut impuri aliquid inest, profana acta, mundana collo-
quia, deambulationes, rumores clamoresque eliminabunt.
Denique, ut superstitio cohibeatur, impedient, ne sacerdo-
tes Missam extra præscriptas horas, aliisve cæremoniis &
recibus dicant, quam quæ ab Ecclesia approbata sunt usu-
ne receptæ; abolebunt etiam abusum, quo certum quem-
dam

dam missarum & luminum numerum superstitione potius quam pietas excogitavit; populosque monebunt, ut suas sæpe parochias, dominicis saltem majoribusque festis diebus adeant; declarat præterea Synodus hæc omnia ordinariis esse proposita, ut, tamquam sedis apostolicæ delegati, per ecclesiasticas censuras aliasque poenas, inviolate servanda curent.

3. Lectum de reformatione decretum quod undecim capita continet.

Decretum de Reformatione.

Primum caput mandat, ut quæcunque a summis Pontificibus & conciliis, super moribus, vitæ honestate, in vestibus decentia, & scientia in ecclesiasticis necessaria, epularum fuga, choreis & ludo vitandis, salubriter instituta sunt, deinceps servantur, sub iisdem, atque adeo majoribus poenis, prout ordinariis statuere placuerit; ac, si quod ex ejusmodi statutis neglectum fuit, illud episcopi in usum revocare studeant.

Secundum caput mandat, ut episcopatus iis tantum conferantur, qui omnibus qualitatibus quas sancti canones requirunt, insigniti, sacrosque in ordines, saltem sex ante annis, ingressi sint. Quod si viri Romanæ curiæ noti non sint, ibi solum paulo ante innotuerint, eorum verbalis processus a Legatis seu Nuntiis apostolicis, aut a loci ordinario, ejusque defectu, a propioribus episcopis fiet. Electi, præterea, scientia referti sint, oportet; suo ut munere digne fungantur, ideoque debent esse doctores aut licentiatum in theologia vel in jure canonico, aut saltem muniti publico alicujus universitatis testimonio, e quo constet eos aliis docendis idoneos esse. Quod si regulares sint, ostendent suorum superiorum eandem fidem facientes litteras; & quicumque, ut dicant quod sciunt, rogandi erunt, gratis attestari debebunt; aliter, se noverint magnopere onerare conscientiam suam, certoque fore, ut a Deo suisque superioribus de peccato puniantur.

Tertium caput permittit episcopis, ut e cathedralium aut collegialium ecclesiarum redditibus tertiam partem in distribu-

butiones convertant; quique ibi dignitatem aliquam possidebunt, cui nulla jurisdictio nulliusque servitii onus inerit, & in aliqua ejusdem diœcesis parœcia extra urbem resident, eos in dictis ecclesiis præsentes haberi vult.

Quartum caput statuit, ut, qui in cathedrali aut collegiata ecclesia fuerint, quique saltem subdiaconatus ordinem non susceperint, nulla in capitulo voce gaudeant; qui vero aliquam dignitatem, personatum, aliudve beneficium obtinent aut in posterum obtinebunt, cui certæ quædam, ut evangelium vel epistolam in missa canendi obligationes addictæ sunt, ordines ad has functiones requisitos intra annum sumant; aliter, subituri poenas inflictas per Viennensis concilii Constitutionem quæ incipit: *Ut ii qui.*

Quintum caput vult dispensationum, *extra curiam*, mandata ad ordinarios mitti; dispensationes vero quæ ex gratia erunt, omni prorsus effectu carere, nisi ordinarii, tamquam apostolici delegati summam perspexerint eas sine subreptione aut obreptione impetratas fuisse.

Sextum caput declarat, in mutationibus dispositionum ultimæ voluntatis, episcopos, tamquam sedis apostolicæ delegatos, summam, antequam hæ mutationes executioni mandentur, an impetrantes veritatem exposuerint, exploraturos.

Septimum caput legatos, nuntios, patriarchas aliosque iudices superiores ei legi subesse vult, ut Innocentii IV. Constitutionem quæ incipit, *Romana*, seu recipiendis appellationibus, seu concedendis defensionibus, servent.

Octavum caput jubet episcopos, tamquam sanctæ sedis delegatos, piam omnium, tum ultimæ voluntatis, tum inter vivos, dispositionem executores esse; eo jure gaudere, ut visitent omnia hospitalia, collegia & communitates laicas, easque ipsas quæ *Scholæ*, aut quavis alia ratione nominantur, exceptis locis quæ proximo regum patrocínio subsunt; itemque eleemosynas dictas *Montes Pietatis*, & cætera omnia loca pia, etiamsi penes laicos esset eorundem administratio; denique ad rerum omnium executionem incumbere, quæ ad Dei servitium, vel ad animarum salutem, vel

ad

ad pauperum solatium institutæ fuerint, e sanctorum canonum constitutionibus.

Nonum caput oportere ait, ut qui, tam ecclesiastici, quam laici, ecclesiarum, aliorumque omnium, quæcunque fuerint, religionis locorum fabricam administrant, ordinario, quotannis, suæ administrationis rationem reddant, omnibus consuetudinibus aut privilegiis huic decreto contrariis nihil obstantibus. Si tamen, ob aliquam loci consuetudinem, designatis aliis personis ratio reddenda sit, non id obest, quin ordinarius appelletur; secus, administratores rite liberati exoneratique non erunt.

Decimum caput injungit episcopis, tamquam apostolicis delegatis, ut omnes notarios causis negotiisque ecclesiasticis addictos examini subdant, seu iis auctoritas a Romana curia, seu a regibus vel imperatoribus sit; eosque officio, si forte ignorantes compererint, interdican.

Undesimum idemque postremum caput statuit, ut, si quis, cujuscunque gradus extiterit, atque adeo imperator licet aut rex fuerit, alicujus ecclesiæ aut beneficii jurisdictiones, bona, census, jura & proventus, quavis obducta causa, usurpare audeat, excommunicatus sit, quoad in integrum restitutionem ediderit, & absolutionem a Papa obtinuerit; quod si ecclesiæ patronus ipse est, suo patronatus jure privetur; & quicumque clericus hujusmodi usurpationibus adhæserit, in easque consenserit, iisdem pœnis subdatur, beneficiis privetur quæ possidet, aliisque reddatur inhabilis.

Habita congregatio in qua propositi articuli qui morum reformationem spectabant; ea theologis demandata provincia, ut, quæ ad Ordinis sacramentum pertinebant, argumenta discuterent; quæ res sibi vindicavit congregationes plures.

In harum congregationum una, petiere prælati plures, ut septimo canoni qui episcoporum institutionem spectat, clausula quæ eam divini juris esse exprimeret, adderetur; probatum fuit, quemadmodum Papa S. Petri Successor est, ita cæterorum apostolorum successores episcopos esse; episcopatum primas tenere inter hierarchicos ordines tres; Christi-

ſum Dominum, cum auctor hierarchiæ fit, jurisdictionis etiam quæ ab ea ſejungi non poteſt, auctorem eſſe; episcopos, & quoad ordinis & quoad jurisdictionis poteſtatem, apoſtolis ſucceſſiſſe; & hanc veritatem tamquam fidei dogma ſpectandam eſſe.

In congregationum earundem alia, cardinalis Lotharingus cujus recens erat ad concilium adventus, expoſuit regem poſcere, ut ſerio concilium ad morum eccleſiaſticæque diſciplinæ reformationem incumbere, & quidem initio ab ea ducto quæ Dei domum ſpectabat.

Du Ferrier, Pariſienſis ſenatus præſes, regis orator, roboris plenum, ſuper hujus reformationis neceſſitate, ſermonem habuit. Dixit in eo, re quidem ipſa, propoſitionibus quas concilii patribus exhibendas habebat Galliarum Eccleſia, non alia quam totius ad eos Chriſtiani orbis poſtulata contineri, ea ſcilicet ipſa quæ in ſacris Litteris, in veteribus conciliis, atque in ſummorum pontificum & patrum conſtitutionibus occurrebant.

Per hoc, a vicesima ſecunda ad vicesimam tertiam ſeſſiones, temporis intervallum, oratores Galli reformationis articulos quos digeſſerant, legatis exhibuerunt; erant hi numero triginta duo, in iis potiſſimum petebatur, ut ne quis crearetur episcopus, quin virtute præditus & docendo par eſſet; ut beneficiorum pluralitas aboleretur, quin ullus amplius compatibilium & incompatibilium diſtinctioni locus eſſet; ut res eo demum redigeretur, ut cuique parrocho reddituum ſatis ad clericos duos ſuſtentandos, exercendamque hospitalitatem ſuppeteret; ut evangelium in miſſa, & ſacramentorum, antequam adminiſtrarentur, viſ populo explicaretur; ut beneficia nec alienigenis nec indignis conferrentur; ut expectativæ, reſgreſſus, reſignationes, commendæ, tamquam canonibus repugnantes abrogarentur; ut ſimplices prioratus beneficiis animarum curam conjunctam habentibus a quibus abſciſſi fuerant, redderentur; ut episcopi grave nihil, inconfulto capitulo, agerent; ut canonici ſuis in eccleſiis perpetuo reſiderent; ut excommunicatio non niſi poſt monitiones tres, & ob magni ſolum momenti peccata

pronuntiaretur; ut juberentur epiſcopi beneficia in eos conferre, qui ea fugiebant, non in eos qui eadem petebant, quique, per hanc petitionem, iis indignos ſe declarabant; ut ſynodi, dioceſanæ quidem ſemel ſaltem quotannis, provinciales vero, triennio quoque, generales denique, decimo quoque anno, congregarentur.

XXIII. SESSIO, *die 15. Julii ann. 1563.* Conſtabat coetus e legatis tribus, Lotharingiæ & Tridenti cardinalibus, Imperatoris, regum Galliæ, Hiſpaniæ, Luſitaniæ, Poloniæ, Venetæ rei publicæ & Sabaudie ducis oratoribus, epiſcopis octodecim ſupra ducentos, Ordinis generalibus, abbatibus & theologiæ doctoribus.

Leſtum in ea, 1. decretum ſuper Ordinis ſacramento; enuntiat hoc, reſpſe, agnoſcendum eſſe in Eccleſia viſibile externumque ſacerdotium quod veteri ſuſſectum eſt; ſacram Scripturam & traditionem docere illud a Chriſto Domino inſtitutum fuiſſe, qui conſecrandi, offerendi & adminiſtrandi ipſius corporis & ſanguinis, itemque peccata remittendi & retinendi poteſtatem Apoſtoliſ eorumque ſucceſſoribus tribuit; neceſſe fuiſſe, ad Eccleſiæ rectum ordinem, in ea miniſtrorum qui altarium ſervitio conſecrati eſſent, ordines plures exiſtere; ſacras Litteras non de preſbyteris tantum, ſed etiam de diaconis loqui, &, ab Eccleſiæ exordio, reliquorum ordinum nomina & munia in uſu fuiſſe; ordinem e ſeptem ſanctæ Eccleſiæ ſacramentis unum eſſe, quia in eo per ordinationem quæ per verba externaque ſigna fit, gratia confertur; per hoc ſacramentum imprimi characterem qui deleri non poteſt; epiſcopos qui apoſtoliſ ſucceſſerunt, primo loco ad hierarchicum ordinem pertinere; a Spiritu Sancto, ut Dei Eccleſiam regerent, ſtatutos fuiſſe; eſſe preſbyteris ſuperiores, & ſanctiones peragere quas hi obire non poſſunt; eos vero qui ſolum a populo, vel ab aliqua ſæculari poteſtate electi inſtitutique id ſibi ſumunt, ut hoc miniſterium exerceant, quin ad id ordinati fuerint, tamquam fures, non tamquam veros Eccleſiæ miniſtros ſpectandos eſſe.

2. Editi canones octo super Ordinis sacramento; at in his haud definitum episcopos divino jure institutos, aut divino quoque jure presbyteris superiores esse, quamvis omnes episcopi, bene animati, horum capitum duorum definitionem vehementissime postularent. *Vide canones hoc verb. Ordo*

3. Lectum est reformationis decretum quod octodecim capita continent.

De Reformatione.

Caput primum quod super residentia versatur, fusiusque est, enuntiat, cum eos quibus tamquam pastoribus demandata est animarum cura, divinum præceptum adigat, ut suas oves agnoscant, pro iis sacrificium offerant, eas prædicatione, sacramentorum administratione, bonoque exemplo pascant, pauperum rationibus consulant, ac sine intermissione cæteris omnibus pastoralibus functionibus vacent; cumque fieri non possit, ut qui non semper adsunt suo gregi invigilaturi, faciant his omnibus obligationibus satis; omnes proinde & singulos sanctum concilium hortari, ut eum ex conscientia & veritate nutriant & manu ducant; ac, ne quis, sub Paulo III. latis super residentia sanctiones pro suo ipsius arbitratu, contraque concilii mentem, interpretetur, sibi ve licere putet per quinque continuos menses abscedere; declarare concilium ipsum eos omnes qui ecclesiarum regimini præpositi sunt, seu patriarchæ, primates, metropolitani, episcopi, seu quocunque nomine aut titulo insigniti fuerint, etiamsi cardinales essent, ipsos per se residere debere, quin unquam recedere possint, nisi cum id Christiana charitas, aliqua urgens necessitas, obedientia superioribus debita, vel evidens Ecclesiæ reive publicæ utilitas postulaverint; concilium ipsum legitimæ absentiae causas a Papa vel a metropolitano approbatas velle, præter quam cum eadem notoriæ fuerint, vel occasiones inopinato contigerint; atque a provinciali concilio facultates quæ in id concessæ fuerint, expendi, ne quis hac libertate abutatur; prælatos qui recedere opus habebunt, tam bene suo gregi prospicere;

ut nullum is damnum ex eorum absentia patiat; & quatenus qui non absunt nisi ad breve tempus, absentes, secundum veteres canones, censendi non sunt, eam sancto concilio mentem esse, ut hæc absentia non sit nisi ad duos, vel, ut summum, tres per annum menses, seu deinceps, seu per intervalla numerandos; & ita quidem, ut huic ipsi absentiae legitima causa subit, eademque nullum gregi damnum afferat; quod episcoporum conscientiae concilium relinquit, eos monens, ne unquam abeant Adventus aut Quadragesimæ tempore, vel Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes & Corporis Christi diebus, quibus nempe potissimum diebus suum ipsi gregem spiritaliter alere, eique lætitiā per suam ipsorum præsentiam inspirare debent.

Si quis hoc decretum violaverit, præter poenas institutas renovatasque sub Paulo III. & præter lethalis peccati culpam in quam incidet, declarat sancta synodus eum non posse, tuta conscientia, sui proventus fructus, absentiae ipsius tempore, elapsos retinere, sed debere eos ecclesiae fabricae aut pauperum rationibus applicare.

Sanctum præterea concilium vult hæc eadem omnia quoad pastores inferiores locum habere; atque oportere, ut, cum eos abesse contigerit, sui loco, idoneum vicarium, tamquam talem ab episcopo approbatum ponant, eique sufficientem portionem statuunt. Denique concilium mandat, ut præsens decretum, illudque quod sub Paulo III. editum fuit, in provincialibus & diocesanis conciliis enuntientur.

Caput secundum præcipit, ut qui cathedralibus aut superioribus ecclesiis præpositi fuerint, quocunque tandem nomine id fieri possit, etiamsi cardinales essent, si, intra tres menses, haud se consecrandos curaverint, fructus restituant quos perceperint, ac, si per tres alios præterea menses distulerint, suis ecclesiis, ipso jure, priventur; quod si eorum consecratio extra Romam fiat. peragatur hæc in eorum cathedrali ecclesia ipsa, vel saltem in aliquo provinciae loco, siquidem commode fieri possit.

Caput tertium vult jubetque, ut episcopi ordines conferant ipsi per se; & cum ægrotabunt, suos diocesanos ad epi-

episcopos alios non mittant, quin iidem prius examen subierint & idonei comperti fuerint.

Caput quartum vetat, ne ad primam tonsuram admittantur, qui confirmati aut primis fidei rudimentis imbuti non fuerint, aut qui legere aut scribere nescierint, aut qui visi fuerint hoc vitæ genus eligere, non ut Deo serviant, sed ut sæculari jurisdictioni se subtrahant.

Caput quintum mandat, ut, qui ad minores suscipiendos ordines se præsentabunt, parochi studiique magistri testimonium afferant. Qui vero ad majores ordines adspirabunt, mense ante ordinationem, adibunt episcopum qui eorum nomina, in ecclesia, frequenti adstante populo, edici jubebit, eorumque natalia, mores & vitam exquiret.

Caput sextum declarat nullum clericum, minoribus licet ordinibus insignitus sit, posse, ante decimum quartum ætatis annum, ullum beneficium tenere; aut, nisi aliquod beneficium possideat, vel in aliquo seminario aut in aliqua universitate versetur, ut ad majores ordines suscipiendos se comparet, ecclesiasticæ jurisdictionis privilegio gaudere. Quoad clericos conjugatos, servabitur Bonifacii VIII. Constitutio, quæ incipit, *Clerici qui cum unicis*, ea conditione, ut hi clerici in aliqua ecclesia servitium reapse obeant, habitumque clericalem & tonsuram deferant.

Caput septimum mandat, veterum canonum vestigia premeus, ut episcopus, cum ordines conferre volet, eos omnes qui eosdem suscipere cupient, superiore quarta, aliave, prout ei libuerit, feria, ad urbem acciri jubeat, & adstantibus viris qui in sacris litteris versati sint, & ecclesiastica statuta probe calleant, singulos diligenter examinet.

Caput octavum injungit episcopis, ut eo tempore quod a jure præscriptum est, & in cathedrali ecclesia, præsentibus canonicis, ordinationes peragant. Quod si hæc fiant in aliquo alio diœcesis loco, præcipua semper ecclesia sumetur, ad quam loci quoque clerus vocabitur. Unusquisque a suo proprio episcopo ordinari debet; & nemo ab alio ordinari poterit, nisi prius ejus boni mores ex ordinarii testimonio perspecti fuerint.

Caput nonum vetat episcopis, ne cui suorum domesticorum conferant ordines, qui ex ejus diœcesi non fuerit, nisi post annorum trium apud se domicilium; eaque lege, in hac ipsa facti specie, ut ei de beneficio simul provideant, contraria qualibet consuetudine nihil obstante.

Caput decimum declarat nullum abbatem nullumve prælatum, etsi privilegio gaudeant, deinceps posse primam tonsuram aut minores ordines aliis tribuere quam regularibus qui eorum jurisdictioni subsunt; nec abbates, collegia, capitula sæculari clerico dimissorias litteras dare, quarum vi ab aliis ordinentur, non obstantibus privilegiis, præscriptionibus aut consuetudinibus contrariis; & quidem suspensionis indicta pœna.

Caput undecimum vetat minores ordines iis conferri qui non saltem latine sciant; jubetque interstitia servari, quo melius ordinati perspiciant, quam magni hæc disciplina momenti sit, sumque in ecclesia quam iis episcopus designavit, officium obire possint; &, quoniam iidem minores ordines sunt gradus quidam, ut ad reliquos ascendatur, ad eos neminem promotum vult, quin, per scientiam, tribuat sperandi locum fore, ut aliquando majoribus ordinibus dignus evadat; statuitque, ut a postremo minorum gradu ad majorum primum integri anni interstitium excurrat, nisi episcopus expedire crediderit, ut aliter hæc in re ad Ecclesiæ utilitatem ipse se gerat.

Caput decimum secundum neminem promovendum ait ad subdiaconatum ante ætatis annos viginti duos, ad diaconatum ante viginti tres, & ad presbyteratum ante viginti quinque; idem servandum quoad regulares ipsos, eorum privilegiis nihil obstantibus. Monet tamen episcopos, ne eos qui ætatem hanc attigerunt, ad ordines indiscriminatim promoveant, sed eos tantum qui iis digni sunt, & quos probitas rectaque vitæ ratio jam senes reddunt.

Caput decimum tertium oportere pronuntiat, ut, qui ad subdiaconi & diaconi ordines suscipiuntur, bene actæ in minoribus ordinibus vitæ specimina dederint, ac deinceps, per Dei gratiam, servandis continentiae legibus se pares sentiant;
in

ecclesiis reapse serviant, quibus addicti fuerint, sciantque magnæ ædificationi fore, si saltem dominicis aliisque festis diebus quibus altari deservient, communicare cernantur; nec subdiaconi altius ascendant, quin per anni spatium suo munere functi sint; nec denique duo sacri ordines, seu quævis privilegium suppetere in id possit, eadem die præstantur.

Caput decimum quartum vetat, ne quis ad sacerdotium assumatur, quin diaconi officium saltem ad annum obierit, episcopus ob Ecclesiæ necessitatem vel utilitatem aliter iussit, & quin constet eum docendo populo & sacramentis ministrandis idoneum esse; episcopum curare vult, ut presbyteri saltem diebus dominicis & in solemnibus festis præsententur, ac, si animarum curam habent, toties sacrum faciant, quoties opus fuerit, suo ut muneri satisficiant; eum tamen ex gratia cum iis agere posse, qui *per saltum* promissi fuerint, legitima causa ita ferente, ac si minus officium exercuerint.

Caput decimum quintum notat, etsi a peccatis absolvendi statum presbyteri cum presbyteratum suscipiunt, accipiant tamen tamen concilium declarare nullum presbyterum, ac ne laicam sacerdotem quidem, confessiones audire posse, nisi officium possideat cui curæ titulus sit, aut nisi approbationem quæ gratis dabitur, ab episcopo acceperit, omnibus privilegiis & consuetudinibus immemorabilibus nihil obstantibus.

Caput decimum sextum, renovans sextum Chalcedonen-
concilii canonem, statuit, ne quis ordinibus initiatur, alicujus ecclesiæ, aut pietatis loci servitio, ut suum ministerium obeat, addictus sit; eumque, si, absque episcopi venia, locum sibi designatum deseruerit, a suis functionibus interdictum vult; vetat præterea, ne quis clericus alienigena ad celebrandum & sacramenta administranda, nisi sui narii sui testimonium afferat, recipiatur.

Caput decimum septimum, ut omnium ordinum, a diacono ad ostiariatum usque, functiones quæ in Ecclesia cum ore ab apostolorum temporibus exercebantur, in usum

pristinum restituantur, & ut eas vanas inutilesque credenda causa omnis hæreticis adimatur, mandat, ut hæ functiones in posteram ab iis tantum edantur qui reapse in ordinibus constituti sunt, quorum eadem propriæ & peculiare sunt; episcoposque perficere vult, ut earum usus, quoad fieri poterit, in omnibus cathedralibus, collegiatis & parochialibus suæ diocesis ecclesiis redintegretur; quod si non occurrerint in locis clerici non conjugati qui minorum ordinum munia peragant, sumi alii poterunt conjugati, modo non bigami, & servitio idonei sint.

Decimum octavum & ultimum caput mandat, ut, quoniam adolescentes a natura ipsa ad voluptatem feruntur, nisi detur tempestive opera, ut ad pietatem trahantur, cathedrales ecclesiæ in collegio episcopatus proximo, aliove commodo loco certum quemdam e diocesi puerorum numerum in ecclesiastica professione instituendum curent; eorum nullus eo recipiatur, qui non duodecimum saltem ætatis annum attingerit, qui non e legitimo matrimonio natus sit, nec legere & scribere sciat; pauperes præferantur divitibus, quin hi tamen excludantur, dummodo suppeditent suum ad victum satis, studiumque ad Dei ejusque Ecclesiæ servitium referant; iidem pueri, cum eos episcopus pro numero, ætate, & in ecclesiastica disciplina progressu in peculiare cohortes dividerit, semper habitum clericalem & tonsuram deferant; grammaticen, cantumque & calculum discant; sacram Scripturam, Patrum Homilias, Rituales libros, & quicquid eos ad confessiones audiendas comparare potest, legere jubeantur; operam denique det episcopus, ut omnes & singuli quotidie missam audiant, singulis mensibus confiteantur, & cum episcopo visum fuerit, communicent.

Ad fundum his collegiis sustentandis necessarium quod attinet, enuntiatur, redditus qui jam quibusdam in locis ad puerorum institutionem victumque designati comperti fuerint, reapse novo seminario addictos deinceps censendos fore. Præterea, ita mandante synodo; episcopus, ut id congerat, quod deerit, accedente duorum canonicorum, aliorumque duorum urbis ecclesiasticorum consilio, ex omnibus diocesis

his beneficiis certam quamdam reddituum partem distrahet, quæ addicetur addeturque dicto collegio; atque adeo simplex aliquod beneficium, quodcunque fuerit, eidem uniri poterit. Eos qui munera aut præbendas tenent, quæ docendi obligationem adjunctam habent, adigent episcopi, ut iis in scholis aut ipsi per se, aut per idoneos suspectos viros lectionem peragant; & in posterum dignitates quæ scholasticæ nuncupantur, doctoribus tantum aut licentiatis in theologia vel in jure canonico tribuentur. Quod si qua in provincia tam pauperes ecclesiæ sunt, ut in unaquaque collegium fundari non possit, de redditu duarum pluriumve ex iis pauperibus ecclesiis unum aut plura in metropoli aliave commodiore provincie ecclesia statuentur. In majoris amplitudinis diocesibus, episcopus pluribus in locis, prout ipsi videbitur, seminaria plura quæ tamen ab eo pendeant, quod in episcopali urbe aderit, erigere poterit.

Die 22. Septembris, habita congregatio in qua orator Du Ferrier, vehementissimo sermone, reformationis articulos qui propositi fuerant, haud satis esse conquestus est.

XXIV. SESSIO, 11. *Novembris die ann. 1563.* In hac edita, 1. catholicæ super matrimonii Sacramento doctrinæ expositio. Concilium, postquam ex Geneseos & Evangelii formalibus textibus indissolubile matrimonii vinculum esse statuit, Christum Dominum subdit gratiam, ad sponsi & sponsæ unionem firmandam & sanctificandam, necessariam, per suam passionem, promeruisse; quod nobis apostolus significare voluit, cum dixit: „ Viri, diligite uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam; “ & paulo post: „ Sacramentum hoc magnum est; ego dico in Christo & in Ecclesia. “ Cum ergo evangelicæ legis matrimonium sit veteribus matrimoniis, ob gratiam quam confert, longe præstantius, jure nos ac merito sancti Patres, concilia, & traditio universa ab omni tempore docuerunt, ut illud, in novæ legis Sacramentorum numero poneremus. Pronuntiati proinde, cum anathemate, super hac re, canones viginti duo; quos *Vide verb. Matrimonium.*

2. Lectum super hoc ipso Sacramento decretum quod clandestina matrimonia potissimum spectat, continetque capita decem.

De reformatione super Matrimonio.

Caput primum ita habet: etsi certum sit clandestina matrimonia esse veri nominis matrimonia, ut ea proinde Ecclesia non abrogaverit, eosque concilium damnet qui eadem firma & valida non habent, itemque eos qui asserunt matrimonia a filiis familias, sine parentum consensu, inita nulla esse, patresque & matres ea firma aut irrita reddere posse; Ecclesia tamen ab iis semper abhorruit eademque semper prohibuit; at sanctum concilium, prohibitiones videns nihil amplius prodesse, mandat, ut matrimonia, antequam iniantur, tribus consequentibus festis diebus in ecclesia enuntientur, ex Lateranensis, sub Innocentio III. concilii decretis; tum vero, si nulla legitima oppositio subest, celebrabuntur in facie Ecclesiae, ubi parochus, postquam virum & feminam interrogaverit, & utriusque consensum sumpserit, iis dicet: „Ego conjungo vos in matrimonium, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti,“ vel aliis verbis utetur, pro cuiusque regionis usu. Quod si qua subsit timendi causa, ne, dum tot enuntiationes peraguntur, matrimonio, per malitiam, impedimentum aliquod afferatur, poterit ordinarius a duabus posterioribus dispensare; qui vero sine praesentia parochi, alteriusve presbyteri quem parochus ordinarius auctoritate munierit, ac sine duobus tribusve testibus matrimonium contrahi ausi fuerint, eos male contraxisse concilium pronuntiat. Si parochus aliusve presbyter, sine praescripto testium numero, matrimonium peragit, testes qui ei sine parocho aliove presbytero adfuerint, itemque partes contrahentes, ex ordinarii arbitrato, puniuntur. Praeterea virum & feminam hortatur sancta synodus, ne una degant ante nuptialem benedictionem quam in Ecclesia suscipere debent; & parochi librum praesto esse vult, in quo matrimonii diem locumque describet cum partium testiumque nomine.

Caput secundum ita; cum experientia compertum sit prohibitionum multitudinem in causa esse, ut matrimonia per ignorantiam sæpe prohibitis in casibus contrahantur, in quibus, si persistitur, graviter Deus læditur, eademve abrogari necesse est, quod non sine gravi scandalo sit; sanctum proinde concilium, his incommodis remedium afferre volens, impedimentum quod a spiritali affinitate nascitur, redigit ad patrinum & filiolum, ad patrinum & matrinam, ad presbyterum qui baptismum confert, & infantem baptizatum, itemque baptizati patrem & matrem. Idem in affinitate servandum quæ per confirmationem contrahitur.

Caput tertium ita: sanctum concilium de medio funditus tollit impedimentum justitiæ, ob publicam honestatem, cum valida sponsalia non fuerint; quod si valida sunt, impedimentum non longius quam ad primum gradum protenditur.

Caput quartum ita; concilium, gravibus de causis, affinitatis per fornicationem contractæ impedimentum ad eos redigit, qui in hujus affinitatis primo & secundo gradu versantur.

Caput quintum ita: qui scienter matrimonium vetitis in gradibus contrahent, separabuntur, quin unquam dispensationem obtinere possint; itemque qui contraxerint, quin gradus scirent, cæremonias tamen ad contrahendum requisitas servare neglexerint; quod si quis eas quidem servavit, at comperitur occultum aliquod impedimentum habere de quo probabile sit eum penitus ignorasse, dispensationem obtinere poterit, quæ, in hac facti specie, gratuita erit; quod si qua tribuitur ob matrimonia nondum inita, id raro, ex legitima causa & gratis fiet; at in secundo gradu nulla unquam nisi magnis Principibus, & ob publicam rem tribuetur.

Caput sextum ita: ea est sancti concilii mens nullum inter raptorem & raptam matrimonium existere posse, dum hæc in raptoris potestate est; quod si, cum sejuncta est & libertate gaudet, eum sibi virum voluerit, poterit eidem nubere; raptor tamen & quicumque consilio vel aliter ei præsto fuerint, excom-

excommunicati *ipso facto*, in perpetuum infames omnibusque muneribus impares erunt; si clerici fuerint, suo gradu excident; & præterea raptor, seu raptam feminam sibi conjugem sumat; seu non, ei legi suberit, ut e' judicis arbitrio dotem eidem statuatur.

Caput septimum ita: concilium erronee ad matrimonii Sacramentum admitti vetat, nisi prius, quid genus hominum fiat; sedulo inquisitum fuerit, suamque ordinarius facultatem tribuerit, & magistratus, ut hoc genus hominum propius explorent, hortatus fuerit.

Caput octavum ita: mandat concilium, ut concubinariis, seu conjugati sint, seu non, cujuscunque tandem conditionis fuerint, excommunicatione plectantur, si concubinas, ab ordinario ejusve officiariis ter moniti, non ejecerint; quod si per annum a censuris in peccato perstiterint, ordinarius summo in eos jure aget; concubinæ vero quæ post monita tria non paruerint, e loco, atque adeo, si ordinario videbitur, e diocesi pellentur; & in id implorabit, si opus fuerit; sæcularis brachii subsidium; declarat præterea reliquis pœnis quas canones in adulteros & concubinarios statuunt, suum omne robur vimque manere.

Caput nonum ita: sanctum concilium omnibus dominis & magistratibus sæcularibus, sub anathematis pœna, vetat, ne suos subditos suæque jurisdictioni obnoxios matrimonium suis in gratiis inire, directe & indirecte cogant.

Caput decimum ita: servabuntur veteres interdictiones celebrationis nuptiarum ab Adventu ad Epiphaniæ diem usque, & a feria quarta cinerum ad Paschatis octavam usque & hanc ipsam; & operam dabunt episcopi, ut eadem magna cum modestia & honestate celebrentur, quia matrimonium res sancta est, sancteque tractandum.

Concilium, materiam consequens, quæ de matrimonii Sacramento est, sponsum & sponsam hortatur, ut ne simul, in eadem domo, ante presbyteri benedictionem, versentur, diligenter confiteantur, & religiose ad eucharistiæ Sacramentum accedant, antequam matrimonio jungantur. Impedimenta quæ inter certas quasdam personas occurrunt, efficiunt-

ciuntque, ne matrimonium simul inire possint, exponit; sunt autem hæc: 1. spiritalis affinitatis impedimentum quod oritur ex baptismo, & in causa est, ut patrinus & matrina matrimonium cum eo eave contrahere nequeant, quos ad baptismi fontes tenuerunt, aut cum eorundem patre & matre; itemque qui baptismum contulit, affinitatem cum baptizato ejusque patre & matre contrahat. 2. Declarat publicæ honestatis impedimentum quod ex sponsalibus nascitur, cum hæc invalida evadunt, non ultra primum gradum extendi. 3. Impedimentum quod ex affinitate per fornicationem contracta oritur, ad eos redigit, qui in hujus affinitatis gradibus primo & secundo versantur. 4. Qui prohibitis in gradibus matrimonium contrahent, separabuntur, absque ulla dispensationis obtinendæ spe. 5. Nulla dispensatio concedetur. ut raro tantum, ob legitimam causam & quidem gratis. 6. Non tribuetur in secundo gradu dispensatio, nisi in favorem magnorum Principum & ob aliquod publicum bonum. 7. Concilium declarat matrimonio locum esse non posse raptorem inter raptamque, dum hæc in ejus potestate est; at si ab eo se jungatur & in tuto liberoque loco ponatur, in ejusque matrimonium consentiat, is eam sibi conjugem retinebit. Raptor tamen, quique ei consilium & opem præbuerint, excommunicati jure ipso erunt.

XXV. SESSIO & ultima, die 3. Decembris ann. 1563. Lectum initio statim super purgatorio, Sanctorum invocatione, imaginumque & reliquiarum cultu decretum.

Lectum deinde reformationis decretum; 1. super regularibus & monialibus.

De Regularium & Sanclimonalium Reformatione.

Caput primum enuntiat concilium non ignorans gloriam utilitatemque, quæ in Ecclesiam ex religiosis domibus derivatur, cum ibidem nihil non ex ordine agitur, necessarium judicasse, ad regularitatem quibus in locis eam perire contigisset, restituendam, & in quibus perstitit, factam tectam servandam, mandare, ut omnes regulares suæ quisque regulæ consentaneam vitam ducant, eaque fideliter exequantur, quæ

quæ ad eorundem status perfectionem spectant, cujusmodi sunt obedientiæ & castitatis vota, & cætera quæ singulorum ordinis propria & peculiaria sunt, ut vivendi ratio & habitus.

Caput secundum declarat nullum regularem nullamque religiosam posse ulla mobilia aut immobilia bona proprietatis titulo possidere; nec, in posterum, superiores posse ullis regularibus ulla in fundum, vel usus, administrationis aut commendæ titulo, bona concedere. Quoad mobilia, regularibus quæcunque necessaria fuerint, suppetent, at supervacanei nihil aderit. Si quis id mandati violaverit, activa & passiva voce privabitur ad annos duos, e suaque regula suiue ordinis constitutionibus punietur.

Caput tertium omnibus monasteriis, mendicantibus ipsis, præter quam Capucinis & observantinis, eam veniam dat, ut bona in fundum possideant; statuitque, ut in singulis claustris is tantum religiosorum numerus adsit cui redditus aut consuetæ eleemosinæ sint ad victum satis; nec novas regulares domos sine episcopi facultate erectas vult.

Caput quartum regulares vetat ullius prælati, principis, universitatis aut communitatis servitio, sine superioris nutu, se dedere, suove a claustro, sine obedientia per scriptum, abscedere. Quod si religiosorum quispiam absque hac obedientia compertus fuerit, tamquam sui ordinis desertor punietur.

Caput quintum ait, concilium renovans Bonifacii VIII. Constitutionem, cujus initium, *Periculoso*, episcopis mandare, ut monialium clausuram, ubi violata fuerit, restituentam, & ubi perstitit, servandam sedulo curent, omnes principes cohortans, ut episcopis præsto sint, sæcularibus magistratibus id facere jussis sub excommunicationis poena; ne monialium ulli e claustris egredi, vel in ea culpam, cujuscunque conditionis, sexus aut ætatis fuerit, sine episcopi de scripto venia, ingredi liceat; ut monasteriorum quæ extra urbium mœnia extiterint, religiosæ in aliis novis, aut in veteribus quæ in urbium ambitu fuerint, collocentur; & perduelles, per ecclesiasticas censuras, parere cogantur.

Caput

Caput sextum abbates, abbatissas, superiores & antistitas secretis suffragiis eligi vult, quin liceat in posterum procuratores statui qui absentium suffragia suppleant; secus, electionem nullam fore pronuntiat.

Caput septimum vetat abbatissam, priorissam aut antistitam eligi quæ non quadragesimum ætatis annum attigerit, nec ante annos octo professionem ediderit. Quod si in nullo e monasterio religiosa hæc conditiones occurrant, sumi monialis poterit, quæ annos triginta prætergressa sit, & saltem ex annis quinque professionem emisit; monialium nulla monasteriis duobus præfici poterit; & qui electioni præsit, ad clathrorum fenestram suffragia sumet.

Caput octavum vult puellarum monasteria, quæ ordinariis non subsunt, quæque regulares ordinarios visitatores non habent, sed proximo sanctæ Sedis regimini subesse conueverunt, se in congregationem, intra annum ab absoluto concilio, redigere; ut administrationis formam sumant; ita quidem, ut, hac statuta forma, qui superiores aut visitatores electi fuerint, eandem in suæ congregationis monasteria auctoritatem obtineant, qua cæteri superiores in aliis ordinibus pollent.

Caput nonum mandat, ut puellarum monasteria quæ sanctæ Sedi proxime subsunt, quocunque nomine instituta sint, ab episcopis, tamquam Papæ delegatis, regantur.

Caput decimum monialibus præcipit, ut singulis saltem mensibus confiteantur & communent; iisque præter confessorium qui adest ex ordine, alium extra ordinem datum vult, qui, bis aut ter in anno, earum confessiones audiat; verum easdem vetat sanctum Sacramentum intra claustra retinere, contrario quolibet privilegio nihil obstante.

Caput undecimum, in virorum aut puellarum monasteriis, ibi curiales functiones super sæcularium aliquibus exercendi us est, eos qui easdem exercent, proxime, quoad Sacramentorum administrationem, episcopi visitationi & correctioni subesse vult, Cluniacensi abbatia & monasteriis exceptis, quorum abbates episcopali & temporali in parœcias jurisdictione gaudent.

edendas esse, ut bonus pastor obtineatur; eos quibus ad electionem aliquid juris est, animo reputare debere lethaliter se peccare, nisi peculiari studio eos eligendos curent, quos digniores Ecclesiæque utiliores judicaverint, ea lege, ut e legitimo matrimonio nati, omnibusque quas sancti canones hujusque concilii decreta postulant, qualitatibus ornati sint; & quoniam, ut is eligatur cui, proborum doctorumque virorum judicio, omnes qualitates insint, difficile admodum est electores, utpote quibus alia regio, alii mores sunt, simul omnes & singulos convenire; sanctum concilium mandat, ut in provinciali synodo quæ ab unoquoque metropolitano celebrabitur, instituaturs examinis aut inquisitionis formula cujusque provinciae propria, quam Papæ approbatione firmatam esse oportebit; inquisitionis autem in hunc modum peractæ publicus actus edatur Romam mittendus, ut consistorii judicio subsit; omnes conditiones quibus opus est, ut quispiam ad episcopatum evehatur, in cardinalium promotione, licet diaconi solum fuerint, pariter locum habeant; eosque Papa ex omnibus Christiani orbis nationibus sumat, prout id commode fieri poterit, & ubicunque ipse idoneos viros compererit. Denique concilium calamitatibus Ecclesiæ percitum sibi temperare non potest, quin dicat plurimum interesse Papam sedulo, pro sui muneris ratione, cavere, ne ad cardinalatum nisi dignos viros extollat, neve ecclesiarum regimen nisi iis conferat qui probis moribus sint, satisque mente polleant, præsertim cum Christus Dominus ovium rationem petiturus ab eo sit, quæ pastorum negligentia peribunt.

Caput secundum mandat, ut provincialia concilia, ubi omissa fuerunt, restituantur; ea metropolitani, ut serius, anno post absolutum concilium, ipsi per se, aut per suffraganeum seniore congregent; ac deinceps, tertio quoque anno saltem, post octavam Paschatis, aliove commodiore tempore; episcopi non possint in posterum adigi, ut, vel invitati, se ad metropolin conferant; qui nulli archiepiscopo subfunt, sibi semel aliquem e proxima regione metropolitanum deligant, cujus synodo eos interesse, quæque in eadem edita fuer-

erint, statuta servare oportebit; sua iis privilegia, quod
l cætera pertinet, integra maneant, cujusque dioeceseos
nodi quotannis habeantur, quibus exempti ipsi interesse
debunt, iis exceptis qui generalibus capitulis subsunt, nisi
seculares ecclesias annexas habeant, quarum causa synodo
lesse debeant.

Caput tertium patriarchis metropolitanis & episcopis man-
et, ut annis singulis suarum dioeceseon visitationem pera-
ant, aut, si quod iis legitimum impedimentum subest, suum
meralem vicarium aliumve peculiarem visitatorem mittant;
unc autem visitationem si per dioeceseos amplitudinem quot-
nis peragere nequeant, intra biennium omnino perficiant;
improvincialium episcoporum cathedrales ecclesias aut dioc-
ses metropolitani non nisi ob causas a provinciali concilio
probatas visitent; archidiaconi cæterique inferiores mini-
ri suam ipsi per se, notario adstante, visitationem obeant;
visitatores quos capitula designabunt, ab episcopo prius ap-
robentur; eorum apparatus modestus sit, & quam citissime
sterunt, visitationem absolvant; nihil ad victum sumant,
orumque vita frugalis sit; iis qui visitabuntur, optio sit,
t hunc victum numerata pecunia solvant; ubi vero nihil
iri consueverit, ea consuetudo servetur; patroni non id
tingant quod sacramentorum administrationem spectat, non
repant in visitationem ornamentorum Ecclesiæ, non in fa-
ricæ bona manum injiciant, nisi in hæc jus iis tamquam
indatoribus suppetat; at episcoporum erit hanc sibi curam
imere.

Caput quartum episcopos vult sua in ecclesia ipsos prædi-
care, aut, si quod iis legitimum impedimentum subest, id per
lium supplere; suis quoque in ecclesiis prædicare parochos,
ave, horum defectu, quos Episcopus nominaverit, eorum
uos id spectat, impensis, & quidem dominicis diebus singu-
s, in solemnibus festis, Adventusque & Quadragesimæ die-
us singulis, aut saltem ter in hebdomada; episcopum mo-
ere populum ejus esse suæ se paroeciæ ad Dei verbum au-
iendum sistere; neminem, seu sæcularem, seu regularem
ndere e suggestu dicere, sine episcopi consensu; episcopos

operam dare, ut, in quaque parœcia, festis & dominicis diebus, pueri christiana doctrina imbuantur. Quoad cœtera, quæ prædicationem afficiunt, id integrum relinquitur, quod sub Paulo Papa tertio statutum fuit.

Caput quintum statuit, ut, in criminali negotio, contra episcopos, graves causæ solum a Papa finiantur; quæ si ejusmodi fuerint, ut eas extra Romam remitti necesse sit; metropolitanis tantum aut episcopis quos Papa selegerit, demandabuntur; his autem non alia potestas inerit, quam ut factum instruant de quo Papam certiores facient, cui definitivum judicium reservatum manebit; removante præterea concilio decreta quæ felicis recordationis Julius III. edidit, & Innocentii III. in Lateranensi generali concilio, Constitutionem quæ incipit, *Qualiter & quando*, criminales minoris momenti causæ a provinciali concilio, vel ab iis quæ illud commiserit, absolvantur.

Caput sextum episcopis eam facultatem tribuit, ut ab omnibus irregularitatibus & suspensionibus, in quas ob occulta crimina quispiam inciderit, iis exceptis quas voluntarium homicidium inducit, dispensent; itemque ab occultis omnibus atque adeo sanctæ Sedi reservatis peccatis absolvant, seu ipsi per se, seu per vicarios, excepto hæresis crimine, cujus causam nemini committere poterunt.

Caput septimum ait, quo majore cum reverentia & pietate ad sacramenta fideles accedant, concilium mandare, ut, antequam iis sacramenta administrarentur, iisdem eorum vis ususque explicentur, vulgari lingua, prout in suo catechismo concilium præscribit, quem quidem episcopi fideliter in vernaculam linguam vertendum curabunt, ut eum parochi populo legant, qui pariter eidem sacram Scripturam, diebus festis & dominicis, explicabunt, ita scilicet, ut inutiles a cathedra quæstiones arceant.

Caput octavum mandat, ut qui publice nec sine scandalo deliquerint, publicam crimini respondentem poenitentiam subeant, quam tamen episcopus in aliam occultam convertere poterit; itemque in cathedralibus ecclesiis, siquidem fieri potest, poenitentiarium, eumque doctorem aut licentia-

tum in theologia, vel in jure canonico, & quadraginta quidem annos natum episcopi statuant.

Caput nonum decreta sub Paulo III. & sub Paulo IV. ad beneficiorum visitationem edita servari jubet quoad ecclesias nullius diocesis dictas quas propior episcopus visitabit.

Caput decimum pronuntiat, ad visitationem & morum correctionem quod attinet, eorum executionem quæ episcopi mandaverint aut judicaverint, nullius exemptionis vel ad apostolicam sedem ipsam appellationis vi, impediri aut fisci posse.

Caput undecimum ait, cum privilegia & exemptiones quæ hominum plerisque, multiplici titulorum genere, conceduntur, non nisi turbis dissidiisque in ecclesiasticis tribunalibus causam præbuerint, sanctum concilium declarare protonotariorum, acolythorum, comitum palatinorum, regali-um capellanorum, aut fratrum in militaribus ordinibus, monasteriis & hospitalibus servientium titulos non impedire, quin ii quibus privilegia concessa fuerunt, ab ordinariis, tamquam sanctæ Sedis delegatis pendeant, iis tamen exceptis qui in iis locis servitium reapse obeunt, & sub eorundem obedientia vivunt; regios capellanos subditos pariter fore, at prout enuntiat Innocentii III. Constitutio cujus initium, *Cum capellani*; exemptiones quibus cardinalium domestici gaudent, locum non habituras in eorum favorem qui beneficiarii sunt, quod ad eorum beneficia pertinet.

Duodecimum caput edicit, quandoquidem dignitates, in cathedralibus ecclesiis potissimum, institutæ fuerunt, ut ecclesiastica disciplina servaretur & augeretur, & ut qui eas possident, pietate cæteros superarent, exemplo essent, perque officium suum episcopis suppetias ferrent, sanctum concilium mandare, ut nemini de ulla dignitate cui animarum cura sit, provideatur ante vicesimum quintum ætatis annum, & quin sui muneris onera calleat, sitque moribus commendandus, secundum Alexandri III. in Lateranensi concilio Constitutionem quæ incipit, *Cum in cunctis*; ut archidiaconi, in theologia doctores aut in jure canonico licentiati sint; ut cæteræ dignitates ab iis tantum repleantur qui idonei sint,

& viginti duos saltem annos attigerint; ut qui curata beneficia obtinuerint, pariterque cathedralium ecclesiarum canonici, intra menses duos, non solum apud episcopum, sed etiam in frequenti capitulo, fidei professionem edant; ut nemo ad ullam dignitatem, præbendam seu portionem admitatur, qui non in ordine sacro quem ejusdem titulus postulat, aut non ea ætate sit, ut eum suscipere possit; ut cuique cathedralium ecclesiarum præbendæ seu portioni addicta sit obligatio, ut qui eam possidet, presbyter, diaconus aut subdiaconus sit; & id quidem episcopus una cum capitulo statuatur, sed ita, ut dimidia saltem pars e presbyteris constet; ut in cathedralibus aut collegiatis ecclesiis dignitates omnes, aut ex dimidia saltem parte non nisi doctoribus aut licentiatibus in theologia vel in jure canonico conferantur, nec beneficiarii ultra tres per annum menses ab iis ecclesiis abesse possint; ut qui servitio non adfuerint, distributionibus priventur; ut sua quisque munia per se, non per substitutum obeat; ut canonici decenter induti sint tum in choro, tum alibi, abstineantque a venatione, a tabernis, a ludis aliisque ejusmodi rebus quas canones prohibent; quod autem divini officii peragendi rationem spectat, diocesane synodo super ea statuendæ pro tota diocesi formulæ libertas relinquatur.

Caput decimum tertium mandat, ut, quia cathedralium ecclesiarum plurium longe minor est redditus quam ut ulla prorsus ratione episcopali dignitati respondeat, provincialis concilii sit earum proventus augere, & Papam de re mone-
re, ut e prudentiæ regulis statuatur; studeat episcopus, seu per beneficiorum non regularium unionem, seu per decimarum attributionem, seu per tributi in singula parochianorum capita impositionem pauperibus parochis providere, parochiales ecclesiæ nec monasteriis, nec abbatiis, nec cathedralium ecclesiarum dignitatibus aut præbendis, nec aliis simplicibus beneficiis, nec hospitalibus, nec denique equitum ordinibus unquam uniantur, quæque jam unitæ fuerint, ab ordinariis ad trutinam revocentur; cathedrales ecclesiæ quarum redditus non superat scuta mille, & parochiales quibus annua non

amplius quam centum scuta suppetunt; nullis deinceps pensionibus nullisve fructuum reservationibus onerari possint; ubi parœciis haud certi statique limites sunt, & promiscue sacramenta petentibus administrantur, episcopus peculiarem parochum cuique parœciæ designet; & quibus in locis non aderant, parœciæ quamprimum instituantur.

Caput decimum quartum episcopos jubet abolere omnia ingressus & alia jura, quæ ob possessionis susceptionem solvuntur; id enim sancta synodus detestatur, nisi forte in pios usus ea conferantur; omnesque pœnas a canonibus in simoniacos latus transgressores subire vult.

Caput decimum quintum in cathedralibus aut collegiatis ecclesiis ubi numero plures præbendæ sunt, nec quotidianarum distributionem satis ad honestam canonicorum sustentationem est, episcopis, cum capituli consensu, licere statuit simplicium beneficiorum aliqua iis præbendis unire, vel earundem nonnullas suppressere.

Caput decimum sextum oportere declarat, ut, episcopalis sedis vacantis tempore, capitulum ad quod pertinet fructuum receptio, unum atque adeo plures œconomos statuatur quibus reddituum cura sit, octo post diebus, vicarium nominet, eumve confirmet qui defuncto præfui fuerat; secus, ad metropolitanum jus devolvetur; & in novi episcopi potestate fore, ut fructuum administrationis rationem sibi redditam velit, & siquidem male rem egerint, œconomos puniat.

Caput decimum septimum vetat, ne quis ecclesiasticus, cardinalis licet fuerit, uno plura beneficia teneant; quod si beneficium hoc non est ad titularis sustentationem satis, simplex aliud beneficium ei conferri licebit, dummodo neutrum ad personalem residentiam obliget, quod locum habebit quoad omnia beneficia tam sæcularia quam regularia, etiam in commendam, cujuscunque generis sint; qui tunc parochiales ecclesias plures, duasve, cathedralem unam & parochialem alteram possidebant, eos vult intra sex menses sibi unam tantum & unicam retinere, cæterasque deferere, quæ alioquin singulæ vacare censebuntur; pronuntiat tamen concilium optare, ut commoda ratione aliqua, prout Papæ

promoti fuerint, in provinciali synodo cui primæ intererunt, idem præstent, itemque omnes beneficiarii in prima synodo quæ in eorum diocesi celebrabitur; qui universitates moderantur, in iis eadem decreta suscipienda curent, ad quæ professores suam super catholica fide doctrinam exigent, quod se facturos per solemne jusjurandum, ad cujusque anni initium recipient; Papa vero det operam, ut universitates quæ ei proxime subsunt, ab ipsius delegatis visitentur & refoventur, prout eidem placuerit.

Caput tertium sit, tametsi excommunicationis gladius nervus ecclesiasticæ disciplinæ sit, maximeque, si quid aliud, homines in officio contineat, eundem tamen admodum prudenter tractandum esse, experientia docente eum, cum temere adhibetur, in contemptum adducti, magisque ad animarum perniciem quam ad earundem salutem vergere; ait, inquam, excommunicationes quibus amissarum ereptarumve rerum revelatio præcipitur, non nisi ab episcopo decerni posse, qui probe cavere debet, ne sæcularis cujusquam atque adeo magistratus ratione habita, ita se gerat; ecclesiasticum judicem, quacunque dignitate insignitus sit, interdicto abstinere jubet, cum realis aut personalis executio per ejus auctoritatem fieri poterit; pronuntiatque eundem, in civilibus causis quæ ad ecclesiasticum tribunal, aliquo modo, pertinebunt, in laicos, etiam per pecuniariam mulctam, per bonorum sequestrationem aut per corporis capturam, & quidem suis in id ministris vel aliis adhibitis, procedere posse; judicem ipsum, siquidem ad realem aut personalem executionem deveniri non potest, & rei justitiæ perduelles sunt, posse ad excommunicationem progredi, si criminis qualitas ita postulet, postquam perfecerint, ut monita duo eandem præcederent; ea sæcularibus magistratibus indicta lege, ut ne, quominus excommunicationem pronuntiet, ecclesiasticum judicem impediunt, cogantve, quam tulerit, excommunicationem tollere, prætexentes ab eo servatas non esse decreti formas; denique statuit, ut excommunicatus a Sacramentis arceatur, ac tamquam de hæresi suspectus, si per annum in pertinacia persistit, habeatur.

Caput quartum episcopos suis in synodis, & ordinum capita suis in capitulis generalibus statuere finit, prout ad servitium suarumque ecclesiarum utilitatem opus esse judicaverint, super fundatis missis quarum nimius est numerus quarumve eleemosynæ sunt adeo tenues, ut nemo sit qui eas celebrandas sibi sumere velit; ita nihilominus, ut semper fiat defunctorum commemoratio qui pia legata reliquerunt.

Caput quintum, cum ratio postulet, ut, quæ recte instituta sunt, per contrarias sanctiones non destruantur, in beneficiorum collatione aliave dispositione, conditionibus aut oneribus quæ fundatores imposuerunt, derogari vetat; secus provisio subreptitia censebitur.

Caput sextum servari jubet in omnibus cathedralibus & collegiatis ecclesiis decretum sub Pauli III. pontificatu editum quod incipit, *Capitula cathedralium*, non solum episcopalis visitationis tempore, verum etiam cum ad ejus tribunal in quempiam agetur ob causarum aliquam quas memoratum editum continet; mandat tamen, ut episcopus, cum, extra visitationem, in canonicorum quempiam procedet, id faciat e canonicorum duorum sententia consensuque, quos capitulum ad cujusque anni initium eliget, sed quibus una tantum erit conjunctim vox; iidem si aliter atque episcopus sentiant, canonicum tertium eligant; si minus inter eos de hujus tertii electione convenerit; delectus ad propiorem episcopum revolvatur; in concubinatuum causis, & atrocibus aliis criminibus, episcopus solus inquisitionem inchoare & ad accusati detentionem procedere poterit, præscriptum ordinem servans; episcopus primum locum, seu in choro, seu in capitulo, seu in publicis processionibus, teneat & capitulo præsit, in quo non agetur ejusdem res; eo absente, nihil non fiat a capitulo, quin vicarius generalis se actis immiscere possit; qui non sunt e capitulo, in ecclesiasticis causis episcopo subsint; in ecclesiis vero in quibus, consuetudinis alteriusve juris vi, major episcopis jurisdictio suppetit, decretum hoc locum non habeat.

Caput septimum, quia in ecclesiasticis beneficiis, quicquid hæreditariam successionem redolet, sanctis conciliorum cano-

canonibus sanctorumque Patrum decretis odiosum est, mandat, ut in posterum, facultas accessus aut regressus ad ullum beneficium nemini concedatur; quæ vero concessæ fuerint, suspendi, extendi aut transferri non possint, quod quoad cardinales ipsos locum habebit; neque vero ad futuram successionem coadjutoriae ob nullum beneficium concedantur; quod si in alicujus cathedralis ecclesiæ vel monasterii favorem ita fieri utile aut necessarium est, Papa de re cognoscat, & coadjutor qui electus fuerit, omnibus qualitatibus ornatus sit, quæ in episcopis requiruntur.

Caput octavum beneficiarios monet, ut, quantum eorum redditus pati poterit, hospitalitatem a Patribus tantopere commendatam exercent, animo reputantes Christum Dominum recipi, cum hospitalitas exercetur; qui hospitalia in commendam, in regulam, aliisve titulis tenent, in illud hospitalitatis aut charitatis genus quod obire debent, impendant redditus, qui eidem addicti sunt, ex Viennensis concilii Constitutione, sub Paulo III. renovata quæ incipit, *Quia contingit*; quod si ejus generis homines non occurrunt quos postulat fundatio, in alium pium usum qui quam proxime poterit, ad fundatoris mentem accedat, idque ex episcopi duorumque ejus canonicorum sententia, redditus convertantur; ait præterea eos qui hospitalitatem exercere neglexerint, sæculares licet administratores essent, ad id ecclesiasticis censuris aliisque juris rationibus adigi posse, atque adeo administratione privari, præterquam quod requireret ab iisdem conscientiae lex, ut fructus restituant; statuit denique, ut hæc administratio non ultra triennium in posterum protrahatur, nisi aliter fundator mandaverit, contrariis omnibus exemptionibus, consuetudinibus & privilegiis nihil obstantibus.

Caput nonum ait, quemadmodum haud justitiæ consonum est patronatus jus cuiquam adimi, aut pias fundatorum voluntates violari, ita absconum esse eam, hac obducta causa, veniam dari, ut ecclesiastica beneficia in servitutem redigantur: quamobrem declarat sancta synodus juris patronatus ratihabitionem ex fundatione aut dotatione
repe-

petendam, & per authenticum actum, aut per plures omnium temporum præsentationes probandam esse; quoad personas, communitates aut universitates quas sibi jus hoc surpassere præsumptum fuerit, multo accuratiore probatione, ut ostendatur tituli bonitas, opus fore; nec eam sufficere quæ ex immemorabili tempore ducitur, nisi eam fulciant præsentationes per annos saltem quinquaginta, sine intermissione, iteratæ quæque suum omnes effectum sortitæ sint; reliquos omnes patronatus nullos abrogatosque censendos esse, iis exceptis qui ad Imperatorem, ad reges, vel ad eos pertinent, qui regna possident, aliosque magnos Principes, qui suis in ditionibus suprema potestate pollent, iis quoque quibus universitates gaudent; episcopum posse eos rejicere quos patronus præsenterit, nisi idoneos comperit; patronos in fructuum perceptionem non posse manumittere; jus patronatus in alios, venditionis titulo aut aliter, transferri non posse; liberorum beneficiorum cum iis uniones quæ in patronatu posita sunt, si suum forte plenum effectum nondum habuerint, aboleri jubet, & beneficia in hunc modum unita, cum vacaverint, libere ut ante unionem servari; jubetque præterea nihil obesse, quin ordinarii, nunquam sanctæ Sedis delegati, uniones expendant, quæ post quadraginta annos editæ, suumque effectum sortitæ fuerint; eas vero quas per subreptionem aut obreptionem obtentas fuisse constiterit, abrogatas vult; mandat denique, ut omnia patronatus super ecclesiis jura, post annos quadraginta, super dotis augmentationem, seu per aliquod aliud quovis ædificium acquisita pariter ab ordinariis examinentur ab iisdemque revocentur, si minus ex Ecclesiæ aut beneficii utilitate rem esse compererint, in qua facti specie patronis id reddent, quod dederint.

Caput decimum vult, in quoque provinciali concilio, et in cujusque diocesis synodis, personas quasdam, ex Sixti VIII. Constitutione quæ incipit, *Statutum*, requisitis qualitatibus præditas eligi quibus deinceps a sancta Sede, vel a legatis & nuntiis ecclesiasticæ causæ, si forte ad loca remissæ fuerint, demandari possint; tum vero omnes
judi-

judicum delegationes ad alios missæ quam quos provinciale concilium designaverit, subreptitiæ habebuntur.

Caput undecimum vetat, ne ecclesiastica bona, anticipandæ, in successorum præjudicium, solutionis conditione, itemque, ne ecclesiasticæ jurisdictiones locentur, quas qui conduxerint, nec exercere ipsi, nec per alios exercendas curare poterunt; statuitque, ut locationes bonorum ad ecclesias spectantium, triginta ab hinc annis ad longum tempus, vel ad annos viginti novem, vel plures, editas, etiam si per apostolicam auctoritatem confirmatæ fuerint, Ecclesiæ perniciosas provinciale concilium declaret.

Caput duodecimum haud omnino ferendos ait qui, technis pluribus, decimas ecclesiis adimere, vel ad sua ipsorum beneficia detorquere volunt; cum Deo debita decima sit; eosque qui nolunt easdem solvere, aut impediunt, ne solvantur, alienum bonum sumere. Itaque sanctum concilium mandat, ut qui decimas debent; quæcunque tandem eorum conditio fuerit, eas ecclesiis integre solvant; aliter, excommunicationem subituri, quin absolvi nisi post integram restitutionem possint. Hortatur deinde fideles synodus, ut suorum bonorum partem episcopis & parochis tribuant quorum ecclesiæ pauperes sunt.

Caput decimum tertium mandat, ut, quibus in locis quarta portio *funerum* dicta, ante annos quadraginta cathedrali aut parochiali ecclesiæ solvebatur, a qua ad hospitalia vel ad alia pia loca migravit, ad ecclesiam redeat; non obstantibus concessionibus, gratiis, privilegiis, iisque ipsis quas exprimit Bulla cujus initium, *Mari magno*, huic decreto contrariis.

Caput decimum quartum omnibus ecclesiasticis prohibet, ne apud se vel in urbe concubinas aliasve suspectas feminas teneant, ea, secus, indicta poena, ut reddituum ad beneficia quæ possident, pertinentium parte tertia post primam admonitionem priventur, eorumque fructus omnes amittant, si, post secundam, in eadem pravitate persistiterint; omnibus denique beneficiis, officiis & pensionibus ecclesiasticis in perpetuum spolientur (nisi eos deinceps superiores dispensent),

lent), si in prava vitæ ratione perstant; quod si, postquam concubinas deseruerint, ausi fuerint easdem recipere, excommunicatione plectentur; horum casuum cognitio ad episcopos tantum pertinebit; clerici porro quibus beneficia non suppetunt, ab episcopo trudentur in carcerem, a functionibus quæ eorum ordinibus addictæ sunt, suspendentur, omnibusque beneficiis inhabiles declarabuntur; quod si episcopi ipsi in hanc depravationem inciderint, nec ab ea post provincialis synodi admonitionem recesserint, *ipso facto* suspensi erunt; ac, si delinquere pergunt, a synodo deferentur ad Papam qui eos, per beneficii privationem, pro criminis ratione puniet.

Caput decimum quintum enuntiat clericorum illegitimos filios non posse beneficia seu ministerium in ecclesiis habere in quibus eorum patres habent vel habuerunt, ullamve pensionem super beneficiis quorum possessores sunt aut fuerunt eorundem patres; si quid ejusmodi pater & filius habent in eadem ecclesiâ, filium oportere illud resignare intra menses tres, aut permutare; omnem resignationem a patre factam amico, ut deinde resignet ejusdem filio, nullam fore.

Caput decimum sextum beneficia quibus adjuncta est animarum cura, in simplicia beneficia converti vetat, etiam si congrua portio vicario designaretur, gratiis omnibus nihil obstantibus, quæ quidem suum plenum effectum non habuerunt; ad ea quod attinet quibus addicta animarum cura deducta est in vicarium perpetuum cui congruam portionem non suppetere compertum fuerit, quamprimum ab ordinario provisum vult.

Caput decimum septimum obsequentiam detestatur, qua quidam episcopi abjectum & servilem in modum cum regum aliorumque dominorum officiariis utuntur, suumque characterem dedecorant, eo devenientes, ut iis in ecclesia locum cedant, ipsique tamquam officarii servitium præstent; quamobrem concilium omnes generalium conciliorum canones, cæterasque apostolicas constitutiones ad honoris dignitatisque episcopalis incolumitatem spectantes renovat mandatque episcopis, ut ab his omnibus abjectionibus abstineant

memi-

meminerintque se pastores esse; principibus omnibusque commendans, ut eos tamquam filii parentes observantis prosequantur.

Decimum octavum caput fideles monet oportere, ut sanctos canones fideliter servant; & si qua subest urgens cum aliquo dispensationis causa, concilium hac in re cum causa cognitione procedi vult, semperque gratuitam dispensationem esse.

Decimum nonum caput omnino eliminandum ait e Christiana republica execrandum singularium certaminum usum quem diabolus ad animarum perditionem induxit, declaratque fore, ut Imperator, reges, principes aliqui temporales domini qui suis in terris ad hæc inter Christianos inenda certamina locum concesserint, excommunicati ex eo ipso temporis momento sint, urbisque aut oppidi in quo per eos certamen iniri licuit, siquidem locus ab Ecclesiæ jurisdictione pendeat, dominio spoliati censeantur; singulares pugnatore, vulgo duellistæ, eorumque patrini in excommunicationis, bonorum jacturæ, perpetuæque infamiae poenam incidant; & siquidem in pugna ipsa moriuntur, ecclesiastica sepultura priventur; instigatores denique, promotores spectatoresque certaminis excommunicationi pariter subsint.

Caput vicesimum enuntiat sperare concilium fore, ut Principes æquo animo ferant in sua Ecclesiam jura regredi, atque adeo suos subditos ad cleri observantiam adducant; Ecclesiæ ecclesiasticarumque personarum immunitates a suis officiariis suisque magistratibus violari non patiantur; sed suo eos exemplo excitent, ut summorum Pontificum & conciliorum constitutionibus obsequantur. Eos oportere declarat sanctos canones, generalium conciliorum decreta & sanctiones a summis Pontificibus, in ecclesiasticorum favorem, latas servare. Hortatur Imperatorem, reges, principes & respublicas, ut id quod ad Ecclesiam pertinet, revereantur, eamque suis in juribus turbari non sinant, quo prælati cæterique ecclesiastici pacifice relidere, suoque ad populi ædificationem munere fungi possint.

Caput vicesimum primum declarat, quæcunque sint clausulæ & verba quæ in reformationis decretis sub summis Pontificibus, Paulo, Julio & Pio editis continentur, eam concilio mentem esse, ut semper in integro maneat apostolicæ Sedis auctoritas.

PROSECUTIO SESSIONIS XXV.*De Decreto super Indulgentiis.*

Enuntiat decretum hoc, cum indulgentias conferendi potestatem Ecclesia a Christo Domino acceperit, eaque omnibus retro actis temporibus usa fuerit, concilium declarare usum hunc tamquam Christiano populo apprime salutarem & a sanctis conciliis approbatum habendum esse; eosque anathemate percellere qui ajunt indulgentias inutiles esse, easve tribuendi jure haud Ecclesiam pollere; cupiens tamen eas, ex Ecclesiæ veteri consuetudine, cum circumspectione & moderatione, conferri & abusibus qui quoad hanc rem irrepsissent, remedium afferat, concilium negotiationis genus omne, quod attinet ad caput hoc, interdicere, episcopisque mandare, ut omnes abusus per eorum dioceses hac in re disseminatos sedulo congerant & ad provinciale concilium deferant ad summum deinde Pontificem remittendos, qui, super hoc negotio, quod universæ Ecclesiæ expediet, id statuat, ut in omnes fideles sancte incorrupteque indulgentiarum gratia distribuatur.

Super Ciborum delectu, Jejuniis & Festis diebus.

Præterea, sanctum concilium, per Servatoris adventum, pastores omnes hortatur, ut, tamquam boni milites, omnibus fidelibus omnia commendent, quæ Romana Ecclesia mandavit, & quicquid in hoc & in cæteris omnibus generalibus conciliis statutum fuit; nullamque non diligentiam adhibeant, ut eos ad servanda pertrahant, quæ peculiariter ad carnis macerationem conferunt, cujusmodi est jejuniorum usus, quæque pietatem augment, e quorum numero potissimum est festorum dierum sanctificatio; eos sæpe monentes, suis ut superioribus pareant.

Quod ad prohibitos libros spectat, concilium ait aliquibus e concilii patribus, in sessione secunda, sub Pio IV. eam demandatam provinciam esse, ut, super hac re, quid fieri congrueret, expenderent; sed, quoniam, ob ingentem maiorum librorum numerum, de singulis ex tempore iudicium ferri non poterat, se proinde rem hanc totam, itemque Catechismum, Missale & Breviarium remittere.

Denique concilium principes ad unum omnes exstimulat, ut ne ejus decreta ab hæreticis violari sinant, sed ea potius a suis omnibus subditis recipienda fideliterque servanda curent; quod si quid in iisdem occurrerit, quod explicationem postulet, Papa prospiciet, seu e locis ipsis, ubi difficultas suborta fuerit, perspicaces viros appellans quibuscum eam solvat disjiciatque, seu generale rursus concilium convocans, seu alia demum ratione quam congruam judicaverit.

Post hanc lectionem, secretarius qui eam peregerat, venit in cœtum medium, quæsitque ex patribus, an vellent concilio finem imponi, legatosque eorum omnium decretorum confirmationem, ejus nomine a patribus petere; cum omnes ita se velle respondissent, exceptis tribus qui dixerent se hanc confirmationem non petere, legatus præses edixit: Actis Deo gratiis, Reverendissimi Patres, recedite; qui responderunt: Amen. Tum cardinalis Lotharingicus acclamationes pronuntiavit; erant hæc vota, benedictiones, gratiarum actiones pro Papa, Imperatore, Regibus, Principibus, Rebuspublicis. Oratores, Legati, Cardinales & Episcopi respondebant: *Amen, seu magnas gratiarum actiones, longos annos, &c.*

Idem Cardinalis finem fecit per plausum super concilii decretis, inquit: *Est hæc patrum & apostolorum fides; est hæc orthodoxorum fides.*

Patres deinde subscriptiones suas ediderunt; erant hæc numero ducentæ quinquaginta quinque; subscribere scilicet legati quatuor, cardinales duo, patriarchæ tres, archiepiscopi viginti quinque, episcopi centum sexaginta octo, procuratores triginta novem pro absentibus, abbates septem & ordinis generales itidem septem. Omnes huic verbo, ego
subscripsi,

subscripti, addidere, *definiendo*, exceptis procuratoribus quibus haud concessum fuerat suffragii jus.

Pius Papa IV. per Bullam diei 6. Januarii ann. 1564. concilium confirmavit. Tridentini concilii decreta omnium primi Veneti receperunt; ea senatus in ecclesia sancti Marci solemniter enuntiari iussit, eorumdemque executionem mandavit; quod non impediit, quin respublica suos veteres usus suaque omnia supremæ potestatis jura servaret, concilii decretis quæ iisdem contraria sunt, nihil obstantibus.

Hispaniarum rex, Philippus II. cum per aliquod temporis spatium deliberasset, & quid fieri expediret, in synodis expendi iussisset, conclusit, in suo consilio, fore quidem, ut concilium reciperetur & indiceretur in ejus ditionibus, at sine ejusdem jurium præjudicio. Indictum illud fuit in eundem modum in Belgio, & in regnis Neapolis & Siciliæ. Sebastianus, Lusitaniæ rex, decreta pure & simpliciter haud ægre suscepit. Idem præstitit Sigismundus III. Poloniæ rex, in Poloniæ nationis generali conventu, Parzoviæ an. 1564. habito, non autem in Petricoviensi concilio, ut Piascki testatur in *Chron. ann. 1607. pag. 247.*

Germaniæ Principes protestantes concilium recipere reñuerunt; at illud ab Imperatore Maximiliano II. quoad ejus peculiares ditiones, ac deinde ab universa Germania, in conventu Augustæ Vindelicorum, ann. 1566. habito receptum fuit.

Haud æque facile ac catholicæ nationes cæteræ, Gallia adduci potuit, ut Tridentinum concilium reciperet; atque iterum licet iterumque summis Pontificibus & Clero sollicitantibus, Galli reges nunquam pati voluerint ejus decreta in regno enuntiari, ut ibidem pollerent legis vi. Id tamen non impedit, quin Gallia Tridentinum concilium vere œcumenicum spectet; quin dogmata quæ continet, quæque credenda proponit, ibidem prorsus ut in reliquis Ecclesiæ regionibus credantur, doceantur & suscipiantur; atque adeo quin ex ejusdem constitutionibus ad disciplinam spectantibus bene multas, tamquam ipsas per se apprime utiles; & veterum canonum menti consentaneas idem regnum adopta-

verit & sequatur. Rationes porro propter quas Gallia semper Tridentini concilii enuntiationem recusavit, ad capita duo rediguntur; primum est ab eo impetita principum & magistratum jurisdictio, alterum Gallicanæ Ecclesiæ libertatum & regni consuetudinum læsio. En præcipuos articulos qui ad hæc duo capita referuntur.

I.

In sessione quarta, Tridentinum concilium, præter excommunicationem, pecuniarias pœnas, secundum postremi Lateranensis concilii sub Leone X. celebrati canones, in librorum de religione agentium impressores statuit, qui ab ordinario facultatem non obtinuerint, aut qui anonymos libros typis ediderint. Pariter, in sessione vicesima quinta, ne episcopi statim excommunicationes adhibere cogantur, iis conceditur idem pecuniarias pœnas imponendi & coactiones per capturam & carcerationem decernendi jus, ut eos adigant, qui ad easdem solvendas damnati fuerint, seu ecclesiastici seu sæculares sint, in id adhibita suorum ministrorum, eorumve opera qui ab ipsis non pendent. In sessione vicesima quarta, capite octavo, concilium episcopis id etiam juris concedit, ut e suis quisque diœcesibus feminas, seu conjugatas seu non, expellent, quæ cum adulteris aut concubinariis publice vivunt, quæque in suis depravationibus post excommunicationis annum persistunt; iidemque jubentur ad sæculare brachium tum solum confugere, cum opus habuerint; ac pronuntiatur executioni, si per eorum ministros fiat, robur & vim fore. In sessione quinta, primo & quarto Reformationis capitibus, mandat episcopis synodus, ut adempto beneficiorum proventu quæ possident, ecclesiasticos adigant. In eadem sessione, capite quinto decimo, absolutam hospitalium dispositionem episcopis tribuit. In sessione vicesima prima, capitibus quarto, sexto & octavo, iisdem licere vult incolas ad certum quemdam redditum parochis tribuendum, ecclesiarumque reparationes peragendas adigere, & beneficiorum fructus sequestro ponere.

II.

In sessione vicesima secunda, capite octavo, omnia hospitalia omnesque sæcularium confraternitates, omnes montes & loca pia ab iis fundata & administrata, iis tantum exceptis quæ regio patrociniis proxime subsunt, episcoporum visitationi concilium subdit; capite nono, fabricarum aliqujus ecclesiæ, hospitalis aut confraternitatis cujuslibet laicis administratoribus eam legem imponit, ut administrationis rationem ordinario quotannis reddant. In capite decimo, imperiales & regii notarii subduntur episcoporum examini, per eosque a suorum munerum functionibus ad tempus aut in perpetuum suspendi possunt. In capite undecimo, concilium falcem immittit in laicorum eorumque messem qui patronatus jure gaudent, dum mandat, ut eo, licet sæculares, spolientur, siquidem ecclesiarum quæ ab iisdem pendunt, fructus, redditus, jura & jurisdictiones in pravam usum detorqueant.

III.

In sessione vicesima tertia, capite decimo septimo, concedit clericis pura putaue tonsura insignitis iisque qui conjugati sunt, a sæculari jurisdictione exemptionem pro suo ipsorum arbitratu & quibus in circumstantiis ea uti maluerint. In capite decimo octavo, de sæcularium corporum bonis ad seminaria instituenda & fundanda decernitur. In sessione vicesima quarta, capite undecimo, impetuntur privilegia quibus regii capellani gaudent, ut ab ordinariorum jurisdictione scilicet exempti sint.

IV.

Per tertium vicesimæ quintæ sessionis caput, finuntur ecclesiastici judices operam dare, ut sententiæ quas in laicos ediderint, occupatis eorum bonorum fructibus, atque adeo carceris in eosdem inflicta poena executioni mandentur. Sæcularis etiam magistratus quisque prohibetur ecclesiasticum judicem impedire, ne excommunicationes pronuntiet, ad easve quas tulerit, revocandas adigere. In capite octa-

vo, datur episcopis venia, ut eorum mentem mutent, qui laica hospitalia fundarunt; ut aliis usibus addicant eorundem redditus; ut administratores puniant, nempe suis eos functionibus privent, aliosque in eorundem locum substituant. Caput nonum de jure patronatus laicorum libere statuit, regulas super ratione praescribens qua illud acquiri, praescribi, aut supprimi potest.

V.

Per decimum nonum vicesimae quintae sessionis caput, praecipitur, ut omnes Imperatores, reges, principes, marchiones, comites, alique temporales domini qui singularia certamina suis in terris permiserint, non excommunicatione solum plectantur, verum etiam urbis, oppidi alteriusve loci in quo ea fieri passi fuerint, dominio spolientur; eademque loca, siquidem in feudum ab iis possidentur, ad directos dominos illico redeant; denique tum eorum qui ejusmodi certamen mutuo committunt, tum eorum qui iis patrinorum loco sunt, bona omnia fisco addicantur; iidemque perpetua infamia notentur, & tamquam homicidae puniantur.

VI.

Sessionis sextae caput primum Papae id juris tribuit, ut episcopos sufficiat in eorum locum qui rite moniti suis a diocelibus abesse pergent. Caput decimum quartum sessionis septimae episcopis, tamquam sanctae Sedis delegatis civilium causarum salaria seu miseras personas spectantium quae clericos afficiunt, cognitionem adscribit. Decimae tertiae sessionis octavum caput Papae tribuit exclusivum de criminalibus episcoporum causis judicandi jus, eos adigens, ut Romam se conferant; & quintum vicesimae quartae sessionis caput enuntiat episcopos, vel ob haeresin, a Romano tantum Pontifice deponi posse. Ejusdem sessionis caput vicesimum eam Papae facultatem concedit, ut ecclesiasticorum causas apud ordinarium pendentes Romam evocet. videtur etiam concilium jurisdictionem laedere quae divino jure ad episcopos pertinet, dum iis, non nisi tamquam sanctae Sedis delegatis,

tis, ejusdem in multiplici facti specie exercendæ potestatem concedit. Impetunt peculiaria statuta hæc non solum episcoporum jurisdictionem ac dignitatem, sed auctoritatem quoque ipsam regis, legumque & effatorum in Gallia vigentium quæ non sinunt regis subditos extra regni fines trahi, ut ad suas agendas causas alio se conferant. Pluribus etiam in locis concilium usibus in Gallia receptis derogat, videlicet, appellationibus tamquam ab abusu, juri patronatus laici, &c.

VII.

Sessionis decimæ quartæ caput quintum regulas quasdam quoad conservatores eorumque jurisdictionem proponit. Hi conservatores in Galliarum regno & in aliis pluribus aboliti sunt. Quintum vicesimæ primæ sessionis caput quod ecclesiarum & beneficiorum uniones edendi potestatem episcopis tribuit, & septimum ejusdem sessionis caput quod de dirutarum ecclesiarum restitutione, deque beneficiorum & juris patronatus translatione agit, sine Principis auctoritate, laicorumque patronorum consensu locum habere non possunt.

VIII.

Tridentinum concilium, ne dum generalia concilia supra Papam esse profitetur, quod Constantiense & Basileense concilia præstiterant, contrariæ potius opinioni favere videtur, declarans, in postremæ sessionis vicesimo primo capite de reformatione, omnia concilii decreta intelligi & explicari debere, salva apostolicæ Sedis auctoritate; Papæ judicio hæc ipsa decreta subdens, mandatque, ut ab eo peteretur eorumdem confirmatio, quemadmodum egit, ad ejusdem postremæ sessionis calcem, in hæc verba: *Illustrissimi domini reverendissimi que Patres, placetne vobis, ut ad audem Dei omnipotentis huic œcumenicæ synodo finis imponatur, & omnium & singulorum quæ tam sub felicitis recordationis Paulo tertio & Julio tertio, quam sub sanctissimo Domino nostro Pio IV. Romanis Pontificibus, in ea decreta & definita sunt, confirmatio, nomine sanctæ hujus synodi, per*

Apostolicæ Sedis legatos & præfidentes a beatissimo Romano Pontifice petatur?

Responderant : *placet.*

E concilii præfulibus non alii quam tres quorum unus Granatensis archiepiscopus erat, extitere qui non consenserunt, ut concilii confirmatio a Papa peteretur.

Concilium Narbonense, ann. 1551.

Decembris mensis die 10. inchoatum concilium hoc, ejusdem mensis die 20. finem habuit. Id ei singulare fuit, quod episcoporum nullus eidem interfuit ipse per se, verum illud omnino conflatum fuit e secundi ordinis ecclesiasticis, quos hujus provinciæ præfules & cathedrales ecclesiæ miserant, si excipiat Elneſis ecclesia a cujus episcopo & capitulo nemo missus. Interfuit Abbas Caunus, totiusque coetus caput fuit Alexander Zerbinatis, in jure professor, sanctæ Sedis protonotarius, & cardinalis Francisci Pisani, Narbonensis archiepiscopi, generalis vicarius. Hi simplices presbyteri canones sexaginta sex edidere, qui præclari sunt eorumque sollicitudinis experrectæque mentis exemplum specimen exhibent.

Continet primus fidei confessionem in qua fit professio credendi unam Ecclesiam sanctam, catholicam & apostolicam (cujus Christus Dominus caput est) sub sancti patris nostri Papæ jussu & auctoritate; cui quidem Ecclesiæ omnes & singuli Christifideles obedire debent, quemadmodum recipere debent quidquid per concilia legitime congregata & a Spiritu Sancto afflata ductaque, per canalem veluti quemdam, e sancta Romana Ecclesia sanctisque Patribus derivatur. In ea generatim novæ omnes hæreses rejiciuntur; exhibeturque doctrinæ compendium quam super septem sacramentis, purgatorio, prece pro mortuis, Missæ celebratione, Beatæ Mariæ Virginis & Sanctorum cultu, jejuniis & abstinentiis, religionis votis, peregrinationibus ex pietate susceptis, Ecclesiæ cæremoniis, Imaginibus, libero arbitrio & bonis operibus Romana Ecclesia profitetur. Denique de-

cla-

claratur recipi omnino Parisiensis theologicæ Facultatis articulos diei 10. Martii an. 1542.

Secundus annuntiat de pastoribus & de ovibus in sequentibus canonibus sermonem fore.

Tertius mandat, ut se quisque ad regulas a sanctis Patribus præscriptas conformet, quæ scilicet eos examini subdi & serio probari volunt, qui ad ordines extollendi, ne si quis secus egerit, aliena peccata participet; &, quia præstat parvum bonorum ministrorum numerum quam inutilium inertiumque majorem existere, dabit proinde episcopus, imprimis, operam, ut de eorum qui se ad ordinationem præsentant, vita, familia, patria, ætate, bonis, educatione ingenioque ipse per se aut per eruditos prudentesque presbyteros certior fiat; & servabuntur canones qui vetant, ne spurii, qui corporalibus quibusdam vitiis laborant, qui præscriptam ætatem non attigerunt, qui bonis ad titulum sibi statuendum necessariis destituti sunt, qui denique nec scientiæ satis, nec congruos mores præferunt, ordinibus initientur.

4. Tonsura non nisi ætatis anno septimo, quatuor minores ordines duodecimo, subdiaconatus decimo octavo, diaconatus vicesimo, presbyteratus vicesimo quinto conferentur.

5. Non ordinabuntur nisi qui Deum timent eique servant; qui parentes amore prosequuntur, & honore afficiunt, quique iisdem servitium præstant, &, prout opus habent, opitulantur; qui casti, pacifici & discordiæ hostes, ergaque omnes æqui sunt.

6. Ad sanctos ordines legitimi tantum filii admittentur; omnesque spurii ab iis arcebuntur.

7. Neminem ordinabit episcopus, quin eum probe norit ipse per se; vel per exhibitam e scripto fidem judicis ordinarii seu consulum loci ejus natalitatis aut domicilii, qui testentur ei ætatem, mores & natalia ad clericaturam requisita suppetere.

8. Nemo ordinabitur cui non adsit beneficium, aut valoris turonensium saltem triginta librarum primordialis titulus quem jurabit se non alienaturum, quoad eodem carere possit,

ut vitam trahat, cujusque apud episcopi secretarium relinquet actum qui rem probet, autographum, aut exscriptum, quemque ordinarius loci beneficii aut patrimonialis tituli iudex signaverit.

9. Nemo ordinabitur nisi post maturum super ejus idonea indole examen, graduatus licet, austerove ex ordine religiosus sit. Id erit curæ, peculiariter, ut qui ad sacerdotium aspirant, ecclesiasticum sciant, & ad Evangelii textum populo explicandum idonei sint.

10. Non ordinabitur balbus, non mancus, non quicunque per canones, ob morbos aut vitia corporis, ab ordinibus excluditur.

11. Dimissorias litteras ad ordines iis tantum episcopi tribuent quibus omnes, ut supra, firmatæ qualitates & conditiones præsto fuerint.

12. Ii ad quos pertinet dimissorias litteras dare, haud satis habebunt penes se exonerare conscientiam suam super eorum statu & dispositionibus quibus eas tribuunt, sed testabuntur eos dignos esse qui ordinentur; & pro quoque peculiariter ordine dimissoriam epistolam, non autem unam tantum pro omnibus dabunt. Hæ dimissoriæ, itemque ordinationis litteræ gratis dabuntur, aut saltem qui eas expedient, non nisi modicum salarium accipient.

13. Non recipientur ad sanctorum mysteriorum celebrationem vel ad parœciarum servitium vagi sacerdotes, & generatim eorum quispiam qui sine episcopi venia & commendatitiis litteris e suis diœcesibus egrediuntur.

14. Quoniam presbyteri debent esse sobrii, modesti, casti, continentes, omnique in re fidelibus exemplum præbere, decet proinde eos veste omnique externa specie in id argumenta dare.

15. Simplex erit & modestus ecclesiasticorum, præsertim vero canonicorum habitus. Non serica deferent, non plumis ornatum pileum, non in digito annulum, non torquem sæcularium in modum. Tonsuram gerent ordini congruam, longumque habitum, at brevior per iter ferre poterunt, qui tamen ad genua usque descendat.

16. Monachi qui coronam & habitum sui ordinis proprium non ferent, ab ordinario punientur e summo canonum jure, eorum privilegiis aut exemptionibus nihil obstantibus.

17. Vinolentiam vitabunt clerici, nec tabernas nisi iter agentes ingredientur; idque, sub carceris poena. Neque vero tabernarios agent, sub eadem poena aliisque gravioribus.

18. Non ludent, nec intererunt prohibitis ludis, & peculiariter aleis, si quidem easdem poenas subire noluerint.

19. Eadem in eos poena qui choreis se dedent, qui personati incedent, aut qui mimicis histrionum ludis intererunt.

20. & 21. In clericos interdictio, ne arma, nisi forte per iter, gerant; ne serviles professiones exerceant; ne se statuant rei domesticæ curatores, litium sollicitatores, argentarios, mercatores, usurarios, judices, procuratores aut notarios in sæcularis justitiæ tribunalibus.

22. Nulla clericis erit cum feminis familiaritas. Earum nullam excipient apud se, quarum licentior est vitæ ratio, quasque ætas suspectas reddit. Non eas invisent, quæ fama laborant, nullumque depravationis locum subibunt. Concubinarij trudentur in carcerem, punienturque cæteris poenis, quas canones iisdem imponunt. Eos parochi, sub excommunicationis poena, ad episcopos eorumve magnos vicarios deferre debebunt.

23. Clerici concubinarij qui suos, aut feminarum filios, quæ absone rumoribus occasionem præbuerant, apud se retinebunt, excommunicationi subduntur & ad arbitrium puniuntur.

24. Clerici rei, qui a magistratibus capti fuerint, ad episcopum remittentur, sine strepitu, iisque adhibitis circumspèctionibus quæ eorum status sanctitati debetur.

25. Ecclesiastici qui terras possident quibus insunt justitiæ tituli, criminibus præventos homines non recipient, prætexentes id genus homines esse ad audaciam factos, & ejusmodi, ut dominorum qui eorum opera utuntur, mandatis observantiam concilient.

26. Omnes beneficiarii exhibeant, oportebit, intra mensem, ordinis litteras quarum vi beneficia possident, itemque dispensationes quas obtinuerunt, ut ea possiderent, quæ ejusmodi litteras postulant.

27. Omnes clerici, seu sæculares seu regulares, qui beneficia tenent quibus est animarum cura, accuratam perpetuamque residentiam servabunt, præter quam quibus in casibus ab ea canonice dispensati ad tempus fuerint, eam, secus, poenam subituri, ut tertiam annui redditus partem amittant.

28. & 29. Curabit diocesanos præses, ut litteratos & ad exemplum probos vicarios ponat in parochorum locum quos legitimæ causæ abesse coegerint, honestæque eorundem vicariorum sustentationi consulat.

30. Parochi ipsi qui abesse cogentur, operam dabunt, ut suis vicariis ad eleemosynam erogandam, & hospitalitatem exercendam satis relinquunt.

31. Omnes beneficiarii quibus animarum cura est, vicerentes quos in legitimæ absentiae casu sibi sufficient, episcopo ejusve magno vicario, ut ab iis approbentur, præsentare debebunt.

32. Parochi aut vicarii non alibi degere poterunt quam in presbyterio quod ornare & reparare debebunt e beneficii redditibus.

33. Codicem habebunt in quem eos referent quos baptizant quosque sepeliunt; & codex hic in Ecclesia servabitur.

34. Præsto erunt cuique parochia vetus & novum testamentum, Evangeliorum & Epistolarum quæ per anni cursum in missa dicuntur, explicationes, & parochorum manualis liber.

35. Omnes parochi dominicis diebus singulis prædicabunt, legent, explicabuntque parochianis Evangelium, eosque docebunt *Pater, Ave, Credo, Confiteor*, Deique & Ecclesiæ præcepta.

36. Parochianos monebunt, ut omnibus dominicis omnibusque festisque diebus ad parociae missam veniant, ibique

que modeste se gerant ; flexis genibus , stantes , aut sedentes , ad celebrantis benedictionem usque.

37. Alienigenas presbyteros prædicare non sinent , quin iis episcopi facultates suppetere certi sint ; omnesque concionatores , in sermonis initio , elata voce , salutationem angelicam recitabunt.

38. Sanctam Eucharistiam , in Ecclesia , parochi & vicarii , apposita clave , servabunt , nec sine lumine , seu interdiu , seu noctu , relinquent ; eandem ad ægrotantes non sine aliquo luminari deferent , monebuntque populum , ut genuflectat , eam adoraturus , seu cum ipsa ad infirmos affertur , seu cum missa celebratur. Decima quinta quaque die sanctas hostias , & singulis annis sanctum chrisma renovabunt.

39. Habebunt omnia ornamenta & vasa omnia ad divinum cultum necessaria , & admodum decenter eadem tenebunt.

40. Omnes cujusque parœciæ presbyteri paracho sua munia obeunti festis & dominicis diebus , suppetias ferent , adstantque ecclesiasticis induti vestibus.

41. Nihil exigetur ob Sacramentorum administrationem , vel ob funera , nisi forte ob æris campani sonum ; at id accipi poterit quod libere oblatum fuerit. Sicubi fuerint conventiones aut consuetudines huic decreto contrariæ , nec sacramenta nec sepultura negabuntur , harum consuetudinum harumque conventionum violationis obducta causa.

42. Severe punientur parochi cæterique presbyteri , qui diœcesanæ synodo deerunt cui interesse debent.

43. Cathedralium ecclesiarum Theologales ei legi suberunt , ut per Quadragesimam & Adventum prædicent , & præterea gratis in ecclesia sacram Scripturam canonicis omnibusque urbis presbyteris explicent. In cathedralibus vero quibus Theologalis non suppetit , quam citissime poterit , instituetur , addiceturque huic institutioni præbenda , quam primam vacare contigerit.

44. Ecclesiastici qui capellas vel alia sacerdotalia beneficia , extra cathedrales & collegiatas ecclesias , extraque monaste-

nafteria, possident, eorum beneficiorum onera exhibere debent, & facere iisdem satis, prout fundatio præscribit; secus, missarum quas dicere, cæterorumque officiorum quæ obire debebunt, numerum ordinarius ipse iisdem imponet.

45. Pulsabuntur congruis horis æra campana, populi ad ecclesiam convocandi, excitandæque pietatis ergo. Clerici non sine ecclesiasticis indumentis, canonicarum horarum initio, se choro sistunt, ut communi voce ac religiose divinum officium recitent, quin rideant, garriant, aliumve librum, vel ipsum Breviarium, legant.

46. Omnis generis spectacula, cantilenæ rumoresque risui movendo in fervientes ab ecclesiis arcebuntur.

47. Arcebuntur itidem ab ecclesiis & cœmeteriis choreæ & convivia quæ depravationem & licentiam olent. Neque vero patientur parochi suos parochianos, etiam privatis in domibus, agere quasdam epulas dictas *defructus*, aut canere, *Memento, Domine, David*, sine *truffa*.

48. Pax & silentium servabuntur in ecclesia, dum divinum officium peragetur; ac tum quidem nec rumori, nec deambulationi, nec inutilibus, vel ad sæcularia negotia spectantibus sermonibus locus erit.

49. Parochianos monebunt parochi, ut festos & dominicos dies sanctificent, scilicet, ad precem incumbant, sermoni & divinis officiis interſint, & ab omni, per eos sane dies, servili opere, a venditionibus, ab emptionibus, a negotiatione, ab omnibus denique peccatis abſtineant.

50. Omnes ad unum parochiani, semel in anno, apud proprium parochum confessionem edent, ex ejusque manu communionem suscipient, nisi alibi confitendi & communicandi facultatem ab eo obtinuerint. Tenebit singulorum indicem, qui suum pascha peregerint, & episcopo ejusve mano vicario, intra dies octo, eos omnes denuntiabit, qui huic non fecerint officio satis.

51. Confessionales, ut vulgo nuncupantur, non admittentur, quin eos episcopi aut magni eorundem vicarii visitaverint. Jam vero *confessionales* de quibus hoc in canone sermo est, erant litteræ, schedulæ seu chartæ quædam quas quæ-

quæstiores populis, quibus prædicabant, distribuendas secum ferebant, quæque plures gratias seu privilegia continebant, ut confessarii pro cujusque arbitrato eligendi, &c.

52. Medici suos ægrotantes ad confessionem edendam adducent.

53. Matrimonii celebrationem semper bannorum proclamationes tres, dominicis aut festis diebus peragenda, itemque tridui post ultimam proclamationem intervallum præcedent. Non conjungentur in matrimonium alienæ dioceseos personæ, nisi ex proprii earum episcopi aut magni ejusdem vicarii, aut ordinarii judicis earundem domicilii testimonio constet in iis nullum impedimentum ad matrimonium existere. Matrimonia, extra legitimæ dispensationis casum, in parochialibus tantum ecclesiis & publice fient.

54. Parochi episcopo omnes suarum parœciarum adulteros & concubinos denuntiabunt.

55. Non ferent episcopi aliquo in monasterio unum tantummodo religiosum esse, aut religiosas suis e claustris egredi, vel in ea quempiam recipere, sine aliqua urgente causa & sine superioris venia.

56. Nemo instituetur Scholæ magister, quin prius episcopo, vel ejus magno vicario, vel denique ecclesiastico ad quem ejusdem institutio ex jure aut ex consuetudine pertinet, præsentatus fuerit, ut super fide, moribus & scientia examinetur.

57. Episcopi pro viribus adnitentur, ut hæreses, sortilegia, veneficia, auguria, omnium denique generum scandala & superstitiones extirpent. Parochianos suos monebunt pastores, ut carne, ovis & lactariis, per vetitos dies, abstineant, nec iis vescantur sine consilio medici, confessarii, aut saltem parochi cujus erit episcopum statim de re monere. Iisdem præterea quibus præsunt, edicent parochi, ne, potissimum ad mensam confidentes, de religionis negotiis disputent.

58. Ex generalium conciliorum statutis, episcopi non sinent quæstiores suis in sermonibus aliud proponere, quam
quod

quod in eorum bullis seu litteris indulgentiarum continetur.

59. Episcopi, vel generales eorundem vicarii, saltem semel quoque triennio, diocesin suam visitabunt, ut in ea corrigant quicquid correctione indiguerit.

60. Excommunicati denunciati adigentur, impositis pecuniariis mulctis aliisque poenis, ut se ab excommunicatione liberandos curent; & quicumque excommunicatus denunciatus extiterit, nullum publicum officium obire poterit.

61. Indulgentiores, ad dispensationes concedendas, ordinarii non erunt.

62. & 63. Ecclesiae parochus, in qua quispiam ut plurimum cum familia commoratur, decimas & primitias solvet.

64. Qui fidelium eleemosynas in Ecclesiis colligunt, eas in peculiarem codicem referent, & ad anni finem, eorundem rationem reddent.

65. Praesto erit unicuique parociae liber in quo ejus omnia mobilia & immobilia bona descripta erunt.

66. Subduntur Romanae Ecclesiae judicio omnia statuta haec, neque vero contenditur generalibus aut provincialibus conciliis usu receptis confirmatisque derogari, vel Christianissimi regis, Gallicanae Ecclesiae sanctorum decretorum auctoritatem laedi. *Lab. Tom. XV. Hard. Tom. X.*

Concilium Remense, an. 1564.

Cardinalis Lotharingicus, cum a Tridentino concilio reversus esset, habuit, Remis, Decembris mense, suae provinciae concilium hoc, in quo scilicet Tridentini concilii decreta recipienda curasset, & ad cleri reformationem incumberet. Episcopi Suesionensis, Silvanectensis, Catalaunensis ipsi per se, episcoporum vero Noviodunensis, Laudunensis; Ambianensis & Bononiensis (in Gallia) procuratores adfuere coetui. Appellati pariter ad concilium archiepiscopus Senonensis & episcopus Verodunensis, qui Remis eo tempore versabantur. Capitulorum deputati & abbates plures sua in eo suffragia contulerunt. Ibi lecta fi-
dei

dei professio per quam Tridentini cōcilii decreta approbantur, & undeviginti statuta & constitutiones quoad disciplinam editæ.

1. Parochi residebunt suis in parœciis, ei poenæ, fecus, obnoxii, ut iisdem priventur, post absentiae annos tres, ab episcopis qui eas, tamquam vacantes, idoneis viris conferent. Ut residentiae officio faciat parochus satis, eum sua in parœcia otiose commorari non sufficit; necesse præterea est, ut animum ad suum gregem cognoscendum intendat; ut pro eo missæ sacrificium offerat; ut eum verbi pane nutriat; ut ei sacramenta administret; ut eum suis exemplis ædificet, &, prout spirituales & corporales ejusdem rationes postulaverint, solatio afficiat.

2. Tridentini concilii doctrina suum parochi populum imbuent; ei, singulis saltem dominicis festisque diebus, ex epistola, evangelio aliove Sacrae Scripturae libro aliquid explicabunt, imprimis vero quidquid ad salutem necessarium est, eundem docebunt.

3. Ei pariter Sacramentorum quæ ab iis suscepturus est, vim & usum vernacula lingua exponent, eumque hortabuntur, ut digne ad eadem accedant.

4. Patrinus unus & matrina una, ut summum, aderunt qui super baptismi fontibus infantem levent; & hi quidem spiritalem affinitatem cum baptizato tantum baptizatique patre & matre contrahent. Personæ quæ baptizant, spiritalem cognationem non contrahent & ipsæ nisi cum baptizato ejusque patre & matre; qua de re monebunt eos parochi qui etiam eorum, baptizatique pueri patris & matris nomina, itemque administrati Baptismatis diem & annum in codice inscribent.

5. Nullum celebrabitur matrimonium ab Adventu ad Epiphaniæ diem usque, vel a cinerum die ad Paschatis diem & hunc ipsum. Hortabuntur parochi futuros sponsores, ut suo proprio presbytero confiteantur, & triduo saltem ante cōmunicent quam matrimonium ineant; monebuntque præterea, ut matrimonium sancte tractent, ejusque sanctitatem nec operibus nec sermonibus lædant.

6. Parochi bonorum omnis generis operum exemplum præbebunt.

7. Nominabuntur, quotannis, in synodo, sacerdotes sex idonei, sæculares aut regulares, ut eos examinent, qui ad aliquam curam præsentati aut nominati fuerint. Jurabunt super sanctis Evangeliiis examinatores suæ se commissioni fideliter, sine personarum acceptione, facturos satis, examinisque occasione, seu antea seu postea, nihil sumpturos. Non admittent nisi aptos congruosque viros, etiamsi vacantes curæ ad patronatum laicum spectarent.

8. Agent episcopi, quidquid in ipsis erit, ut non nisi per gradus & post longas probationes, ordines conferant.

9. Ad tonsuram nemo admittetur, quin confirmatus sit, quin suum catechismum probe calleat, quin legere & scribere sciat; & quin de ejus ad ecclesiasticum statum vocatione certo constet. Tonsurati non gaudebunt clericaturæ privilegio, nisi cum clericalem habitum deferent, eruntque, ex episcopi mandato, vel in aliqua ecclesia, cui, pro ut eorum erit, deserviant, vel in aliqua universitate, vel in aliquo seminario, ut se ad superiores ordines comparent.

10. Restituentur in cathedralibus, collegiatis & parochialibus ecclesiis minorum ordinum munia; & hæc quidem, si clerici defint, conjugati, modo bigami non sint, iidem tamen integræ vitæ homines obire poterunt.

11. Tribuentur minores ordines iis tantum, qui saltem latine scient, vitamque agent quæ exemplo sit. Jubebuntur interstitia servare, ut ab uno ad alium ordinem deferantur; nec evehentur ad sacros ordines nisi anno postquam minorum ordinum postremum susceperint, nisi Ecclesiæ necessitas vel utilitas postulet, ut tempus hoc præveniarur. Ad minores ordines aspirantes idoneum suorum parochorum suorumve scholæ magistrorum testimonium secum afferent.

12. Nullius prorsus ordinis gradus cuiquam tribuetur, quin statæ Ecclesiæ piove alicui loco, ubi obeat officium suum, addicatur; nullusque clericus alienigena ad missæ cele-

brationem , vel ad sacramentorum administrationem , sine commendatitiis Episcopi sui litteris , admittetur.

13. Non conferetur subdiaconatus nisi vicesimo secundo , diaconatus vicesimo tertio , & presbyteratus vicesimo quinto ætatis anno. Nemo subdiaconus fiet , nisi ex beneficio vel aliunde habeat ad victum satis.

14. Qui sacrum aliquem ordinem suscepturi sunt , mense ante ordinationem , Episcopis eorumve magnis vicariis se præsentabunt , ut parochi eorundem aspirantium nomina captumque ab iis consilium in ecclesia enuntient , eorumque natalia , ætatem & mores diligenter explorent.

15. Quicumque clerici ordinati fuerint , ad ecclesias se conferent , quibus addicti erunt , ut ibidem sui ordinis functiones obeant ; ibique ad magnam missam omnibus Apostolorum festis , præcipuisque cæteris solemnibus diebus communicabunt.

16. Declaramus haud licere seu nobis ipsis , seu officialibus nostris quidquam accipere ob ordines , ob tonsuram , ob dimissorias aut testimoniales litteras , ob sigillum , ob aliud ejusmodi. Secretarii nostri solummodo aurei scuti decimam partem (*decimam tantum unius aurei partem*) ob dimissorias seu testimoniales litteras recipere poterunt , quin ullum nobis inde seu directum seu indirectum emolumentum derivari possit:

* Aurei scuti alius aliis temporibus valor fuit ; at illud centum quatuordecim solidis fere constitit.

17. Omnes clerici suam vitæ rationem ita componere debent , ut nihil non in vestitu , gestu , incessu , sermonibus gravitatem , moderationem & religionem exhibeat ; evitent leviora ipsa peccata , quæ in eorum personis gravissima essent , suaque ad eos acta omnium observantiam & venerationem pertrahant. Renovamus hac de causa quidquid unquam Papa & concilia quoad clericorum vitam moresque mandarunt , itemque poenas quas in transgressores decreverunt , quin appellatio suspendere earum executionem possit , quæ morum correctionem spectant.

18. Suas visitationes præscripto tempore peragent archidiaconi, & mense post episcopis earum rationem reddent; his autem visitationibus id erit propositum, ut cleri populi que fides moresque explorentur, corrigantur quæ corrigenda, vel hæc ipsa ad episcopos deferantur; ut visitatores neminem non ad pacem & veritatem hortentur, omnibus exhibentes charitatis, modestiæ abdicatæque cupiditatis exemplum, caventes, ne cui onus aut scandalum afferant, viaticoque seu stipendio contenti sint, quod lex aut consuetudo præscripsit.

19. Archidiaconi decanique rurales monebunt sæpe clericos & potissimum parochos, ut cum pietate vivant, præci se dedant, suosque greges ad poenitentiam agendam & parochiales ecclesias reparandas hortentur, quas Deus fœdari & diripi passus est, ut cleri & populi peccata puniret. *Ibidem.*

• *Concilium Cameracense, an. 1565.*

Maximilianus de Bergues, archiepiscopus Cameracensis, habuit concilium hoc, mense Augusto an. 1565., una cum episcopis Tornacensi, Atrebatensi, Audemaropolitano, Namurcensi; in eoque plura statuit Tridentini concilii constitutionibus consentanea, cum fidei professionem super ejusdem concilii doctrina edidisset.

De Hæreticorum libris, suspectis prohibitisque.

1. Bibliopolis & typographis non licebit libros vendere aut aliunde ad se mittendos curare, quin perfecerint, ut ab iis ad quos id ex jure pertinet, eorum catalogus approbaretur; & magistratus rogabuntur, ut eos jubeant fidei professionem secundum Tridentini concilii doctrinam edere, sanctæque sedi obedientiam promittere.

2. Episcopi, parochi & concionatores, quoad poterunt, magiæ & divinationis libros omnes exterminabunt.

3. Expungetur e precum libris quidquid falsi & superstitioni iisdem inesse poterit.

*De theologicis Lectionibus in Capitulis
& Monasteriis.*

1. Servabitur Tridentini concilii in sessione quinta decretum , quod attinet ad theologiæ lectiones in capitulis & monasteriis.

2. Instituentur in iis ergo theologiæ professores , qui ita docebunt , suis ut auditoribus prudentiam & scientiam inspirent.

3. & 4. Episcopi , capitula & monasteria perficient , ut quam plurimi ad hos professores confluant ; eorumque lectionibus statos dies & horam præscribent.

De Scholis.

1. Operam dabunt episcopi , ut christianas scholas , ad pueros religionis elementis imbuendos , restituant aut fervent.

2. Dominicis festisque diebus singulis , parochi , capellani , clerici aut scholæ magistri , in puerorum gratiam , catechismum edent ; puerique & puellæ , quoad fieri poterit , in scholis , invicem se jungentur.

3. Scholæ magistri non nisi ab episcopo approbatos libros suis discipulis legent.

4. Horas aliquo , quicumque fuerit , errore infectas nemo servabit ; eæque tantum venales exponi poterunt , quæ ab episcopo ejusque delegatis approbatæ fuerint.

5. Sui singulis parœciis scholæ magistri ad juventutis institutionem aderunt. De puerorum progressu ; quoque mense , parochi inquirent ; suamque omnem sollicitudinem conferent , ut iis Domini timor & amor , ab ipsis incunabulis , inspiretur.

6. Rurales decani , sexto quoque mense , aut quoque saltem anno , has minores scholas visitabunt , & , quam quisque scholæ magister in juventute instituenda rationem fervet , ordinario significabunt.

De Seminariis.

1. 2. & 3. Cum seminariorum institutio maxime , si quid aliud , adjumento sit , suus ut vetus splendor Eccle-

fiae & Sacerdotio reddatur, fiet, quamprimum poterit, ad hanc institutionem super beneficiis omnibus contributio.

4. Pueris, qui in seminariis collocandi sunt, erit duodecim saltem annorum aetas; iidem prima litterarum elementa scient; &, postquam annos quatuor, pluresve aut pauciores, prout episcopo visum fuerit, ibidem trans-egerint, ad superiores scholas mittentur.

5. 6. & 7. Instituetur duplicis generis fundus; unus qui alantur, in seminario, pauperum filii; alter quo facilior in illud ingressus iis reddatur, qui nec divites nec pauperes sunt. Jurabunt patres aut tutores eam sibi mentem esse, ut iidem pueri ecclesiasticum statum amplectantur, in eo-que perseverent.

De Doctrina & Prædicatione Verbi Dei.

1. Omnibus dominicis omnibusque solemnibus festis diebus parochi prædicabunt.

2. Suos parochianos super apostolicis traditionibus itemque super sanctarum caeremoniarum vi & institutione edocebunt.

3. Charitatis multum, agitandis controversiæ quæstionibus, exhibebunt, & satis habebunt id explicare, quod credi oportet, quin hæreticos injuriis afficiant. Si ad ejusmodi res pertractandas scientia non satis pollent, eo se redigent, suos ut auditores ad Domini timorem, ad omnium religionis officiorum usum, & ad omnium vitiorum fugam hortentur.

4. Neminem sine ordinarii venia suis in ecclesiis prædicare sinent, & ab omni dogmate non solum hæretico, sed etiam superstitioso aut fabuloso abstinebunt.

5. Non habebunt parochi libros, qui religionem aut mores corrumpere possint, sed bonos tantum, quique a catholicis universitatibus approbati sint; omnino, sub juris in hujus decreti transgressores poenis.

6. Parochi, qui concionari non possunt, per alios concionatores approbatos se supplendos curabunt.

De divino Cultu , Cæremoniis & Officio.

1. Concilium servari jubet quidquid super sancta Eucharistia Tridentinum decrevit; omnesque sacerdotes hortatur, ut sanctum missæ sacrificium cum attentione & pura conscientia celebrent.

2. Ecclesiarum rectores episcopo ejusve magno vicario aut officiali omnes presbyteros denuntiabunt, qui accedent missam dicturi, postridie ejus diei qua notorium, quodcunque fuerit, ut ebrietatis, &c. crimen patnaverint.

3. Quia missæ partes quædam, ut Epistola, Evangelium, Symbolum, institutioni fidelium, aliæ laudi, aliæ precii addictæ sunt; priores quidem ita legentur aut canentur, ut, qui adsunt, verba singula audire possint; adeoque ad Symbolum silebunt organa, nullusque musicæ locus erit, nisi id tam simplicem in modum fiat, ut impedimento non sit, quominus ejusdem Symboli vocabula omnia percipiantur, quin ea repeti necesse sit. Missæ partes, ut *Gloria in excelsis*, hymnique aut prosæ, quæ ad laudem pertinent, graves aptosque ad pia sensa excitanda modos musicos adjunctos habere poterunt. Id vero quod ad precem refertur, ita legetur aut canetur, ut supplicationem potius quam lætitiâ referat.

4. Sedulo cavebitur, ne quid in organorum usu lascivi sit; eaque adhiberi licebit ad Profam, ad Offertorium, ad *Sanctus* & ad *Agnus* Missæ.

5. Episcopus ipse per se vel per alios expendet prosas, quæ Ecclesiæ usui esse debebunt.

6. Cæremoniæ quas ab Apostolis vel a Catholicæ Ecclesiæ traditione accepimus, cum sanctæ piæque sint, religiose servabuntur. Exquirent Episcopi, an quæ pluribus Ecclesiis peculiâres sint, quidquam habeant, quod haud analogiæ fidei pietatisque christianæ respondeat; nec novæ inducentur sine episcoporum approbatione, qui in id incumbunt, ut omnes superstitiones de medio tollant, quæcunque in ecclesias irreperint, *cæremoniarum* nomine, cujusmodi est præscriptio statû cereorum numeri, &c.

7. Canonici & capellani in choro concinent seu psallent; nec suo se officio perfunctos putabunt, si minus huic functioni fecerint satis, nisi eos forte valetudinis vitium aut alia legitima causa impedierit. Hebdomadarii quoque munus singuli per vices obibunt.

8. Operam dabunt episcopi, ut, quidquid incerti falsique Sanctorum actis, vulgo legendis, quæ in Ecclesia lætitantur, inesse potest, expungant; ea distincte legentur, nec celerius nempe nec lentius.

9. Episcopi, duobus canonicis duobusve monachis opem ferentibus, alienas omnes additasque preces a divino officio amovebunt, ut illud obiri possit religiosius, satisque temporis ad studium suppetat. Manuales distributiones matutinis, solemni missæ, vespers & anniversariis pro defunctis addictæ erunt. Has percepturi non finentur loqui aut per ecclesiam deambulare divini officii tempore; qui vero id egerint, diei quo deambulaverint, aut horæ officii qua locuti fuerint, distributionibus privabuntur.

10. Edi poterunt ad egressum ex ecclesia, at nunquam in ecclesia ipsa, proclamationes aut clamores, quæ temporalia & profana negotia spectant.

11. Episcopi alique superiores impediunt, ne ecclesiastici, festis quibusdam diebus, in ecclesiis quædam agant; quibus ethnicæ superstitionis plus quam christianæ modestiæ inest. Docebunt populos, ut eos sanctos dies per religiosam pietatem honore prosequantur; perpendentque, an eorum aliquos expungi quam pati eosdem depravatione ac licentia profanari satius fuerit. Perficient etiam, ut, ad festa & jejunia quod attinet, peculiare ecclesiæ, patronorum festis expunctis, se, quoad fieri poterit, ad metropolis usum redigant.

12. Supplicationes aut processiones publicæ populo annuntiabuntur, eisque explicabuntur earundem causæ, ut uberius fructus ex iis percipiatur. Habebitur concio diceturque missa in stationis loco; Litanie canentur non ad regulas exacto & harmonico, sed gravi vocis sono, qui humilem & supplicem ecclesiæ dispositionem indicet.

13. Archiepiscopo vel episcopo, pontificali ratione in sua cathedrali ecclesia celebranti semper aderunt archidiaconi duo, vel alii duo dignitarii, vel duo denique seniores canonici.

14. Abolebitur abusus eos cum strepitu expellendi, qui sero ad chorum veniunt; satisque habebitur distributione ei horæ addicta eosdem privari.

15. Canetur missa, hora nona per hiemem, & octava per æstatem, ruralibus in parœciis.

16. Qui æra campana argute & numerose pulsan, perficient, ut ea nunquam lascivos & inhonestos modos, sed cantica solum aut hymnos resonent. Cantores ad divinum officium erunt presbyteri aut in sacris ordinibus constituti, aut saltem lectores & cœlibatarii, quoad fieri poterit, & integris iidem moribus. Collegialium ecclesiarum decani servanda curabunt capituli statuta; illudque non cogent, quantum licuerit, officii tempore.

De ecclesiasticis Ministris.

1. In ordinatione, servabunt episcopi ordinem in Romano Pontificali præscriptum.

2. Quicumque ordinandi fuerint, pridie quam ordinatio peragatur, aut etiam prius, episcopo se præsentabunt, ut episcopus ipse aliusve in id ab eo designatus iis breviter explicet catechismi præcipua capita, quæ ad sacerdotale ministerium referuntur. Hora octava matutina, fiet exercitatio hæc.

3. Duabus vero post meridiem horis, examen ordinibus congruum quos petunt, iidem subibunt, testimonium de vita & moribus, secum ferentes, quod ab eorum rurali decano vel parrocho firmatum fuerit.

4. Sedulo, eorum tituli, qui subdiaconatum postulant, expenduntur; iidemque jurare jubebuntur nunquam fore, ut eos alienent, nisi aliunde reddituum satis ad victum habeant.

5. Metropolitanus non conferet, sine causæ cognitione, clerico beneficium quod eidem ab ordinario negatum fuerit; quod si justa est recusationis causa, illud inexorabiliter & ipse negabit.

6. Capitula & abbates quorum ecclesiis curata beneficia unita sunt, ad ea parochos non nominabunt, quin episcopo præsentati fuerint, ejusque approbationem acceperint; eosque sine ejusdem episcopi consensu revocare non poterant.

7. Parochi non poterunt, nisi presbyteros ab episcopo rite approbatos sibi vicarios sumere.

8. Regulares ne presbyterorum quidem confessiones absque episcopi approbatione excipere poterunt.

9. Qui ecclesiarum fabricis præsent, ad sacrum faciendum obeundasque fundationes, presbyteros eos tantum recipient qui, ut oportet, ab episcopo approbati, & huic officio a parcho addicti fuerint.

10. Qui præpositi sunt ecclesiarum custodiæ, sordida, cujusmodi sunt custodis nemorum & villici, munera sibi non sument. Idem ornamenta, & mobilia suæ custodiæ concredita diligenter servabunt & reverenter tractabunt.

De vita & Honestate Clericorum.

1. Evitabunt omnes clerici vinolentiam, & a prava ad bibendum mutuo provocandi consuetudine abstinebunt, ea, secus, indicta poena, ut ab officio, aut beneficio suspendantur.

2. Cavebunt etiam a gulæ vitiis, itemque a mensæ apparatu ac mollitie, simplici & frugali victu contenti.

3. Feminarum frequentatio nullo modo sacerdoti congruit cui præcipuo ornamento castitas esse debet; itaque sanctum concilium vetat, ne quis clericus in sacris ordinibus constitutus alienam & suspectam ullam feminam domi suæ habeat aut frequentet; gravis ex ordinarii arbitrato punitionis statuta poena.

4. Eadem in clericos poena, qui, cum modestas suoque statui congruas vestes ferre debeant, ausi fuerint, eas ferre quæ militi magis aut laico quam clerico congruerent.

5. Episcopis cæterisque omnibus ecclesiasticis non alii domestici erunt, quam qui probis in omni vita ad ædificationem exemplumque moribus sint.

6. Cleri-

6. Clerici non nisi per iter ad cauponas se conferent.

7. Presbyteri qui primo sacrum facient, sedulo dabunt operam, ut, quicquid ad ebrietatem & insana gaudia vergeret, ut choreas & ejusmodi alia a prandio arceant, quod hac occasione instruent.

De Episcoporum Examine.

Cum primum cathedralis ecclesia vacaverit, edentur publicæ preces, ut probe vocatus pastor a Deo petatur; & cum ejus electio, postulatio aut nominatio peractæ fuerint, apponentur vacantis ecclesiæ foribus schedulæ, ut palam fiat liberum cuique esse impedimenta quæ electi, postulati aut nominati viri confirmationi obstaculo esse possent, apud metropolitanum vel apud provinciæ seniores episcopum denuntiare. Metropolitanus aut senior episcopus, quod in ipso erit, consuetas inquisitiones super propositi præsulis natalibus, ætate, moribus, scientia, omnibus denique qualitatibus peraget, nihilque non subscriptione firmatum ob-signatumque ad Papam mittet.

De Parochorum Examine.

Super hoc negotio servabitur sessionis vicesimæ tertie decimum octavum Tridentini concilii caput.

De Episcoporum Residentia.

1. 2. & 3. Servabitur Tridentini concilii decretum quod vetat, ne ultra menses tres a suis diocesis absint episcopi, sine legitimis causis quas suis metropolitanis declarare debebunt. Cavebunt iidem episcopi, ne per Adventum & Quadragesimam aut solemnibus diebus recedant.

De Residentia & Officio Parochorum.

1. 2. & 3. Tridentini quoque concilii super pastorum residentia decretum parochi servabunt; quique illud servare noluerint, suas parochias intra quindecim a Purificationis festo dies resignare debebunt; secus, earum collatio ad eos devolvetur, quibus est conferendi jus, monitis patronis suo ut jure præsentationis utantur. Parochi, quoad poterunt,

runt, ipsi per se prædicabunt, celebrabunt & Sacramenta administrabunt. Sanctum viaticum ad infirmos deferent non sine stola, superpelliceo, cereis accensis & tintinnabulo, ut populus de suo erga sanctum Sacramentum ergaque ægrotantem officio admoneatur.

De Visitatione.

1. Episcopi & quicunque visitationis jure gaudent, facient gravi huic officio satis ipsi per se, & Tridentini concilii super hac materia decretum quoad omnia servabunt.

2. & 3. Suas visitationes inchoabunt ab inquisitione de capitulorum aut monasteriorum quæ visitabunt, fide, vita, moribus; deinde vero de regulæ & statutorum executione, quin habitum & tonsuram obliviscantur.

4. Explorabunt imprimis qua ratione pastores, seu in prædicatione, seu in Sacramentorum administratione, seu in venerabilis Sacramenti, sanctorum oleorum & baptisteriorum custodia, suo ministerio fungantur; quin ecclesiarum mobilia & immobilia bona, itemque fundationes & quibus eædem ex fundatorum mente subsunt, eleemosynas negligant.

5. Publica errata publice & clam occulta corrigent.

De Potestate & Jurisdictione ecclesiastica.

1. Dubitari non potest, quin existat ecclesiasticum forum duplex, *clavium* nomine a Christo Domino designatum; unum Sacramenti poenitentiae, quod proprie conscientiam spectat, & in quo reus non nisi e sua ipsius confessione ligatur aut solvitur; alterum jurisdictionis externæque politiae, in quo reus convincitur per testes, judicatur, damnatur puniturque, ut impediatur, ne ipse se perdat in omne tempus, & ut in æternæ beatitudinis viam revocetur.

2. Cum ergo Christus Dominus, hoc sane consilio, excommunicationis gladium, tamquam ecclesiasticæ disciplinæ nervum Ecclesiae suæ concediderit; non minus divino juri quam sanctis canonibus repugnat laicos judices id sibi sumere, ut ecclesiasticos judices vetent eos declarare qui in excommunicationem a jure latam inciderunt, aut quempiam
commu-

communione privare, aut cuiuspiam mandare, ut excommunicationem tollat.

3. In omnes Ecclesiae iudices interdictio, ne leviter excommunicationis gladium adhibeant.

4. 5. & 6. Ut impensis occurratur quas longiora acta secum trahant, perficiet Ecclesiae iudex, ut accusatus se ipse sistat, superque suis propriis factis respondeat, absque ullius procuratoris subsidio. Si suam ipse culpam fatetur, ejusve per testes convictus est, illico ad reparationem damnabitur; si testes respuit, brevis prorogatio, pro negotii ratione, ei concedetur; si post monita tria comparere renuerit, damnabitur tamquam reus.

7. & 8. Notariorum officium in ecclesiasticis causis ipsis clerici non obibunt, nisi forte in accurati examinis consecutionem, a locorum ordinariis ad id officii recepti & approbati fuerint. Una erit eademque per totam provinciam iudicia exercendi forma.

9. Designabunt episcopi idoneos viros quibus ecclesiasticae causae *in partibus* delegabuntur.

10, & 11. Tridentini concilii omnia super doctrina & moribus decreta servabuntur; & episcopis id erit curae, ut ea suis in synodis enuntiari jubeant.

De Matrimonio.

1. Custodientur Tridentini concilii decreta quoad matrimonium quod sancta est a Deo instituta res, quodque sancto tractari debet.

2. Pastores suis parochianis identidem repetent, ab iis in matrimonio tria spectari oportere; fidelitatem, filios & Sacramentum; fidelitatem quae matrimonii jus inviolatum reddere debet; filios qui, prout christianum hominem decet, educari debent; Sacramentum quod sponso docet, ut, e Christi Domini Ecclesiaeque exemplo, insolubiliter uniti consistant.

3. & 4. Adolescentes matrimonio aptos monebunt, ut super hoc gravi capite parentes consulant, eorumque sententiae obsequantur & acquiescant; monebunt etiam parentes
tes

tes ipsos, ne filios hoc illudve matrimonium inire cogant.

5. Non negligent parochi matrimoniales enuntiationes edere; quique matrimonium inituri sunt, jurabunt se nihil agnoscere quod eos, quominus illud ineant, impedire possit.

6. & 7. Sponsalia & matrimonia fient in ecclesia.

8. Ut antevertatur errorum impudentia, qui plures feminas aliis in locis sibi conjuges sumunt, Tridentini concilii in hanc rem decretum servabitur.

9. Qui matrimonii falsum impedimentum protulerint, & qui verum cum causæ cognitione tacuerint, excommunicatione plectentur.

10. Super dubiis impedimentis ordinarium parochus consulat.

11. 12. & 13. Super affinitatis & consanguinitatis impedimentis servabuntur Tridentini concilii decreta.

De Decimis, Oblationibus & Portionibus congruis.

1. Tridentini concilii dispositiones quoad decimas servabuntur.

2. Oblationes quæ ecclesiæ tribui consueverunt, recipient parochi, non autem laici, patroni nomine. Parochi tamen ipsi patronis partem quæ ex hujusmodi oblationibus ad eos pertinet fideliter dabunt.

3. 4. 5. & 6. Perficient episcopi, ut proventuum satis ad victum parochis suppetat, seu beneficia iis unientes, seu eorundem parochianis mandantes, ut in id pro suis quisque facultatibus conferant. In duarum ecclesiarum unionis casu, unus tantum utrique ecclesiæ parochus erit.

7. Episcopi & magistratus moderabuntur parochorum jura, ut ea scilicet vel imminuant, vel augeant, vel cujusmodi sunt, relinquunt.

8. & 9. Qui decimas percipiunt, ecclesiarum chororum reparare & reficere debebunt, quibus in locis id moris obtinet; eidemque obligationi suberunt parochiani; ubi pariter usus id oneris iisdem imponit.

10. Monasteria concilium hortatur, ut ne, in parochiarum præjudicium, privilegiis utantur, quæ decimis eadem eximunt.

De Purgatorio.

1. & 2. Sanctum concilium id credit & doceri jubet, quod Ecclesia semper credidit, quodque Tridentina synodus definivit, ad Purgatorium quod attinet; videlicet, existere statum locum purgandis animabus addictum quæ ex hoc terrarum in gratiæ quidem statu egrediuntur, at quibus adhuc peccata quoad pœnam expianda remanent; hasque animas per fidelium preces & eleemosynas & peculiariter per sanctum missæ sacrificium solatio affici. Docebunt pastores populos, ut sancte ac sine superstitionum mixtione, sanctas has piæque exercitationes peragant.

De Virorum & Feminarum Monasteriis.

Hæc priorum octo hujus tituli capitum summa est.

Qui quæque regunt monasteria, regulam cujus professionem edidere, servabunt & servandam curabunt. Divino officio assidue intererunt, efficientque, ut omnes eorum inferiores commedant in triclinio, ubi semper aderit sancta lectio, atque ubi jejunia quæ præscribit regula, servabuntur. Ipsi cum suis inferioribus in triclinio vivescentur, cum eos occupationum multitudo aut magnus hospitem numerus qui ab iis excipiendi venient, non impediet; quamque maximam poterunt, attentionem afferent, ut a mensa, quicquid ultra modum est, arceant, eamque omnino ad frugalitatem & sobrietatem componant. Religiosorum superiores non minus animum referent, ut, omnem cum feminis familiaritatis occasionem adimentes, emissi castitatis voti custodiam iisdem faciliorem reddant.

9. 10. & 11. Religiosi & religiosæ suum paupertatis votum accurate servabunt; ita scilicet, ut proprietatis titulo nihil habeant, & quicquid iis pecuniæ ex labore, ex industria, ex amicorum liberalitate, vel quavis alia ratione provenire potuerit, in superiorum manus remittant; superiores vero dent operam, ut quicquid necessarium est, huma-

humaniter iis comiterque, non e pecunia; sed in natura suppedient. Hi superiores ipsi de medio funditus abusum tollent, qui in monasteriis quibusdam grassatur, ut jura seu emolumenta quædam officiariis concedantur.

12. Religiosi aut religiosæ ob ingressum in religionem nihil exigent; eos siquidem Tridentinum concilium vetat majorem virorum aut feminarum numerum in monasteria recipere, quam eadem sustentare vel e propriis redditibus, vel e consuetis eleemosynis possint. A splendidis etiam, sumpti habitus & professionis die, parandis conviviiis abstinebunt.

13. & 14. Religiosæ pensionarias quas educunt, ad pietatem, catholicitatem & modestiam christianam formabunt. Novitiis porro, in virorum & puellarum monasteriis, regulæ & constitutiones quas amplecti volunt, explicabuntur, ne se temere obstringant, & quin obligationes agnoscant, quibus se subdere in animo habent.

15. Extra monasterium religiosi non cubabunt, nisi cum superior iis veniam dederit, ut morbi aut negotiorum causa, vel ad consanguineos aut amicos invisendos egredierentur.

16. & 17. Concilium abbates & abbatissas æque ac cæteros omnes regulares monitos vult eos bonorum ad monasteria spectantium non dominos, sed solum dispensatores & administratores esse; iis uti non posse, nisi ex Ecclesiæ & fundatorum mente; & summopere arguendos esse, cum ad consanguineos aut amicos locupletandos, ad supervacaneum apparatus sibi comparandum, sibi que construendas sumptuosas ædes iisdem utuntur. Eos etiam concilium monet, ut omnes abusus, regulæ quam profitentur, contrarios evellant.

De Sanctis.

1. Sanctorum cum Christo regnantium venerationem, cultum & invocationem Ecclesia semper approbavit; nec dubitari potest, quin iidem, quandoquidem amore nos prosequuntur, vota & preces ad nostram salutem edant.

2. 3. 4. & 5. Docebitur tamen populus de discrimine quod inter cultum qui Deo, eumque qui Sanctis redditur, intercedit. Deum honoramus tamquam auctorem & conservatorem bonorum omnium, tamquam solum supremum iudicem cui debemus vitæ nostræ rationem reddere, qui solus nos perdere aut servare potest, & cui soli offerri potest cordis, labiorum, divinæque eucharistiæ sacrificium. Sanctos vero solummodo tamquam nostros apud Deum advocatos & intercessores honoramus.

6. Monebitur idem populus, tametsi Sanctorum preces ad corporis & animi, temporis & æternitatis bona obtinenda utiles apprime sint, execrandam nihilominus superstitionem esse credere fore, ut non sine pœnitentia, nec sine Sacramentis moriatur quicunque peculiari alicui Sancto honorem exhibet, & purgatorii certæ quædam animæ per certum quemdam missarum aut precum numerum liberentur.

De Imaginibus.

1. 2. 3. 4. & 5. Septimum generale concilium a Tridentino confirmatum decrevit, ut Christi Domini & Sanctorum imagines in ecclesiis existerent. Cultus qui iisdem præstatur, cum ad archetypa referatur, quæ per eas repræsentantur, nec absurdus nec impius videri debet. Earum nulla, sine episcopi consensu, in ecclesiis ponetur, ex iisque tollentur quæcunque aliquid indecens exhiberent. Orantis intentio ad significatam rem ferri, non autem in materia externove signo quod non audit, non videt, omnique penitus sensu caret, immorari debet. Populorum venerationi imagines exponuntur, ad eosdem monendos, ut Sanctorum qui per eas exhibentur, subsidium implorent, eorumdemque res gestas imitentur. Non habebuntur vera miracula, nisi quæ talia per episcopi ministerium Ecclesia declaraverit.

De Reliquiis.

Revereri debemus Sanctorum reliquias, qui nempe fuerunt viva corporis Christi membra, sanctique Spiritus templa. Populorum venerationi, sine ordinarii approbatione, novæ

aut ignotæ non exponentur; ad eas honorandas, cæremoniæ tantum Ecclesiæ menti & religionis rationi consentaneæ adhibebuntur; eædemque, processions in modum, non nisi decenter congruoque tempore deferentur.

De Indulgentiis.

Quoniam indulgentiæ inconsiderate concessæ eædemque supervacaneæ in contemptum adducunt Ecclesiæ claves, eodemque tempore pœnitentialem satisfactionem enervant; sanctum concilium vetat ullam proponi quam non ordinarius expenderit & approbaverit. Mandat etiam parochis, suos ut parochianos impedian, ne quam iis libellis omnibus fidem addant, qui exundantes indulgentias ob leves, vanas & superstitiosas causas promittunt, cum certum sit eas non nisi ob pias congruasque causas concedi debere. *Ibid.*

I. Concilium Mediolanense sub S. Carolo

Borromæo, ann. 1565.

S. Carolus Borromæus, cardinalis sanctæ Praxedis, & archiepiscopus Mediolanensis, habuit Septembri mense concilium hoc. Adfuere cœtui episcopi undecim, & quinque miserunt procuratores suos. S. Cardinalis concilium aperuit per sermonem in quo provincialium conciliorum necessitatem ostendit. In eo primum omnium recepta Tridentini concilii decreta & alia edita quæ in partes tres dividuntur. In prima continentur ea quæ fidem, quibusque hæc ipsa servetur, adjumenta spectant; in secunda, quæ Sacramentorum administrationem afficiunt; & in tertia quæ ad hospitalia, & monasteria pertinent.

P A R S P R I M A.

De Fide Catholica.

Enuntiandam curabunt episcopi Pii IV. Constitutionem quæ mandat, ut fidei professionem edere jubeantur quicunque aspirant ad parœcias, ad canonicatus, ad universitatum gradus, ad officium docendi litteras, grammaticen ipsam & libera-

liberales artes , cum id etiam gratis fieret. Idem super moribus examinabuntur.

De iis qui sacra Scriptura abutuntur.

Eos. episcopi severe punient, qui adhibent sacrae Scripturae verba, ut risum moveant, ut assententur, ut insultent, aut eadem ad impietatem, ad superstitionem, aliumve, quicumque tandem fuerit, profanum usum detorquent.

De Scholæ Magistris.

Erunt hi scientia, itemque morum puritate commendandi; nec nisi libros quos legi licet, suis discipulis legent, quique ejusmodi sunt, ut eorum mentem animumque ad religionis effata formare possint.

De Catechismo quem peragere Parochus debet.

Vocabunt parochi ad ecclesiam pueros ad æris campani sonum, dominicis festisque diebus singulis, ut eos catechismum doceant; eosdem monebunt, ut Deo & parentibus pareant.

De Theologici Præbenda.

Perficient episcopi, ut executioni mandetur caput primum decreti sessionis quintæ Tridentini concilii, super theologi præbenda.

De Prædicatione verbi Dei.

Cum divini verbi prædicationis præcipuum episcoporum qui apostolis successerunt, officium sit, eos proinde pro viribus in id incumbere oportet, idoneisque viris qui eorum vices agant, id muneris demandare, cum ipsi legitimis impedimentis id per se præstare prohibentur. In omnibus ecclesiis quæ animarum curam adjunctam habent, diebus dominicis, solemnibus festis, Adventus & Quadragesimæ tempore, habebitur sermo. Concionatores non eo animum referent, ut doctrinam & eloquentiam ostentent; sed studium potius & operam in eo ponent, ut Evangelium, Symbolum, dominicam Orationem, angelicam Salutationem, Dei Præcepta,

Sacramenta & Ecclesiae caeremonias, perspicuum in modum, explicent. Pari sollicitudine & charitate, in vitia ad quae proniores populi sunt, & in pravas consuetudines invehentur, at quin quempiam nominent aut designent. In ullum vitae genus in Ecclesia receptum, in episcopos, in magistratus stilum non acuent. Populos adigent, ut, quin obstreperant & mussitent, suis superioribus, tum quoque cum morosi & molesti sunt, obsequantur; proque omnibus hominibus, peculiariter vero pro principibus preces fundant.

Ad peccatorum dolorem, ad virtutem, ad pietatem populos excitabunt, eos edocentes, quae cujusque status propria, quae parentum, quae filiorum, quae conjugum, quae dominorum, quae famulorum, quae laicorum, quae magistratum, quae privatae cujusque personae, &c. officia sint, Eos docebunt Dei & Ecclesiae jussa facere, significantes praeterea, quae sit eadem faciendi ratio; praeterea servare, & consilia amplecti, adnitique, ut in perfectione non intermissos progressus edant.

Eisdem docebunt, quemadmodum animi & corporis bonis, prosperitate & adversitate, tamquam adjumentis ad caelestem beatitatem acquirendam, utendum sit. At sedulo in primis cavebunt, ne, quod sermonibus statuunt, sua ipsorum agendi ratione destruant.

Indulgentias non indicent, nullumque pauperem populo commendabunt, sine episcopi per scriptum venia. Eleemosynae non colligentur in ecclesia sermonis tempore, qui notu nunquam habebitur. In ecclesia, dum praedicabitur, nec missa, nec officium erit; & episcopi qui praedicare ipsi non poterunt, praedicationi, quoad fieri per eos poterit, saltem aderunt. Cathedralis ecclesiae canonici caeterique urbis ecclesiastici sermonibus assidui & ipsi intererunt, ut populum suo ipsorum exemplo ad eosdem pertrahant. Perficient episcopi, ut invicem sejuncta viris & mulieribus, dum sermonem audiunt, loca sint.

*De iis quæ servanda in sanctarum Imaginum
sculptura aut pictura.*

Cum sancta Tridentina synodus novas imagines ullo in loco, etiam exempto, sine episcoporum venia, collocari præcepit, hisque ipsis commendaverit, ut nullam quæ falsa, profana, indecens esset, paterentur; eorum proinde sententias omnes prohibere quæ aliquid exhiberent, quod cum sacrarum Litterarum, Traditionis & Ecclesiasticæ Historiæ fidei pugnaret. Accitis ad se omnibus suarum diocesis pictoribus & sculptoribus sua super hoc capite iussa iniecit; & transgressores una cum iis punient, qui eorum operam adhibuerint. Episcopi parochi significabunt, quid in imaginibus quæ in eorum parochiis extiterint, sculptatam aliquam pati poterit.

De sanctis Representationibus.

Quia hominum nequitias in causa est, ut ne passio Domini nostri Jesu Christi, & Martyrum certamina cæterorumque sanctorum acta, quin plurimum irrisioni contemptuique exponantur; deinceps ab ejusmodi representationibus abstinerebitur.

De sanctarum Reliquiarum Veneratione.

Sanctorum reliquiarum decoris in locis aptisque vasis relicte custodientur. Ostendentur populo non sine cereis acclamantibus, quin ex iis vasis extrahantur, & quin quicquam inde exigatur.

De magicis Artibus, Sortilegiis, & Divinationibus.

Magos, veneficos seu sortilegos, divinos episcopi sequestrant, & a fidelium societate repellent. In eos quoque omnes animadvertent, qui eosdem consulunt, iisve se offerunt, patrocinantur, fidem addunt, aut qui temerè, dies, & momenta, quadrupedum vocem, avium clamorem aut volatum observant, ut iter aut negotium aliud aggrediantur.

De Blasphemia.

Clericus qui publice blasphemias evomit, prima quidem eorum suorum omnium beneficiorum fructibus ad annum

privabitur; ſi reciderit altera vice, beneficio privabitur, ſi unum tantum habet; quod ſi plura, eo privabitur quo po-
tiſſimum ordinarius privandum cenſuerit; ſi tertio lapſus fuerit in idem crimen, ſuas omnes dignitates ſuaque omnia beneficia amittet, aliisque deinceps poſſidendis inhabilis erit. Laicus blaſphemus, prima & altera vice, ad pecuniariam mulctam, ſi autem tertio labitur, ad publicam poenitentiam damnabitur.

De Feſtorum dierum obſervantia.

Cum feſti dies ad Dei Sanctorumque laudes celebrandas inſtituti fuerint, ſua omni adhibita cura perficere debent epiſcopi, ut iidem ſancte ſerventur. Impedient ergo, ne per eos dies ſerviliter laboretur, ne vendantur aut eman-
res quæ iis ipsis diebus ad victum vel ad ægrotantium ſo-
latium neceſſariæ non ſunt. Non aperientur officinæ ſeu omnino ſeu ex parte. Per eos dies in urbibus, ſuburbis aut vicis non celebrabuntur nundinæ, perſonatus incedet nemo, non committentur ex equo certamina, non edentur ſpectacula, choreæ non agentur. Docebitur populus oportere, ut ipſe eos ſanctos dies ita tranſigat, ut divinis officiis interſit, Dei verbum audiat, oret, ſibiſque Dei beneficia in mentem revocet.

P A R S II.

De Sacramentorum Adminiſtratione in univerſum.

Quoniam Sacramenta non ſolum ſine ſimonia, ſed etiam absque ulla prorsus avaritiæ ſuſpicionem tribui debent; quicunque horum adminiſtrationi addicti ſunt, cavebunt etiam atque etiam, ne quid ob hanc functionem exigant, atque adeo ne quid verbis vel ſignis, directe vel indirecte petant. Epiſcopi diligenter operam dabunt, ut in Sacramentorum adminiſtratione quæ in eorum cathedralibus eccleſiis peragetur, Romanæ Eccleſiæ ritus & cæremoniæ ſerventur. Idem præſtabunt inferiorum eccleſiarum rectores; ſemper-

que presbyteri superpelliceo & stola induti erunt, cum aliquod Sacramentum administrabunt, cuius etiam vim & usum ita explicabunt, ut adstantium captui se accommodent. Parochi suum sæpe populum hortabuntur, ut poenitentiae & Eucharistiae Sacramenta frequentent, potissimum vero in Natali Domini, in Pentecoste, aliisque solemnibus diebus ad eadem accedant. Invisent ægrotantes, quin acciti fuerint, ut eos ad suscipienda Sacramenta permoveant & comparent.

De Baptismi Administratione.

Nemo domi baptizabitur; verum qui addicti erunt nascentium infantium curæ, eos, ante nonam diem, ad ecclesiam deferendos curabunt, ut ibi baptismum suscipiant; & id quidem, sub excommunicationis poena. Eosdem tamen domi baptizari licebit, cum in periculo versabuntur, ea conditione, ut, elapso periculo, ad ecclesiam ferantur, quo super iis peragantur baptismatis cæremoniæ, quæ omisæ fuerunt. Iis deligentur patrini, qui iisdem super fide & moribus, parentum defectu, apposite ad salutem instituendis idonei sint. Abolebunt episcopi, per inflictas poenas, execrandam consuetudinem in eo positam, ut infantes baptizati ponantur super altari a compatribus redimendi. Compatres & commatres infantibus, dum baptizabuntur, eorumve parentibus nihil dabunt. Cathedralis ecclesiae clerus omnis chrismatis consecrationi aderit. Parochi laicos impediunt, ne illud tangant in baptismi cæremonia. Neque vero linteola servari patientur, quibus absterisa est sancti chrismatis unctio, ut tangenda dentur. Unicuique parœciæ sui baptismales fontes aderunt in quibus aqua benedicta baptismati addicta, totius anni spatio, accurate servabitur. Suus item erit singulis parochis codex in quo baptizatorum, eorumdemque patris & matris, patrini & matrinæ nomina & cognomina, nec non infantium nativitatis & baptismatis diem describent. In eodem de legitimis eorum natalibus mentionem facient; huiusque codicis exemplum, quotannis, episcopo tribuent. Monebunt puerperas, ut statim a puerperio se ad ecclesiam conferant, Deo gratias acturæ & benedictionem a parocho suscepturæ.

De Sacramenti Confirmationis administratione.

Confirmatio pueris tantum, qui septem annos nati fuerint, conferetur; & parochi in ecclesia diem annuntiabunt quo sacramentum hoc administrabitur; ejus vim explicabunt qui illud suscepturi sunt, & confirmatorum puerorum codicem perinde ac baptizatorum tenebunt.

De Eucharistiæ Sacramento.

Sexto post Paschatis octavam die, afferent ad episcopum, e scripto, parochi eorum nomina, qui suæ paschali obligationi satis non fecerint. Hos negligentes episcopus, per censuras aliasque penas, puniet, iis exceptis, qui paschalem communionem iustis de causis & de parochi sententia distulerint. Non recipientur ad sacram mensam, nisi post certas resipiscentiæ probationes, concubinariis, usurariis cæterisque publici peccatores, qui ad eam semel admissi reciderint. Tribuetur viris & feminis separatim communio magnis in ecclesiis, ubi id commode fieri poterit. Pueros suam primam communionem peracturos parochi, aliquot ante diebus, examinabunt edocebuntque. Erit ad altare majus, quoad fieri poterit, sanctæ eucharistiæ reservatio; & coram ea semper aderit ardens lampas. Extrema cum reverentia ad infirmos eucharistia deferetur. Hac de re populus per æris campani sonum monebitur; &, siquidem fieri potest, sancta eucharistia sub umbella, cum cereis accensis & tintinabulo deferetur. Aderunt semper in ciborio ad sanctum hunc usum designato hostiæ duæ, ne populus presbytero redeunte, vas vacuum adoret.

De Missæ Celebratione.

Operam dabit episcopus, ut omnes sacerdotes agnoscat, qui debent in ejus diœcesi sacrum facere, eosque adiget, suo ut officio faciant satis. Nullus sacerdos, seu sæcularis seu regularis ad missam in oratoriis seu capellis domesticis dicendam admittetur, nisi de scripto veniam, quæ sexto quoque mense renovabitur, ab episcopo acceperit. Non finet episcopus alterius diœcesis presbyteros missam dicere,
nisi

nisi cum testimoniales aut dimissorias proprii Episcopi litteras exhibuerint. Nulla dicetur ante auroram, vel post meridiem missa, nisi quibus in casibus per jus licet. Non sinent episcopi, nisi de causis gravibus, domesticas capellas erigi, easdemve usui ad missæ celebrationem esse. Domestica porro sacella non statuentur in iis ædium partibus, in quibus familia fere versatur, sed in loco, qui decens & a cubiculis aulisque esui inservientibus, & a vestibulo sejunctus fuerit. Non intra spatium adeo angustum construuntur, ut, qui missam audiunt, ad januam, vel ad fenestram, aut in vulgari cubiculo conscendere necesse habeant. Altaris ornamenta & vasa, corporalia quidem & purificatoria potissimum, nitida & apta erunt. Collectæ non nisi, ut summum, quinque in missa dici poterunt, præterquam in ecclesiis, in quibus contrarius mos obtineret. Eliminabunt episcopi convivias, ludos, choreas, omnesque generatim abusus; qui, cum primum a presbytero sacrum fit, irrepperunt. Presbyteri celebrantes absonum omnem capitis, oris & reliqui corporis motum vitabunt; missæ verba nec celerius nec segnius pronuntiabunt; ea legent in Missali, nec recitabunt cantentve memoriter. Missam non dicent operto capite. Quaque saltem hebdomada confessionem edent, preci vacabunt, eamque in Missali, antequam dicant, præparabunt. Non loquentur & neminem audient, quo tempore sacris ornamentis induti erunt, nec super altari pileum, seu birretum, seu galericulum, seu chirothecas, seu sudariolum, seu simile quidquam ponent. Non remorabuntur, cum altari adierint, ut quempiam præstolentur; neque vero missæ initium repetent. Parochialem missam, in cujusquam gratiam, parochi nec antevertent, nec different, sed hora dicent quæ populo commodior fuerit. Presbyteri celebrantes non negligent post missam gratiarum actionem edere; cereos non nisi post ultimum evangelium extinguere sinent, iisque adierit, quoad fieri poterit, ad altare serviens, superpelliceo longaue veste indutus clericus. Missam non ante inchoabit presbyter, quam accensi cerei & omnia ad altare in promptu sint. Vi-

duæ quæ ob viros recens defunctos in luctu sunt, non ultra mensem ab audienda missa abstinebunt. Parochi suos identidem parochianos hortabuntur, ut suis in parœciis missam & sermonem audiant; & hi quidem aderunt induti vestibus quas publice ferre consueverunt, aperto capite, nec nisi post ultimum evangelium exhibunt; non ita prope accedent ad altare, ut propterea sacerdos turbari possit.

De Administratione Sacramenti Pœnitentiæ.

Servabuntur Innocentii Papæ III. Constitutiones, quæ fidelibus mandant, ut, saltem semel in anno, proprio parochio confiteantur; medicosque jubent suos ægrotantes monere, ut ejusmodi confessionem peragant, eam, secus, pœnam subituri, ut ab iis deferantur, nisi intra quatuor, ut serius, dies huic fecerint officio satis. Nullus presbyter non curatus confessiones audire poterit, quin ab episcopo, per scriptum, approbatus fuerit. Omnes quoque confessarii casus Papæ & episcopis reservatos, per scriptum, habebunt. Nullus feminæ confessionem ante solis ortum aut post ejusdem occasum, extra necessitatis casum, audient; neque vero nisi publice atque e confessionalis. Confessarii pœnitentibus ad confessionem edendam, cum necesse fuerit, suppetias ferent; nec iis absolutionem tribuent, quin restitutiones aut reparationes, quas debent, ediderint, cum semel obstrictam fidem fregerint. Confessionarii scient pœnitentiales canones, & quam hi peccato cuique præscribunt, pœnitentiam sedulo pœnitentibus ob oculos ponent, ut per indulgentiam, qua Ecclesia erga eos utitur, a peccato longius amoveantur.

De Jeuniis.

A carne, ab ovis, a lacte, a caseo & a butyro per totam quadragesimam abstinebitur. Jejunabitur Rogationum diebus tribus, ex Mediolanensis ecclesiæ veteri consuetudine. Qui jejunant, accurate cavebunt, ne aliis deliciis se dedant, dum a vetitis alimentis abstinent; immo vero se addicent omni bonorum operum generi, cujusmodi sunt precatio, eleemosyna, &c.

De Extremæ Unctionis Administratione.

Extremæ unctionis sacramentum ægroto p̄rochus administrabit, dum adhuc eidem liberi sensus erunt; eumque solabitur, adhortatus, ut suas omnes cogitationes ad beatitudinem referat, quam in cœlis exspectat, quin mortis metu se frangi sinat.

De Administratione Sacramenti Ordinis.

Inviolatè servabitur Tridentini concilii decretum, quod episcopum ejusque officarios vetat ob ordinationem quidquam accipere, etiamsi de re per puram putamque liberalitatem oblata ageretur. Cathedralis ecclesiæ archidiaconus librum habebit, in quo describet omnium nomina, quibus in diœcesi aliquis ordo est.

De Seminariis Clericorum.

Instituent episcopi seminaria, quibus addent beneficia simplicia & præstimonialia, videlicet, ejus generis beneficia quibus a prima institutione nullum impositum est obeundum onus, quæque solum fundata sunt, ut pauperibus studentibus iisve qui contra infideles aut hæreticos pugnant, suppeditent ad victum fatis.

De Collatione Beneficiorum.

In eos qui, quacunque demum ratione, beneficiis providendi jure gaudent, interdictio, ne quid a provisus accipiant, maxime licet gratuitum munus esset, quod iisdem tribuere vellent. Neque vero beneficium conferetur ea conditione, ut illud is cui confertur, alteri deinceps cedat, nec ita, ut collator e beneficii fructibus partem, quemcunque tandem pium usum prætexere possit, sibi reservet. Qui beneficium in hunc modum contulerit, in posterum eligendi, nominandi aut præsentandi jure privabitur; quique illud acceperit, nullo ad ipsum jure pollebit, & ad fructuum, si quos perceperit, restitutionem tenebitur. Episcopi, bis in anno, in præcipuis suarum diœceseon pagis, Pii IV. contra simoniacos Bullam enuntiandam curabunt; nec quisquam vel ab aliqua vexatione se redimendum prætexens, sine eorum

rum consensu, in re beneficiaria, pacisci aut transigere poterit. Quicumque aliquid operæ ad simoniam contulerint, easdem ac simoniaci poenas subibunt. Episcopi cæterique beneficiorum collatores suis officiariis salarium addicent ne, si quis eo prorsus careret, ecclesiastica potissimum beneficia tamquam suorum laborum pretium sibi proponat. Qui ambitiosas preces pro se ipsis vel pro aliis ad vacans beneficium obtinendum adhibuerint, nullum habere poterunt ad annos duos; idemque de iis sentiendum, qui beneficium petierint, quod nondum vacat.

De indicenda ad Parochorum Examen Declaratione.

Cum parœciam vacare contigerit, episcopus ad cathedralis & vacantis Ecclesiæ fores declarationem affigi jubebit ad eos invitandos, qui voluerint se examinandos præbere, vel alios subeundo examini idoneos nominare, vacantis parœciæ obtinendæ causa.

De eorum edendo Examine & Inquisitione, qui ad Episcopatum designati sunt.

Loci episcopus, ubi is quem ad episcopatum evehi lubet, fere versatus fuerit, exquiret e doctis, probatis omnique exceptione majoribus testibus quinque, an bene audiat; an hæreseos aut schismatis nulli suspicioni sublit; an legat, habeatve præ manibus hæreticos libros; an cum hæreticis commoratus fuerit, iisve faverit; an ad poenitentiae tribunal accedat, an eucharistiam suscipiat, & an temporibus ab Ecclesia præscriptis se ad missam audiendam conferat; an sacris ordinibus, & ex quo tempore insignitus sit; reusne sit, aut vitio vel infamia notatus; eine sint in quempiam capitales inimicitiae; eine sint illegitimi filii, quot & quæ ætate; suamne, ut christianum hominem decet, domum regat; bigamus, necne, iit, excommunicatus, suspensus, apostata; an publicus poenitens, mente captus, obsessus aut possessus in antecessum fuerit; exquiretur præterea e duobus tribusve testibus, an e legitimo matrimonio natus sit; hæreticine filius sit aut nepos; an tricesimum ætatis annum

com-

compleverit; sitne doctor aut licentiatus in theologia vel in jure canonico; an insigni aliqua corporis deformitate aut vitio laboret; an comitiali morbo sublit; quoad doctrinam, sumentur docti viri tres in theologia, tres item in jure canonico, qui ab eo quærent, in quo veteris legis sacramenta a novæ legis sacramentis differant; exquirent ab ipso posteriorum numerum & nomina; eorundemque materiam, formam & ministrum; sacerdotis aliorumque inferiorum omnium clericorum officium; Dei præcepta & consilia evangelica; idem jubebitur interpretari propositum unum veteris, & alium novi Testamenti locum; denique, super jure canonico interrogabitur.

De Episcoporum & Clericorum Vita & Officiis.

Episcopi & clerici nihil exhibebunt in omni agendi ratione, quod non simplicitatem, castitatem, morum integritatem, modestiam, frugalitatem, mansuetudinem, humilitatem, omnes denique virtutes redoleat, iis tantopere necessarias, qui sunt cæterorum lux, eosque ducere debent in salutis tramite, multo magis pietatis exemplo, quam scientiæ splendore.

De crebra divini Sacrificii celebrations.

Episcopi omnesque presbyteri, nemine excepto, missam dicent dominicis festisque diebus singulis, nisi legitime impediti fuerint. Parochi vero eam dicent saltem ter in hebdomada. Diaconi & subdiaconi bis in mense, & inferiores clerici semel communicabunt.

De Episcoporum ad suam sustentandam dignitatem sollicitudine.

Episcopi coram principibus sedentibus erecti non aderunt; nec iis pacem aut Missale ad osculum dabunt missæ tempore. Punient, ex canonibus, clericos, qui iis, aut superioribus cæteris insultare ausi fuerint.

De Episcoporum ornatu.

Episcopus non splendido profanorum ornamentorum appa-

paratu , sed fidei rectæque vitæ splendore sibi existimationem & auctoritatem conciliare studebit ; itaque nec sericas vestes , nec pretiosas pelles deferet. Non utetur odoris , suoque pastoralis annulo contentus erit. Ex corio aut lana tantum , non autem e serico vel heteromallo ejus mulæ aut equi stragulum erit. Aurata non sellam , non calcaria , non frænos adhibebit. Rocchettum in ecclesia & publice deferet. E cubiculo non egredietur , eoque neminem , qui e domesticis non sit , ingredi finet , antequam ipse longa veste ad collum appensa & mozzetta indutus sit ; atque indumentum hoc non ante noctem deponet , aut siquidem citius , tum solum , siquidem omnes dimiserit. Ei vestes nec extra nec intra erunt , nisi quæ episcopi modestiæ & gravitati conveniunt.

De Episcopi suppellectile.

Ei nulla erit aurea vel argentea suppellex , præter parva ad os cochlearia , quæ ex argento esse poterunt. Eisdem præterea nihil inauratum aut inargentatum suppetet , nihil e serico , nihil acu pictum , nihil variis coloribus mixtum , arte denique elaboratum nihil. Ei aulæa nulla , tapetes nulli nisi ex corio aut simpliciore panno ; & , hac ipsa ratione , paranda curare non poterit nisi duo tantum cubicula , ad suam ipsius valetudinem unum , in advenarum gratiam alterum , qui ad episcopatum veniunt. Non alet nisi equos quibus opus habuerit , amovebitque supervacanea omnia suorum ædificiorum ornamenta , dum ea in Domini templis prodiget.

De Episcopi mensa.

Benedicet episcopus mensæ , antequam eidem assideat , in eaque temperantiam & frugalitatem congruas servabit ; unum ibi elixum erit , præter jurulentum panem , lactantium catinum unum & fructuum duo ; his addere poterit , hospitum ergo , fercula duo , vel , ut summum , tria. Non ibi cernentur dulciaria , non placentæ , non rara & exquisita vina , eorumque nihil , quæ saccharo condiuntur , quæque solum ad gustus blanditiem faciunt. Ibi legetur sacra
scri-

scriptura, & illinc arcebuntur parasitæ, cavillatores, scurræ & maledici. Mensæ finem afferet gratiarum actio, quemadmodum benedictio eidem initium dedit.

De Episcopi Familia.

Non alios episcopus domesticos quam eos habebit, qui tum ei necessarii, tum ecclesiæ utiles fuerint. Hi domestici, quam fieri maxime poterit, clerici erunt, & ecclesiasticum habitum deferent. Inter eos aderunt, saltem duo; siquidem fieri potest, in sacris ordinibus constituti, ut episcopi rectæ agendi rationis testes & imitatores sint. Aderit etiam in eorum numero ecclesiasticus præpositus, ut ad totius familiæ institutionem & salutem invigilet. Episcopi familiarium nullus arma feret, nisi per iter, aut ob aliquam causam, episcopi iudicio, necessariam. Non deferent illi sericum, non aurum, non argentum super vestibus; quæ nigri aut subnigri tantum coloris erunt.

De Horis canonicis.

Beneficiarii, qui negligent divinum officium dicere, sex mensium spatio, postquam beneficio frui cœperint, quos perceperint, fructus fabricæ aut pauperibus tribuere debebunt.

De præcipuis libris, quos Clerici legere debent.

Hi libri sunt: sacra Biblia, Catechismus Romanus, Tridentinum Concilium, provincialium conciliorum & Synodorum Statuta, Festorum dierum Calendarium quod, suis in diocesibus, episcopi, quotannis imprimendum curare debent. Habebunt præterea parochi Homiliarium ex episcopi delectu, Antonini Summam aliamve ab episcopo pariter selectam, Pastorale S. Gregorii, & S. Joannis Chrysostomi de Sacerdotio Tractatum.

De Habitu & Vita Clericorum.

Deferent omnes clerici tonsuram suis ordinibus congruam, nigrumque habitum, qui ex lana solum erit. Non gerent imas manicas, non armillas, non monilia, non annulos, nisi id postulet eorum dignitas, non lacernam, præ-

ter quam pluviae tempore. Iter agentes consueto, qui ad talos usque descendere debet, breviorum habitum ferre poterunt. Servabunt, ratione habita, atque adeo moderatius, quidquid de episcopi mensa, supellectile & domo dictum est.

De domibus clericalibus.

Nec canonici, nec cæteri ecclesiastici cum feminis etiam consanguineis aut affinibus, seu in canonicorum aut ecclesiasticorum propriis, seu in alienis domibus degent, nisi super hac re Episcopus in urgente necessitate aliter statuat. Neque vero domos quas habitant, quasve habitare debent, laicis, vel omnino, vel ex parte, locabunt. Cathedralium & collegialium ecclesiarum canonici in canonicis domibus commorabuntur. Clericorum nullus, post primam noctis horam, sine lumine, & sine iusta causa, domo egredietur.

De armis, Ludis, Spectaculis aliisque similibus rebus.

Clericorum arma sunt preces & lacrymae; quamobrem iis interdiciamus omnis generis arma, tum quæ offensiva, tum quæ defensiva dicuntur, præter quam dum periculosis in locis iter faciunt. Non incedent clerici personati aut simulati, non ad choreas vel ad venationem se conferent, ac ne alios quidem saltantes spectabunt. Non comœdiæ, non ludicris certaminibus, non profano ulli spectaculo intererunt. Non talis, non spondylis, non pila, omnino denique non aleis ludent; ac ne oculos quidem in eos intendant, qui ejusmodi ludis vacant. Non versabuntur in conviviiis, tametsi vix ab eo quod decet, aliena sint, nec quempiam ad bibendum excitabunt; Cauponas, præter quam in itinere non adibunt; ac ne tum quidem cum alterius sexus personis comedent.

De Negotiis Sæcularibus.

Clerici in sacris ordinibus constituti, perinde ac beneficiarii, non erunt advocati, non procuratores, non tabelliones, præter quam ut suam ipsorum suarumve ecclesiarum, consanguineorum, miserorum hominum causam defendant; atque id quoque non sine episcopi de scripto venia

nia. Non erunt medici, non mercatores, non villici, non tutores aut curatores, non sponsores, non apud proceres, ac ne apud ipsos quidem principes, præfecti negotiis, aut domestici. Apud eosdem tamen munus aut officium aliquod possidere poterunt, annuente episcopo, dummodo nihil ea in re sit, quod cum sacerdotis dignitate pugnet. Sibi etiam necessaria comparare poterunt, in aliqua honesta arte operam collocantes.

De Residentia.

Servabunt episcopi residentiam, prout a Tridentino concilio mandatum est, ei poenæ, secus, obnoxii, ut priventur per absentiae tempus beneficii fructibus, qui ecclesiae fabricae aut pauperibus addicentur. Parochi non residentes eandem poenam subibunt, itemque cæteri omnes beneficiarii, qui licet parochi non sunt, residentiae legibus subsunt.

De diligentia quam afferre debet episcopus, ut cujusque Paroeciae statum cognoscat.

Episcopi, cum omnia suismet oculis videre non possint, in unaquaque paroecia designabunt probatos viros, qui ad eos deferant quidquid opus habere animadvertent, ut ad eorumdem notitiam perveniat. Erit præterea parochi cuique liber in quo describentur suorum omnium parochianorum, suarumque omnium parochianarum nomina & cognomina, ætas, status, indigentiae, quæ singula significabit episcopo, qui quater in anno, nempe quatuor anni temporibus, omnes episcopalis urbis parochos congregabit, ut singularum ab illis paroeciarum statum intelligat.

De Vicariis foraneis.

Episcopus nonnullos perspecti meriti presbyteros deliget quibus vicariorum foraneorum titulum, & statutam dioeceseos partem visitandam tribuet. Hi vicarii cogent singulis mensibus suæ quisque regionis parochos, modo in una modo in alia paroecia, ut cum iis conferant super boni pastoris officiis, super animarum regimine, super difficultatibus quæ in eorumdem paroeciis occurrunt. Exquirent impri-

mis presbyterorum vitam & mores; qua ratione suum singuli officium obeant; an divinum servitium nequaquam negligant; an libros habeant quos habere debent; an synodalia statuta servant, &c.

De Visitatione.

Obibunt episcopi suarum quisque dioeceseon visitationem, tamquam præcipuum officium suum, animo reputantes eam ad gregis salutem, cui singuli præsunt, institutam fuisse, eamque a se peragi eo consilio oportere, ut fidem, mores ac disciplinam servant aut restituant. Ad virtutem & pacem neminem non hortabuntur, confirmationem conferent, quæ sit omnium & singulorum vitæ ratio, perquirent, quidquid ad ecclesiarum reparationes, nitorem & ornamenta necessarium fuerit, moderabuntur, altaria quæ consecranda erunt, consecrabunt, coemeteria, siquidem opus erit, reconciliabunt, perficientque, ne quid eorum omnino desit, quæ ad divinum servitium requiruntur, ut libri, calices, patenæ, corporalia, sacerdotis ejusque ministrorum indumenta, &c. Admodum etiam diligenter examinabunt, an omnia sui ministerii munia parochi fideliter exequantur; an sacramenta, ut debent, administrent; an divinam eucharistiam, chrisma & sancta quæque, qua par est, decencia & dignitate servant; an concionentur & an catechismum peragant; an in eorum parœciis nulli prorsus hæretici, nullique publici peccatores existant; an executioni mandentur legata pii; an hõspitalia recte administrentur; & probe ad ordinem exacta sint; an scholæ magistri suis, ut oportet, officiis fungantur, & an bonos tantum libros suis discipulis legant, &c.

De Episcopi foro judiciario.

Taxam statuent episcopi pro suorum notariorum, scribarum seu secretariorum opera, in omnium generum causis ad judicarium forum spectantibus, circumstantiarum locorum, rerum & personarum ratione habita.

Advocati non admittentur ad intendendas lites in episcopali foro, nisi se nullam injustam causam sibi sumpturos juraverint.

Præscribent etiam episcopi carcerariorum eorumque omnium taxam, qui carceres custodiunt. Probos viros eligent, qui singulis hebdomadis carceres visitent, iisque fideliter referant, quomodo res ibi se habeant, & quomodo cum iis agatur qui ibidem detinentur. Nominabunt præterea personas a quibus pauperum causæ gratis agantur.

De Ecclesiæ Ministris & de divinis officiis.

Omnes Ecclesiæ ministri sua singuli officia peragent ipsi per se; & qui defuerint, quotidianis distributionibus privabuntur; excipiuntur casus infirmitatis, necessitatis, aut apertæ utilitatis Ecclesiæ.

De ejus Officio, qui Choro præest, &c.

Qui choro in cathedralibus & collegiatis ecclesiis præest, suam omnem sollicitudinem afferet, ut divinum officium e generalibus legibus, religione peculiaribusque earum ecclesiarum usibus fiat. Qui dignitates aut personatus ibidem possident, se peculiariter in divinis officiis pietate & assiduitate distinguunt. Horum officiorum tempore, itemque festis diebus canonici, necessitatis exceptis casibus, capitulum non habebunt. Cæremoniarum magister annuntiabit officium, quod hebdomadæ diebus singulis dici oportebit, omnesque ecclesiæ ministros de functionibus admonebit, quas per eos dies obire debent, per tabellam quam sacrificiæ affiget.

De Officio Sacristæ.

Penes sacristam erit sacrorum ecclesiæ vasorum, ornamentorum & thesauri custodia, & hæc ipse decenter admodum apteque servabit. Parabit vinum, hostias, cereos, & generatim quidquid ad divinorum officiorum celebrationem requiritur. Aquam benedictam singulis hebdomadis, aut sæpius, si opus fuerit, renovabit aut renovandam curabit. Aderunt in sacristia tabellæ tres; continebit una sa-

Canonicis aliisque clericis , quid iis concinendum a
tandum sit , indicabunt. Parabunt libros quærentque
sas , psalmos , antiphonas , &c.

De Notatoris Officio.

Notator a capitulo præpositus suo se officio fideliter
functurum jurabit , accurateque signabit eorum nomen
qui choro defuerint , aut qui non , ut congruit , ibi
serint. Si quem afficit injuria , eum immerito ac
signans , signandosve signare mittit , æque de suo
et. Per id omne tempus , quo munus obibit , nullum
suo officio deerit , suumque librum capitulo singulis
bus , & quoties eum postulaverit , exhibebit.

De Officio Thesaurarii.

Capituli thesaurarius quotidianas distributiones ,
æquum fuerit , sub restitutionis poena , partietur ;
concedit absentibus , quos notator in libro signavit
clesiæ tantumdem de suo dabit , mensisque præterea
distributiones amittet.

De Officio Custodum Ecclesiæ.

Ecclesiæ custodes monebunt eos omnes an?

De minorum Ordinum functionibus.

Minorum ordinum functiones episcopi, e Tridentini concilii mandato, restituent; aderunt ergo ostiarii, ut Ecclesie januas aperiant & claudant, ex eaque excommunicatos, venditores, emptores, mendicantes, canes, & generatim eos easque omnes ejiciant, qui eandem profanant. Aderunt etiam lectores, ut prophetias ad missam; & lectiones ad matutinum legant; nec deerunt exorcistæ, qui energumenis manus imponant; itemque acolythi, qui subdiacono & diacono ad altare deserviant.

De eo quod divina Officia generatim spectat.

Cavebunt episcopi, ne quid apocryphi in divinis officiis legatur. Ecclesie subalternæ, quod ad officii dicendi rationem attinet, ad cathedralem se conformabunt; æra campana ante cathedralem aut quamvis aliam matricem ecclesiam, ut populum convocent, non pulsabunt. Canonice omnes, sanctæque Virginis horæ in choro recitabuntur. Eo laici non ingredientur officii tempore, aut ibi saltem a clericis sejuncti erunt. In choro vel in Ecclesia nemo serviet, quin superpelliceo indutus sit. Episcopi circumforaneos pharmacopolas aut propolas in ecclesiarum mercatibus & plateis, divini officii tempore, existere non patientur.

De Musica & Cantoribus.

Arcebuntur ab ecclesia omnes molles, profani, lascivi cantus; ibique non alii tolerabuntur quam graves, qui apti ad excitandam pietatem sint. Cantores, quoad fieri poterit, e clericorum numero erunt; clericalemque habitum & superpelliceum in choro deferent. Ex omnibus musicis instrumentis, omnino solum organis locus erit.

De tempore & ratione qua ad divina officia conveniendum.

Annuntiabuntur, per æris campani sonum, diei & noctis officia; statimque, qui iis interesse debent, se comparabunt, ut ad ecclesiam pergant, per duarum pulsationum

intervallum, quod erit satis longum, ut eo singuli ante officiorum inchoationem pervenire possint. Cum B. Virginis officium sit, qui matutino ante capituli finem non adfuerint, habebuntur absentes, iidemque, ut tales, matutini distributione destituentur. Eadem erit eorum ratio, qui non advenient ante finem psalmi, *Venite, exultemus*, cum aliud officium fiet; eorum pariter, qui ante primi parvarum horarum psalmi finem non advenient; eorum denique qui non advenient ante finem ultimi, *Kyrie eleison*. Primum omnium canonici, chorum subeuntes, se ad altare inclinabunt; ubi vero suam ad sedem pervenerint, genua flectent, submissaque voce Orationem dominicam recitabunt.

De ratione qua quisque in choro se gerere debet.

Divinum officium omnes concinent & recitabunt, distincta & ad permovendos animos apta ratione, absque precipitatione, eaque servata lege, ut, praescriptis temporibus sedeant, aut assurgant, caput aperiant, genua flectant, caput inclinent. Sedulo cavebunt, in choro versantes, ne dormiant, ne videant, ne garriant, ne deambulent, ne literas aut libros legant, ne suum privatim officium recitent, ne denique ante officii finem recedant; tum demum ita prorsus, ut ingressi sunt, egredientur, flexis prius genibus, dominicaque ratione submisso recitata.

De Matutino & Prima.

Dicetur matutinum nocte media, vel ea saltem hora, ut ei finis ante solis ortum imponi possit. Illud vespertino tempore non dicetur, nisi per octavam sancti Sacramenti, nonnullisque diebus aliis quibus id per Romanam Ecclesiam licet. Dicetur idem semper in choro, nisi frigoris acrior vis, aliave causa adigat, ut in sacristia, aliove ecclesiae decenti loco dicatur, episcopo veniam dante. Dicetur prima oriente sole, aut paulo post ejus ortum.

De solempni Missa.

Paschatis die cæterisque per annum praecipuis festis solemnem missam episcopus canet. Eam canonicus hebdo-

ma-

nadarius canet diebus dominicis festisque duplicibus , atque adeo hebdomadae diebus singulis , si id moris obtinet ; i minus , alius presbyter ad id designatus. Intererunt episcopi , quam saepissime poterunt , majori missae officiisque ; nec deerunt , sine iusta causa , dominicis diebus , totoque adventus & quadragesimae tempore.

De Ecclesiis , deque observantia iisdem praestanda.

Curabunt episcopi , ut ecclesiae capellae seu oratoria quae orruent , reparentur aut alio transferantur ; nec , absque legitima causa , materien e qua constabant , in profanis aedificiis adhiberi sinent , quia ad profanos usus id trahi non debet ; quod Deo sacrum fuit. Eo temeritatis nemo deveiet , ut in ecclesia deambulet , garriat , nugetur , de negotiis loquatur , in limine vel ad januam consistat , S. Sacramento terga vertat , erectus ad sanctae hostiae elevationem stet , ullaye prorsus ratione , quaecunque tandem egerit , divina officia perturbet. Venale nihil exponetur in cemeteriis vel ad ecclesiarum fores. Non eo ducentur canes , non aves venaticae ; non ibi gestabitur securis , non igniaria fistula , non sclopetus brevior ; pauperes ibi elemosynam non petent. Ineunte nocte , claudentur ecclesiarum januae ; ab eoque tempore nullus ibi laicus morari netur , excepta dominici Natalis vigilia. Ecclesiae suppellex ad profanum usum , quicumque fuerit , non commodabitur. Non pulsabuntur aera campana , ut populus ad reorum supplicia convocetur.

De Processionibus & Supplicationibus.

Processiones generales abibunt e principali ecclesia , atque in fine redibunt. His aderunt ecclesiastici veste intacti quae ecclesiae est. Ad eas episcopus regulares etiam contemptos accire poterit. Clerici , non sine talari veste ac perpelliceo , crucem ferent. Incedent viri seorsim a feminis. Nullum ibi spectaculum exhibebitur ; nec potus ci-ve ibidem vendetur.

De Episcopi Funere.

Cum mortuus aut morti proximus episcopus erit ; primi tres ex ejus capitulo canonici propiorem episcopum monebunt , qui veniet defunctum humo daturus una cum ejusdem sæculari & regulari clero. Ad ejus sepulturam non aderunt plures cerei quam viginti ; ejusque anniversarium quotannis fiet , quoad proximus ejus successor in vivis fuerit , communibus hujus episcopi successoris & capituli impensis.

De Funeribus & Exequiis.

Nemo seu ante solis ortum , seu post ejusdem occasum , sepelietur ; nec mortua corpora ad ecclesiam , magnæ missæ tempore deferentur. Sepulturæ luminare ad ecclesiæ in qua mortuus humatur , sacristiam pertinet. Pauperes sepelientur impensis ecclesiæ. Quidquid avaritiæ aut simoniæ speciem præferre potest , in anniversariis exequiis vitabitur ; at episcopus sedulo pias consuetudines servandas curabit.

De Sepulcris.

Jubebunt episcopi splendida ea omnia mausæola ex ecclesiis tolli , quæ ibidem ad fastum armis , vexillis , trophæis onusta cernuntur , efficiuntque , ut eæ præliorum loca potius quam Domini templa videantur. Si quando in ecclesiis sepulturam concedent , id non alibi quam in monumentis fiet , quæ non magis quam ecclesiæ pavementum reliquum eminebunt.

De Conservatione , Administratione , & Dispensatione Bonorum & Jurium Ecclesiæ.

Episcopis , capitulis , & generatim omnibus ecclesiarum , hospitalium , piorum locorum superioribus præsto erit inventarium seu codex in quo descripta erunt omnia ad ea spectantia , mobilia & immobilia bona , jura , census annui , cujusque generis proventus , & debitorum nomina. Aderit episcopis horum codicum omnium exemplar , quod in visitationibus secum deferent , cum iis conferendum quæ penes lo-

superiores existent , ut impedian , ne quid detri-
ecclesiis afferatur.

eficiarii ; & imprimis episcopi in eo sibi placebunt,
spitalitatem exercean , suaque ipsorum bona , ex ca-
a mente , vel ad ornandas & reparandas ecclesias ,
alendos pauperes & altarium ministros , nequaquam
ad consanguineos locupletandos , suasve præposteras
tates explendas impendant.

De Sacramento Matrimonii.

vabuntur Tridentini concilii decreta , ad matrimonium
attinet ; & parochi in peculiarem codicem referent
iarum nomina quas in matrimonium conjunxerint ,
ue testium qui earumdem matrimoniis adfuerint. Ma-
niales proclamationes fient in media festorum dierum
a missa , qui matrimonium præcedent. Parochi nun-
nuptialem benedictionem tribuent , quin missam dicant
itererunt sponi duo. Prævus ad matrimoniorum mis-
ibendi & cyathi frangendi mos abolebitur.

*pravæ vitæ feminis , ac de iis qui , iisdem suppetandis ,
adolescentes corrumpunt.*

rtatur synodus principes & magistratus , ut hos omnes
es corruptores expellant ; ejusmodi feminis pretioso-
lapillorum , auri , argenti , sericarum vestium usum
beant ; eas ablegent in semota loca ubi omnes una ver-
r , & unde egredi ultra diei spatium non possint ; easque
nestis feminis per externam aliquam notam distinguant ,
dignoscantur. Rogantur etiam principes & magistra-
ut e suis terris circulatores , ludiones , mimos , hi-
es ejeciant , eosque severe puniant , qui aleis publice
it , quique ejusmodi ludos spectant. Rogantur deni-
idem principes & magistratus , ut expensas quoad vestes ,
ivia , equos , domesticos , ad certos fines redigant , &
m impedian.

P A R S III.

De piorum Locorum Administratione.

Qui in commendam aliumve titulum, quicumque fuerit, hospitalia vel alia loca pia ad peregrinorum, infirmorum, senum aut pauperum usum fundata possident, operam dabunt, ut eorundem domos & ædificia servant & reparent; id recuperent, quod injuste alienatum amissumve fuit, earumque omnibus oneribus faciant satis.

Pauperibus addicti fructus non nisi in veros pauperes distribuentur; quique morbos simulant, monebuntur, ut sibi victum labore comparent. Stips pro hospitalibus aliisve locis piis tum solum quæretur, cum in iis reapse hospitalitas & pietatis opera exercebuntur. Ad ejusmodi præterea collectiones opus erit episcopi venia, atque ut hospitale pro quo fient, in diocesi situm sit, in qua episcopus eas concedet.

De Monialibus.

Monialium numerus respondebit monasterii redditibus; quæque non poterunt professas moniales duodecim sustentare, unientur aliis, aut post monialium mortem supprimentur. Monialium nulla directe vel indirecte ambiat officia, ea indicta poena, ut privetur officio seu munere quod per ambitum obtinuerit & quodcumque obtinere deinceps posset, suamque ambitionem, tribus consecutis feriis sextis, terram osculans seque ad cæterarum monialium pedes prosterrens, in capitulo accuset; quæ faverint ambitiosæ huic, eandem poenam subibunt. Religiosæ ad munera eas tantum eligent quas digniores aptioresque coram Deo ac sine ullo partium studio judicaverint. Si sorores plures in eodem monasterio sint, earumque una in antistitam electa fuerit, cæteræ nec vicariæ, nec discretæ, nec ostiariæ, nec secretariæ, nec cellerariæ esse poterunt. Antistita, tamquam reliquarum omnium religiosarum communis mater, eo suam omnem curam conferet, ut iis conquirat quicquid ad earundem animæ salutem & corporis valetudinem facere poterit.

rit. Animum peculiariter intendet, ut eas ad vitæ quam iniere, perfectionem, ad pacem, ad concordiam, ad charitatem, ad silentium, ad munera quibus addictæ sunt, accurate obeunda excitet.

De Puellis quæ se præsentant, ut religioni nomen dent.

Statim ac puella religionis habitum petet, antistita monasterii in quo se præsentabit, ejus parentes eosve quibus ejusdem cura est, de excommunicatione monebit quam Tridentinum concilium in eos pronuntiat, qui suas ipsorum filias alienasve cogunt religionem suscipere. Postulantem puellam communitas non recipiet, nisi cum episcopi, de scripto, venia, quam non ante concedet, quam ejus vocationem ipse per se aut per delegatum expenderit. Puellæ ad habitus susceptionem vel ad professionem receptio, per scrutinium, ad duplicis tertiæ suffragiorum partis pluralitatem fiet. Quæ recepta fuerit, nigrum illico aut subnigrum habitum sumet; religionis autem habitus non nisi post sextum probationis mensem, ei tribuetur.

De Novitiis quæ ad Professionem recipiendæ.

Monasterii antistita, triginta diebus ante quam ejus novitiæ professionem edant, id episcopo significabit, ut eas super vocatione rursus examinet aut examinari jubeat, iisdemque onerum quæ subire volunt, gravitatem & obligationes ob oculos ponat. Earum nulla ad professionem recipietur, quæ non legere divinumque officium dicere sciat, ut oportet. Nullum instruetur in monasterio convivium, professionis novitiarum die.

De Sanctimonialium in divinis Officiis, Precibus & Lectionibus.

Religiosæ, quippe quas adigit initi status ratio, ut assidue Deum laudent, eundemque pro omnibus hominibus gratæ nunquam desistant, aderunt accurate choro diu nocturne, ut ibi concinant recitentque divinum officium animo a terrenis rebus abducto atque ad fervorem & amorem composito; nec inde egredientur nisi ad officii finem, cum ad recedendum

dum antistita signum ediderit: Festis diebus; quod iis tempus post divinum officium supererit, in commune vel privatim, sanctis piisque lectionibus edendis transigent, quibus ad virtutem ipsumque perfectionis apicem animari possint.

De communi Vita & de Proprietate.

Religiosæ omnes, ad bibendum, comedendum, dormiendum quod spectat, communem vitam agent, proprii-que aut supervacanei nihil habebunt, quemadmodum paupertatis votum postulat. Earum unicuique antistita necessarium distribuet, pari cum prudentia & humanitate, e monasterii communibus bonis, sine personarum acceptione, ac solum indigentiae ratione habita. Dona quæ monialibus tributa fuerint, ferentur ad antistitam quæ de iis pro sua ipsius voluntate statuet, quæque, ter in anno, cum discretis, cellularum visitationem peraget, ut inde amoveat, quicquid ibidem paupertatis voto contrarium compererit.

De Clausura.

Moniales, quam maximam possunt, sollicitudinem ad huius thesauri custodiam conferre debent, quamobrem perficient episcopi, ut in exedris ad colloquia, vulgo parlatorii, adint ferreæ cretes duæ, saltem ad palmum, hoc est, pollices octo vel circiter invicem distitæ. Inter cancellorum clathros ipsos unius tantum pollicis distantia erit; iidemque erunt tam solidi, ut nec inflecti nec dirumpi possint. Ad erit, e monialium parte, posteriori crati apposita, parvisque foraminibus patula ferrea lamina, ut auribus mutuo percipi verba possint. Tegetur hæc lamina novo panno nigro ligneæ tabellæ appenso in fenestræ modum, quæ aperiri possit, cum opus colloquio erit. Ea in lamina confici poterit parva novem tantum pollicum quadrata fenestra, cujus clavem tenebit antistita, quæque non aperietur, nisi cum oportebit, ut moniales episcopum, vel ordinis superiores, vel proximos consanguineos alloquantur, aut cum aliquis edendus actus, seu sermo audiendus erit. Exedrarum januæ semper clausæ tum foris tum intus erunt, aperientur-que,

que, cum ad exedras quispiam aderit, ita quidem, ut, qui ibidem extiterint, videri possint. Obturabuntur omnes fenestræ cratesque omnes quæ ad ecclesiam prostant, exceptis fenestra vestibuli, parva item ad communionem fenestra, eadem e qua sancta hostia ad missæ elevationem cernitur. Fenestra hæc semper erit tecta linteo, præter quam elevationis tempore, itaque constructa, ut sacerdos moniales videre non possit. Eædem egredi non poterunt e monasterio sine episcopi venia quam iis quidem non nisi ob maximi momenti causas & in extrema necessitate concedat.

Quicumque & quæcunque in virginum monasteria absque episcopi nutu pedem inferent, præterquam quod excommunicationem a Tridentino concilio latam subibunt, etiam fervere punientur. Operarii & operariæ quibus in monasteria ingredi licet, ut ea perficiant quibus moniales impares sunt, non ibidem tamen cubabunt. Moniales externum neminem alloquentur, qui non a monasterii superiore obtinuerit e scripto veniam quæ antistitæ a vestibulariis exhibebitur. Eædem nec communionis diebus, nec diebus dominicis præceptisve festis, nec in ejusmodi festorum vigilia, nec per adventum & quadragesimam, nec dum divinum officium peragitur, nullæ demum tempore, extra necessitatis casum, ad colloquii exedram ibunt; iis erit cura, ut longos omnes non necessarios sermones abrumpant. Eæ virilia vel muliebria indumenta, ne relaxationis quidem causa, sibi unquam sumant; nec scribent nec accipient litteras, inscia antistita: Episcopum & monasterii antistitam hæc constitutio non complectitur.

De Pensionariis.

Nullæ recipientur pensionariæ, ut in monasteriis ednecentur, sine episcopi & superioris regularis venia, siquidem huic posteriori monasterium sublit; nullæ item recipi poterunt infra decimum ætatis annum, vel ultra decimum quintum. Hæ omnes nigra aut subnigra aut alba indumenta ferent, Nulla iis serica vestis, non aurium fibulæ, non monilia, nullum denique mundanum ornamentum erit. Eædem seorsim a monialibus degent, nullo-

nulloque cum his commercio jungentur. Externos non alloquentur, niſi iisdem adhibitis circumſpectionibus quibus eisdem alloqui monialibus licet. Quæ vero penſionariæ religionem amplecti volent, remittentur ad ſuos apud quos remanebunt ad menſem ſaltem, antequam ab epiſcopo examinentur, ut iſis omnino liberum ſit, id animo reputare quod facere volunt.

*De Monialium Concionatoribus, Confefſariis, Viſitatoribus
& Capellanis.*

Monasteriorum ſuperiores nominabunt concionatores prudentes doctosque qui ad exedram vel in eccleſia divinum verbum monialibus nuntient, easque edoceant quicquid earundem intereſt ad ſalutem ſcite. Iſis ſtatuuntur idonei piique confefſarii qui, ſemel ſaltem in menſe, eas in poenitentiae tribunali audient; hi porro mutabuntur altero aut tertio quoque anno; iidemque monaſterium non ingredientur, niſi ut Sacramenta ægrotantibus adminiſtrent; ac tum quidem eos duæ tresve e ſenioribus monialibus comitabuntur, quæ tintinnabulum pulſabunt, monendi cauſa cæteras, ut recedant. Monialium confefſarii & viſitatores regulares in earum monaſteriis extra degere & veſci non poterunt, niſi cum iſis nullum ipſorum ordinis cœnobium aderit, ubi monialium monaſteria ſita ſunt. Religioſi quibus religioſæ ſorores erunt, eas alloqui non poterunt, niſi ſemel, & quidem cum ſuperiorum venia & coram monialibus quæ præpoſitæ ſunt, ut cæteras ad exedram comitentur. Horum religioſorum ſocii non poterunt ipſi moniales alloqui. Sorores omnes & ſingulæ ei legi ſuberunt, ſuam ut confefſionem apud confefſarium edant, qui iſis extra ordinem per annum dabitur.

Monialium capellani erunt preſbyteri, qui bonis operibus inſigniti, ab iſisque quibus id juris eſt, approbati ſint. Non loquentur niſi in ſacriſtia per eccleſiæ verſatile tympanum, paucis ut verbis res ad ſanctum ſacrificium neceſſarias petant. Moniales, diebus ſolemnibus, perinde ac cæteris, nec muſicam, nec figuratum cantum habebunt. Ad monaſterio-

steriorum servitium non nisi provecta ætate bonisque moribus personæ sumentur. Religiosarum una quotidie reliquis omnibus monasterii religiosis unum e regulæ aut constitutionum capitulis leget.

De Judæis.

Judæi semper galerum aut pileum flavum, & Judææ fragmentum panni coloris ejusdem gestabunt; ut dignoscantur impediaturque, quoad fieri poterit, ne Christianifidelium mores corrumpant, eorumque bona furripiant. Christiani nec in eorum domibus nec una cum iis comedent, nec eorum synagogis, perinde atque eorundem ludis aut choreis intererint; non eos sibi medicos summent; non iis Ecclesiæ terras locabunt; nec ejus ornamenta, vasa, eorumve quicquam quæ sunt ad ejusdem usum, iis vendent aut oppignerabunt.

De Pœnis.

Pecuniariæ delinquentibus clericis impositæ pœnæ ad episcopi emolumentum non vergent; sed is tertiam earum partem delatori tribuet; quod autem supererit, in pia opera conferetur. *Ibidem.*

II. Mediolanense Concilium, ann. 1569.

Habuit S. Carolus 24. Aprilis die concilium hoc, in eoque edidit statuta seu decreta plura, quæ tribus omnino titulis continentur. Titulus primus, qui fidei defensionem, sacramentorum administrationem, & cætera pastorum officia spectat, complectitur decreta viginti novem. Titulus secundus qui refertur ad missam, ad divinum officium, ad ecclesiam & ecclesiasticos, exhibet decreta triginta sex, denique titulus tertius, qui super ecclesiarum piorumque locorum bonis juribusque versatur, decreta continet viginti duo, quibus tria quoad religiosas capita adduntur. Decreta hæc instaurant ea omnia, quæ in primo Mediolanensi concilio edita fuerant, nonnullis etiam apposis additionibus, quarum præcipuæ ejusmodi sunt. Jubetur, in secundi tituli decreto sexto, majus æs campanum in conventuali & paro-

parochiali missa ad hostiæ elevationem pulsari, ut, qui missæ interesse non possunt, moniti sancto sacrificio se socios addant. Jubetur in decimo majus idem campanum æs, in omnibus ecclesiis, cujusque hebdomadæ sexta quaque feria, paulo ante horam nonam, pulsari, fideles monendi causa, ut cogitationem ad Domini Nostri passionem referentes, terque dominicam Orationem, & angelicam Salutationem recitantes, quadraginta dierum indulgentiam huic consuetudini addictam lucrentur. Undecimum horas ab ecclesiasticis, seu publice, seu privatim, temporibus in Romano Breviario notatis recitatas vult; nisi ecclesiæ cui deserviant, mos repugnet. Viceßimum secundum episcopis mandat, ut impediant, ne ecclesiæ contiguas domos laici erigant; eos præterea operam dare vult, ut fenestræ, per quas id cerni potest quod ibidem fit, obstruantur. Viceßimum quartum puellas vetat stipem in ecclesia quæritare; & vicelimum quintum episcopo præcipit, suum ut seminarium, tertio quoque mense, piis aliquibus doctisque viris, siquidem ei libuerit, comitantibus, visitet, magistrorum scientiam & ecclesiasticorum adolescentium progressum exploraturus. *Ibidem.*

III. Mediolanense Concilium, ann. 1573.

Concilium hoc S. Carolus celebravit ad mensis Aprilis finem, in eoque edidit constitutiones plures quæ uno & viginti sequentibus titulis continentur.

I.

De Fæstorum dierum cultu.

Vectigal regium seu contributio sanctis diebus festis non exigetur; iisdem diebus non libri, non imagines vendentur; omnes fideles missæ intererunt, quin puellæ nobiles aut viduæ excipiantur, tametsi Mediolanense concilium primum his quidem posterloribus licere voluerit ab ecclesia abesse per mensem qui virorum mortem proxime sequitur. Sanctificabunt fideles festa sermoni & vesperis adstantes, bonis

ris lectionibus vacantes, infirmos visitantes, afflictos consolantes, seque in omnibus pietatis operibus exercentes.

II.*De christianæ Doctrinæ Scholis.*

Perficiet episcopus, ut scholæ a probatis viris sæpenu-
mero visitentur, qui fideliter, quid in iis agatur, quæque
sit christianæ doctrinæ ibidem docendi ratio, eidem refer-
re possint.

III.*De Concionatoribus.*

Concionatores, itemque episcopi & parochi fidelibus ex-
plicabunt mysteriorum quæ per anni cursum celebrantur, pa-
riterque cæremoniarum, processionum, & jubilæorum cau-
sas, ut iis adjumento sint ad fructus ex iis percipiendos quos
inde sibi comparare sine horum documentorum subsidio non
possent. Idem præstabunt quoad ecclesiæ juvenes, Adven-
tus & Septuagesimæ tempore.

IV.*De sollicitudine quæ ad fidei defensionem conferri debet.*

Non admittentur ad docendas litteras & liberales artes nisi
qui suorum morum suæque catholicæ religionis idonea testi-
monia attulerint, & fidei professionem ediderint. Quicun-
que instituendæ juventuti præpositi fuerint, non aliis uten-
tur libris quam quos episcopus iisdem præscripserit; is autem
eos precum libellos quos non ipse approbaverit, venales
proflare non sinet.

V.*De Sacramentalibus & Sacramentis in universum.*

Erigi jubebunt episcopi cruces plures suis in diœcesibus,
& peculiariter in triviis, ad populum excitandum, ut Deo
pro redemptionis per crucis mysterium perfectæ beneficio gra-
tias referat, & per Dei pro eo crucifixi vestigia ad gloriam
incedat. Sacerdos dominicis diebus singulis benedictionem
& asperersionem aquæ benedictæ peraget, antequam parochia-

lem missam inchoet; idem ad mulieres recens puerperas in earum domibus relevandas non ibit; iisdemque, cum relevandæ ad ecclesiam venerint, panem benedictum in hostiæ formam non dabit. Servabitur in ecclesia & non alibi sanctum chrisma & catechumenorum oleum. Idem quoad infirmorum oleum fiet, nisi parochorum nonnullis, utpote ab ecclesia disitis illud suis in domibus custodire per episcopum liceat. Suos sæpe subditos monebit parochus, ut Sacramenta suscepturi, & patrinorum officio functuri arma deponant.

VI.

De expositorum infantium Baptismate.

Baptizabuntur, sub conditione, infantes expositi, quamvis esset eorum collo appensa scheda, quæ eos baptizatos esse testaretur.

VII.

De sancta Eucharistia.

Parochi & concionatores hortabuntur identidem populum, ut, quemadmodum oportet, crebro communicent. Sanctam eucharistiam non deferent, ut procellas & turbines sedent; solummodo tabernaculum aperire, & coram eo, lytanias & preces cæteras his calamitatibus addictas recitare poterunt.

VIII.

De Pœnitentiæ Sacramento.

Confessarii quibus a peccatis reservatis itemque a censuris absolvendi facultas est, non proinde super irregularitate dispensare possunt, nisi peculiari in id potestate instructi sint. Confessarii qui eleemosynas in pœnitentiam præcipient, eas ne pauperibus quidem piisve locis distribuendas fument, ne dum ipsi sibi applicabunt. Loquentur sæpe parochi contra peccata in quæ eorum parochiani fere labuntur, ut ea fugiant & detestentur.

IX.

De extremæ Unctionis Sacramento.

Explicabit parochus hujus Sacramenti vim & emolumenta, quoties illud administrabit; nec dubitabit ægrotantibus illud conferre, qui sensuum usum amiserunt, modo adhuc in vivis sint, dederintque, dum bene valebant, religionis specimina, quæ præsumendi locum præbeant eos, si facultas suppeteret, hoc Sacramentum petituros fuisse.

X.

De Ordinis Sacramento, & de Clericis.

Clerici qui sacrorum ordinum aliquem, extra tempora ad ordinationem præscripta, vel ante requisitam ætatem, vel sine proprii episcopi dimissoriis litteris suscipiunt, a suscepti ordinis exercitatione, *ipso facto*, suspensi sunt; quod si eum suspensionis tempore exerceant, in irregularitatem incidunt. Quicumque non est tonsura insignitus, clericalem habitum, sine episcopi, e scripto, venia, ferre non poterit. Morum sanctitate perficient presbyteri, ut observantia sacerdotio deferatur.

XI.

De Missæ Sacrificio.

Cum ecclesia cathedralis aut collegiata defunctorum missam quam dicat, habeat, non proinde diei missam omittet & dicet itaque missas duas. Suos sæpe parochianos monebunt parochi, ut se ad suorum peccatorum dolorem excitent, cum se per æris campani sonum ad missam accitos audiunt, quo majorem ex hoc propitiatorio sacrificio fructum percipiant. Fideles missam audient flexis genibus, & ad evangelium se in pedes erigent. Feminæ prope altare, ubi missa dicitur, consistere non sinentur.

XII.

De divinis Officiis.

Divinum officium, prout chori magister statuerit, peragetur. Peculiaris ecclesiæ clerici omnes ibidem feria quinta

ta hebdomadæ sanctæ communicabunt. Singulis sabbatis, singulisque B. Virginis festis diebus, antiphona, *Salve, Regina*, vel alia pro tempore, in omnibus parœciis, sub vespertinum tempus, canetur. Presbyteri & ecclesiæ consecratæ, quotannis, suæ consecrationis anniversarium peragent.

XIII.

De Parochis.

Parochus recens nominatus jurabit in episcopi manu fore, ut ei, itemque ejus successoribus & sanctæ Sedi pareat, sua in parœcia e Tridentini concilii mente resideat, ejus jura defendat, ejusdemque bona sine legitima auctoritate non alienet. Festa sanctificandi & indulgentias lucrandi rationem sæpe parochianos docebit. Vesperarum officium, dominicis festisque diebus, clara distinctaque voce, saltem recitabit, cum illud canere, deficiente subsidio, non poterit. Statim atque alicujus e parochianis mortem intelliget, dicet *De profundis* ad ejus animæ requiem, jubebitque perinde atque ad *Angelus*, æs campanum pulsari, ut populus de re moneatur, & ad preces pro defuncto fundendas excitetur.

XIV.

De canonicali Capitulo.

Intererit episcopus singulis mensibus aut sæpe saltem. per annum, suorum canonicorum capitulo, ut divinum cultum augeat, pacem inter canonicos servet, abusus corrigat legesque servandas curet. Omnibus tum ex ordine tum extra ordinem capitulis aderunt canonici, sub arbitrariæ punitionis pœna, prout ei visum fuerit, qui in capitulo primas agit. Existent canonici duo a capitulo nominati, ut ejus archivia custodiant.

XV.

De Ecclesiarum Decoratione, deque observantia quæ iisdem debetur.

Nulla prorsus ecclesia nisi ex forma quam canones præscribunt, ædificabitur, & supellectile instruetur. Agent
episcopi,

episcopi, quicquid ab iis pendebit, ut feminas adigant, ne in publicum prodeant, potissimum vero ad processiones & ad ecclesiam se conferant, nisi velo capiti-imposito:

XVI.

*De iis quæ pertinent ad Defensionem Bonorum
Ecclesiæ.*

Episcopus procuratorem & advocatum constituet, ut ecclesiarum bona & jura recuperent, quarum rectores & administratores aut inhabiles & impotentes, aut ignavi & negligentes hoc in capite sunt. Conabitur etiam perficere, ut defuncti parochi hæredes omnia bona ad illud beneficium pertinentia gratis ejus successori relinquunt, piorumque legatorum executionem curare.

XVII.

De Sacramento Matrimonii.

Hujus Sacramenti sanctitas magnas animi dispositiones in iis requirit, qui ad illud suscipiendum destinati sunt; suosque parochi populos super hac re sæpenumero erudire debent. Matrimonia mane tantum, & nunquam post meridiem, nisi id episcopus finat, celebrabuntur. Suos conjugati filios suosque domesticos ad Dei timorem & ad omnia christianæ pietatis officia fideliter perficienda pertrahent; ita scilicet, ut eos vel edoceant & hortentur ipsi, vel ad scholâs mittant, imprimis autem in sua ipsorum agendi ratione nunquam non iis omnium virtutum exempla præbeant.

XVIII.

De Foro Episcopali.

Episcopus leges suæ diœceseos usui consentaneas, pro multiplici causarum genere, suis omnibus ministris seu officariis, ut advocatis, procuratoribus, notariis, &c. præscribet. Statuet etiam salarium, quod eorum operæ in omnium generum causis debebitur; & hi quidem a clientibus nihil amplius recipient, nec donâ ipsa quæ rebus potui vel esui inservientibus continerentur. Episco-

pus, utpote viduarum, pupillorum & pauperum communis pater, advocatum clericum aut laicum constituet, qui eos defendat, eorundemque causas agat.

XIX.

De Confraternitatibus.

Episcopus in sua diœcesi aliquas confraternitates e viris morum gravitate commendatis instituet, qui fraternam erga cæteros correctionem obeant, consultisque nonnullis approbatis theologis, regulas iisdem præscribet, ut id officii rite ac recte exequantur.)

XX.

De Monialibus & Religiosis.

Gregorii XIII. quoad moniales Bullam episcopus etiam in monasteriis quæ religiosis subsunt, servari jubebit. Monialium confessorii, seu sæculares, seu regulares, nullum omnino vel minimum munus ab iis generatim aut singillatim, atque adeo ab antistita ipsa, monasterii nomine, præter id quo ad victum indigent, accipere poterunt.

XXI.

De eo quod decreta hæc & cætera in universum spectat.

Perficient episcopi, ut canonici, parochi, omnesque universim clerici sæpe legant provincialium & diœcesanorum conciliorum decreta. Ad laicos quod attinet, in compendium redigentur, & in vernaculam linguam vertentur decretorum partes, quæ eos afficiunt; iisdemque a parochis explicabuntur. *Ibidem.*

IV. Mediolanense Concilium, ann. 1576.

Habuit S. Carolus concilium hoc, die 10. Maji, cum suæ provinciæ episcopis, itemque cum Famæ - augustæ, urbis in Cypro insula, episcopo, visitatore apostolico. In eo edita decreta plura in partes tributa tres; quarum prima continet sanctiones viginti sex super fide superque pluribus aliis doctrinæ

doctrinæ capitibus ; altera quæ de Sacramentis deque rebus ad ea spectantibus agit ; exhibet decreta quindecim ; tertia super episcopis cæterisque Ecclesiæ ministris versatur , & quatuordecim decreta complectitur.

P A R S P R I M A.

I.

De Fidei Professione.

Curabunt episcopi , ut executioni mandetur Pii IV. Bulla, super fidei professione quam edere jubendæ sunt personæ quædam, quas inter referendi quicunque arithmeticen, musicen, aliamve liberalem, quæcunque fuerit, artem docent.

II.

De Reliquiis, Miraculis & Imaginibus.

Sanctorum reliquias episcopi a piis doctisque presbyteris expendi & probari jubebunt. Earum nulla servabitur privatis in domibus , sed omnes & singulæ ponentur in ecclesiæ loco qui proftet aspectui satisque obstructus sit. Non eas tangent laici, quæcunque fuerit eorum conditio. Servabunt episcopi formam a Tridentino concilio præscriptam, ut recipiantur & approbentur tum nova miracula, tum novæ reliquiæ. Nullæ Sanctorum imagines super pavimento, vel in alio sordido inconcinnoque loco pingentur; neque vero ibidem ulla figura conficietur, quæ sacra religionis nostræ mysteria repræsentet. Pictores sculptoresque qui imagines statuasve inhonestas conficere ausi fuerint, severe punientur & ecclesiæ aditu probibebuntur. Cruces & Sanctorum imagines benedicentur. Quæ instaurari non poterunt, hæud profanis usibus addicentur, sed comburentur, cineres autem sub ecclesiæ pavimento collocabuntur. Sibi sument episcopi tum per se, tum per alios presbyteros erudiendum populum super ecclesiæ doctrina, ad Sanctorum invocationem, eorumque imaginum & reliquiarum cultum quod attinet.

III.

De Indulgentiis.

Perficiet epifcopus , ut parochi & concionatores de indulgentiarum vi, emolumentis & conditionibus populos doceant. Habebit ſuis in archiviiſ librum in quo deſcriptæ erunt quæcunque in ejus diceceſi , ſeu penes regulares ali-
osve exemptos , ſeu alibi , uſui ſunt. Suus quoque erit eccleſiis omnium indulgentiarum , quæ iis propriæ & peculiareſ ſunt , liber ſeu commentarius qui in ſingularum archiviiſ vel in ſacriſtia cuſtodietur.

IV.

De Superſtitionibus.

Ad ſynodum parochi , de ſcripto , ſuperſtitiones , omnes afferent , quas in ſuis quiſque parœciis notaverint, dabuntque operam conſeſſarii , ut ab iis fideles avertant.

V.

De Quatuor Temporibus.

Parochi de Quatuor-Temporibus , ſuperiore dominica die, ad populum ſermonem habebunt , eum permovendi cauſa , ut preceſ , jejunia , eleemoſynas , in diviniſ officiis affiduitatem per eos ſanctos dieſ augeant , ex Eccleſiæ mente , quæ ſcilicet eos inſtituit , ut altarium ſancti per ordinationem miniſtri a Deo peterentur , eique gratiæ de beneficiis in unaquaque anni tempeſtate acceptiſ perſolverentur.

VI.

De Formula ad Quatuor-Temporum Jejunium annuntiandum.

Eſt hæc in eo poſita , ut populo annuntietur fore , ut feria quarta , feria ſexta & ſabbato jejunetur ; idemque extimuletur , ut non ſine fervoris renovatione ſe boniſ operi-
bus dedat.

VII.*De Feriis Jejunio additis.*

Per Quadragesimam , cæterisque jejunii diebus , nihil eorum fiet , quæ ad contentiosum forum referuntur , missæ & sermonis tempore.

VIII.*De Sancto Ambrosio.*

Agetur S. Ambrosii festus dies , ut cæteri qui præcepti sunt , in tota Mediolanensi diœcesi , cujus is pater & patronus est.

IX.*De Ecclesiasticorum ad festorum dierum Celebrationem Convocatione.*

Parochi non poterunt presbyteros plures quam quatuor aut sex accire , qui iis ad festa , quæ in universa diœcesi præcepta sunt , celebranda suppetias ferant , nisi fundatio majorem eorundem numerum postulet ; & , cum presbyteri quos ad se vocaverint , parochi & ipsi erunt , suas hi quidem parœcias deferere non poterunt , quin presbyterum ibidem relinquant , qui eorum vices agat.

X.*De Peregrinationibus.*

Nullam clerici peregrinationem suscipient , quin in id ab episcopo veniam , testimoniales litteras & benedictionem obtinuerint. Ad id laici suis a parochis benedictionem , & ab episcopo canonicas litteras fument. Utrique evitabunt , in itinere , quidquid pietati nocere potest , cujusmodi sunt pravæ societates , profanæ cantilenæ , inepti sermones ; seduloque , e converso , consecretabuntur , quidquid eidem favere potest , cujusmodi sunt preces , psalmorum hymnorumque cantus , colloquia ad pietatem spectantia , &c.

XI.*De Honore qui Ecclesiis exhibendus.*

Nulla nova ecclesia sine episcopi venia , nulla quoque ni-

ſi in honeſto ac decenti loco conſtruetur. Semper aderit crucifixus ſub ejus præcipuoq. fornice ; erunt ejusdem fenestræ cancellis obductæ. Aquæ benedictæ vas erit intra, non extra eccleſiam. Erunt lampades ex altaris regione, non ad ejusdem latus. Id erit curæ, ut sæpe tergantur, ut ſemper nitidæ & apprime lucentes ſint.

XII.

De Capellis & Altaribus.

Non erigetur capella, non altare in eccleſia, quin epiſcopus annuat. Altaria non propius aderunt cathedræ, organo, januæ, non inhærebunt eccleſiæ columnis, nec ex diametro majori altari opponentur. Singula altaria concludet undique ligneum, lapideum aut ferreum clathratum ſeptum, intra quod laicis non licebit pedem inferre. Sacella & altaria rebus omnibus ad Dei ſervitium neceſſariis inſtruentur.

XIII.

De Sepulcris.

In eccleſia ſepulcrum habere, ſine epiſcopi, e ſcripto, venia, licebit nemini. Sepulcra aut tumuli nec in choro, nec in capellarum præcipua, nec prope altaria collocabuntur.

XIV.

De Cœmeteriis.

Clausa erunt muris aut ſepibus cœmeteria, ita quidem, ut eo bruta animantia ingredi nequeant. In iis medium ſemper locum tenebit fixa crux.

XV.

De Campanis.

Aderunt parœciis æra campana, ſi fieri poterit, ſaltem duo, eccleſiis autem non parœchialibus ſeu oratoriis unum tantum & quidem parvum. Profani nihil iis imprimetur, ſed crux aliave ſancta imago tantum. Eadem in turri campanaria non ponetur, quin ab epiſcopo benedicta fuerint.

XVI.

XVI.*De sanctorum Locorum Ornatu & Nitore.*

Tegentur altaria candidis mappis tribus & cerata tela. Aderit altari cuique tabella secretarum dicta. Ad ornandum Domini tumulum, Feria quinta majoris hebdomadae, nihil eorum adhibeatur quæ profanis & vitæ consuetis usibus inservierint, ut lecti stragula & vela, conopæa, aculæa, &c. In imaginum indumentis idem præstabitur. Altaria & imagines, parietes omnesque demum ecclesiarum partes apte admodum ac nitide servabuntur. Evellentur ex earum muris vineæ, hederæ, rubi, omnesque generatim plantæ quæ foris iis adhærescunt. Non tolerabuntur in cœmeteriis vineæ, non frugiferæ aliæve arbores, non arbuta, non rubi, non scœnum aut herba ad animalium usum, non lignorum, lapidum, arenarum congeries; uno verbo, nihil quod horum ad observantiam insignium locorum sanctitati & nitore repugnet.

XVII.*Cavendum esse, ne Loca sancta profanis usibus addicantur.*

Non affigentur ecclesiarum, oratoriorum, cœmeteriorum foribus aut parietibus schedulæ, quæ locandas aut vendendas annuntient domos, terras aut ejusmodi alia. Ecclesiarum, capellarum & oratoriorum, ubi missa nonnunquam dicitur, testæ nec lignis nec paleis onerabuntur. Ibidem nullum in superiore parte cubiculum aderit, in quo quispiam degat, dormiat, aut profani aliquid agat. Nullum granorum, fructuum, leguminum genus, nullum itidem instrumentum ruralibus operibus accommodatum in ecclesiis, in oratoriis, atque adeo in cœmeteriis ponetur. Neque vero frumentum in cœmeteriis expurgabitur aut ventilabitur; non protendentur ibidem fructus, non grana, non telæ, non lintea, ut exsiccentur. Non ibi licebit nere, fuere, profanum aliquod opus edere, aut cum sarcinis tamquam per publicam viam prætergredi.

XVIII.

XVIII.

Qua quisque ratione sanctis in locis se gerere debet.

Semper aderit in ecclesiis clericus, impediendi causa, ne quid ibi fiat, quod sacris iisdem locis indignum sit. In iis viri a feminis sejuncti erunt; ac per aliam viri, per aliam feminæ januam, cum id fieri poterit, ingredientur & egredientur. Arcebitur ab ecclesiis, itemque a proximis circum locis, quidquid rumorem excitare aut scandalum afferre posset.

XIX.

De Ecclesiarum & Altarium Consecratione, ac de cæterarum rerum Benedictione.

Parochiales omnes ecclesiæ & majora quæque earundem altaria consecrabuntur. Parochiani eo die, qui parochialis ecclesiæ consecrationem antecedit, jejunabunt, iisdemque consecrationis ipsius dies festus erit. Domos recens extructas, easque quæ a dæmonibus vexantur, benedicendi vetus mos restituetur.

XX.

De ratione profanandi Ecclesias & Altaria.

Cum ab eo qui jus obtinet, ecclesia damnabitur, ut profanetur, ex ea, aliquot ante profanationem diebus, reliquiæ & corpora Sanctorum, quæ ibidem extiterint, sanctæque pariter imagines transferentur; deinde vero presbyter, cui ejus ecclesiæ profanationem episcopus demandaverit, ad altare accedet, dominicam Orationem, angelicam Salutationem, cum oratione patroni altaris, ibidem recitabit; sacrumque lapidem inde sublatum abluet, aquam autem in sacrarium injiciet. Tum operarii demolientur altare; fietque, postridie, mortuorum corporum exhumatio.

XXI.

De Sacristia.

Aderunt in sacristiis tot armaria, quot requirentur, ut apte servetur, quidquid ex ecclesiæ servitio est. Aderunt
ibi.

ibidem etiam parva seorsim , quoad fieri poterit , oratoria in quibus , ante & post missam , defixo intentius animo , sacerdotes orare possint ; ibi silentium custodietur , eoque laici absque necessitate ingredi non sinentur. Ecclesiarum rectores non adhibebunt , nec patientur alios adhibere , ad domesticos usus , suarum sacristiarum supellectilem , cujusmodi sunt vela , tapetes , aulæa , &c.

XXII.

Ecclesiæ quibus libri & manuscripti codices suppetunt , construi jubebunt bibliothecas in episcopalibus ædibus , vel in canonicis domibus , vel denique in aliis ad ecclesias has pertinentibus. Ibi libri , servato ordine , disponentur , & facti tectique sedulo servabuntur. Bibliothecas has episcopus identidem visitabit , & ad cleri utilitatem augendas curabit.

XXIII.

De Oratoriis , quæ in viis sita sunt.

In oratoriis , ubi missa non dicitur , altare nullum aderit. Ea quidem publicis in viis , non in agris statuentur , ut transeuntes gradum ibidem sistant orandi causa , In oratoriorum externis parietibus imagines non pingentur , ne profanationi exponantur.

XXIV.

De Prece.

Pulsabitur ecclesiæ campanum æs ad populum commo-
nendum , ut vespertinam precem edat ; & hæc prex , festis potissimum diebus , quoad fieri poterit , in ecclesia ipsa peragetur ; si minus , domi fiet ; itemque matutina prex , cum , æque ac vespertina , in ecclesia fieri poterit. Æra campana in procellis ac turbinibus pulsabuntur , tum ut eadem sedentur divinæ benedictionis campanis addictæ vi , tum ut Dei misericordiæ subsidium imploretur per preces quas in ecclesia , siquidem commode possunt , aut alio quovis in loco fideles effundent.

XXV.

XXV.

De Prædicatione Verbi Dei.

Primi & secundi ordinis pastores in id peculiariter incumbunt, ut de cujusque status proprii officiis, cujusmodi sunt parentum, filiorum, virorum, conjugum, dominorum, famulorum, &c. officia, populos doceant; sermo potissimum missæ tempore, & quidem post evangelium habebitur.

XXVI.

De Christianæ Doctrinæ Scholis.

In eorum gratiam qui vel ob locorum distantiam, vel alia de causa, ad christianæ doctrinæ institutiones in parochialibus ecclesiis institutas se conferre non poterunt, stantur ejusmodi scholæ in capellis, oratoriis, aliove honesto & commodo loco, quo conveniant, qui iisdem interesse debent.

P A R S II.

De Sacramentis, deque iis quæ ad hæc referuntur.

I.

De Sacramentis in universum.

Statim ac nova parochus sancta olea acceperit, vetera cumburet in lampade, quæ ante sanctum Sacramentum accensa est; ac deinde, in sacrario, hujus lampadis elichnium omnino comburet. Cum sancta olea deficere cœperint, alia non consecrata guttatim infundentur in vas quod ea continet, at pauciora quam prima. Sacerdos nullus energumenos exorcizare poterit sine episcopi, de scripto, venia,

II.

De rebus quæ ad baptismum referuntur.

Baptisteria collocabuntur ad sinistram partem ingressus
eccles-

ecclesiæ , concludenturque clathris seu cancellis. Si parochus perspicit infantem , qui ei baptizandus exhibetur , ex aliena parœcia esse , eum remittet ad proprium parochum , nisi forte periculum adsit. Quicumque Sacerdotes baptizant , ritus omnes ad baptismum præscriptos accurate servabunt. Impedient , ne inhonesta , ridicula , aut ethnica nomina infantibus imponantur.

III.

*De rebus quæ ad Confirmationis sacramentum
referuntur.*

Quicumque addicti sunt animarum curæ , perficient , ut qui iis subsunt , Confirmationis Sacramentum suscipiant , postquam confessi fuerint , & jejuna-verint , siquidem sacramentum hoc matutino tempore conferatur.

IV.

*De rebus ad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum
spectantibus.*

Tabernaculum in quo sancta Eucharistia servatur , indutum erit intus panno serico , & foris tentorio tectum. Parochi & concionatores hortabuntur fideles , ut crebro ad sanctam Eucharistiam accedant ; ita nihilominus , ut iis indignæ communionis crimen & periculum ob oculos ponant. Ut servari canones possint qui parochis mandant , ut eorum qui in Paschate communicaverint , rationem reddant , iis tantum per Paschaliū quindecim dierum spatium communicatio tribuetur , qui ab episcopo vel a parocho in id facultatem , e scripto , obtinuerint. Libenter parochi sanctam Eucharistiam ad infirmos ferent , qui ad ecclesiam venire non possunt , quique communicare cupiunt , quamvis absque periculo sint. In sancti Sacramenti solemni processione nullæ reliquæ deferentur. Parochi populos hortabuntur , ut per confessionem , jejunium , eleemosynas , preces ad sancti Sacramenti festum se comparent , & aliquo per octavam die communicent.

V.

De eo quod ad pœnitentiæ Sacramentum refertur.

Episcopus , suis in visitationibus suaque in episcopali urbe , omnes identidem confessarios simul aut separatim arcesset , ut iis ministerii , quo funguntur , gravitatem & pericula exponat , ostendatque qua circumspectione se gerere debeant in pœnitentiæ tribunali , peculiariter cum peccatoribus qui reservatis casibus subsunt , aut in peccati habitu versantur , aut ad restitutionem tenentur. Iis etiam obligationem ob oculos ponet , in qua sunt , ut salutare pœnitentias imponant , nec solum impedire studeant , ne pœnitentes in eadem crimina recidant , sed etiam perficere , ut virtutes consecutur , faciantque satis quæ singulorum statui addicta sunt.

VI.

De eo quod refertur ad extremam Unctionem & ad officia morientibus exhibenda.

Tribuet parochus extremam Unctionem adultis periculose ægrotantibus , senibusque decrepitis , qui quoque die mori possunt , etsi non ægrotent , non autem pueris qui rationis usu non pollent , nec mulieribus quæ parturiunt , nec iis qui ad bellum pergunt , navim conscendunt vela daturi , aut iter suscipiunt , nec demum reis ad mortem damnatis. Presbyter sanctorum Oleorum vas per sericum funiculum collo appensum , ejusdemque materiæ sacculo inclusum deferet. Si ægrotus cui Sacramentum hoc administrare debet , sensuum usum non amisit , eum hortabitur , brevi sermone omnino ad vim & suavitatem composito , ut sua omnia vota ad cœlum referat , suamque in divina misericordia fidentiam ponat ; eum jubebit preces ad animæ commendationem notatas , si potis est , dicere , easve alteri dicendas mandabit.

VII.

De eo quod ad Ordinis sacramentum refertur.

Episcopi & parochi nihil obliviscentur , ut juniores clericos

ricos de eorum officiis edoceant , & qua poterunt , sollicitudine super eorundem moribus & studiis invigilabunt. Ordinabunt episcopi eos tantum , qui idoneis testimoniis quoad doctrinam & mores muniti erunt , quosque nullum ab ordinatione impedimentum arcebit.

VIII.*De impedimentis quæ ab Ordinibus removent.*

Hæc impedimenta sunt : ætatis aut confirmationis defectus , ignorantia , crimen , publica pœnitentia , neophyti status , ebrietatis & gulæ habitus , impuritas , perjurium , usura publica , infamia , reddendæ rationis obligatio , servitus , corporis vitium , insignis deformitas , illegitima natiuitas , bigamia , irregularitas , suspensio , interdictum , excommunicatio , amentia , morbus comitialis , dæmonis possessio , examinis & approbationis defectus.

IX.*De Beneficiorum Collatione & Provisiōe.*

Tridentini concilii canones super hac re servabuntur ; episcopique , quin flecti possint , eos omnes rejicient quos beneficiis ad quæ nominati aut præsentati fuerint , haud idoneos judicabunt , postquam eosdem serio super doctrina , moribus , cantu , omnibus denique qualitatibus examinaverint , quas ab iis beneficia postulant ad quæ præsentati sunt , quæcunque patronorum a quibus præsentantur , dignitas aut conditio sit.

X.*De eo quod ad sanctissimum Missæ sacrificium & ad divina Officia pertinet.*

Suos identidem dicecesanos episcopus , & verbo & scripto , de obligatione monebit , cui subsunt , suas ut parœcias , dominicis potissimum festisque diebus , frequentent. Presbyteri quos legata aut fundationes adigunt , ut statum Missarum numerum ad statum altare dicant , eas ipsi , & quidem ad altare dicent quod legatum aut fundatio designat ,

nisi eos episcopus, æquis de causis, per alios presbyteros aliisque in altaribus eas missas exequi sinat. Episcopi est missæ horam pro locorum, temporum & personarum circumstantiis statuere. Missa, sine additione, sine detractio-
ne, sine ulla mutatione, e Missalis rubricis dicetur. Episcopi qui, statis solemniū festorum diebus, majorem Missam, suis in cathedralibus ecclesiis canunt, iis ipsis diebus, ad matutinum quoque & ad vespervas, officium obire debent. Quidquid in Pontificali & Cæremoniarum Libro super ratione qua divina officia peragenda, præscriptum est, accurate servabitur. Clerici qui B. Virginis officio desunt, quibus in ecclesiis illud in choro dici consuevit, distributionibus privabuntur, perinde ac si majori officio defuissent.

XI.

De Processionibus.

Proponet episcopus idoneos viros, qui processiones ducant & moderentur. Qui una cum aliis non canent, submissa voce, hymnos aliasque preces huic cæremoniæ consonas recitabunt. In iis clerici sæculares & regulares incedent bini, sibi que admixtos laicos non tolerabunt. Nul-
lum aderit in processionibus musicum instrumentum; episcopi que pro viribus operam dabunt, ut impedian-
t, quominus fideles e fenestris aliove edito loco eas transeuntes spectent, ne dum, ut par est, religiose sequantur.

XII.

De Funeribus & Exequiis.

Quicumque ad humationem acciti fuerint, aderunt indi-
cta hora; quique ex ecclesiasticis non intererunt ipsi per se, non erunt emolumentorum participes, suo licet loco alium ecclesiasticum a se missum prætexant. Cadaver, per bre-
viorē & rectiorem viam, ad ecclesiam ducetur. Ad tu-
mulorum repræsentationes non id adhibebitur quod altaris servitio addictum est. Nec clerici, nec eorum quisquam, qui ad sepulturas operam conferunt, pignora sument, suum ut salarium seu stipendium sibi certum tutumque red-
dant.

XIII.

XIII.

De Distributionibus.

Qui, dum choro adesse debet, missam dicet, distributionem ei officii parti addictam, cui, sacrum faciens, defuerit, non lucrabitur. Qui designati sunt, ut distributiones partiantur, neminem earum participem facient, nisi eo tempore quod ad hanc partitionem præscriptum est.

XIV.

De iis quæ ad Cathedralium & Collegiatarum ecclesiarum Capitula referuntur.

Cum aderit grave negotium in cathedralium aut collegialium ecclesiarum capitulis pertractandum, satis habebitur illud in cœtu proponi qui primus coactus fuerit, ejusque decisio ad cœtum alterum remittetur. Si res urget, nec ad alterum usque cœtum differri potest, ea canonicis triduo ante capituli cœtum, si fieri potest, significabitur, ut iis de eadem cogitare per tempus liceat.

XV.

De Parochis eorumque Juribus & Officiis.

Sui ministerii officiis & functionibus parochi facient satis ipsi per se, nisi justæ eos causæ impendant. Episcopus severe parochos puniet, qui accurate, quidquid tandem prætexant, suis in parœciis non residebunt, suos ut parochianos edoceant, ut iis Missam dicant, ut iisdem sacramenta administrent, ut eorum querelas componant, ut eos denique mutuo concilient. Educandos apud se pensionarios parochi non tenebunt.

P A R S III.

I.

De Episcopis.

Suis episcopi populis non intermissa omnium virtutum exempla præbebunt. In oratione erunt assidui, commu-

ut suis in synodis monita conferrent quæ ad eorum , qui eas conficiant, omniumque generatim ecclesiasticorum sollicitudinem excitandam facerent, sua ut officia perficerent. Eos ergo monebunt, ut suæ vocationis excellentiam alta semper mente repositam habeant ; prorsusque angelicam & sanctam in terris vitam agant quæ cæteris omnium virtutum, charitatis, humilitatis, mansuetudinis, patientiæ, justitiæ, temperantiæ, omniumque christianæ pietatis officiorum exemplum præbere possint.

VIII.

De Foro episcopali & ecclesiastico.

Concedentur iis tantum monitoria , qui episcopo supplicem ad ea obtinenda libellum obtulerint, ad civilis partis postulationem ; & nulla concedentur ob criminales aut difamantes res , easve quæ non penitus latent , eas denique quæ tam longo ex tempore amissæ fuerint, ut nullus superfit credendi locus eas in mentem redire posse. Episcopalis fori cancellariis & notariis aderunt libri in quibus describent acta omnia , & salarium quod acceperint pro omnibus civilibus aut criminalibus causis quas pertractaverint.

IX.

De rebus ad Matrimonium pertinentibus.

Scient parochi constitutiones quas ad impedimentorum matrimonii, quæ Tridentinum concilium statuit, explicationem summi Pontifices ediderunt. Abolebunt episcopi indecentias quascunque in matrimoniorum celebrationem praviæ consuetudines induxerunt ; & peculiariter, nocturnas vociferationes & æneorum vasorum pulsationes, vulgo charivaria, quæ in secundis nuptiis eduntur.

X.

De iis quæ Regulares spectant.

Servabitur Tridentini concilii decretum , quod mandat, ut sacræ scripturæ interpretes in religiosorum cœnobiis adsint. Servabuntur etiam Pii V. & Gregorii XIII. constitutiones, quæ

quæ feminas vetant in monasteriorum quæ virorum sunt, claustra & regularia loca cætera pedem inferre.

XI.*De Monialibus.*

In religiosarum monasteriis duæ tantum aderunt externæ fores, vecturis una, personis usibusque consuetis altera; & ad hanc quidem ostiariæ religiosæ duæ semper adstant. Quadruplex tantum in his monasteriis vestibulum, seu, versatile tympanum erit; primum ad communem januam; secundum in colloquiorum loco, vulgo parlatorio; tertium in ecclesia ad altaris ornamentorum transitum; quartum denique in loco ad sacrum poenitentiae tribunal, seu, confessionale designato. Velatæ semper erunt religiosæ, cum externis e locis, vel ab ipsis concionatore aut superiore, perspicui poterunt. Ita quoque se habebunt quæ medicum aut superiorem comitantur cum monasterium ingrediuntur. Religiosæ nec fructus, nec flores, nec crustula vendent. Non doni quidquam largientur; ac ne eleemosynam quidem ad monasterii seu januam seu versatile tympanum erogabunt; sed pecuniam, triticum aut ejusmodi alia personis pietate præstantibus tradent, ut ea in pauperes, alibi quam ad monasterii fores, ipsæ distribuant. Sæcularibus negotiis se religiosæ non immiscebunt.

XII.*De rebus ad pia Loca spectantibus.*

Hospitalium aliorumque plorum locorum administratores animo reputabunt sibi pauperum, viduarum, orphanorum, cæterarumque miserarum personarum impositam curam esse, suamque se omnem operam ad ea, quibus eædem indigent, conferre debere, tamquam demandatæ provinciae rationem Christo Domino reddituros, qui in persona pauperis delitescit. Hospitalium, quæ expositis infantibus addicta sunt, administratores nutricibus non plures pueros tradent, quam lacte alere possint, ne, eorum culpa, iidem fame pereant. Invigilabit episcopus, ut foundationis leges, quæ in pluri-

bus piis domibus obtinent , accurate servantur , in eas scilicet quicunque earundem legum vi recipi debent , recipiantur , nec admittatur eorum quispiam qui ab iisdem arcentur.

XIII.

*De Formula ad annuntiandam Eleemosynarum
Collectam.*

Formula hæc in eo est posita , ut parœciæ fidelibus annuntietur fore , ut statâ die eorum eleemosynæ colligantur , additis ad eosdem cohortationibus , ut ea ipsa die ad ecclesiam se conferant , ibique , quidquid pro suis singuli facultatibus poterunt , libenti animo tribuant , Christi Domini in pauperum persona nutriendi causa. Jubentur parochi in peculiarem codicem vagos mendicantes referre , qui in eorum parœciis extiterint , in eoque eorumdem nomina & natale solum describere ; quam iidem vitam quoad religionis exercitationes agant ; suum , necne , catechismum calleant ; an missam dominicis festisque diebus audiant ; an confitentur & an communicent per anni spatium. Eos adigent , ut parœciæ catechismo dominicis & festis diebus intersint.

XIV.

De eo quod spectat Decreta hæc.

Qui hæc decreta transgressi fuerint , pœnas in transgressores ibidem latas subibunt ; eademque episcopus quisque in sua proxima synodo indici jubebit.

V. Mediolanense Concilium , ann. 1579.

Concilium hoc , Maji die 7. S. Carolus una cum suæ provinciæ episcopis celebravit. Tribuitur hoc quoque ipsum in partes tres. Pars prima de rebus agit , quæ fidem spectant , & undecim capita continet ; altera , capitibus triginta , curam , diligentiam , charitatem , remedia , circumspectiones & cætera quæ pestis tempore servari debent , admodum fuse describit ; tertia , viginti capitibus , id complectitur , quod ad Ordinis Sacramentum refertur. Hæc porro animad-

animadversione digniora nobis in his capitibus visa sunt. In primæ partis tertio dicitur opus fore episcopi, de scripto, venia, tum ut vendantur, tum ut emanent carnes, aut quævis alia ciborum genera quibus per Quadragesimam vesci non licet. In ejusdem partis capite sexto, presbyter cui benedicenda domus demandabitur, perficere jubetur, ut ex ea tollatur quicquid christiana familia indignum est, malique omnes libri flammis devoveantur. Ejusdem partis caput nonum Sacerdotem jubet communionem fidelibus in missa tribuere, statim atque ipse pretiosum Sanguinem sumpserit; ita nihilominus, ut eam etiam extra missæ tempus tribuere possit; cum autem eam proxime post missam tribuet, sibi casulam & manipulum detrahat; & cum eandem tribuet alio tempore, superpelliceo & stola indutus sit, pluviali vero, si episcopus; ex antiquissima, ut S. Ambrosius refert, consuetudine, qui communionem percepturi sunt, respondeant *Amen*, postquam Sacerdos dixerit: *Corpus Domini nostri Jesu Christi*, &c. Additur pium morem esse in locis pluribus institutum, ut ne morti addicantur rei, qua ipsa die in viatici modum communicarunt. In altera parte, jubentur episcopi, non solum se fugæ non dare pestis tempore, sed nihil intentatum relinquere, suis ut ovibus spiritalia & temporalia, quæcunque in eorum potestate fuerint, subsidia comparent; indicare jejunia, preces, publicas processiones in quibus sub sacco & cilicio, aperto capite nudisque pedibus incedetur; hortari populos, ut confiteantur & communent, postquam peccatis omnibus quæ eos tam singulari beneficio indignos redderent, ex animo nuntium remiserint; Confirmationis Sacramentum conferre; bonæ voluntatis confessarios & concionatores quoscunque nancisci poterunt, ad opem parochis ferendam accire; conjunctoque cum magistratibus consilio, perficere, ut ægrotantibus nihil desit, seu quoad alimenta, seu quoad remedia & subsidia quæcunque pro multiplici cujusque indigentia parari poterunt. At, quamvis episcopi & parochi semper esse parati debent suam pro suis ovibus vitam dare, non negligent iidem tamen, suo erga infectos ministerio fun-

gentes, congruis omnibus circumspeditionibus uti. Eorum confessiones ad aliquam a lecto distantiam audire poterunt, vel eos etiam, si fieri possit, ad fenestram, ad januam, in vestibulum aut in aream accire; eandemque circumspeditionem, ut iisdem communionem præbeant, adhibebunt. Poterunt etiam vestes non ultra genua productas ferre, ac remediis uti quæ medici in pestem approbant. Sacerdos qui extremam unctionem aut Sacramenta cætera infectis tribuet, ab eorum commercio qui bene valent, ad dies aliquot abstinebit, ne metum iisdem incutiat. Episcopus cruces & altaria erigenda curabit in triviis, ubi Sacerdotes qui sacrum ibidem facient, suo satis officio facere censebuntur, perinde ac si in ecclesia celebrarent. Non impotentur eidem vehiculo mortui viventesque, aut qui vere peste correpti, quique de ea tantum suspecti sunt. Statim ac Sacerdos cui peste laborantium cura est, ea quempiam ictum audierit, ad eum visitandum se conferet, eique haud cunctatus poenitentiae Sacramentum, viaticum & extremam unctionem administrabit, quia sæpenumero infecti, cum minus videtur esse timendus locus, extemplo moriuntur, ac ne minima dilatio periculo caret. Cernitur in tertia parte sollicitudo quam episcopi in seminariis instituendis præferre debent, eorum examen qui in ea ingressuri sunt, animi contentio ad perficiendum, ut sui status sanctitati consentaneam clerici vitam agant, & pietate quæ ædificationi sit, divina officia omnesque sui ministerii functiones obeant.

VI. Mediolanense Concilium, ann. 1582.

S. Carolus habuit Maji die 10. concilium hoc. Continet illud capita unum & triginta iis similia quæ in præcedentibus conciliis occurrunt, semperque ad ecclesiasticæ disciplinæ redintegrationem. Septimum etiam concilium ad ann. 1585. indixerat S. Præsul; at eum, quominus illud celebraret; impediit mors qua ann. 1584. e vivis ereptus fuit. Quæ habuit numero sex, hebdomadas fere tres sibi singula vindicabant, plurium constitutionum causa, quas S. Archi-

**Archiepiscopus una cum suffraganeis episcopis in iisdem e-
debat.**

Concilium Toletanum, ann. 1565.

**Christophorus de Sandoval, Cordubensis episcopus, tam-
quam provinciæ episcopus senior, præfuit concilio huic
quod 8. Septembris die ann. 1565. pontificatus Pii IV. anno
sexto, & regni Philippi II. Hispaniarum regis decimo, in
cathedrali ecclesia gloriosæ Assumptioni B. Virginis dedica-
ta apertum fuit. Dividitur in sessiones tres. Prima conti-
net Tridentini concilii super provincialium conciliorum ce-
lebratione decretum, fusamque fidei professionem, nomine
Symboli fidei. Altera quæ in eadem ecclesia habita est, die
dominica Januarii 13. ann. 1566. qui pontificatus Pii V.
primus fuit, unum supra triginta disciplinæ decreta conti-
net quorum priora novendecim quæ episcopos eorumque
ministros spectant, residentiam suosque supra greges vigi-
lantiam, modestiam & simplicitatem in supellectile ac vesti-
bus, in mensa frugalitatem, in habendis synodis & peragen-
dis visitationibus diligentiam, de avaritiæ suspicione, tum
quoad se, tum quoad officarios quibus utuntur, evitanda
solicitudinem iisdem commendant. Decretum vicesimum
vigilias coetusque nocturnos in ecclesiis, sub excommuni-
cationis poena prohibet. Vicesimum primum ludos etiam
vetat, qui in ecclesia edebantur Innocentium festo die,
itemque puerilem episcopi electionem quæ solemnibus qui-
busdam diebus in cathedralibus & collegiatis ecclesiis usui
erat, & generatim, omnia spectaculorum ludorumque ge-
nera Christianæ religionis majestate prorsus indigna. Vice-
simum secundum, excommunicationis indicta poena, cleri-
cos in sacris ordinibus constitutos prohibet ullam alterius
sexus personam, cujuscunque demum ætatis & conditionis
fuerit, manu aut ex equo ducere. Vicesimum tertium om-
nes in sacris itidem ordinibus constitutos ecclesiasticos om-
nesque beneficiarios jubet constitutiones episcopis præscrip-
tas servare, quod ad modestiam, simplicitatem & frugali-
tatem attinet. Vicesimum quartum executionem decreti
conci-**

concilii Tridentini super Parochorum examine, & vicesimum quintum decreti de residentia executionem mandat. Vicesimum sextum parochis præcipit, ut perpetuo degant in eo parœciarum loco qui erit ad obeundas parochialis ministerii functiones aptior. Vicesimum septimum jubet, ut episcopi ecclesias erigant in parœciis quarum incolæ ita dispersi sint, ut nonnisi difficulter ad suam parochialem ecclesiam, dominicis festisque diebus, convenire possint, quo in his recens erectis ecclesiis missam commode audire & Sacramenta percipere iisdem liceat. Vicesimum octavum vult cathedralium & collegialium ecclesiarum præbendarios quibus demandata est sacræ Scripturæ explicatio, suorum auditorum captui se accommodare, iisque utilem in modum exponere Scripturæ loca quæ ad Sacramenta, ad fidei articulos & ad conscientiæ casus referuntur. Vicesimum nonum mandat, ut cathedralium aut collegiatarum insignium ecclesiarum dignitates & canonicatum dimidia pars magistris tantum aut doctoribus aut licentiatis in theologia vel in jure canonico tribuantur. Tricesimum episcopis præcipit, ut residentiam ab omnibus cathedralium & collegialium ecclesiarum canonicis, secundum Tridentini concilii decreta, servatam velint. Tricesimum primum pronuntiat eum tamquam de tacita vel expressa simonia suspectum spectandum esse qui, absque apostolicæ Sedis venia, aliquam ex beneficii quod resignavit, fructibus partem acceperit, eumque qui eandem ei, licet voluntarie, tribuerit.

Tertia sessio quæ die 25. Martii ejusdem anni habita est, viginti octo quæ sequuntur, decreta continet.

1. Aderunt episcopis publica archivia in quibus omnes tabulæ quæ ad eorum jura pertinent, servabuntur.

2. Episcopi tonsuram non conferent nisi iis quibus statim post tonsuræ receptionem beneficium suppetet, iisve qui studebunt, ut ad ultiores ordines suscipiendos se comparent, aut iis denique qui ad alicujus ecclesiæ servitium designabuntur.

3. Parochi & quicunque ad populorum institutionem præpositi sunt, difficiles involutasque controversias, & quicquid ostentationem redolet, - evitabunt; facilique, simplici extirpandisque vitiis accommodata ratione Evangelium explicabunt, ita scilicet, ut virtutum amorem & usum inspirent.

4. Canonicus qui magistralem præbendam possidet, cui prædicandi onus addictum est, huic officio non deerit, quoties, ex episcopalibus mandatis, eidem subest.

5. Parochi aliive clerici qui ordinarii examen subierint, catechismum pueris, in ecclesia, paulo post meridiem, dominicis festisque diebus singulis, tradent.

6. Omnes canonici aliique ecclesiastici qui in cathedralibus, collegiatis, omnibusque generatim ecclesiis extiterint, in solemni missa communicabunt, nisi sacrum & ipsi faciant, in Natali Domini, Feria quinta hebdomadæ sanctæ, Paschatis, Pentecostes, S. Petri, Assumptionis, omnium Sanctorum ecclesiæque patroni diebus.

7. Episcopi & quicunque id juris obtinent, clericos punient, qui frivolis sermonibus, animi avocatione & immodestia divinum officium turbant.

8. Tridentini concilii decretum, quoad manuales distributiones, servabitur.

9. Servabitur etiam Tridentini concilii decretum alterum quod certis quibusdam ordinibus cujusmodi sunt presbyteratus, diaconatus & subdiaconatus, certos quosdam canonicatus addici jubet, ut proinde canonicus qui præbendam subdiaconatui addictam possidet, subdiaconi officium obire debeat, & sic porro.

10. Omnes canonici aliique clerici cathedralibus aut collegiatis ecclesiis mancipati interesse debent officiis omnibus, ab initio ad finem usque, eam secus poenam subituri, ut distributiones amittant officiis addictas quibus defuerint, aut ad quæ serius venerint, aut e quibus ocysus exierint.

11. Operam dabunt episcopi, ut ne ecclesiarum musice impediatur, quominus pronuntiata psalmorum eorumque omnium
nium

nium quæ canuntur, verba auribus excipiantur; & imprimis cavebunt, ne ecclesiarum musice profanas theatri, amoris aut belli cantilenas imitetur.

12. & 13. Canonici non nisi bis in hebdomada capitulum habebunt; & ad illud, qui voce carent, non admittentur.

14. Theologales, poenitentarii, parochi nec vicarii provisores episcopi, nec visitatores, nec ordinarii aut delegati omnium generatim appellationum iudices esse poterunt.

15. Laici, seu viri, seu feminae, divinorum officiorum tempore, chorum non ingredientur.

16. Cavebunt ordinarii, ne parochiani suam parochialem ecclesiam deferant, ut alio se transferant; quod si contigerit, quin impediri possit, derelicta ecclesia non desinet ita servari, ut in ea dominicis festisque diebus missa dicatur, nullus licet parochianus ibidem esset.

17. Ordinarii sument e decimis, quo pauperes ecclesias reparent, & quicquid ad divinum servitium requiritur, iidem suppeditent.

18. Clerici in sacris ordinibus constituti, & beneficiarii nec laicorum oeconomi, nec in civili foro procuratores erunt, præter quam quibus in casibus per jus licet.

19. In clericos concubinarios per beneficiorum quæ possident, privationem, ordinarii procedent.

20. Cum episcopus, per officii aut beneficii privationem, canonicorum quempiam, ob crimen, punierit, ei capitulum gerenda negotia demandare, aut quicquam e capitulari mensa tribuere non poterit.

21. Presbyteri qui simplicia beneficia in paroecia possident, confessariis in titulum officii ejusdem paroeciae optulari debent, Quadragesimæ & jubilæi tempore.

22. Visitatores ab episcopis designati scholæ magistros & magistras adigent, ut e religionis elementis aliquid suos quotidie pueros edoceant.

23. Episcopi non eximent residentia beneficiarios clericos id petentes, ut ad aliquam universitatem, studiorum

causa,

causa, se conferant, nisi cum certi erunt eos beneficiarios studiis idoneos esse.

24. Fideles non faciunt Paschalis communionis officio satis, si suis in paroeciis per Paschales dies quindecim, aliove quod sancta Sedes aut jus statuerit, tempore non communicant.

25. Nec religiosæ suis e monasteriis, nisi gravissimum mortis periculum immineat, egredi, nec externæ personæ, extra necessitatis casus in jure expressos, in eadem ingredi possunt.

26. Taurorum spectacula quæ publice in circo vel alibi exhibentur, votorum materies esse non possunt; populus ergo ea vovere non potest; & vota, quæcunque in id fierent, nulla sunt, licet jurejurando firmata essent. Clerici qui ejusmodi spectaculis aderunt, pro ordinarii arbitrato punientur.

27. Instituent episcopi seminaria e Tridentini concilii mente.

28. Eligentur, in unaquaque paroecia, docti, prudentes, idonei pique viri qui de abusibus reformandis inquirent, eosque ad synodum referant.

Concilium Mechliniense, an. 1570.

Concilium hoc Julii die 11. an. 1570. inchoatum, & Julii die 14. ejusdem anni absolutum fuit. Ei Michael Rhytovius, Yprensis episcopus, tamquam e provinciæ episcopis senior, Antonii Perrenotii, Mechlinienlis archiepiscopi, *Cardinalis de Granvelles* vulgo dicti, nomine præfuit. Initio statim recepta Tridentina synodus, promissa Papæ obedientia, damnatæ omnes hæreses, æque peculiariter, quas Tridentina synodus anathemate perculerat; deinde vero editæ constitutiones plures quas peculiares tituli complectuntur. Horum primus qui sacramenta spectat, continet capita novem.

1. Nullæ recipientur nutrices, quin eas loci, in quo earundem domicilium est, parochus, de scripto, catholicas

esse testetur. Jurabunt hæc se, cujusque hebdomadæ sabbatis singulis, propriis parochis declaraturas mulierum nomina & cognomina, quibus ipsæ parturientibus adfuerint, earundemque filiorum numerum, parochorum autem erit, intra dies quindecim, id episcopo significare, cum matrum nomine & cognomine, quæ non suos filios baptizandos curaverint; & id quidem, suspensionis indicta poena.

2. Opera dabitur, ut, intra dies decem, pueri, quicunque baptizati non sunt, baptizentur, &, quicunque idonei sunt, erudiantur.

3. Unus tantum patrinus & una matrina, ut summum, aderunt, qui ad baptismales fontes infantem teneant.

4. Mulieres post puerperium ad ecclesiam venient, ubi Deo gratias agant & missam audiant.

5. Parochi in peculiarem codicem referent omnium nomina, quorum confessiones per quadragesimale tempus audierint; & in hoc ipso codice religiosi describenda curabunt eorum nomina, quibus ipsi a confessionibus fuerint; parochi vero ad sacramenta, adeoque ad matrimonium ipsum, & ad sepulturam eos tantum admittent quorum nomina hoc in codice scripta fuerint.

6. Nullus confessarius, extra necessitatis casum, a casibus episcopo reservatis absolvet; perficientque episcopi, ut publica pœnitentia, ob peccata publica, reviviscat.

7. Sanctum Sacramentum non nisi perraro & in publicis necessitatibus, processionis in modum, gestabitur, ne ejusmodi processionum crebrior usus observantiam imminuat, quæ huic augusto sacramento debetur.

8. & 9. Parochi, quoties sanctum viaticum aut extremam unctionem deferent, stola & superpelliceo induti erunt.

Titulus alter qui ordinarios afficit, continet admodum brevia capita quinque, quæ conditiones tantummodo complectuntur quibus de more opus est, ut quispiam ad ordines recipiatur; videlicet, de studio, vita & moribus testimonium, præcedens examen, ejus qui ad sacros ordines adspirat, beneficium aut patrimonium.

Titulus tertius id continet, capitibus septem, quod ad sponsalia & matrimonium refertur.

1. Populum sæpe monebunt parochi clandestina matrimonia a Tridentino concilio nulla declarata esse.

2. Eos easve renuent in matrimonium conjungere, quos ad hunc statum suscipiendum coactos scient; idque ils ab officio, & beneficio suspensionis indicta poena.

3. 4. & 5. Si, qui sponsalia & matrimonium inire volunt e distinctis parœciis sunt, loci parochus, ubi sponsalia inita fuerint, alterum de re certiore faciet in cujus parœcia matrimonium ineundum est; & ambo enuntiationes peragent, ut moris est; atque id omne fiet consciis contrahentium decanis duobus, si ad alios decanatus, & episcopis duobus, si ad alios episcopatus pertinent.

6. Alienigenas, ignotos, erroneos in matrimonium parochi non conjungent, sine eorum episcopi, de scripto, venia.

7. Cum matrimonium, vetitis temporibus, annuente episcopo, contrahetur, nullum in eo nuptiale convivium aderit.

Titulus quartus de officio cultuque divino, septendecim capitibus, agit.

1. Qui choro adesse debent, divinum officium dicent præscriptis horis, graviter, integre, distincte, religiose, magnaue cum observantia, ita nihilominus, ut inter solemnes dies & cæteros discrimen ponant.

2. Manuales distributiones episcopus ita digeret, ut quæ matutino, majori missæ & vespers addictæ sunt, minorum horarum distributionem insigniter superent, quin tamen parva fit, ut negligatur.

3. & 4. Nemo distributiones lucrabitur, nisi cum, matutino quidem cæterisque horis singulis ante primi psalmi finem, missæ vero ante primam collectam adfuerit, ibique consistat ad finem usque, contrario statuto quolibet nihil obstante, quod in casibus tantum a jure concessis locum habebit, ut cum quispiam abest ob ecclesiæ negotia, infirmitatis causa, &c.

gotio, quicquid pietati, ecclesiae pulcritudini, populi-
que aedificationi congruere judicabit.

Titulus quintus adhibet capita quinque, ut festa recen-
seat, quae in Mechliniensi provincia servantur, utque om-
ne servile opus, itemque nundinas & mercatus per eos dies
interdicat.

Tituli sexti duo tantum capita sunt. In primo fit jeju-
niorum quae in Mechliniensi provincia obligant, enume-
ratio; enuntiatur in altero locum fore abstinentiae, per to-
tius diei spatium, festo die S. Marci & Rogationum diebus,
quibus jejuandum saltem ad prandium usque.

Septimus titulus exhibet super imaginibus capita tria,
quae sequuntur.

1. Tollentur e templis aliisque sanctis locis picturae, sta-
tuae & aulæ quae ethnicorum fabulas repraesentant, ut
satyros, faunos, firenes, therminos & nymphas; perinde
fiet, ad lascivas, obscenas aut superstitiosas figuras quod
attinet.

2. Nihil ejusmodi ad ornandum sanctum Sacramentum
aut reliquias adhibebitur.

3. Ab ecclesiasticorum domibus quoque & hortis similes
omnes imagines statuæque amovebuntur.

In octavo titulo qui super indulgentiis versatur, conci-
lium fideles monet, ne fidem addant libellis quibusdam qui
in plateis & mercatibus etiam cum privilegio venduntur,
qui scilicet profusas indulgentias ob leves aut superstitiosas
causas promittunt, praesertim vero cum pollicentur effe-
ctum certum, causa exempli, quempiam gladii aut ignia-
riae fistulae ictibus laedi non posse; non item posse aqua mer-
sum aut peste infectum perire; fore, ut certo quispiam a
purgatorio liberetur. Idem judicium de indulgentiis feren-
dum est, quae certo cuidam missarum & precum numero
addictae dicuntur.

In nono titulo qui de superstitionibus agit, edicitur su-
perstitiosum esse usum aliquem, cum ei tribuitur effectus
qui nec naturalibus causis, nec Dei verbo aut Ecclesiae do-
ctrina nititur.

Decimus titulus qui episcopos & eorum officia spectat, renovat, capitibus quatuor, Tridentini concilii super his argumentis decreta.

Undecimus titulus qui ad episcoporum sigilla pertinet, instaurat & ipse Tridentini aliorumque plurium conciliorum statuta super necessitate expediendi gratis omnes gratias quæ conceduntur, salvis laudabilibus consuetudinibus quæ eorum ministros sinunt modicum pro collata opera salarium accipere.

Decimus secundus de ecclesiæ ministris eorumque residentia titulus Tridentini pariter concilii, super hoc negotio, statuta, novem capitibus, renovat.

Titulus decimus tertius de christianæ reipublicæ decanis, parochis & eorundem officiis, Tridentini concilii, sub eodem argumento, sanctionibus addit nonnulla, continetque capita duodecim.

Titulus decimus quartus idem præstat capitibus quinque, de clericorum vita & honestate; itemque decimus quintus capitibus tribus, de eorundem correctione.

Decimus sextus qui super quotidianis scholis tria, & decimus septimus qui super scholis dominicis capita novem continent, nihil aliud faciunt quam repetunt superiorum conciliorum statuta super institutionibus quæ tradendæ pueris quotidie in consuetis scholis, & per omnes dominicos dies in scholis quæ in eisdem dies institutæ sunt. Eadem occurrit per capita duo repetitio in decimo octavo titulo de seminariis; & per capita quatuor in decimo nono de unionibus; itemque per capita septem in vicesimo de ecclesiasticorum bonorum locatione & conservatione.

Titulus vicesimus primus, capitibus undecim constans, Tridentini concilii, super regularibus & monialibus, decreta renovat, eorumque executionem mandat.

Vicesimi secundi tituli capita duo, super litteris apostolicis & iudicibus delegatis, in eo collocantur, ut hi delegati iudices nominentur quibus exhibendæ dispensationes a sancta Sede impetratæ ad incompatibilia beneficia possidenda.

Titulus viceſimus tertius uſuram pupillorum tutoribus & curatoribus, aliisque pariter interdicit.

Titulus viceſimus quartus de viſitationibus tantummodo renovat, capitibus duobus, Tridentini concilii ſuper hoc argumento conſtitutiones.

Concilium Rothomagenſe, ann. 1581.

Habitu fuit concilium hoc Rothomagi, in metropolitana Eccleſia, a cardinali Carolo Burbonenſi, episcopis omniumque capitulorum deputatis ex ejus provincia adſiſtentibus. In eo editi canones ſeu conſtitutiones undecim, *capitulorum nomine.*

Capitulum primum, ſuper fide & religione verſatur, fideique profeſſionis formulam continet.

2. De divino cultu generatim agit, qui in eo eſt poſitus, ut perfectio corde Deus diligatur, ergaque eundem amor verbis & operibus oſtendatur, inquiunt concilii patres; qui deinde feſtorum dierum profanationes prohibent, quæ fiunt per nundinas, negotiationem, licentioſam vitæ rationem, vinolentiam, luxum, vetitos ludos, choreas, inhoneſtas cantilenas, &c.

3. Quod de Sacramentis agit, Sacerdotes vetat ſine ſurperpelliceo, ſine ſtola & ſine talari veſte conſeſſiones audire. Prohibet etiam, ne Calviniſtæ qui ad Eccleſiæ ſinum redeunt, iterum baptizentur, tametiſi miniſter, dum iis baptiſmum tribuit, in animo non habuerit eos baptizare, ut iisdem peccata remitterentur. Omnes verbi miniſtros jubet ſuper confirmationis Sacramento populum erudire; episcopos autem in peculiaribus ſuarum diceceſeon partibus illud ſæpe conferre.

4. Quod agit de miſſæ ſacrificio, Sacerdotibus lethalis peccati reis mandat, ut, antequam ſacrum faciant, conſeſſionem edant, & quicquid altari inſervit, admodum apte ac nitide teneant.

5. Super matrimonio verſatur, & vult populos de clandestinorum matrimoniorum nullitate moneri; tres futuri matrimonii enuntiationes peragi; ſponſos triduo ſaltem ante

te quam matrimonium contrahant, confessionem edere & communionem percipere. Matrimonium vetitis temporibus ac vetitis in gradibus, itemquem concubinatum prohibet.

Spectat 6. episcopos & capitula. Episcopi qui omnium oculis expositi sunt, quemadmodum sunt ipsi præpositi, ut alios perspiciant expendantque, supra omnem reprehensionem esse debent, bonorumque operum splendore tamquam astra emicare, ut omnibus qui eos contemplantur, exemplo sint. Sciant, oportet, se, non ut in luxu omnibusque commoditatibus vivant, quas divitiæ comparant, sed ut per omnis generis curas, sollicitudines & labores Dei gloriam augeant. Nihil in eorum persona, familia, mensa, vestibus, supellectile se prodere debet, quod non simplicitatem, frugalitatem, vanitatum contemptum, de Dei negotiis studium exhibeat.

Cathedralium ecclesiarum canonici debent, & ipsi ad regulas exacta vita inter alios omnes ecclesiasticos eminere. Sacrum facient dominicis festisque diebus singulis, atque adeo sæpius. Non deferent sericas vestes, & coronam veteri usui consentaneam gestabunt. Non in eadem cum feminis domo degent; accurate residebunt, & Basileensis concilii, quoad divinum officium, decreta servabunt.

7. Agit de episcoporum officiis. Episcopi est consecrare Ecclesiæ ministros, ecclesiasque ipsas cum iis rebus omnibus quæ indigent consecratione; populis qui ejus jurisdictioni subsunt, invigilare, eos veluti manu ducere, eos judicare, eos visitare. Neminem ordinibus initiabit, quin requisita testimonia omnesque toties in conciliis repetitæ conditiones eidem suppetant. Acriter in simoniam quoad beneficiorum resignationes & provisiones cæteras invehetur; suasque assidue visitationes peraget, ut in tota diocesi fidem incolumen servet, errorem extirpet, suo bonos mores præsidio foveat, & malos corrigat, denique populos ad pacem, innocentiam, religionis exercitationem in omni vita servandas hortetur.

8. De parochorum cæterorumque presbyterorum ac de parochianorum officiis. Suis in parœciis, e verbis decretorum Tridentini concilii super residentiis, parochi resident bunt, suum ut gregem pascant ducantque in iustitia & veritate, charitate, castitate, modestia, simplicitate. Omnes peculiari parœciæ addicti presbyteri debent, præsertim dominicis festisque diebus, ei deservire; & parochianos ipsos, regularum ratione habita, suarum parœciarum officiis, per eos sanctos dies, interesse necesse est.

9. De monasteriis. Abbates eorumque priores electivi, seu regulares, seu commendatarii, etiam exempti, possessionem non inibunt, quin, apud episcopum, fidei professionem ediderint. Bonorum ad monasteria pertinentium administrationem Catholicis tantum tribuent. Suam religiosæ regulam, & peculiariter, obedientiæ, paupertatis, castitatis vota, communemque in mensa, vestibus, clausura vitam servabunt. Religiosæ, quoad corpus & quoad animum, Deo se unice dedent; non erunt otiosæ, non garrulæ, non curiosæ, sed ad precem assiduæ, diu noctuque.

10. De ecclesiastica jurisdictione. Concilium sæculares iudices monet, ut clericos ad ecclesiæ iudices in causis per sanctos canones notatis remittant.

Mandat 11. ut publicæ scholæ & seminaria ad ecclesiasticos in scientia & pietate educandos instituantur.

Concilium Remense, ann. 1583.

Cardinalis Ludovicus Guisus, Remensis archiepiscopus, habuit concilium hoc in suis archiepiscopalibus ædibus, sub Gregorii XIII. pontificatu & Henrici III. regno. Provinciæ episcopi, spectatique alii plures viri adfuere coetui. In hoc editi, capitulorum in modum, canones viginti septem.

1. *De Fide catholica.* Fidei professionis formulam continet.

2. *De divino Cultu.* Docebunt suum singuli pastores populum, ut Deo in Spiritu & veritate serviat. Vocabunt ad ecclesiam per æris campani sonum qui alius erit pro

solemnitatum discrimine. Ibi laici & clerici modeste se habebunt; atque hi posteriores concinent psalmos, & ita quidem, ut admodum distincte pronuntient & pausas servant. Nomen Jesu proferentes, & dicentes *Gloria Patri*, &c. caput aperient flectentque. Nullæ prorsus novæ imagines, sine episcopi nutu, in ecclesiis ponentur.

3. *De Breviario, Missali & Manuali.* Episcopi, canonicis duobus opem ferentibus, ex his libris expurgent, quicquid catholicæ doctrinæ, morum puritati, historiæ veritati contrarium iisdem inesse posset.

4. *De Diebus Festis.* Populi suis in parœciis, dominicis festisque diebus, missam, sermonem & vespervas audient. Paschatis, Pentecostes & Dominici Natalis diebus a sua nemo parœcia, sine iusta causa, ac sine proprii parochi venia, recedere poterit. Confraternitates dominicis diebus suos cœtus non habebunt, parochialis missæ tempore, nec in ea presbyter panis & aquæ benedictionem peraget.

5. *De sortilegiis aliisque rebus christianæ Pietati contrariis.* Punientur qui sacræ Scripturæ verba profanabunt, iis abutentes ad scurrilitates, ad obtreptiones, ad veneficia, ad superstitiones, ad sortes, ad infames libellos. Qui matrimonio officiant, divini & horoscoporum eductores excommunicatione plectentur.

6. *De Sacramentis.* Omnes verbi ministri populos edocebunt de Sacramentorum numero & natura, de eorum institutionum causis, de eorundem virtute, effectis, utilitate, deque dispositionibus quas quisque ad eadem accedens afferre debet.

7. *De Baptismate.* Parochi pueros baptizare non differant; arguentque vehementer parentes qui perficere cunctantur, ut iis baptismus conferatur. Non fumentur in patrilinos aut matrilinos hæretici, religiosi aut religiosæ. Cavebit parochus, ne baptismalis aqua immunda sit; nec æra campana pulsari aut organa tangi sinet, nisi postquam infans baptizatus fuerit, in lætitiæ argumentum ob adoptionem quæ eum Dei filium efficit.

8. *De Confirmatione.* Divini verbi ministri monebunt fideles, ne confirmationis Sacramentum negligant; illudque episcopi crebro administrabunt.

9. *De Pœnitentia.* Parochi & concionatores monebunt sæpe fideles suorum eos lethalium peccatorum veniam obtinere non posse, nisi ea, cum necessariis dispositionibus, omnia & singula approbato sacerdote confessi fuerint.

10. & 11. *De Eucharistia.* Parochi & concionatores hortabuntur permovebuntque fideles, ut persæpe, qua par est, pietate communionem suscipiant & missam audiant. Omnes ad evangelium & præfationem erecti stabunt. Missam dicent sacerdotes dominicis festisque diebus, atque adeo sæpius; at nunquam extra ecclesiam aut oratoria approbata.

12. *De Ordine.* Sacramentum ordinis, quod prædicandi, baptizandi, Christi Domini Corpus consecrandi, & peccata remittendi potestatem sacerdotibus tribuit, eos sanctos esse debere satis admonet.

13. *De Matrimonio.* Vicefimæ quartæ Tridentini concilii sessionis decretum, quoad matrimonium, servabitur.

14. *De Extrema Unctione.* Ægrotantes qui in periculo versantur, præveniet parochus, ut extremæ unctionis sacramentum ad eos deferat, eosque, postquam illud susceperint, quam sæpiissime poterit, visitabit, ut iisdem solatium & robur afferat. Movebit etiam episcopos charitas, ut ad eos invisendos, iisdemque episcopalem benedictionem tribuendam se conferant; bonaque hæc officia præsules erga personas pias, præ cæteris, exercebunt.

15. *De Sepulturis.* Perficient parochi, ut in Christifidelium funeribus emicent simplicitas & modestia. Sepelient pauperes gratis, & publicis peccatoribus sepulturam negabunt.

16. *De Seminariis.* Erigent episcopi seminaria, doctosque viros eorum moderationi præficient.

17. *De Clericis in universum.* Clerici non erunt seu procerum œconomi, seu coloni, seu ebriosi, seu concubinarij, seu lutores, seu venatores; sed casti, modesti, erga pauperes benefici, ita in rebus omnibus comparati, ut aliis exemplo sint.

18. *De Regularibus eorumque Monasteriis.* Vetus disciplina in monasteriis, quoad fieri poterit, restituetur. In ea ingredi cogetur nemo; in eadem nemo donis aut blanditiis trahetur; id consilii nemo nisi ob integerrimas causas inibit; arcebitur illinc otium, & ibidem vota tria, regula, communis vita fideliter servabuntur.

19. *De Parochis.* Suis in parocciis assidue residebunt; nec otiosa erit eorum praesentia, sed, quoad institutionem & exemplum, parochianis utilis.

20. *De Capitulis & Canonicis.* Nemo in canonicorum album recipietur, quin fidei professionem, ex formula a Pio IV. praescripta, ordinario & capitulo praesentibus, edere jubeatur. Gratis canonici recipientur; residebunt aderuntque accurate omnibus officiis induti superpelliceo, villosa amiculo, vulgo mozzetta, omnibusque suae dignitatis notis.

21. *De Episcopis.* Sedulo episcopi, quae eorum nominis significatio est, suis gregibus invigilabunt. Assidue residebunt, seque dedent sanctorum librorum studio, quorum lectio eorumdem quoque mensam condiet. Pro populo orabunt; suis eum sermonibus erudient & hortabuntur; eundem ad pietatem omnemque virtutem suo ipsorum exemplo pertrahent, & humaniter excipient, quia plus interdum roboris est in charitate & suavitate ad corrigendos reos, quam in potestatis nervis & auctoritatis pondere.

22. *De Simoniacis & Confidentiariis.* Denuntiabuntur excommunicati, beneficiis, si quae possident, spoliati, aliisque possidendis inepti.

23. *De Usura.* Usurarii restitutioni subsunt; eos parochi, singulis dominicis diebus, excommunicatos denuntiabunt. Clerici usurarii deponentur.

24. *De Jurisdictione.* Laici judices remittent ad ecclesiam causas quae ad ejus jurisdictionem pertinent; nec ad saecularia tribunalia se fistent clerici, nisi quibus in casibus id jus patitur.

25. *De Visitatione.* Altero quoque anno, episcopi suam quam late patet, dioecesim vel ipsi per se, vel per alios visitabunt.

26. *De*

26. *De Synodo dioecesana.* Eam episcopus quotannis habebit. Ad hanc non nisi stola & superpelliceo induti parochi accedent.

27. *De Concilio provinciali.* Tertio quoque anno, provinciale concilium habebitur.

Concilium Burdigalense, an. 1583.

Antonius Sanfacii Præpositus, archiepiscopus Burdigalensis, habuit una cum suffraganeis concilium hoc. In eo edita decreta triginta sex iis similia quæ superiora concilia ediderant. Viceſimum nonum caput quod de usura & illicitis contractibus agit, usurarios contractus & rationes quæ ad palliandam usuram adhibentur, fuse persequitur. Extat super seminariis articulus, qui novem capita continet.

1. Seminaria amplo in loco, & cathedrali ecclesiæ, quam fieri poterit, proxima construi jubet; in iis præterea cappellam in quam seminaristæ quotidie convenient missam audituri & oraturi, commune dormitorium, &, in ægrotantium gratiam, valetudinarium adesse vult.

2. Clericorum in seminarium admissionem episcopo reservat. Aliqua deformitate insignes, aut mutilati ne ad examen quidem recipientur; cæteri vero subduntur examini super natalibus, super moribus, super indole, super scientia, & ingenii vi; quicumque comperientur ad litteras, vel ad pietatem inepti, rejicientur; qui autem idonei comperiti fuerint, jurare jubebuntur se ecclesiasticum statum non relicturos, seminarii superioribus obsecuturos, ejusque statuta servaturos.

3. Seminarii superior cæterique presbyteri erunt selecti viri, graves, prudentes, omnibus virtutibus exornati, ad easque sermonibus & exemplis inspirandas apti.

4. Seminariorum œconomi & procuratores erunt intelligentes, accurati, vigilantes, fideles, integri.

5. Seminaristæ, moniti se imprimis de pietate & religione sollicitos esse debere, quotidie, hora quarta, e cubili surgent, horæ dimidium in capella orationi tribuent, ibique parvum B. Virginis Officium recitabunt, pariterque Litanias,

tanas, vespere, simul omnes, antequam cubitum eant, & conscientiae examen peragent; confessionem edent & communionem suscipient singulis mensibus; eorum unus lectionem obibit mensae tempore.

6. Seminaristae semper bini simul exhibunt, nunquamque sine superioris venia; nullas scribingent aut accipient litteras quae non transierint per hujus manus; extra seminarium non comedent, nec cubabunt; se mutuo, ne joci quidem aut oblectationis in modum, tangent; graves erunt modestique, & silentium semper servabunt, praeterquam duarum relaxationis horarum spatio, quae iis conceduntur, una post prandium, post coenam altera.

7. Libros tantum suo statui consentaneos legent; impudicorumque librorum ignorabunt nomina ipsa. Studiosius accuratiusque ad eam theologiae partem, quae conscientiae casuum decisionem spectat, & ad parvos sermones, mensae tempore, prout singulis congruet, habendos incumbunt.

8. Tametsi seminariorum superiores suos alumnos tanquam filios quos Christo Domino gignunt, diligere, & amoris potius quam metus causa, ad bonum excitare debeant, eosdem tamen inexorabiles esse necesse est, cum id agitur, ut impediatur, ne in eorum seminaria irrepat perturbatio ac depravatio, & absque miseratione, seminaristas expellere, qui caeteris nocere possent, cujusmodi sunt desidiofi, refractarii, arrogantes & impudentes, mendaces, maledici, muslitatores, irreligiosi, distracti, qui seminarii constitutiones nullo non momento temporis violant, garuli, impudici.

9. Quoties ordinatio peragetur, seminarii superior episcopo tradet eorum e suis seminaristis nomina, qui, aetatis, pietatis & scientiae ratione habita, ad ordinum aliquem promoveri poterunt.

Concilium Turonense, ann. 1583.

Habitu fuit concilium hoc partim Turonibus, seu Caesaroduni, mense Majo an. 1583. & partim Andegavi, Septembri mense ejusdem anni, a Simone Maillaeo, archiepiscopo

lopo Turonensi, suffraganeis in societatem adhibitis. In eo edita decreta unum & viginti.

1. Anathemate plectitur quicumque regis potestatem quæ non nisi a solo Deo est, obrectare audet, ejusque justis sanctionibus parere pertinaciter renuit.

2. Rogatur Papa, ut ab hæresi absolvendi facultatem episcopis eorumque magnis vicariis, officialibus & poenitentiariis concedat. Rogatur itidem rex, ut Tridentinum concilium indici jubeat.

3. Omnes beneficiarii suam fidei professionem apud episcopum ejusve magnos vicarios edent.

4. Hujus professionis fidei formula transcribitur.

5. Pii IV. & Pii V. in simoniacos & confidentiarios Bullæ renovantur.

6. Infantes recens nati, quamprimum fieri poterit, in ipsorum parocciis, baptizabuntur.

7. Nec infantes qui septem annorum ætatem nondum attigerint, nec adulti, quin antea confessi fuerint, confirmabuntur.

8. Missa in privatorum hominum domibus non dicetur. Super altari nihil præter Sanctorum reliquias & Missale ponetur. Non dicentur, in eadem ecclesia, privatæ missæ, majoris missæ tempore; nec profanæ res pro concione annuntiabuntur.

9. Clandestina matrimonia, quæque intra prohibitos gradus sunt, interdicuntur.

10. Eædem annuntiationes edentur in eorum gratiam, qui sacros ordines suscipere, eorumque qui matrimonium inire voluerint.

11. Dominicis festisque diebus, non ea venia dabitur, ut sit nundinis, mercatibus, ludis, choreis, comædiis locus. Novæ reliquæ, sine requisitis solemnibus formis, populorum venerationi non exponentur. Crux & imagines sordidis in locis, vel ubi frangi & pedibus conteri possunt, non relinquentur.

12. Episcopi, utpote a Spiritu Sancto præpositi, ut, tanquam Apostolorum successores, Dei ecclesiam regant, in

in id assidue ac sedulo intumbent, suos ut populos institu-
ant, ut altaria & ecclesias consecrent aut reconcilient, ut
ordinent, ut confirment, ut suam quisque dioecesim visi-
tent, ut præstantiorum virtutum assidua demum exempla
præbeant.

13. Non minus accurati erunt canonici, ut satis omni-
bus obligationibus faciant, quas sancti canones iisdem im-
ponunt, cujusmodi sunt ad divina officia assiduitas, mo-
destia, & secessus, animi ad studium contentio, &c.

14. Parochi residebunt suis in parœciis, ut sermonibus
& exemplis suum singuli gregem pascant, ei sacramenta ad-
ministrant, eundemque ad virtutem trahant. Omnes cleri-
ci generatim voluptates, spectacula, choreas, convivis &
mundi societates averfabuntur & respuent.

15. Laici, dominicis festisque diebus, missam & officia,
in suis quisque parœciis audient; &, ne ab iis avertantur,
prætexentes se missæ ac divinis officiis in ecclesiis cæteris
interesse; in cathedralibus, collegiatis & monasteriorum ec-
clesiis, magna missa & vespere non dicentur, nisi post pa-
rœciarum missam & vespas. Mulieres & puellæ nunquam
ad ecclesiam venient, quin modeste tectæ & velatæ sint,
nedum aperto ac cincinnis onusto capite, nec sine aliis ad
scandalum nuditatibus. Dicent omnes Christifideles suum
Benedicite, antequam ad mensam sedeant, suamque gratia-
rum actionem, cum cibum sumpserint.

16. Religiosi secundum suas singuli regulas vivent. Non
deferent aut alterius coloris habitum, quam regula patitur,
aut annulum, aut galerum, seu intus, seu foris; non e-
gredientur soli; breves erunt eorum capilli & tonsura ma-
gna; in suas singuli cellulas post completorium secedent;
in dormitoriis silentium servabunt, ibique ponentur lamp-
ades, quæ per totam noctem ardebunt. Iis non arma, nec
aves aut canes ad venationem erunt. Clausa semper erunt
eorundem claustra.

17. Quicumque puellam aut mulierem cogent religioni,
suis ingratis, nomen dare, vel eidem se dedere volentem
impedi-

impedient, excommunicationi perinde suberunt. Eadem in eos poena, qui religiosam violaverint.

18. Ecclesiastici, qui suis in Ecclesiis aut cœmeteriis hæreticos sepulturæ dederint, in excommunicationem majorem incident. Nemo prope altare majus humabitur; omnesque foveæ ad sex aut quinque saltem pedes ab eodem aberunt. Excipiuntur ab hac regula episcopi, parochi & fundatores,

19. Officiales erunt presbyteri, quique bene audiant, & canonici juris periti sint. Archidiaconi & quicunque visitationis jure gaudent, hanc in ecclesiis quæ ab iisdem pendent, quotannis ipsi peragere non desistent.

20. Alienari non poterunt ecclesiæ bona nisi quibus in casibus per jus licet, solemnibusque, quibus opus est, adhibitis formulis.

21. Tot erigentur seminaria & scholæ, quot in variis diocesis requiruntur.

Concilium Bituricense, ann. 1584.

Reginaldus Beaunefius, archiepiscopus Bituricensis, habuit, septembri mense, cum suis suffraganeis concilium hoc, in quo editi canones numero plures, qui titulis quadraginta sex continentur, & a superioribus conciliis, Tridentino peculiariter ducti sunt.

*Concilium Aquense in Provincia, seu Aqui-sextiense,
an. 1585.*

Alexander Canigianus, archiepiscopus Aqui-sextiensis, concilium hoc una cum suæ provinciæ episcopis celebravit, in eoque quadraginta tres de disciplina canones, e Tridentino cæterisque antecedentibus conciliis depromptos, vulgavit. In nono capite quod de iis agit, quæ eucharistiæ sacramentum spectant, tabernaculum dicitur e puro auro pretiosisque lapillis, si fieri potest, esse debere; ibidem quoque ad apicem tabernaculi, imago Christi Domini e sepulcro resurgentis, aut lancea ad latus perciti, aut cruci affixi ponenda dicitur. In eo capite, quod super pœnitentiæ Sacramento versatur, præcipitur, ut sacerdos a confessionibus semper sedeat, dum confessiones audit, quicun-

quæ

que fuerit poenitentium, seu virorum seu feminarum gradus. Caput in quo de extremæ unctionis Sacramento sermo est, mandat, ut parochus qui illud administrabit, secum quam plurimos poterit, presbyteros sumat.

Concilium Mexicanum, an. 1585.

Petrus Moya de Contreras, archiepiscopus Mexici, quæ novæ hispaniæ metropolis, concilium hoc cum suis suffraganeis habuit, in eoque edidit constitutiones numero plurimas ad Indorum usum, qui christianam fidem susceperant. Constitutiones hæ continentur libris quinque, tribuuntur in peculiare titulos, & pene omnes ducuntur tam ex Tridentino, quam e pluribus aliis conciliis pluribusque synodis, Hispaniæ imprimis, Italiæ & Galliæ; cujusmodi sunt, inter alia, concilia, Toleti, Granatæ, Valdoleti, seu Valisoleti, Hispalis, Burgorum, Laterani, Bononiæ, Mediolani, Arausionis, Remorum, Aureliani, Antissioduni, &c.

Concilium Tolosanum, an. 1590.

Cardinalis Franciscus Joyosæ, archiepiscopus Tolosanus, habuit, suis cum suffraganeis, mense Majo, concilium hoc, in eoque edidit statuta complura, quæ tribuuntur in partes quatuor. Harum prima complectitur titulos octo; 1. de fidei professione; 2. de episcopis; 3. de capitulis; 4. de parochis; 5. de presbyteris & reliquis clericis; 6. de concionatoribus; 7. de vicariis foraneis; 8. de monialibus.

Continet pars altera titulos quindecim; 1. de Sacramentis, & rebus ad ea pertinentibus; 2. de baptismo; 3. de confirmatione; 4. de poenitentia & confessione; 5. de eucharistia, sanctaque communione; 6. de missarum celebratione; 7. de ordinis sacramento; 8. de matrimonio; 9. de extrema unctione; 10. de cura mortuorum, de eorum sepulcris eorundemque funeribus; 11. de reliquiis imaginibusque Sanctorum; 12. de indulgentiis; 13. de vetitis dapibus, earumque dispensationibus; 14. de festis diebus; 15. de votis & peregrinationibus.

Tertia pars exhibet titulos septem; 1. de ecclesiis, capellis, altaribus & ejusmodi rebus aliis; 2. de oratoriis ad publi-

publicas vias sitis ; 3. de scholis & confraternitatibus Christianæ doctrinæ ; 4. de universitatibus & collegiis ; 5. de seminariis ; 6. de hospitalibus aliisque locis piis ; 7. de confraternitatibus & societatibus.

Quarta pars e titulis sexdecim conflata est ; agit horum 1. de excommunicatione ; 2. de ecclesiastica jurisdictione ac de judiciario episcopi foro ; 3. de usu & alienatione bonorum ecclesiæ ; 4. de decimis & obligationibus ; 5. de simonia & confidentia ; 6. de provisione & cessione beneficiorum ; 7. de residentia ; 8. de visitatione ; 9. de jure patronatus ; 10. de inquisitione ; 11. de libris prohibitis ; 12. de hæreticis , magis , veneficis & astrologis ; 13. de blasphemia ; 14. de usuris ; 15. de testamentis & legatis piis ; 16. de exemptis & privilegiatis.

Hæc omnia statuta seu constitutiones eædem propemodum ac præcedentium conciliorum sunt. In titulo de episcopis , jubentur hi domesticos suos adigere , ut sæpe confiteantur communicentque , & quotidie missam audiant , iisque , saltem maxime solemnibus diebus festis , suis ipsi manibus communionem tribuere. Statuitur in capite de canonicis , ut qui aliquam officii partem concinere debent , in cantu , ad punctum & accentum usque , accurati & concordēs sint. Mandatur in capite de parochis , ut qui vel quinque tantum presbyteros suis in parœciis habent ; bis in hebdomada , super catechismo Romano , superve conscientie casibus collationes ibidem edant , ad easque singulos suarum parœciarum clericos vocent. Caput de mortuorum cura vetat eorum quempiam in terram deferri noctu aut majoris missæ tempore , vel in ecclesia sepeliri ; eos per horas viginti quatuor , antequam sepeliantur , custodiri jubet ; nec sine episcopi venia , eorundem funebres orationes editas vult. De vetitis cibis caput enuntiat caseum , butyrum , ova , carnem , sine episcopi de scripto venia , per Quadragesimam neminem vendere posse. De collegiis caput classem per brevem precem quæ flexis genibus recitabitur , inchoari & finiri jubet.

Concilium Avenionense, an. 1594.

Franciscus Maria Tarruggius, archiepiscopus Avenis ac deinde cardinalis, habuit cum suæ provinciepis concilium hoc. Animadverti in eo potest contra puerorum paternos & maternos iis perinde æquædem parentibus nihil donare debere, ne id his pueris sit, ut confirmationem pluries suscipiant; secundis benedictionem tribuendam non esse; missam semper diu, quoad fieri poterit, in eaque nunquam pluries septem, vel, ut summum, novem collectas dici oportet ei semper clericum, siquidem fieri potest, non autem cum deservire debere; necesse fore, ut vasa in quibus & aqua ad sacrum faciendum ponentur, e vitro, non e stanno sint; ut semper accensi cerei duo ante ex Sanctorum exuvias edint; ut ne canes ad ecclesiam capti; ut ne seminae placentas aut flores iis exhibant qui in ecclesiam ingrediuntur, quod et festis quibus diebus facere consueverunt; ut presbyteri quidem et saltem dominicis festisque diebus sacrum faciant, cetero clerici quotidie illud audiant.

Concilium Aquilejense, an. 1596.

A Francisco Barbaro, Aquilejensi patriarcha, habuit una cum suffraganeis hoc provinciale concilium; in quo venedicim edita constitutionum capita, quæ superiorum conciliorum decretis concinunt.

C O N C I L I A

SÆCULI DECIMI SEPTIMI

Concilium Mechlinense, an. 1607.

Matthias, archiepiscopus Mechliniensis, concilium suffraganeis adstantibus, celebravit. Continet

de disciplina constitutiones plures , quæ tribuuntur in titulos viginti sex iisque geminæ sunt , quas antecedentia concilia jam ediderunt. Caput septimum tituli quarti de Poenitentiae Sacramento , confessionis apud certum quemdam solummodo confessarium edendæ promissionem , licet jurejurando firmatam , tamquam a ratione & æquitate alienam , nullam declarat. Tituli decimi quarti secundum caput Sanctorum imagines compositas ornatasque e mundi usu , seu in ecclesiis , seu in processionibus , tolerari vetat. Vicesimi quinti tituli caput alterum , pauperum quidem parentes per eleemosynarum subtractionem , cæteros autem per alias poenas adactos vult , suos ut filios ad catechismum mittant.

Concilium Narbonense , an. 1609.

Ludovicus de Vervins , archiepiscopus Narbonensis , habuit cum suis suffraganeis concilium hoc. In eo edita quadraginta octo constitutionum ad disciplinam spectantium capita , quæ sæpius in præcedentibus conciliis repetitæ leguntur. Dicitur in sexto capite Sanctorum reliquias solummodo in extrema necessitate , & ex episcopi expresso mandato ad infirmos deferri licere. Decimum quartum prohibet muficen , risus , ludos , deambulationes , & oscula in ecclesia , infantium baptismi tempore. Idem patrilos & matrilas vetat quidquam filiis eorumve parentibus dare ; damnatque execrandam consuetudinem ponendi super altari pueros recens baptizatos , ut eos patrini & matrilæ , numeratâ pecunia vel aliter , redimere jubeantur. Decimum octavum mandat , ut presbyter qui communionem tribuit , crucis signum super unoquoque communicante statim edat , atque ei communionem tribuerit , eundemque vetat , excommunicationis indicta poena , ab iis , seu viris seu feminis quibus communionem sua ipse manu tribuerit , quidquam petat. Decimum nonum feminis interdicit , non solum ne missæ deserviant , sed etiam ne altare , ubi ea dicenda , præparent. Vicesimum sextum jubet episcopum quotidie missam audire , eamque saltem dominicis festisque diebus omnibus dicere ; atque , his ipsis diebus , saltem majori missæ & ve-

ſperis intereſſe, ſemperque majorem quam cæteros preſbyteros tonſuram ferre, quippe quem multo longius quam hos a terrenis curis abductum eſſe neceſſe eſt. Triceſimum nonum vetat quidquid in eccleſia ſcandalum afferre aut riſum movere poteſt, ut prophetas aut paſtores, Dominici Natalis nocte repræſentare; ſybillarum vaticinia canere, imitari columbæ volatum Pentecoſtes die, &c. Nulla prorſus animalia ad eccleſiam ducentur, vel ea Deo, in ejus miniſtrorum perſona, offerendi animo, ac ſi cui fuerit voluntas hæc, oblata animalia parochus extra eccleſiam recipiet. Eos paſtoreſſe communionem privabunt, & ſeculares judices ſevere punient, qui eccleſiæ, preſbyterorum aut religioſorum veſtibus abutentur, ut alienam ſpeciem ſimulent, aut irreverentias perpetrent & mimicos ejusmodi jocos edant. In quadreſimo primo luxus, vanitas, ſericæ veſtes, in iisque quivis alius quam niger color, ſaltationes, epulæ, ſpectacula, arma, pilæ, talorum, alearum ludus omnis, quæcumque demum in factis aut dictis dedecent, eccleſiaſticis interdicuntur.

Concilium Senonenſe, an. 1612.

Senonenſe provinciale concilium, die 13. Maji an. 1612 a cardinali Perronio, archiepiſcopo Senonenſi, Lutetiæ Pariſiorum habitum fuit. In eo damnatus *Traſtatus de Po-teſtate eccleſiaſtica & politica*, ab Edmundo Richerio, theologicæ Pariſienſis facultatis Syndico in lucem editus, tamquam plures propoſitiones, expoſitiones & allegationes falſas, erroneas, ſcandalo obnoxias, ſchiſmaticas & hæreticas continens, quin tamen, inquit concilium, regis & regiæ coronæ juribus, itemque Gallicanæ Eccleſiæ juribus, immunitatibus & libertatibus derogaretur. Idem opus damnatum præterea fuit, iisdem inuſtis infamiæ notis, a provinciali concilio quod Aquis-Sextiis in Provincia, eodem anno, Maji die 24. celebratum.

Concilium Burdigalenſe, an. 1624.

Cardinalis de Sourdis, archiepiſcopus Burdigalenſis, habuit, Septembri mense, concilium hoc. Episcopos, ejus
ſuffra-

suffraganei, adfuere coetui cum canonicis pluribus, quos eorum corpora delegaverant, & cum theologiae doctoribus bene multis. In hoc editi canones plurimi, qui viginti, duobus capitibus continentur.

PRIMUM CAPUT.

De Fidei Professione.

Continet caput hoc professionis fidei formulam, quam Tridentinum concilium & Pii IV. Constitutio praescribunt. Continet praeterea canones duodecim, qui concionatores, pastores, beneficiarios, professores, scholae magistros, typographos jubent hanc fidei professionem edere, ejusque geminum actum sua manu firmatum ordinario relinquere.

II.

De Fidei Propagatione.

1. Episcopi seligent tot idoneos sollicitosque divini verbi praecones, quot singulorum dioeceseos ratio postulaverit, ut errores & vitia de medio funditus tollant.
2. Operam dabunt, ut iis necessaria ad victum comparent.
3. Eos e presbyteris saecularibus & regularibus deligent.

III.

De divinis Officiis.

Omnes parochi alique ecclesiastici in divini officii recitatione & sacramentorum administratione consensionem servabunt, & Pauli V. Rituale sequentur.

2. Puri erunt sacerdotes, ut angeli, ad missam celebrandam, seduloque custodient, quidquid quoad hanc rem in superiore Burdigalensi concilio praecipitur.

3. & 4. Nullus sacerdos suam privatam missam dicet solemnis missae tempore; omnesque populum de obligatione monebunt cui subest, ut, dominicis festisque diebus, suarum parocciarum missae & officiis intersit.

5. Eleemosynae nullae prorsus in ecclesia, quod ad tem-

poralia pertinet, erogabuntur; eas solum extra erogari licebit, cum populus egredietur.

6. Presbyteri sæculares aut regulares non amplius sibi patrem aut matrem, patrinum aut matrinam eligent, cum primo sacrum facient.

7. Nec rumor, nec garrulitates, nec deambulationes, nec choreæ, nec ludi, nec representationes, nec mendicantes in ecclesiis tolerabuntur.

8. Altaria non tangent laici, nec in presbyterorum sedibus feminæ se locabunt.

9. Nulla ecclesiæ parietibus contigua domus extruetur; & illinc, itemque a cœmeteriis arcebitur quidquid ad negotia, vel ad fori rumorem verget.

10. Operam dabunt episcopi, ut omnes suarum dioceseon reliquias ad veritatis leges exigant, eas in peculiarem codicem referant; easdemque decentibus arcis includi & fidelium venerationi exponi jubebunt.

11. Episcopi unius est calices consecrare.

IV.

De Festis.

1. 2. 3. & 4. Festis diebus nec nundinæ nec mercatores habebuntur; sed potius parochi ex cathedra legent explicabuntque Sanctorum vitam, quorum his ipsis diebus memoria celebrabitur. Episcopi confraternitates, quæ reformari non poterunt, interdicerent. Sux quisque dioceseos Sanctorum Proprium ab idoneis viris edendum curabunt.

V.

De Sacramentis.

1. Rubricæ, quod ad baptismi conferendi rationem attinet, servabuntur; & parochi, itemque concionatores eundem populum de forma docebunt, quæ ad sacramentum hoc valide administrandum necessaria est.

2. Neque vero iidem negligent populo tradere quidquid ei de confirmationis sacramento sciendum est, hortarique patres

patres & matres , dominos dominasque , ut eam suis a filiis domesticisque suscipiendam curent.

3. Parochi, concionatores & confessionarii monebunt fideles , ineunte potissimum Quadragesima , de obligatione cui subsunt , ut in Paschate apud proprios parochos confessionem edant , suisque in parœciis communionem suscipiant.

4. Eos quoque monebunt , ut , alte ad reverentiam compositi , sanctum viaticum comitentur , cum ad infirmos feretur , precesque pro iisdem fundant.

5. Ostendent episcopi sollicitudinem de confraternitatum institutione , quæ eo spectant , ut qua modo dictum est ratione , sanctissimum Sacramentum comitentur.

6. & 7. Nemo , sine episcopi approbatione , poenitentiae sacramentum administrabit ; & super hac re servabitur Gregorii XV. Bulla cujus initium : *Inscrutabili Dei Providentia.*

8. Parochi sacrique oratores sæpenumero fideles monebunt , ut ea animi & corporis dispositione , quæ eorum humilitatem exhibeat , ad poenitentiam accedant. Non eorum confessiones audient , qui arma deponere recusabunt ; acriterque feminas arguent , quæ se fuce illinunt , vanisque ornamentis onerant.

9. 10. & 11. Curabunt episcopi , ut ad paschale officium mendicantes adigant , qui ad ecclesiarum fores consistunt. In suis cathedralibus ecclesiis poenitentiarios instituent. Impedient , ne confessiones noctu & ante auroram audiantur.

12. Ad extremam unctionem quod attinet, id servabitur quod in superiore concilio præscriptum fuit.

VI.

De Ordine.

Continet caput hoc super ordinibus singulis , superque ordinandorum qualitatibus canones duodecim , quos Burdigalensis concilii patres e superioribus conciliis se depromsisse testantur , quosque proinde inutile foret hoc loco repeti. Nos quidem id unum animadvertimus , duodecimum canonem sub interdicti poena , prohibere capitulis quæ , sedis episcopalis vacantis tempore , in episcopi jurisdictionem suc-

cedunt, ne dimissorias litteras ad suscipiendos ordines, ante annum, aliis tribuant, quam iis qui necesse habent se ad ordines promovendos curare, beneficiorum causa quæ jam obtinent, aut inibi sunt, ut obtineant.

VII.

De Matrimonio.

Caput hoc continet canones septem, quos pariter Burdigalenses patres ex aliis conciliis se duxisse declarant: *Placuit nobis eadem, quæ a sanctis canonibus & sacrorum conciliorum decretis hac de re sunt constituta, innovare.*

VIII.

De Episcopis.

Canones undecim qui hoc in capite continentur, eo rediguntur, ut episcopos de obligatione moneant cui subsunt, ut suppelectilis simplicitate, mensæ frugalitate, a consanguineis, quos locupletare non debent, avocatione, charitate erga pauperes, viduas, orphanos, in carceribus detentos, omnesque miseros homines quos, quacumque demum ratione possunt, solari, defendere, levare, juvare debent, suaque ad prædicandum, hortandum, arguendum per suavitatem cui firmitas admixta sit, ad confessiones, peculiariter quadragesimali tempore audiendas, & ad dioeceses suas visitandas assiduitate, suis singuli dioecesanis, forma veluti quadam, parentes & pastores sint.

IX.

De Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Canonicis & Capitulis.

Canones quindecim quos complectitur caput hoc, nihil sunt aliud quam eorum renovatio, quæ alia concilia in hanc rem ediderunt.

X.

De Parochis.

Extant hoc in capite canones octo qui, perinde ac superiorum

riorum cōciliorum canōnes , commendant parochis , ut singuli sibi concreditum populum erudire & ad virtutem exemplo trahere , ei sacramenta administrare , ecclesiæque bona facta tecta servare studeant. Addunt oportere , ut ordinarii , etiam invitis parochis , novas parœcias erigant iis in locis in quibus degentes parochiani non poterunt , sine gravi incommodo , se ad parœcias jam institutas conferre , ut ibi sacramenta suscipiant & divinum officium audiant.

XI.*De Pastorum Residentia.*

Hujus capitis canones sex super pastorum residentiae necessitate , superque poenis in eos , qui non resident , a jure latis versantur. Quicumque ad beneficium contendit quod residentiam postulat , primum omnium apud episcopum & collatores cæteros jurare debet fore , ut ipse ibidem assidue resideat.

XII.*De divini verbi Prædicatione.*

Nemo prædicabit , quin eidem episcopi , de scripto , approbatio suppetat. Erunt omnes concionatores scientia & virtutibus commendabiles , edoctique de multiplici sacrae Scripturae sensu , de apostolicis traditionibus , de patrum operibus. Parochi qui non erunt ad prædicandum a natura facti , satis habebunt Tridentini concilii catechismum e cathedra legere , suisque parochianis virtutes quas sectari , & vitia quæ fugere debent , ob oculos ponere. Concionatores eo potissimum operam conferent , ut Evangelium , Symbolum , Orationem dominicam , Salutationem angelicam , Decalogum , Sacramenta , Cæremonias , solemniurn Festorum Mysteria , & officia cujusque status propria explicent. Iam tamquam certum statumque Adventus antichristi , aut extremi judicii tempus proponant definientque. Non falsa miracula , non quidquam apocryphi venditabunt ; nec magis ad ornatos omnibusque numeris absolutos sermones habendos animum applicabunt ; in id potius incumbant , ut ad

evellenda radicitus vitia apposite apteque dicant. Atque hæc quidem canonum undecim duodecimi capitis summa est.

XIII.

De Vita & Honestate Clericorum.

Caput hoc quod e septem canonibus constat, anterioribus super hac materia canonibus aliquid addit. Pronuntiat, in primo canone, alienum presbyterum qui in diocesi venerit, ibidem ultra mensem commoraturus, addicendum esse parociae in qua missam dicat, quin eidem liberum sit eam alibi dicere, ut, quomodo is se gerat episcopo parochus rationem reddere possit. Vetat canon tertius, ne parochi suorum parochianorum patrini sint, hortaturque presbyteros cæteros, ut id officii cum suis tantum consanguineis aut affinibus obeant.

XIV.

De iis qui ad beneficia promovendi sunt.

Instaurat caput hoc, canonibus tribus, statuta vetera super eorum examine quibus beneficia conferri debent.

XV.

De Simonia & Confidentia.

Caput hoc, canonibus quinque, poenas renovat aggravatque, quas tot concilia totque summi Pontifices in simoniacos & confidentiarios tulerunt.

XVI.

De Seminariis.

Mandat caput hoc decreti executionem, quod de Seminariorum erectione præcedens aliud Burdigalense concilium ediderat.

XVII.

De Monasteriis.

Continet caput hoc canones quinque. Dicitur, in primo, regulares parochos aliosque qui beneficia possident quibus

-bus adjuncta est animarum cura, in iis residere debere. Dicitur, in secundo, abbates aliosque quibus id privilegii est, ut mitram & pastorem baculum ferant, intra suorum tantum monasteriorum ambitum iis uti posse. Mandat tertius, ut religiosi vagantes puniantur a locorum episcopis, ubi fidem comperti fuerint; quartus, ut super praelatione disputationes, quaecunque in saeculari & regulari clero subortae fuerint, ab episcopis finiantur; quintus, ut nec coenobium, nec ecclesia, nec collegium, nec congregatio saecularis aut regularis, absque episcopi consensu, fundari possit.

XVIII.*De Prioratibus & Capellis.*

Hujus capitis canones octo spectant prioratum & capellarum visitationes quas episcopi peragere debent, ut ibidem omnia in ordinem redigant.

XIX.*De Sanctimonialibus.*

Renovat caput hoc, canonibus quinque, statuta vetera super religiosarum clausura, postulantium examine, & excommunicationis poena in eos easque lata, qui puellam aut viduam inter religiosas nomen dare coegerint, aut religionem amplecti volentes impedierint, ne voti compotes fierent.

XX.*De Sepulturis.*

Hujus capitis canones sex iidem reipsa sunt ac quos alia concilia, quod ad sepulturas in ecclesiis & coemeteriis attinet, ediderunt.

XXI.*De Visitatione.*

Caput hoc ex canonibus quatuor conflatum mandat, ut superioris Burdigalensis concilii canones super episcoporum, archidiaconorum aliorumque ad quos id juris pertinet, visitationibus fideliter in executione ponantur. Addit, in primo

mo canone , episcopos , quotannis , coenobia viſitatu-
 quæ non ſunt in congregationibus , atque adeo ea ipſa , quæ
 in iisdem ſunt , cum regula ibidem nulla prorsus ratione ſer-
 vabitur.

XXII.

De provinciali Concilio & de Pœnis.

Caput hoc quod complectitur canones octo , mandat , ut
 provinciale concilium , tertio quoque anno , celebretur , &
 canonum violatores pœnis a jure latis puniantur.

Concilium Conſtantinopolitanum , an. 1638.

Cyrillus Berrhæenſis , Conſtantinopolitanus patriarcha ,
 concilium hoc habuit contra Cyrillum Lucarum , qui ejus
 in Conſtantinopolitana Sede præceſſor fuerat. Hic Cyrillus
 Lucar , homo , ſi quis alius , maxime negotioſus & ad tur-
 bas factus , ineunte ætate , Germaniam peragraverat , ibi-
 que Proteſtantiſ ſe devinxerat , quorum animi ſenſa & do-
 ctrinam in Græciam detulit. Cum is Conſtantinopolitanus
 patriarcha evaſiſſet , Calvinistarum errores ſtatim docere cœ-
 pit , & fidei confeſſionem ad eorum dogmata conformatam
 edidit , quæ , Belgico Oratore operam dante , Genevæ im-
 preſſa fuit. Super hoc , nimirum Confeſſione , verſatur
 concilium quo de loquimur in præſentia. In hoc ea cum
 ejusdem auctore damnata & anathemate percuſa eſt. Parthe-
 nius , Cyrilli Berrhæenſis , in Conſtantinopolis patriarchatu ,
 ſucceſſor , in eandem urbem congregavit , menſe Majo an.
 1643. concilium alterum quod præcedentis concilii judicium
 confirmavit , articulosque Confeſſionis Cyrilli Lucari rursus
 proſcripſit dirisque devovit. Hujus concilii decretum , in-
 ſcriptum *Confeſſio orthodoxa* , in Moldaviam a patriarchæ Par-
 thenii legatis allatum , ibidem in concilio confirmatum fuit ,
 quod , eo ipſo anno , Gias , ſeu , Jaſſi celebravit , ubi etiam
 typis mandatum fuit. Quicunque e Græcis deinceps ſcri-
 pſerunt , Confeſſionem hanc cum elogio memorarunt ; eſt
 ea ſane ex eo capite animadverſione digna , quod patefacit
 Græcæ Eccleſiæ ſententiam ſuper Proteſtantium erroribus ,
 quos damnat.

P R A G M A-

PRAGMATICÆ
ET
CONCORDATA.

S. LUDOVICI
PRAGMATICA SANCTIO,

*Quæ jus ordinariis servat, ut de Beneficiis statu-
tuant, quæ pertinent ad eorum Collationem,
Præsentationem, &c.*

P R O O E M I U M.

LUDOVICUS DEI GRATIA FRANCORUM REX,

Ad perpetuam rei memoriam, pro salubri
& tranquillo statu ecclesiæ regni nostri, necnon
pro divini cultus augmento, & Christifidelium
animarum salute, utque etiam gratiam & auxi-
lium omnipotentis Dei (cujus solius ditioni ac
protectioni regnum nostrum semper subjectum
exitit, & nunc esse volumus) consequi vlea-
mus, quæ sequuntur, hoc edicto consultiſſimo
in perpetuum valituro statuimus & ordinamus.

ARTICULUS I.

PRIMO, ut ecclesiarum regni nostri prælati, patroni, &
beneficiorum collatores ordinarii jus suum plenarium
(alias plenarie) habeant, & unicuique sua jurisdictio ser-
vetur.

II. Item, ecclesiæ cathedrales & aliæ regni nostri libe-
ras electiones, (adde, promotiones, collationes, ex Cod.
M. S. Colleg. Navar.) & earum effectum integraliter ha-
beant.

III. Item, simoniæ crimen pestiferum ecclesiam labefactans, a regno nostro penitus eliminandum volumus & jubemus.

IV. Item, promotiones, collationes, provisiones & dispositiones prælaturarum, dignitatum & aliorum quorumque beneficiorum & officiorum ecclesiasticorum (*alias quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum & officiorum regni nostri*, ut apud Rebuffum in Concord. tit. de elect. in verbo *Simoniæ*) regni nostri, secundum dispositionem, ordinationem & determinationem juris communis sacrorum conciliorum Ecclesiæ Dei, atque institutorum antiquorum Sanctorum Patrum, fieri volumus & ordinamus.

V. Item, exactiones & onera gravissima pecuniarum per curiam Romanam ecclesiæ regni nostri imposita, quibus regnum miserabiliter depauperatum extitit, siue etiam imponendas, vel imponenda levare aut colligi nullatenus volumus, nisi dumtaxat pro rationabili, pia & urgentissima causa, vel inevitabili necessitate, ac de spontaneo & expresso consensu nostro, & ipsius ecclesiæ regni nostri.

VI. Item, libertates, franchisias, immunitates, prærogativas, jura & privilegia per inclytæ recordationis Francorum Reges prædecessores nostros, & successive per nos, ecclesiis, monasteriis atque locis piis, religiosis, nec non personis ecclesiasticis regni nostri concessas & concessa, laudamus, approbamus & confirmamus per præsentem.

Mandatum de Exequendo.

Harum tenore universis justiciariis, officiariis & subditis nostris, ac loca tenentibus præsentibus & futuris, & eorum cuilibet, prout ad eum pertinuerit, districtè præcipiendo mandamus, quatenus omnia & singula prædicta diligenter & attente servant & custodiant, atque servari, teneri & custodiri inviolabiliter faciant; nec aliquid in contrarium quovis modo faciant vel attentent, seu fieri vel attentari permittant, transgressores aut contra facientes, juxta casus exigentiam, tali poena plectendo, quod cæteris cedat in exemplum. In quorum omnium & singulorum

rum testimonium præsentēs litteras sigilli nostri appensione muniri fecimus. Datum Parisiis, anno Domini 1268. mense Martio. (*Hæc Pragmatica Sanctio edita primo fuit an. 1228. & renovata an. 1268.*)

PRAGMATICA SANCTIO

CAROLI VII.

PROOEMIUM.

CAROLUS, DEI GRATIA, FRANCORUM REX,

Universis præsentēs litteras inspecturis, Salutem.

§. I.

Inscrutabilis divinæ Altitudinis providentia per quam reges regnant, rerumque publicarum gubernacula possident, potestatem regiam ad hoc inter cætera ordinavit in terris, ut Ecclesiam sanctam pretioso Christi Sanguine fundatam, ejusque ministros fideliter protegeret atque tueretur, & Sanctorum antiquorumque patrum decreta saluberrima, Spiritu Dei promulgata quibus nervus disciplinæ ecclesiasticæ, salutarisque doctrinæ viget ac solidatur, sincere exequi faceret, illibateque observari; sed & speciali debito juramenti in nostri diadematis susceptione insigni, & alias ecclesiæ, regni & delphinatus nostrorum præstiti, ad id ipsum astringimur pariter & obligamur.

§. II. Cum itaque divina pietas his nostris temporibus fidelium cordibus inspirare dignata sit, ut sacrosancta generalis synodus Ecclesiæ universalis in civitate Basileensi, tam ex immediate præcedentium sacrorum Constantiensis & Senensis conciliorum generalium continuatione, decretisque & ordinatione, quam duorum Romanorum Pontificum solemni convocatione etiam & approbatione, scilicet felicitis recordationis Martini V. & Eugenii IV. moderni, ad excolendum dominici gregis agrum, reformandumque debite in capite & in membris statum ecclesiasticum qui his diebus indigere

indigere videtur, abundando nequitia & frigescente hominum charitate, coadunaretur & celebraretur; ut repressis deformitatum scelerumque regnantium enormitatibus perniciosis, quæ in universam christianitatem, ipsorum sanctorum antiquorum patrum contemptis spretisque decretis & institutis salutaribus, multas clades, multaque discrimina (proh dolor!) iniecisse visæ sunt, divinus honor refloresceret in terris, lumen catholicæ veritatis, Christo vera luce largiente, fulgeret, ecclesiasticæ libertatis conservatio subsisteret, & populus christianus salubriter regeretur ac perduceretur in salutem.

§. III. Quæ quidem sancta generalis synodus, hujusmodi deformitates in Ecclesia Dei passim in dies excrecere, & mores corruptissimos eandem inficere prospiciens, cunctis palam curavit ingerere monita salutis, ac circa prædicta, quantum cum Deo potuit, efficaciter providere; consideransque ad hæc inter alia præcipua maxime convocatam adunatamque extitisse, certa decreta certasque ordinationes & statuta solemniter fecit & condidit, quæ per suos oratores & nuntios præcipuos nobis & ecclesiæ regni & delphinatus nostrorum antedictorum præsentari fecit & exhiberi; nos plurima cum charitate & prælatos cæterosque viros ecclesiasticos, ipsamque nostrorum regni & delphinatus ecclesiam repræsentantes, maxima cum instantia exhortando & obsecrando, ut decreta, statutaque & ordinationes ab ipsa sancta synodo præmissas ob causas facta & condita recipere vellemus, etiam & acceptare, eademque, quantum nostræ regni dignitatis interest, per universum regnum nostrum & delphinatum inviolabiliter perpetuoque observari facere dignaremur.

§. IV. Quibus attente consideratis, ut viam tutiorem ac Deo gratiorem eligere valeremus, habita super his magni consilii nostri deliberatione permatura, archiepiscopos, episcopos, capitula notabilia, abbates, decanos, præpositos, cæterosque prælatos ecclesiasticos, ac divini & humani juris magistros, doctores & scientificos viros universitatum studiorum generalium, & alios de regno & delphinatu

nati nostris in maximo copiosoque numero apud nos in hac nostra Bituricensi civitate celebri, nuper convocari fecimus & congregari.

§. V. In qua quidem solemni congregatione, in capitulo Sacrosanctæ capellæ nostræ Bituricensis celebrata præfidentes, assistentibus nobis primogenito nostro charissimo Ludovico delphino Viennensi, Carolo duce Borbonii, Carolo de Andegavia Cenomanis, Petro de Britannia nepote, Bernardo comite Marchiæ, nec non Ludovico Vindocini & Guillelmo de Tanquarvilla comitibus, consanguineis nostris, pluribusque magnatibus, proceribus, & viris peritissimis ecclesiasticis & sæcularibus, de magno consilio nostro & aliis, ipsius præfati summi pontificis, nec non & sanctæ synodi generalis prædictæ solemnes oratores ad nos destinatos, super his & aliis statum Ecclesiæ Dei plurimum concernentibus, audivimus, attenteque audiri fecimus.

§. VI. Quibus ad plenum auditis, apertisque luculenter & diserte per plures præfatos sacre theologiæ & iurium doctores famosissimos, & exinde plurium dierum intervallis, discussis & diligenter pertractatis materiis pro parte eorundem & aliorum virorum ecclesiasticorum, ipsam nostrorum regni & delphinatus ecclesiam repræsentantium, nobis tandem extitit expositum, quod iidem zelo domus Dei, sacratissimo pignore sanguinis proprii Filii consecratæ flagrantibus, ad memoriam reducentes, & ante oculos suæ considerationis revolventes, qualiter a primordio nascentis Ecclesiæ, in nostris regno & delphinatu, prædecessorum nostrorum, prælatorum, procerum atque fidelium, ipsorum regni & delphinatus incolarum, digne recolenda prioritas ad laudem & gloriam Dei, & ob divini cultus argumentum, ecclesias & cœnobia, aliaque loca religiosa erexit & construxit, ipsaque amplis dotavit possessionibus & privilegiis communivit; instituens in eis ministros idoneos qui suis temporibus fidem catholicam in subiectis sibi linguis & populis feliciter propagarunt; per quorum curam & sollicitudinem, virtuososque progressus ac exempla salutaria, Christi ecclesia decoratissime adulta, odoriferos fructus

ferens, usque ad postremos occiduae regionis limites effluit; ac velut sidus lucidissimum irradiavit, pulsisque procul ignorantiae & errorum tenebris, doctrinae suae lumen praeclarissimum circumfulsit ubilibet.

§. VII. Qualiter praeterea per sanctos patres priorum saeculorum, plures sacri canones & decreta saluberrima pro felici regimine status ecclesiastici, tam super electionibus, modisque ipsius Ecclesiae ministros assumendi & instituendi, quam eorum caeterorumque praelatorum salutari directione, conditi sunt etiam & promulgati; qui quandiu observati fuerunt, Ecclesia Dei fructus honoris honestatisque felici ubertate produxit, disciplinae ecclesiasticae vigor perstitit, religio, pietas, charitas uberius effloruerunt, animi hominum in pace auctorem pietatis excoluerunt.

§. VIII. Sed (proh dolor!) damnatae ambitionis improbitas, & detestandae cupiditatis insatiabilitas, omnium malorum radix, humanitatis jura violans, ipsa salutifera sanctorum antiquorum patrum decreta paulatim coepit deferere etiam & contemnere, pedetentimque in vitia ruere. Exinde subsecutae sunt morum corruptiones, atque deformationes, status ecclesiastici dehonestationes atque decolorationes, usurpationes gravissimae, intolerabiles interpretatae; & praesertim per praelaturarum, dignitatumque, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum reservationes, gratiarum ad vacatura beneficia expectativarum, a jure exorbitantium, multiplicationes, innumerabilesque concessionem, aliaque gravissima & importabilia onera quibus ecclesiae, ecclesiasticaeque personae nostrorum regni & delphinatus praedictorum graviter afflictae, oppressae, & fere ad postremam exinanitionem redactae his diebus conspiciuntur.

§. IX. Nam ecclesiarum & beneficiorum ecclesiasticorum antedictorum peculia manus occupant indignorum nonnunquam exterorum; & plerumque dignitates ac beneficia notabiliora, & opulentiora personis conferuntur ignotis & non probatis, quae in eisdem beneficiis non resident; sicque vultus sibi commissi gregis non agnoscunt, linguam aliquando non intelligunt; quin immo animarum cura neglecta,

Ita, velut mercenarii, solummodo temporalia lucra quaerunt. Sic dimittitur Christi cultus, animarum cura negligitur, subtrahitur hospitalitas, ecclesiarum jura depereunt, ruunt aedificia, populi devotio attenuatur, clerici nostrorum regni & delphinatus scientiis, & virtutibus effulgentes, qui ad christianae plebis aedificationem salutarem vocari possent, quique pro regiis & ecclesiae praedictae regni, & delphinatus publicis conciliis forent opportuni, divinarum & humanarum scientiarum studia deserunt propter promotionis congruae spem eis ablatam.

§. X. Caeterum hujusmodi reservationum & expectationum occasione, ingeritur votum mortis alienae, animarum saluti nimium praedjudicabile, suscitantur lites, infinitae contentiones & rixae inter Christi ministros oriuntur, rancores & odia plerumque implacabilia nutriuntur, fovetur pluralitatis beneficiorum ambitio execrabilis; pauperes clerici innumeris personarum & rerum discriminibus subjiciuntur, & per calumniosos cavillososque indebite opprimuntur; beneficia praedecarata per litium anfractus frequenter injuste occupantur, & saepius inofficiata diutine relinquuntur; materia fovendis injustis vexationibus paratur; abusus pestiferi, horrenda specie labis simoniacae respersi, committuntur; bonae indolis juvenes, qui virtuosis artibus intendere deberent, evagandi licentia praebetur; praelatis & caeteris ordinariis collatoribus suum jus atque ministerium aufertur; patronorum jura enervantur; indeque status Ecclesiae hierarchicus confunditur; plurimaeque adversus divina & humana jura in animarum perniciem, & ecclesiae regni & delphinatus nostrorum saepe dictorum oppressionem, atque conculcationem committuntur pariter & perpetrantur; sicque jura coronae nostrae depereunt damnose, & ipsorum nostrorum regni & delphinatus thesauri in extraneas regiones asportantur, sub tali forsan conjectura, ut eorundem regni & delphinatus depresso sacerdotio, exhaustoque thesauro, regnum ipsum cum delphinatu reddatur debilius in adversis.

§. XI. Quæ omnia & singula, & alia quamplurima, quæ ex præmissis sequuntur, incommoda divinæ haud dubie credenda sunt displicere voluntati, quin immo in grave nostri & ecclesiæ præfatæ nostrorum regni, & delphinatus vertuntur præjudicium, atque detrimentum permaximum. Ipsi quoque prælati & cæteri viri ecclesiastici ecclesiam nostrorum regni & delphinatus repræsentantes, pii Ecclesiæ zelatores, matrem suam tot impuritatibus pollui ingemiscen-tes, cognoscentesque talia, stimulantibus conscientiis, absque gravissima Dei offensa diutius dissimulari non posse; & cognoscentes iidem prælati & cæteri viri ecclesiastici, ecclesiam prædictam nostrorum regni & delphinatus repræsentantes, quod super prædictorum reparatione, sacrae ipsius Basileensis synodi decreta provisionem congruentem videntur attulisse, præhabita inter eos multimoda diutinaque apertione, discussione atque digestionem, memorata ipsius sacrae Basileensis synodi decreta, ordinationes & statuta aliqua simpliciter, ut jacent, alia vero cum certis modificationibus & formis, non hæsitacione potestatis, & auctoritatis condentis & promulgantis, ipsius scilicet sacrae Basileensis synodi, sed quatenus commoditatibus, temporibus, & moribus regionum & personarum sæpe factorum nostrorum regni & delphinatus congruere, convenireque congrue, jureque conspexerunt, prout inferius annotantur & inseruntur, illico & indilate recipienda consenserunt, & acceptanda deliberaverunt. Quorum quidem decretorum tenor sequitur.

Et primo decretum per sacrosanctum Constantiense concilium factum & conditum, & per sacrum generale concilium Basileense renovatum, de auctoritate generalium conciliorum.

T I T U L U S P R I M U S.

De Auctoritate & Potestate sacrorum generalium Conciliorum, temporibusque & modis eadem convocandi & celebrandi.

C A P U T P R I M U M.

Decretum Concilii Constantiensis.

Frequens generalium conciliorum celebratio agri dominici præcipua cultura est, quæ vepres, spinas & tribulos hæresum. errorum & schismatum extirpat, excessus corrigit, deformata renovat, & vineam Domini ad frugem uberriam fertilitatis adducit; illorum vero neglectus præmissa disseminat atque fovet. Hæc præteritorum temporum recordatio & præsentium recordatio ante oculos nostros ponunt.

§. I. Quapropter hoc edicto perpetuo sancimus, decernimus, atque ordinamus, ut amodo generalia concilia celebrentur, ita quod primum a fine hujus concilii, in quinquennium immediate sequens; secundum vero a fine illius immediate sequentis concilii in septennium; & deinceps de decennio in decennium perpetuo celebrentur in locis, quæ summus pontifex per mensem, ante finem cujuslibet concilii, approbante & consentiente concilio, vel in ejus defectu, ipsum concilium deputare & assignare teneatur; ut sic per quamdam continuationem semper aut concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur.

§. II. Quem terminum liceat summo pontifici, de fratrum suorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium consilio, ob emergentes forte casus, abbreviare; sed nullatenus pro rogetur. Locum autem pro futuro concilio celebrando deputatum absque evidenti necessitate non mutet.

§. III. Sed si forte aliquis casus necessarius occurrerit, quo necessarium videretur ipsum locum mutari, puta, obsidionis, guerrarum, pestis, aut similis, tum liceat summo pontifici, de prædicto fratrum suorum consilio, aut duarum partium ipsorum consensu, atque subscriptione, alium locum prius deputato loco viciniorem & aptum, sub eadem tamen ratione, subrogare, nisi idem vel simile impedimentum per totam illam nationem vigeret; tunc ad aliquem alium viciniorem alterius nationis locum aptum hujusmodi concilium poterit convocari.

§. IV. Ad quem prælati & alii, qui ad concilium solent convocari, accedere teneantur, ac si a principio locus iste fuisset deputatus; quam tamen loci mutationem, vel termini abbreviationem per annum ante præfixum terminum teneatur, summus pontifex legitime & solemniter publicare & intimare; ut ad ipsum concilium celebrandum prædicti possint statuto tempore convenire. Atque pro ipsius executione decreti civitas Papiæ apud Italiam fuit electa pro concilio generali in fine tunc proxime sequentis quinquennii celebrando; quod quidem concilium suo tempore debito in dicta civitate Papiæ extitit celebrari inchoatum, & inde certis ex causis ad civitatem Senensem translatum; in quo quidem generali concilio Papiæ inchoato, & in civitate Senensi celebrato, hæc Basileensis civitas pro celebratione tunc futuri concilii generalis post septennium a fine ipsius Senensis concilii, celebrandi fuit electa, & debite assignata, ut constat in instrumento publico inde facto.

Item aliud Decretum cujus tenor sequitur, seu

C A P U T II.

De Auctoritate sanctæ Synodi Basileensis.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, Ecclesiam militantem repræsentans, ad perpetuam rei memoriam, ad laudem Dei omnipotentis, ac benedictæ individueque Trinitatis gloriam & honorem, pro hæresum, atque errorum extirpatione, morum in capite & in membris Ecclesiæ Dei reformatione, ac regum atque regnorum, cæterorumque christicolarum ad invicem, auctore discordiarum procurante, dissidentium pacificatione, in Spiritu Sancto legitime congregata decernit, statuit & diffinit, declarat & ordinat, ut sequitur.

§. I. Et primo quod eadem sacra Basileensis synodus, sacris Constantiensi & Senensi generalibus conciliis decernentibus, atque ordinantibus, & auctoritate apostolica interveniente, fuit & est in hoc loco Basileensi debite legitimeque, atque rite nuntiata & aggregata.

§. II. Et ne de ejusdem sacrae Basileensis synodi potestate a quoquam dubitetur, ipsa eadem synodus duas declarationes ex decretis synodi Constantiensis in praesenti sessione aliis suis decretis editis, seu edendis inferendas ordinavit & decrevit. Quarum quidem declarationum tenor primae sequitur, & est talis.

C A N O N I.

Concilium generale repraesentat Ecclesiam militantem & Christum.

§. III. Et primo declarat, quod ipsa synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, generale concilium faciens & Ecclesiam militantem repraesentans, potestatem a Christo habet immediate.

§. IV. Cui quilibet, cujuscunque status, conditionis vel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his, quae pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & generalem reformationem Ecclesiae Dei in capite & in membris.

Alterius vero sequitur tenor in haec verba.

C A N O N II.

Concilio generali non obediens poenae subjiciuntur.

§. V. Item, declarat, quod quicumque, cujuscunque status, vel dignitatis, etiam si papalis, existat, qui mandatis & statutis, seu ordinationibus aut praecipis hujus sacrae synodi, & cujuscunque alterius concilii generalis legitime congregati, super praemissis seu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit, vel contraire praesumpserit, nisi resipuerit, condignae poenitentiae subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia, si opus fuerit, recurrendo.

De loco, tempore & firmitate Concilii.

Praemissis igitur, & nonnullis aliis Constantiensis concilii (praesertim capituli quod incipit, *Frequens*, in priori hujus sacrae synodi Basileensis sessione recitati) decretis attentis,

prælibata synodus Basileensis decrevit & declaravit, quod ipsa, pro hæresum extirpatione, ac morum generali reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, necnon pace inter christianos procuranda, ut præmittitur, in Spiritu Sancto legitime congregata, per nullum, quavis auctoritate, etiam papali dignitate præfulgeat, dissolvi, aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari potuit aut debuit, debet aut potest, debebit aut poterit in futurum, absque ejusdem Synodi Basileensis deliberatione & consensu.

Acceptatio superiorum Canonum.

§. VI. Acceptavit & acceptat, prout jacent, jam dictorum prælatorum, cæterorumque virorum ecclesiasticorum, ipsam Ecclesiam repræsentantium, congregatio sæpedita. Item acceptat decreta de electionibus, quorum primum incipit: *Sicut in construenda.*

T I T U L U S II.

De Electionibus.

Sicut in construenda domo, præcipua est architectoris cura, ut tale jaciat fundamentum, super quod firmum perduret ædificium; ita in generali Ecclesiæ reformatione potissimum est hujus sanctæ synodi studium, ut tales Ecclesiæ præficiantur pastores, qui tamquam columnæ & bases ipsam Ecclesiam, doctrinæ & meritorum viribus firmiter sustentent.

§. I. Quanta autem in eligendis prælatis diligentia adhibenda sit, officium eis injunctum evidenter ostendit; ad regimen enim assumuntur animarum, pro quibus Dominus noster Jesus Christus mortuus est, & Sanguis ejus pretiosus effusus. Propterea sacri canones Spiritu Dei promulgati provide statuerunt, ut unaquæque ecclesia, aut collegium, seu conventus sibi prælatum eligant.

§. II. Quibus hæc eadem synodus eodem spiritu congregata inhærens, statuit & definivit generalem reservationem omnium ecclesiarum, metropolitandarum, cathedralium, collegiatarum, & monasteriorum, ac dignitatum electiva-

rum

rum per Romanum Pontificem de cætero fieri, aut factis
anti non debere; reservationibus in corpore juris clausis, &
his quas in terris, Romanæ Ecclesiæ, ratione directi seu
utilis domini, mediate vel immediate subjectis fieri conti-
gerit, semper exceptis; sed quod per electiones & confir-
mationes canonicas, secundum juris communis dispositio-
nem, prædictis metropolitanis, cathedralibus, collegiatis ec-
clesiis, monasteriis & dignitatibus electivis vacantibus debite
provideatur.

§. III. Non derogando propterea statutis, privilegiis &
consuetudinibus rationabilibus quibuscunque, postulationi-
bus in dispositione juris communis remanentibus.

§. IV. Decrevitque hæc sancta synodus rationi fore
consentaneum & rei publicæ accommodum, ut contra hoc
salutare decretum Romanus Pontifex nihil attentaret, nisi ex
magna, rationabili & evidenti causa, in Litteris apostolicis
nominatim exprimenda. Et, quo firmitus hoc salubre decre-
tum custodiatur, vult eadem synodus, ut inter alia, quæ Ro-
manus Pontifex in sua assumptione profitebitur, juret hoc
decretum inviolabiliter observare.

§. V. Et quoniam tales, ut prædictum est, oportet esse
prælatos, hi ad quos pertinet jus eligendi, omnem curam
adhibeant, ut dignam coram Deo & hominibus electionem
faciant, exactamque proinde apponant sollicitudinem, ut ta-
les eligantur, qui tanto officio valeant satisfacere; scientes,
quod si dolose vel negligenter ac timore Dei postposito, in
re tam gravi se gesserint, sicut auctores erunt in causa ma-
lorum pastorum, ita participes fient poenarum, quas ipsi mali
pastores in districto Dei judicio patientur.

*De Solemnitatibus in Episcopi vel Abbatis
electione observandis.*

§. VI. Et cum humanæ fragilitatis conatus nihil sine
Dei omnipotentis suffragio queat efficere, a quo omne da-
tum optimum & omne donum perfectum descendit; adve-
niente die electionis, hi ad quos pontificis vel abbatis
spectat electio, in Ecclesiam conveniant, magna cum devo-

tione missam de Spiritu sancto audituri, quem humiliter exorabunt, ut eos ad dignum eligendum pastorem inspirare dignetur; & ut eo facilius gratiam hanc obtinere mereantur, quo devotius ad actum electionis accedent, contriti & & confessi Sacramentum eucharistiæ reverenter suscipiant. Ad locum vero electionis ingressi, pro quocunque prælato, qui per electionem assumitur, jurabunt in manibus ejus qui capitulo præsidebit, & ipse præsidens in manibus eum immediate sequentis, sub hac forma:

§. VII. *Ego N. juro & promitto omnipotenti Deo, & Sancto, vel Sanctæ sub cujus vocabulo dedicata est hæc ecclesia, eum eligere, quem credam futurum esse in spiritualibus & temporalibus utiliore, nec illi vocem dare, quem verisimiliter scivero promissione aut datione alicujus rei temporalis, seu per se aut per alium interposita, aut alias qualitercunque, directe & indirecte, pro se electionem procurare.*

§. VIII. Idemque juramentum præstet, confiteatur & communicet, qui constituit procuratorem ad eligendum certam personam; necnon & procurator generalis ad eligendum constitutus, in quibus, secundum juris communis dispositionem, in hujusmodi electionis negotio procurator constitui potest. Quod etiam juramentum præstetur ab his, in quos continget super electione futuri prælati fieri compromissum, qui etiam confiteri & communicare teneantur.

§. IX. Quod si prædicta non fecerint, pro illa vice, jure eligendi sint ipso facto privati.

De Qualitatibus in eligendo requirendis.

§. X. Deinde eligant in præfatum, virum ætatis legitimæ, moribus gravem, litterarum scientia præditum, in sacris ordinibus constitutum, & alias idoneum secundum canonicas sanctiones.

§. XI. Quod si aliter, & de alia persona, quam ut dictum est, aut per simoniacam pravitatem, electionem fieri contigerit, electio sit ipso jure irrita & inanis; & sic simoniace eligentes, præter alias poenas, perpetuo sint ipso jure eligendi privati; alii vero canonicis poenis subjaceant; si-

moniacæ autem electi, & qui hujusmodi simoniacæ electionis participes fuerint, canonice puniantur, taliterque eligentes & confirmati, in horrorem tanti criminis, poenam, ipso facto, excommunicationis incurrant, nec a tali reatu & excommunicatione electi & confirmati absolvi possint, nisi ecclesiis & dignitatibus, ad quas turpiter assumpti sunt, libere resignantes, renuntiaverint; & ad eas obtinendas, quas nefario ingressu adepti sunt, perpetuo reddantur inhabiles.

De Ambitione refecanda.

§. XII. Ad tollendam autem omnem ambitionis radicem, obsecrat per viscera misericordiæ Dei Jesu Christi hæc sancta synodus, ac instantissime exhortatur reges & principes, communitates & alios, cujuscunque gradus vel dignitatis existant, ecclesiasticæ vel mundanæ, ne electoribus litteras scribant, aut preces porrigant pro eo, qui per se vel alium preces tales vel litteras procurabit; multoque minus comminationes, impressiones, aut aliud faciant, quo minus libere ad electionem procedatur.

§. XIII. Similiter, in virtute sanctæ obedientiæ, ipsis electoribus præcipitur, ne ad hujusmodi litteras, vel preces, vel comminationes, vel impressiones, aut alias, ut præmittitur, quemquam eligere præsumant.

De Electionibus confirmandis.

§. XIV. Facta autem electione, & ei ad quem jus pertinet confirmandi, præsentata, si appareat coelectus, vel se opponens electioni, nominatim vocetur ad videndum discussi negotium electionis; & nihilominus generaliter editum publicum in ecclesia, in qua facta est electio, proponatur, juxta Constitutionem felicitis recordationis Bonifacii Papæ VIII.

§. XV. Comparentibus autem aliquibus, vel non, ipse confirmator nihilominus ex officio, tamquam in negotio inquisitionis, procedat, omnem adhibiturus diligentiam, ut tam forma electionis, quam merita electi, & omnes circumstantiæ debite examinentur & discutiantur, ut si electio confirmanda, judicialiter confirmetur vel infirmetur.

§. XVI.

§. XVI. Et ut omnia munde fiant, & sine labe ac labis suspicione procedant, non solum exigere aliquid quantumcunque parvum, sed etiam gratis oblata confirmator, ratione confirmationis, sub nomine *subventionis, subsidii, gratitudinis*, aut alio colore, prætectu cujusvis consuetudinis aut privilegii, per se vel per alium, nullatenus recipere præsumat.

§. XVII. Notariis autem & his, qui scripserint in hujusmodi causas, emolumentum aliquod moderatum taxetur, habendo respectum ad laborem & operam scripturæ, non ad fructuum prælaturæ valorem.

§. XVIII. Si vero confirmatores prædicti electiones, non servatis superius ordinatis & expressis, & de personis non idoneis, ut præmittitur, factas, vel alias per simoniacam pravitatem confirmaverint; eo ipso confirmationes hujusmodi sint nullæ; confirmantes autem alias personas, quam ut supra dictum est, pro ea vice per simoniacam pravitatem aut labem, perpetuo, ipso facto, jure confirmandi sint privati; & nihilominus propter dictam simoniacam labem, si eam commiserint, etiam excommunicationis sententiam incurrant eo ipso, a qua nisi per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere non possint.

§. XIX. Summum vero Pontificem hæc sancta synodus exhortatur, ut, cum speculum & norma omnis sanctitatis, & munditiæ esse debeat, pro confirmatione earum si ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat; alioquin si secus faciendo notorie & incorrigibiliter Ecclesiam ex hoc scandalizet, futuro concilio deferatur.

§. XX. Pro oneribus autem, quæ ipsum pro regimine universalis Ecclesiæ subire oportet, proque sustentatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium & aliorum necessariorum officialium, hoc sacrum concilium, ante sui dissolutionem, omnino debite & congruenter providebit. Quod si contingat aliquam circa hæc provisionem non facere, per hoc eadem sancta synodus non intendit in aliquo præjudicare sanctæ Romanæ & universali Ecclesiæ, nec alteri cui-

cun-

cunque. Datum Basileæ in majori ecclesia, in sessione publica celebrata, anno Domini MCCCCXXXIII. 3. Idus Julii.

Item aliud Decretum, seu

C A P U T II.

Incipiens: Licet dudum.

Licet dudum hæc sancta synodus, abolita per eam generali omnium ecclesiarum & dignitatum electivarum reservatione, provide decrevit, ut prædictis ecclesiis & dignitatibus per canonicas electiones & confirmationes provideri deberet, volens etiam speciales seu particulares ipsarum ecclesiarum & dignitatum electivarum prohibere reservationes, per quas libera in eisdem eligendi & confirmandi facultas impediri posset, quodque adversus hoc decretum Romanus pontifex nihil attentaret, nisi ex magna, rationabili & evidenti causa in litteris apostolicis nominatim exprimenda; quia tamen contra ipsius decreti mentem non pauca sine hujusmodi causa gesta sunt, unde gravia hæctenus successerunt, & graviora in dies timentur scandala, cupiens hæc sancta synodus his obviare, volens, ut ipsius decreti mens quæ fuit, omne obstaculum a canonicis electionibus & confirmationibus tollere, suo non frustraretur effectu.

§. II. Verumtamen si forte aliquando contingat electionem aliquam, etiam alias canonicam fieri, quæ in perturbationem Ecclesiæ, aut patriæ, vel boni publici vergere timeatur; summus pontifex, cum ad ipsum confirmatio delata fuerit, si talem urgentissimam causam adesse cognoverit, ea prius mature discussa, ac parte plene defensa, accedente postea Romanæ Ecclesiæ cardinalium aut majoris partis subscriptione, hujusmodi causam veram sufficientemque fore attestantium, rejecta tali electione, ad capitulum vel conventum remittat, ut infra tempus, vel alias juxta loci distantiam, ad aliam non cunctentur electionem procedere.

Sequitur

*Sequuntur Litteræ patentes Regis, & Modificatio
superioris Decreti.*

§. III. Censuit tamen præfata congregatio, quod summus Pontifex habeat remittere unumquemque per ipsum aut ipsius auctoritate, ut præmittitur, promovendum ad suum immediatum superiorem pro munere consecrationis aut benedictionis, ab eo vel ejus auctoritate consequendo, nisi dictus promotus sit præsens in curia & velit ibi consecrari.

§. IV. Et nihilominus consecratos aut benedictos in curia Romana remittat ad eorum immediate superiores, præstituros eis aut, ipsis absentibus, eorum vicariis debitæ obedientiæ juramentum.

§. V. Quod si quis præsumat recipere munus consecrationis & benedictionis extra curiam, etiam in vim cujuscunque commissionis apostolicæ, ab alio quam a suo immediato superiore, vel ejus auctoritate, incurrat poenam centum aureorum, mediatim applicandorum ordinario & fabricæ ecclesiæ ordinarii, cessante omni dispositione qualicunque in contrarium. Item, nec credit ipsa congregatio Bituricensis fore reprehensibile, si rex & Principes regni sui, cessantibus tamen omnibus comminationibus & quibuslibet violentiis, aliquando utantur precibus benignis atque benevolis, & pro personis bene meritis & zelantibus bonum reipublicæ, regni & delphinatus.

Item acceptat Decretum de Reservationibus, quod incipit: *Et quia.*

T I T U L U S I I I.

Sen, Decretum de Reservationibus sublatis.

Et quia multiplices ecclesiarum & beneficiorum hætenus factæ, per summos pontifices, sunt reservationes quæ non parum ecclesiis onerosæ extiterunt.

Ipsas omnes, tam generales, quam speciales five particulares, de quibuscunque ecclesiis & beneficiis quibus tam per electionem, quam per collationem, aut aliam dispositionem provideri solet, sive per Extravagantes, *Ad regim-*

men,

men, & *Execrabilis*, sive per regulas Cancellariæ, aut alias apostolicas Constitutiones, introductas hæc sancta synodus abolet; statuens, ut de cætero nequaquam fiant, reservationibus in corpore juris expresse clausis, & his quas in terris, Romanæ Ecclesiæ, ratione directi seu utilis domini, mediate & immediate subiectis fieri contigerit, dumtaxat exceptis.

Sequuntur Litteræ patentes Regis.

Item, Decretum de Collatione Beneficiorum, sub modificationibus & declarationibus sequentibus, acceptat congregatio; quod quidem Decretum incipit: *Placuit.*

T I T U L U S IV.

De Collationibus.

C A P U T P R I M U M.

Placuit divinæ pietati hoc tempore animos hominum qui variis abusibus irretiri cœperant, vehementius excitare, ut salus quæreretur cunctorum, & per synodum universalem, mores Ecclesiæ in melius reformarentur, cum salutari directione capitis & membrorum in viam iustitiæ & sanctitatis, & quod ut facilius atque ordinatius fieret, & ne, sub prætextu variarum opinionum, aut Romani Pontifices, aut alii quicunque non satis universalibus conciliis obedirent, prædisposuit eadem divina pietas in sacro Constantiensi concilio, synodorum universalium jurisdictionem ita declarari, ut nulli relinqueretur ambigendi occasio, cum decreto solemni diffinitum extitit universale concilium habere auctoritatem immediate a Christo, cui quilibet cujuscunque status & dignitatis, etiam si papalis fuerit, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem schismatis, & reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris, ac pertinentibus ad ea.

§. I. Dum autem hæc cura reformandæ Ecclesiæ huic sanctæ universali synodo Basileensi incumbit; hoc unum singulari sollicitudine prosequendum arbitratur, ut per singulas ecclesias ministri instituantur idonei qui scientiis & virtutibus

tutibus effulgeant ad Christi gloriam, & universi populi Christiani ædificationem salutarem.

De Gratiis expectativis sublatis.

§. II. Cui rei grave impedimentum hætenus afferre visa est gratiarum expectativarum multitudo quæ gravem ordini & statui ecclesiastico perturbationem, variasque inordinationes ac plurima discrimina comperitur injecisse. Ex his enim frequentius dati sunt in ecclesiis ministri non probati, nec cogniti; vacaturorumque beneficiorum expectatio (sicut antiqua iura testantur) occasionem desiderandæ mortis alienæ præstare solet, quod plurimum præjudicat animarum salutis. Sed & insuper lites innumeræ & contentiones inter servos Dei excitantur, rancores & jurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fovetur ambitio, facultates ac pecuniæ regnorum & provinciarum mirum in modum exhauriuntur, pauperes discurrendo ad Romanam curiam innumerabiles vexationes subeunt, & inter viarum discrimina nonnunquam spoliantur, occiduntur, & variis affliguntur pestibus, atque etiam in suis patrimoniis ac parentum opibus exhaustis gravi egestati subjacere coguntur; plurimi absque justo titulo beneficia sibi vindicant, & non quibus jure debentur, illi obtinent, sed nonnunquam ii quibus aut circumveniendi proximum major astutia, aut ad litigandum facultas suppetit uberior; sub involutionibus prærogativarum aut antelationum, aliorumque hujusmodi gratias concomitantium, fraudes plurimas ac deceptiones contingit inveniri. Juvenibus etiam qui studio litterarum & virtuosus operibus intendere deberent, datur materia evagandi, qui sæpius per litium anfractus & varios discursus, ratione gratiarum ipsarum, turbantur & inquietantur. Ordinariis collatoribus suum ministerium subtrahitur, & confunditur ordo ecclesiasticus, dum unicuique sua jurisdictio non servatur; Romanique Pontifices, dum officia inferiorum sibi nimium vindicant, a majoribus & magis functuosis operibus, universale bonum concernentibus, retrahuntur, nec inferiorum directioni atque correctioni invigilant, sicut
publica

publica utilitas exposcit. Quæ omnia gravem confusionem statui clericali & sacerdotali in dispendium divini cultus & præjudicium publicæ salutis afferunt, possentque graviores in futurum afferre ruinam, rebus his in deteriora jugiter prolabantibus, nisi provideretur in adversum.

§. III. Volens itaque hæc sancta synodus super his opportunum remedium adhibere, statuit & decrevit, ut Pontifex Romanus qui pro tempore fuerit, eas deinceps gratias expectativas, aut nominationes nullo modo, nullave ex causa concedat, cum ipse præ cæteris (ne sit tantorum occasio malorum) abstinere debeat.

§. IV. Frustra enim inhiberetur inferioribus, si ipse qui aliis debet esse omnium bonorum & virtutum exemplar, non abstineret. Ut enim ille sanctissimus & doctissimus Leo Papa inquit, totius familiæ domini status & ordo mutabitur, si quod inquiritur in corpore, non inveniatur in capite; integritas enim præsidentium, salus dignoscitur esse inferiorum; cessentque de cætero jam factæ, & tam ipsæ, quam etiam fiendæ (si quæ fiant) nullæ sint ipso facto; exceptis illis gratiis & nominationibus super quibus processus sunt jam expediti; quos ex certis rationabilibus causis in octo mensibus quibus hæcenus cursum habere consueverunt, tolerandas duximus; donec aliter fuerit ordinatum.

De Reservationibus particularibus sublatis.

§. V. Reservationes etiam particulares, quæcunque fuerint, beneficiorum vacaturorum, tam per Romanos Pontifices, quam per legatos Sedis apostolicæ de cætero sint nullæ ipso facto.

Reservationes legitimæ.

§. VI. Non tamen intendit prohibere hæc sancta synodus hoc præsentis decreto, quominus futuri Romani Pontifices, tempore pontificatus sui, modo honesto & convenienti, de uno beneficio ad collationem in qua fuerint decem beneficia, de duobus ubi fuerint quinquaginta, & ultra, disponant; ita tamen, ut in ecclesia cathedrali, vel collegiata

quas præbendas suo tempore non conferant; ut qualificationes graduatorum inferius designatæ, in ipsis præbendis, suum valeant sortiri effectum.

Præventio Papæ in Reservationibus.

§. VII. Neque etiam collationes per præventionem faciendas intendit impedire; decreto nostro de reservationibus, quoad cætera, & aliis decretis hujus sanctæ synodi in suo robore duraturis.

De Collationibus Graduatis & Litteratis faciendis.

§. VIII. Ut vero cæteri ad quos beneficiorum, dignitatum, personatum, officiorum & administrationum collatio, seu quævis alia dispositio spectat, ad providendum litteratis viris & scientia perornatis specialius astringantur, voluit hæc sancta synodus certas qualificationes seu qualitates virorum litteratorum & graduatorum designari; quibus certo ordine debeat provideri, prout inferius annotatur; adjiciens, quod si per prælatos & doctores alicujus nationis in hoc concilio consistentes, pro bono suæ nationis aliter circa hujusmodi qualificationes disponendum videatur in futurum, quidquid per illas fuerit ordinatum, & in generali congregatione præsentis concilii conclusum, ex nunc, prout ex tunc, ratum & firmum habeatur, & vim decreti habeat, ac si præsentis decreto de verbo ad verbum expressum foret.

De Decreto irritante.

§. IX. Quod si quis cujuscunque status, etiam si cardinalatus, patriarchalis, pontificalis, aut alterius cujuslibet dignitatis, contra prædictum ordinem & qualificationes, ut præmittitur, designatas, vel designandas, de ipsis beneficiis, dignitatibus, personatibus, officio & administrationibus quovis modo disposuerit, eo ipso sit irritum & inane; collatioque hujusmodi & provisio, seu quævis dispositio ad superiorem proximum devolvatur, qui similiter, ut præmittitur, habeat providere; quod si non fecerit, ad alium supe-

superiorem devolvatur gradatim, usque ad summum Pontificem ascendendo.

De tempore hujus Constitutionis observandæ.

Alias §. VII. Non volumus tamen ordinarios collatores & eos ad quos præsentatio, seu quævis alia dispositio beneficiorum spectat, in quatuor mensibus quibus præfatæ gratiæ expectativæ vel nominationes ad eorum collationem, præsentationem, seu dispositionem concessæ cessaverint, ad qualificationes infrascriptas observandas astringi.

C A P U T II.

§. X. *Sequuntur qualificationes & ordo in conferendis beneficiis per ordinarios, de quibus præfatum est.*

Primo. Cùm per generalis concilli statuta sancte ordinatum existat, quod quælibet ecclesia metropolitana teneatur aut debeat habere unum theologum qui sua doctrina & prædicationibus fructum salutis afferat; ordinat hæc sancta synodus, quod extendatur hujusmodi ordinatio ad ecclesias cathedrales. Taliter videlicet, quod quilibet collator ipsarum præbendarum teneatur & debeat conferre canonicatum & præbendam, quamprimum facultas se obtulerit, & invenire poterit, uni magistro licentiatum, vel in theologia baccalaureo formato qui per decennium in universitate privilegiata studuerit, & onus residentiæ ac lectionis & prædicationis subire voluerit, quique bis aut semel ad minus per singulas hebdomadas (cessante legitimo impedimento) legere habeat. Et quoties ipsum in hujusmodi lectione deficere contigerit, ad arbitrium Capituli in subtractione distributionum totius hebdomadæ puniri possit; & si residentiam deseruerit, de alio provideatur. Verumtamen, ut vacare possit liberius studio, nihil perdat, cum absens fuerit a divinis.

De Graduatibus & eorum Qualitate.

§. XI. Insuper, quod in qualibet ecclesia cathedrali vel collegiata, ultra præbendam prædictam, theologo, ut præ-

mittitur, assignandam, tertia pars præbendarum conferatur graduatis alias idoneis, modo & forma infra scriptis, sic quod prima vacatura hujusmodi graduato, & deinde post alias duas, sequens eodem modo conferatur; & sic deinceps.

Qui dicantur Graduatæ, & eorum Ordo.

§. XII. Videlicet magistris aut licentiatis, seu baccalaureis formatis in theologia, qui per decennium in aliqua universitate privilegiata; doctoribus seu licentiatis in altero iurium, vel medicina, qui per septem annos in sua facultate studuerint, in universitate, ut supra; magistris seu licentiatis in artibus cum rigore examinis, qui per quinquennium in aliqua universitate a logicalibus inclusive, ut supra, in artibus, vel in aliqua superiori facultate studuerint; nec non in theologia, qui per sex annos; vel in utroque aut in altero iurium baccalaureis, qui per triennium, si nobiles ex utroque parente & ex antiquo genere, alias autem per quinquennium, consimiliter in aliqua universitate privilegiata, ad minus, suum studium fecerint.

*De Gradu, Tempore Studii, & Nobilitate
Collatoribus notificanda.*

§. XIII. Qui de prædictis gradibus, tempore & nobilitate fidem facere teneantur Collatori per legitima documenta.

De Theologis præferendis.

§. XV. Exhortamur tamen ordinarios collatores, quod in conferendis beneficiis hujusmodi, præsertim quoad dignitates, respectum habeant singulariter ad magistros, nec non licentiatos & baccalaureos formatos in theologia.

Ut Graduum Ordo in Beneficiis electivis servetur.

§. XV. In dignitatibus vero electivis, personatibus, administrationibus & officiis dictarum ecclesiarum, idem ordo, modus & forma in omnibus observetur.

De Repletionem Graduatorum.

§. XVI. Quod si quis ex dictis qualificatis, tempore vacationis

cationis præbendæ seu dignitatis hujusmodi, alias duas obtineat præbendas, seu dignitatem & præbendam, vel aliud seu alia beneficium aut beneficia, quod vel quæ residendo in altero ipsorum & horis divinis interessendo, valerent seu valeret usque ad summam, seu æstimationem ducentorum florenorum cameræ; similiter quicumque duas præbendas cathedrales obtinuerit, nullatenus in ipsa tertia parte includi, seu comprehendi censeatur.

De Villis muratis.

§. XVII. In ecclesiis autem parochialibus, quæ in civitatibus aut villis muratis existunt, instituantur personæ, sicut supra, qualificatæ, aut ad minus qui per tres annos in theologia, vel in altero jurium, seu magistri in artibus, qui in aliqua universitate privilegiata studentes fuerint, & hujusmodi gradum adepti fuerint, si tales poterunt inveniri, qui voluerint hujusmodi beneficiis deservire.

*De Nomine Graduatorum, quolibet anno, tempore
Quadragesimæ, Collatoribus exhibendo.*

§. XVIII. Et ut facilius inveniri possint;
Statuit hæc sancta synodus, quod, quolibet anno, durante tempore Quadragesimæ, omnes & singuli hoc modo qualificati, de ipsa diocesi, & alii qui voluerint, habeant vel per se vel per procuratorem suum sua nomina exhibere illis ad quos beneficiorum curatorum collatio seu præsentatio spectat, vel dispositio aliter quam, ut præmittitur, facta, non propter hoc irrita censeatur. Et similiter in collatione tertiæ partis præbendarum superius memoratarum intelligatur, si tot graduati, seu qualificati modo præmisso potuerint inveniri; teneanturque, ut præmittitur, ipsi graduati & qualificati sua nomina, tempore prædicto, ipsis ad quos beneficiorum dispositio spectat, seu eorum vicariis exhibere per se, vel per procuratorem; quod si non fecerint, collatio, seu præsentatio, vel dispositio aliter quam, ut præmittitur, facta, non propter hoc irritata censeatur.

Decretum irritans.

§. XIX. Si autem illi ad quos beneficiorum quævis dispositio spectat, contra supradictarum qualificationum designationem & ordinem, aliquod beneficium contulerint, seu ad ipsum præsentaverint, vel quomodolibet disposuerint; sit ipso facto irritum & inane, veluti superius præmissum est. Et nihilominus per concilia provincialia; cum in his defecerint, aut etiam personis non idoneis quoquo modo providerint, juxta tenorem Constitutionis concilii generalis, quæ incipit, *Grave*, de præbendis, corrigantur & debite puniantur.

*Regularia Regularibus, Sæcularia Sæcularibus
conferantur.*

§. XX. Illi vero ad quos beneficiorum regularium spectat collatio, seu dispositio, prætermisissis indignis, eadem religiosis idoneis conferant & assignent. Quod si aliter fecerint, per eorum superiores & capitula provincialia corrigantur & debite puniantur. Datum in sessione nostra publica, in ecclesia majori Basileensi, solemniter celebrata IX. Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigésimo octavo.

Sequuntur Litteræ patentes Regis.

De Jure quasito per Gratias expectativas non tollendo.

§. XXI. Placuit tamen ipsi congregationi, ut gratiæ expectativæ, & facultates nominandi a summo pontifice emanatæ, ac nominationes exinde secutæ, super quibus, juxta determinationem decreti Basileensis concilii, processus apostolici fuerunt expediti, usque ad Pascha proximum, & non ultra, quoquo modo tolerentur; ita tamen, quod si interim etiam quandocunque decernat concilium eas non esse ulterius tolerandas, quidquid in hoc casu concilium statuerit; decreverit seu declaraverit, rex & ecclesiæ suorum regni & delphinatus gratum habebunt & acceptum. Quo vero ad alias expectativas aut nominationes super quibus non erant processus expediti, tempore decreti Basileensis concilii,
hæc

hæc congregatio , juxta determinationem sacri Basileensis concilii sæpe dicti , eas censet non esse amodo tolerandas, sed ex nunc habent & consent rex & antedicti cassas, vacuas, nullas & inanes.

Contra de cætero Gratias expectativas obtinentes.

§. XXII. Item visum fuit eidem congregationi, quod, licet concilium statuerit, ut dictæ gratiæ (si quæ sunt) sint nullæ ipso facto, nihilominus deberent statui per concilium graves poenæ adversus omnes & singulos, qui de cætero eas impetrabunt, seu acceptabunt, vel fovebunt, aut qui eis uti exinde præsumunt, vel conabuntur, invocando etiam contra tales (si opus videatur) auxilium brachii secularis.

De Præventionibus temperandis.

§. XXIII. Item circa clausulam positam in ipso decreto quæ incipit; *Neque etiam collationes per præventionem fiendas intendit impedire*, &c. visum est prædictæ congregationi, quod quia indultum a jure beneficium & maxime a sacris canonibus, nemini debet auferri absque sui culpa, ut ait Gregorius in registro, rem quæ culpa caret, in damnum vocare non convenit; visum fuit prælibatæ congregationi, quod cum collatores & patroni ecclesiastici habeant, beneficio Lateranensis concilii, certum tempus ad præsentandum & conferendum respective, quod debent instare regii oratores apud sacrum concilium generale, ut provideat circa suum decretum de collationibus, in hoc scilicet, quod decretum videtur ipsi Lateranensi concilio velle derogare, ita quod velit ipsum sacrum concilium decernere, quod præventiones etiam apostolicæ sedis, vel legatorum ejusdem, factæ in contrarium, non valeant, quo magis ipsis collatoribus & patronis suum jus, cessante culpa eorum, (sicut justitia suadet) servetur illæsum.

De Graduatīs & de Turno.

§. XXIV. Item placuit ipsi congregationi, ut tanto magis studia & universitates studiorum regni & delphinatus

cum scientiarum augmento foveantur , quod suppositis universitatum prædictarum conferantur duæ partes præbendarum illius tertiæ , quæ secundum decretum sacri Basileensis concilii , de collationibus beneficiorum , est conferenda solis graduatis , & idem ordo in parochialibus ecclesiis & capellaniis observetur , ita quod parochialis ecclesia , respectu parochialis ecclesiæ , faciat turnum ; & capellania , respectu solius capellaniæ ; & præbenda cathedralis , respectu solius cathedralis ; & præbenda ecclesiæ collegiatæ , respectu cujusvis ecclesiæ collegiatæ ad collationem eandem pertinentes ; ita quod in hoc casu omnes ecclesiæ collegiatæ spectantes ad eandem collationem , pro una collegiata ecclesia sint habendæ. Et idem ordo in regularibus & ecclesiasticis subventionibus perpetuis , quocunque nomine censeantur , observetur.

De Graduatīs ab Universitatibus nominandis.

& eorum prælatione.

§. XXV. Item quod ad dictas duas partes , secundum ordinem prædictum , poterunt universitates cuilibet ecclesiastico patrono , seu ecclesiastico collatori nominare certum numerum suorum graduatorum , qui tunc ipsis in universitatibus actu residebunt , & qui pro præsentibus , juxta morem universitatum & studiorum , censebuntur habendi per easdem.

§. XXVI. Ita tamen quod ipse ecclesiasticus collator , vel ecclesiasticus patronus non teneatur de necessitate sequi ordinem hujusmodi nominationis , dum tamen fiat præsentatio , vel collatio alicui de numero nominatorum ; adjecto quod si omnibus de dicto numero fuerit , aliquo vel aliquibus , excepto vel exceptis , satisfactum , quod illi vel illis quibus de dicto numero adhuc satisfactum non fuerit , necessario satisfieri primitus oporteat , & eos præferri quibuscunque postea ab ipsis universitatibus nominandis.

De Gradu & Numero Beneficiorum in litteris nominationum exprimendis.

§. XXVII. Item quod universitates teneantur describere gra-

gradus suorum nominandorum, ac numerum & qualitates beneficiorum quæ præsentationis tempore possidebunt sui nominandi. Ita tamen quod collatores non teneantur in eorum litteris, hujusmodi non-obstantias exprimere, sive describere.

De Turno.

§. XXVIII. Item quod omnia prædicta beneficia, per ordinarios scilicet conferenda, quocunque modo vacaverint, alias scilicet quam ex causa permutationis, vel simplicis resignationis, faciant turnum respectu præsentationis vel collationis illis de universitatibus vel studiis faciendæ.

De ad Gradum Promotione.

§. XXIX. Item, ut de cætero floreat sapientia; & vigeant litterarum studia, nullus ad titulos graduum & honorum assumatur, nisi idoneus & approbatus moribus & scientia, atque benemeritus, nec ita levis & nimium præcipitata promotio fiat. Nam (ut notum est & cunctis ridiculosum) multi magistrorum nomen obtinent quos adhuc discipulos magis esse deceret. Contra facientes aut venientes privilegiis regalibus eisdem universitatibus concessis ipso facto sint privati.

De Mandatis Apostolicis.

§. XXX. Item voluit dicta congregatio, quod decretum faciens mentionem, quod omnis futurus Romanus Pontifex posset providere suo tempore, vel facere provideri de uno beneficio, respectu collationis in qua fuerint quinquaginta, extendatur similiter ad dominum nostrum Papam modernum. Et quia in ipso decreto dicitur, quod possit quilibet Romanus Pontifex, modo tamen licito & honesto, &c. visum fuit ipsi congregationi hoc debere fieri per mandatum apostolicum, collatoribus vel patronis ecclesiasticis dirigendum, juxta formam Capituli, Mandatum, de Rescriptis, in Antiquis, cum duobus Capitulis sequentibus; & quod talia mandata fiant sub vera data, non vero sub data retroactiva; ita quod dictum mandatum non habeat executionem nisi post

mensum a tempore suæ præsentationis ecclesiastico collatori, aut ejus vicario in sua absentia; ut eo magis malitiis & fraudibus hujusmodi obvietur.

De Collationibus Eugenio IV. Papa reservatis.

§. XXXI. Item insuper visum fuit præfatæ congregationi, quod ultra dicti concilii Basileensis edicta de electionibus & collationibus beneficiorum, sit ipsi domino nostro Papæ moderno circa aliquas provisiones & dispositiones de ecclesiasticis beneficiis aliquibus in regno & delphinatu & aliis dominiis reglis, & tantum tempore Papæ moderni, & per modum doni gratuiti, ac sine præjudicio deferendum; videlicet in casibus qui sequuntur. Et primo de omnibus ecclesiis, monasteriis, beneficiis, aut officiis sæcularibus vel regularibus quibuscunque, etiam cathedralibus & metropolitanæ, aut provinciales existant, quæ illi qui per eum in antea promovendi de jure communi, & juxta formam prædictorum, tempore promotionis eorum obtinebunt, possit ipse pro suo tempore disponere, etiam ubicunque contigerit eosdem promotos consecrari & benedici. Item non solum de illis quæ dicti promovendi, tempore suæ promotionis, obtinebunt, ut præfertur, sed etiam de illis omnibus, quæ ipse dominus noster Papa modernus volet & disponet per assensionem prædictorum beneficiorum mediate & immediate, in curia vel extra fore dimittenda; absque tamen quacunque exactione vacaturarum aut aliorum onerum, salva semper provisione quintæ partis sæpe dictæ in casibus circa provisionem pecuniarum annotatis.

§. XXXII. Item voluit dicta congregatio libertatem facere & censeri esse factam personaliter domino nostro Papæ moderno, & sine præjudicio libertatum & jurium Ecclesiæ Gallicanæ (ut præmissum est); ita quod hujusmodi concessio in personam successorum (prout in simili dictum est) transitum non habeat.

De Canonicis ad effectum a Papa creandis.

§. XXXIII. Item censuit ipsa congregatio proseguendum esse apud concilium, ne de cætero Romani Pontifices se intro-

intromittant de creandis Canonicis in cathedralibus aut collegiatis ecclesiis, in quibus est certus numerus canonicorum & præbendarum, cum appositione decreti irritantis, ut tanto magis vitetur occasio captandæ aut desiderandæ mortis alienæ, nisi in eo casu dumtaxat, in quo dignitas vel officium, de qua vel de quo ipse alicui censeret providendum juxta formam ante dictam, requireret forsan canonicatum in ecclesia a qua penderet dignitas antefata; ita tamen quod per hujusmodi creationem canonicæ: canonicus hujusmodi (si saltem præter consensum collatoris crearetur) non expectet præbendam de proximo vacaturam, in vim scilicet creationis hujusmodi, nisi alia ratione ei debeat.

Item acceptat Decretum de Causis, quod incipit:
Ecclesiasticæ.

TITULUS V.

De Causis.

CAPUT UNICUM.

Ecclésiasticæ sollicitudinis studium jugiter invigilare convenit; ut fraterna charitas in clero ac populo christiano vigeat; nec quisquam per vexationes & afflictiones indebitas proximum suum opprimere permittat; sicque justitia, ordine debito, cuilibet ministretur; ut & viris doctis auferatur nocendi licentia, & quies & tranquillitas rectorum non facile perturbetur.

De Evocatione Causarum ad Romanam Curiam.

§. I. Inoleverunt autem hætenus intolerabilium vexationum abusus permulti, dum nimium frequenter a remotis etiam partibus ad Romanam Curiam, & interdum pro parvis & minimis rebus ac negotiis, quamplurimi citari & evocari consueverunt; atque ita expensis & laboribus fatigari, ut nonnunquam commodius arbitrarentur juri suo cedere, aut vexationem suam gravi damno redimere, quam in longinqua regione litium subire dispendia; sic & facile exti-

extitit calumniolis opprimere pauperes, sic beneficia ecclesiastica plerumque minus iuste per litium anfractus obtenta sunt, dum iustis possessoribus eorum, seu quibus illa de jure competebant, neque opes neque facultates ad sumptus illos sufficere poterant quos longinqua profectio ad Romanam Curiam, & litium agitatio in eadem deposcebant. Confunditur etiam exinde ecclesiasticus ordo, dum ordinarius iudicibus sua jurisdictio minime servatur, pecuniae & facultates regnorum ac provinciarum hoc pacto non parum imminutae sunt; & (quod universo ecclesiastico ordini admodum nocere compertum est) ii quos ad summa negotia christianae religionis sublimitas dignitatis evocabat, minus illis reddebantur intenti, dum ipsorum mentes nimium occupabat assidua casarum multitudo.

De Causis in partibus tractandis.

§. II. Quae attendens haec sancta synodus, & pro reformatione ecclesiae Dei in capite & in membris juxta potestatem a Domino sibi concessam invigilans, ut omnia deinceps ordine congruo peragantur ad salutem animarum, ac pacem & quietem cunctorum.

Statuit & decrevit, quod in partibus ultra quatuor dietas a Romana Curia distantibus, omnes quaecunque causae, exceptis majoribus in jure expresse enumeratis, & electionum ecclesiarum cathedralium & monasteriorum causis, quas causas immediata subjectio ad sedem apostolicam devolvit, apud illos iudices in partibus, qui de jure aut de consuetudine praescripta, vel privilegio, cognitionem habent, terminentur & finiantur.

De Appellationibus.

§. III. Et ne sub umbra appellationum, quae nimium leviter & nonnunquam frivole haecenus interponi visae sunt, atque etiam in eadem instantia ad prorogationem litium saepe multiplicari, materia solvendis iustis vexationibus relinquatur;

§. IV. Statuit eadem haec sancta synodus, quod si quis
offen-

offensus , coram suo iudice habere non possit iustitiæ complementum , ad immediatum superiorem , per appellationem , recursum habeat.

§. V. Nec ad quemcunque , etiam ad Papam , omisso medio.

De Sententia interlocutoria.

Neque a gravamine in quacunque instantia ante diffinitivam sententiam quomodolibet appelletur ; nisi forsitan tale gravamen extiterit , quod in diffinitiva reparari nequiret ; quo casu , non alias quam ad immediatum superiorem liceat appellare.

De Appellatione ad Papam in Partibus tractanda.

§. VI. Si vero quisquam a sedis apostolicæ immediate subiecto ad ipsam Sedem duxerit appellandum , causa per rescriptum usque ad finem litis inclusive committatur in partibus ; nisi forte propter defectum iustitiæ , aut justum metum , etiam in partibus convicinis , de quibus in commissione exprimendis , legitimo prius documento alias quam per iuramentum , summarie constiterit , apud ipsam sedem foret merito retinenda.

Decretum irritans.

Et quidquid in contrarium hujus saluberrimi decreti attentatum , factum vel obtentum fuerit , sit nullum ipso facto ; litigantesque qui contra fecerint , in expensas condemnentur.

Exceptio.

§. VII. Romanæ vero cardinales Ecclesiæ , vicecancellarium , camerarium , magnum poenitentiarium , protonotarios & alios sedis apostolicæ officiales actu in curia suis officiis insistentes , hoc decreto non intendimus comprehendere.

De Causis Concilio reservatis.

§. VIII. Ne tamen dissolutionem vel translationem præsentis concilii , aut erectionem conventiculi apud Ferrariam , vel alibi , sub nomine generalis concilii , quod dominus

Eu.

Eugenius Papa IV. efficere conatus est, vel conaretur in futurum, causas illas, & maxime incorporatorum aut incorporandorum in hoc sacro concilio, quas hæc sancta synodus remitteret, aut non reciperet, in curiam ipsius domini Eugenii, aut præfatum conventiculum Ferrariense, vel alibi, de facto trahi contingeret, in fomentum dissolutionis, translationis & erectionis prædictarum; voluit hæc sancta synodus causas quascunque pendentes & commissas, sit etiam quascunque causas incorporatorum aut incorporandorum, ac alias per appellationem devolutas aut devolvendas, nec non illas, quæ observationem decretorum ipsius sanctæ synodi concernunt, apud eandem synodum (ipsa durante, seu donec aliter fuerit ordinatum) tractari, salvo etiam evocationibus causarum pendentium in Curia Romana, per quæcunque nostra decreta factis aut faciendis; decretis etiam aliis & ordinationibus ejusdem sanctæ synodi in suo robore remanentibus, cum modificationibus sequentibus.

Acceptatio & Modificatio hujus Decreti.

§. IX. Visum fuit dictæ congregationi, quod si Romanam curiam residere contingat citra montes, quod tunc in partibus ultra duas dietas a curia distantibus, omnes causæ ecclesiasticæ habeant tractari coram illis, scilicet, iudicibus quibus de jure aut consuetudine, vel privilegio competit cognitio & definitio earum; exceptis causis, quæ exprimuntur in decreto. Item quod monasteria & alia beneficia qualiacunque sæcularia & regularia, seu loca circa quorum exemptionem providit sacrum Constantiense concilium per quemdam canonem qui (ut dicitur) incipit: *Attendente*, quod non sunt habenda respectu dicti decreti de Causis, nec alias quovis modo pro exemptis, sed verius pro non exemptis; & pro talibus per generale concilium ex cautela superabundanti declaranda; & quod hoc prosequantur oratores regii apud ipsum concilium.

§. X. Item placet æquitas dicti decreti, quod ad neminem, etiam ad Papam, possit, omisso medio, de cætero appellari; & quod, si quis offensus non possit coram suo
judice

udice habere iustitiæ complementum, quod tunc possit per appellationem ad immediatum superiorem dicti sui iudicis habere recursum; ita quod si Papa sit immediatus superior dicti iudicis, causa committatur in partibus, non suspecto vel suspectis.

§. XI. Item placet decretum, in hoc scilicet quod in nulla instantia possit quomodolibet appellari ante diffinitivam sententiam, si gravamen tale existat, quod in diffinitiva possit reparari; secus, si tunc non potest reparari; nam licitum est etiam ante diffinitivam sententiam appellare, non tamen ad alium quam immediatum superiorem, ut præfertur; ita etiam, quod si ille immediatus superior sit ipse Papa, quod causa ipsa committatur non suspecto vel non suspectis, vel in partibus, ut in simili dictum est.

§. XII. Item placet decretum in versiculo: *Si vero quispiam*, usque ad versiculum: *Romana vero*; salvo quod pro justificatione & moderatione dicti versiculi, videtur instandum fore ipsos regios oratores apud ipsum concilium ad determinationem numeri, & qualitatum officiariorum apostolicorum & curiæ.

§. XIII. Item circa versiculum; *Voluit hæc sancta synodus*, &c. in decreto prædicto de causis, visum est, quod prædictus versiculus seu articulus est pro nunc, respectu causarum jam actu Basileæ pendentium, adhuc tolerandus, propter bonam spem eo magis inclinandi concilium Basiliense prædictum ad unionem & concordiam cum domino nostro Papa; ita tamen, quod ambasiatores regii qui sunt illic destinati, habeant demonstrare ipsi sacro concilio, quod vacare & intendere tot causis & talibus repugnat officio concilliorum generalium; & quod hoc posset dare causam seu occasionem perpetuandi generalia concilia, & absorbendi auctoritatem sedis apostolicæ & aliorum prælatorum, & finaliter excitandi reges & principes adversus generalia concilia in grande præjudicium fidei, & Ecclesiæ sanctæ Dei; cum intimatione illis de prædicto concilio facienda, quod si ipsi circa hoc differant providere, rex & ecclesia regni sui & delphinatus, tum ob necessitatem suo regno his diebus plurimum

rimum ingruentem, tum ut æqualitas respectu ipsorum, sicut respectu Papæ observetur, prout per decreta eorum adversus Papam statuitur; quod in eventum moræ amplioris, sicut respectu unius partis jam per eos provisum est, ita respectu alterius, inspirante Domino, sicut justum est, providebit; quoniam scriptum est: patere legem quam ipse tuleris; & alibi: quod quisque juris in alterum statuerit, ipse eodem jure utatur.

§. XIV. Item fuit conclusum per eandem congregationem, ut omnes & singulæ causæ, quæ de sui natura secundum sacros canones non sunt tractandæ apud Sedem apostolicam vel curiam Romanam, aut etiam apud generalia concilia, si in eis nondum est lis contestata, vel quasi contestata, puta porrecto jam libello, & cognito de meritis causæ, seu jam incepto cognosci de eisdem, tractentur & agitentur deinceps coram suis iudicibus in partibus quibus, respectu earum, competit jurisdictio; quod si contingat in causis eisdem deinceps ad dicta fora appellari, quod causæ appellationum committantur in partibus, juxta Constitutionem Bonifacii VIII. quæ incipit: *Statutum*; & obtineantur litteræ a rege inhibitoriæ ad curiam Parlamenti, & ad alios justitios & officarios regni, & delphinatus.

Item acceptat Decretum contra frivole Appellantes.

T I T U L U S VI.

De frivolis Appellationibus.

C A P U T U N I C U M.

§. I. **U**t lites citius terminentur, super eodem gravamine, aut super eadem interlocutoria, vim diffinitivæ non habente nullatenus liceat secundo appellare; quodque ante diffinitivam frivole, aut injuste appellans, ultra condemnationem expensarum, damnorum & interesse, in quindecim florenos aureos de camera parti appellatæ per appellationis iudicem condemnatur.

Item acceptat Decretum de pacificis Possessoribus.

TITULUS VII.

De pacificis possessoribus.

CAPUT UNICUM.

Quicumque non violentus, sed habens coloratum titulum, pacifice & sine lite praelaturam, dignitatem, officium, vel beneficium triennio proximo hactenus possedit, vel in futurum possidebit, non possit postea in petitorio vel possessorio a quoquam, etiam ratione juris noviter impetrati, molestari; excepto hostilitatis casu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo protestari, & illud, juxta concilium Viennense, intimare teneatur.

§. I. Lis autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur, si ad executionem citationis, jurisque sui in officio exhibitionem, ac terminorum omnium observationem processum fuerit.

§. II. Ordinarii autem inquirent diligenter, ne quis sine justo titulo beneficium possideat.

§. III. Quod si talem quandocunque repererint, declarent jus illi non competere, & huic, si sibi videatur (nisi sit intrusus, vel violentus, aut alias indignus,) vel alteri idoneo provideant. Datum in sessione publica, in ecclesia majori Basileensi, solemniter celebrata, die jovis nona mensis Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo quinto.

Item acceptat Decretum de Numero & Qualitate Cardinalium.

TITULUS VIII.

De Numero & Qualitate Cardinalium.

CAPUT UNICUM.

Cum summo pontifici sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales in dirigenda christiana republica collaterales assistant, necesse est, ut tales instituantur, qui sicut nomine, ita reip-

sa cardinales sint, super quos officia universalis Ecclesiæ versentur & sustententur.

§. I. Statuit hæc sancta synodus, ut deinceps eorum numerus adeo sit moderatus, ut nec gravis Ecclesiæ, nec superflua numerolitate vilescat; qui de omnibus christianitatis regionibus, quantum fieri commode poterit, assumantur, ut notitiæ rerum in Ecclesia emergentium facilius haberi, & super his maturius deliberari possit, sic tamen, quod numerum viginti quatuor inter eos qui nunc sunt, & assumendos non excedant; ita quod de una natione ultra tertiam partem respectu cardinalium pro tempore existentium, ac de una civitate & diocesi ultra unum inde oriundum, & de ea natione, quæ nunc ultra tertiam partem habet, usque ad ipsius tertiæ partis reductionem esse nequeant.

§. II. Sint viri, scientia moribusque & rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magistri, doctores, seu licentiati cum rigore examinis in jure divino vel humano; sit saltem tertia, vel quarta pars de magistris aut licentiatibus in sacra Scriptura.

§. III. Inter eos autem viginti quatuor, esse aliqui poterunt, valde admodum pauci, filii, fratres, aut nepotes regum seu magnorum principum, in quibus cum circumspeditione & maturitate morum competens litteratura sufficiat.

§. IV. Non fiant cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani pontificis, aut alicujus cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vitiiati, nec alicujus criminis aut infamiæ nota respersi. Prædicto autem numero viginti quatuor pro magna Ecclesiæ necessitate, vel utilitate dummodo alii in quibus vitæ sanctitas, vel eximie virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis, cum Romanæ Ecclesiæ uniti fuerint, insignes aliqui viri adjici poterunt.

§. V. Non fiat cardinalium electio solum per auricularia vota; sed illi solum assumi poterunt in quos, facto vero scrutinio ac publicato, majorem partem cardinalium per subscriptionem manus propriæ constiterit collegialiter consensisse; desuper etiam apostolicæ litteræ cum subscriptione

cardinalium conficiantur; decreto hujus sacri concilii (in
iusta sessione solemniter publicato quod incipit; *Item cum*
multiplicatio cardinalium) in suo robore inviolabiliter per-
mansuro.

§. VI. Salvo quod videtur nimis rigorosum contra ne-
otes Romanorum pontificum, si alias sint bene meriti, pro-
t & alii.

Circa Decretum quod incipit: De Annatis.

T I T U L U S IX.

C A P U T U N I C U M.

Statuit hæc synodus, quod tam in Ecclesia Romana, quam
alibi pro, seu, in confirmatione electionum, admissione
postulationum, præsentationum, provisione, collatione, po-
tulatione; præsentatione, etiam a laicis facienda, institutio-
ne & investitura de ecclesiis, etiam cathedralibus & metro-
politanis, monasteriis, dignitatibus, officiisque ecclesiasticis
quibuscunque, nec non ordinibus sacris & benedictione ac
pallio, de cætero nihil penitus ante vel post exigatur ra-
tione litterarum vel bullæ, sigilli, annatarum communium
& minutorum servitiorum, primorum fructuum deportuum;
aut sub quocunque alio titulo, colore vel nomine, prætex-
tu cujusvis consuetudinis, privilegii, vel statuti, aut alia
quavis causa vel occasione, directe vel indirecte; solum
scriptoribus abbreviatoribusque & registratoribus litterarum
seu minutarum, pro illorum labore, competenti salario, sol-
vendo.

Huic autem sacro canoni si quis promittendo, exigendo,
vel dando contravenire præsumpserit, poenam incurrat, ut
adversus simoniacos inflictam, & in ipsis dignitatibus ac
beneficiis taliter obtentis nullum jus ac titulum acquirat.

Obligationes quoque, promissiones, censuræ ac mandata,
& quidquid in præjudicium decreti hujus saluberrimi fieri
contigerit, nullas obtinere vires atque irrita censeantur.

§. I. Et si (quod absit) Romanus pontifex, qui præ
cæteris universalium conciliorum exequi & custodire debet
canones, adversus hanc sanctionem aliquid faciendo Eccle-

siam scandalizet, generali concilio deferatur; cæteri vero, pro modo culpæ, juxta canonicas sanctiones, per suos superiores digna ultione puniantur.

§. II. Voluit tamen hæc congregatio pro instanti necessitate moderni Papæ & sacri Collegii dominorum Cardinalium notorie ingruente, & etiam juxta pollicitationem sacri Basileensis concilii in suo decreto de electionibus, in fine videlicet: quod præfatus summus pontifex modernus habeat, ejus vita durante dumtaxat, pro se & dominis cardinalibus, & cæteris officiariis curiæ Romanæ, ex fructibus quarumcumque ecclesiarum, monasteriorum, quorumcumque beneficiorum, ad decem libras vel amplius taxatorum, vacaturorum deinceps, alias quam ex causa permutationis & simplicis resignationis, quintam illius taxæ, videlicet quæ olim per regem & ecclesias suorum regni & delphinatus tolerabatur, pro tunc quo fuit concilium Constantiense inchoatum; ita quod dicta quinta pars taxæ prædictæ non referatur ad illam taxam, ad quam fuit facta ultima reductio per dictum Constantiense concilium, sed referatur ad illam, in hoc casu, ex qua immediate fuit ab eodem Constantiensi concilio facta ipsa reductio; proviso tamen, quod fructus & proventus sic taxati ad minus tantum valeant pro tempore, quantum ipsa taxa.

Item respectu aliorum beneficiorum, de quibus forsan aliter taxatio non invenitur, quod secundum taxationem decimæ solvetur, in hoc casu, quinta pars illius taxæ, summæ scilicet totalis, quæ ex ipsa decima decies repetita resultaret, hoc est, quod in hoc casu solvantur duæ decimæ: prima, primo anno, & secunda, secundo anno; dum tamen illa totalis summa quæ ex illis decimis resultat, ad minus ad decem libras ascendat.

Item quod hujusmodi subventio conceditur per modum solius doni gratuiti, & non alias, & sine præjudicio libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, & dumtaxat hujus moderni Papæ vita durante.

§. III. Item quod dicta quinta pars locum suum obtinebit per quemcumque, ubicumque, in curiis vel extra; & qua-

quacunque auctoritate ecclesiastica, de ipsis ecclesiis monasteriis, vel beneficiis, quomodolibet, præterquam ex causa permutationis aut resignationis puræ & simplicis, ut præfertur, disponatur, exceptis beneficiis quorum, jure patronatus, præsentatio, collatio, institutio vel provisio ad regem jure regaliam, vel alias, aut alium quemcunque vel alios jure laico spectat & pertinet, de quibus nihil prorsus solvetur.

§. IV. Item fuit deliberatum, quod quinta pars solvatur in partibus & in moneta usuali auri vel argenti, ad æstimationem scilicet marchæ auri secundum valorem septuaginta aureorum, & collectori vel subcollectori, & intra diocesim, intra cujus limina erit ipsa ecclesia vel beneficium; ita quod una medietas dictæ quintæ partis solvatur eidem infra annum a tempore possessionis pacificæ, & alia medietas infra annum proxime subsequentem.

§. V. Item quod ratione dictæ quintæ partis vel medietatis, aut alterius portionis ejusdem, non possint illi qui ad eam tenebuntur, trahi extra diocesim, infra cujus metas est, vel erit ipsa ecclesia, monasterium aut beneficium; sed habebit collector aut subcollector ante dictus recursum ad ordinarios judices contra non exemptos, & similiter contra eos, qui pro non exemptis sunt censendi; juxta quamdam Constitutionem concilii Constantiensis quæ incipit: *Attendentes*. Contra vero exemptos, qui superiores in diocesi in qua sunt ecclesia, monasterium, beneficium vel officium, aut aliud ministerium ecclesiasticum, quocunque nomine censeatur, noscuntur habere, recurratur ad superiores eorundem; quod si superiores in diocesi non habeant, vel si habeant, tamen negligentes fuerint, aut remissi, ad diocesanos locorum recurratur, qui tamen apostolica vel synodali auctoritate (remota appellatione quacunque) habebunt facere indilatam justitiam de prædictis.

§. VI. Item quod si ecclesia, monasterium, vel beneficium sic taxatum, ut præfertur, contingat anno eodem his vel pluries vacare, quod una quinta pars semel tantum solvatur, videlicet, quod si post fructus collectos, seu decerp-

tos, aut acquisitos contingeret vacatio, ad solutionem primæ medietatis quintæ partis prædictæ bona ultimi possessoris teneantur; & ejus successor in ecclesia vel beneficio ad aliam medietatem taxæ prædictæ infra primum annum pacificæ suæ possessionis teneatur. Si vero ante collectionem, perceptionem vel acquisitionem contigerit vacatio, successor in dicto beneficio teneatur ad integram solutionem dictæ quintæ partis.

§. VII. Item quod ex nunc & de cætero penitus cessent & cessabunt in Romana curia omnes exactiones tam ratione vacantiarum, quam ratione pallii sacri, vel minorum servitorum, & aliæ quæcunque exactiones, quovis nomine censeantur; excepto tamen moderato, & competenti salario Scriptorum curiæ Romanæ, prout in ipso decreto sacri Basileensis concilii expressius continetur; & hoc sub pœna perdendi ipso facto gratiam de provisione ante dicta respectu curiæ; & sub pœna perditionis beneficii respectu provisionis contrafacientis; & hoc per suum immediatum superiorem, qui in talibus casibus habeat potestatem.

Advisamentum Ecclesiæ Gallicanæ.

Item visum fuit prædictæ congregationi, quod in præmissis decretis & ipsorum quolibet apponatur, per sacrum concilium decretum irritans & gravium poenarum adjectio, cum clausulis opportunis contra quoscunque, cujuscunque auctoritatis fuerint, in contrarium attentantes, seu facientes.

Item acceptat Decretum quod incipit: Si quis Principem.

T I T U L U S X.

Quomodo divinum Officium sit celebrandum.

C A P U T U N I C U M.

Si quis Principem sæculi rogaturus, habitu honesto, gestu decenti, prolatione non præcipiti, sed distincta, attenta quoque mente se ipsum ac verba studeat componere; quanto diligentius in hoc sacro loco omnipotentem oraturus Deum hæc omnia facere curabit?

§. I. Statuit igitur hæc sancta synodus conciliare decretum irritans & gravius, ut in cunctis cathedralibus ac collegiatis ecclesiis, horis debitis, signis congrua pulsatione præmissis, laudes divinæ per singulas horas non cursim ac festinanter, sed tractim & cum pausa decenti, præsertim in medio cujuslibet versiculi psalmorum, debitam faciendo inter solemne & feriale officium differentiam, reverenter ab omnibus persolvantur; horas canonicas dicturi, cum tunica talari ac superpelliceis mundis ultra medias tibias longis, vel cappis, juxta temporum & regionum diversitatem; ecclesias ingrediantur, non caputia, sed amultias, vel birreta tenentes in capite; qui cum in choro fuerint, gravitatem servant quam & locus & officium exigunt, non in simul, aut cum aliis confabulantes, seu colloquentes, aut litteras, seu scripturas alias legentes; &, cum psallendi gratia ibidem conveniant, muta aut clausa labia tenere non debent, sed omnes, præsertim qui majori funguntur honore, in psalmis, hymnis & canticis Deo alacriter modulentur. Cum dicitur, *Gloria Patri & Filio*, &c. omnes consurgant. Cum nominatur illud nomen *Jesus*, in quo omne genu flectitur coelestium, terrestrium & infernorum, omnes caput inclinent. Nemo ibidem, dum horæ in communi cantantur, legat, vel dicat privatum officium; nam non solum obsequium cui obnoxius est, choro subtrahit, sed alios psallentes perturbat.

§. II. Super his debite observandis, aliisque ad divini officii prosecutionem ac chori disciplinam spectantibus, decanus, vel cui onus incumbit, diligenter invigilet, hinc inde, ne quid inordinate fiat, circumspiciens. Horum autem transgressores, illius horæ in qua circa prædicta excesserint, vel alia majori, prout transgressionis gravitas exegerit, plectantur poena.

Salvis tamen laudabilibus consuetudinibus, statutis ac observantiis specialibus ecclesiarum singularum regni & delphinatus.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Qui in Matutinis.

T I T U L U S XI.

Quo Tempore quisque debeat esse in Choro.

C A P U T U N I C U M.

Qui in matutinis ante finem psalmi, *Venite, exultemus*, in aliis horis ante finem primi psalmi, in missa ante ultimum *Kyrie, eleison*, usque ad finem divino officio non interfuerint, nisi forte necessitate cogente, ac petita & obtenta a præsidente chori licentia, discedere oporteat, pro illa hora absens censeatur, salvo ecclesiarum consuetudinibus, si quæ circa hæc arctiores existant.

§. I. Idem in his observetur, qui a principio usque ad finem in processionibus non permanferint; pro cuius executione deputetur aliquis, onus habens notandi personas singulas statuto tempore non convenientes, juramento strictus agere fideliter & nulli parcere.

§. II. Jubet etiam hæc sancta synodus, quod illis ecclesiis in quibus, singulis horis certæ distributiones statutz non sunt, omnino etiam de grossis fructibus, si opus sit, deputentur, ut juxta mensuram laborum, plus minusve quisque capiat emolumenti.

§. III. Tollentes prorsus abusum illum quo in una dumtaxat hora præsens, totius diei distributiones usurpat, & illum quo præpositi vel decani aut alii officiales, ex hoc solum quod officiales sunt, licet actualiter pro utilitate ecclesie non absint, quotidianas distributiones percipiunt.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Quoscunque etiam.

T I T U L U S XII.

Qualiter horæ Canonice sint dicendæ extra Chorum.

C A P U T U N I C U M.

Quoscunque etiam alibi beneficiatos, seu in in sacris constitutos, cum ad horas canonicas teneantur, admonet hæc sancta synodus, ut, si orationes suas Deo acceptas fore cupiunt, non in gutture, vel inter dentes, seu de-

deglutiendo, aut syncopando dictiones, vel colloquia vel risus intermiscendo; sed sive soli, sive associati, diurnum nocturnumque officium reverenter, verbisque distinctis peragant, ac tali in loco, unde a devotione non retrahantur; ad quod se disponere & præparare debent, juxta illud quod scriptum est: *Ante Orationem præpara animam tuam, ne sis quasi qui tentat Deum.*

Item acceptat Decretum, quod incipit: Quicumque in Ecclesia.

T I T U L U S XIII.

De his qui tempore divinorum Officiorum vagantur per Ecclesiam.

C A P U T U N I C U M.

Quicumque in ecclesia beneficiatus, præsertim de majoribus, divinorum tempore per ecclesiam vel foris circa ipsam deambulando, aut cum aliis colloquendo vagari visus fuerit, non solum illius horæ, sed totius diei præsentiam ipso facto amittat. Qui, si semel correctus non destiterit, per mensem distributionibus careat, vel graviori (si pertinacia exegerit) pœnæ subjaceat, ut tandem desistere cogatur.

Prohibeatur etiam, ne divina officia tumultuosi quorumcunque per ecclesiam discursus impediant aut perturbent.

Regulares qui in conventualibus ecclesiis circa prædicta exceßerint, gravi pœna, superiorum arbitrio, castigentur.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Ut cuncta.

T I T U L U S XIV. alias XV.

De Tabula pendente in Choro.

C A P U T U N I C U M.

Ut cuncta in domo Dei ordinate procedant, & quilibet sciat, quid agendum imminet, statuatur tabula aliqua continue pendens, in qua quid per unumquemque ex canonicis, vel aliis beneficiatis in singulis horis per hebdomadam, aut majus tempus cantandum, legendumve sit,

describatur. Qui autem secundum quod ibi descriptum fuerit, facere per se, vel alium neglexerit, pro qualibet hora distributiones unius diei amittat.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Abusum aliquarum Ecclesiarum.

TITULUS XV. alias XVI.

De his qui in Missa non complent Credo, vel cantant cantilenas, vel nimis basse Missam legunt, aut sine Ministro.

CAPUT UNICUM.

Abusum aliquarum ecclesiarum in quibus *Credo in unum Deum* (quod est symbolum & confessio fidei nostræ) non complete usque ad finem cantatur, aut præfatio, seu oratio dominica omittitur, vel in ecclesiis cantilenæ seculares voci admiscentur, seu in Missa etiam privata sine ministro, aut præter secretas orationes, ita submissa voce dicitur, quod a circumstantibus audiri non potest, abolentes, statuimus, ut qui in his transgressor inventus fuerit, a superiore debite castigetur.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Abusum etiam.

TITULUS XVI. alias XIV.

De pignorantibus Cultum divinum.

CAPUT UNICUM.

Abusum etiam cultui divino manifeste derogantem quo nonnulli ecclesiarum canonici contrahentes debita, sic se creditoribus obligant, ut, nisi statuto tempore satisficiant, a divinis cessent officiis, abolentes, & obligationem huiusmodi, etiam si jurejurando firmata sit, irritam decernentes, statuimus, ut, qui talem illicitum contractum fecerint, trium mensium fructus ipsi ecclesiæ applicandos ipso facto amittant, & quamdiu divina non resumpserint, nullos ex ipsa ecclesia proventus percipient.

Item

Item acceptat Decretum, quod incipit: Prohibet hæc sancta synodus.

T I T U L U S X V I I .

De tenentibus Capitula tempore Missæ.

Prohibet hæc sancta synodus, ut, tempore Missæ majoris, præsertim diebus solemnibus, capitula seu actus capitulares, aut alii tractatus per canonicos non celebrentur, nisi forte urgens & evidens ingrueret necessitas.

Qui vero ad talem horam capitulum indixerit, a distributionibus quotidianis per hebdomadam sit suspensus: neque ipsi canonici pro illa hora ipsas distributiones lucrentur.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Turpem etiam.

T I T U L U S X V I I I .

De Spectaculis in Ecclesia non faciendis.

C A P U T U N I C U M .

Turpem etiam illum abusum in quibusdam frequentatum ecclesiis, quo in certis anni celebritatibus nonnulli cum cum mitra, baculo, ac vestibus pontificalibus, more episcoporum, benedicunt; alii ut reges ac duces induti, quod festum fatuorum, vel innocentium, seu puerorum in quibusdam regionibus nuncupatur, alii larvales ac theatrales jocos, alii choreas ac tripudia marium ac mulierum facientes, ut homines ad spectaculum & cachinnationes moveant, alii comestiones ac convivia ibidem præparant, hæc sancta synodus detestans, statuit & jubet tam ordinariis, quam ecclesiarum decanis & rectoribus, sub poena suspensionis omnium proventuum ecclesiasticorum, trium mensium spatio, ne hæc aut similia ludibria, neque etiam mercantias seu negotiationes nūndinarum in ecclesia (quæ domus orationis esse debet) & etiam in cœmeterio exerceri amplius permittant, transgressoresque per censuram ecclesiasticam, aliaque juris remedia punire non negligant. Omnes autem consuetudines, statuta aut privilegia quæ his non concordant decretis, (nisi forte majores adjicerent poenas) irrita esse

esse hæc sancta synodus decrevit. Datum in sessione publica, Basileæ, in majori ecclesia, solemniter celebrata, die jovis nona mensis Junii, anno a Nativitate Domini 1435.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Quicumque Clericus.

TITULUS XIX.

De Concubinariis.

CAPUT UNICUM.

Quicumque clericus, cujuscunque conditionis, status, religionis, dignitatis, etiam pontificalis, vel alterius præminentie existat, qui post hujus constitutionis notitiam quam habere præsumatur per duos menses post publicationem in ecclesiis cathedralibus, quam ipsi dioecesani omnino facere teneantur, postquam eadem Constitutio ad eorum notitiam pervenerit, fuerit publicus concubinarium, a perceptione fructuum omnium beneficiorum, trium mensium spatio, sit ipso facto suspensus, quos superior in fabricam, vel aliam evidentem ecclesiarum utilitatem, ex quibus ii fructus percipiuntur, convertat.

§. I. Nec non & hujusmodi publicum concubinarium, ut primum talem esse innotuerit, mox suus superior monere teneatur, ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat. Quod si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publice resumpserit, jubet hæc sancta synodus, ut ipsum omnibus suis beneficiis omnino privet.

§. II. Et nihilominus hi publici concubinari, usquequo eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcunque honorum, dignitatum beneficiorum, officiorumve sint inhabiles.

§. III. Quod si post dispensationem recidivo vomitu ad hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe aliujus dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant.

§. IV. Quod si ad quos talium correctio pertinet, eos, ut prædictum est, punire neglexerint, eorum superiores,

tam

tam in ipsos de neglectu, quam in illos pro concubinato, modis omnibus, digna punitione animadvertant.

§. V. In conciliis etiam provincialibus & synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem beneficiorum, vel alia condigna poena severiter procedatur.

Et si hi quorum destitutio ad summum Pontificem spectat, per concilia provincialia, aut suos superiores propter concubinatum publicum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ipsi summo Pontifici deferantur. Eadem diligentia & inquisitio in quibuscunque generalibus capitulis & provincialibus quoad suos servantur.

§. VI. Poenis aliis, contra prædictos & alios non publicos concubinarios statutis in suo robore permanfuris.

§. VII. Publici autem intelligendi sunt non solum hi quorum concubinatus per sententiam, aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam quæ nulla possit tergiversatione celari, notorius est; sed qui mulierem de incontinentia suspectam & diffamatam tenet, & per suum superiorem admonitus, ipsam cum effectu non dimittit.

§. VIII. Quia vero in quibusdam regionibus nonnulli jurisdictionem ecclesiasticam habentes, pecuniarios quæstus a concubinariis percipere non erubescunt, patiendos eos in tali foeditate sordescere; sub poena maledictionis æternæ, præcipit, ne deinde sub pacto, compositione aut spe aliqujus quæstus talia quovis modo tolerant aut dissimulent; alioquin, ultra præmissam negligentiae poenam, duplum ejus quod propterea acceperint, restituere & ad pios usus convertere teneantur & compellantur.

§. IX. Ipsas autem concubinas, aut mulieres suspectas Prælati omnibus modis curent a suis subditis, etiam per brachii sæcularis invocationem (si opus fuerit) penitus arce-re; qui etiam ex tali concubinato procreatos filios apud patres suos cohabitare non permittant.

§. X. Jubet insuper hæc sancta synodus, ut etiam in prædictis synodis & capitulis hæc Constitutio publicetur, ut quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem moveat

moveat diligenter. Injungit præterea omnibus sæcularibus viris (etiã si regali præfulgeant dignitate), ne ullum qualecunque inferant impedimentum; quocunque quæsitò colore, Prælati qui ratione officii sui adversus subditos suos pro hujusmodi concubinato procedunt.

§. XI. Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum sit, & sub poena peccati mortalis necessario vitandum; monet omnes laicos tam uxoratos, quam solutos, ut similiter a concubinato abstineant; nimis enim reprehensibilis est, qui uxorem habet & ad aliam mulierem accedit; qui vero solutus est, si continere nolit, juxta Apostoli consilium uxorem ducat. Pro hujusmodi autem observantia præcepti, hi ad quos pertinet, tam salutaribus monitis, quam aliis canonicis remediis omni studio laborent.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Ad vitandum, &
T I T U L U S XX.

De excommunicatis non vitandis.

C A P U T U N I C U M.

Ad vitandum scandala & multa pericula, *subveniendumque* conscientiiis timoratis;

§. I. Statuit, quod nemo deinceps a communicatione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, vel aliis quibuscunque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ seu suspensionis, aut prohibitionis, ab homine vel a jure generaliter promulgatæ, abstinere teneatur, vel aliquem vitare, vel interdictum ecclesiasticum observare; nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura hujusmodi fuerit in, vel, contra personam, collegium, vel universitatem, ecclesiam, aut locum certum aut certam a Judice publicata & denuntiata specialiter expresse; aut nisi aliquem ita notorie in excommunicationis sententiam contiterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari. Nam a communicatione illius abstinere vult juxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos seu prohibitos non intendit in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.

Item acceptat Decretum quod incipit : Quoniam.

TITULUS XXI.

De Interdictis indifferenter non ponendis.

CAPUT UNICUM.

Quoniam ex indiscreta interdictorum promulgatione multa consueverunt scandala evenire ;

Statuit hæc sancta synodus , quod nulla civitas , oppidum , castrum , villa , aut locus ecclesiastico supponi possit interdicto , nisi ex causa , seu culpa ipsorum locorum , aut domini seu rectoris vel officialium ; propter culpam autem seu causam alterius cujuscunque privatæ personæ , hujusmodi loca interdici nequaquam possint auctoritate quacunque ordinaria vel delegata , nisi talis persona prius fuerit excommunicata ac denunciata , seu in ecclesia publicata ; ac domini seu rectores vel officiales ipsorum locorum , auctoritate judicis requisiti , hujusmodi personam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non rejecerint , aut ad satisfaciendum compulerint , qua etiam post biduum ejecta , recedente vel satisfaciente ; mox divina resumí possint. Quod etiam in pendentibus locum habebit.

Item acceptat Decretum quod incipit : Licet in Apostolicis.

TITULUS XXII.

De Sublatione Clementinae , Litteris , quæ est in Tit. de Probat.

CAPUT UNICUM.

Licet in apostolicis vel aliis litteris quibuscunque aliquem dignitati , beneficio , aut juri cuicunque renuntiassé , aut privatum esse , seu aliquid aliud egisse per quod jus proprium auferatur , narratum sit ; hujusmodi litteræ in his non præjudicent , etiamsi super ipsis gratia vel intentio narrantis fundetur , nisi per testes , aut alia legitima constiterit documenta. Datum in sessione publica hujus sanctæ synodi , in ecclesia majori Basilicensi , solemniter celebrata
nona

nono kalendas Aprilis , anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo sexto.

T I T U L U S X X I I I .

De Conclusionē Ecclesiæ Gallicanæ.

C A P U T U N I C U M .

Demum conclusit prælibata congregatio , ut decreta ipsa de quibus visum est , quod debeant simpliciter acceptari , ex nunc simpliciter acceptentur , & executionem fortiantur , atque ex nunc effectui realiter mancipentur ; & similiter illa decreta circa quæ fuerunt factæ prænotatæ modificationes , de quibus superius dictum est , ex nunc , cum ipsis scilicet modificationibus , acceptentur , prout etiam acceptantur , sub spe scilicet , quod ipsæ modificationes per sacrum concilium admittentur. Pro quo regii oratores instabunt vlce regia ecclesiæ regni & delphinatus.

§. I. Et postremo visum fuit prædictæ congregationi instandum omnino fore apud regem , ut ipse ex nunc decreta eadem juxta modos prænotatos acceptet & approbet , mandando districte ex nunc curiæ Parlamenti & aliis justitiariis regni & delphinatus , ac aliorum dominorum regni , quatenus de puncto in punctum præmissa inviolabiliter & in perpetuum observent & observari faciant ; transgressores & contra facientes taliter puniendo , quod cæteris in posterum cedat in exemplum ; & super hoc conficere pragmaticam sanctionem.

§. II. Ea propter nobis humiliter supplicaverunt memorati archiepiscopi ; episcopi , capitula notabilia , decani , abbates , cæterique prælati & viri ecclesiastici , atque scientifici universitatum studiorum generalium regni , ecclesiam prædictam regni & delphinatus nostrorum prædictorum representantes , quatenus eorum deliberationibus & conclusionibus , sic secundum Deum , justitiam & sinceritatem conscientiarum suarum acceptis , tam respectu præfatorum decretorum & canonum ipsius sacrosanctæ generalis synodi Basileensis , quam alias in his quæ pro utilitate rei publicæ regni

regni & delphinatus nostrorum fuerunt inter eosdem deliberata & conclusa, regium nostrum consensum præbere, ea-que protegere efficaciter & exequi, ac inviolabiliter per omnes subditos nostros observari facere & mandare dignamur.

Nos igitur attendentes, quod sicut sacerdotes debitores sunt, ut veritatem quam audierunt a Christo libere prædicent, sic princeps debitor est, ut veritatem, quam audivit a sacerdotibus approbatam quidem scripturis, defendat fidaliter, & efficaciter exequatur, præmissis & aliis justis & rationalibus causis præmoniti, habita etiam super his deliberatione digestissima cum prædictis principibus nostræ regalis prosapiæ ac aliis magnatibus, proceribus, multisque viris prudentibus & scientificis ecclesiasticis & sæcularibus regni & delphinatus nostrorum nobis in consilio nostro magno assistentibus, eorundem prælatorum & aliorum ecclesiasticorum, ecclesiam regni & delphinatus nostrorum representantium supplicationem & requestam justam & rationabilem, & sanctorum patrum decretis conformem, omni-que æquitate subnixam agnoscentes, prædictas ipsorum archiepiscoporum, cæterorumque prælatorum & virorum ecclesiasticorum nostrorum regni & delphinatus deliberationes & conclusiones gratas & acceptas habuimus & habemus, eisdemque consensum nostrum regium præbuimus & præbemus per præsentem; volentes & ordinantes omnes & singulas deliberationes & conclusiones prædeclaratas in nostris regno & delphinatu, cæterisque dominiis perpetuo teneri, atque inviolabiliter observari, suumque plenum & integrum a die datæ præsentium penitus sortiri effectum, absque alia publicatione seu promulgatione, & nihilominus publicari, & inter regias & delphinales ordinationes registrari mandamus.

§. ultim. Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis nostris præsens tenentibus, & qui in futurum nostra tenebunt Parlamenta, omnibusque justitiariis regni & delphinatus nostrorum, cæterisque officiariis & subditis nostris, & eorum cuilibet, prout ad eum pertinuerit, mandamus, districti-

us injungentes , quatenus omnia præmissa & singula teneant , custodiant & conservent in sua roboris plenaria firmitate , & in causis quibuscunque , occasione præmissorum de cætero orituris & emerfuris , secundum deliberationes & conclusiones præscriptas judicent , pronuntient & sententient , atque ab omnibus subditis & incolis nostrorum regni & delphinatus inviolabiliter faciant in omnibus & per omnia observari , prædictas personas ecclesiasticas & sæculares , ac earum quamlibet , in omnibus & singulis superius expressis , ab omni turbatione , violentia , impressione , molestatione , damno , impedimento & disturbio tueantur , protegant pariter & defendant ; omnesque & quascunque personas , cujusvis conditionis ac status fuerint , contra facientes aut venientes taliter puniendo , quod in posterum cæteris cedat in exemplum ; quoniam sic fieri volumus & jubemus per præsentis ; in cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum Bituris septima die mensis Julii , anno Domini millesimo quadringentesimo trigésimo octavo , & regni nostri decimo sexto. Sic signatum in plica in superiori parte , per regem in suo magno consilio in quo dominus delphinus Cliennensis , dominus dux Borbonii , Carolus de Andegavia comes Cenomaniaë , Petrus filius ducis Britanniaë , necnon comites de Marchia & Vindocinio & de Trancavilla , prælati proceresque , ac alii viri ecclesiastici & sæculares quamplurimi erant. N. DE FIRBOIS. In superiori parte plicæ prædictæ erat sic scriptum ; Collatio facta cum originali litterarum præinsertarum atque incorporatarum. N. DE FIRBOIS. Et in dorso extitit descripta publicatio in dicta curia Parlamento facta sub hac forma : Lecta ac publicata Parisis in Parlamento , die decima tertia Julii , millesimo quadringentesimo trigésimo nono. Sic signatum , GENETHEAU.

Finis Pragmaticæ Sanctionis.

A B R O G A T I O

PRAGMATICÆ SANCTIONIS,

*Edita a Leone Papa X., mense Januario
an. 1516.*

Leo Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante concilio. Pastor æternus gregem suum usque ad consummationem sæculi nunquam deserturus, ita, Apostolo teste, obedientiam dilexit; ut pro expiando primi parentis inobedientiæ peccato se ipsum humiliaverit factus obediens usque ad mortem; migraturus vero ex hoc mundo ad Patrem, in soliditate petra Petrum ejusque successores vicarios suos instituit, quibus, ex Libri Regum testimonio, ita obedire necesse est, ut qui non obedierit, morte moriatur. Et alibi legitur: *In Ecclesia esse non potest qui Romani Pontificis cathedram deserit*; quoniam, Augustino Gregorioque auctoribus, *sola obedientia est mater custosque omnium virtutum, sola fidei meritum possidens, sine qua infidelis quisque convincitur, etiamsi fidelis esse videatur.* Itaque nos, eodem Petro docente, solliciti esse debemus, ut quæ a Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, præsertim in sacris conciliis, pro obedientiæ hujusmodi, auctoritatis libertatisque ecclesiasticæ & sedis apostolicæ defensione, mature & ex legitimis causis inchoata sunt, nostris studio, cura & diligentia absolvantur, & ad optatum finem perducantur, simplicium quoque animæ quarum etiam rationem Deo reddituri sumus, a dolis & laqueis tenebrarum principis liberentur. Sane felicitis recordationis Julius Papa II., prædecessor noster, post indictum ex legitimis causis, de venerabilium fratrum suorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium de quorum numero tunc eramus, consilio & assensu sacrum Lateranense concilium, provide considerans cum eodem sacro Lateranensi concilio Bituricensem regni Franciæ corruptelam (quam illi Pragmaticam Sanctio-

nem vocant) cum maximo animarum periculo & scandalo, ac dignitatis sedis apostolicæ detrimento & vilipendio , retroactis temporibus viguisse & adhuc vigere , ejusdem Pragmaticæ Sanctionis negotium , eodem approbante concilio, discutiendum , certis tunc nominatim deputatis cardinalibus & prælatis certæ congregationis commisit. Et quamquam Sanctio præfata ex multis nullitati notoriæ subjaceret, schismaque manifestum foveret & contineret, & propterea; citatione aliqua minime præcedente , per se irrita , nulla & invalida declarari potuisset , ex abundanti tamen cautela idem Julius prædecessor Gallicos prælatos , capitula ecclesiarum & monasteriorum , parlamenta & laicos illis faventes , & dicta Sanctione utentes , omnesque & singulos alios in præmissis sua communiter vel divisim interesse putantes, per edictum , cum ad partes illas tutus tunc non pateret accessus , in Mediolanensis , Astensis & Papiensis ecclesiarum valvis affigendum monuit , quare Sanctio præfata , illiusque corruptela & abusus in concernentibus auctoritatem Romanæ Ecclesiæ , sacrorum canonum , & ecclesiasticæ libertatis violationem nulla & invalida declarari deberet. Cumque , dicto Julio prædecessore in humanis agente , diversis impedimentis causantibus , citatio exequi & reproduci , ac negotium abrogationis hujusmodi plene discuti (ut intentio ipsius Julii prædecessoris fuerat) non potuisset , sed, eodem Julio prædecessore rebus humanis exempto , citatio ipsa legitime executâ , & per procurationem fiscalem , sacri concilii promotorem reproducta , & ad ulteriora procedi peti- tum fuisset ; nos , divina favente clementia , ad summi apostolatus apicem assumpti , omnibus rite pensatis , petitioni prædictæ ex certis causis nullum tunc responsum dedimus ; ac deinde cum per diversos monitos & citatos diversa monita allegarentur , quare in termino eis (ut præfertur) præfixo comparere non potuissent , ut omnis justæ excusationis & querelæ occasio eis auferretur , terminum citationis & monitionis hujusmodi præfixum , eodem sacro approbante concilio , ad alium tunc expressum terminum jamdiu effluxum in diversis sessionibus pluries prorogavimus. Cum autem
moni-

moniti ac citati prædicti, sublatis jam omnibus impedimentis, effluxisque omnibus terminis, coram nobis & dicto concilio non comparuerint, nec comparere curaverint, ad allegandum causam, quare Sanctio prædicta nulla declarari debeat, ita ut excusationi ultra locus non sit, possintque merito contumaces reputari, prout eos, exigente iustitia, reputamus; nos in ea re attendentes Pragmaticam Sanctionem, vel potius (ut dictum est) corruptelam, schismatis tempore a non habentibus potestatem editam, reliquæ christianæ reipublicæ & Ecclesiæ sanctæ Dei nullatenus conformem, & a claræ memoriæ Ludovico XI. Francorum Rege Christianissimo revocatam, cassatam atque abolitam, auctoritatem, libertatem ac dignitatem dictæ sedis violare, ac diminuire facultatem Romanorum pro tempore existentium de sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus pro universali Ecclesia assidue laborantium, virorumque doctorum personis quibus abundat curia, & quorum consiliis sedis apostolicæ & Romanorum pontificum atque universalis Ecclesiæ auctoritas & potestas conservatur, negotiaque diriguntur & in prospero statu confoventur, ecclesiis & monasteriis, eisdemque personis de reliquis beneficiis ecclesiasticis juxta eorum status exigentiam, providendi penitus auferre, prælatis vero ecclesiasticis illarum partium causam præbere, ut ipsi nervum ecclesiasticæ disciplinæ & obedientiæ sanctum frangant & violent, ac contra nos & sedem prædictam eorum matrem cornua erigant, & eis ad præmissa audendum viam aperire, ipsamque notoriæ nullitati subjacere, nulloque nisi alicujus temporis, seu potius tolerantiae cujusdam adminiculo fulciri; & si Romani Pontifices prædecessores nostri præfati, prout ipsi suo tempore summopere optare demonstrarunt, corruptelam & abusionem hujusmodi, vel malignitate temporum, vel alias illis providere & in totum occurrere non valentes, suis temporibus tolerasse visi fuerunt; considerantes tamen ab ipsius Bituricensis Sanctionis editione vix annos septuaginta fluxisse, nullumque intra hoc temporis spatium præter hoc Lateranense concilium legitime fuisse celebratum, in quo cum (disponente Domi-

no) constituti simus, ab ejusdem improbæ Sanctionis extirpatione & totali annulatione, sine nostra & tantorum patrum in præsentē concilio congregatorum nota, & nostræ & dictorum illa utentium animarum periculo abstinere seu desistere non posse, Augustino teste, judicamus atque censemus. Et sicut piæ memoriæ Leo Papa I. prædecessor noster cujus in hoc libenter, quoad possumus, vestigia imitmur, ea quæ in secunda Ephesinâ synodo temere contri justitiam & catholicam fidem gesta fuerant, postmodum in Chalcedonensi concilio damnavit ac fecit pro fidei dictæ firmitate revocari; ita & nos a tam nefariæ Sanctionis & contentorum in ea revocatione retrahi aut desistere, salva conscientia, ac nostro & ipsius Ecclesiæ honore, non posse aut debere censemus. Nec istud nos movere debet, quod Sanctio ipsa, & in ea contenta, & ipso concilio instante, in Bituricensi congregatione recepta & acceptata fuerunt, cum ea omnia, post translationem ejusdem Basileensis concilii per felicitis memoriæ Eugenium Papam IV. etiam prædecessorem nostrum factam, a Basileensi conciliabulo, seu potius conventiculo, quod præsertim post hujusmodi translationem concilium amplius appellari non merebatur, facta existerent, ac propterea nullum robur habere potuerint, cum etiam solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, tamquam auctoritatem super omnia concilia habentem, conciliorum indicendorum, transferendorum ac dissolvendorum plenum jus & potestatem habere, nedum ex sacræ scripturæ testimonio, dictis sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum, etiam prædecessorum nostrorum, sacrorumque canonum decretis, sed propria etiam eorundem conciliorum confessione manifeste constat; quorum aliqua referre placuit, reliqua vero utpote notoria silentio præterire. In Alexandrina enim synodo, Athanasio ibidem existente, Felici Romano Pontifici ab eadem synodo scriptum fuisse legimus, Nicænam synodum statuisse, *non debere absque Romani Pontificis auctoritate concilia celebrari.* Neque nos latet etiam eundem Leonem pontificem Ephesinam secundam synodum ad Chalcedonem transtulisse; Martinum etiam Papam

V. præfidentibus suis in concilio Senensi legatis potestatem transferendi concilium, nulla consensus ipsius concilii mentione habita, dedisse; Ephesinam quoque primam synodum Cælestino, ac Chalcedonensem eidem Leoni I. Agathoni VII. Adriano VIII. & Nicolao I. etiam Constantinopolitanam synodum Adriano, Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris maximam reverentiam exhibuisse, eorundemque pontificum institutionibus & mandatis in sacris conciliis per eos editis & factis reverenter & humiliter obtemperasse. Unde Damasus Papa & cæteri episcopi Romæ congregati, scribentes de concilio Ariminensi episcopis in Hlyrico constitutis, præjudicium aliquod per numerum episcoporum Arimini congregatorum fieri non potuisse testantur; quandoquidem noster Romanus Pontifex, cujus ante omnia decebat spectari decretum, talibus non præbuisse consensum, eundemque Leonem pontificem universis Siciliæ episcopis scribentem idem noluisse apparet; consueveruntque antiquorum conciliorum patres, pro eorum quæ in sacris conciliis gesta fuerunt; corroboratione a Romanis pontificibus subscriptionem approbationemque humiliter petere & obtinere, prout ex Nicæna & Ephesina ac Chalcedonensi, & VI. Constantinopolitana, & VII. eadem Nicæna, ac Romana sub Symmacho synodis habitis earumque gestis, nec non in annuali libro de synodis manifeste colligitur; quod etiam novissime Constantienses patres fecisse constat. Quam laudabilem consuetudinem si Bituricenses & Basileenses secuti fuissent, hujusmodi molestia procul gubio careremus. Cupientes quoque hujusmodi negotium ad debitum finem perducere, ac tam vigore citationum hætenus a nobis & præfato Julio prædecessore ex abundanti emanatarum, quam aliorum præmissorum quæ ita notoria sunt, ut nulla valeant excusatione aut tergiversatione celari, etiam ex nostro pastoralis officio procedentes, omnesque & singulos tam juris quam facti defectus, si qui forsitan in præmissis intervenerint, supplentes, *ex certa nostra scientia & de apostolicæ potestatis plenitudine, eodem sacro approbante concilio, tenore præsentium, præfatam pragmaticam sanctionem seu corruptelam, ejusque approbationem quo-*

modolibet emanatam , omniaque & singula decreta , capitula , statuta , constitutiones sive ordinationes in eadem quomodolibet contentas seu etiam insertas , ac ab aliis prius editas , necnon consuetudines , stilum , usum , seu potius abusum ex ea in hanc usque diem quomodolibet emanatos seu observatos , nullius roboris vel momenti fuisse & esse decernimus & declaramus ; nec non ad abundantiore cautelam , eandem Bituricensem seu corruptelam , ejusque approbationem tacitam vel expressam (ut præfertur) & in ea contenta omnia & singula etiam inserta quæcunque revocamus , cassamus , abrogamus , irritamus , annullamus ac damnamus , & præ infectis , revocatis , cassatis , abrogatis , irritatis , annullatis & damnatis haberi volumus , decernimus & declaramus. Et cum necessitate salutis existat omnes Christifideles Romano pontifici subesse ; prout divinæ scripturæ & sanctorum patrum testimonio edocemur , ac Constitutione felicis memoriæ Bonifacii Papæ VIII. similiter prædecessoris nostri quæ incipit , *Unam sanctam* , declaratur , pro eorundem fidelium animarum salute , ac Romani pontificis & hujus sanctæ sedis suprema auctoritate , & Ecclesiæ sponsæ suæ unitate & potestate , Constitutionem ipsam , sacro præsentis concilio approbante , innovamus , sine tamen præjudicio Declarationis sanctæ memoriæ Clementis Papæ VI. quæ incipit , *Meruit*. Inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ , ac sub pœnis & censuris infra dicendis , omnibus & singulis Christifidelibus tam laicis quam clericis sæcularibus , & quorumvis ordinum etiam mendicantium regularibus , & aliis quibuscunque , cujuscunque status , gradus & conditionis existant , etiam sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus , patriarchis , primatibus , archiepiscopis , episcopis & quibusvis aliis ecclesiastica & mundana , vel quavis alia dignitate fulgentibus , omnibusque aliis & singulis prælatis , clericis , capitulis & conventibus sæcularibus , & ordinum prædictorum regularibus , etiam monasteriorum abbatibus , prioribus , ducibus , comitibus , principibus , baronibus , parlamentis , officialibus etiam regis , iudicibus , advocatis , notariis & tabellionibus ecclesiasticis vel sæcularibus , & quibusvis aliis personis ecclesiasticis re-

gulari-

gularibus & sæcularibus (ut præfertur) quacunque dignitate fulgentibus in regno Franciæ , delphinatu , & ubicunque prædicta pragmatica directe vel indirecte , tacite vel expresse vigeret , quomodolibet existentibus & pro tempore futuris , ne de cætero præfata pragmatica Sanctione , seu potius corruptela , quomodolibet & ex quavis causa , tacite vel expresse , directe vel indirecte , aut quovis alio quæsito colore vel ingenio , in quibuscunque actis judicialibus vel extrajudicialibus uti , seu eam allegare , vel secundum eam judicare , aut quosvis actus judiciales vel extrajudiciales secundum dictæ pragmaticæ tenorem vel capitula in ea contenta , per se vel alium seu alios nullatenus facere præsumant , aut per alios fieri permittant seu mandent , nec præfatam pragmaticam sanctionem , aut in ea contenta capitula seu decreta ulterius in domibus suis aut aliis locis publicis vel privatis teneant , quinimmo illam ex quibusvis archivis etiam regiis , seu capitularibus & locis prædictis infra sex menses a data præsentium computandos deleant seu deleri faciant , sub majoris excommunicationis latæ sententiæ , necnon , quoad ecclesiasticas & regulares personas prædictas , omnium etiam patriarchalium , metropolitanorum & aliarum cathedralium ecclesiarum , monasteriorum quoque & prioratum etiam conventualium , & quarumcunque dignitatum aut beneficiorum ecclesiasticorum , sæcularium , & quorumvis ordinum regularium privationis & inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda , quo vero ad sæculares , prædictæ excommunicationis , necnon amissionis quorumcunque feudorum , tam a Romana quam alia ecclesia ex quavis causa obtentorum , ac etiam inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda , inhabilitatisque ad omnes & singulos actus legitimos quomodolibet faciendos , in infamesque , ac criminis læsæ Majestatis reos in jure expressis poenis eo ipso & absque ulteriori declaratione per omnes & singulos supradictos , si , (quod absit) contra fecerint , incurrendis , a quibus , vigore cujuscunque facultatis ac clausularum etiam in confessionalibus , quibusvis verborum formis concessis contentarum , nisi a Romano pontifice canonice intrante vel alio

ab eo ad hoc in specie facultatem habente , præterquam in mortis periculo constituti absolvinequeant ; non obstantibus præmissis , necnon constitutionibus & ordinationibus , decretis & statutis , apostolica seu quacunque alia etiam conciliari auctoritate quomodolibet , etiam ex certa scientia & apostolicæ potestatis plenitudine editis & emanatis , & sæpius innovatis , repetitis , confirmatis & approbatis ; quibus illorum omnium & singulorum tenores , ac si de verbo ad verbum infererentur ad effectum præmissorum pro sufficienter expressis & insertis habentes , illis alias in suo robore permanfuris , scientia , potestate & tenore præmissis , specialiter & expresse derogamus , & contrariis quibuscunque ; aut si communitatibus , universitatibus & personis singulis supra nominatis , etiam cardinalibus , patriarchis , archiepiscopis , marchionibus & ducibus præfatis , vel quibusvis aliis , communiter & divisim ab eadem sit sede indultum , quod interdici , suspendi vel excommunicari , aut propterea privari & inhabiles reddi non possint per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam , ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem , & quibuscunque aliis privilegiis , indulgentiis & litteris apostolicis , generalibus vel specialibus , quorumcunque tenorum existant , per quæ præsentibus non expressa , vel totaliter non inserta effectum earundem impediri valeat quomodolibet , vel differri , & de quibus quorumcunque tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo hominum &c. Si quis autem &c. Datum Romæ in publica sessione , in Lateranensi sacrosancta basilica , solemniter celebrata , anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexto decimo , quartodecimo kalendas Januarii , pontificatus nostri anno quarto.

CONCORDATUM

INITUM BONONIÆ

INTER

LEONEM PAPAM X.

ET

FRANCISCUM REGEM X.

*Quod Ecclesiis Prælatos sibi eligendi jus adimit,
eorumque Nominationem Regi tribuit.*

. Ann. 1516.

P R O O E M I U M.

FRANCISCUS, Dei gratia, Francorum Rex, Mediolani Dux, Astensis Comes ac Genuæ Dominus, omnibus literas has lecturis salutem. Cum non pridem, superstitē adhuc Ludovico memoriæ commendabilis rege (cujus animæ propitiatur Altissimus), sacrum Lateranense concilium, sæpius editis decretis, eundem socerum nostrum ad ejusdem conventum evocasset, cum eoque regni nostri curias summas (quas Parliamentaria vocamus), Ecclesiam insuper univērsam Gallicanam, cunctasque regni nostri gentes, delphinatusque nostri potentatus admonendos censuisset, ut, si quid auctoritatis priscæ asserre, si qua jura citare, si rationes consentaneas palam edisserere posse confiderent, quominus sanctio pragmatica, ejusdem concilii auctoritate ac sententia, antiquaretur, abrogaretur, interdiceretur, irritaque etiam, nulla pronuntiaretur & schismatica, id infra diem, dictis decretis præfixam efficerent; quo neglecto, talis denique, sacro approbante concilio, decerneretur; dudum autem, statimque nobis diadematicum fastigium, divina benignitate, regnumque auspicato ineuntibus, cum rursus hujusmodi

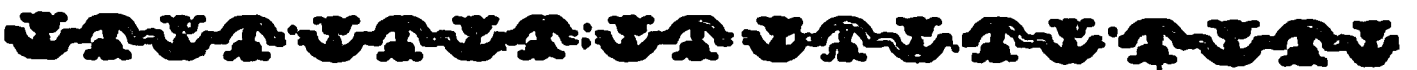
modi edicta alia atque alia ab eadem auctoritate manantia nobis innotuissent, nobis etiam nostrisque curiis, Ecclesiæ Gallicanæ ac subditis populis, edicto novissimo ac causæ peremptorio, spes omnis esset purgandæ moræ præcisa, ut, si ulterius cunctari in animum induxissemus, in futurum omnino videremus in hæc discrimina incidere, quæ ante dictæ pragmaticæ sanctionis decretum hoc, in regno nostro patriæque delphinali locum sibi vindicabant; ideo nos animo reputantes, quanta olim ante illius pragmaticæ sanctionis promulgationem indignitas rerum ac deformitas in regno nostro patriæque delphinali grassaretur, cum videlicet res nummaria (quibus veluti nervis respublica subnixa est) ea maxime ac præcipue ratione exhauriretur, cum præsulibus & antistitibus sacerdotum conferendorum libertas facultasque adimeretur, cum peregrini & incolæ sacerdotiis gallicis sæpenumero donarentur, cum diplomatibus apostolicis, quas *expectativas* nuncupabant, generatim, singillatimque superstitum hominum spirantiumque sacerdotia electiva, mixta ac collectiva in diem mortis eorum conferrentur, qui eis fungebantur; id quod cum bonis moribus non convenit, tum vero alieni fati votum habet adjunctum.

Postremo cum sacerdotum controversiæ litesque sacræ in curia Romana disceptarentur ingenti nostrorum hominum dispendio & incommodo; ex quo sequi plerumque necesse erat, ut qui vel sumptibus suppeditare, vel labori sufficere nequirent, hi aut juri suo cedere aut causas deferere, aut pro derelictis habere cogerentur. Simul ea accedebat deformitas, ut litterarum studiosi & disciplinis liberalibus incumbentes, aut sacerdotia adipisci nequirent, aut, si adipisci cuperent, litterarum studium abjicere, aut certe deponere cogerentur, passimque per urbes errabunde vagari, ut id periculum imminere videretur, ne litterarum tandem amor & scientia per incuriam exolescerent. Cum igitur summo-pere nobis videndum esse existimarem, ne hujusmodi indignitas in regno nostro exoriretur, id quod futurum intelligebamus, tempori utique inserviendum esse duximus, ac rebus nostris periclitantibus, pro re nata consulendum,

im-

imminentiaque detrimenta minore ac leviori dispendio redimenda. Quare cum Bononiam cum omni nostro comitatu venissemus, exhibendæ gratia reverentiæ sanctissimo patri nostro Leoni X. pontifici summo, quam ei Franciæ reges majores nostros, ut primos ac maximos sacrosanctæ Ecclesiæ filios exhibuisse novimus, obnixis precibus ab eo contendimus, ut, si pragmaticæ nomen omnino esset abrogandum, saltem, vice illius, bona sua, conciliique venia, certas nobis leges conditionesque meditari, comminiscique liceret, quibus imperium nostrum supradictum in posterum uteretur, quod ad ea quidem pertinet, quæ sanctione pragmatica cavebantur; quibus nostris precibus exorata pontificis sanctitas (nam ei quoque cordi erat regni ecclesiam recte atque ordinate ministrari) haud ægre nobis indulgit, ut conventa quædam nobis meditari, commentarique liceret, pragmaticæ sanctionis vicem regno ac potentatui supradicto utique præbitura, quæ ejusdem ipsa concilii auctoritate assensuque confirmarentur, quam homologationem vocant, eam irritante decreto. Hujus commentationis curam cum tum sua sanctitas & nos mandavissemus viris quibusdam consultissimis; ita confecta temperataque sunt ea conventa, ut pleraque pragmaticæ sanctionis capita firma nobis posthac rataque futura sint, qualia sunt ea, quæ de reservationibus in universum aut singillatim factis statuunt, de *Collationibus*, de *Causis*, de *frustratoriis Appellationibus*, de *Antiquatione Constitutionis Clementinæ* quam *Litteris* vocant, de *libere quieteque Possidentibus*, de *Concubinariis*, quædamque alia quibus nihil iis conventis derogatum abrogatumque fuit, nisi (si in quibusdam capitibus nonnulla interpretanda immutandave censuimus) quod ita referre utilitatis publicæ arbitraremur. Quod vero ad electiones pertinet, minime, quod optabamus, obtinere potuimus, causis in dictis conventis latissime insertis; ac nihilo secius tamen cum ab ejusdem pontificis sanctitate dilationem semestrem impetrassemus, iis rebus transigendis, super iisque viros multos, doctrina eximia litterarumque peritia præditos, usuque rerum callentissimos consulissemus; tandem de eorum sen-

tentia, quando ita ferebat ratio difficultasque temporis rerumque nos circumstantium necessitas, sæpe dicta conventa in regno nostro ac delphinatu promulganda censuimus, ita ut sanctionis vicem instarque plenum habeant; quorum conventorum, seu approbationis concilii tenor sequitur, & est talis.

A P P R O B A T I O C O N C O R D A T O R U M

Per Concilium generale Lateranense.

LEO episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante concilio. Divina disponente Clementia per quam reges regnant & principes imperant, & eminenti apostolatus specula, & super gentes & regna, meritis licet imparibus, constituti animo revolventes, quod si ea, quæ pro salubri & quieto regimine regnorum, & ad pacem & justitiam populorum, perpetua eorundem regnorum stabilitate, Regibus præsertim de fide catholica & de republica christiana, & apostolica sede benemeritis, laudabili & provida nostra ordinatione cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus concessa, ac ad effectum hujusmodi gesta, statuta, ordinata, decreta factave sunt, plenam roboris firmitatem obtineant; illis nihilominus interdum, sacro approbante concilio, nostræ innovationis & approbationis robur adjicimus, ut eo firmitus illibata perdurent, quo sæpius erunt nostra auctoritate ac etiam generalis concilii præsidio communita; efficacemque operam circa eorundem conservationem libenter adhibemus, ut reges & ipsorum regnorum personæ concessionibus, privilegiis, statutis & ordinationibus hujusmodi in Dominio plene gaudentes, in pacis & tranquillitatis ac amœnitatis dulcedine conquiescant, & in eorum solita erga eandem sedem devotione ferventius perseverent. Nuper siquidem ut Ecclesia sponsa nostra in sancta unione conser-

raretur, & Christi-fideles sacris canonibus a Romanis pontificibus & factis generalibus conciliis dumtaxat editis uterentur, quasdam constitutiones quas de cætero, loco pragmaticæ sanctionis, & contentorum in ea, in regno Franciæ, pro bono pacis & concordiæ, ac illius communi & publica utilitate, cum charissimo in Christo filio nostro Francisco, Francorum rege Christianissimo, dum Bononiæ cum nostra curia essemus, tractatas, & cum iisdem fratribus nostris diligenter examinatas, & de eorum consilio cum præfato rege concordatas, & per ipsius regis legitimum procuratorem acceptas, de eorundem fratrum consilio, unanimi consensu statuimus & ordinamus, prout in nostris litteris lesuper confectis plenius continetur, quantum tenor sequitur, & est talis.

TEXTUS CONCORDATORUM.

De Constitutionibus.

CAPUT PRIMUM.

LEO episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Primitiva illa Ecclesia in angulari petra a Salvatore nostro Jesu Christo fundata, Apostolorum præconiis elata, Martyrumque sanguine consecrata & aucta, olim ubi primum, juvante Domino, per orbem terrarum lacertos movere cœpit, provide attendens, quantum oneris humeris impositum haberet, quot oves pascere, quot custodire, ad quot etiam remotissima loca oculos intendere cogeretur, divino quodam consilio parochias instituit, diœceses distinxit, episcopos creavit, & metropolitanos præfecit, ut tamquam membra capiti obsequentia, cuncta secundum ejus voluntatem salubriter in Domino gubernarent, & tamquam rivuli a perenni fonte, Romana videlicet Ecclesia, derivantes, ne angulum quidem dominici agri irrigatum dimitterent; unde sicut alii Romani pontifices prædecessores nostri, suo tempore
omni

omni studio curarunt, ut dicta Ecclesia uniretur, & in sancta unione hujusmodi sine ruga & macula conservaretur, & omnes vepres ab eadem Ecclesia abolerentur, cujus proprium est, divina opitulante gratia, virtutes colere & vitia radicitus extirpare; ita & nos tempore nostro & præsenti durante concilio, ea facere & curare debemus, quæ unioni & conservationi ejusdem Ecclesiæ conducere videntur. Ea propter omnes vepres quæ unioni hujusmodi obsistunt, & segetem Domini pullulare non sinunt, tollere prorsus & extirpare, ac virtutes in vinea Domini inserere satagimus.

Sane inter arcana mentis nostræ revolventes, quot tractatus inter piæ memoriæ Pium II. Sixtum IV. Innocentium VIII. Alexandrum VI. & Julium II. Romanos pontifices prædecessores nostros, & claræ memoriæ reges Franciæ Christianissimos super abrogatione certæ constitutionis in dicto regno Franciæ vigentis quæ Pragmatica vocatur, habiti fuerunt; & licet Sixtus IV. præfatus, nuntiis ad claræ memoriæ Ludovicum XI. Franciæ Regem Christianissimum destinatis, tantis eidem persuaferit rationibus, ut rex ipse Pragmaticam sanctionem hujusmodi, tamquam in seditione & schismatis tempore natam suis patentibus litteris abrogaverit; tamen hujusmodi abrogatio, nec etiam litteræ apostolicæ præfati Sixti super concordata cum oratoribus præfati regis Ludovici ad præfatum Sixtum prædecessorem destinatis habita expeditæ, per prælatos & personas ecclesiasticas dicti regni receptæ non fuerunt, nec ipsi prælati & personæ ecclesiasticæ illis parere, nec monitis Innocentii & Julii prædictorum aures præbere, sed eidem Pragmaticæ constitutioni inhærere voluerunt; unde præfatus Julius prædecessor in præsentis concilio Lateranensi, universalem Ecclesiam repræsentante, per eum legitime indicto, abrogationis Pragmaticæ Sanctionis negotium, & illius discussionem, venerabilium fratrum suorum cardinalium (de quorum numero tum eramus) & aliorum prælatorum congregationibus, relationemque discussorum sibi & eidem concilio faciendam commisit, Gallicosque prælatos, capitula ecclesiarum, & monasteriorum conventus, ac parlamenta & laicos illis fa-

ven-

ventes, cujuscunque dignitatis, etiamsi regalis existerent, Sanctione prædicta utentes, seu illam approbantes, omnesque & singulos alios sua communiter & divisim interesse putantes, per edictum publicum (cum ad partes illas tutus non pateret accessus) in certis ecclesiis tunc expressis assignandum moneri & citari, infra certum competentem terminum præfigendum, ad comparendum coram eo in concilio præfato, causasque dicendum, quare Sanctio præfata in concernentibus auctoritatem, dignitatem & unitatem Ecclesiæ Romanæ & apostolicæ sedis, sacrorumque canonum & ecclesiasticæ libertatis violationem, nulla & invalida declarari, decerni & abrogari non deberet.

Et cum super his, in forma juris, in præfato concilio Lateranensi procederetur, dictusque Julius prædecessor, sicut Domino placuit, rebus fuisset humanis exemptus, nosque, divina favente clementia, ad summi apostolatus apicem assumpti fuisset, & contra prælatos, capitula, conventus & personas hujusmodi ad nonnullos actus processissemus, tandem considerantes pacem esse vinculum charitatis & spirituales virtutes qua salvamur, dicente Domino, *qui biberit aquam quam ego dabo ei bibere, non sitiet in æternum*, quod in pace consistat salus universorum, Cassiodoro testante, omni quippe regno desiderabilis debet esse tranquillitas, in qua populi proficiunt & utilitas gentium custoditur; matura deliberatione cognovimus, non per nuntios aut legatos nostros, sed in præstatione obedientiæ filialis quam charissimus in Christo filius noster Franciscus, Francorum rex Christianissimus, personaliter nobis præstitit, hæc cum Majestatem suam coram discutere, eumque paternis hortari monitis, ut ad laudem Dei, & ad sui honorem, prompto animo libens ac volens dictæ Pragmaticæ Sanctioni abrenuntiare, & secundum leges sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quemadmodum cæteri Christiani, vivere, ac mandatis apostolicis, quæ a sede apostolica pro tempore emanarent, parere & obedire vellet.

T I T U L U S II.

De Electionis & Postulationis Derogatione.

Et ex electionibus quæ in ecclesiis cathedralibus, & metropolitaneis ac monasteriis dicti regni, a multis annis citra fiebant, grandia animarum pericula provenirent, cum pleræque per abusum sæcularis potestatis, nonnullæ vero præcedentibus illicitis & simoniacis pactioibus, aliæ particulari amore & sanguinis affectione, & non sine perjuri reatu fierent; cum electores ipsi, etiam si ante electionem per eos faciendam idoneiorem, & non eum quem promissione aut datione alicujus rei temporalis, seu prece vel precibus, per se vel alium, interpositis, electionem procurare didicissent, eligere sponte jurarent, juramentum hujusmodi non servarent, sed contra proprium hujusmodi juramentum in animæ suæ præjudicium venirent, ut nobis notorie constet ex crebris absolutionibus & rehabilitationibus a nobis & prædecessoribus nostris petitis & obtentis; idem Franciscus rex nostris paternis monitis, tamquam verus obedientiæ filius, parere volens, tam pro bono obedientiæ in qua magnum meritum vere consistit, quam pro communi & publica regni sui utilitate, in locum dictæ Pragmaticæ Sanctionis ac singularium capitulorum in ea contentorum, leges & constitutiones infra scriptas invicem tractatas, & cum fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus diligenter examinatas, & de eorum consilio, cum præfato rege concordatas per dilectum filium Rogerium Barne regium advocatum, oratorem suum ad hoc ab eodem Francisco rege ad nos destinatum, habentem ad hoc speciale & sufficiens mandatum, acceptavit.

T I T U L U S III.

De Regia ad Prælaturas Nominatione facienda.

De eorundem fratrum consilio & unanimi consensu, ex certa nostra scientia & potestatis plenitudine, statuimus & ordinamus: quod de cætero perpetuis futuris temporibus, loco dictæ Pragmaticæ Sanctionis ac omnium & singulorum

rum capitulorum in ea contentorum, videlicet, ut de cætero cathedralibus, & metropolitânis ecclesiis in regno dicto, delphinatu & comitatu Dienſi ac Valentiensî, nunc & pro tempore etiam per cessionem in manibus nostris & successorum nostrorum Romanorum pontificum canonice intrantium sponte factam vacantibus, illarum capitula, & canonici ad electionem, seu postulationem inibi futuri prælati procedere non possint, sed illarum occurrente hujusmodi vacatione, rex Franciæ pro tempore existens unum gravem magistrum seu licentiatum in theologia, aut in utroque seu altero jurium doctorem, aut licentiatum in universitate famosam, & cum rigore examinis, & in vigesimo septimo suæ ætatis anno ad minus constitutum, & alias idoneum, infra sex menses a die vacationis ecclesiarum earundem computandos nobis & successoribus nostris Romanis pontificibus, seu sedi prædictæ nominare, & de persona per regem hujusmodi nominata per nos & successores nostros, seu sedem prædictam provideri; & si contigerit præfatum regem personam taliter non qualificatam ad dictas ecclesias sic vacantes nominare, per nos & successores nostros, seu sedem hujusmodi de persona sic nominata eisdem ecclesiis minime provideri debeat; sed teneatur idem rex infra tres alios menses a die recusationis personæ nominatæ non qualificatæ, sollicitatori nominationem non qualificatam prosequenti consistorialiter factæ intimandæ computandos, alium prædicto modo qualificatum nominare; alioquin, ut dispendiosæ ecclesiarum hujusmodi vacationi celeriter consulatur, ecclesiæ tum sic vacanti per nos & successores nostros, seu sedem hujusmodi de persona, ut præfertur, qualificata; nec non per obitum apud sedem prædictam vacantibus, semper, nulla dicti regis præcedente nominatione, libere provideri possit.

Decernentes, electiones contra præmissa attentatas, ac provisiones per nos & successores nostros, seu sedem hujusmodi factas, nullas & invalidas existere.

Consanguineis tamen præfati regis ac personis sublimibus ex causa rationabili & legitima, in nominatione & apo-

stolicis litteris exprimenda, nec non religiosis mendicantibus reformatis eminentioris scientiæ & excellentis doctrinæ, qui juxta sui ordinis regularia instituta ad gradus hujusmodi assumi non possunt, sub prohibitione præmissa minime comprehensis; sed de eorum personis, dictis ecclesiis pro tempore vacantibus ad dicti regis nominationem, per nos & successores nostros, seu sedem hujusmodi, libere provideri possit.

De Monasteriis pure electivis.

Monasteriis vero, & prioratibus conventualibus, & vere electivis, videlicet, in quorum electionibus forma capituli, *Quia propter*, servari, & confirmationes electionum hujusmodi solemniter pati consueverunt in regno, delphinatu & comitatu hujusmodi, nunc & pro tempore, etiam per similem cessionem vacantibus, illorum conventus ad electionem, seu postulationem abbatis, seu prioris procedere non possint.

Sed idem Rex, illorum occurrente hujusmodi vacatione, religiosum ejusdem ordinis, in ætate viginti trium annorum ad minus constitutum, infra simile tempus sex mensium, a die vacationis monasteriorum & prioratuum hujusmodi, computandorum, nobis & successoribus nostris, aut sedi hujusmodi nominare, & de persona per regem hujusmodi monasterio vacanti nominata, per nos & successores nostros, seu sedem hujusmodi providere, prioratus vero personæ ad illum per eundem regem nominatæ conferri debeat.

Si vero idem rex presbyterum sæcularem, aut religiosum alterius ordinis, aut minorem viginti trium annorum, vel alias inhabilem nobis & successoribus nostris, infra dictum semestre, seu sedi hujusmodi nominaret, talis nominatus recusari, & nullatenus sibi provideri debeat; sed rex ipse, infra trimestre, a die recusationis supra dicto modo intimandæ computandum, alium modo supra dicto qualificatum, monasterio seu prioratui tum vacanti nominare, & de persona ad monasterium nominata illi providere, ad
prio-

prioratum vero nominato, prioratus per nos & successores nostros, seu sedem prædictam conferri debeat.

Alioquin, dictis novem mensibus effluxis, nulla seu de persona minus idonea, & modo præmissio non qualificata facta nominatione, ac etiam vacantibus apud sedem prædictam, semper, etiam nulla dicti regis expectata nominatione, per nos & successores nostros, seu sedem prædictam monasteriis provideri; prioratus vero personis, ut præferatur, qualificatis dumtaxat conferri libere possint.

Electiones autem & illarum confirmationes, nec non provisiones, per nos & successores nostros ac sedem prædictam, contra prædicta pro tempore factas, nullas, irritas & inanes esse decernimus.

De singulorum Privilegiis, & quod in Scriptis tantum probari debent.

Per præmissa tamen non intendimus in aliquo præjudicare capitulis ecclesiarum, & conventibus monasteriorum & prioratum, hujusmodi privilegia a sede apostolica proprium eligendi prælatum obtinentibus, quominus ad electionem episcoporum ac abbatum, & priorum, juxta privilegia eis concessa, libere procedere possint juxta formam in eorum privilegiis contentam. Et si in eorum privilegiis forma aliqua expressa non fuerit, tunc formam concilii generalis, Cap. *Quia propter*, tantum servare teneantur; dummodo de privilegiis sibi concessis hujusmodi, per litteras apostolicas, seu alias authenticas scripturas docuerint, omni alia specie probationis eis in hoc adempta.

T I T U L U S IV.

De Reservationibus sublati.

§. I. **V**olumus quoque & ordinamus, quod in regno, delphinatu & comitatu prædictis, de cætero non dentur aliquæ gratiæ expectativæ, ac speciales vel generales reservationes ad vacatura beneficia per nos & sedem prædictam non fiant; & si de facto, per importunitatem, aut alias a nobis & successoribus nostris & sede prædicta emanaverint, illas irritas & inanes esse decernimus.

De Canonicis ad effectum creandis

§. I. In cathedralibus tamen, metropolitanis & collegiatis ecclesiis, in quarum statutis caveretur expresse, quod nullus ibidem dignitatem, personatum, administrationem vel officium obtinere possit, nisi in illis actu canonicus existat, canonicos ad effectum dumtaxat inibi obtinendi dignitatem, personatum, administrationem vel officium hujusmodi, & non consequendi primam præbendam, creare posse intendimus.

T I T U L U S V.

De Collationibus, & primo de præbenda theologalis

§. I. Statuimus insuper, quod ordinarius collator in unaquaque cathedrali ac etiam metropolitana ecclesia canonicatum & præbendam theologalem inibi consistentem conferre teneatur uni magistro seu licentiatum, aut baccalaureo formato in theologia, qui per decennium in universitate studii generalis privilegiata studuerit, ac onus residentiae, lectionis & prædicationis actu subire voluerit; quique bis aut semel ad minus per singulas hebdomadas, impedimento cessante legitimo, legere debeat; & quoties ipsum in hujusmodi lectione deficere contigerit, ad arbitrium capituli, per subtractionem distributionum totius hebdomadae, puniri possit.

Et, si residentiam deseruerit, de illa alteri provideri possit.

Et, ut liberius studio vacare possit, etiam si absens fuerit a divinis, habeatur pro praesente, ita ut nihil perdat.

De Graduatis, nominatis & simplicibus.

§. II. Praefatique ordinarii collatores seu patroni ecclesiastici, quicumque fuerint, ultra dictam præbendam theologalem, quam, ut praefertur, qualificato conferre tenentur, tertiam partem omnium dignitatum, personatum, administrationum & officiorum cæterorumque beneficiorum ecclesiasticorum, ad eorum collationem, provisionem, nominationem, praesentationem, seu quamvis aliam dispositionem

tionem quomodolibet spectantium viris litteratis, graduatis & per universitates nominatis, hoc modo videlicet.

In primo mense post præsentium acceptationem & earumdem publicationem, præfati ordinarii collatores, dignitates, personatus, administrationes & officia ad eorum collationem, provisionem, nominationem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem, ut præfertur, spectantia, graduatis hujusmodi qui litteras suorum graduum tum tempore studii debite insinuaverint, conferre teneantur; beneficia vero quæ in duobus sequentibus mensibus vacare contigerit, illa juxta juris communis dispositionem, personis idoneis libere conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare teneantur. Beneficia autem quæ in quarto mense vacare contigerit, viris graduatis per universitatem nominatis qui gradus & nominationis litteras cum studii tempore debite insinuaverint, conferre seu præsentare teneantur; beneficia vero quæ in quinto & sexto mensibus vacare contigerit, simili modo personis idoneis libere conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare possint; beneficia autem quæ septimo mense vacare contigerit, graduatis qui simili modo litteras gradus cum tempore studii debite insinuaverint, conferre teneantur; beneficia vero quæ octavo & nono mensibus vacare contigerit, pari modo personis idoneis conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare teneantur; beneficia autem quæ in mense decimo vacare contigerit, graduatis nominatis qui gradus & nominationis litteras cum tempore studii debite insinuaverint, per eosdem ordinarios conferri, seu ipsi ad illa præsentari debeant; beneficia autem quæ 11. & 12. mensibus vacare contigerit, per eordem ordinarios personis idoneis juxta juris communis dispositionem conferri, seu ipsi ad illa præsentari debeant.

Decretum irritans in favorem Graduatorum.

§. III. Si quis vero, cujuscunque status, etiam si cardinalatus, patriarchalis, archiepiscopalis, aut pontificalis, vel alterius cujuslibet dignitatis, contra prædictum ordi-

nem & qualificationes superius ordinatas, de dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis, seu quibusvis aliis beneficiis ecclesiasticis hujusmodi aliter quam modo prædicto disposuerit, dispositiones ipsæ sint ipso jure nullæ, collationesque & provisiones ac dispositiones illorum ad immediatum superiorem devolvantur qui eisdem personis modo præmisso qualificatis providere teneatur; &, si contravenerit, ad alium superiorem devolvatur provisio & præsentatio hujusmodi gradatim, donec ad sedem apostolicam fiat devolutio,

De Tempore Studii.

§. IV. Præterea volumus, quod collatores ordinarii & patroni ecclesiastici præfati, dignitates, personatus, administrationes & officia ac beneficia, in mensibus, graduatis & nominatis assignatis vacantia, illis graduatis simplicibus aut nominatis illa conferre, aut ad illa eos dumtaxat præsentare teneantur, qui per tempus competens in universitate famosa studuerint. Tempus autem competens decennium in magistris, seu licentiatis, aut baccalaureis in theologia; septennium vero in doctoribus licentiatis in jure canonico, civili, aut medicina; quinquennium autem in magistris, seu licentiatis in artibus cum rigore examinis a logicalibus inclusive, aut in altiori facultate; sexennium autem in baccalaureis juris canonici aut civilis; in quibus baccalaureis juris canonici aut civilis, si ex utroque parente nobiles fuerint, triennium esse decernimus.

De prima insinuatione ex exhibitione Litterarum.

§. V. Præfatique graduati & nominati collatoribus ordinariis, sive patronis ecclesiasticis, semel ante vacationem beneficii, de litteris gradus seu nominationis, & de præfato tempore studii per litteras patentes universitatis signatas, fidem facere teneantur.

De probatione Nobilitatis.

§. VI. Cum vero probatio nobilitatis fieri debeat ad effectum, ut nobiles gaudere possint beneficiis minoris temporis

poris studii; tunc nobilitas ipsa per quatuor testes deponentes in iudicio coram iudice ordinario loci in quo est natus ille de cujus nobilitate ex utroque parente constare debet, etiam in patris absentia probari possit.

*De Insinuatione & Exhibitione Litterarum tempore
Quadragesimali.*

§. VII. Teneanturque præfati graduati, tam simplices quam nominati, patronis ecclesiasticis aut collatoribus ordinariis quibus gradus aut nominationis litteras hujusmodi insinuare debent, litteras suorum gradus & nominationis, certificationis temporis studii, attestationis nobilitatis duplicatas dare; ac singulis annis tempore Quadragesimæ, per se, aut procuratorem suum, collatoribus, nominatoribus, seu patronis ecclesiasticis, aut eorum vicariis, eorum nomina & cognomina insinuare, & eo anno quo præfatam insinuationem facere omiserint, beneficium in vim gradus nominationis hujusmodi petere non possint. Et si collatoribus ordinariis, aut patronis ecclesiasticis, in mensibus deputatis graduatis simplicibus, aut graduatis nominatis, non esset graduatus aut nominatus; qui diligentias præfatas fecerit, collatio seu præsentatio per collatorem seu patronum ecclesiasticum, eitam eisdem mensibus facta alteri quam graduato vel nominato, non propter hoc irrita censeatur.

Si tamen graduatus simplex aut nominatus beneficium post insinuationem gradus aut nominationis, in mensibus eis assignatis vacans petierit, & inter suam insinuationem & præfatam requisitionem non supervenerit Quadragesima, in qua nomen & cognomen insinuare debuerit, ad beneficium sic vacans eum capacem, ipsumque illud consequi posse & debere decernimus.

De duobus Mensibus Gratificationis.

§. VIII. Statuimus quoque & ordinamus, quod collatores ordinarii & patroni ecclesiastici præfati, inter graduatos qui litteras gradus, cum tempore studii & attestatione

nobilitatis debite insinuaverint, quoad beneficia in mensibus eis deputatis vacantia, gratificare possint illum ex eis quem voluerint.

Quo vero beneficia in mensibus, graduatis nominatis deputatis, antiquiori nominato conferre, seu antiquiorem nominatum qui litteras nominationis, temporis studii & attestationis nobilitatis debite insinuaverit, præsentare & nominare teneatur. Concurrentibus autem nominatis ejusdem anni, doctores licentiatos, licentiatos baccalaureis (demptis baccalaureis formatis in theologia, quos, favore studii theologici, licentiatos in jure canonico, civili, aut medicina præferendos esse decernimus), baccalaureos juris canonici aut civilis magistris in artibus præferri volumus. Concurrentibus autem pluribus doctoribus in diversis facultatibus, doctorem theologum doctori in jure, doctorem in jure canonico doctori in jure civili, doctorem in jure civili doctori in medicina præferendos esse decernimus; & idem in licentiatos & baccalaureis servari debere volumus.

Et si in eisdem facultate & gradu concurrerent, ad datam nominationis seu gradus recurrendum esse volumus.

Et si in omnibus iis concurrerent, tum volumus, quod collator ordinarius inter eosdem concurrentes gratificari possit.

I. De Beneficiis exprimendis. II. De Repletionem. III. De Regula: Regularia Regularibus. IV. De Generibus vacationum quæ ad Graduatos non pertinent.

§. IX. Volumus autem, quod nominati litteras nominationis ab universitatibus in quibus studuerint, obtinentes, in nominationum litteris beneficia per eos possessa, & eorum verum valorem exprimere teneantur; alioquin litteræ nominationis hujusmodi eo ipso nullæ sint & esse ceaseantur.

Si quis vero ex dictis qualificatis graduatis simplicibus aut nominatis, tempore vacationis beneficii in mensibus eis deputatis, duas obtineat præbendas in cathedralibus aut metropolitanis aut collegiatis, seu dignitatem & præbendam, vel aliud seu alia beneficia quorum in simul, vel cujus

ius fructus, redditus & proventus, tempore residentie & horis divinis interessendo ad summam ducentorum florenorum auri de camera ascenderent, beneficium in vim gradus seu nominationis hujusmodi tunc petere seu consequi non possit.

Et insuper quod tam graduati simplices quam nominati beneficia in mensibus eis assignatis vacantia petere & consequi possint secundum propriæ personæ condecensiam & conformitatem; videlicet, sæculares sæcularia, & religiosi regularia beneficia ecclesiastica; ita quod sæcularis nominatus beneficia regularia in mensibus deputatis vacantia, prætextu cujusvis dispensationis apostolicæ, nec e contra religiosus beneficia sæcularia petere aut consequi minime possint.

Quodque beneficia, simpliciter, vel ex causa permutationis, in mensibus graduatis simplicibus & nominatis assignatis vacantia, eis non sint affecta nec debita, sed ex causa permutationis cum permutantibus dumtaxat; simpliciter vero vacantia beneficia hujusmodi personis idoneis per ipsos ordinarios libere conferri possint.

De Ecclesiis parochialibus in Villis muratis.

§. X. Statuimus quoque, quod parochiales ecclesiæ in civitatibus aut villis muratis existentes non nisi personis modo præmisso qualificatis, aut saltem qui per tres annos in theologia, vel altero jurium studuerint, seu magistris in artibus qui in aliqua universitate privilegiata studentes magisterii gradum adepti fuerint, conferantur.

De Universitatum Nominationibus.

§. XI. Monemus autem præfati regni universitates, sub pœna privationis omnium & singulorum privilegiorum a nobis & sede apostolica obtentorum, ne collatoribus seu patronis ecclesiasticis habeant aliquos nominare, nisi eos qui secundum præfata tempora studuerint, & secundum dictarum universitatum statuta, ad gradus, & non per saltum, promoti fuerint; quod si secus fecerint, ultra nullitatis pœnam quam in præfatarum nominationum litteris declaramus, nomi-

nominandi privilegio, ad tempus, secundum culpæ qualitatem, suspendimus.

De Patronis a Graduatis non molestandis

§. XII. Si quis autem graduatorum aut nominatorum, in mensibus deputatis, a collatoribus ordinariis aut patronis ecclesiasticis beneficium vacans, in vim gradus aut nominationis, petierit, & collatorem ordinarium, in vim præfati gradus aut nominationis, in processu posuerit, & taliter molestaverit, illum, ultra expensarum, damnorum & interesse condemnationem, fructibus sui gradus & nominationis privandum esse decernimus; eodemque vinculo, collatores ordinarios & patronos ecclesiasticos quibus graduati & nominati, debite, ut supra, qualificati suas gradus & nominationis litteras insinuaverint, adstringimus, ut beneficia ad eorum collationem vel præsentationem spectantia, in mensibus graduatorum simplicium & nominatorum vacantia, stantibus præfatis graduatis aut nominatis, debite qualificatis, illa prosequentibus, aliis quam graduatis aut nominatis non conferant, sub pœna suspensionis potestatis conferendi beneficia, in octo mensibus illo anno ad collationem eorum ac præsentationem liberam spectantibus.

T I T U L U S VI.

De Mandatis apostolicis.

§. I. Statuimus & ordinamus, quod quilibet Romanus Pontifex, semel dumtaxat tempore sui pontificatus, litteras in forma mandati, juxta formam inferius annotatam, dare possit, hoc modo videlicet: unum collatorem habentem collationem decem beneficiorum, in uno, habentem autem collationem quinquaginta beneficiorum & ultra, in duobus beneficiis dumtaxat gravare possit; ita tamen, quod in eadem ecclesia cathedrali vel collegiata, collatorem unum pro tempore in duabus præbendis non gravet.

§. II. Et ut obvietur litibus quæ occasione litterarum mandatorum hujusmodi oriri possent, mandata hujusmodi sub forma quæ est inferius annotata, dari volumus; quam
ad

ad perpetuam rei memoriam, in cancellaria apostolica publicari, & in illius quinterno registrari mandamus.

§. III. Declarantes, prosequentes hujusmodi mandata, quoad beneficia sub illis comprehensa, ab ordinariis collatoribus, graduatis, simplicibus & nominatis præferendos esse; nosque & successores nostros, jure præventionis, dignitates, personatus, administrationes & officia, cæteraque beneficia ecclesiastica, sæcularia & quorumvis ordinum regularia, quæcunque & quomodocunque qualificata, tam in mensibus, graduatis simplicibus & nominatis quam ordinariis collatoribus præfatis, assignatis vacantia, ac etiam subdictis mandatis comprehensa libere conferre.

§. IV. Statuimus insuper, quod in provisionibus quas personis quibusvis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis, per nos & successores nostros ad sedem prædictam, etiam motu proprio, etiam promotis ad ecclesias cathedrales & metropolitanas ac monasteria, ut obtenta per eos beneficia retineri possint, fieri contigerit, illorum verus annuus, per florenos aut ducatos auri de camera aut libras Turonenses, seu alterius monetae, valor, secundum communem æstimationem exprimi debeat; alioquin gratiæ ipsæ sunt ipso jure nullæ.

T I T U L U S VII.

Forma Mandati Apostolici.

Leo, Episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo N. & dilectis filiis, capitulo, singulisque canonicis ecclesiæ N. salutem & apostolicam benedictionem. Vitæ ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis & virtutum merita, super quibus dilectus filius N. apud nos fide digno commendatur testimonio, nos inducunt, ut sibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc est, quod nos cupientes, ut idem N. juxta illius quæ olim per felcis recordationis Gregorium Papam IX. prædecessorem nostrum ad tunc episcopum Noviomensensem directæ exitit, quæ incipit, *Mandatum*, & aliarum duarum illam immediate sequentium decretalium formas, de canonicatu & præbenda aut dignitate, perso-

personatu, administratione vel officio vestræ vel alterius ecclesiæ, aut alio beneficio cum cura vel sine cura⁶ etiam si parochialis ecclesia, vel ejus perpetua vicaria aut capella, sive perpetua capellania fuerit, ad vestram collationem, nominationem seu præsentationem & aliam quamcunque dispositionem communiter vel divisim pertinente provideri possit; ac volentes præfato N. præmissorum meritorum suorum intuitu, gratiam facere specialem, ipsumque a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & poenis, a jure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutum fore censes; nec non omnia & singula beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura quæ præfatus N. etiam e quibusvis apostolicis dispensationibus obtinet & expectat, ac in quibus & ad quæ jus sibi quomodolibet competit, quæcunque, quodcunque, qualiacunque sint, eorumque fructuum, reddituum & proventuum veros annuos valores, ac hujusmodi dispensationum tenores præsentibus pro expressis habentes.

Motu proprio, non ad ipsius N. vel alterius pro eo nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de mera nostra liberalitate, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus (si vobis communiter vel divisim pro alio non scripserimus qui simile mandatum aut similem gratiam prosequatur) canonicatum & præbendam, aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium vestræ vel alterius ecclesiæ, aut aliud beneficium ecclesiasticum, cum cura vel sine cura, etiam si parochialis ecclesia, vel ejus perpetua vicaria, aut capella, vel perpetua capellania fuerit, ad vestram collationem, provisionem, præsentationem, nominationem, seu quamvis aliam dispositionem pertinentia, etiam si dignitati, personatui, administrationi vel officio hujusmodi cura immineat animarum (dummodo talis dignitas electiva non existat), cum creatione in canonicum vestræ vel alterius ecclesiæ, etiam in ea statuto & privilegio expresse caveatur, quod nulli de dignitate, personatu,

natu, administratione vel officio provideri possit, nisi cum effectu illius ecclesiæ canonicus existat, canonicatum hujusmodi ecclesiæ cum plenitudine juris canonici, & non obstante certo canonicorum numero, ad effectum hujusmodi dignitatem, personatum, administrationem vel officium dumtaxat, & non alias, obtinendi, auctoritate apostolica, tenore præsentium conferimus, & de illo etiam providemus, si quem, quam vel quod post mensem, postquam præsentibus litteris vobis præsentatæ fuerint, extra Romanam curiam vacare contigerit, cum plenitudine juris canonici, ac omnibus juribus & pertinentiis suis, eidem N. conferatis, & de illo aut illa provideatis, seu ipsum ad illum, illam vel illud præsentetis aut nominetis; ipsumque N. in canonicum & in fratrem vestræ vel alterius ecclesiæ, ad effectum tantum obtinendi dignitatem, personatum, administrationem, vel hujusmodi, recipiatis, stallum sibi in choro & locum in capitulo, cum plenitudine juris canonici, assignetis; inducentes eundem N. vel procuratorem, ejus nomine, in corporalem possessionem canonicatus & præbendæ, aut dignitatis, personatus, administrationis vel officii seu beneficii hujusmodi, juriumque & pertinentiarum universorum prædictorum, defendentesque inductum, ac facientes N. vel pro eo procuratorem prædictum ad præbendam aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium seu beneficium hujusmodi, quodcunque fuerit, ut amoris est, admitti; sibi que de illius vel illorum fructibus redditibus, proventibus, juribus & obventionibus universis integre responderi, non obstantibus forsan, ut supra, de certo canonicorum numero & aliis, constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac dictæ vestræ vel alterius ecclesiæ juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus contrariis quibuscunque, aut si vobis communiter vel divisum ab apostolica sit sede indultum, quod ad receptionem vel provisionem alicuius minime teneamini; quodque de canonicatibus & præbendis seu dignitatibus, personatibus; administrationibus vel officiis vestræ vel alterius ecclesiæ, aut aliis bene-

beneficiis ecclesiasticis quibuscunque ad vestram collationem, provisionem, præsentationem, nominationem, seu quamvis aliam dispositionem communiter vel divisim pertinentibus, nulli valeat provideri per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cujuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam effectus gratiæ impediri valeat quomodolibet vel differri, & de qua, cujusque toto tenore habenda sit in nostris litteris mentio specialis, seu si dictus N. præsens non fuerit ad præstandum de observandis statutis & consuetudinibus vestræ vel alterius ecclesiæ solitum juramentum, dummodo in absentia seu per procuratorem idoneum, & cum ad ecclesiam ipsam accesserit, corporaliter illud præstet. Datum, &c.

T I T U L U S V I I I .

Forma litterarum executorialium Mandati Apostolici,

Simili modo, Leo, &c. Dilectis Filiis N. & N. ac officialibus, salutem & apostolicam benedictionem. Hodie cupientes, ut dilecto filio N. clerico N. diocesis, juxta illius quæ olim per felicis recordationis Gregorium Papam IX. prædecessorem nostrum ad tunc episcopum Noviomensem directæ extitit, quæ incipit, *Mandatum*; & aliarum duarum immediate sequentium decretalium formas, de canonicatu & præbenda, aut dignitate, personatu, administratione vel officio ecclesiæ N. aut alio beneficio ecclesiastico cum cura vel sine cura provideri;

Motu proprio, venerabili fratri nostro episcopo N., dilectis filiis, capitulo, singulisque canonicis ecclesiæ N. per alias litteras nostras mandavimus, quatenus, si eis communiter vel divisim pro alio non scripsissemus, qui simile mandatum aut similem gratiam prosequeretur, eidem N. canonicatum & præbendam aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium aut beneficium ecclesiæ N. aut ali-

ud

ad ecclesiasticum, ad eorum collationem provisionem, præsentationem, nominationem, seu quamvis aliam dispositionem communiter vel divisim pertinens, si quem, quam vel quod post mensem, post præsentationem earundem litterarum vacare contingeret, cum plenitudine juris canonici ac omnibus juribus & pertinentiis suis, prout ad eos communiter vel divisim pertineret, conferrent & assignarent, aut eum ad alia præsentarent, eligerent, nominarent, seu de illis providerent, prout in eisdem litteris plenius continetur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus vos, vel duo vel unus vestrum, per vos vel alium, seu alios, si episcopus, capitulum & canonici prædicti canonicatum & præbendam, aut dignitatem, personatum & administrationem, vel officium aut beneficium hujusmodi eidem N. conferre & assignare, ac de illis etiam providere recusaverint, seu distulerint aut negligentes fuerint, canonicatum & præbendam, aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium seu beneficium hujusmodi cum plenitudine juris canonici ac omnibus juribus & pertinentiis supradictis, eidem N. conferre & assignare, necnon eundem N. ad illa, ut moris est, admittere, & in canonicum recipere & in fratrem, stallum sibi in choro & loco in capitulo assignatis, omniaque & singula alia in dictis litteris contenta, alias juxta earundem contentientiam atque formam in omnibus & per omnia facere & exequi curetis; contradictores (prout justitia suadebit) compescendo, non obstantibus omnibus quæ in dictis litteris volumus non obstare. Datum, &c.

TITULUS IX.

De Mandatis Apostolicis pro Regularibus.

Pro regularibus autem similis forma illis conveniens datur.

TITULUS X.

De Causis.

Statuimus quoque & ordinamus, quod in regno, delphinatu & comitatu prædictis, omnes & singulæ causæ, ex-

NUMQUAM DEVOIS INTERPONI CON
iam in eadem instantia ad prorogationem
plicari, injustis vexationibus materia per
quod si quis offensus, coram suo iudice
meritum habere non possit, ad immediam
appellationem recursum habeat; nec ad
eam ad nos & successores nostros ve
omisso medio, nec a gravamine in qua
te definitivam sententiam quomodolibet
fortitax tale gravamen extiterit, quod
ri nequiret; & eo casu non nisi ad ima
liceat appellari.

De Exceptis Appellat

§. II. Si quis vero immediate subje
ad eandem sedem duxerit appellandum
in partibus per rescriptum usque ad si
usque ad tertiam sententiam conformis
illis appellari contigerit, nisi propter de
stitisse aut justum metum; & tunc com
bus convicinis, & cum causarum expe
illis legitime alias quam per jurament
a sede apostolica deputandis constare de
tem contra premissa annotatos, nullos

tes officia sua actu exercentes sub præfenti decreto non intendimus comprehendere.

Ut infra biennium lris beneficialis terminetur.

§. III. Statuimus autem & ordinamus, quo iudices causas quæ in partibus terminari debent, coram eis pro tempore pendentes, sub poena excommunicationis & privationis beneficiorum per eos obtentorum eo ipso incurrenda, infra biennium terminare debeant; pars vero diffugiens, & expeditionem ipsius causæ malitiose impediens, gravissime per eosdem iudices mulctetur, etiam usque ad privationem juris in hujusmodi processu præfensi, si eis visum fuerit, super quo eorum conscientias oneramus.

A secunda interlocutoria, & tertia diffinitiva non provocetur.

§. IV. Ab interlocutoriis autem secundo, a diffinitivis vero tertio provocare non licere decernimus, sed volumus secundam sententiam interlocutoriam conformem, & tertiam diffinitivam etiam conformem, omni mora cessante, executioni debite demandari debere, quacunque appellatione interposita non obstante.

TITULUS XII.

De pacificis Possessoribus.

§. I. Statuimus quoque, quod quicumque, dummodo non sit violentus, sed habens coloratum titulum, pacifice & sine lite prælaturam, dignitatem, personatum, administrationem vel officium, seu quodcunque beneficium ecclesiasticum triennio proximo hætenus vel pro tempore possederit, seu possedit, in petitorio vel possessorio a quoquam, etiam ratione juris noviter reperti, molestari nequeat, præter quam prætextu hostilitatis, aut alterius legitimi impedimenti, de quo protestari, & illud, juxta concilium Viennense, intimari debeat.

§. II. Lis autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur, si ad executionem citationis, jurisque sui in

judicio exhibitionem , aut terminorum omnium observationem processum fuerit.

Monemus etiam ordinarios , ut diligenter inquirent , ne quis sine titulo beneficium possideat.

Et , si quem beneficium sine titulo possidere repererint , declarent illi jus non competere , cujusvis temporis detentione non obstante , de ipsoque beneficio possit illi , dummodo non sit intrusus vel violentus aut alias indignus , vel alteri idoneo provideri.

T I T U L U S XIII.

De publicis Concubinariis.

§. I. **E**t insuper statuimus , quod quicumque clericus , cujuscunque conditionis , status , religionis , dignitatis , etiam si pontificalis , vel alterius præeminentiae fuerit , (qui præsentium notitiam habuerit , quam habere præsumatur post duos menses , post earumdem præsentium publicationem in ecclesiis cathedralibus factam quam ipsi dioecessani omnino facere teneantur , postquam præsentibus ad eorum notitiam pervenerint) fuerit publicus concubinarium , a perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum , trium mensium spatio , sit ipso facto suspensus , quos suos superior in fabricam , vel aliam evidentem ecclesiarum utilitatem , ex quibus ii fructus percipiuntur , convertat.

§. II. Nec non hujusmodi publicum concubinarium , ut primum talem esse noverit , mox suus superior monere teneatur , ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat ; & , si illam non dimiserit , vel dimissam aut aliam publice resumpserit , jubemus ut ipsum omnibus suis beneficiis omnino privet.

§. III. Et nihilominus ii publici concubinarii , usquequo cum eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem , manifestamque vitæ emendationem fuerit dispensatum , ad susceptionem quorumcunque honorum , dignitatum , beneficiorum , officiorumque sint inhabiles.

§. IV. Quod si post dispensationem peccativo vomitu ad hu-

hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicujus dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant.

§. V. Quod si ii ad quos talium correctio pertinet, eos, ut prædictum est, punire neglexerint, eorum superiores tam in ipsos de neglectu, quam in filios pro concubinatu modis omnibus digna punitione animadvertant.

§. VI. In conciliis etiam provincialibus & synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem a collatione beneficiorum, vel alia condigna pœna severiter procedatur.

Et, si ii quorum destitutio ad nos & sedem prædictam spectat, per concilia provincialia aut suos superiores, propter concubinatum publicum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ad nos deferantur; eadem diligentia & inquisitio in quibuscunque generalibus capitulis etiam provincialibus quoad eos fervetur.

§. VII. Pœnis aliis contra prædictos & alios non publicos concubinarios a jure statutis in suo robore permanfuris.

§. VIII. Publici autem intelligendi sunt non solum ii, quorum concubinatus per sententiam aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam quæ nulla possit tergiversatione celari, notorius est; sed etiam qui mulierem de incontinentia suspectam & diffamatam tenent, & per suam superiorem admoniti, ipsam cum effectu non dimittunt.

§. IX. Quia vero in quibusdam regionibus nonnulli jurisdictionem ecclesiasticam habentes, pecuniarios quæstus a concubinariis percipere non erubescunt, patientes eos in tali sceditate sordescere, sub pœna maledictionis æternæ præcipimus, ne deinceps, sub pacto, compositione, aut spe alicujus quæstus, talia quovis modo tolerant, aut dissimulent; alioquin, ultra præmissam negligentiae pœnam, duplum ejus quod propterea acceperint, restituere, & ad pios usus omnino convertere teneantur & compellantur.

§. X. Ipsas autem concubinas, aut suspectas Prælati omnes curent a suis subditis, per auxilii etiam brachi sæcularis invocationem, si opus fuerit, penitus arcere; qui et-

iam filios ex tali concubinato procreatos apud patres suos cohabitare non permittant.

§. XI. Jubemus insuper, quod in prædictis synodis & capitulis præmissa publicentur, & ut quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem moveant diligenter.

§. XII. Injungimus præterea omnibus sæcularibus viris, etiam si regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecunque inferant impedimentum, quocunque quæsito colore, prælatis qui, ratione officii sui, adversus subditos suos pro hujusmodi concubinato & aliis casibus sibi a jure permissis procedunt.

Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum sit, & sub poena peccati mortalis necessario evitandum, monemus omnes laicos tam uxoratos quam solutos, ut similiter a concubinato abstineant; nimis enim reprehensibilis est qui uxorem habet & ad aliam uxorem accedit; qui vero solutus est, si continere nolit, juxta Apostoli consilium uxorem ducat. Pro hujusmodi autem divini observantis præcepti, ii ad quos pertinet, tam salutaribus monitis, quam aliis canonicis remediis omni studio laborent.

T I T U L U S XIV.

De Excommunicatis non vitandis.

Statuimus insuper, quod ad vitandum scandala, & multa pericula, subveniendumque conscientiis timoratis nemo deinceps a communione alicujus in sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscunque divinis, vel extra, prætextu cujuscunque sententiæ, aut censure ecclesiasticæ, seu suspensionis aut prohibitionis, ab homine vel a jure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, vel interdictum ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibitio, suspensio vel censura hujusmodi fuerit vel contra personam, collegium, universitatem, ecclesiam, aut locum, certum aut certam a judice publicata & denunciata specialiter & expresse, aut notorie in excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit

possit tergiverfatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari; eum a communione illius abstinere nolumus juxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, neque eis quomodolibet suffragari.

TITULUS XV.

De Interdictis non leviter ponendis.

Et quoniam ex indiscreta interdictorum promulgatione, multa consueverunt scandala evenire, statuimus, quod nulla civitas, oppidum, castrum, villa, aut locus ecclesiastico supponi possit interdicto, nisi ex causa seu culpa ipsorum locorum, aut domini, seu rectoris, vel officialium.

Propter culpam autem, seu causam alterius cujuscunque privatæ personæ, hujusmodi loca interdicti nequaquam possint auctoritate quacunque ordinaria vel delegata, nisi talis persona prius fuerit excommunicata aut dehuntiata, seu in ecclesia publicata, aut domini seu rectores vel officiales ipsorum locorum, auctoritate judicis exquisiti, hujusmodi personam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non ejecerint, aut ad satisfaciendum compulerint; qua etiam post biduum ejecta recedente vel satisfaciente, mox divina resumantur; quod etiam in pendentibus locum habere decernimus.

TITULUS XVI.

De Sublatione Clementinæ; Litteris.

Nec non Constitutionem de eorundem fratrum nostrorum consilio editam qua cum irritanti decreto statuimus, decrevimus & ordinavimus, quod ex tunc de cætero perpetuis futuris temporibus de cessione regiminis & administrationis ecclesiarum & monasteriorum facta per eos, qui ecclesiis & monasteriis ipsis præerant, seu illam administrationem seu commendam, aut ut aliis unita obtinebant, seu resignatione aliorum quorumque beneficiorum ecclesiasticorum, seu cessione juris in eis vel ad ea quomodolibet com-

potenti, aut privationis vel dispositionis, aut censurarum fulminatione, etiam in litteris apostolicis a nobis & sede apostolica, etiam motu proprio, pro tempore emanatis quæ in manibus Romani Pontificis factæ dicuntur, contentis, etiam si super illis narratis fundaretur intentio, constare & apparere deberet per publica instrumenta vel documenta authentica; alioquin tam in iudicio quam extra illud narrativis & assertionibus huiusmodi in præjudicium tertii minime stari, nec ex illis alicui præjudicium asserri deberet, nisi de huiusmodi narrativa & assertionibus etiam in litteris apostolicis facta, altero ex præmissis modis doceretur, innovamus, illamque perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari mandamus.

TITULUS XVII.

De perpetua stabilitate Concordatorum.

Et quia supra dictam concordiam cum præfato Francisco rege, ob illius sinceram devotionem quam erga nos & sedem prædictam habet, cum ad præstandam nobis reverentiam & filialem obedientiam, ad civitatem nostram Bononiæ personaliter venire dignatus est, consentimus, illamque inviolabiliter observari desideramus; illam vero contractus & obligationis inter nos & sedem apostolicam prædictam ex una, & præfatum regem & regnum suum ex altera partibus, legitime initi, vim & robur obtinere, ac illi & præsentibus in aliqua sui parte per quascunque litteras & gratias per nos & successores nostros desuper concedendas derogari, clausulamque cum earundem derogatione, præsentium tenore, latissime extendenda, ac quod eadem præsentibus litteræ & earum tenor pro expressis habeantur, in quibusvis supplicationibus, pro tempore signatis appositam nihil penitus operari, & illius vigore in litteris apostolicis super ipsius supplicationibus conficiendis quidquam per quod præsentibus aut alicui particulæ de contentis in eis derogaretur, seu derogari videretur, narrari non possit; & sic per quoscunque iudices & commissarios etiam causarum dicti palatii apostolici auditores & præfatæ Romanæ Ecclesiæ

fiæ cardinales, in quibusvis causis super præmissis vel eorum aliquo non pro tempore motis judicari, definiri & sententiari debere, sublata eis aliter sententiandi & diffiniendi omnimoda facultate & auctoritate, nec non irritum & inane quidquid secus super his, vel eorum aliquo à quoquam quavis auctoritate etiam per nos & successores nostros præfatos, scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus.

Volumus autem, quod si præfatus rex præsentem litterarum ac omnia & singula in eis contenta, quæ in prima futura sessione præsentis concilii Lateranensis approbati & confirmari facere promittimus, infra sex menses a die approbationis & confirmationis hujus computandos, non approbaverit, & ea ratificavit perpetuis futuris temporibus in regno suo & omnibus aliis locis & dominiis dicti regni per omnes prælatos & alias etiam ecclesiasticas personas ac curias parimenti acceptari, legi, publicari, jurari & registrari, ad instar aliarum constitutionum regiarum, & de acceptatione, lectione, publicatione, juramento & registratione prædictis, infra prædictum tempus, omnium & singulorum supra dictorum patentes litteras, aut authenticas scripturas nobis non transmiserit, aut nuntio nostro apud ipsum regem existingi per eum ad nos mittendas non consignaverit, & deinde singulis etiam legi & (prout aliæ ipsius Francisci regis constitutiones, quæ in viridi sunt observantia, observari debent) inviolabiliter observari cum effectu non fecerit; præsentem litterarum & inde secuta quæcunque sint cassa & nulla, nulliusque roboris vel momenti.

Et cum omnium quæ in regno, delphinatu & comitatu prædictis aguntur, notitiam non habemus, consuetudines, statuta seu usus, libertati ecclesiasticæ & auctoritati sedis apostolicæ quomodolibet præjudicantia, si qua in regno, delphinatu & comitatu prædictis alias quam in præmissis existant, non intendimus nobis & eidem sedi in aliquo præjudicare, seu illa tacite vel expresse quomodolibet approbare.

Et nihilominus præfato Francisco & pro tempore existenti Francorum regi in virtute sanctæ obedientiæ mandamus,

quatenus per se vel alium seu alios in dignitate ecclesiastica constitutos, præsentes litteras ac omnia & singula in eis contenta, quando & quoties opus fuerit, publicari & ea inviolabiliter observari faciat, contradictores, cujuscunque dignitatis & præminentiae fuerint, per censuras ecclesiasticas & pecuniarias poenas, aliaque juris & facti quævis opportuna remedia, appellatione qualibet, omnino postposita, compescendo, non obstantibus omnibus supra dictis, aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint; per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, suspensionis, adstrictionis, declarationis, præcepti, injunctionis, monitionis, innovationis, consensus, decreti, voluntatis, promissionis & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexto-decimo, quinto-decimo kalendas Septembris, pontificatus nostri anno quarto.

T I T U L U S XVIII.

Conclusio Concilii generalis Lateranensis.

Nos igitur, ut litteræ ipsæ quæ ob id præcipue editæ fuerunt, ut in corpore mystico, sancta videlicet Ecclesia, perpetua charitas & pax inviolata perdurent, & si qua membra dissentiant, ea commodè reinserantur corpori, eo magis observentur, quo clarius constiterit, ipsas litteras ea matura & salubri deliberatione a nobis, dicto sacro Lateranensi approbante concilio, approbatas & innovatas, quia statutæ & ordinatæ fuerunt; licet ad eandem litterarum subsistentiam & validitatem alia approbatione non indigerent; ad
abun-

abundantior tamen cautelam, ut eo tenacius observentur, & difficilius tollantur, quo tantorum patrum fuerint majore approbatione munitæ; litteras prædictas cum omnibus & singulis statutis, ordinationibus, decretis, diffinitionibus, pactis, conventionibus, promissione, voluntate ac poenis, inhibitione, aliisque omnibus & singulis clausulis in eis contentis, illa præsertim qua voluimus, quod si præfatus Franciscus rex supra dictas litteras, ac omnia & singula in eis contenta, intra sex menses a data præsentium computandos, non approbaret & ratificaret, & ea perpetuis futuris temporibus in regno suo & aliis locis & dominiis dicti regni, per omnes prælatos & alias ecclesiasticas personas ac curias parliamentorum acceptari, legi, publicari, jurari & registrari, ad instar aliarum constitutionum regiarum; & de acceptatione, lectione, publicatione, juramento & registratione prædictis, intra prædictum tempus, per omnium & singulorum supradictorum patentes litteras aut authenticas scripturas nobis non transmitteret, aut nuntio nostro apud ipsum regem existenti, per eum ad nos destinandas non consignaret; & deinde singulis annis etiam legi, & (prout alias ipsius Francisci regis constitutiones & ordinationes, quæ in viridi sunt observantia, observari debent) inviolabiliter observari cum effectu non fecerit, litteræ ipsæ & inde secuta, quæcunque essent, cassæ & nullæ, nulliusque roboris vel momenti. (sacro Lateranensi concilio approbante) apostolica auctoritate & potestatis plenitudine approbamus & innovamus; easque inviolabiliter & irrefragabiliter observari & custodiri mandamus; roburque perpetuæ firmitatis in eventum dictarum approbationis & ratificationis non aliter, nec alio modo obtinere, omnesque in dictis litteris comprehensos ad ipsarum litterarum, ac omnium & singulorum in eis expressorum observationem, sub censuris & poenis ac aliis in eis contentis, juxta earundem litterarum tenorem & formam, teneri & obligatos esse decernimus & declaramus, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis quæ in dictis litteris voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque.

Nulli

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innovationis, decreti & declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ in publica sessione, in Lateranensi sacrosancta Basilica, solemniter celebrata, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo, sexto-decimo kalendas Januarii, pontificatus nostri anno quarto.

Sic signatum, visa I. Salvi. Bembris. Jo. de Madrigal.
Et in dorso, registrata apud me Bembum.

T I T U L U S XIX.

Sequuntur Litteræ patentes Regiæ pro acceptatione & confirmatione Concordatorum.

Quòcirca dilectis & fidelibus conciliariis nostris ad præsens tenentibus, & qui in futurum nostra tenebunt Parlamenta, omnibusque justitiariis regni nostri & delphinatus ac comitatus nostrorum, cæterisque officiariis, & subditis nostris, & eorum cuilibet, (prout ad eum pertinnerit) mandamus, districtius injungentes, quatenus omnia præmissa & singula teneant, custodiant & conservent in sua roboris plenaria firmitate; & in causis quibuscunque, occasione præmissorum, de cætero orituris & emerfuris; secundum deliberationes & conclusiones præscriptas judicent, pronuntient & sententient, atque ab omnibus subditis & incolis nostrorum regni, delphinatus ac comitatus inviolabiliter faciant in omnibus & per omnia observari; prædictas personas ecclesiasticas & sæculares ac earum quamlibet in omnibus & singulis superius expressis ab omni turbatione, violentia, impressione, molestatione, vexatione, damno & impedimento tueantur, protegant pariter & defendant; omnes & quascunque personas, cujusvis conditionis ac status fuerint, contra facientes aut venientes taliter puniendo, quod in posterum cæteris cedat in exemplum; quoniam sic fieri

fieri volumus & jubemus per præsentibus; in cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum Parisiis, XIII. mensis Maji, anno Domini millesimo quingentesimo decimo-septimo, & regni nostri tertio. Sic signatum supra plicam; per regem. dominis ducibus Alenconji, Borbonii & Vindocinenfi, vobis dominis d'Orval, de la Trimoville, de Boisi magno magistro, Bastardo Sabaudia de la Palice, & de Chatillon, mareschalibus Franciæ & aliis præsentibus, ROBERTET.

Arrestum Verificationis Parlamenti.

Lecta, publicata & registrata ex ordinatione & de præcepto domini nostri Regis, reiteratis vicibus, facto in præsentia domini de Trimollia, primi chambellani dicti domini nostri Regis, ad hoc per eum specialiter missi, Parisiis in Parlamento XXII. die Martii, anno Domini millesimo quingentesimo decimo-septimo. Sic signatum, *Pichon.*

T I T U L U S XX.

De Prorogatione Temporis ad recipiendum & approbandum Concordata, tam a Prælatiis Regni, quam ab aliis personis, & ad verum valorem Beneficiorum exprimendum.

FRANCISCUS, Dei gratia, Francorum Rex, Mediolani dux & Genuæ dominus, universis præsentibus litteras inspecturis salutem. Cum urgenti necessitate evidentique commodo & utilitate rei publicæ regni nostri ducti, ad evitanda majora pericula, quæ ex revocatione Pragmaticæ in futurum eventura cernebamur, si illi revocationi obediatur, si non obediretur, quæ unicuique recte sentienti latissime constare possunt, certa iniverimus cum sancta sede apostolica Concordata, in quibus inter cætera cautum est, quod infra sex mensium spatium illa publicari & registrari, necnon jurari in curiis nostris Parlamentorum efficeremus, Ecclesiamque Gallicanam illis consentire, alias nullius essent momenti; quæ nullatenus ob brevitatem temporis, aliis etiam urgentibus negotiis occupati perficere valuimus. Idcir-

circo ne in rete (quod verebamus) incideremus, & ne comodo & utilitate dictorum Concordatorum frustraremur, a sede apostolica, post lapsum dicti spatii sex mensium, unius anni prorogationem obtinuimus.

Cæterum, cum in dictis Concordatis inter cætera etiam caveretur, quod verus valor beneficiorum in illorum impetrationibus exprimendus sit, timendum erat, ne ambitiosi, sub prætextu veri valoris non expressi, jam dicta impetrent beneficia.

Igitur ut prædictis malitiis via præcluderetur, a sanctissimo Domino nostro Papa Leone X. rescriptum obtinuimus, quo impetrationes, prætextu veri valoris non expressi, obtentæ, infra annum illius rescripti, in quo verus valor non fuisse expressus asseritur, nullius valoris ac momenti esse declarentur. Quarum bullarum seu rescriptorum tenor sequitur, & est talis.

PAPA AD REGIS

POSTULATIONEM PROROGAT

sex menses datos ad approbandum Concordata, ad annum, a data præsentium computandum.

LEO, episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco, Francorum regi Christianissimo, salutem & apostolicam benedictionem.

Dudum siquidem inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus & ordinavimus, quod ex tunc de cætero occurrentibus cathedralium & metropolitinarum ecclesiarum ac monasteriorum in regno Franciæ & delphinatu ac comitatu Diensi & Valentiniensi consistentium vacationibus, dilecti filii, ecclesiarum, capitulorum & monasteriorum conventus ad electiones, seu postulationes futurorum, archiepiscoporum, episcoporum ac abbatum, ecclesiarum & monasteriorum vacantiam pro tempore hujusmodi procedere

non

non valerent, sed Majestas tua ad ecclesias & monasteria hujusmodi sic vacantia, infra certum tunc expressi temporis spatium, nobis & pro tempore existenti Romano pontifici personas idoneas, certo tunc expresso modo qualificatas, ad eandem nominationem per nos & Romanum pontificem hujusmodi ecclesiis & monasteriis eisdem præficiendas nominare valeres, prout in nostris inde confectis litteris (in quibus volumus, quod si majestas tua omnia in illis statuta, ordinata & contenta, infra sex menses post tunc proximam futuram sessionem Lateranensis concilii tunc vigentis, non approbares & confirmares, & a prælatis ac aliis personis tunc expressis regni tui approbari non faceres, litteræ ipsæ nullius essent roboris vel momenti) plenius continetur.

Cum autem, sicut exhibita nobis pro parte tua petitio continebat, Majestas tua propter varias occupationes, quibus ad præsens implicitus existis, ac ex certis aliis rationabilibus causis, infra dictum semestre, infra quod adhuc existis, in dictis litteris contenta, per prælatos & personas regni tui hujusmodi approbari facere posse commode non confidat; nos itaque tuis in hac parte supplicationibus inclinati semestre prædictum, infra quod adhuc existis, ad annum a data præsentium computandum, auctoritate apostolica, tenore præsentium prorogamus pariter & extendimus, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis quæ volumus in dictis litteris non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prorogationis & extensionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimo-septimo, kalendis Julii, pontificatus nostri anno quinto.

ALTE.

ALTE PROROGATIO

PETITUR AD ANNUM,

A fine alterius computandum, eo quod propter varias occupationes non fuit Concordatum approbatum & receptum a Regnicolis.-

FRANCISCUS, Dei gratia, Francorum Rex, Mediolani dux & Genuæ dominus, universis præsentis litteras inspecturis notum sit & manifestum, quod cum jamdudum a sancta sede Apostolica certæ litteræ apostolicæ per nos obtentæ fuissent quibus semestre, infra quod nos & Ecclesia Gallicana approbare debebamus Concordata inter sanctam sedem apostolicam & nos inita, per annum prorogatum extiterat; verum quia, durante dicto anno, aliis occupati negotiis dictam approbationem & confirmationem a prælatis aut aliis personis ibidem expressis approbari, seu confirmari minime fecerimus, idcirco alias litteras apostolicas ab eadem sede obtinuimus, quibus annum jam dictum ad alium a fine illius computandum denuo prorogari fecimus, prout in dictis litteris (quarum tenor sequitur) plenius continetur.

CONCEDITUR

SECUNDUS ANNUS

A fine primi computandus, ad hoc, ut Concordata recipiantur & observentur a Regnicolis.

LEO, episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco, Francorum regi Christianissimo, salutem & apostolicam benedictionem. Dudum siquidem inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus, & ordinavimus, quod ex tunc de cætero occurrentibus eccle-

lia-

liarum cathedralium & metropolitanarum, ac monasteriorum in regno Franciæ & delphinatu, ac comitatu Dienfi & Valentiniensi consistentium vacationibus, dilecti filii, ecclesiarum capitula, & monasteriorum conventus ad electiones seu postulationes futurorum archiepiscoporum, episcoporum, ac abbatum ecclesiarum & monasteriorum vacantium pro tempore hujusmodi procedere non valerent; sed Majestas tua ad ecclesias & monasteria hujusmodi sic vacantia infra certum tunc expressi temporis spatium nobis pro tempore existenti Romano pontifici personas idoneas, certo tunc expresso modo qualificatas, ad eandem nominationem, per nos Romanum pontificem hujusmodi ecclesiis & monasteriis eisdem præficiendas nominare valeret; ac voluimus, quod si Majestas tua in illis statuta, ordinata, conventa, infra sex menses, post tunc proximam futuram sessionem Lateranensis concilii tunc vigentis non approbaret & confirmaret, & a prælatis & aliis tunc expressis regni tui approbari non faceret, litteræ ipsæ nullius essent roboris vel momenti. Et deinde pro parte tua nobis exposito, quod Majestas tua propter varias occupationes quibus tunc implicitus eras, ac ex certis aliis rationabilibus causis, infra dictum semestre, infra quod tunc adhuc existeras, in dictis litteris contenta per prælatos & personas regni tui hujusmodi approbari facere commode non confidebat; nos per alias nostras litteras semestre prædictum, infra quod tunc adhuc existeras, ad annum a data posteriorum litterarum hujusmodi computandum prorogavimus pariter & extendimus, prout in singulis litteris prædictis plenius continetur.

Cum autem, sicut exhibita nobis nuper pro parte tua petitio continebat, Majestas tua litteras priores prædictas juxta voluntatem nostram approbavit & confirmavit, & publicari fecit, & approbari facere intendebat, fecissetque, nisi a litterarum priorum editione, ac tuis approbatione & confirmatione, ac earundem priorum litterarum publicatione hujusmodi, temere appellatum fuisset. Et propterea nobis humiliter supplicari fecisti, ut annum prædictum, infra quem

existis, ad alium annum prorogare de benignitate apostolica dignaremur.

Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati, annum prædictum, infra quem adhuc Majestas tua existit, ad alium annum a fine primi hujusmodi computandum, auctoritate apostolica, tenore præsentium, prorogamus pariter & extendimus, non obstantibus præmissis, ac constitutionibus apostolicis, nec non omnibus illis quæ in prioribus & posterioribus litteris prædictis volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1518. sexto kalendas Julii, pontificatus nostri anno sexto.

Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis nostris curias nostras Parlamenti tenentibus, necnon seneschallis, baillivis, præpositis, aliisque justitiariis & officiariis nostris harum serie mandamus & injungimus, quatenus has præsentis in suis registris registrent, ut, si pro rebus & negotiis in dies occurrentibus, illis quis egere habuerit, ex dictis registris illas extrahere possit & valeat. Cui extracto debito modo facto talem fidem haberi volumus, ac si dictarum bullarum originale exhiberet; nam sic nobis placet, & quatenus opus est, ex nostra certa scientia, & potestatis plenitudine, ita fore ordinamus. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum Baugiaci, die 25. mensis Octobris, anno Domini 1518. & regni nostri quinto. Per Regem, *Gedoyne*.

PROROGATIO

TEMPORIS.

TITULUS XXI.

Leo, episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex (cui tot tantaque in spiritualibus & temporalibus providenda incumbunt), rerum & temporum qualitate pensata, nonnulla, prout ad cuncto-
rum

tum clericorum beneficia ecclesiastica a sede apostolica pro tempore impetrantium commoda & utilitates, ac litibus & fraudibus obviandum oportere conspici, salubriter ordinat & disponit.

Nuper siquidem inter constitutiones, ad laudem Dei & Christianissimum pacem & quietem, de fratrum nostrorum consilio, cum charissimo in Christo filio nostro Francisco, Francorum rege Christianissimo matura deliberatione concordatas statuimus, quod in provisionibus quas personis quibuscunque regni Franciæ ac delphinatus, & comitatus Dienis & Valentiniensis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis per nos & successores nostros & sedem prædictam, etiam motu proprio, etiam promotis ad ecclesias cathedrales & metropolitanas & monasteria (ut obtenta per eos beneficia retinere possint) fieri contingeret, illorum verus annuus per florenos aut ducatos auri de camera, aut libras Turonenses, seu alterius monetæ valor secundum communem æstimationem exprimi deberet; alioquin gratiæ ipsæ essent ipso jure nullæ.

Cum autem (sicut accepimus) contingeret personas regni & delphinatus ac comitatus hujusmodi vacatione beneficiorum in locis remotis regni ac delphinatus & comitatus eorundem, per obitum pro tempore vacantia intellecta, eorum veri valoris hujusmodi notitia non habita, ad illa a Romano Pontifice impetrandum, celerem nuntium ad sedem prædictam destinare, & signaturam supplicationis super illorum impetratione cum facultate verum annum valorem beneficiorum hujusmodi in litterarum super hujusmodi supplicationibus expeditione augendi obtinere, & ad effectum possessionem beneficiorum hujusmodi assequendi, litteras super hujusmodi impetrationibus, cum minus vera valoris beneficiorum eorundem expressione expedire, & absque eorum culpa, diligentia & expensis pro impetratione hujusmodi obtinenda factis, & gratia eis a nobis concessa & illius effectum frustrari, ac per posteriores (qui, nulla adhibita diligentia, cum expressione veri valoris, eadem beneficia a sede prædicta impetrarunt) excludi ac desuper propterea molestari.

Nos qui subditorum nostrorum commoda libenter procuramus, ac eos a litibus & expensis, quantum cum Domino possumus, relevamus, motu proprio ac ex certa nostra scientia ac de apostolicæ potestatis plenitudine, statuimus & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus impetrantes beneficia in regno, delphinatu & comitatu prædictis per obitum dumtaxat vacantia, si verum annuum valorem beneficiorum in litteris apostolicis quæ super dictis beneficiis expeditæ fuerint, non exprefferint, infra annum a die datæ litterarum earundem computandum, valorem ipsum male expressum corrigi per officiales (ad quos expeditio litterarum hujusmodi pertinet, & a quibus correctiones litterarum earundem fieri consueverunt) petere, ipsique officiales ipsarum litterarum expeditioni præsidentes, ad earundem impetrantium simplicem petitionem, valorem ipsorum ad verum annuum valorem, juxta petentium voluntatem, in eisdem litteris reducere & corrigere, ipsique impetrantes pro augmento valoris expressi dumtaxat annuatim cameræ apostolicæ solvere debeant & teneantur; decernentes quascunque impetrationes posteriores de dictis beneficiis, ratione non expressionis veri valoris hujusmodi, infra dictum annum factas, nullius roboris vel momenti esse & pro infectis haberi debere.

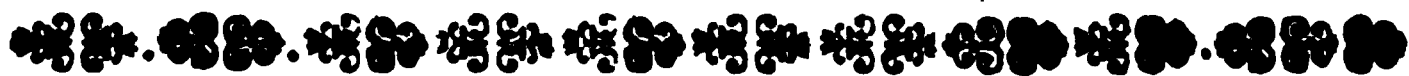
Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexto-decimo Kalendas Octobris, pontificatus nostri anno quarto.

De Registratione Concordatorum in Curiis facienda.

Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis curias nostras Parlamenti tenentibus, necnon seneschallis, baillivis, præpositis, aliisque justitiariis & officiariis nostris harum serie mandamus & injungimus, quatenus præsentium tenore suis
in

In registris registrent, ut, si pro rebus & negotiis in dies occurrentibus, illis quis egere habuerit, ex dictis registris illas extrahere possit & valeat; cui extracto debito modo facto talem fidem haberi volumus, ac si prædictarum bul-
larum originale exhiberent; nam sic fieri volumus, &
quatenus opus esset, ex nostra certa scientia & potestatis plenitudine ita fore ordinamus. Datum Ambasiæ, die duodecima mensis Aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo, & regni nostri quarto.

Super plica scriptum est, per Regem, ita signatum: Robertet; obsignatumque ad duplicem caudam ex cera flava.

DE REGIA FACULTATE

PRIMUM MENSEM

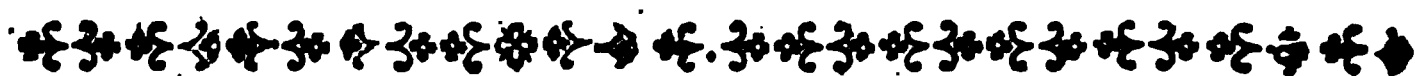
Graduatis debitum nominandi.

FRANCISCUS, Dei gratia, Francorum Rex, Mediolani dux & Genuæ dominus; Cum superioribus diebus certa iniverimus Concordata cum sanctissimo domino nostro Papa Leone decimo, quibus, inter cætera, ordinatur, quatenus beneficia vacantia primo mense post publicationem illorum, afficiantur graduatis simplicibus.

Verum cum ex diversitate temporum quibus jam dicta Concordata publicata in Parlamentis nostris fuere, dictorum mensium diversitas confusionem, litium educatricem generare verisimiliter potuisset; Nos igitur, ut dictæ confusioni obicem apponeremus, a jam dicto Domino sanctissimo domino nostro Papa litteras apostolicas obtinuimus, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, quibus permiffum & concessum est illum primum mensem exprimere nobis ac nominare licere.

Ea propter facultatem nobis a sede apostolica prædicta concessam insequentes, considerantesque dicta Concordata in curia nostra Parlamenti Parisiis in mense Martii ultimo

Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis nostris Parla-
men-
ta Parisiis , Tolosæ , Burdegalæ , Rothomagi , Divione,
Gratianopoli tenentibus, necnon cæteris nostris justitiariis
& officiariis mandamus & injungimus, quatenus has præ-
sentes litteras nostras publicare habeant, necnon suis regi-
stris registrare, ut nemo ignorantie causam prætere-
re possit, aut valeat; & juxta tenorem jam dictæ facultatis no-
bis concessæ & declarationis per nos factæ, processus ju-
dicare habeant; quia sic fieri volumus, & ita nobis placet,
non obstantibus quibuscunque in contrarium facientibus.

Dictarum Litterarum Apostolicarum.

LEO, episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco, Francorum regi Christianissimo salutem & apostolicam benedictionem. Dudum siquidem, inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus & ordinavimus, quod ex tunc de cætero occurrentibus ecclesiarum cathedralium etiam metropolitanarum, ac monasteriorum in regno Franciæ & delphinatu, ac comitatu Diensi & Valentiniensi consistentium vacationibus, dilecti filii, ecclesiarum capitula, & monasteriorum conventus ad electiones, seu postulationes futurorum archiepiscoporum, episcoporum ac abbatum ecclesiarum monasteriorum vacantium pro tempore hujusmodi procedere non valerent; sed Majestas

has tua ad ecclesias & monasteria hujusmodi sic vacantia, infra certum tunc expressi temporis spatium, nobis & pro tempore existenti Romano Pontifici personas idoneas, certo tunc expresso modo qualificatas, ad eandem nominationem per nos, & Romanum Pontificem hujusmodi, ecclesiis & monasteriis eisdem præficiendas, nominare valeret; prout in nostris inde confectis litteris (in quibus inter alia, quod primo mense post earundem litterarum acceptationem & publicationem, ordinarii collatores, dignitates, personatus, administrationes & officia ad eorum collationem, provisionem, nominationem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem spectantia graduatis simplicibus sub certis modo & forma tunc expressis conferre, & de illis etiam providere deberent, caveatur) plenius continetur. Cum autem, sicut accepimus, propter diversa tribunalia plurium Parlamentorum in regno, delphinatu & comitatu prædictis consistentia, in quibus litteras & in eis constitutas & expressas constitutiones publicari, & acceptari diversis temporibus propter locorum distantiam oportet, super primo mense (qui ordinariis collatoribus ad conferendum graduatis conceditur,) qui sit, plures lites, & dispendia partium super hoc exoriri contingere possit; nos litibus & dispendiis hujusmodi, pro nostri pastoralis officii debito, obviare volentes; & ne, quis mensis sit deinceps hujusmodi, dubitari aut hæsitari contingat, Majestati tuæ, ut per publicationem & acceptationem litterarum Concordatorum hujusmodi, primum mensem hujusmodi, quis sit, exprimere & nominare possit & valeat, motu proprio, & ex nostra certa scientia, auctoritate apostolica, tenore præsentium, licentiam & facultatem concedimus, pariterque indulgemus, non obstantibus omnibus quæ in eisdem litteris volumus non ob stare, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1518. xviii. Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto. Sic signatum supra plicam, Ja. QUESTEMBERG.

In testimonium quorum, his præsentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Bangiaci, die 5. mensis Octo-

bris, anno Domini 1518. & regni nostri quarto. Per regem, GEDOYN. Lecta, publicata & registrata, Tolosæ in Parlamento, 22. die Novembris, anno Domini millesimo quingentesimo decimo-octavo. MICHAELIS.

DE POENA

Temere venientium contra hujusmodi Concordata.

FRANCISCUS, DEI GRATIA, FRANCORUM REX, Mediolani dux, & Genuæ Dominus, universis præsentibus litteras inspecturis salutem. Cum pro corroboratione, nec non observatione decretorum Concordati per nos cum sanctissimo domino nostro Papa Leone decimo initi, necessarium ac utile foret, ut a sancta sede apostolica illius Concordati protectores constituerentur, ut utroque mucrone institutis Concordatorum non parentes punirentur; litteras apostolicas a jam dicta sede apostolica obtinuimus, quarum tenor inferius describitur, quibus illorum Concordatorum protectio nobis concessa est. Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis nostris, Parlamenta nostra Parisiis, Tolosæ, Burdegalæ, Rothomagi, Divione & Gratianopoli tenentibus, nec non cæteris nostris justitiariis & officiariis mandamus & injungimus, quatenus, juxta facultatem nobis concessam, eorum Concordatorum infractores poenis legitimis afficiant; & ea quæ in contrarium dictorum Concordatorum attenta-verint, in pristinum statum reducant seu reduci faciant, compescendo compescendos, omnibus viis rationabilibus & debitis. Et ut nemo jam dictæ nostræ protectionis ignorantiam prætendere valeat, eas præsentibus publicare, & in registris suis registrare faciant indilate; quoniam nobis sic placet, & ita fieri volumus, non obstantibus quibuscunque in contrarium facientibus.

DE
P R O T E C T I O N E
C O N C O R D A T O R U M

Francia Regibus concessa.

LEO, episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco, Francorum regi Christianissimo salutem & apostolicam benedictionem. Dudum siquidem, inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus & ordinavimus, quod ex tunc de cætero occurrentibus ecclesiarum cathedralium etiam metropolitandarum, & monasteriorum in regno Franciæ & delphinatu, ac comitatu Densi & Valentinenfi consistentium vacationibus, dilecti filii, ecclesiarum capitula & monasteriorum conventus ad electiones seu postulationes futurorum archiepiscoporum, episcoporum ac abbatum ecclesiarum, & monasteriorum vacantium pro tempore hujusmodi procedere non valerent, sed Majestas tua ad ecclesias & monasteria hujusmodi sic vacantis, intra certum tunc expressi temporis spatium, & nobis & pro tempore existenti Romano Pontifici personas idoneas, certo tunc expresso modo qualificatas, ad eandem nominationem per nos & Romanum Pontificem hujusmodi ecclesie & monasteria eisdem præficiendas nominare valeret, prout in nostris inde confectis litteris (in quibus Majestati tue, & pro tempore existenti Francorum regi, in virtute sanctæ obedientiæ, quod per te vel alium, seu alios in dignitate ecclesiastica constitutos easdem litteras, ac omnia & singula in eisdem contenta, quando & quoties opus foret, publicari & inviolabiliter observari faceret, mandavimus) plenius continetur. Cum autem, sicut accepimus, nonnulli regni, delphinatus & comitatus prædictorum, & a quorum cordibus Dei timor abest, litteras hujusmodi & per eas editas constitutiones & in eis contenta plene acceptare recusent, & illis non sine spiritu blasphemie, & censurarum in eis contentarum incursum, verbo & opere, si possent, contravenire contendant; Nos ea quæ tanta maturitate, consilio &

sacri tunc vigintis Lateranensis concilii approbatione discussa, statuta, ordinata, facta & concessa sunt, ut inviolabiliter & inconcusse, prout par est, pro nostri pastoralis officii debito provideri volentes, quamquam aliis litteris nostris, temerariis ausibus contravenire nitentibus occurrerimus, eorumque ora obstruxerimus; motu proprio, & ex nostra certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, cum debeat sæcularem potestatem, præsertim lingua, ecclesiasticam juvare potestatem, in his præsertim quæ animarum salutem concernunt; Majestatem tuam, & pro tempore existentem Francorum regem, litterarum prædictarum, ac per eas editarum constitutionum, & omnium ac singulorum in eis contentorum legitimos protectores, defensores & conservatores, necnon quorumvis adversus illas & in eis contenta venire tentantium, cujuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, vel nobilitatis existentium, ac quacunque mundana dignitate fulgentium, invictissimos oppugnatores, auctoritate apostolica, tenore præsentium, constituimus & deputamus, non obstantibus quæ in dictis litteris volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1518. xvii. Kalendas Julii, pontificatus nostri anno sexto. Sic signatum sub plica, *Joann. SADOLETUS*, & supra plicam, *Ja. QUESTEMBERG*. In testimonium quorum, his præsentibus sigillum nostrum duximus apponendum: Datum Baugiaci, die 25. mensis Octobris, anno Domini 1518. & regni nostri quarto. Per regem, *GEDOYN*.

CONCORDATUM NATIONIS GERMANICÆ,

Initum inter FRIDERICUM III. Imperatorem, & cardinalem SANCTI ANGELI, Legatum *a latere*, & NICOLAI Papæ V. ratihabitione firmatum, pro nominatione ad Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias, Prælaturas, & alia Imperii Beneficia.

Executioni mandatum in Regionibus acquisitis a Galliarum Rege, in Germania, &c. An. 1447.

NICOLAUS, episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad sacram Petri sedem divina dispensatione sublimati, singulis quæ pro universalis Ecclesiæ unione ac pace & tranquillitate profutura conspiciamus, apostolicæ providentiæ sollicitudine libenter intendimus, & ad felicem illorum prosecutionem & consummationem, opem & operas impendimus efficaces.

Nuper siquidem charissimus in Christo filius noster, Fridericus, Romanorum rex illustris, & nonnulli alii dilecti filii, ecclesiastici & sæculares principes inclytæ nationis Germanicæ ex una, ac dilectus filius noster Joannes, sancti Angeli diaconus-cardinalis, in partibus illis apostolicæ sedis de latere legatus, per nos ad dictas partes missus, sufficienti desuper a nobis, & sede apostolica, auctoritate suffultus ex alia partibus, Romanæ Ecclesiæ & dictæ nationis nominibus, pro ipsius Ecclesiæ unione, pace & tranquillitate; inter ecclesiam & nationem perpetuo solidandis & confovendis, diversa rationabilia & utilia, ordinationes, & statuta a partibus ipsis hinc inde approbata, laudata, conclusa, acceptata & concordata fecerunt, ac ediderunt, nobisque humiliter supplicari fecerunt, ut illis, pro firmiore eorum subsistentia, robur apostolicæ firmitatis adjicere, nec-

necnon auctoritatem potiorē , & decretum interponere dignaremur.;

Nos itaque qui statuta, ordinationes & concordata prædicta per nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus; magnarum maturitatis, auctoritatis & litteraturæ viros diligenter examinari & discuti fecimus, eaque rationabilia & salubria tam Ecclesiæ quam nationi præfatæ comperimus, de dictorum aliorum venerabilium fratrum nostrorum prædictæ Ecclesiæ cardinalium consilio & assensu, apostolica auctoritate, & ex certa scientia approbamus, ratificamus, laudamus & acceptamus, & præsentis scripti patrocínio communimus, juxta modum & formam subsequentes.

Placet nobis super ecclesiarum & beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque provisionibus, uti juris scripti reservationibus, & , *Execrabilis*, & , *Ad regimen Constitutionibus* modificatis, ut sequitur.

Ad regimen Ecclesiæ generalis, quamquam immeriti superna dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis, ut debemus, quod per nostræ diligentiae studium, ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina, & aliq̃ beneficia ecclesiastica, juxta divinum beneplacitum & nostræ intentionis affectum, viri assumantur idonei qui præsent & prosint committendis eis ecclesiis, monasteriis & beneficiis prælibatis.

Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis, nonnullorum prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum vestigiis inhaerentes, omnes patriarchales, archiepiscopales, episcopales ecclesias, monasteria, prioratus, dignitates, personatus & officia, necnon canonicatus, & præbendas & ecclesias cæteraque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, sæcularia & regularia, quæcunque & qualiacunque fuerint, etiamsi ad illa personæ consueverint, seu debuerint, per electionem, seu quemvis alium modum assumi, nunc apud sedem apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura, necnon per depositionem, vel privationem, seu translationem per nos, seu auctoritate nostra factas, & in

In antea faciendas ubilibet , nec non ad quæ aliqui in concordia vel discordia electi sive postulati fuerint , quorum electio cassata , seu postulatio repulsa , vel per eos facta renuntiatio , & admissa auctoritate nostra extiterit , seu quorum electorum , vel postulatorum , & in antea eligendorum vel postulandorum electionem cassari , seu postulationem repelli , aut renuntiationem admitti per nos , aut auctoritate nostra continget apud sedem prædictam , vel alibi ubicunque , & etiam per obitum cardinalium ejusdem Ecclesiæ Romanæ , aut officialium dictæ sedis , quamdiu ipsa officia actualiter tenebunt (videlicet vicecancellarii , camerarii , septem notariorum , auditoris litterarum contradictarum , & apostolici palatii causarum actorum , correctorum , centum & unius scriptorum litterarum apostolicarum , & vigintiquatuor pœnitentiariorum præfatæ sedis & viginti quinque abbreviatorum , necnon verorum commensalium nostrorum & aliorum viginti quatuor capellanorum sedis ejusdem in epitaphio descriptorum ,) & etiam quorumcunque legatorum , seu collectorum , ac in terris Romanæ Ecclesiæ rectorum , ac thesaurariorum deputatorum , seu missorum hætenus , vel deputandorum aut mittendorum in posterum , nunc vacantia , & in antea vacatura , ubicunque dictos legatos vel collectores seu rectores , & thesaurarios , antequam ad Romanam curiam redierint , seu venerint , rebus eximi contigerit humanis , (*) necnon quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Romanam curiam venientium , seu etiam recedentium ab eadem ; si in locis a dicta curia ultra duas dictas leucas , non distantibus jam forsitan obierint , vel eos in antea ab hac luce transire contigerit , & etiam simili modo quorumcunque curialium , peregrinationis , infirmitatis seu recreationis , vel alia quacunque causa ad quævis loca secedentium , si eos , antequam ad dictam curiam redierint , in locis ultra duas dietas ab eadem curia , ut præmittitur , non remotis (dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem) jam forsitan decesserint , vel in posterum eos contigerit de medio submoveri , & nunc per
obi-

(*) Sabaudi, *reservamus auctoritate apostolica*, ut in fine hujus §.

obitum hujusmodi vacantia , vel in posterum vacatura ; rursus monasteria , prioratus & dignitates , decanatus , personatus , administrationes , officia , canonicatus , præbendas & ecclesias , cæteraque beneficia *ecclesiastica* ; sæcularia & regularia , cum cura vel sine cura , quæcunque & quæliacunque fuerint , etiam si ad illa personæ consueverint , seu debuerint per electionem , seu quemvis alium modum assumi , quæ promoti per nos , seu auctoritate nostra ad patriarchalium , archiepiscopalium & episcopalium ecclesiarum , necnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum , nunc quocunque modo vacantia , aut in posterum vacatura , necnon etiam per affectionem pacificam quorumcunque prioratum , personatum , officiorum , canonicatum , præbendarum , ecclesiarum , aut beneficiorum aliorum per nos , seu auctoritate nostrarum litterarum immediate collatorum & conferendorum in posterum , præterquam si virtute gratiæ expectativæ affectio fiet , nunc vacantia & in antea vacatura , (*) plena super præmissis omnibus & regulis cum fratribus nostris collatione præhabita & matura deliberatione secuta , ordinationi , dispositioni , ac provisioni nostræ , de ipsorum fratrum consilio , auctoritate apostolica reservamus ; decernentes ex nunc irritum , & inane , si secus super præmissis & quolibet eorum per quoscunque , quavis auctoritate , scienter vel ignoranter , contigerit attentari.

Item placet nobis , quod in metropolitanis & cathedralibus etiam immediate non subjectis ecclesiis , & in monasteriis immediate subjectis sedi apostolicæ fiant electiones canonicæ quæ ad dictam sedem deferantur , quas etiam ad tempus constitutum in Constit. fel. record. Nicolai Papæ III. quæ incipit : *Cupientes* , expectabimus , & , elapso dicto tempore , si non præsentatæ , vel si præsentatæ minus canonicæ fuerint , providebimus , & , si canonicæ fuerint , eas confirmabimus , nisi ex rationabili & evidenti causa , ac de dictorum fratrum consilio , de digniori & utiliori persona duxerimus providendum ; proviso , quod confirmati prædicti,

(*) ~~Reservandum~~ hic rursus : *Auctoritate Apostolica reservamus.*

dicti, & per nos provisi metropolitanis suis & aliis præstent debita juramenta, & alia ad quæ de jure tenentur. Et in monasteriis dictæ sedi immediate non subjectis, & aliis regularibus beneficiis super quibus pro confirmatione vel provisione ad dictam sedem non consueverit haberi recursus, electi, seu illi quibus providendum est, pro confirmatione & provisione hujusmodi, ad curiam Romanam venire non tenebuntur; ipsaque regularia beneficia sub expectativis gratiis non cadent; ubi autem pro monasteriis ad dictam curiam venire seu mittere consueverint, non aliter confirmabimus vel providebimus, quam superius de cathedralibus est expressum; & de monasteriis monialium non disponemus, nisi sint exempta, & tunc per commissionem ad partes.

De cæteris vero dignitatibus & beneficiis quibuscunque, sæcularibus & regularibus vacaturis, ultra reservationes prædictas (majoribus dignitatibus post pontificales in cathedralibus, & principalibus in collegiatis ecclesiis, exceptis) de quibus jure ordinario provideatur per illos inferiores ad quos alias pertinet.

Placet etiam nobis, quod per quamcunque aliam reservationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam dispositionem, sub quacunque verborum forma, per nos, vel auctoritate nostra factam vel faciendam, non impediemus nos, quominus de illis, cum vacabunt in Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris & Decembris mensibus, libere disponatur per illos ad quos eorum collatio, provisio, præsentatio, electio, seu quævis alia dispositio pertinebat; reservationibus aliis a præmissis, aut dispositionibus auctoritate nostra factis vel faciendis, non obstantibus quibuscunque. Quoties vero, aliquo vacante beneficio in Januarii, Martii, Maji, Julii, Septembris & Novembris mensibus specialiter dispositioni dictæ sedis reservatis, non apparuerit infra tres menses a die notæ vacationis in loco beneficii, quod alicui de illo apostolica auctoritate provisum fuerit; ex tunc, & non antea ordinarius, vel alius ad quem illius dispositio pertinebit, de illo libere disponere poterit.

Et ad finem , ut hæc ordinatio collationum beneficiorum non reservatorum , per alternos menses , possit per dictam nationem publicari , & omnes qui ea gaudere voluerint , tempus congruum habeant eam acceptandi ; tunc quoad dictam sedem a kalendis Junii proxime futuris ipsa currere incipiet , & durabit deinceps , nisi in futuro concilio de consensu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum.

Placet similiter nobis , quod circa provisionem dictæ sedis ordinandam , modus annatarum hoc modo currat. De ecclesiis cathedralibus omnibus , & monasteriis virorum dumtaxat , vacantibus & vacaturis , solvantur de fructibus primi anni , a die vacationis , summæ pecuniarum in libris cameræ apostolicæ taxatæ , quæ communia servitia nuncupantur ; & si quæ excessive taxatæ sint , retaxentur ; & quod provideatur specialiter in gravatis regionibus , secundum qualitatem rerum , temporum & regionum , ne nimium prægraventur , ad quod petentibus dabimus commissarios in partibus qui diligenter inquirent & retaxent. Taxæ autem prædictæ pro media parte , infra annum a die habitæ possessionis pacificæ totius vel majoris partis , solvantur ; & pro alia media parte , infra annum sequentem. Et , si infra annum bis vel pluries vacaverint , semel tantum solvantur ; nec debitum hujusmodi in successorem in ecclesia vel monasterio transeat.

De cæteris vero dignitatibus , personatibus , officiis & beneficiis sæcularibus ac regularibus quibuscunque , quæ auctoritate dictæ sedis conferentur , vel de quibus providebitur (præterquam vigore gratiarum expectativarum , aut causa permutationis) , solvantur annatæ seu medii fructus , juxta taxam solitam , a tempore possessionis infra annum ; & debitum hujusmodi similiter in successorem in beneficio non transeat.

Sed de beneficiis quæ valorem viginti quatuor florenorum auri de camera non excedunt , nihil solvatur : duretque hæc observantia deinceps , nisi eam similiter in futuro concilio de ipsius nationis consensu contingat immutari. In aliis autem quæ per *sal. record. Eugenium Papam IV.* etiam præ-

prædecessores nostrum , pro dicta ratione usque ad tempus futuri generalis concilii permissa , concessa , indulta & decreta , ac per nos confirmata fuerunt , in quantum illa concordie præsentis non obviant , ista vice nihil esse volumus immutatum . Et per hoc quod in Concordatis huiusmodi , siue quibusvis aliis eorum occasione conficiendis litteris , propter competentiore descriptionem , Alamannia specialiter appellatur , natio ipsa censeri non debet a Germanica natione distincta , seu quomodolibet separata .

Præterea quia difficile foret præsentis litteras ad singula , de quibus in eis forsan fides facienda fuerit , loca deferri , eadem apostolica auctoritate decernimus , quod ipsarum transumpto , metropolitanorum dictæ nationis sigillo munito , tamquam præsentibus , si exhiberentur , litteris plena fides adhibeatur , & perinde stet , ac si dictæ præsentis litteræ forent exhibitæ vel ostensæ . Et insuper quoque irritum & inane , si secus super his a quoquam , quavis auctoritate , scienter vel ignoranter contigerit attentari .

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis , ratificationis , laudationis , acceptationis , commutationis , reservationis , constitutionis & voluntatis infringere , vel ei ausu temerario contraire . Si quis autem hoc attentare præsumpserit , indignationis Dei , & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum . Datum Romæ apud sanctum Petrum , anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quadragésimo septimo , Kal. Aprilis , pontificatus nostri anno secundo .

B U L L A

PAULI PAPAE III.

Quæ Indulti Concessionēs ab Eugenio Papa IV. quod Galliae Cancellarium, & Parisiensis Parlamenti Præsides, Consttarios aliosque Officiarios confirmat & ampliat.

Ann. 1538.

PAULUS, Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem, ut ea quæ a prædecessoribus suis Romanis Pontificibus, personis bene meritis præsertim supremarum catholicorum regum curiarum, in iustitia ministranda, operæ ac diligentiae studia omni tempore impendentibus; gratiose concessa dicatur approbare & innovare, ac desuper disponere, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Sane charissimus in Christo filius noster Francorum rex Christianissimus, (*) suo, & dilectorum filiorum modernorum, cancellarii, præsidentium & consiliariorum suæ supremæ curiæ Parisiensis Parlamenti nominibus, nobis nuper exponi fecit, quod licet dudum Eugenius Papa IV. prædecessor noster, procurante claræ memoriæ Carolo Francorum rege, tunc in humanis agente, litteras apostolicas in forma gratiarum expectativarum, seu mandatorum de providendo, tunc & pro tempore existentibus, regni Franciæ cancellarios, nec non præsidentibus & consiliariis curiæ Parlamenti Parisiensis, quorum nonnulli laici esse consueverunt, ac per eosdem laicos, loco sui, nominandis parentibus, familiaribus, & aliis tunc expressis, de ejusdem curiæ corpore & gremio existentibus personis, ad omnium & singulorum episcoporum,

(*) *Franciscus I. suo, suorumque officiariorum Indultariorum nomine loquitur.*

rum, abbatum & capitulorum, ac aliorum ordinariorum collatorum dicti regni collationes & alias quaslibet dispositiones, ita ut cancellario, præfidenti, consiliario clerico, seu personæ, per cancellarium, præfidentem, aut consiliarium, seu aliam personam dictæ curiæ laicam, & ad obtinenda beneficia ecclesiastica non capacem, nominatæ, ad ejusdem Caroli, & pro tempore existentis regis nominationem, uni ex eisdem ordinariis collatoribus, per suas patentes litteras de persona hujusmodi faciendam, de uno beneficio ecclesiastico sæculari, vel cujusvis, etiam Cluniacensis ordinis regulari, semel in cancellarii, præfidentis, consilarii, seu personæ nominandæ, & ordinarii collatoris hujusmodi vita dumtaxat, per eundem ordinarium collatorem provideri deberet, apostolica auctoritate perpetuo concesserit, certis executoribus qui in dictorum ordinariorum collatorum negligentiam, personis, ut præfertur, nominatis de beneficiis hujusmodi providere possent, desuper deputatis; tamen pro eo quod cancellarius, præfidentes, consilarii, & personæ curiæ hujusmodi, qui pro tempore fuerunt, litteris & grætiis hujusmodi uti, & illarum effectum prosequi forsitan prætermiserunt, a nonnullis de viribus litterarum prædictarum hæsitatur. Quare Franciscus rex, suo ac eorumdem modernorum, cancellarii, præfidentium & consiliorum nominibus prædictis, nobis humiliter supplicari fecit, ut, ne cancellarius, præfidentes ac consilarii, & personæ curiæ ejusmodi, qui in reddendis juribus, in regno prædicto, continuo intenti existunt, dictarum litterarum frustrentur effectum, in præmissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos modernos cancellarium, præfidentes & consilarios præfatos, ac eorum singulos a quibusvis excommunicatione, suspensione & interdicto, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & poenis, a jure vel ab homine, quavis occasione vel causa, latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati,

litteras Eugenii prædecessoris hujusmodi, cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis, etiam ad hoc, ut cancellarius, præfidentes & consilarii curiæ Parlamenti Parisiensis hujusmodi, nunc & pro tempore existentes, beneficia ecclesiastica, sæcularia vel regularia, sub dictis gratiis comprehensa assequi possint, & de eisdem beneficiis, illorum pro tempore occurrente vacatione, per eosdem ordinarios collatores, aut iudices per nos infra deputatos, illis provideri libere possit; ita tamen, quod præpterea personis, mandata, juxta formam Capituli, *Mandatum*, & duarum sequentium Decretalium, pro tempore habentibus, præjudicium aliquod non afferatur, prætextu nominationum in viam præsentium faciendarum, nec a prosecutione mandatorum hujusmodi excludantur, vel mandataris nostris præjudicium non afferatur, auctoritate apostolica, tenore præsentium, approbamus; confirmamus & innovamus. Eisdem modernis & pro tempore existentibus cancellario, præfidentibus, consiliariis & personis curiæ hujusmodi, ut beneficia ecclesiastica, sæcularia vel regularia, infra valorem ducentarum librarum Turonensium, gratiarum expectativarum, seu litterarum mandati de providendo hujusmodi, ac nominationum per præfatum Franciscum & pro tempore existentem Francorum regem faciendarum hujusmodi vigore acceptare, seu requirere minime teneantur, indulgemus, decernentes, Eugenii prædecessoris hujusmodi ac præsentis litteras sub quibusvis revocationibus, aut suspensionibus quarumcunque similium vel dissimilium gratiarum minime comprehensas, sed semper ab illis exceptas existere; & quoties illas revocare contigerit, toties in pristinum statum restitutas fore & esse; (**) sicque per quoscunque iudices & causarum palatii hujusmodi auditores, seu quoscunque alios judicandum fore, sublata eis quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere, irritum quoque & inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel

igno-

(**) Nota. *Magnum Consilium est unus & anticus Indulti Index.*

ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilectis filiis, sancti Maglorii Parisiensis, & sancti Victoris prope & extra muros Parisienses monasteriorum abbatibus, ac cancellario ecclesiæ Parisiensis per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum, per se, vel alium seu alios, præsentēs litteras & in eis contenta quæcunque, ubi & quando opus fuerit, & quoties pro parte præfati Francisci, & pro tempore existentis Francorum regis, ac cancellarii, præfidentium, & consiliariorum, & pro tempore existentium prædictorum, desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisq; in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant, auctoritate nostra præsentēs & in eis contenta quælibet firmiter observari, ac singulos quos ipsæ præsentēs litteræ concernunt, illis pacifice gaudere; non permittentes eos desuper per quoscunque, contra earundem præsentium tenorem, quomodolibet molestari; (*) contradictores quoslibet & rebelles per censuras & poenas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis quæ præfatus Eugenius, prædecessor in dictis suis litteris voluit non obstare, aut si aliquibus communiter vel divisim ab apostolica sit sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam vel expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, innovationis, indulti, decreti & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli, apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum extra muros Nicienses, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo octavo, tertio-decimo Kalendas

H h h 3

Julii,

Finis Pragmaticarum & Concordatorum

(o)

STATUTA

SYNODI PROVINCIALIS ARELATENSIS,

De Disciplina ecclesiastica. Ann. 1205.

Cum status humanæ conditionis ex sui dispositione tam fragilis tamquam variabilis censeatur, ut, quod hodie sit inter homines, die crastino a memoria hominis recedere comprobetur; non immerito antiquis & modernis temporibus est statutum, ut, quidquid ex auctoritate agendum fuerit, ne in posterum valeat obumbrare, litteris authenticis muniatur. *Ea propter*, in nomine Domini Nostri Jesu Christi, anno Incarnationis ejusdem MCCV. mense Decembris, ego frater Petrus de Castronovo, apostolicæ sedis legatus, cum propter quasdam dissensiones & scandala quæ in Arelatensi ecclesia, diabolo seminante, contigerant, resecanda, apud eandem urbem cum suffraganeis episcopis ejusdem ecclesiæ accessissemus, ad petitionem venerabilis Patris nostris M. (*Est hic Michael de Morese, archiepiscopus Arelatensis,*) tunc temporis Arelatensis archiepiscopi, & totius ejusdem ecclesiæ capituli, cum consilio & tractatu eorumdem venerabilium patrum nostrorum episcoporum, videlicet, R. Massiliensis, B. Cavallicensis, V. Arausicensis, G. Carpentoratensis, R. Vasionensis, & abbatum, videlicet Montis majoris, & sancti Andreæ, & Sinanque, & sanctæ Mariæ de Ulmetro, & præpositorum Avenionensis, & Massiliensis, & Pinianensis, & Arausicensis, & Vasionensis, & archidiaconi Tricastri qui vicem episcopi sui gerebat, & aliorum religiosorum & sapientum virorum, auctoritate apostolica nobis commissa, talem in Arelatensi ecclesia constitutionem promulgandam ac perpetuo servandam decrevi, ut quorundam stultorum hominum, metu ejusdem constitutionis, coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos

innocentia , & in ipsis improbis , formidata poena , nocendi refrenetur facultas.

Imprimis siquidem , communi , circa hæc , habita deliberatione , constituimus , quatenus a tempore quo canonici Arelatenſes in choro levati fuerint , & plenam omnimodamque canonici auctoritatem adepti fuerint , si , diabolo suadente , sese invicem percusserint , & religionis suæ obliti , turpibus manuum injectionibus se maculare præsumpserint , ab administrationis officio & honore , si quod tunc temporis habuerint in majori ecclesia vel in membris , sine spe restitutionis , removeantur , & ab habendo in perpetuum prohibeantur ; ita quod , in odium criminis perpetrati & ultionem fraternæ læsionis , priventur omni spe in eadem ecclesia administrationis ecclesiasticæ , & culmine prælationis ; & magistro altaris beati Trophimi apostoli & beati Stephani in aliquo officiorum gradu de cætero nullatenus ministrabunt , qui tam irreverenter & enormiter manus suas fraternis læsionibus polluerunt , quia scriptum est ; *Longe est Dominus ab impiis , & dona iniquorum non probat Altissimus ; & Gregorius dicit , quia : Cum is qui displicet , ad intercedendum mittitur , irati animus ad deteriora provocatur.* Hac siquidem poena tenebitur tam invasor quam invasus , si suum invasorem , se ipsum vindicando , reperiendum putaverit , qui præsidio fugæ sibi potius consulere debuit , aut , pro religionis suæ perfectione , cum patientia , si fieri posset , injuriam etiam proprii corporis æquanimiter sustinere ; sicut scriptum est de magistro totius perfectionis & religionis Domino Jesu Christo qui cum malediceretur non maledicebat , cum percuteretur non comminabatur ; immo potius pro suis persecutoribus apud Patrem suum altissimum intercedebat. De eo vero , qui primo fratrem suum , ausu temerario , per manuum injectionem invaserit , quia graviori culpa ferendus est , qui incepit , id duximus statuendum , ut superiori poenæ , ad majorem confusionem , istud addatur , ut de choro superiori deponatur , & in inferiori cum pueris ultimum locum teneat , & eorundem parte & auctoritate , tam in victualibus quam in sedibus , cæterisque omnibus contentus fiat.

Sane

Sane hoc solummodo excipimus, ut cum litteris archiepiscopi & capituli, restitutionis beneficium possit a Domino Papa misericorditer impetrari. Quod si forte, quod Deus avertat, aliquis illorum, sive qui primo fratrem suum percusserit, sive qui denuo reperiendo eundem instinctu diabolico, sanguinis effusionem fecerit, quia facti atrocitas graviorem exigit poenam, illum ab ecclesia Arelatensi, & ab omni participatione ipsius perpetuo, sine spe restitutionis, decernimus removendum, in aliud districtius monasterium vel canoniam regularem perpetuo detrudendum; ut ibidem, si Deus voluerit, sibi & aliis, bene vivendo, emendatus possit proficere, & hic suo malo exemplo de cetero alios non corrumpt.

Si vero aliquis canonicorum Arelatensium, vel clericorum ejusdem ecclesiae intitulatorum, in tantam vesaniam, vel furorem lapsus fuerit, ut, pro violenta manuum injectione quam passus est ab altero, aut forte pro illicita verborum debonestatione, seu pro alia qualibet causa, quia se aliter vindicare non potest, amicos suos laicos ad vindictam faciendam provocaverit, aut mortem, aut captionem, seu etiam verberationem fratri suo canonico, vel clerico intitulato duxerit procurandam, si confessus fuerit, aut convicti poterit, simili sententiae subiacebit, ut ab Arelatensi canonica, sine spe restitutionis, perpetuo removeatur.

Eos etiam qui secreta capituli, postquam eis dictum fuerit secretum, si istud foris aliis qui non sunt de capitulo, revelaverint, si confessi vel convicti fuerint, praeter excommunicationis poenam quam ex prodicione incurrunt, simili sententiae decernimus subiacere, qua feriuntur illi qui manus violentas sine sanguinis effusione in fratres suos injicere praesumpserunt.

Ut autem haec omnia superius comprehensa perpetuis temporibus inviolabiliter observentur, illa auctoritate apostolica nobis commissa, confirmamus, & ea valere praecipimus auctoritate domini Papae, excommunicantes & anathematizantes omnem hominem qui contra hanc nostrae constitutionis paginam ausu temerario venire tentaverit; & in-

super, ad perpetuam memoriam retinendam, sigilli nostri munimine & aliorum fratrum co-episcoporum, cum fecimus pariter roborari. Præterea ad maiorem & abundantiore cautelam, ego M. Dei gratia, Arelatensis archiepiscopus, præsentem constitutionem juramento firmavi; & ego G. præpositus eandem constitutionem juramento firmavi; & ego S. decanus juravi; & ego B. sacrista juravi; & ego W. Bertrandi archipresbyter juravi; & ego Joannes præcentor juravi; & ego magister B. canonicus juravi; & ego Privatus canonicus juravi, & ego Durantus vestitus juravi; & ego Rainaldus canonicus juravi; & ego Rainaldus de Ameglano canonicus juravi; & ego S. canonicus juravi; & ego Bremundus canonicus juravi; & ego Petrus infirmarius canonicus juravi; & ego W. Michael canonicus juravi; & ego Raimundus Fulio canonicus juravi; & & ego Poncius de Tarascione canonicus juravi; & ego Rogagnus Bonet canonicus juravi; & ego Bremundus de Velans canonicus juravi; & ego Raimundus Ferreoli canonicus juravi; & ego Durantus canonicus juravi; & ego Petrus de sancto Jacobo canonicus juravi; & ego Ugo Petri canonicus juravi; & ego Guiscardus canonicus juravi; & ego Guillelmus de Valleflorida canonicus juravi.

Descriptum ex autographa coeva epitome, inserta codici, cui titulus, Hostiæ & Statuta, fol. 637. & seq. qui manuscriptus codex in Capituli Ecclesiæ Arelatensis Archivis servatur. Ego deinde comprobavi & correxi Acta hæc super exemplari quod extat in dicti Capituli Archivis, in Tabulario Melignanensi, titulo 127. munitum sigillis duobus, uno e plumbo, Michaelis Moresii, altero e cera, Petri de Castronovo.

BONNEMANT, Presbyter.

Collatum cum Exemplari de quo supra Dominus Bonnemant, Presbyter, a nobis subscriptis Archivistis dicti Capituli.

PAZERY, Primicerius, Archivista; CASTELLET, Canonicus, Archivista.

FINIS TOMI SECUNDI

T A B U L A ALPHABETICA ET CHRONOLOGICA CONCILIORUM.

(*Aritbmeticae notæ, Romana quidem To-
mum, Arabica vero paginam indicant.*)

A.		Tom. Pag.	
A	<i>brincatenſe, ſeu</i>		an. 1365. ll. 367
	<i>Abrinenſe, an. 1172.</i>	ll. 112	an. 1448. ll. 464
	<i>Achajenſe, an. 250.</i>	l. 180	<i>Anglicanum, an. 969.</i> ll. 12
	<i>Africanum, an. 262.</i>	l. 183	<i>Anicienſe, an. 1130.</i> ll. 94
	<i>Agathenſe in</i>		<i>Anſanum, ſeu</i>
	<i>Occitania, an. 506.</i>	l. 474	<i>Anſenſe, an. 1025.</i> ll. 26
	<i>Aganunenſe, an. 515.</i>	l. 487	<i>Antiochenum, an. 253.</i> l. 181
	<i>Albienſe, an. 1253.</i>	ll. 218	an. 264. ſeu 266. l. 183
	<i>Alexandrinum 223.</i>	l. 178	an. 268. l. 184
	an. 258.	l. 183	an. 331. l. 254
	an. 263.	l. 43	an. 339. l. 255
	an. 301. vel 306.	l. 185	an. 341. l. 256
	an. 315.	l. 235	an. 345. l. 266
	an. 339. ſeu 340.	l. 255	an. 360. ſeu 361. l. 287
	an. 349. aut 350.	l. 281	an. 363. l. 289
	an. 362.	l. 287	<i>Antiochenum in Caria,</i>
	an. 363.	l. 289	an. 367. l. 305
	an. 399.	l. 361	an. 379. l. 311
	an. 430.	l. 398	an. 388. l. 321
	<i>Altiffiodorenſe, an. 670.</i>	l. 650	an. 390. l. 322
	<i>Ancyranum, an. 358.</i>	l. 284	<i>Antiſſiodunenſe. Vide Altiffio-</i>
	<i>Audegavenſe, an. 453.</i>	l. 456	<i>dorenſe.</i>
	an. 1269.	ll. 247	<i>Apamienſe, an. 1212.</i> P. ll. 141
	an. 1279.	ll. 282	<i>Approbatio Concordatorum,</i>
			ll. 798
			<i>Aqui-</i>

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom.	Pag.		Tom.	Pag.
<i>Aquilejense</i> , an. 381.	I.	318	B.		
an. 1596.	II.	722	an. 1300.	II.	305
<i>Aquilextiense</i> , an. 1585.	II.	719	an. 1308.	II.	308
<i>Aquisgranense</i> , an. 799.	I.	743	<i>Barcinonense</i> , an. 540.	I.	530
an. 802.	I.	745	an. 599.	I.	592
an. 816.	I.	772	<i>Basileense</i> , an. 1431.	II.	425
an. 836.	I.	805	<i>Bellocatense</i> , an. 845.	I.	811
an. 862.	I.	844	<i>Beneventanum</i> , an. 1091.	II.	68
<i>Arabicum</i> , an. 249.	I.	180	<i>Bergamstedense</i> , an. 696.	I.	690
<i>Arausicanum</i> , an. 441.	I.	408	<i>Biterrense</i> , an. 356.	I.	283
an. 529.	I.	508	an. 1233.	II.	185
<i>Arelatense</i> , an. 314.	I.	210	an. 1246.	II.	215
an. 443.	I.	420	an. 1255.	II.	219
an. 455.	I.	457	an. 1351.	II.	365
an. 475.	I.	464	<i>Bituricense</i> , an. 472.	I.	464
an. 544.	I.	500	an. 1031.	II.	28
an. 554.	I.	545	an. 1276.	II.	266
an. 813.	I.	748	an. 1268.	II.	294
an. 1260.	II.	229	an. 1336.	II.	355
an. 1276.	II.	264	an. 1528.	II.	484
<i>Arminuense</i> , an. 359.	I.	284	an. 1584.	II.	719
<i>Autulense</i> , an. 1047.	II.	31	<i>Bostrense</i> , an. 242. seu 243.	I.	107
<i>Asturicense</i> , an. 445.	I.	426	<i>Bracarense</i> , an. 411.	I.	380
<i>Atrebatense</i> , an. 1025.	II.	25	<i>Bydense</i> , an. 1279.	II.	274
<i>Attinacense</i> , an. 870.	I.	866	<i>Burdigalense</i> , an. 384. seu		
<i>Audemari, vel Audomari</i> (Apud			385.	I.	320
Pontem), an. 1257.	II.	222	an. 1079, seu 1080.	II.	62
an. 1276.	II.	269	an. 1255.	II.	220
<i>Andomarense</i> , an. 1099.	II.	76	an. 1260.	II.	220
<i>Avenionense</i> , an. 1209.	II.	130	an. 1583.	II.	715
an. 1270.	II.	248	an. 1624.	II.	724
an. 1279.	II.	272			
an. 1282.	II.	291	C.		
an. 1326.	II.	339	<i>Cabillonense</i> , an. 470.	I.	464
an. 1594.	II.	722	an. 650.	I.	620
<i>Augusta nova</i> , an. 952.	II.	10	an. 813.	I.	765
<i>Augustodunense</i> , an. 670.	I.	650	an. 873.	I.	807
<i>Aurélianense</i> , an. 511.	I.	482	<i>Casaraugustanum</i> , an. 380.	I.	311
an. 1022.	II.	22	an. 592.	I.	580
an. 533.	I.	518	an. 691.	I.	671
an. 538.	I.	524	<i>Cæsariense</i> , an. 333. seu		
an. 541.	I.	531	334.	I.	254
an. 549.	I.	536	<i>Calichytense</i> , an. 783.	I.	717
an. 1022.	II.	22	<i>Cambracense</i> , an. 1565.	II.	628
<i>Ausense</i> , an. 1068.	II.	49	<i>Campi-</i>		

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom. Pag.		Tom. Pag.
<i>Campinacense, seu apud</i>		<i>Chalcedonense, an. 451.</i>	L. 434
<i>Campinacum, an. 1238.</i>	ll. 197	<i>Cherucense, an. 622.</i>	L. 601
<i>an. 1258, seu 1260.</i>	ll. 222	<i>Cintheuse, in Nuntiis,</i>	
<i>an. 1260.</i>	ll. 234	<i>an. 305.</i>	L. 185
<i>an. 1262.</i>	ll. 235	<i>Claronmontanum, in Alvernia.</i>	
<i>Canones Apostolici.</i>	L. 184	<i>an. 535.</i>	L. 521
<i>Capuanum, an. 391.</i>	L. 327	<i>an. 1095.</i>	ll. 70
<i>Caristacense, an. 853.</i>	L. 831	<i>an. 1130.</i>	ll. 95
<i>Carpeſtoracense, seu Car-</i>		<i>Cloveshonienſe, an. 747.</i>	L. 700
<i>pentoracense, an. 527.</i>	L. 507	<i>Coloniense, an. 873.</i>	L. 807
<i>Carofense, ap. 989.</i>	ll. 12	<i>an. 887.</i>	L. 888
<i>Carthaginense, an. 215.</i>	L. 178	<i>an. 1118, seu</i>	
<i>an. 217.</i>	L. ibid.	<i>1119.</i>	ll. 83
<i>an. 251.</i>	L. 181	<i>an. 1260.</i>	ll. 220
<i>an. 252.</i>	L. ibid.	<i>an. 1266.</i>	ll. 238
<i>an. 253.</i>	L. 182	<i>an. 1280.</i>	ll. 283
<i>an. 254.</i>	L. ibid.	<i>an. 1310.</i>	ll. 309
<i>an. 255.</i>	L. ibid.	<i>an. 1423.</i>	ll. 418
<i>an. 311.</i>	L. 209	<i>an. 1536.</i>	ll. 499
<i>an. 311.</i>	L. ibid.	<i>an. 1549.</i>	ll. 519
<i>an. 312.</i>	L. 209	<i>Compendienſe, an. 757.</i>	L. 714
<i>an. 348. seu 349.</i>	L. 278	<i>an. 1085.</i>	ll. 66
<i>an. 390.</i>	L. 324	<i>an. 1270.</i>	ll. 247
<i>an. 393.</i>	L. 328	<i>an. 1304.</i>	ll. 307
<i>an. 397.</i>	L. 335	<i>an. 1329.</i>	ll. 349
<i>an. 398.</i>	L. 346	<i>Complutenſe, an. 1326.</i>	ll. 347
<i>an. 400.</i>	L. 358	<i>Compostellanum, an. 1056.</i>	ll. 43
<i>an. 401.</i>	L. 371	<i>Concordatum, an. 1516.</i>	ll. 795
<i>an. 407.</i>	L. 377	<i>Confluentinum, an. 860.</i>	L. 849
<i>an. 411.</i>	L. 381	<i>an. 922.</i>	ll. 6
<i>an. 416.</i>	L. 383	<i>Constantienſe, an. 1094.</i>	ll. 69
<i>an. 417.</i>	L. 384	<i>an. 1414.</i>	ll. 396
<i>an. 418.</i>	L. 385	<i>Constantinopolitanum,</i>	
<i>an. 419.</i>	L. 392	<i>an. 336.</i>	L. 255
<i>an. 426.</i>	L. 385	<i>an. 359, seu 360.</i>	L. 286
<i>an. 525.</i>	L. 506	<i>an. 362.</i>	L. 288
<i>an. 534. seu 535.</i>	L. 520	<i>an. 381.</i>	L. 314
<i>Cassiliense in Irandia,</i>		<i>an. 382.</i>	L. 318
<i>an. 1172.</i>	ll. 111	<i>an. 383.</i>	L. 319
<i>Castrum Goutherii (Apud)</i>		<i>an. 394.</i>	L. 334
<i>an. 1231.</i>	ll. 181	<i>an. 400.</i>	L. 371
<i>an. 1268.</i>	ll. 246	<i>an. 426.</i>	L. 397
<i>an. 1336.</i>	ll. 356	<i>an. 428. seu 429.</i>	L. ibid.
<i>Celchytenſe, in Anglia,</i>		<i>an. 431.</i>	L. 404
<i>an. 816.</i>	L. 781		

Constantin-

Tabula Alphabetica Conciliorum.

Tom. Pag.		Tom. Pag.	
Constantinopolitanum,		F.	
an. 448, seu 449.	l. 428	Ferrariense, an. 1438.	ll. 455
an. 450.	l. 433	Fismense, an. 881.	l. 885
an. 459.	l. 469	Florentinum, an. 1106.	ll. 81
an. 492.	l. 487	an. 1439.	ll. 459
an. 518.	l. 498	Forojulienſe, an. 791. vel	
an. 553.	l. 541	796.	l. 783
an. 587.	l. 579	Francofordienſe, seu	
an. 680.	l. 662	Francofurtense, an. 794.	l. 796
Constantinopolitanum, nun-		G.	
cipatum Quini-ſextum,		Gangrenſe, an. 364.	l. 300
an. 692.	l. 675	Germanum, an. 742.	l. 693
Constantinopolitanum,		Gerundenſe, in Hispania,	
an. 869.	l. 854	an. 417.	l. 490
an. 879.	l. 880	Grateolanum, an. 928.	ll. -
an. 1140.	ll. 101	Guaſtallenſe, an. 1106	ll. 81
an. 1155.	ll. 105	H.	
an. 1166.	ll. 110	Herbipolenſe, an. 1287.	ll. 207
an. 1638.	ll. 732	Herfordienſe, an. 673.	l. 651
Conſtitutiones Apoſtolicae. l. 161		Hierapolitenſe, seu	
Coulaniſe. Vide Villa-Colonia		Hierapolitanum, an. 173.	l. 156
(In).		Hipponenſe, an. 397.	l. 335
Coyacenſe, an. 1050.	ll. 36	Hiſpalenſe, an. 590.	l. 588
Cyprium, an. 399.	l. 361	an. 619.	l. 598
D.		I.	
Dalmaticum, an. 1199.	ll. 127	Ierdenſe, an. 524.	l. 500
Dertosanum, an. 1429.	ll. 420	Illyricianum, seu Illyricum,	
Dioſpolitanum, an. 415.	l. 382	an. 375.	l. 308
Duziacenſe, an. 871.	l. 866	Ingilshemmenſe, an. 948.	ll. 9
E.		Inſulanum, seu apud In-	
Eboracenſe, an. 1195.	ll. 125	ſulam in Provincia,	
Eingthamenſe, an. 1009.	ll. 18	an. 1288.	ll. 301
Eiberitanum, an. 303.	l. 185	Iuliobonenſe, in Normannia,	
Emeritenſe, seu Eimerita-		an. 1080.	ll. -
num, an. 666.	l. 644	Iuncenſe, an. 524.	l. 500
Engelheimenſe, an. 826.	l. 790		
Epaonenſe, an. 517.	l. 491		
Erfordienſe, in Germania,			
an. 932.	ll. 8		

Lambi-

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom. Pag.		Tom. Pag.
L.			
<i>Lambetanum</i> , an. 240. feu 242.	l. 179	an. 1245.	ll. 208
<i>Lambethense</i> , an. 1261.	ll. 235	an. 1274.	ll. 250
an. 1281.	ll. 288	an. 1449.	ll. 467
an. 1330.	ll. 350	<i>Lunbariense</i> , an. 1176.	ll. 114
<i>Landuffense</i> , in <i>Anglia</i> ,		M.	
an. 887.	l. 888	<i>Macram</i> (apud <i>sahzam</i> .)	
<i>Langesienſe</i> , an. 1278.	ll. 268	Vide <i>Fismenſe</i> .	
<i>Laodiceſe</i> , in <i>Phrygia</i> ,		<i>Mantleneſe</i> , in <i>Delphinato</i> ,	
an. 364.	l. 288	an. 879.	l. 885
<i>Lateranenſe</i> , an. 649.	l. 620	<i>Marsiaceſe</i> , an. 1326.	ll. 344
an. 1116.	ll. 83	<i>Matifconenſe</i> , an. 581. feu	
an. 1123.	ll. 86	582.	l. 131.
an. 1139.	ll. 99	<i>Mechlinienſe</i> , an. 1570	ll. 703
an. 1179.	ll. 116	an. 1607.	ll. 722
an. 1215.	ll. 144	<i>Mediolanenſe</i> , an. 347.	l. 278
an. 1512.	ll. 474	an. 349.	l. 281
<i>Levallienſe</i> , feu apud <i>Vallam</i>		an. 355.	l. 282
<i>Gudonis</i> , an. 1242.	ll. 207	an. 390.	l. 327
<i>Laufenſe</i> , an. 1449.	ll. 466	an. 451.	l. 433
<i>Legionenſe</i> , in <i>Hiſpania</i> ,		an. 1565.	ll. 642
an. 1012.	ll. 20	an. 1569.	ll. 671
<i>Lemovicenſe</i> , an. 1028.	ll. 26	an. 1573.	ll. 672
<i>Lexovienſe</i> , an. 1055.	ll. 40	an. 1576.	ll. 678
<i>Lingonenſe</i> , an. 859.	l. 838	an. 1579.	ll. 696
<i>Londinenſe</i> , an. 1075.	ll. 58	an. 1582.	ll. 698
an. 1102.	ll. 79	<i>Meldeneſe</i> , an. 845.	l. 811
an. 1125.	ll. 87	<i>Melodunenſe</i> , an. 1216.	ll. 161
an. 1127.	ll. 88	an. 1300.	ll. 304
an. 1138.	ll. 98	<i>Melphitanum</i> , an. 1089.	ll. 67
an. 1175.	ll. 113	<i>Meteneſe</i> , an. 756.	l. 712
an. 1200.	ll. 128	an. 888.	l. 891
an. 1237.	ll. 193	<i>Mexicanum</i> , an. 1585.	ll. 720
an. 1268.	ll. 241	<i>Milevitanum</i> , an. 402.	l. 373
an. 1342.	ll. 357	an. 416.	l. 383
an. 1382.	ll. 375	<i>Moguntinum</i> , an. 1223.	ll. 168
an. 1396.	ll. 378	an. 1233.	ll. 188
an. 1413.	ll. 396	an. 1549.	ll. 524
<i>Lugdunenſe</i> , an. 197.	l. 176	<i>Montpeſſulanenſe</i> , an.	
an. 198.	l. 177	1215.	ll. 142
an. 517.	l. 497	an. 1258.	ll. 225
an. 556. feu 557.	l. 552		
an. 583.	l. 568		

Nonne

Tabula Alphabetica Conciliorum.

N.		Tom. Pag.	Tom. Pag.	
<i>Nannetense</i> , an. 658.	I.	640	<i>Parisiense</i> , an. 573.	I. 303
an. 1127.	II.	88	an. 615.	I. 304
an. 1264.	II.	236	an. 825.	I. 787
an. 1431.	II.	424	an. 829.	I. 794
<i>Narbonense</i> , an. 257. seu			an. 1104.	II. 88
260.	I.	182	an. 1147.	II. 103
an. 589.	I.	586	an. 1209.	II. 132
an. 1054.	II.	38	an. 1212.	II. 133
an. 1227.	II.	177	an. 1314.	II. 320
an. 1235.	II.	189	an. 1356.	II. 368
an. 1374.	II.	374	an. 1408.	II. 321
an. 1430.	II.	423	an. 1429.	II. 418
an. 1551.	II.	616	<i>Patricii (Sancti) concilium</i> ,	
an. 1609.	II.	723	an. 451. aut 467.	I. 450
<i>Nemaufense</i> , an. 1096.	II.	73	<i>Pergamense</i> , an. 152.	I. 175
<i>Neocaesariense</i> , an. 314.	I.	230	<i>Pisavienfe</i> , an. 1000.	II. 16
<i>Nicaenum</i> , an. 325.	I.	235	an. 1078.	II. 61
an. 787.	I.	719	an. 1100.	II. 77
<i>Nogariolense</i> , an. 1303.	II.	306	<i>Pisanum</i> , an. 1134.	II. 97
<i>Noromense</i> , seu			an. 1409.	II. 388
<i>Noviodunense</i> , an. 1344.	II.	359	<i>Pistense</i> , an. 862.	I. 843
<i>Nugariolense</i> , an. 1290.	II.	302	<i>Placentinum, in Italia</i> ,	
an. 1315.	II.	325	an. 1095.	II. 70
O.			<i>Placentinum, in Hispania</i> ,	
<i>Osboriense, in Saxonia</i> ,			an. 1129.	II. 91
an. 1062.	II.	48	<i>Podiense Vide Aniciense</i> .	
<i>Osrhoense</i> , an. 197.	I.	176	<i>Pontem Audemari, vel Au-</i>	
<i>Oxonienfe</i> , an. 1160.	II.	106	<i>demari (Apud). Vide</i>	
an. 1222.	II.	163	<i>Audemari &c.</i>	
an. 1408.	II.	381	<i>Pontigonense</i> , an. 876.	I. 81
P.			<i>Posoniense</i> , an. 1369.	II. 308
<i>Palentinum</i> , an. 1388.	II.	377	<i>Pragmatica Sanctio Caro-</i>	
<i>Palentinum, in Hispania</i> ,			<i>li VII.</i>	II. 735
an. 1129.	II.	91	<i>Regia S. Ludovici</i> , an.	
<i>Pampelonense</i> , an. 1023.	II.	31	1268.	II. 733
<i>Papiefe. Vide Ticinense</i> .			Q.	
<i>Parisiense</i> , an. 360. seu			<i>Quintilineburgense</i> , an.	
361.	I.	286	1058.	II. 66
an. 551. seu 553.	I.	543	<i>Quintinum (Apud Sanctum)</i>	
an. 557.	I.	646	an. 1271.	II. 248

Tabula Alphabetica Conciliorum.

R.	Tom.	Pag.		Tom.	Pag.
<i>Raffiacense</i> , an. 1258.	ll.	223	an. 352.	l.	282
an. 1327.	ll.	349	an. 366.	l.	304
<i>Ravennatense</i> , an. 419.	l.	395	an. 368.	l.	305
an. 877.	l.	873	an. 369.	l.	ibid.
an. 902.	ll.	2	an. 377. seu 378.	l.	309
an. 998.	ll.	14	an. 379.	l.	312
an. 1014.	ll.	21	an. 382.	l.	319
an. 1286.	ll.	293	an. 386.	l.	321
an. 1311.	ll.	316	an. 390.	l.	326
an. 1314.	ll.	321	an. 402.	l.	373
an. 1317.	ll.	326	an. 443. seu 444.	l.	425
<i>Redingenſe</i> , in <i>Anglia</i> ,			an. 449.	l.	432
an. 1279.	ll.	274	an. 465.	l.	463
<i>Redonenſe</i> , an. 1273.	ll.	249	an. 487.	l.	466
<i>Regienſe</i> , in <i>Provincia</i> ,			an. 494. 495. 499. 501.	l.	468
an. 439.	l.	405	an. 519.	l.	499
<i>Remenſe</i> , seu <i>Rhemenſe</i> ,			an. 530. & 531.	l.	516
an. 625.	l.	602	an. 595.	l.	590
an. 813.	l.	751	an. 601.	l.	593
an. 874.	l.	868	an. 680.	l.	660
an. 923. seu 924.	ll.	6	an. 721.	l.	692
an. 989.	ll.	13	an. 744.	l.	697
an. 1049.	ll.	33	an. 745.	l.	699
an. 1119.	ll.	85	an. 826.	l.	791
an. 1131.	ll.	96	an. 853.	l.	833
an. 1148.	ll.	102	an. 862.	l.	843
an. 1408.	ll.	386	an. 863.	l.	845
an. 1564.	ll.	624	an. 864.	l.	846
an. 1583.	ll.	711	an. 865.	l.	847
<i>Riminense</i> . Vide <i>Ariminense</i> .			an. 868.	l.	849
<i>Rodomenſe</i> . Vide <i>Rothomagenſe</i> .			an. 900.	l.	900
<i>Romanum</i> , an. 146.	l.	175	an. 964.	ll.	11
an. 170.	l.	ibid.	an. 993.	ll.	14
an. 237.	l.	179	an. 998.	ll.	15
an. 250.	l.	180	an. 1047.	ll.	31
an. 251.	l.	ibid.	an. 1059.	ll.	45
an. 252.	l.	181	an. 1063. & 1065.	ll.	48
an. 256.	l.	182	an. 1074.	ll.	54
an. 260. seu 263.	l.	183	an. 1412. & 1413.	ll.	395
an. 268.	l.	184	<i>Rothomagenſe</i> , an. 878.	l.	878
an. 313.	l.	209	an. 1049. seu 1050.	ll.	35
an. 315.	l.	234	an. 1072.	ll.	49
an. 337.	l.	255	an. 1074.	ll.	56
an. 341. seu 342.	l.	256	an. 1096.	ll.	75
an. 342.	l.	266			an
<i>Richard. Concil.</i> Tom. ll.					

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom. Pag.		Tom. Pag.
an. 1128.	ll. 90	<i>Suessionense</i> , an. 744.	l. 69
an. 1189.	ll. 122	an. 851. & 853.	l. 82
an. 1209.	ll. 303	an. 866.	l. 84
an. 1313.	ll. 320	an. 1092.	ll. 6
an. 1335.	ll. 354	an. 1455.	ll. 48
an. 1445.	ll. 463		
an. 1581.	ll. 709	T.	
S.		<i>Tarraconense</i> , in Hispania,	
<i>Salagustadiense</i> , an. 1022.	ll. 23	an. 516.	l. 488
<i>Salmanticense</i> , an. 1335.	ll. 351	<i>Tarsense</i> , an. 431. seu 432.	
<i>Salmurienne</i> , an. 1253.	ll. 215		l. 406
an. 1276.	ll. 265	<i>Taurinense</i> , an. 400.	l. 36
an. 1294.	ll. 303	<i>Teleptense</i> , an. 418.	l. 39
an. 1315.	ll. 324	<i>Textus Concordatorum</i> .	ll. 79
<i>Salzburgense</i> , seu		<i>Theodonis Villam (Apud)</i> ,	
<i>Salisburgense</i> , an. 1274.	ll. 259	an. 835.	l. 824
an. 1281.	ll. 287	<i>Toletanum</i> , an. 400.	l. 364
an. 1386.	ll. 373	an. 447.	l. 47
an. 1420.	ll. 415	an. 531.	l. 516
<i>Santonense</i> , an. 563.	l. 552	an. 589.	l. 580
<i>Saponarias (Apud)</i> . Vide		an. 597.	l. 591
<i>Tullense</i> .		an. 633.	l. 620
<i>Sardicense</i> , in Illyrico,		an. 636.	l. 622
an. 347.	l. 268	an. 638.	l. 624
<i>Scoticum</i> , an. 1225.	ll. 170	an. 646.	l. 625
<i>Seleuciense</i> , an. 359.	l. 285	an. 653.	l. 632
<i>Senonense</i> , an. 1239.	ll. 204	an. 655.	l. 632
an. 1269.	ll. 247	an. 656.	l. 637
an. 1320.	ll. 329	an. 675.	l. 652
an. 1460.	ll. 469	an. 681.	l. 657
an. 1485.	ll. 474	an. 683.	l. 657
an. 1528.	ll. 488	an. 684.	l. 657
an. 1612.	ll. 724	an. 688.	l. 653
<i>Siculum</i> , an. 125.	l. 175	an. 693.	l. 656
<i>Sidenfe</i> , an. 390. seu 391.	l. 323	an. 694.	l. 658
<i>Silvanestense</i> , an. 1315.	ll. 325	an. 701. seu 704.	l. 61
an. 1326.	ll. 347	an. 1323.	ll. 34
<i>Sinuessanum</i> , in Campania,		an. 1324.	ll. 348
an. 303.	l. 185	an. 1339.	ll. 359
<i>Sirmienne</i> , an. 350. seu 351.	l. 282	an. 1347.	ll. 365
an. 357.	l. 283	an. 1473.	ll. 47
an. 359.	l. 284	an. 1565.	ll. 600
<i>Stampense</i> , an. 1130.	ll. 96	<i>Tolosanum</i> , an. 1056.	ll. 1
		an. 1119.	ll. 33

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom. Pag.		Tom. Pag.
an. 1129.	ll. 92	<i>Valentinum, in Delphinatu,</i>	
an. 1161.	ll. 106	an. 374.	l. 303
an. 1219.	ll. 162	an. 855.	l. 834
an. 1590.	ll. 720	an. 1248.	ll. 215
<i>Trecense, seu</i>		<i>Valentinum, in Hispania,</i>	
<i>Tricastinum, an. 878.</i>	l. 875	an. 534.	l. 504
an. 1128.	ll. 89	<i>Varense. Vide Lavallense.</i>	
<i>Trevirense, an. 385. seu</i>		<i>Vasense. seu</i>	
<i>386.</i>	l. 320	<i>Vasionense, an. 442.</i>	l. 417
an. 1238.	ll. 200	<i>Vaurense, an. 1368</i>	l. 370
an. 1549.	ll. 528	<i>Venetense, in Britannia,</i>	
<i>Triburiense, seu</i>		an. 465.	l. 461
<i>Triburinum, an. 895.</i>	l. 893	<i>Vermeriense, an. 753.</i>	l. 705
<i>Tridentinum, an. 1545.</i>	ll. 530	an. 853.	l. 833
<i>Troslejanum, an. 909.</i>	ll. 2	an. 869.	l. 865
<i>Tullense, an. 859.</i>	l. 838	<i>Vernotienſe, an. 755.</i>	l. 708
<i>Turonense, an. 461.</i>	l. 459	an. 844.	l. 800
an. 566. seu 367.	l. 553	<i>Viennense, in Delphinatu,</i>	
an. 813.	l. 760	an. 892.	l. 893
an. 1060.	ll. 47	an. 1060.	ll. 47
an. 1163.	ll. 107	an. 1311.	ll. 311
an. 1236.	ll. 192	<i>Viennense, in Austria, seu</i>	
an. 1239.	ll. 205	<i>Vindobonense,</i>	
an. 1282.	ll. 292	an. 1267.	ll. 240
an. 1583.	ll. 716	<i>Villa-Colonia (in),</i>	
<i>Tusſiacenſe, an. 860.</i>	l. 841	an. 843.	l. 807
<i>Tyrienſe, an. 335.</i>	l. 254	<i>Vintonienſe. in Anglia,</i>	
		an. 1076.	ll. 59
V.		W.	
<i>Valdoletanum, seu Valliso-</i>		<i>Wormatiense, seu</i>	
<i>letanum, seu apud Val-</i>		<i>Augusta Vangionum,</i>	
<i>hum Oleti, seu Vallis-Oie-</i>		an. 868.	l. 849
<i>tanum, an. 1322.</i>	ll. 330		

Errata.

Pag. 26. an. 1025.
Pag. 264. an. 1276.

Corrige.

an. 1015.
an. 1275.

